NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS, OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARṆĀṬAKA BHĀSHĀ - BHŪSHAṆAM

(REVISED-EDITION)

A KANNAḌA GRAMMAR IN SANSKRIT SÛTRAS, EXPANDING S'ABDASMṚITI, THE FIRST CHAPTER OF KÂVYÂVALÔKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

EDITED BY

R. NARASIMHACHAR

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS,
OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARṆAṬAKA BHĀSHĀ - BHŪSHANAM

(REVISED EDITION)

A KANNADA GRAMMAR IN SANSKRIT SUTRAS,
EXPANDING S'ABDASMRITI, THE FIRST CHAPTER OF KAVYAVALOKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಂ

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A STANDARD KANNADA WORK ON POETICS,
OF THE 12TH CENTURY : AND THE SAME AUTHOR'S

KARNĀTAKA BHĀSHĀ - BHŪSHAṆAM

(REVISED EDITION)

A KANNADA GRAMMAR IN SANSKRIT SUTRAS,
EXPANDING S'ABDASMRITI, THE FIRST CHAPTER OF KAVYAVALOKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

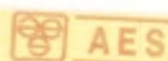
EDITED BY

R. NARASIMHACHAR

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
NEW DELHI ★ MADRAS ★ 1996

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
* 31, HAUZ KHAS VILLAGE, NEW DELHI-110016.
CABLE: ASIA BOOKS, PH.: 660187, 668594, FAX: 011-6852805
* 5 SRIPURAM FIRST STREET, MADRAS-600014, PH./FAX: 8265040

First Published: Bangalore, 1903
AES Reprint: New Delhi, 1996
ISBN 81-206-1252-3

Published by J. Jetley
for ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
C-2/15, SDA New Delhi-110016
Printed at New Gian Offset Printers
New Delhi - 110 035

BIBLIOTHECA CARNATICA

Published under the direction of B. Lewis Rice, C.I.E., M.R.A.S.

NĀGAVARMMA'S

KĀVYĀVALŌKANAM

A standard Kannada work on Poetics, of the 12th century: and the same Author's

KARṆĀṬAKA BHĀSHĀ-BHŪSHAṆAM

(*Revised Edition*)

A Kannaḍa Grammar in Sanskrit Sûtras, expanding *S'abdasmṛiti*, the first chapter of Kâvyâvalôkanam.

ನಾಗವರ್ಮ್ಮ ಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಮತ್ತಂ ತತ್ಕವಿಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

Edited by

R. NARASIMHACHAR, M. A.

Assistant to the Director of Archæological Researches in Mysore.

Bangalore:

MYSORE GOVERNMENT CENTRAL PRESS.

1903

DEDICATED,

BY PERMISSION

TO

HIS HIGHNESS

S'RĪ-KṚISHṆA-RĀJA-WOḌEYAR BAHĀDUR

Maharajah of Mysore.

CONTENTS.

ವಿ ಷ ಯ ಸೂ ಚಿ ಕೆ.

—:o:—

KÂVYÂVALÔKANAM.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ.

KARṆÂṬAKA-BHÂSHÂ-BHÛSHAṆAM.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣಂ.

———:o:———

—:o:—

INTRODUCTION.

Of the two works that appear in this volume, namely, the *Kâvyâvalôkana* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, the first has never before been published as a whole, though a small portion of it, treating of *Arthâlaṅkâra* (*Ornaments of Sense*), was published at Mysore in 1882 with a Kannada Commentary by Mr. B. Mallappa. Of the second work there have been two editions published, the earlier one (1880), got up in poor style, by Pandit Pustakam Aḷasiṅgarâchârya of Mysore and the later (1884), printed also in the Roman character for the use of European scholars, with an Introduction and translation of the *Sûtras*, by Mr. Rice. As both the above editions of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* appear to be now out of print, it has been thought desirable, in the light of the new manuscripts that have been procured of the work and of its pretty old Kannada Commentary, to issue a new edition with the above Kannada Commentary. Being too small to form a volume by itself, the work has been appropriately included in this volume along with the *Kâvyâvalôkana* by reason of identity of authorship, and especially, of identity, though in part, of the subject-matter, being thus very useful for comparison. Both the works are by the Jaina author Nâgavarma who belongs to the middle of the 12th century. The *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is written in the Sanskrit language, treats more exhaustively of the subject of Kannada grammar than the first chapter of the *Kâvyâvalôkana*, which is devoted to but a brief exposition in Kannada of the same subject. These two are the earliest extant Kannada and Sanskrit works on the grammar of the Kannada language and they have been expanded by the later grammarians *Kés'irâja* (about the middle of the 13th century) and *Bhaṭṭâkaḷanka* (beginning of the 17th century) in their monumental works, the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *Karṇâṭaka-S'abdânus'âsana*[1] respectively.

Before proceeding to give an idea of the nature and contents of the works included to this volume, it is very necessary to remove a misconception that has taken a rather firm hold of the minds of

[1] Edited by Mr. B. L. Rice, C.I.E., in 1890.

Kannada scholars with regard to the author of the above works. It is generally believed that Nâgavarma who, in addition to the above works, has also written a Sanskrit-Kannada dictionary called *Vastu-kôs'a*, was also the author of the *Chhandômbudhi*, the earliest Kannada work on prosody, and the *Kâdambari*, a metrical translation into Kannada of the Sanskrit work of the same name. There is, however, strong evidence to prove that there were two poets of this name, separated from each other by an interval of about 150 years, and that it was the earlier Nâgavarma, who flourished at the close of the 10th century, that wrote the *Chhandômbudhi*, and probably the *Kâdambari* also. It is a matter to be deeply regretted that Rev. Kittel, who is one of the pioneers in the field of Kannada language and literature and to whose labours we owe the first publication of the *Chhandômbudhi* as of several other important works, has, in his solicitude for leaving out everything that savoured of superstition and contained any allusion to Hindu mythology, omitted in his edition of the above work, not only the invocatory verses but also several others occurring at the beginning and the close of the work, which contain very valuable information relating to the author and his times. It is not likely that the manuscripts he had before him did not contain any of these verses, since in every one of the many palm-leaf manuscripts of the work that have been procured from different places the following verses do occur :—

> arasam Rakkasa-Gangam ।
> gurugaḷ negaḷd-Ajitasêna-dêvar dayeyim ॥
> poreva nṛipan Aṇṇan ene ma- ।
> chcharisuvar âr Nâkiy iruḷoḷ êm puṭṭidanê ॥
> Gaṇḍara-mûkutiy enisida ।
> maṇḍaḷikara mantri sandhi-vigrahi Râyam ॥
> koṇḍâḍi poredan ene dhare ।
> koṇḍâḍade koṇḍu koneyadê Nâkiganam ॥

"His king being Râkkasa-Ganga, his *guru*, the renowned Ajitasêna-dêva, his kind patron, Aṇṇa,—who rivals him? Was Nâki born in obscurity? When it is said that Râya, of *mandalikas* the *mantri*, minister for peace and war, known by the title of *Gaṇḍara mûkuti* (nose-jewel of champions), has extolled and cherished him, will not the world extol Nâkiga and feel proud of him?"

From this passage it is clear that the author of the *Chhandômbudhi*, who calls himself *Nâki* and *Nâkiga*, which are merely the vernacular equivalents of the Sanskrit word Nâgavarma, lived during the reign of Rakkasa-Ganga, that his *guru* was Ajitasêna-dêva and that he was patronised by some minister for peace and war known as Aṇṇa and Râya. We learn from inscriptions[1] that Rakkasa-Ganga was the younger brother of Râchamalla who ruled from 974 to 984 A.D., and that he was a governor in Coorg in 977 A.D. and finally succeeded to the throne. Ajitasêna was also the *guru* of king Râchamalla and of his minister and general Châmuṇḍarâya[2], who wrote the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* in 978 A.D. He was likewise the *guru* of the poet Ranna[3], who was patronised by Châmuṇḍarâya and wrote the *Ajita-purâṇa* in 993 A.D. Lastly, the minister for peace and war known as Râya, who patronised Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi*, is none other than the above-mentioned Châmuṇḍarâya, since we learn from the *Bhujabali-charita* that king Râchamalla having been pleased with the munificence displayed by Châmuṇḍarâya in setting up the colossal statue of Gômaṭa at S'ravaṇa Beḷgoḷa, conferred upon him the title Râya. There are also some inscriptions[4] in which Châmuṇḍarâya is referred to merely by this title. Thus, the above passage, which is left out in Rev. Kittel's edition, supplies us with the important information that Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi*, was a contemporary of Rakkasa-Ganga and Châmuṇḍarâya. He therefore belongs to the close of the 10th century. It will be convenient to call him Nâgavarma I., and his namesake, who wrote the *Kâvyâvalôkana* and other works and who will be shewn to have lived about 150 years later, may be called Nâgavarma II.

At the end of the *Chhandômbudhi* there are some verses[5] which are written in praise of the author himself. Most of these, again, are not found in Rev. Kittel's edition. In one[6] of the verses, Nâgavarma I by a play upon words, names some of the poets that preceded him and

---

1 Coorg Inscriptions, No. 4.

2 See the *Châmuṇḍarâya-purâṇa*.

3 See the *Ajita-purâṇa*.

4 Sr. Bel. Inscriptions, No. 137.

5 One of these, beginning with *Hara-hâsakke*, is quoted in the *S'abdânus'âsana*, p. 63.

6 jita-Bâṇam Hariyant adhaḥkrita-Mayûram Târakârâtiyant |
ati-Mâgham s'is'irântyadante Surapa-prôchchaṇḍa-kôdaṇḍadant- |
e tirôbhûta-Guṇâḍhyan abjavanadant âvirbhavad-Daṇḍi Bhâ- |
ratadant âtta-Dhananjayaika-vibhavam vâg-gumphad oḷ Nâkigam ||

says that he is superior to them all. The poets named are Bâṇa, Mayûra, Mâgha, Guṇâḍhya, Daṇḍi and Dhananjaya. Of these, Guṇâḍhya belongs to the first or the second century,[1] Daṇḍi to the 6th century, Bâṇa and Mayûra to the 7th century and Mâgha to the close of the 8th century.[2] Dhananjaya[3] must be the Jaina poet who wrote the Dvisandhâna-kâvya. He has been identified[4] with S'rutakîrti who, we learn from the *Pampa-Râmâyaṇa*, wrote a Râghava-Pâṇḍavîya, and been assigned to the early part of the 12th century. If this identification be correct, it would be difficult to account for Nâgavarma I, who belongs to the close of the 10th century, mentioning Dhananjaya as one of the poets that preceded him. The only reason, however, for this identification appears to be that the Dvisandhâna-kâvya of Dhananjaya is also known by the name of Râghava-Pâṇḍavîya.[5] But it has to be observed that the description of S'rutakîrti's work given in the *Pampa-Râmâyaṇa*, namely, that it is a *gatapratyâgata-kâvya*, *i. e.*, a poem the verses in which when read one way give the history of Râma and when read the other way the history of the Pâṇḍus, does not at all apply to Dhananjaya's Dvisandhâna-kâvya. The latter, though giving the history of Râma and the history of the Pâṇḍus by its susceptibility, through a play upon words, to two interpretations, is not a *gatapratyâgata-kâvya*. Again, Dhananjaya who, besides the above Dvisandhâna-kâvya, has also written[6] the Sanskrit dictionary

---

[1] Bühler's Kâshmir Report, p. 47.

[2] Mr. Pâthak's paper on the date of the poet Mâgha, in J. Bo. Br. R. A. S. for 1900.

[3] There is also a Brahman author by name Dhananjaya who wrote the Das'a-rûpa, in which he says he was a court-poet of king Munja of Dhârâ. He thus belongs to the 10th century and may have been a contemporary of Nâgavarma I

[4] *Indian Antiquary*, XIV, 14.

[5] Durgasimha, the author of the Kannaḍa *Panchatantra*, who was a contemporary of the Châlukya king Jagadêkamalla (1138-1150), says in the following verse that Dhananjaya acquired great fame by composing the Râghava-Pâṇḍavîya :—

anupama-kavi-vrajam jîy- | ene Râghava-Pâṇḍavîyamam pêḷlu yas'ô- ||
vanitâdhîs'varan âdam | Dhananjayam Vâg-vadhû-priyam kêvaḷanê ||

There is also an earlier work of this name by Kavirâja, who is supposed to have flourished at about 800 A.D. Macdonell's *Sans. Literature*, p. 331.

[6] This is clear from the following verse which occurs at the end of the first *parichchhêda* of the Dhananjaya-nighaṇṭu :—

pramâṇam Akalankasya | Pûjyapâdasya lakshaṇam ||
Dvisandhâna-kavêḥ kâvyam | ratnatrayam apaschimam ||

called Dhananjaya-kôśa or Dhananjaya-nighaṇṭu is praised[1] by Râja-śêkhara, the author of the Bâla-Râmâyaṇa and other works, who quotes Ânandavarddhana (about 850 A.D.) and is quoted by Sômadêva in his Yaśastilaka written in 959 A.D. Dhananjaya must therefore have lived before Râjaśêkhara who belongs to about 900 A.D.[2] Consequently, Dhananjaya mentioned as an earlier poet by Nâgavarma I. is quite different from S'rutakîrti of the 12th century.

At the close of the Kannaḍa *Kâdambari*, the author, Nâgavarma, makes the statement that king Bhôjarâja, admiring the poem, made him a present of horses. It is not unlikely that this Bhôjarâja is identical with king Bhôja of Dhârâ, the celebrated patron of literary men, who ruled from 997 to 1053 A.D,[3] and it is very probable that Nâgavarma I, the author of the *Chhandômbudhi*, is also the author of the Kannaḍa *Kādambari*.

It may not be out of place here to notice an interesting fact recently brought to light in Professor S'êshagiri S'âstri's Report (No. 1) on the search for Sanskrit and Tamil manuscripts in the Madras Presidency. We learn from the Report[4] that Guṇasâgara, the Jaina commentator on the *Yâpparungalakkârigai*, a work on Tamil prosody by Amritasâgara, a Jaina author who lived before the 11th century,[5] refers in his opening lines, among other works, to *Guṇakânkiyam*, which, he says, is a work on Karṇâṭaka prosody and has the peculiarity of being addressed to a woman. From the name it is conjectured[6] that this work was dediçated to Guṇakânka Vijayâditya, the Eastern Châlukya king who ruled from 844 to 888. As no trace has as yet been discovered of the work, it is difficult to say anything definitely regarding the above conjecture. It is possible there was a work on Kannada prosody composed during the reign of the above king. But, as far as we know, the *Chhandômbudhi* is the earliest work

---

[1] The following verse in praise of Dhananjaya is ascribed to Râjas'êkhara in the Sûktimuktâvaḷi and the Subhâshitahârâvaḷi :—

Dvisandhânê nipuṇatâm sa tâm chakrê Dhananjayaḥ ।
yayâ jâtam phalam tasya satâm chakrê dhanam jayaḥ ॥

[2] Macdonell's *Sans. Literature*, p. 366.

[3] Dutt's *Ancient History of India*, Vol. II. p. 320. It is, however, stated in *Ind. Ant.* Vol. VI. p. 51 that he ruled from 1004 to 1059 A.D.

[4] Pag 34. [5] Page 50. [6] Page 84.

on Kannada prosody that has come down to us, and it answers to the description given above of *Guṇakâṅkiyam*, inasmuch as its verses are addressed by the author to his wife. It is well-known that in Tamil there are no separate marks to denote the surds and the sonants, and that the same mark is according to its position in a word either the one or the other. The letter *k* in *Guṇakâṅkiyam* may as well be a sonant in which case the word becomes *Guṇagângiyam* which is capable of bearing the interpretation—dedicated to Guṇa-Ganga or Guṇa-Gânga. This may have been a title of the Ganga king Rakkasa during whose reign Nâgavarma I. flourished. Though Nâgavarma I. says that his great-grandfather was a resident of the village of Vengipaḷu in the Vengi country, still, he speaks of himself as a resident of Saiyaḍi,[1] which, we learn from Durgasimha's *Panchatantra*,[2] was an *agrahâra* in the Kisukâḍu province of the Karṇâṭaka country. It is just possible that the name of the Kannada work referred to by Guṇasâgara contains no reference to the Eastern Châḷukya king, and the conjecture is hazarded that the work is none other than the *Chhandômbudhi* itself.

Turn we now to Nâgavarma II, who has written the *Kâvyâvalôkana*, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* and the *Vastu-kôśa*.

The following are some of the facts which help us in determining the time of Nâgavarma II :—

(1) Under Sûtra 88 of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* Nâgavarma quotes the first part of a verse[3] from the *Pampa-Râmâyaṇa*[4] which belongs to about 1100 A.D. (2) In Sûtra 73 of the same work Nayasêna is referred to by name as an authority on Kannaḍa Grammar. Nayasêna wrote the Kannaḍa work *Dharmâmṛita* in 1112. (3) The Jaina poet Janna who was a contemporary of the Hoysaḷa king Ballâḷa II (1172—1219) and of his successor Nârasimha II (1220—1235), who received from the former the title of *Kavi-chakravarti* (emperor of poets) and who composed, besides two inscriptions[5] dated in 1191 and 1197 respectively, the *Yaśôdhara-charite* in 1209 and the *Anantanâtha-purâṇa*

[1] Saiyaḍiya Nâgavarma, verse 27. Saiyaḍiyâtam, verse 151.

[2] Kâvyamanjari Series, p. 8.

[3] bahu-tâpakke bigurtu Vishṇu paḍedam Matsyâvatârakke.

[4] 7—98.

[5] Chenrâyapaṭṭaṇa 179, and Tarikere 45.

in 1230, says[1] in the latter that that Nâgavarma who was the *Kaṭakôpâdhyâya* of king Jagadêkamalla and who was verily the S'arvavarma of modern times (*idânîntana-S'arvavarma*) was his teacher. S'arvavarma was the celebrated author of the *Kâtantra* which is said to have been written for one of the Sâtavâhana kings of the Dekhan. From verse 423 of the *Kâvyâvalôkana* we learn that Nâgavarma II was known as the modern S'arvavarma (*abhinava-S'arvavarma*). It is therefore clear that the Nâgavarma who was Janna's teacher and the *Kaṭakôpâdhyâya* of king Jagadêkamalla is identical with Nâgavarma II. This Jagadêkamalla must be the Western Châlukya king who ruled from 1138 to 1150.

These facts lead us to the conclusion that Nâgavarma II. flourished about the middle of the 12th century.

There are also other facts besides the interval in time to prove that Nâgavarma, the author of the *Chhandômbudhi*, is quite different from Nâgavarma, the author of the *Kâvyâvalôkana* and other works. (1) The first was the son of Veṇṇamayya,[2] while the second, as we learn from his *Vastu-kôs'a*[3] and *Kâvyâvalôkana* (verse 961), was the son of Dâmôdara. (2) The distinctive title of the former was *Kavirâjahamsa* while that of the latter was *Kavitâguṇôdaya*. (3) The expressions *Saiyaḍiya Nâgavarma* and *Saiyaḍiyâta* (a native or resident of Saiyaḍi[4]) occur in connection with the earlier author, whereas no such expression is found in connection with the later in any of his works. (4) The first was not a strict Jaina as is evidenced by his invocatory verses at the beginning, and, according to some manuscripts, by the colophons at the end, of the several chapters in the *Chhandômbudhi*, as also by the invocatory verse in the *Kâdambari*. In these portions he writes as if he were a follower of the *Advaita* school of philosophy. From the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* we learn that Châmuṇḍarâya had a younger brother named Nâgavarma, and that he acquired the title *Chaladanka-Ganga* for having killed the latter.[5] It is highly probable that this Nâgavarma is identical with Nâgavarma I, since he describes himself as a great warrior (a characteristic quite becoming in a brother of the general

---

[1] Jana-nâtham Jagadêkamalli kaṭakôpâdhyâyan â Nâgavar- |
man-idânîntana-S'arvavarmane gaḍam Jannang upâdhyâyan ||

[2] Nâgavarma's Canarese Prosody, p. 4. [3] Ibid. p. XXXVI. [4] See page 6.

[5] tanna tammanam Nâgavarmanam konda pagege Chaladanka-Ganganum.

Chamuṇḍarâya) by comparing himself to Arjuna[1] and by invoking Pârvati, the destroyer of the demon Mahishâsura, to abide in his sword as the goddess of heroism.[2] His use of the word *aṇṇa* (elder brother) in speaking of Châmuṇḍarâya[3] might be looked upon as conclusive evidence of the relationship between the two but for the fact that the word *aṇṇa* also occurs as a title of Châmuṇḍarâya in some portions[4] of his Purâṇa. Fratricide is no doubt a crime, heinous in the highest degree, and especially so in the eyes of the Jains, whose cardinal doctrine is *ahimsâ*; yet it was perhaps deemed pardonable when committed in the interests of religion to put down heresy. Châmuṇḍarâya, who was one of the greatest upholders of the Jaina faith, must have felt the greatest pain and indignation when he found his own brother an avowed heretic[5] and, in a paroxysm of religious frenzy, may have killed[6] him. The mention by the heretic Nagavarma I. of Ajitasêna, *guru* to Râchamalla and Châmuṇḍarâya, as his *guru*, is perhaps to be accounted for by the fact that he was his teacher and the *guru* of the family. On the other hand, every one of the works of the second Nâgavarma gives unequivocal evidence of the author having been a staunch Jaina. Further evidence is supplied by the fact that he has also written a Jina-Purâna, though the work has not yet been discovered, for the poet Janna[7] in his *Anantanâtha-purâṇa*, includes him among the Kannada poets[8] who have written Jina-Purâṇas.

---

[1] Kunti-putram poṇarda raṇadoḷ.

[2] Bhagavati kûrtu bîm-Siriyakke bhujâsige Nâgavarmanâ.

[3] See page 3.

[4] Vs. 21 and 24.

[5] We have an exactly similar instance in Mangarasa and his brother Nanjuṇḍa who lived at the beginning of the 16th century. The former was very orthodox as a Jain and wrote, among others, several works relating to Jainism and Jaina saints, while the latter turned a S'aiva, changed his former name into Nanjuṇḍa and wrote the *Kumâra-râma-charite*, making a Saiva his hero.

[6] Dêvachandra, the author of the *Râjâvali-kathe*, a compendium of Jaina history, legends and chronology, written in 1838 A.D., says (p. 215 of the MS.), however, that Nâgavarma was banished the kingdom. This is apparently an attempt to absolve Châmuṇḍarâya from the guilt of fratricide.

[7] See page 6.

[8] enag anukûlam akke Guṇavarmana jâṇ-nuḍi Pampan impu Po- |
nnana bage Nâgavarmana bahujñate Rannana kânti Nâgachan- |
drana rasabhâvam Aggaḷana vakrate Nêmiya dêse Pushpada- |
ṇana mṛidu-bandham î kavigaḷ alte Jinêndra-Purâṇa-kartriga ||

Lastly, in verse 185 of the *Kâvyâvalôkana*, reference is made to three schools in Kannaḍa as represented by Nâgavarma, Guṇavarma and S'ankhavarma respectively, which are said to have been acknowledged by the learned. This verse being apparently a quotation from some earlier work, the Nâgavarma mentioned in it must be the earlier author of that name.

I hope sufficient evidence has been adduced to convince the reader of the existence of two Nâgavarmas in Kannaḍa literature. I may also add that recent research has brought to light a Brâhman poet named Nâgavarmâchârya, who has written a small work called *Chandrachûḍâmaṇi-śataka,* a centum of verses in the Mattêbha metre, each ending with the word Chandrachûḍâmaṇi, which is a name of S'iva, the subject treated of being *vairâgya* or renunciation of the world. This author seems to have flourished about 1070 A. D. as he says he was the minister for peace and war of Udayâditya, most probably the general of the Châlukya king Bhuvanaikamalla (1069-1076).[1]

It will be convenient if all the available information about our author, Nâgavarma II, is put together in one place. He was a strict Jaina, as is clear from the invocatory verse,' which is in praise of Jina, in each of his works—the *Kâvyâvalôkana*, the *Vastu-kôs'a*[2] and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*—and from the fact that he wrote a Jina-Purâṇa.[3] His father was Dâmôdara.[4] He was the teacher of the Kannaḍa poet Janna and the *Kaṭakôpâdhyâya*[5] in the kingdom of the Châlukya king Jagadêkamalla[6] (1138-1150). He was known as *Abhi-*

[1] See Inscription 129, Shikarpur Taluq. [2] Nagavarma's Canarese Prosody, p. XXXVIII. [3] See p. 8 [4] See p. 7

[5] It is not clear what is meant by the term *kaṭakôpâdhyâya*. The word *kaṭaka* may mean a metropolis, an army or camp, or a bracelet of gold. It is not likely that the expression is used in the sense of a teacher in the army or a teacher adorned with bracelets of gold. It apparently means a teacher in the royal capital or metropolis; but this does not give us an idea of the nature of the post. Whatever may be the exact signification of the term, there is no doubt that the office denoted by it was one highly honored and held in great respect, as there appears to have been only one such appointment in the whole kingdom. Similarly, Janna, in his *Anantanâtha-purâṇa*, says of his father Sumanôbâṇa, who was also a Kannaḍa poet, that he was the *kaṭakôpâdhyâya* in the kingdom of the Hoysaḷa king Nârasimha I (1136-1171); and this statement is borne out by Kês'irâja, the daughter's son of Sumanôbâṇa, who describes the latter as *Yâdava-kaṭakâchârya*. Though this expression contains the word *âchârya* in the place of *upâdhyâya*, the meaning conveyed appears to be the same. The *Kaṭakôpâdhyâya* may have answered in some degree to the *Mahâ-mahôpâdhyâya* and the poet-laureate of modern times.

[6] See p. 7

nava-S'arvavarma (*Kâvyâvalôkana* V. 423) by reason of his approved works on grammar, his astonishing and far-famed eloquence and the foremost place of honor assigned to him in the assemblies of learned men. He had also the titles *Kavitâguṇôdaya* and *Kavikarṇapûra*.[1] He describes himself (*Kâvyâvalôkana* Vs. 497,960 and 962) as a Jaina Brâhman well read in the arts and sciences, versed in spiritual and worldly lore, free from pride and envy, self-respecting, of wide fame, a friend of the learned, a crest-jewel of good poets, an auspicious hand-mirror to the face of Sarasvati (or the goddess of learning) and an example for others to follow in the *Kali-yuga*. In Kav. 779 he compares himself to Brahma[2] by describing himself as possessed of four faces in each of which Sarasvati delights to reside. He is honorably mentioned by many of the later Kannaḍa poets, among others, by Âchaṇṇa better known by his *nom de plume* Vâṇîvallabha, the author of the *Vardhamâna-purâṇa*, who refers to him as the purifier of the earth,[3] by Guṇavarma, the author of the *Pushpadanta-purâṇa*, and by Janna, the author of the *Anantanâtha-purâṇa* and other works ; as also by subsequent writers on Rhetoric and authors of *nighanṭus* or metrical dictionaries.

According to Kav. 965 his works are *Chhandôvichiti*, *Alankriti* and *Abhidhânakôs'a*. Of these, *Alankriti* is the *Kâvyâvalôkana* ; *Abhidhânakôs'a* is the *Vastu-kôs'a* ; and *Chhandôvichiti* must be some work on prosody which has not come down to us. It is probably on account of this statement by our author that he has written a work on prosody that the authorship of the *Chhandômbudhi* is wrongly attributed to him. To the above list have to be added the works which he wrote after the *Kâvyâvalôkana*, viz., the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* and a Jina-Purâṇa. That he wrote the latter is clear[4] from Janna naming him along with Guṇavarma, Pampa, Ponna, Ranna, Nâgachandra Aggaḷa, Nêmi, and Pushpabâṇa and saying that all of them were

---

1 Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVI.

2 Malla, the author of the *Manmatharijaya*, who flourished about 1600 A.D., calls him a new Brahma (*nûtana-Brahma*).

3 a jagatpâvana-Nâgavarmam.

4 The praise bestowed on Nâgavarma by authors of Jina-Purâṇas such as Âchaṇṇa and Guṇavarma is to be taken as further evidence of his having written a Jina-Purâṇa, though it has not come down to us, for, among the Jains, however high his proficiency in secular subjects, an author is not held in much respect unless he has written on some sacred theme.

authors of Jina-Purâṇas.[1] The first four of the above belong to the 10th century and the rest, to the 12th. Of these poets, Guṇavarma wrote a *Harivaṃśa*[2] or *Nêminâtha-purâṇa* on Nêminâtha, the 22nd Tîrthankara; Pampa, the *Âdi-purâṇa* on Âdinâtha, the first Tîrthankara; Ponna, the *S'ânti-purâṇa* on S'ântinâtha, the 16th Tîrthankara; Ranna, the *Ajita-purâṇa* on Ajitanâtha, the 2nd Tîrthankara; Nâgachandra, better known as Abhinava-Pampa, the *Mallinâtha-purâṇa* on Mallinâtha, the 19th Tîrthankara; Aggaḷa, the *Chandraprabha-purâṇa* on Chandraprabha, the 8th Tîrthankara; and Nêmi or Nêmichandra, the *Nêminâtha-purâṇa*[3] on Nêminâtha, the 22nd Tîrthankara. We are not in a position to say on which of the Jinas the remaining poets, Pushpabâṇa or Sumanôbâṇa, the father of Janna, and Nâgavarma, our author, have written their *purâṇas*, as their works have not yet been discovered. We have thus only three of the works of our author left to us, namely, the *Kâvyâvalôkana*, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, both included in the present volume, and the *Vastu-kôs'a*.

We shall now proceed to examine each of these works.

The *Vastu-kôs'a* is a Sanskrit-Kannaḍa *nighanṭu* or dictionary, composed in various metres, giving the meanings of Sanskrit words in Kannaḍa. It is the earliest extant work of its kind in Kannaḍa. The work is divided into three chapters which are named respectively the *Êkârtha-kâṇḍa*, the *Nânârtha-kâṇḍa* and the *Sâmânya-kâṇḍa*. In its compilation the author says he made use of Vararuchi, Halâyudha, S'âśvata, Amarasimha and other authorities. The opening verse is in praise of Vardhamâna-Jina and the seventh, in praise of Sarasvati. Kâv. 497 occurs as the last verse of the *Sâmânya-kâṇḍa*. At the end of the work the author says—"When it is stated that Nâgavarma, the neck-ornament of poets, has composed it (the Nighanṭu) in Kânnaḍa and so clearly that even a dull person may understand it, who would not like it?"[4]

Of later writers who have compiled *nighanṭus*, Abhinava-Mangarâja,[5] who wrote his Nighanṭu in 1398, mentions Nâgavarma and calls

---

[1] See p. 8 [2] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 144.

[3] Called *Ardhanêmi* as the author has left it incomplete.

[4] Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVIII.

[5] He calls himself Abhinava (new) Mangarâja after an earlier poet, Mangarâja, who was a contemporary of Harihara I (1336-1350) and wrote the *Khagêndramaṇidarpaṇa*, a medical treatise on antidotes to different kinds of poison, especially snake-poison.

his own work *abhinava-Nighaṇṭu* (or the new Nighaṇṭu) probably after the nighaṇṭu of Nâgavarma; and Dêvôttama, the author of the *Nânârtharatnâkara*, who probably belongs to the 16th century, states that he has made use of Nâgavarma's work.

The *Kâvyâvalôkana* is a standard Kannaḍa work on Poetics. It is the only comprehensive work in the Kannaḍa language, that deals more or less fully with almost every subject relating to poetical composition. The *Sûtras* or rules are in Kannaḍa verse; and they are copiously illustrated by stanzas which are mostly quotations from former or contemporary Kannaḍa poets. The opening verse is in praise of Vardhamâna, and the second, in praise of Sarasvati. The work is divided into five *adhikaraṇas* or chapters, each chapter being again sub-divided into *prakaraṇas* or sections. The following table gives the names of the chapters and the sections into which they are sub-divided :—

I. S'abda-smṛity-adhikaraṇam.
- i. Sandhi-prakaraṇam[1]
- ii. Nâma-prakaraṇam
- iii. Samâsa-prakaraṇam
- iv. Taddhita-prakaraṇam
- v. Âkhyâta-prakaraṇam

II. Kâvya-mala-vyâvṛitty-adhikaraṇam.
- i. Pada-padârtha-sandhi-dôsha-vinischaya-prakaraṇam
- ii. Vâkya-vâkyârtha-dôshânukîrtana-prakaraṇam

III. Guṇa-vivêkâdhikaraṇam.
- i. Mârga-vibhâga-darśana-prakaraṇam
- ii. S'abdâlankâra-nirṇaya-prakaranam
- iii. Arthâlankâra-prakaraṇam.

IV. Rîti-krama-rasa-nirûpaṇâdhikaraṇam.
- i. Rîti-prakaraṇam.
- ii. Rasa-prakaraṇam.

V. Kavi-samayâdhikaraṇam.
- i. Asad-âkhyâti-prakaraṇam.
- ii. Sad-akîrtana-prakaraṇam.
- ii. Niyamârtha-prakaraṇam.
- iv. Aikya-prakaraṇam.

[1] It is not clear why Samjñâ-prakaraṇam with which the first chapter opens is not named in verse 6.

As stated above, the first chapter is devoted to a brief exposition of the grammar of the Kannaḍa language. It may be looked upon as the earliest Kannaḍa work extant on the grammar of the language, though incidentally a few grammatical points are touched upon in the earlier work *Kavirâjamârga*,[1] which was probably[2] written by the Râshṭrakûṭa king Nripatunga or Amôghavarsha (815—877). The introductory portion of the first chapter deals with grammatical terminology. The subjects treated of in the following five sections are respectively euphonic combination, nouns, compounds, derivatives, and verbs.[3]

The second chapter treats of faults in composition. The first section deals with faults in words and in the meaning of words, while the second points out faults in sentences and in the meaning of sentences. A list is given of both kinds of faults and each is defined and illustrated by examples.

The third chapter is concerned with the merits or excellences of composition. The first section enumerates and defines the ten merits of words and sense, exemplifying each by qutaotions from earlier authors. The second deals with Verbal Ornaments (*S'abdâlankâra*) which are classed under four heads, namely, Rhyme (*yamaka*), Alliteration, (*anuprâsa*), Fancy Ornament (*chitra*) and Crooked Speech (*vakrôkti*). Under Alliteration three kinds are named—the melodious (*madhurâ*), the delicate (*lalitâ*) and the harsh (*parushâ*). Under Fancy Ornament come among others stanzas so composed that the letters in them, under a particular arrangement, resemble in shape a lotus, a sword, a drum, a wheel or some such thing; stanzas from which certain classes of letters are on purpose excluded; and stanzas which are the same whether read forwards or backwards. The last section treats of Orna-

1 Published in Mr. Rice's *Bibliotheca Carnatica* Series, edited by Mr. K. B. Pâthak, 1898. See I—113, 116 and 118; II—15, 18 and 21.

2 In spite of the arguments adduced by Mr. Pâthak on p. 3 of his Introduction, there is room for supposing that S'rîvijaya may have written the work in the name of his royal patron. See the verses and colophons at the end of each of the three chapters and also verses III. 219-223. It may also be noted here that verses 231-235 on p. 79 do not belong to the work. This is shewn not only by their being out of place, the conclusion of the work being clearly indicated on the previous page, but also by verse 233 being a quotation from Nêmichandra's *Lilâvati* (3-42), a work which belongs to the 12th century

3 Kês'irâja adopts the same order in his *S'abdamaṇidarpaṇa*.

ments of Sense (*Arthâlaṅkâra*) which are divided into four broad classes—Natural Description (*vâstava*), Simile (*upamo*), Hyperbole (*atiśaya*) and Paronomasia (*slêsha*)—each of them including a large number of ornaments.

The fourth chapter deals with the Styles (*rîti*) and Flavours[1] (*rasa*) in composition. The first section, after defining and illustrating by examples the three Styles—*Vaidarbhî*, *Pânchâlî* and *Gauḍî*—names the Flavours to which each of the Styles is appropriate. The second section is taken up with an explanation and exemplification of the eight Flavours, and an account of their origin, their mutual incongruity and their colors. It also enumerates and in some cases defines Underlying Emotions (*sthâyi-bhâva*), Accessory Emotions (*sañchâri-bhâva*), Involuntary Expressions of emotion (*sâttvika-bhâva*), Excitants (*vibhâva*) and Ensuants (*anubhâva*), and concludes with an account of the four Styles in composition (*vṛittis*)—*Bhâratî*, *Sâtvatî*, *Kaiśikî* and *Ârabhatî*—and the Flavours appropriate to each.

The fifth chapter is devoted to a consideration of Poetical Conventions (*Kavi-samaya*). The first section deals with those conceits which, though they have no foundation in fact, are still embodied in poetry as if they were true—e. g. the *Chakôra* bird drinking the moon-light, lotuses growing in rivers, swans and other birds haunting all receptacles of water. The second treats of those things which, though they undoubtedly exist, are considered as non-existent for poetical purposes—e. g. the fruit in the Aśôka tree, the Jâti flower in spring, the blooming of lilies during the day. The third speaks of the limitation with regard to time or place which the convention of the poets imposes upon certain things, though no such limitation exists in nature. For example, the sandal tree is described as growing only in the Malaya mountain; and the cuckoo is supposed to cry only in spring. The last section refers to the identity assumed by poets between things which are different from each other. For instance, identity is assumed between the hare and the antelope in the description of the moon's spot; and between the fish and the *makara* in describing the crest of the god of Love.

---

[1] I have generally adopted the renderings given in the Translation of Sâhitya-darpaṇa, begun by Dr. Ballantyne and continued by Mr. Pramadâ-Dâsa-Mitra, and in the Translation of the Bhâshâ-bhûshaṇa of Jaswant Singh in Hindi (*Ind. Ant.* XXIII) by Dr. Grierson.

After making a few remarks on the use of certain words and expressions, the author concludes the work with an account of the different kinds of composition and their peculiarities and an enumeration of the subjects to be treated of in poems, of the five *sandhis* or divisions in the plot of a drama and of the five *sandhyangas* or the means of the accomplishment of the principal object in a drama.

The author says of this work (V. 4) that it is a hand-mirror for poets, the source of prosperity to the art of poetry and a treasure-house giving birth to the noble speech-goddess; wishes (V. 964) that it may endure as long as the Mandara mountain, the celestial Ganges, the sun, the moon, the stars, &c., and begs (V. 963) of the learned who are free from jealousy and fault-finding, to correct any mistakes that may have crept into it through hurry or ignorance.

The *Kâvyâvalôkana* is by no means the earliest work on Poetics in the Kannaḍa language. There are two earlier works on the same subject: the *Kavirâjamârga* which belongs to the early part of the 9th century and the *Udayâdityâlankâra* which probably belongs to the close of the 11th century. The latter is so named because it was written by the Chôḷa king Udayâditya,[1] the son of king Sôma. The *Kavirâjamârga* is in three chapters: the first treats mainly of faults in composition; the second, of Verbal Ornaments; and the third, of the Ornaments of Sense. Udayâditya's work is a very small treatise consisting of only 72 verses, all told. It deals very briefly with the three styles and the ten merits of composition and explains and exemplifies about thirty Ornaments of Sense. Both the above works have laid under contribution the Kâvyâdarśa of Daṇḍi, inasmuch as a large number of the verses in both are either translations or adaptations from that work. Mr. Pâthak has already shewn[2] by a few examples that this is the case with the *Kavirâjamârga*, and a few more examples from the same work will be given later on in another connection. We may here give one or two instances from Udayâditya's work.

The Ornament *lêśa* or *lava* (Concealment) and its illustration.

lava rûpa-vikṛitamam mu- |
chchuvudu lavam râja-suteyan îkshisi mey-dô- ||

---

[1] His time is fixed by his mentioning king Bhôja of Dhâra and by his being quoted by Mallikârjuna, a contemporary of the Hoysaḷa king Sômês'vara (1233-1254).

[2] Introduction to *Kavirâjamârga*, pp. 18 and 19.

ṟuva puḷakamân aṟivarg in- |
tu viṭam vanad atuḷa-śîta-pavananin endam ||

Udayâdityâlankâra, 44

lêśô lêśêna nirbhinna-vastu-rûpa-nigûhanam ||
râja-kanyânuraktam mâm rômôdbhêdêna rakshakâḥ |
avagachchhêyur â jñâtam ahô śîtânilam vanam ||

Kâvyâdarśa, II. 265 and 266.

The Ornament *sûkshma* (or the Subtle) and its illustration.

ingita-lakshmam sûkshmam |
sangamav-âvâgaḷ endu nôḍuva nallang- ||
angane mugiyisidaḷ jana- |
sangadoḷ iruḷ embudaṟke hastâmbujamam ||

Udayâdityâlankâra, 43

ingitâkâra-lakshyô'rtthaḥ saukshmyât sûkshma iti smṛitaḥ ||
kadâ nau sangamô bhâvityâkîrṇê vaktum akshamam |
avêkshya kântam abalâ lîlâ-padmam nyamîlayat ||

Kâvyâdarsa, II. 260 and 261

Strange as it may appear, Nâgavarma makes no allusion to the earlier work *Kavirâjamârga*, nor does he quote a single verse from it. The following verse from the *Kâvyâvalôkana* (V. 521) is supposed to contain an allusion to the *Kavirâjamârga* :—

ivu niyatam dakshiṇa-dê- |
śa-vartti-kavi-râja-mârgadoḷ negaḷgum matt ||
avaṟa viparyaya-vṛittiye |
bavarisugum udîchya-mârgadoḷ prachurateyim ||

The context, however, clearly shews that the expression *kavi-râjamârga* does not refer to any work of that name; but that it simply means the path of excellent poets. Nor does the verse allude, as is generally supposed, to the two schools *in Kannaḍa*[1] —the northern and the southern. The reference is to the *Gauḍa* or the northern and the *Vaidarbha* or the southern, schools *in Sanskrit*. The above verse has to be taken along with verse 500, which enumerates the ten merits of composition—*ś'lêsha* (or compactness) &c.,—

[1] The *Kavirâjamârga*, no doubt, refers to the two schools in Kannada, but the distinction that it draws between the two is apparently a distinction without a difference, inasmuch as it is made to consist mostly in the use of one of the recognised duplicate forms of certain words in preference to the other. See pp. 38 and 39.

and its meaning is that these merits occur as a rule in the composition of the chief poets of the south while the reverse is the case with that of the poets of the north. The same idea is expressed in the following verses of the *Kavirâjamârga* :—

sama-madhura-nibiḍa-kânta-su- ।
kumâra-susamâhita-prasannôdâra- ॥
pramita-grâmyôjasvi- ।
kramadim daśa-bhêdam alli dakshiṇa-mârgam ॥
avaṟa viparyaya-vṛitti- ।
pravibhakta-vikalpam akkum uttara-mârgam ॥ II. 52 and 53.

And both the passages quoted above are merely translations of the following verses from Daṇḍi :—

ślêshaḥ prasâdaḥ samatâ mâdhuryam sukumaratâ ।
artha-vyaktir udâratvam ôjaḥ-kânti-samâdhayaḥ ॥
iti Vaidarbha-mârgasya prâṇâ daśa-guṇâh smṛitâḥ ।
êshâm viparyayaḥ prâyô dṛiśyatê Gauḍa-vartmani ॥.

Kâvyâdarśa, I. 41 and 42.

Though the *Kâvyâvalôkana* does not allude to the *Kavirâjamârga,* still there occur in the two works many striking coincidences[1] which cannot be due to mere chance. Some of them may be the result of the identity of subject-matter, but there are others which cannot be so accounted for. A few of the latter kind are given below :—

Rule about the use of expletives.

mige dal valam veṟam mat- ।
te gaḍam gaḷa kennam emb anarthaka-padamam ॥
sogayise vâkyâlaṅkṛiti ।
negaḻv eḍeyoḷ pêḻge pêḷadirk uḻid eḍeyoḷ ॥

Kâvyâvalôkana, 485.

inn aute matte baḻi mige ।
mum nile tâm mêṇ veṟam gaḍam gaḷam âdam ॥
kennam nill end ivan en- ।
dum niṟisalk allad eḍegaḷoḷ kalladirim ॥

Kavirâjamârga, II. 12.

Illustration of the ornament *paryâya* (or Periphrasis).

banadoḷage nôḍi posa-vû- ।
vina gonchalan akka ninage tandappem nîn ॥

[1] For a complete list, see Appendix II.

init ondu bêgamam ninn ।
iniyana pakkadoḷ ir endu sakhi tolaguvudum ॥
Kâvyâvalôkana, 622.

nîm irbarum annegam int ।
î mâḷkeyoḷ inisu poḷ .. tu nuḍiyutt irim ân ॥
âmôda-kusuma-samitiyan ।
â maragaḷoḷ âydu koydum illige barpem ॥
Kavirâjamârga, III. 132.

Illustration of the ornament *samâhita* (or the Convenience).

kaḍu-gaḷtaleyoḷ priyan ird ।
eḍeg âgiye pôgal endu maneyam poṟamaṭṭ ॥
aḍiy-iḍal aṟiyade maṟuguva ।
maḍadige bage tîre minchu minchidud âgaḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 653.

taḍe-taḍedu kântanallige ।
naḍeyal baged enage kâra kâr-iruḷoḷ say- ।
taḍavaḍikegaḷam toḍedatt ।
eḍe-vaṟiyade poḷeva minchu mugil eḍey-eḍeyoḷ ॥
Kavirâjamârga, III. 125.

From these examples it may reasonably be presumed that the above verses in the *Kâvyâvalôkana* were suggested by the corresponding ones in the earlier work. On the other hand, it is also possible that the coincidences are the result of the identity of the source from which both the works have derived their ideas. The latter supposition derives considerable corroboration from the following instances which testify to the fact that both Nâgavarama and Nripatunga have translated from Daṇḍi :—

(1) Illustration of *vyartha* (or Contradiction), a fault in composition.

eṟagisu bhuja-vijayadin aṇa- ।
m uṟade bigurtt irp arâti-nṛiparam dharmakk ॥
eṟavaṭṭ âg irday nîm ।
peṟar ârum ninage pagevar embarum oḷarê ॥
Kâvyâvalôkana, 466.

ari-nṛipa-balamam geld im ।
parâkrama-kramade śauryamam prakaṭisu nîm ॥
nara-mahitâ ninag ên ahi- ।
tarum oḷarê satata-para-hitâchâra-parâ ॥
Kavirâjamârga, I, 81.

jahi śatru-balam kṛitsnam jaya viśvambharâm imâm ।
tava naikô'pi vidvêshṭâ sarva-bhûtânukampinaḥ ॥
Kâvyâdarśa, III. 132.

(2) Illustration of the ornament *samayôga* (or Equal Pairing).

mṛiga-nayaneyar olavum baḷ- ।
ḷi-goṇḍu taḷt aḍare pòḷedu minchuva minchum ॥
bagevâgaḷ nillav ad on- ।
du gaḷigeyum ghana-nibaddham ene sand irdum ॥
Kâvyâvalôkana, 720.

jaladada neḷalum parepum ।
vilâsamum beḷaguv udita-vidyul-lateyum ॥
nelasavu chalangaḷ âdam ।
vilâsinî-janada nalmeyum sangamamum ॥
Kavirâjamârga, III. 97.

sangatâni mṛigâkshîṇâm taṭid-vilasitâni cha ।
kshaṇa-dvayam na tishṭhanti ghanârabdhâny-api svayam ॥
Kâvyâdarśa, II. 332.

The following is the only striking parallelism that has been met with in the *Kâvyâvalôkana* and the *Udayâdityâlankâra* :—

Illustration of the ornament *sahôkti* (or Connected Description).

.. .. ।
.. .. mugiduvu niś- ॥
chala-yôga-nirata-sandhyâñ- ।
jaliyum sarasiruha-vanamum oḍan-oḍan âgaḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 614.

muni-karamum kamalangaḷu- ।
m anunayadind oḍane mugiduv â sañjeyoḷ. ॥
Udayâdityâlankâra, 61.

Among later writers on Poetics, Îśvara-kavi, the author of the *Kavijihvâbandhana*, mentions our author ; and Sâḷva, the author of the *Rasaratnâkara*, states that he has made use of Nâgavarma's work. Both the above authors belong to the 16th century.

We shall next proceed to consider the Sanskirt writers on Poetics whom Nâgavarma took as his authorities in writing the *Kâvyâvalôkana*. In verse 961, he supplies us with the important information that in writing his work he followed in the footsteps of Vâmana, Rudraṭa, Bhâmaha and Daṇḍi. In verses 617 and 798, there occur

respectively the expressions *muni-matadim* and *Bharataśâstra-kramadim* which apparently refer to Bharata-muni, the author of the Nâṭya-śâstra. There is evidence to shew that our author has also made use of Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha and Amarachandra's Kâvyakalpalatâ, though he does not name them among his authorities.

Of the above authors, Bhârata is the oldest, his Nâṭya-śâstra being the earliest work on Poetics in the Sanskrit language. Next to him in point of time comes Bhâmaha, whose priority to Daṇḍi is proved by the latter criticising his views in the first chapter of the Kâvyâdarśa.[1] He is one of the greatest authorities on Poetics, his views being quoted by almost all the subsequent writers of note on the subject. His work has not, however, been hitherto discovered, though Sanskrit scholars have made every effort to trace out a copy of it. In fact, Dr. Bühler believed that the work was lost, and other orientalists have also been under the same impression. In these circumstances, it will no doubt be welcome news to students of Sanskrit literature that Professor Rangachâryar M. A. of the Madras Presidency College has had the good fortune to come upon a manuscript of this valuable and long-sought-for work. At my request he was so kind as to lend me the manuscript for a few days, and I take this opportunity to thank him heartily for his kindness and courtesy. The manuscript contains some mistakes and there are also a few gaps here and there. In the opening verse,[2] the author calls the work Kâvyâlaṅkâra. It is a short treatise consisting of about four hundred verses, mostly in the *Anushṭubh* metre, and is divided into six *parichchhêdas* or chapters, the subjects treated of being—kinds of composition and their peculiarities, rhetorical ornaments, faults in composition and some points in logic and grammar, a knowledge of which is indispensable for correct composition. The only information that the work gives about the author is that he was the son of Rakrila-Gômin.[3] According to Dr. Bühler he was a Kâshmirian.[4] The work bears no

---

[1] *Kavirâjamârga*, Introduction, p. 16.

[2] praṇamya sârvaṃ Sarvajñaṃ manô-vâk-kâya-karmabhiḥ ।
Kâvyâlaṅkâra ity-êsha yathâ-buddhi vidhâsyatê ॥

[3] sujanâvagamâya Bhâmahêna ।
grathitam Rakrila-Gômi-sûnunêdam ॥

[4] Kashmir Report, p. 75.

date, but the author probably belongs to the early part of the 6th century. We may here add that Bhâmaha was also the author of a commentary on Vararuchi's Prâkṛit *sûtras*.

Next to Bhâmaha comes Daṇḍi, the author of the Kâvyâdarśa, who flourished at the close of the 6th century.[1] He is particularly interesting to Kannaḍigas as his name is associated with the antiquity of Kannaḍa literature. From one of the inscriptions[2] at S'ravaṇa Beḷgoḷa, dated in 1128 A.D., we learn[3] that S'rîvarddha-dêva, the Jaina author of a voluminous Kannaḍa commentary, named *Chûḍâmaṇi*, on the Tattvârtha-mahâ-śâstra, was praised by Daṇḍi. So, S'rîvarddha-dêva must have lived at least in the 6th century, and it is only reasonable to suppose, as Mr. Rice has done,[3] that a voluminous Kannaḍa work such as his could neither have been produced nor required had there not pre-existed a considerable literature in Kannaḍa, and a wide-spread cultivation of the language. Thus it will be seen that Daṇḍi has indirectly borne witness to the fact that the terature of Kannaḍa is of far greater antiquity than that of any other Indian vernacular, excepting perhaps that of Tamil.

Dr. Peterson, however, has expressed[4] the opinion that the Daṇḍi who is stated in the inscription referred to above to have praised S'rîvarddha-dêva was not the author of the Kâvyâdarśa, but a later Daṇḍi who was the author of the Mallikâmâruta, a play written in rivalry of Bhavabhûti's Mâlatîmâdhava. But the author of the Mallikâmâruta is nowhere known as Daṇḍi : he calls himself Uddaṇḍa-kavi. It is difficult to imagine how the name Uddaṇḍa can be identified with the name Daṇḍi. The inscription clearly says[5] that Daṇḍi, and not Uddaṇḍa-kavi, praised S'rivarddha-dêva ; and, as far as our present knowledge goes, there is only one Daṇḍi in Sanskrit literature. We have, therefore, to conclude that the reference in the inscription is to none other than the Daṇḍi of the 6th century.

The next writer is Vâmana, the author of the Kâvyâlaṅkârasûtras. According to tradition in Kashmir, he was a minister of Jayâpîḍa,

---

1 Macdonell's *Sanskrit Literature*, p 434. 2 No. 54.

3 Introduction to *S'abdânus'âsana*, p. 19.

4 Introduction to Das'akumâracharita, Part II. pp. 8 and 9.

5 ya êvam upas'lôkitô Daṇḍinâ.

the well-known king of Kâshmir, who ruled from 779 to 813. Some scholars are of opinion that he was also the joint author with Jayâditya of the Kâśikâvṛitti.

The next author that claims our attention is Udbhaṭa, the Kâshmirian poet who wrote the Alaṅkârasârasaṅgraha.[1] We learn from Kalhaṇa's Râjataraṅgiṇi that Udbhaṭa was king Jayâpîḍa's *sabhâ-pati*. He also wrote a commentary styled Bhâmaha-vivaraṇa on Bhâmaha's work on Poetics the name of which, as we now know, is Kâvyâlaṅkâra. The Alaṅkârasârasaṅgraha of Udbhaṭa, from which Nâgavarma has borrowed, is a short treatise on Poetics, in which the author illustrates the rules by examples taken from his own poem styled Kumârasambhava. The work has a commentary by Induràja, placed by Dr. Pischel in the middle of the 10th century, who quotes frequently from the author's Bhâmaha-vivaraṇa.

Next comes Rudraṭa, the author of the Kâvyàlaṅkâra. With regard to his time, Dr. Bühler was at first disposed to put him in the second half of the 11th century,[2] but subsequently thought that he could not be placed later than the 10th century, and might be even earlier.[3] In his edition of Rudrabhaṭṭa's S'ṛiṅgâratilaka, Dr. Pischel, identifies Rudrabhaṭṭa with Rudraṭa, the author of the Kâvyâlaṅkâra, and adduces arguments to show that it is impossible to give Rudraṭa a later date than the middle of the 9th century. According to him, Induràja, whom he assigns to the first half of the 10th century, quotes from Rudraṭa in his commentary on Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha. Colonel Jacob[4] and Professor Macdonell[5] are also disposed to put Rudraṭa in the 9th century. One more observation may be added to what has been stated above with regard to Rudraṭa's time. Namisâdhu, the S'vêtâmbara Jaina who wrote his commentary on Rudraṭa's Kâvyâlaṅkâra in 1068, states in his opening lines that in writing his work he follows the commentary or commentaries written by older writers.[6] He also gives us to understand that his commentary is more

[1] Published in J. R. A. S. for 1897, pp. 830-847.

[2] Kashmir Report, p. 67.

[3] Peterson's Introduction to Vallabhadêva's Subhâshitâvali, p. 105.

[4] J. R. A. S. for 1897, p. 292. [5] *Sanskrit Literature*, p. 434.

[6] pûrva-mahâmati-virachita-vṛitty-anusârêṇa kim api rachayâmi |
saṅkshiptataram Rudraṭa-Kâvyâlaṅkâra-tippaṇakam ||

succinct than the earlier ones. From this it is clear that there were other commentaries on Rudraṭa's work before 1068, and the work itself may have preceded them by a pretty long period of time.

With regard to Dr. Pischel's identification of Rudrabhaṭṭa with Rudraṭa, it may be interesting to note here a remarkable passage occurring in a Kannada inscription[1] dated in S'aka 1151. At the time of this inscription, the Raṭṭa king of Saundatti, Lakshmîdêva, the son of Kârtavîrya IV (1202—1220), was ruling Kûṇḍi in the Kuntaḷa country, holding his residence in Vêṇugrâma. His minister and former teacher was the Jain Munichandra, described as the *guru* and the establisher of the Raṭṭa kings, and, curiously enough, as a warrior and the ruler of the Sugandhavartti (Saundatti) 12, situated in the Kûṇḍi 3000, under whose orders the brothers Mallikârjuna and Mâdirâja governed the principality. This Mâdirâja was the composer of the present inscription which records a grant by his father Kêśirâja for the god Mallinâtha, which was set up by the latter in the name of his own father Mallikârjuna. In describing the descent of Mallikârjuna, the inscription states that the progenitor of the family was the great Brâhman poet Rudrabhaṭṭa, of the Atri-gôtra, whose unparalleled poetical powers procured for him from king Kannara the rulership of 18 villages, of which Banihaṭṭi was the chief ; that after him the family became known as the *Sâmâsiga* family ; and that from him, after many intervening ancestors, was descended Kalidêva, from whom Mallikârjuna was the fifth in descent. The passage referred to above is as follows :—

adaroḷ[2] nija-nâmâkshara- ।
viḍe sâsira-ponge koṭṭ adam[3] biḍip anitu dinam ॥
paḍedam Rudraṭan emb î ।
paḍemâtam Rudrabhaṭṭan urvî-janadim ॥

From this we gather the important information that the poet Rudrabhaṭṭa, having mortgaged one letter (*i.e. bha*) of his name for one thousand pieces of gold, was, till he redeemed it, known among the people as *Rudraṭa.* This makes it quite plain that Rudrabhaṭṭa and Rudraṭa are identical.

---

1 J. Bo. Br. R. A. S. Vol. X. No. XXIX. Ins. VII. p. 260.

2 There must be some mistake here : the alliteration requires a *d* for the second letter.

3 *Koṭṭ adam* is too much for the metre ; *koṭṭu* by itself makes it all right.

Nor can there be any doubt as to this Rudrabhaṭṭa being the author of the S'ṛingâratilaka and the Kâvyâlaṅkâra. As regards his time, the inscription tells us that he was a contemporary of king Kannara, who must be either of the two Râshṭrakûṭa kings Kṛishṇa II and Kṛishṇa III. Had Mâdirâja, who composed the inscription in 1229 A. D., given us all his ancestors from Rudrabhaṭṭa downwards, we should have been able to find out, with tolerable certainty, which of the above two kings was his progenitor's patron. There is, however, a great probability that the reference is to Kṛishṇa II (884-913), as the inscriptions of the same line of kings (Raṭṭa kings of Saundatti), which precede the one in question, refer to grants made by that king. This period agrees with that assigned to Rudrabhaṭṭa[1] on other evidence by Dr. Pischel. Further, in his commentary on verses 12 to 14 of the Kâvyâlaṅkâra, Namisâdhu gives the following verse which contains some information about Rudraṭa :—

S'atânandâparâkhyêna Bhaṭṭa-Vâmuka-sûnunâ ।
sâdhitam Rudraṭênêdam Sâmâjâ dhîmatâṃ hitaṃ ॥

The word *Sâmâjâ* occurring in the above verse is said to mean a reciter of the Sâma-Vêda.[2] The explanation appears to me to be rather far-fetched. Whatever the expression may mean, there can be no doubt that it is the same as *Sâmâsiya* which occurs in connection with Rudrabhaṭṭa in the inscription referred to above.

I may add here that the Kannaḍa poet Sâḷva, who belongs to the 16th century, states in his *Rasaratnâkara* that he has made use of the Rasakalike of Rudrabhaṭṭa.[3] So, this has to be added to the already known works of Rudrabhaṭṭa or Rudraṭa.

The only remaining Sanskrit writer on Poetics whom Nâgavarma has most probably followed in writing his work is Amarachandra, the Jaina author of the Kâvyakalpalatâ. His period is not definitely known.

---

[1] The Kannada poet Rudrabhaṭṭa, who wrote the *Jagannâthavijaya*, an adaptation of the fifth *aṃs'a* of the Sanskrit Vishṇu-purâṇa, was a contemporary of the Hoysaḷa king Ballâḷa II. (1172-1219).

[2] Sâmâjâ Sâma gîti-vis'ësham ajati prâpnôtîti Sâmâk—têna Sâmâjâ—Sâma-Vêda-pâṭhakênêty-arthaḥ.

[3] There is not the least doubt that the writer referred to is the author of the S'ṛiṅgâra-tilaka.

We shall now proceed to examine how far Nâgavarma is indebted to each of the Sanskrit writers on Poetics mentioned above.

For the section on Flavours (*rasa*) in chapter four of his work, Nâgavarma has undoubtedly used the Nâṭya-śâstra of Bharata-muni. The following examples out of many that occur in the work will make this clear :—

Source of Favour (or *rasa*).

bhâvam vibhâvam esev anu- |
bhâvam sanchâribhâvam end int ivaṛind ||
âvishkṛitam akkum rasa- |
m âvudum end aṛige Bharata-śâstra-kramadiṃ ||

Kâvyâvalôkana, 798.

tatra vibhâvânubhâva-vyabhichâri-samyôgâd rasa-nishpattiḥ

Nâṭya-śâstra, prose passage after VI. 32.

Definition of *hâsya-rasa* or the Comic Flavour.

vikṛitânga-vêsha-bhâshâ- |
prakâra-kṛita-hâsa-hêtukaṃ hâsyam ||

Kâvyâvalôkana, 809.

vikṛitâchârair vâkyair anga-vikârais cha vikṛita-vêshaiś cha |
hâsayati janaṃ yasmât tasmât jñêyô rasô hâsyaḥ ||

Nâṭya-śâstra, VI. 50.

Definition of the *Kais'ikî* style.

nagarâdi-varṇanaṃ nṛi- |
tya-gita-vâdya-prayôgam abaḷâ-vishayô- ||
pagama-vyavahṛitiy emb ivu |
negaḷgum mṛidu-madhura-rachaneyim Kaiśikiyoḷ ||

Kâvyâvalôkana, 840.

yâ ślakshṇa-nêpathya-viśêsha-chitrâ |
strî-pumsa-yuktâ bahu-nṛitya-gîtâ ||
kâmôpabhôga-prabhavôpachârâ |
tâm Kaiśikîṃ vṛittim udâharanti ||

Nâṭya-śâstra, XX. 47.

The next Sanskrit writer is the celebrated Bhâmaha whom our author names as one of the authorities he has followed. Before I received the manuscript of Bhâmaha's Kâvyâlankâra from Professor M. Rangacharyar, M. A., I had been able to discover in Nâgavarma's

work only two verses (712 and 777) which are translations from Bhâmaha. That their originals were in Bhâmaha's work, I learnt from the first of them being quoted as a verse of Bhâmaha's in Vallabha-dêva's Subhâshitâvaḷi (verse 1611) and the second being similarly quoted in Indurâja's commentary on Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha.[1] So, I gave only the above two verses with their originals from Bhâmaha in Appendix I., though I had a strong suspicion that Nâgavarma's indebtedness to Bhâmaha must be much more than this. On the receipt of the manuscript of Bhâmaha's work, however, I was able to make up a pretty long list of Bhâmaha's *sûtras* and examples which Nâgavarma has either translated or adapted. This list is given as Appendix I*a*. A glance at this list will shew clearly that our author has derived from Bhâmaha a few of his ideas relating to poetry, faults in composition, the Gauḍi and the Vaidarbhi styles, and several Ornaments of Sense. A few examples[2] are given below :—

Learning without poetical powers is of little value.

madam illad ibhaṃ madhuv ill- ।
ada kusumaṃ chandran illad iruḷ âḷ-ârp ill- ॥
ada nṛipati kavitey illada ।
vidagdhatâ-guṇam ad êṃ manaṅgoḷisugumê ॥

Kâvyâvalôkana, 426.

vinayêna vinâ kâ S'rîḥ kâ niśâ śaśinâ vinâ ।
rahitâ sat-kavitvêna kîdṛiśî vâg-vidagdhatâ ॥

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 4.

There is no distinction between the Gauḍa and the Vaidarbha styles.

Vaidarbha-Gauḍa-mârga-vi- ।
bhêdaṃ bagevoḍe gatânugatikam id end old ॥
âdaripar kelabar saṃ- ।
vâdadoḷ eraḍuṃ samartham appudaṟindaṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 522.

Gauḍîyam idam êtat tu Vaidarbham iti kiṃ pṛithak ।
gatânugatika-nyâyân nânâkhyêyam amêdhasâṃ ॥

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 32.

Illustration of *hînôpamâ* (or comparison with an inferior).

eraleya piṇḍugaḷam dese- ।
vari-varivinam aḷare taguḷva nâyante raṇâ- ॥

---

[1] J. R. A. S. for 1897, p. 285.

[2] For a complete list, see Appendix I*a*.

jiradoḷ idirchida balavad- ।
virôdhi-sainikaman â nṛipaṃ beṅkoṇḍaṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 681.

kvachid agrê prasaratâ kvachid âpatya nighnatâ ।
śunêva sâraṅga-kulaṃ tvayâ bhinnaṃ dvishâṃ balaṃ ॥

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, II. 54.

Illustration of the ornament *vibhâvanâ* (or Peculiar Causation).

a-kupita-kalushi jalam a-pâ- ।
naka-pramattaṃ śikhaṇḍi-santânam a-hê- ॥
tuka-surabhi nîpa-vipinaṃ ।
sakaḷa-mahî-taḷadoḷ âḍud and or-modaloḷ ॥

Kâvyâvalôkana, 738.

a-pîta-mattâh śikhinô diśô'nutkaṇṭhitâkulâḥ ।
nîpô'vilipta-surabhir a-bhṛishṭa-kalushaṃ jalaṃ ॥

Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, II. 78.

Nâgavarma has largely used Daṇḍi's Kâvyâdarśa for those sections in his work that treat of faults in sentences, merits of composition, Verbal Ornaments including Enigmas (*prahêḷike*), and Ornaments of Sense, and for the concluding portion of the work which enumerates and defines different kinds of composition. He has adopted the title of the first chapter of Daṇḍi's work, namely, Mârga-vibhâga, for the first section, which treats of the same subject, of his third chapter. Of the varieties of Enigma (*prahêḷike*), Nâgavarma mentions seven[1] (v. 594) while Daṇḍi gives sixteen (III. 98-106), the *nusuḷ* and the *ornuḍi* of the former corresponding respectively to the *vañchitâ* and the *samânas'abdâ* of the latter. That our author does not follow Daṇḍi implicitly in all cases is evident from the fact that his difinitions of some of the ornaments are different from those of the latter. For instance, his definition of the ornament *lêsa* (v. 639) does not agree with what Daṇḍi considers as the right definition (II 265), but with the alternative one given by the latter (II. 268). The following examples[2] will suffice to shew Nâgavarma's indebtedness to Daṇḍi :—

1 Four of these are found in the *Kavirâjamârga* also. II. 112.

2 For a complete list, see Appendix I. pp. 9-13

Definition of *sama* (or evenness), a merit of composition.

samam embuḍu bandhadoḷ a-vi- ।
shamam mṛidu-sphuṭa-vimiśra-vinyâsa-pada- ॥
kramadiṃ mûṟu teṟam ban- ।
dhamuṃ yathârthânuvṛittiyiṃ vartisuguṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 501.

samam bandhêshv a-vishamaṃ tê mṛidu-sphuṭa-madhyamâḥ ।
bandhâ mṛidu-sphuṭonmiśra-varṇa-vinyâsa-yônayaḥ ॥

Kâvyâdarśa, I. 47.

Definitions of the ornaments *prêyaḥ* (or the Lovely) and *ûrjasvi* (or the Impetuous).

prêyaṃ priyatara-vachanâ- ।
khyêyaṃ ahaṅkâra-garimam ûrjasvi ॥

Kâvyâvalôkana, 772.

prêyaḥ priyatarâkhyânam
ûrjasvi rûdhâhaṅkâram

Kâvyâdarśa, II. 275.

Illustration of *vyartha* (or Contradiction), a fault in composition.

para-dâra-gamanaṃ âryâ- ।
charitaṅg enag entu yuktam akkuṃ tat-sun- ॥
dara-ruchira-madhura-vṛittâ- ।
dhara-pânam tân ad entu pêḷ kûḍugumê ॥

Kâvyâvalôkana, 467.

para-dârâbhilâshô mê katham âryasya yujyatê ।
pibâmi taralaṃ tasyâḥ kadâ nu daśana-chchhadaṃ ॥

Kâvyâdarśa, III. 134.

Illustration of *âgama-virôdha* (or Opposition to Scripture), a fault in composition.

upanayanaṅ-geyyadeyum ।
sva-pûrva-vâsaneya baladin int îtaṃ Vê- ॥
da-purâṇa-vêdiyâdaṃ ।
vyapêkshe-geygume viśuddha-maṇi saṃskṛitiyaṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 478.

asâv anupanîto'pi Vêdân adhijagê gurôḥ ।
svabhâva-śuddhaḥ sphaṭ kô na saṃskâraṃ apêkshatê ॥

Kâvyâdarśa, III. 178.

Our author has borrowed from Vâmana not only a few ideas with regard to faults and merits of composition, style and the use of certain words and expressions, but also most of the titles of his chapters and sections. Vâmana's work is divided into 5 *adhikaraṇas* ; the same is the case with that of Nâgavarma. The former subdivides his chapters into *adhyâyas* ; the latter has done the same with regard to his first chapter. The word *S'abda-smṛiti* used in the sense of grammar by the former[1] is made the title of the first chapter by the latter. The names of the second chapter and its subdivisions in the first work, viz., Dôsha-darśanam, Pada-padârtha-dôsha-vibhâgaḥ and Vâkya-vâkyârtha-dôsha-vibhâgaḥ, are almost identical with *Kâvya-mala-vyâvṛitti*, *Pada-padârtha-sandhi-dôsha-vinis'chaya-prakaraṇam* and *Vâkya-vâkyârtha-dôshânukîrtana-prakaraṇam*, which are the titles of the corresponding portions of the second work. The third chapter in the former work is styled *Guṇa-virêchanam* while that in the latter is called *Guṇa-vivêkam*, though it includes rhetorical ornaments treated of in the fourth chapter, called *Âlaṅkârikam*, of Vâmana. Lastly, Vâmana calls the first *adhyâya* of his fifth chapter *Kâvya-samaya*, while Nâgavarma styles the whole of his fifth chapter *Kavisamaya*. A few instances[2] are given below to shew that Nâgavarma has used Vâmana's work :—

When Pleonasm allowable.

kari-kaḷabham ene śiraś-śê- |
kharam ene nava-pushpa-mâley ene mauktika-bhâ- ||
sura-hâra-yashṭiy ene pau- |
naruktyam âgadu viśêsha-sambhâvaneyoḷ ||

Kâvyâvalôkana, 462.

na viśêshas chêt.

karṇâvataṃsa-śravaṇa-kuṇḍala-śiraś-sêkharêshu karṇâdi-nirdêśaḥ sannidhêḥ.

muktâhâra-śabdê muktâ-śabdah śuddhêḥ.
pushpamâlâ-śabdê pushpa-padam utkarshasya.
karikalabha-śabdê kari-śabdas tâdrûpyasya.

Kâvyâlaṅkârasûtras, II. ii. 12, 14, 15, 16 and 17.

---

1 S'abda-smṛitêh s'abda-s'uddhiḥ. I. iii. 4.

2 For a complete list, see Appendix I. pp. 18 and 19.

Definition of Merits of Composition.

niratiśaya-kâvya-śôbhâ- |
karaṅgaḷ âgirpa dharmam avu guṇamakkuṃ ||

Kâvyâvalôkana, 499.

kâvya-śôbhâyâḥ kartârô dharmâ guṇâḥ.

Kâvyâlaṅkârasûtras, III i. 1.

Definition and subdivisions of *rîti* (or Style),

pada-rachanâtiśayam rî- |
ti dal aduvum niyata-varṇa-gumphana-guṇad ond ||
odaviṃ mû-deṟan akkuṃ |
Vidarbha-Pâñchâla-Gauḍa-vishaya-nibaddhaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 781.

viśishṭâ pada-rachanâ ritiḥ.
viśêshô guṇâtmâ.
sâ tridhâ—Vaidarbhî Gauḍîyâ Pâñchâlî cha.

Kâvyâlaṅkârasûtras, I. ii. 7, 8 and 9.

Use of the genetive and the elliptical compound.

sambandhada sambandhado- |
ḷam bahuḷam shashṭhiy akkum ondire negaḷgum ||
bimbâdharâdi-śabdam o- |
ḍambaṭṭ ire madhya-pada vilôpi-samâsaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 941.

sambandha-sambandhê'pi shashṭhî kvachit.
bimbâdhara iti vṛittau madhyama-pada-lôpinyâṃ.

Kâvyâlaṅkârasûtras, V. i. 12 and V. ii. 15.

Our author does not seem to have largely used Udbhaṭa's Alaṅkârasârasaṅgraha for his work, but at any rate it is certain that he has derived from that work his ideas about certain Ornaments of Sense and, especially, about the three kinds of *anuprâsa* (or alliteration). The latter are named *madhurâ* (or the melodious), *purushâ* (or the harsh) and *lalitâ* (or the delicate). Udbhaṭa calls the first and the third *upanâgarikâ* and *grâmyâ* respectively; and these occur as alternative names in the *Kâvyâvalôkana* also. Mammaṭa, the author of the Kâvyaprakâśa, who flourished about 1100 A.D.,[1] also calls the first *upanâgarikâ*, but his name for the third is *kômalâ*

[1] Macdonell's *Sanskrit Literature*, p. 434

though the alternative name *grâmyâ* is also given.[1] He also tells us that according to Vâmana and others these three kinds of alliteration are the same as the three kinds of style known as *Vaidarbhî*, *Gauḍî* and *Pâñchâlî*.[2] The reason why *lalitâ* is called *grâmyâ* is that owing to absence of elegance (*kânti*) it resembles a rustic woman.[3] Rudraṭa mentions five kinds of alliteration,[4] adding the two more kinds, *prauḍhâ* and *bhadrâ*, to the three given above. A few examples[5] are given below to shew that Nâgavarma is indebted to Udbhaṭa :—

Definition of *madhurâ* or *upanâgarikâ* (the melodious alliteration).

tam-tamma vargad antyado- ।
ḷ ant â vargaṅgaḷ amaḷgaḷ âgire mêṉ a- ॥
tyantaṃ sarûpa-saṃyô- ।
gântaraṃ amard odave madhurey embud ad akkuṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 562.

sarûpa-saṃyôga-yutâm mûrdhni vargântya-yôgibhiḥ ।
sparśair yutâm cha manyanta-upanâgarikâm budhâḥ ॥

Alaṇkârasârasaṅgraha, I. 9.

Illustration of the use of expletives.

pagal oppadu śaśi niśeyoḷ ।
sogayisad aravindam adaṟin ant eraḍuman en- ॥
tu gaḍa saman emben â śiśu- ।
mṛiga-nayaneya pagalum iruḷum oppuva mogamaṃ ॥

Kâvyâvalôkana, 491.

padmam cha niśi niś-śrîkam divâ chandram cha nishprabhaṃ ।
sphurach-chhâyêna satatam mukhênâdhaḥ-prakurvatîṃ ॥

Alaṅkârasârasaṅgraha, II. 15.

---

[1] mâdhurya-vyañjakair varṇair upanâgarikêshyatê ।
ôjaḥ-prakâs'akais tais tu parushâ kômalâparaiḥ ॥
tâm êva kê chit grâmyêti vadanti.

Kâvyaprakâs'a, Ullâsa IX.

[2] êtâs tisrô vṛittayô Vâmanâdînâṃ matê Vaidarbhî-Gauḍî-Pâñchâlı âkhyâ rîtayô matâ uchyantê. Ibid.

[3] atis'ayita-kânti-râhityêna grâmya-strî-sâmyât grâmyêti vadanti.

Kâvyapradîpa, p. 341.

[4] madhurâ prauḍhâ parushâ lalitâ bhadrêti vṛittayaḥ pañcha. Kâvyâlaṅkâra, II. 19.

[5] For a complete list, see Appendix I. pp. 19 and 20.

Now we come to Rudraṭa to whom our author is most indebted. For his second and third chapters and a portion of the fourth, which together make up nearly a half of the book, Nâgavarma has largely drawn upon the Kâvyâlaṅkâra of Rudraṭa. Not only are his divisions and subdivisions of Verbal Ornaments and the Ornaments of Sense almost identical with those of Rudraṭa but also most of his difinitions and illustrations. Here and there we no doubt meet with a slight difference of opinion with regard to the classification and nomenclature of certain ornaments, and with regard to some other unimportant particulars, but on the whole there is abundant evidence to prove that our author has closely and faithfully followed in the foot-steps of Rudraṭa. For a detailed examination of Rudraṭa's rules and illustrative examples which Nâgavarma has either translated or adapted, the reader is referred to Appendix I.[1] Here, however, a few examples must suffice.

The means of ascertaining the correct meaning of a word.

prakaraṇadim śabdântara- |
da kûṭadind abhinayaṅgaḷind ishṭârtha- ||
prakaṭanam akkum anêka- |
prakâram artham padakke sambhavisuvoḍaṃ ||

Kâvyâvalôkana, 431.

śabdânâm atra sadânêkârthânâm prayujyamânânâṃ |
nischîyatê hi sô'rthaḥ prakaraṇa-śabdântarâbhinayaiḥ ||

Kâvyâlaṅkâra, VI. 9.

Definition of the ornament *avayava* (or the Limb).

avayava-mukhadiṃ samudâ- |
ya-viśêshaṇam anya-vastu-gamakam ad âdand ||
avayavam

Kâvyâvalôkana, 759.

yatrâvayava-mukha-sthita-samudâya-viśêshaṇam pradhânârthaṃ |
pushyan gamyêtânyaḥ sô'yaṃ syâd avayava-ślêshaḥ ||

Kâvyâlaṅkâra, X. 18.

s'ânta (or the Quietistic Flavour).

samanisi samyag-jñânam |
tamamam râgamuman aledu tolagise manadiṃ ||

Kâvyâvalôkana, 828.

---

[1] Pages 13—18.

samyag-jñânam vishayê tamasô râgasya châpagamât ।
Kâvyâlaṅkâra, XV. 15

Illustration of *abhinaya* (or gesture).

iniviriyav appa moleyava- ।
। iniviriyav enippa kaṇgaḷâke manaṅgeṭṭ ॥
initu devasaṅgaḷam tann ।
iniyanan agaldim baḻikkam int-int âdaḷ ॥
Kâvyâvalôkana, 434.

sâ sundara tava virahê sutanur iyanmâtra-lôchanâ sapadi ।
êtâvatîm avasthâm yâtâ divasair iyanmâtraiḥ[1] ।
Kâvyâlaṅkâra, VI. 10.

Illustration of the ornament *nimîḷanam* (or the Loss).

madirâ-mada-bhara-pâṭala- ।
vadaneya manadoḷ podaḻda kôpam tân ant ॥
adu lakshisalke band ir- ।
dud illa kṛita-dôshan âgiyum kâmukanim ॥
Kâvyâvalôkana, 663.

madirâ-mada-bhara-pâṭala-kapôla-tala-lôchanêshu vadanêshu ।
kôpô manasvinînâm na lakshyatê kâmibhiḥ prabhavan ॥
Kâvyâlaṅkâra, VII. 108.

Illustration of the ornament *dṛishṭânta* (or Exemplification).

bhavadâlôkanadind â- ।
yt avaḷge piridum manô-vikâsam ad îgaḷ ॥
kuvalaya-bandhuvin âlô- ।
kave mâḍuvud alte kumuda-vana-vikasanamam ॥
Kâvyâvalôkana, 705.

tvayi dṛishṭa-êva tasyâ nirvâti manô manôbhava-jvalitaṃ ॥
âlôkê hi sitâṃśôr vikasati kumudaṃ kumudvatyâḥ ॥
Kâvyâlaṅkâra, VIII. 95.

It is worthy of note that none of the Sanskrit works on Poetics that we have been considering deals with *kavi-samaya* (or Poetical Conventions) which forms the main subject of the fifth chapter of Nâgavarma's *Kâvyâvalôkana*. It is no doubt true that the first

[1] Compare this verse with the following which is quoted on p. 40 of Hêmachandra's Kâvyânus'âsana and on p. 54 of the Kâvyapradîpa:—

eddahamettatthaṇiyâ eddahamettêhi achchhivattêhiṃ ।
êâvattham pattâ ettiyamettêhi diaêhiṃ ॥

[êtâvanmâtra-stanikâ êtâvanmâtrâbhyâm akshi-patrâbhyâṃ ।
êtâvadavasthâm prâptâ êtâvanmâtrair divasaiḥ ॥]

adhyâya of the fifth chapter of Vâmana's work is styled *kâvya-samaya*, but the subject treated of is the use of certain words and expressions and not Poetical Conventions. Nor does the Kannaḍa work *Kavirâja-mârga* touch upon the subject. To which authority, then, is our author indebted for this portion of his work? As far as I know, only three Sanskrit writers on Poetics have dealt with the subject at any length: Amarachandra, the author of the Kâvyakalpalatâ[1]; Hêmachandra, the author of the Kâvyânuśâsana[2]; and Vâgbhaṭa, the author of another Kâvyânuśâsana.[2] Of these three authors, who are all Jains, Hêmachandra was the celebrated teacher of king Kumârapâla of Aṇahillapura, who died in 1172; and Vâgbhaṭa probably flourished in the 13th century as he mentions his namesake, the author of the Vâgbhaṭâlaṅkâra, who is said to have lived during the reign of king Jayasiṃha (1093-1154) of Aṇahillapura.[3] Amarachandra appears to have been an early authority on Poetics, though his time is not definitely known. He probably belongs to the 10th century. The portion of his work which treats of Poetical Conventions is copied *verbatim* by Kêśavamiśra in his Alaṅkâraśêkhara[4], which he says he wrote at the instance of king Mâṇikyachandra. Our author, who is anterior[5] to Hêmachandra and Vâgbhaṭa, has most probably taken Amarachandra as his authority for the subject of Poetical Conventions. That he has followed him is evident from the few examples[6] given below:—

Fame and laughter described as white in colour, sin and infamy as black, and anger and love as red.

hasita-yaśaḥ-prabhṛitiyoḻ ul- |
lasitaṃ sita-bhâvam a-yaśadoḻ pâpadoḻ ant ||
asita-ruchi kôpa-râga- |
prasaradoḻ â rakta-varṇam abhivarṇisuguṃ ||

Kâvyâvalôkana, 861.

---

[1] Published in Benares.

[2] Published in the Kâvyamâlâ Series.

[3] J. R. A. S. for 1897, p. 308.

[4] Kâvyamâlâ Series, p. 55.

[5] This is the reason why Nâgavarma does not mention Hêmachandra in his *Vastu-kôs'a*.

[6] For acomplete list, see Appendix I. pp. 20 and 21.

śuklatvaṃ kîrti-hâsâdau kârshṇyaṃ dushkîrtyaghâdishu |
pratâpê raktatôshṇatvê raktatvaṃ krôdha-râgayôḥ ||
Kâvyakalpalatâ (Benares Edition), page 30.

Flowers described as white, gems as red and clouds as black.

a-viśêshadin udgamadoḷ |
dhavaḷate mâṇikya-nikaradoḷ śôṇate mê- ||
gha-vitânadoḷ vinîḷate |
vivikta-varṇa-vyavastheyind ondirkuṃ ||
Kâvyâvalôkana, 894.

sâmânya-grahaṇê vâri-muchâṃ krishṇatvam êva hi |
raktatvam êva ratnânâm pushpâṇâṃ śauklyam êva cha ||
Kâvyakalpalatâ (Benares Edition), p. 30.

Though Nâgavarma is indebted more or less to each of the Sanskrit writers mentioned above, it will be a mistake to suppose that the *Kâvyâvalôkana* is a mere compilation. A large portion of the work bears the impress of the author's originality, while the arrangement and the mode of treatment of the subjects are all his own.

As has been stated above, the *Kâvyâvalôkana* forms a comprehensive hand-book of rules for poetical composition. In giving a short *resumê* of Kannaḍa grammar in his work, our author appears to have followed Bhâmaha and Vâmana, both of whom devote the last chapters of their works to a discussion of grammatical points. Among other things, a knowledge of grammar, prosody and vocabularies was considered as an indispensable equipment for a poet.[1] Accordingly, our author, who has written the *Vastu kôśa* and, according to his own statement (v. 965), a *Chhandôvichiti* also, has thought it fit to enunciate the rules of Kannaḍa grammar in the introductory chapter of his work, as apparently there was at the time no separate standard treatise on Kannaḍa grammar written in the Kannaḍa language. His other work on Kannaḍa grammar, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa,* which is in Sanskrit and which contains more details than the *S'abdasmṛiti*, is a later production. It may be observed that none of the subsequent Kannaḍa works on Poetics

---

[1] lôkô vidyâ prakîrṇaṃ cha kâvyâṅgâni—
s'abdasmṛity-abhidhânakôs'a-chchhandôvichiti-kalâ-kâmas'âstra-daṇḍanîti-pûrvâ vidyâ.
Vâmana's Kâvyâlaṅkârasûtras, I. iii. 1 and 3.

deals with grammar, which is doubtless due to the existence at the time of separate works on the subject. Kêśirâja, the author of the *S'abdamaṇidarpaṇa*, who came about a century after our author, has made very good use of the *S'abdasmṛiti* in writing his work. He has closely followed Nâgavarma in the treatment of the subject,[1] though in certain points he has gone beyond him, and has largely availed himself of the quotations occurring in the *Kâvyâvalôkana* for illustrating his rules. An idea may be formed of the amount of trouble that Kêśirâja must have been spared when it is said that nearly 130 stanzas[2] which are given as examples of certain rules in the earlier work are transferred wholly or in part to illustrate the very same rules in the later work. It may be added here that Kêśirâja has also quoted two *sûtras* from the *Kâvyâvalôkana* (vs. 336 and 519)[3] and one verse from the *Vastu-kôśa*.[4]

Our author's treatment of the faults and merits of composition is pretty exhaustive. His account of Rhetorical Ornaments is fuller than that given either in the *Kavirâjamârga* or in any subsequent Kannaḍa work on the subject. He gives about 25 varieties of *chitra* (or Fancy Ornament), though it is to be regretted that owing to mistakes that have crept into them several of the illustrative examples do not satisfy the necessary conditions. He is unique in devoting a separate chapter to the subject of Poetical Conventions. The information contained in his work about *rasa* (or Flavours) and *rîti* (or Style) is, though brief, pretty complete. That he has merely touched upon the subject of emotions and has omitted altogether an account of heroes, heroines, &c., is perhaps to be accounted for by supposing that he formulated rules chiefly for the composition of what is called audible poetry (*s'ravya-kâvya*) and that he did not contemplate giving minute directions for dramatic composition (*dṛiśya-kâvya*) also. The reason, however, for ignoring *dhvani*[5] (or suggested meaning) altogether is not apparent, unless it be that suggestive poetry is rare in Kannaḍa.

---

[1] Appendix III. gives the corresponding *sûtras* from the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* to those in the *S'abdasmṛiti*.

[2] For details see Appendix IV. [3] PP. 73 and 118. [4] P. 159. The verse referred to is the one that gives the synonyms of *svasti*. It is one of the two benedictory verses with which Nâgavarma concludes the *ékârtha-kâṇḍa* of his Dictionary. See Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVII.

[5] In the *Kavirâjamârga* there occurs only one verse (III. 208.) in which *dhvani* is defined and illustrated.

We shall now consider the several species of composition which Nâgavarma names and defines at the close[1] of his work. He begins with the statement that composition is of three kinds, namely, prose, poetry and both combined, and tells us that a work written in prose is called *kathâ* (or tale) or *âkhyâyikâ* (or narrative), that when composed in verse and continued in a number of cantos *(sarga)* it is styled a (great) poem, and that when written in prose and verse it is termed *champu*. Again, a piece of poetry, complete in a single stanza, is called *iḍukuṅgabbam*; when complete in a number of stanzas (usually five), it is known as *kuḷaka*; and when it consists of a number of independent stanzas, it is termed *kôśa*. Further, a poem which may extend to twelve stanzas, some of which are in the *kanda* metre interspersed with some in the metre of one of the well-known *vṛittas*, is styled *melvâḍu*; that which consists of 15 or 25 stanzas is called *pâḍu*; that which is made up of a number of *pâḍu* is known as *pâḍu-gabbam* (song-poetry), to which class likewise *melvâḍu* and *bedaṇḍe-gabbam* belong; and lastly, that which consists of stanzas composed in a variety of metres is termed *bâjane-gabbam*.

Of the above, *melvâḍu*, *bedaṇḍe-gabbam* and *bâjane-gabbam*, which are peculiar to Kannaḍa, appear to have been sung with or without the accompaniment of a musical instrument, as is evident from the words *pâḍu* (song) and *bâjane* (playing upon a musical instrument). In the *Kavirâjamârga*, two kinds of composition, called respectively *chattâṇa* and *bedaṇḍe*, are mentioned[2] with the remark that they were recognised by early poets. As Nâgavarma's definition of *bâjane-gabbam* nearly agrees with that of *chattâṇa* given in the *Kavirâjamârga*,[3] it may be concluded that they are identical. Besides, a comparison of Nâgavarma's definition of *melvâḍu* with that of *bedaṇḍe-gabbam* found in the *Kavirâjamârga*[4], leads one to suspect that *bedaṇḍe* (Sanskrit *vaidaṇḍika* ?)[5] is only another name for *melvâḍu*. Be this as it may, it is, however, certain that the above kinds of composition have not largely survived to our times. Among the extant Kannaḍa works, Janna's *Yaśôdharacharite*, written in 1209 A. D., is perhaps the only one that seems to answer to the description of *melvâḍu*.

---

[1] Verses 949 to 955. [2] I. 32. [3] I. 35. [4] I. 34.
[5] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 405.

Some of our author's observations on poets and poetry are interesting: Though men may reach the farther shore of the sea of learning, it is only the fortunate among them that become the possessors of the world-famed gem of poetical power, (v. 425). A poet ought to exercise as great care in the selection and use of words and expressions as a garland-maker in the selection and use of flowers.[1] (v. 498). However slight the blemish in the body of the woman poetry, the fame acquired through her will also become sullied, just as a mirror is obscured by a shadow. (v. 428). Therefore, he who is desirous of acquiring unsullied fame cannot be too scrupulous in avoiding blemishes in his composition. (v. 429).

Reference has been made more than once in the foregoing pages to Kannaḍa works on Poetics written subsequently to the *Kâvyâvalôkana*. It may not be out of place to mention all of them together here. The work that heads the list in point of time is the *S'ṛiṅgâra-ratnâkara* of Kâma, who flourished about 1200 A. D. This work, which is also called *Rasa-vivêka*, deals exhaustively with the subject of Flavours (*rasa*). It also gives some information about heroes, heroines, emotions &c. After Kâma's work, come the *Mâdhavâlaṅkâra* of Mâdhava, a chief of Hiriyûr in the Kuntaḷa country, and the *S'âradâ-vilâsa*. The former is a translation of Daṇḍi's Kâvyâdarśa and the latter, of which only a fragment is available in manuscript, is unique among the works of its kind, inasmuch as it devotes a chapter to the subject of *dhvani*. These works probably belong to the 15th century. The works that come next are the *Rasaratnâkara* of Sâḷva, the *Navarasâlaṅkâra* of Tipparasa and the *Kavijihvâbandhana* of Îśvara-kavi. Of these, the first is a complete treatise on *rasa*, the second treats besides of Rhetorical Ornaments also, while the third is a miscellaneous treatise on a variety of subjects such as prosody, rhetoric, the science of love, &c. These three works belong to the 16th century. After them comes the *Apratimavîra-charita* of Tirumalârya, who was the minister of the Mysore king Chikadêvarâya (1672-1704). This is mostly an adaptation of the Chandrâlôka and the

1 Compare.
êtad grâhyam surabhi kusumam grâmyam êtan na dhêyam ।
dhattê s'ôbhâm virachitam idam sthânam asyaitad asya ॥
mâlâkârô rachayati yathâ sâdhu vijñâya mâlâm ।
yôjyam kâvyêshv avahita-dhiyâ tadvad êvâbhidhânam ॥
Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, I. 59.

Pratâparudriya. The last in the list is the *Narapati-vijaya*, written in 1867 by Lingaraja Urs in honor of King Kṛishṇarâja Odeyar, the grandfather of H. H. the present Mahârâja of Mysore. This work, which treats of both Verbal Ornaments and the Ornaments of Sense, is mostly based on the Chandrâlôka.

The above works when added to the *Kâvyâvalôkana* and the two works that preceded it form a respectable list of works on Poetics in the Kannaḍa language. They compare very favorably with the works relating to the same department of literature in the sister languages of Tamil and Telugu, not only with regard to their antiquity but also with regard to their extent. If we omit treatises on the composition of erotic poems (*agapporuḷ*), the only work of note on Poetics in the Tamil language is the Daṇḍiyalaṅkâram, which is a translation of the Kâvyâdarśa of Daṇḍi, by Daṇḍiyâśiriyar, the son of Ambikâpati, who probably flourished in the 10th century, as he is referred to by Buddhamitra in his work on Tamil grammar, named Vîraśôḻiyam in honor of Vîra-S'ôḻa, the son of Kulôttuṅga I. (1063-1118), who was the viceroy of Veṅgi.[1] If the Ambikâpati mentioned above is identical with his namesake who was the son of Kambar, the celebrated author of the Tamil Râmâyaṇa, then the period of Daṇḍiyâśiriyar is pretty well fixed as the 10th century. Buddhamitra has also devoted a chapter of his work to the exposition of Rhetorical Ornaments. Both the above works are subsequent to the *Kavirâjamârga*. The Kâvyâlaṅkâra-chûḍâmaṇi of Vinnakôṭa Peddanna, who belongs to the early part of the 14th century,[2] appears to be the earliest work on Poetics in the Telugu language. Among subsequent works may be mentioned the Kavichintâmaṇi of Vellaṅki Tâtambhaṭṭu, who belongs to the 16th century,[3] the Narasabhûpâlîyam of about the same period and the Sulakshaṇasâra of Lingamaguṇṭa Timmanna, who flourished about 1620 A.D.[4]

We shall now examine the remaining work of our author, the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is included in this volume. As has been stated already, it is the earliest extant Sanskrit work on the grammar of the Kannaḍa language. The work is in Sanskrit *sûtras* or aphorisms, each *sûtra* being accompanied by a *vritti* or explanatory

1 South Ind. Inss. Vol. III. p. 120.

2 Vîrês'aliṅgam's Telugu Poets, Part I. p. 42.

3 Ibid. Part II. p. 57.

4 Ibid. p. 139

gloss, also in Sanskrit, and by illustrative examples. It contains 269 *sûtras*, arranged in 10 *parichchêdas* or chapters. The opening verse is in praise of Jina and the concluding one tells us that Nâgavarma composed the *sûtras*. The names of the chapters are—1. Samjñâ-vidhânam, 2. Sandhi-vi., 3. Vibhakti-vi., 4. Kâraka-vi., 5. Yushmad-âdi-vi., 6. Samâsa-vi., 7. Taddhita-vi., 8. Âkhyâta-vi., 9. Avyaya-vi., 10. Nipâta-vi., the subjects treated of in them being respectively terminology, euphonic combination, declension, uses of the cases, forms of pronouns and other words, compounds, derivatives, verbs, indeclinables, and particles. The order of the subjects dealt with is the same as that in the *S'abda-smṛiti*,[1] though the present work contains more detailed information about nouns and verbs and additional chapters on indeclinables and particles. In *sûtra* 73, our author mentions Nayasêna by name and says that according to that authority the final vowels of nouns in the vocative case are to be lengthened, from which it is reasonable to conclude that Nayasêna was a writer on Kannaḍa grammar, though his work,[2] which must have been in existence at the time of our author, has not come down to us, the only work of Nayasêna that we have now being the *Dharmâmṛita* which was composed in 1112 A.D. It is doubtful whether *sûtra* 65, which is not found in some of the manuscripts, belongs to the present work. The *sûtra* in question authorises the optional use of such forms as *adake* and *idake* (to that and to this) instead of the regular forms *adaṛke* and *idaṛke*. Such forms are recognised neither in the *S'abdasmṛiti* nor in the later grammars *S'abdamaṇidarpaṇa* and *S'abdânuśâsana*, though Kêśirâja seems to sanction the optional use of *êtake*[3] for *êtaṛke* (for what?). The last verse in the present work, which is in praise of Nâgavarma, appears to be a later addition by some admirer, as it does not occur in the manuscripts of the text though found in the Kannaḍa commentary. The quotations in this work, which are mostly identical with those in the *Kâvyâvalôkana*, will be considered later on along with the latter.

Bhaṭṭâkaḷaṅka, the author of the *S'abdânuśâsana*, a voluminous Sanskrit work on Kannaḍa grammar written in 1604 A.D., mentions[4] our author and his work and quotes some[5] of his *sûtras*.

---

[1] See page 13. [2] Written probably in the Sanskrit language.

[3] P. 140. This does not occur either in the *sûtra* or the *vṛitti*, but only as an afterthought under the *prayôga*. Nor is an example given of its use.

[4] PP. 8 and 211. [5] *Sûtras* 2 and 198.

We must say a few words as regards the Kannaḍa commentary on the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which is published in this volume. The name of the author of the commentary is not given. The commentary is written in pretty old Kannaḍa and may be a work of the 17th century. It explains the *sûtras* clearly, and quotes, where necessary, *sûtras*[1] from the *Kavirâjamârga*, the *Kâvyâvalôkana* and the *S'abdamaṇidarpaṇa*, to corroborate the statements made. It is not known from which work the *sûtra*[2] containing the definition of *lôpa* (or elision) is taken, seeing that it does not occur in any of the existing grammars. The same is perhaps to be said with regard to the *sûtra*[3] on the affix *gâṛa*, which, though stated to be quoted from the *Kâvyâvalôkana*, is not found in that work. The explanation and exemplification of every step in the declension of nouns and pronouns may be looked upon as a peculiar feature of the commentary. Many[4] of the illustrative examples that occur in the commentary are taken from the *Kâvyâvalôkana*, but, of the rest,[5] it has not been possible to determine the source.

We shall now proceed to examine what light the works included in this volume throw on Kannaḍa and Sanskrit literature and on the history of the times.

Though the two works—the *Kâvyâvalôkana* especially—abound with quotations from many Kannaḍa authors, Nâgavarma has favoured us with the names of only three of them. These are Pampa,[6] Guṇavarma[7] and Haripâla.[8] That he has quoted a verse (Kav. 284) from Haṃsarâja we learn from the *S'abdamaṇidarpaṇa*.[9] Some of the other unnamed authors to whom a number of quotations has been traced are Ponna, Ranna and Nâgachandra. Of the above poets, Guṇavarma is probably the earliest in point of time. It is indeed strange that as in the case of Nâgavarma[10] there should be a misconception in the case of Guṇavarma also. The general belief is that there was only one Guṇavarma in Kannaḍa literature and that he was the author of the *Pushpadanta-purâṇa* and a *Harivaṃs'a*. The fact, however, is that there were two poets of this name, the later one being the author of the *Pushpadanta-purâṇa*. In this *purâṇa*, the author Guṇavarma

---

1 These are indicated in every case either in the body of the text or in the foot-notes.

2 P. 9. 3 P. 68. 4 PP. 4, 5, 20, 22, 32, 65 and 70. 5 PP. 5, 18, 22, 33, 41 and 48.

6 *Bhâshâbhûshaṇa*, p. 68. 7 Ibid. pp. 30 and 64. 8 Ibid. p. 30. 9 P. 377.

10 See page 2.

mentions another Guṇavarma[1] along with Pampa, Ponna, Ranna, Aggaḷa, Nâgavarma, Nêmi, Janniga and Nâgachandra, as a poet that preceded him. His naming Janniga or Janna, who wrote the *Yaśôdhara-charite* in 1209 A.D., gives us a clue to his time. Further, his being quoted in the *Sûktisudhârṇava*, a work which belongs to the middle of the 13th century, enables us to fix his time as about 1230 or 1235. Nor is corroborative evidence wanting in the work itself. The author informs us that his *guru* was Munichandra and that his patron Sântivarma was a feudatory under king Kârtavîrya. These persons are no doubt identical with the Munichandra, S'ântinâtha and Kârtavîrya mentioned in the Saundatti inscription of 1229 A.D., referred to above[2]. On the other hand, the earlier Guṇavarma, from whom our author quotes, must have lived before 1112 A.D., as he is praised by Nayasêna who wrote the *Dharmâmṛita* in that year. This gives us the lower limit in time and we shall now try to determine the upper limit. That this Guṇavarma was the author of a *Harivaṃśa* we learn from the *S'abdamaṇidarpaṇa*[3] and the *Pârśvanâtha-purâṇa*[4] (written in 1222 A.D.) The verse beginning with *enitt-enittu* which is said to be from Guṇavarma and is quoted once in the *Kâvyâvalôkana*[5] and twice in the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*[6] is, we learn from the *Kâvyasâra*[7], taken from his *Harivaṃśa*. We also learn from the same work[8] that Guṇavarma has also written another work named *S'ûdraka*. In the extracts from the *S'ûdraka* given in the *Kâvyasâra*, many of which are found in the *Sûktisudhârṇava* also, we meet with praises of some Ganga king with the titles Ganga-Chakrâyudhâṅka, Gangar-Arjuna, Mahêndrântaka, Taḷa-prahâri, Sangarârjuna, Pratirûpa-S'ûdraka and S'rîrûpa-Kandarpa. The name or title Kâmada also seems to occur in connection with the above king, and the name of his wife is given as

---

[1] anuguṇam âgi kûḍe Guṇavarmana mey-siri Pampan ôje Pon- ।
nana posa dêse Rannana guṇônnatiy Aggaḷan oḷpu Nâgavar- ॥
mana bahu-rîti Nêmiya chamatkṛiti Jannigan impu Nâgachan- ।
drana rasa-vṛitti rañjisuge nirṇayam ennaya navya-kâvyadoḷ ॥

[2] See page 23. [3] P. 144 on which a quotation also is given.

[4] Guṇavarmam sat-kavitâ- ।
guṇamum bhavyatva-guṇamum âtma-yas'ô-ra- ॥
kshaṇam ene meṛedam pesarim ।
praṇûtam ene pêḷdu *Nêminâthânvayamam* ॥
Among the Jains Nêminâtha-purâṇa is a synonym for Harivaṃs'a.

[5] Verse 359. [6] PP. 30 and 63. [7] Kâvyamanjari Series, p. 224. [8] P. 17.

Vinayavati. From the above it is clear that Guṇavarma, in writing his *S'ûdraka,* has, as was the fashion with Jaina poets,[1] taken the above Ganga king, who was his patron, for his hero and identified him with the ancient king S'ûdraka. We learn from inscriptions[2] that Mahêndrântaka was the distinctive title of the Gaṅga king Ereyappa on account of his enmity to the Noḷamba king Mahêndra.[3] Consequently, the Gaṅga king in whose honor Guṇavarma wrote his *S'ûdraka* must be Ereyappa who is supposed to have ruled from about 908 to 938.[3] This gives us the upper limit and fixes the time of Guṇavarma as the early part of the 10th century. Nâgavarma appears to have largely quoted from the *S'ûdraka,* though, with the help of the *Kâvyasâra*, it has been possible to identify only a few verses.[4] Verses 261 and 351 of the *Kâvyâvalôkana,* which refer to Kâmada[5] and Mahêndrântaka respectively, are no doubt quotations from the *S'ûdraka*, as is also the verse,[6] quoted on page 64 of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*, which mentions a Gâṅga-Chakrâyudhâṅka and is stated to be taken from Guṇavarma. The next author who is mentioned by name is Pampa, the famous poet who was patronised by king Arikêsari of the Châḷukya family and wrote the *Âdi-puraṇa*[7] and the *Vikramârjuna-vijaya,*[8] better known as the *Pampa-Bhârata,* in 941 A.D. Though the verse beginning with *mada-gaja*,[9] which is quoted on page 68 of the *Bhâshâbhûshaṇa* and is said to be taken from the *Pampa-Bhârata*, is not found in the printed work,[10] it has been possible to trace, among the quotations in the *Kâvyâvalôkana*, forty to the *Âdi-purâṇa* and nine to the *Vikramârjuna-vijaya.*[11] The next poet who is quoted, though not

---

[1] Pampa and Ranna have done the same.

[2] Mr. Rice's *Mysore*, Vol. I. p. 315. Nagar 35.

[3] Epi. Ind. VI. 47.

[4] See Appendix V. p. 37.

[5] There is also a quotation on p. 293 of the *S'abdamaṇidarpaṇa* which mentions Kâmada.

[6] This is probably the opening verse of the *S'ûdraka*.

[7] Published by the Government Oriental Library, Mysore. 1900.

[8] Published by Mr. Rice. 1898.

[9] The verse is also quoted in the *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 91.

[10] Nor is a variant of this verse, which is given in the Kannaḍa Commentary (p. 68 and is said to be quoted from Pampa, found in the printed work.

[11] For details see Appendix V. pp. 35 and 36.

named, is Ponna, the author who received the title of *Ubhayakavi-chakravarti* (emperor of poets who can write in both languages, *i.e.*, Sanskrit and Kannaḍa) from the Râshṭrakûṭa king Kṛishṇa III[1] (939-968) and wrote, among other works, the *S'ânti-purâṇa*. Nâgavarma has quoted ten verses from this work.[2] The next in chronological order is the poet Ranna, also unnamed, who received the title of *Kavi-chakravarti* from the Châlukya king Tailapa II[3] (973-997) and composed, among other works, the *Ajita-purâṇa* (in 993 A.D.) and the *Sâhasa-Bhîma-vijaya*, better known as the *Ranna-Gadâyuddha*.[4] Our author has cited nine verses from each of the two works[5] to illustrate his rules. From each of the remaining authors—Nâgachandra, Hamsarâja and Haripâla—of whom the last alone is named, he has apparently quoted only once. Of the above three authors, Nâgachandra or Abhinava-Pampa is the well-known poet who wrote the *Pampa-Râmâyaṇa*[6] and the *Mallinâtha-purâṇa*[7] and who flourished about 1100 A. D. The verse beginning with *bahu-tâpakke*, quoted on page 37 of the *Bhâshâbhûshaṇa*, is taken from the *Pampa-Râmâyaṇa*.[8] Nothing is known of Haripâla or of his work from which a fragment of a verse (?) is quoted in the *Bhâshâbhûshaṇa*.[9] As to Hamsarâja, the verse[10] quoted from him (Kav. 284.) inclines one to the supposition that he was probably a contemporary of the Chalukya king Vikramâditya VI (1076-1126) and the author of a work in honor of that king.

Again, twelve[11] of Nâgavarma's quotations also occur in the *Sûktisudhârṇava*, a poetical anthology of the middle of the 13th

---

[1] bhuvanada Kannaḍa-Sakkaḍa- ।
kavigaḷ sale sâle sôle Savaṇang ittam ॥
savivêkam Ubhayakavi-cha- ।
kravarti-vesaram nijâhitôshṇam Kṛishṇam ॥

Savaṇa was a cognomen of Ponna. *S'ânti-purâṇa.*

[2] See Appendix V. p. 36. It is curious that one of these verses (893) is a translation of Raghuvams'a VI. 51.

[3] paḍey eḍeya kaḍeya baḍavar ।
kuḍe paḍedano chakravartiyoḷ Tailapanoḷ ॥
paḍedam mahimônnatiyam ।
paḍedam Kavi-chakravarti-vesaram Rannam ॥

Ajita-purâṇa.

[4] Published in the Kâvyamanjari Series. [5] Appendix V. pp. 36 and 37.

[6] Published by Mr. Rice. 2nd Edition. 1892. [7] Kâvyamanjari Series. [8] VII. 98.

[9] P. 39. [10] It extols the munificence of a certain king, Vikramâṅka by name.

[11] Appendix V. p. 38

century, made up of quotations[1] from Guṇavarma, Janna, Pampa, Ponna, Guṇanandi and Gajâṅkuśa-râja. Of these poets, the last two we have not met with before, and the above quotations may be, for aught we know, from their works. Guṇanandi is mentioned as a Kannaḍa poet in the *S'abdamaṇidarpaṇa*[2] also. He seems to have been a celebrated author and probably flourished about 900 A.D., as his disciple Dêvêndra-muni[3] was the *guru* of Pampa who wrote his works in 941 A.D. Gajâṅkuśa or Gajaga[4] must have been a very famous poet as he is honorably mentioned by almost all the subsequent Kannaḍa poets of any note. Durgasimha calls him *daṇḍa-nâyaka* and says he was a hundred-fold of Brahma in eloquence.[5] As he is praised by Nayasêna, he must have flourished before 1112 A.D., the year in which the latter composed his *Dharmâmrita*. It is very likely that verses 577 and 758, two of Nâgavarma's quotations, refer to this poet and chief.

Kêśi, who is praised in v. 757, may be identical with the Kêśi-daṇḍanâyaka who is stated by Ranna to have corrected his *Gadâyuddha*. From the *Pârśvanâtha-purâṇa* (written in 1222 A.D.) we learn that Kêśi was the author of a work called Simhaprâyôpagamana. It is doubtful whether Durga in v. 578 refers to Durgasimha, the author of the *Pañchatantra*, the latter being a contemporary of Nâgavarma seeing that both of them served under the same king, viz., Jagadêkamalla (1138—1150) of the Chalukya dynasty. Verses 89 and 188 are in praise of the Jaina *gurus* Guṇabhadra or, according to another reading, Guṇachandra, and Vâdirâja. Guṇabhadra was the author of the Uttara-purâṇa which he finished in 898 A.D. We learn from Nayasêna that Guṇachandra was honored by the Chalukya king Bhuvanaikamalla (1068—1076), and inscription 42 at S'ravaṇa Beḷgoḷa informs us that he was a colleague of Mêghachandra who died in 1115 A.D. Vâdirâja is the celebrated controversialist who was, according to Belur 17, *guru* to the Chalukya king Jayasimha (1018—1042) and was known as Jagadêkamalla-Vâdirâja

[1] Jannana dêse Pampana guṇam Guṇanandiya toṇḍu Ponnanol ।
sannidam âda nâṇṇuḍi Gajâṅkus'a-râjana chitta-bhitti tân ॥
unnatam âgi sanda Guṇavarmana jâti samânuraktiyin- ।
dam nelasirpuv î sukavi-Mallana kâvya-vilâsa-gêhadoḷ ॥

[2] P. 4. [3] Sr. Bel. Inss. 42, 43 and 47. [4] *S'abdamaṇidarpaṇa*, p. 4.

[5] tri-jagan-nuta-vâg-vibhavadi- । n Ajange nûrmaḍiy enippa pempam taḷedam ॥
vijitâri daṇḍanâyaka- । Gajâṅkus'am

Pañchatantra, Kâvyamanjari Series, pp. 5 and 6.

(Arsikere 141). The Châlukya-chakrêśvara-kaṭaka mentioned in connection with him in S'ravaṇa Beḷgoḷa 54 must therefore be Jayasimha's.

Verse 49 occurs in inscription 38 at S'ravaṇa Beḷgoḷa[1], dated in 973, and is in praise of the Gaṅga king Mârasimha (963—974). It is not easy to say whether the verse is quoted from the inscription or from some work in honor of the king, for we have many instances of verses from poems being quoted in inscriptions: e. g., Nâgachandra's verses[2] in praise of Mêghachandra, Vîraṇandi, S'rutakîrti and Bâlachandra are quoted respectively in inscriptions 47, 50, 40 and 69 at S'ravaṇa Beḷgoḷa; Guṇavarma's verse[3] describing the sea is quoted in Chamarâyapaṭna 197.[4] Verse 810 of the *Kâvyâvalôkana*, which appears to be the invocatory verse of some work that we do not know, is quoted in Srirangapatam 64[5] dated in 1722 A.D.

Of the remaining quotations, thirty-seven[6] seem to have been cited from some *Bhârata*, thirteen[7] from some *Râmâyaṇa*, eighteen[8] from some *Harivamśa* or *Nêmināthā-purâṇa*, four[9] from some work relating to Paraśurâma and thirteen[10] from some work on the marriage of S'iva and Pârvati. From the *Vikramârjuna-vijaya* (I. 11) we learn that there were many *Bhâratas* in Kannaḍa before the time of Pampa, and the above citations may be from some of them. Ponna tells us that he wrote a *Râma-kathe* or *Bhuvanaikarâmâbhyudaya*; v. 173 which extols the liberality of some Bhuvanaikarâma[11] as well as the others may be

[1] Lines 15 and 16. The inscription has been republished in Epi. Ind. V. 176-178. The verse referred to occurs in line 99. Its translation given on page 180 does not appear to be quite correct. I think it ought to be as follows:—Has he spoken of giving you protection? Do not fear. It is the protection of Yama. Has he spoken of making a gift to you? Yes, it is in your hand. Does what the crest-jewel of the Gangas has spoken ever fail?

[2] *Pampa-Râmâyaṇa*, I. 20, 19, 26, 27, 24, 25 and 18.

[3] *Kâvyasâra*, 73.

[4] Lines 40-42.

[5] Lines 9-12.

[6] Vs. 25, 27, 33, 78, 122, 133, 169, 178, 224, 235, 254, 277, 280, 308, 329, 341, 347, 349, 362, 363, 372, 380, 382, 384, 385, 393, 404, 489, 540, 544, 598, 628, 630, 715, 849, 928 and 948.

[7] Vs 100, 106, 168, 189, 288, 301, 319, 461, 730, 742, 815, 817 and 946.

[8] Vs 14, 69, 121, 132, 198, 269, 303, 529, 530, 575, 576, 583, 716, 740, 810, 897, 911 and 933.

[9] Vs. 373, 803, 818 and 835.

[10] Vs. 19, 57, 137, 295, 387, 458, 545, 553, 610, 659, 724, 804 and 936.

[11] There is also quoted in the *S'abdamaṇidarpaṇa* (p. 116) a verse which mentions Bhuvanaikarâma.

from his work. We know that Guṇavarma wrote a *Harivams'a* and Ranna a *Paras'urâma-charita.*[1] The quotations are perhaps from these works.

Further, v. 215 is apparently a quotation from some work on astrology ; vs. 268, 271, 470 and perhaps 561, from some treatise on medicine ; v. 241, from some work on cookery ; v. 256, from some manual of palmistry ; v. 72, from some treatise on prosody ; and vs. 814 and 900, from a work similar to the Nâgânanda. V. 41 which contains a moral precept and ends in *Sarasvatî-mukha-tilakâ* may be a quotation from an ethical work by an author with the above title.[2] The alternative reading, *Sarasvatî-maṇihâra,* was a title of Pampa. It is to be regretted that nothing is known at present about any of the above works.

Vs. 55, 65, 205, 209 and 299, which contain interesting observations on poets and poetry, are perhaps taken from the introductory portions of some works. V. 55 condemns the combination of Kannaḍa and Sanskrit words in composition, comparing it to the stringing together of pearls and black pepper. Nṛipatuṅga and Nayasêna have also condemned the practice, characterising it respectively as a pouring of buttermilk into boiling milk[3] and as a mixing together of clarified butter and oil.[4] From this it is evident that from the earliest times purism in the use of Kannaḍa has been advocated and insisted on by the leading writers in that language, who were by no means behindhand in their knowledge of Sanskrit. According to v. 65 there is as much difference between good and bad poetry as there is between a lute and a wooden stool. In v. 209 we meet with the statement that the heart which is not captivated by elegant poetry is a stony heart which it is impossible even for the arrow of the god of Love to pierce. V. 299 asks the question—is he to be reckoned a poet whose obscure effusions require for their comprehension a number of glosses and commentaries ?

V. 285 which has already been referred to[5] supplies us with the important information that Nâgavarma, Guṇavarma and S'aṅkhavar-

---

[1] karam eseduvu ratna-traya- | parikalpade Paras'urâma-charitam Chakrê- ||
s'vara-charitam Ajita'îrthê- | s'vara-charitam Ratnaninde bhuvana-trayadoḷ ||
Ajita-purâṇ.

[2] Compare verses ending with *Chûḍâratna, Sujanôttamsa, Vidagdhalalâma* &c.

[3] *Kavirâjamârga,* 1. 57.

[4] takkude berasalke ghṛitamumam tailamumam.

[5] See page 9.

ma were the leaders of three famous schools (of composition or grammar) in Kannaḍa, and that these schools were recognised and accepted by the learned. It is a matter for regret that nothing is known to us at present about these schools. Probably they were marked off from each other by certain peculiarities, a knowledge of which would be of the highest value. Of these writers, Guṇavarma is no doubt the author of the *S'ûdraka* and the *Harivams'a*. Nâgavarma must be the author of the *Chhandômbudhi* and the *Kâdambari*. It is highly probable that the Nâgavarma who is praised in v. 547 is identical with this author, for, it is very unlikely that our author, Nâgavarma, has made a departure from the usual course adopted by him all through in this solitary instance by giving a verse in praise of himself in illustration of one of his rules. Verses in praise of our author do occur at the end of the chapters, but none in illustration of the rules. The verse in question is, in all probability, a quotation from some earlier work. S'ankhavarma is named as an early poet by Rudrabhaṭṭa, the author of the *Jagannâtha-vijaya*, who flourished about 1180 A. D. The prince S'aṅkhavarma of the Kâlachûrya dynasty mentioned in an inscription[1] dated about 1160 A. D., may perhaps be identical with the above author.

Besides the translations mentioned above[2] from Bhâmaha and other Sanskrit writers on Poetics, there occur in the *Kâvyâvalôkana* about fifty illustrative examples which are either translations or adaptations from Sanskrit poets. Most of these have been identified, but a few it has not been possible to trace to their souce. Of the former, one[3] is from Vâlmîki's Râmâyaṇa; eleven from Kâḷidâsa—eight[4] from his Raghuvaṁśa, two[5] from his Kumârasambhava and one[6] from his Vikramôrvaśiya; four[7] from Bhâravi's Kirâtârjuniya; one[8] from Bhavabhûti's Mâlatîmâdhava; two[9] from Bhaṭṭi's Kâvya; and five[10] from Mâgha's S'iśupâlavadha. Further, according to the Subhâshitâvaḷi, v. 635 is from Vikramâditya,[11] v. 751 from Argaṭa[12] and v. 872 from Bhaṭṭâdityaka[13]; according to the S'ârṅgadhara-paddhati, v. 376 is from S'rîpâla-kavirâja[14] and v. 857 from Chandraka[15]; and accord-

---

1 Dâvaṇagere 42. Mr. Rice's *Mysore Inscriptions*, No. 33. 2 See page 25.
3 V. 24. 4 Vs. 158, 249, 480, 815, 818, 893, 907 and 920. 5 Vs 659 and 895.
6 V. 42. 7 Vs. 103, 480, 628 and 924. 8 V. 695. 9 Vs. 189 and 624.
10 Vs. 164, 469, 706, 879 and 925. 11 Subhâshitâvaḷi, 1165. 12 Ibid. 2277. 13 Ibid. 793.
14 S'ârṅgadhara-paddhati, 3789. 15 Ibid. 3596.

ing to the Subhâshita-ratnâkara,[1] v. 763 is from Trivikrama's Nala-champu. Of the originals of some of the illustrative examples which have not been traced to their source, seven[2] occur in the Subhâshitâvaḷi,[3] two[4] in the Subhâshita-ratna-bhâṇḍâgâra[5] and one[6] in the S'ârṅgadhara-paddhati[7]; one[8] is quoted in the Dhvanyâlôka,[9] one[10] in the Alaṅkâraśêkhara[11] and four[12] in Hêmachandra's Kâvyânuśâsana.[13] The above gives us a good list of Sanskrit poets from whom our author has translated or adapted for the purpose of illustrating some of his rules. With regard to those poets in the above list about whose period nothing is definitely known, the *Kâvyâvalôkana* enables us to make the broad statement that they all flourished before the middle of the 12th century. For details as to the identification mentioned above, the reader is referred to Appendix VI. Here, however, a few examples must suffice.

(1) ârayye sarva-bhûtâ- ।
dhâram maḷeyum nṛipêndranum maḷe-gâḷam ॥
bâradoḍam nirvahisuva- ।
r ârum nṛipan illadandu nirvahisuvarê ॥

Kâvyâvalôkana, 313.

parjanya iva bhûtânâm âdhâraḥ pṛithivî-patiḥ ।
vikalê'pi hi parjanyê jîvyatê na tu bhûpatau ॥

S'ârṅgadhara-paddhati, 1283.

(2) sarigege koral koralgam ।
sarigey alaṅkarise sarige vandudu muymuṭṭ ॥
eraḍaṟa beḍaṅgum embant- ।
ire karam oppidudu koral Agêndrâtmajeyâ ॥

Kâvyâvalôkana, 659.

kaṇṭhasya tasyâḥ stana-bandhurasya ।
muktâ-kalâpasya cha nistalasya ॥
anyônya-śôbhâ-jananâd babhûva ।
sâdhâraṇô bhûshaṇa-bhûshya-bhâvaḥ ॥

Kumârasambhava, I. 42.

---

[1] P. 33. [2] The originals of 565, 660, 699, 722, 723, 827 and 902.
[3] 1689, 1453, 1116, 646, 870, 2470 and 1981. [4] The originals of 192 and 860.
[5] PP. 257, 392 and 512. [6] The original of 313. [7] 1283. [8] The original of 616.
[9] P. 105. [10] The original of 651. [11] P. 35. [12] The originals of 877, 881, 910 and 922.
[13] PP. 11, 13 and 14.

(3) marakata-tvisham â Yamunâ-jaḷam |
sphurad-uru-sphaṭikôpaḷa-kântiyoḷ ||
berasi Gangeya vâriyoḷ oppugum |
Hari-Hara-dvaya-saṅgamad andadim ||

Kâvyâvalôkana, 922.

marakata-sadṛiśaṃ cha Yâmunam |
sphaṭika-śilâ-vimalaṃ cha Jâhnavam ||
tad ubhayam udakam punâtu vô |
Hari-Harayôr iva sṅgatam vapuḥ ||

Quoted in Hêmachandra's Kâvyânuśâsana, p. 13.

About forty of the quotations refer to kings and chiefs either by their names or titles, and are probably cited from the works of poets that may have lived under them. Nine of the quotations refer to the Châlukyas, five to the Râshṭrakûṭas and two to the Gangas. Among the Châlukyas, Polakêśi-vallabha is praised (v. 488) as a king of great heroic valour; Tailapa is described as of pure descent (v. 211), as a terror to his enemies (v. 827) and as having subjugated Bûtuga, Biruga and Gôyeya, the chiefs respectively of Toragele, Raṭṭahaḷḷi and Âjiragôḷa, whom former emperors had found it impossible to conquer (v. 212); Jayasinga-bhûpa is stated to have led his single victorious elephant against the four-fold army of the enemy (v. 68); and Vikramâṅka is said to have ordered gifts of various kinds to be made to the poor (v. 284). Besides the above Châḷukya kings, two more are referred to by the titles Chaḷukya-kaṇṭhîrava (v, 286)[1] and Châḷukya-Chakrêśvara (v. 77). Among the Râshṭrakûṭas, Nṛipatuṅga is praised in v. 339 and Kṛishṇa in vs. 749 and 766. Some king or chief is also referred to by the title Raṭṭara-Mêru, whose elephant is described as chasing the elephant of the enemy (v. 620)[2]. Singaṇa-dêva, a tributary chief under Trailôkyamalla, had the title Raṭṭara-Mêru[3]. Lastly, among the Gangas, Konguḷivarma is described as gaining victory over a body of horsemen (v. 285) and Mârasimha, referred to simply as Ganga-

---

[1] This is a quotation from Ranna's *Gadâyuddha* and the reference is to Satyâśraya (997-1009).

[2] Mr. Pâṭhak (Introduction to the *Kavirâjamârga*, p. 4.) seems to have made a mistake in supposing that this verse contains a reference to the Râshṭrakûṭa king Dantiga. The word *dantigam*, which occurs twice in the verse, is simply the dative of *danti*, elephant.

[3] Chitaldrug 78.

chûḍâmaṇi, is praised as an unfailing keeper of promise (v. 49).[1] Besides, v. 442 mentions a Kaḷiṅgâdhirâja and v. 321 a Chôḷa and a Kêraḷa-dhâtrîpâla. Further, some of the titles by which kings or chiefs are alluded to are S'rî-gaṇḍa-mârtaṇḍa (vs. 731 and 863), Vîra-mârtâṇḍa-dêva[2] (v. 657), Kîrti-Nârâyaṇa (v. 358), Vikrama-tuṅga (v. 775), Aṅkamuḷḷara-dêva (v. 202), Negaḷteyadaṭara-Bhîma (v. 70), Ahita-Kṛitânta (v. 75), Ahava-simha (v. 693), Kali-kâla-sûdana (v. 401), Iḷeg-Indara (v. 747), Vipra-mârtaṇḍa[3] (vs. 803 and 835), and Sâhasa-Vainatêya[4] (v. 644).

There are many authors in Kannada who have written excellent poems and several authors who have written either on the grammar, poetics, vocabulary or prosody of the language. But it must be said to the credit of our author, Nâgavarma, that he made it his duty to write almost all his works on the language—on its grammar, poetics, vocabulary and prosody—thus proving not only his love for it but also his solicitude for its propagation. In the whole field of Kannada literature, he stands alone in this respect. His works are standard authorities and their importance for the study of the language is acknowledged by all. His valuable services to the Kannada language are indicated in the following verse, perhaps composed by an admirer which concludes the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa* :—

> jîyâd asau maha-prôktâ Nâgavarma-budhôttamaḥ ।
> yat-prajñayâ jagaty-uchchair yâti Karṇâṭa-lakshaṇam ॥

A word has to be said with regard to the Appendices to the *Kâvyâvalôkana* and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*. Appendix I of the former work contains the *sûtras* and examples from Sanskrit works or

---

[1] This verse is also found in inscription 38 at S'ravaṇa Belgoḷa where it refers to Mârasimha. See above, p. 46.

[2] We learn from the *Châmuṇḍarâya-purâṇa* that Châmuṇḍarâya had this title. Vîra-mârtaṇḍa was a title of S'rî-Vishṇuvardhana-mahârâja-Vijayâditya-dêva, a tributary chief under Trailôkyamalla, (Dâvanagere 11), as also of the Hoysaḷa king Vinayâditya (Tarikere 76) and of the Ganga king S'rîpurusha, the father of S'ivamâra, (Nagar 35).

[3] Refers perhaps to Paras'urâma, on whom Ranna says he has written a poem. See p. 47. The verse beginning with *muyyêl-sûl* which is quoted on p. 223 of the *S'abdamaṇi-darpaṇa* may also be from Ranna's work on Paras'urâma.

[4] Barmarasa, a tributary chief under Tribhuvanamalla, had this title (Shikârpûr 44.)

Poetics which Nâgavarma has either translated or adapted. Appendix II gives references to parallel *sûtras* and examples in the *Kavirâja-mârga*. Appendix III gives the corresponding *sûtras* from the *Bhâshâ-bhûshaṇa* and the *S'abdamaṇidarpaṇa*. Appendix IV points out the quotations in the *Kâvyâvalôkana* which are also made use of in the *Bhâshâbhûshaṇa* and the *S'abdamaṇidarpaṇa*. Appendix V gives details about the verses quoted from Kannada poets. Appendix VI contains the Sanskrit originals of some of the verses which are given for illustration. Lastly, Appendix I*a* gives the *sûtras* and examples from Bhâmaha's Kâvyâlaṅkâra, which our author has translated or adapted. Of the two Appendices to the *Bhâshâ-bhûshaṇa*, the first contains an alphabetical list of all the *sûtras* and the second gives the corresponding *sûtras* from the *Kâvyâvalôkana*, the *S'abdamaṇidarpaṇa* and the *S'abdânus'âsana*.

Besides the other readings given in the foot-notes, there are also given at the end of the *Kâvyâvalôkana*, a few readings as found in the works from which Nâgavarma has quoted. To facilitate reference, each of the works included in this volume is supplied with a complete index.

The present edition of the *Kâvyâvalôkana* is based on a collation of the following manuscripts :—

(1) A copy of the work in the Archæological Office, made many years ago with a view to editing it. Mr. Rice, who was otherwise engaged, made over the manuscript some years ago to Mr. Kittel, who had undertaken to edit it. But the latter laid it aside for the preparation of his Dictionary, on the completion of which he left India in ill health, restoring the manuscript to Mr. Rice. This manuscript is pretty accurate but defective with regard to the last chapter.

(2) A copy on paper kindly lent by Mr. B. Mallappa of Mysore. This copy is complete in the latter part though defective in the earlier parts.

(3) A palm-leaf manuscript for the loan of which I am indebted to Mr. M. A. Ramanuja Iyengar, Assistant Master, Wesleyan High School, Mysore. This is complete though inaccurate.

(4) A copy on paper kindly lent by Mr. B. Srinivasaiyangar, late Senior Pandit of the Archæological Office. This is complete and pretty accurate.

It is, however, unfortunate that owing to mistakes that occur in all the above manuscripts in that portion of the work which treats of *chitra* (or Fancy Ornament), several of the illustrative examples do not satisfy the necessary conditions.

For the present revised edition of the *Karṇâṭaka-Bhâshâbûshaṇa* the following manuscripts have been collated :—

(1) An incomplete copy of the work in the Archæological Office.

(2) A palm-leaf manuscript written in Malayâḷam characters obtained on loan from the Mysore Oriental Library. This is accurate and has been generally followed.

(3) A palm-leaf manuscript written in Grantha characters obtained on loan from the same institution. This is complete but not very accurate.

For the Kannada commentary on the *Bhâshâbhûshaṇa*, two palm-leaf manuscripts have been consulted. One of them was in the Archæological office, having been kindly lent by Mr. B. Mallappa of Mysore, and for the other, I am indebted to Mr. S. G. Narasimhachar of the Mysore Oriental Library.

In writing this Introducton, I have derived considerable help from a number of works which are mostly indicated in the foot-notes. One work, however, has not been so indicated though constantly used for those portions of the Introduction which relate to Kannada literature. This is the *Karṇâṭaka-kavi-charite*[1] (Lives of Kannada Poets) which, with Mr. S. G. Narasimhachar of the Mysore Oriental Library for my collaborateur, I am writing in Kannada for the benefit, chiefly, of the Kannada people who are ignorant of English.

In conclusion, I have to thank Mr. Rice for kindly entrusting me with the work of editing this volume and for his valuable advice and

[1] The first part of the work is in the press and will soon be out. It is hoped that it will throw much light on many obscure points in Kannada literature and add considerably to the present knowledge regarding it.

guidance during the course of the work. I have also to express my acknowledgments to the late Mr. B. Srinivasaiyangar, the Senior Pandit of this office, for having read some of the proofs with me. I am fully conscious that the following edition is not quite free from mistakes, but I have endeavoured to make it as accurate as the manuscripts at my disposal rendered it possible. If this volume should in any degree become the means of promoting among the Kannadigas the culture of their pithy and expressive language, I shall deem my labours amply rewarded.

R. NARASIMHACHAR.

Archæological Office, Bangalore,
16th October 1902.

ERRATA

for the Introduction.

—:o:—

Page	Line	*For*	*Read*
1	31	included to	included in
2	32	Râkkasa-Ganga	Rakkasa-Ganga
5	37	Pag	Page
8	38	kartṛga	kartṛgaḷ
13	18	qutaotions	quotations
17	13	sukumaratâ	sukumâratâ
18	5	poḷ .. tu	poḷtu
”	17	taḍavaḍıkegaḷam	t aḍavaḍikegaḷam
”	26	Nâgavarama	Nâgavarma
20	6	Bhârata	Bharata
21	17	terature	literature
24	18 and 19	a reciter	—by a reciter
25	7	*Favour*	*Flavour*
29	28	viśêshas chêt	viśêshaś chêt
43	35	(p. 68	(p. 68.)
47	35	*Ajita-purâaṇ*	*Ajita-purâṇa*
51	20	admirer	admirer,
”	26	works or	works on
”	34	*muyyêḷ-sûḷ*	*muyyêḷ̤-sûḷ̤*

NÂGAVARMMÂ'S

KÂVYÂVALÔKANAM

ನಾಗವರ್ಮ್ಮಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ

ಕಂದಂ ॥ ಶ್ರೀವರ್ಧಮಾನನಾ[1]ನತ ।
ದೇ[2]ವಾಧಿಪಮುಕುಟಕೋಟಿಘಟ್ಟಿತಚರಣಂ ॥
ಕೇವಲವಿಬೋಧಲೋಚನ ।
ನಾ[3]ವಗವೊಲ್ದೀಗೆ ಕಾವ್ಯದೊಳ್ ನಮಗಱಿವಂ ॥ 1

ಪರಮಾಗಮಮೂರ್ತ್ತಿ ಚರಾ ।
ಚರಲೋಕಾಲೋಕಸಂಪ್ರದಾಯಿನಿ ವಿಬುಧೋ ॥
ತ್ಕರಮಾನಸಾಬ್ಜವಾಸಿನಿ ।
ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ ವರದೆಯಕ್ಕೆಮಗೆಂದುಂ ॥ 2

ಸಕಲಬುಧಸಮಿತಿ ನೆ[4]ಱೆ ಕೊಂ ।
ಡುಕೊನೆದು ನಲವಿಂದೆ ಕೀರ್ತ್ತಿಸುತ್ತಿರೆ ಮುದದಿಂ ॥
ಸುಕರಮದಾಗಿರೆ ಕರ್ಣ್ಣಾ ।
ಟಕದಿಂ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕಮಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ॥ 3

ಕವಿಗಳ್ಗಿದು ಕೆಯ್ಗನ್ನಡಿ ।
ಕವಿತೆಗೆ ಬಾೞ್ಮೊದಲುದಾತ್ತವಾಗ್ದೇವತೆಗು ॥
ದ್ಭವಹೇತು ಕೋಶಗೃಹಮೆನೆ ।
ಭುವನದೊಳಿದು ಪರೆದು ನಿಲ್ವುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ ॥ 4

ಸಮುಚಿತಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ ಕಾ[5] ।
ವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಗುಣವಿವೇಕಂ ರೀತಿ ॥
ಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣಂ ಕವಿ ।
ಸಮಯಮಿವಿಂತಯ್ದುಮಿದಱೊಳಧಿಕ[6]ರಣಂಗಳ್ ॥ 5

1 ನನತ. 2 ದೇವಾಸುರ. 3 ನಾವಿಷ್ಕೃತಸಕಲಶಕ್ತ್ಯಾಗೆಮಗಱಿವಂ. 4 ಕೆಯ್ಕೊಂಡು [ಕೊಂಡು] ಕೊನೆದೆಯ್ದು.
5 ವಾಕ್ಯ. 6 ಕಾರಂಗಳ್.

ವೃತ್ತಂ ॥ ಪರವರ್ಗಾರ್ತ್ಥಂ ಪೇೞೆಪಟ್ಟಿರ್ದ್ಧಧಿಕರಣಮಿಂತಯ್ದುಮೊಳ್ ಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿ ।
ಸ್ಮರಣಕ್ಕ[1]ದ್ಯೆಕ್ಕದಾತ್ತಪ್ರಕರಣಗಣಾವೃತ್ತಿಯಿಂ ಪೊರ್ದ್ದಿ ನಿಲ್ಕುಂ ॥
ತರದಿಂದಂ ಸಂಧಿ ನಾಮಂ ಸ್ಥಿತಿ ವಿತತಸಮಾಸಕ್ರಮಂ ತದ್ಧಿತಂ ವಿ ।
ಸ್ತರರೂಪಾಖ್ಯಾತನಾಮಾಖ್ಯಾತಮುಮೆನೆ ದೊರೆವೆತ್ತಯ್ದುಮಧ್ಯಾಯವರ್ಗ್ಗಂ ॥ 6

1. ಶಬ್ದಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಂ.

ಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 1 ॥

ಸ್ವರಮೆಂದುಂ ವ್ಯಂಜನಮೆಂ ।
ದೆರಡಕ್ಕುಂ ವರ್ಣ್ಣಭೇದಮಾದ್ಯಕ್ಷರದಿಂ ॥
ಒರೆ ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ ಸ್ವ[2]ರಮಿಂ ।
ಪರಿಶೇಷಂ ವ್ಯಂಜನಂಗಳ[3]ರೆಮಾತ್ರಿಕೆಗಳ್ ॥ 7

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಸ್ವರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿರುಪಮರ[4]ಮೇಯಮಹಿಮರ್ ।
ಚರಿತಾರ್ತ್ಥರ್ ಸ್ವಪ್ರಧಾನರಾದಿಪ್ರಭವರ್ ॥
ಸ್ವರದಂತಿರೆ ಪದಿನಾಲ್ವರ್ ।
ಪರಿವಿಡಿಯಿಂ ಮನುಗಳಾದರಲ್ಲಿಂ ಒ[5]ೞಿಯುಂ ॥ 8

ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉದ್ಯೋತಿತವಿಶ್ವರ್ ಕೃತ ।
ವಿದ್ಯರ್ ಸೋಪಸ್ಕರಪ್ರತಾಪರಖಿಲಾಂತ[6]ಪದ ॥
ಕಾಕ್ಯದ್ಯರ್ ವ್ಯಂಜನದಂತನ ।
ವದ್ಯರ್ ಮೂವತ್ತುಮೂವರಾದರ್ ದೇವರ್ ॥ 9

ಸೂತ್ರಂ ॥ 2 ॥

ಸ್ವರದೊಳಗಮೇಕಮಾತ್ರಂ ।
ನಿರತಂ ಹ್ರಸ್ವಂ ದ್ವಿಮಾತ್ರಮಂತದು ದೀರ್ಘಂ ॥
ಪ[7]ರಿಪಾಡಿಯಿಂ ಮಾತ್ರಾತ್ರಯ ।
ಪರಿಗತಮಪ್ಪುದೆ ಪಲಂ ಪ್ಲುತಂ ತಾನ[8]ಕ್ಕುಂ ॥ 10

---

1 ಕ್ಕಾರಕ್ಕುಪಾತ್ತ. 2 ಸ್ವರಮುವು, ಸ್ವರದಿಂ. 3 ಳಱಮಾತ್ರಿಕೆಗಳ್. 4 ರಮೇಯ. 5 ಬೞಿಯುಂ. 6 ಶಸ್ತ.
7 ಪಾಡಿತಿ. 8 ನೆನೆಕುಂ.

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಕಂ || ವೊಕ್ಕಳವೆಸೆದಿರ್ಪ್ಪನವೊಳ |
ಪೊಕ್ಕ ಚಿತಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಗ್ಘಸಹಿತಂ ಪ್ಲುತವೆ ||
ಕ್ಕೆಕ್ಕೆಯ ನೆಗೞ್ದ್ವೊರ್ದ್ದಲೊಳ್ |
ಕುಕ್ಕೂ ಕೂಃ ಎಂದು ಕೋೞಿ ಕೂಗಿದುವಾ[1]ಗಳ್ || 11

ಸೂತ್ರಂ || 3 ||

ಪರಿಹರಿಸೆಯುವರ್ಣ್ಣವುನಾ |
ಸ್ವರಂಗಳವು ನಾಮಿಯೆಂಬುವಕ್ಕುಂ ಸಂಧ್ಯ ||
ಕ್ಷರವೆನೆ ಯಥಾರ್ತ್ಥದಿಂ[2] ವ್ಯವ |
ಹರಿಸುಗುವೇಕಾರವಾದಿಯಾಗಿರೆ ನಾಲ್ಕುಂ || 12

ಅವರ್ಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ಅವರ್ಣ್ಣವಾದಕ್ಕೆಡೆಯಾಗದೊಳ್ಪಿಂ |
ದವರ್ಣ್ಣಕಾವುರ್ ಗುಣವೃದ್ಧಿಧಾ[3]ವುರ್ ||
ದಿವಾಕರರ್ ವ್ಯಾಕೃತಿನಾಮಿಗಳ್ವೋಲ್ |
ದಿವಕ್ಕೆ ಪನ್ನಿರ್ವ್ವರೆ ಮುಖ್ಯರಾದರ್ || 13

ಕಂ || ವರಸಂಧ್ಯಕ್ಷರದಂತಿರೆ |
ಗುರು ದೀರ್ಗ್ಘಂ ಗೂಢಸಂಧಿಯೆನೆ ತೋಳ್ ನಾಲ್ಕುಂ ||
ಕರವೆಸೆದಿರ್ಕ್ಕುಂ ಪದ್ಮೋ |
ದರಂಗೆ ಚಕ್ರಾಸಿಶಂಖಶಾರ್ಙ್ಗಸಮೇತಂ || 14

ಸೂತ್ರಂ || 4 ||

ಎಯ್ದ್ದೆ ಕಕಾರದಿನಿರ್ಪ್ಪ |
ತ್ತಯ್ದಕ್ಕರವೆಯ್ದುವನ್ನೆಗಂ ಪರಿವಿಡಿಯಿಂ ||
ದಯ್ದಯ್ದೆಯ್ದೆ ವರ್ಣ್ಣದಿ |
ನಯ್ದುಂ ವರ್ಗ್ಗಂಗಳಕ್ಕುಮುೞಿದುವವರ್ಗ್ಗಂ || 15

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಕಂ || ವರ್ಗ್ಗಾಕ್ಷರವೆಂತಂತೆ ನಿ |
ಸರ್ಗ್ಗಕೃತಸ್ಪೃಷ್ಟಕರಣವುಳವದೆ ಹೃದಯಾಂ ||
ತರ್ಗ್ಗತವಾದುವು ಮನಸಿಜ |
ಮಾರ್ಗ್ಗಣವೈಯ್ದುಂ ನೃಪಂಗೆ ತತ್ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳ್ || 16

1 ದಾಗಳ್. 2 ಕಂ. 3 ಕಾವುರ್.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 5 ॥

ಅನುನಾಸಿಕಮಕ್ಕುಂ ಙಞ ।
ಣನಮಂಗಳೆ ಯವಲಮನನುನಾಸಿಕಮುಂ ಮ ॥
ತ್ತನುನಾಸಿಕಮುಮಕ್ಕುಂ ।
ಜನೋಕ್ತಿಯಿಂದಱಿವುದವಱ ವಿಷಯಾಂತರಮಂ ॥ 17

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬಿಙ್ಕವೆತ್ತೆಸೆವಞ್ಚೆಯ ।
ಸಙ್ಕುಳಮುಂ ತೊಣ್ಡುಗೆಡೆವ ಶುಕಶಾರಿಕೆಯುಂ ॥
ಸೊಙ್ಕೆ ಬಲವನ್ದು ತೀಡುವ ।
ತೆಙ್ಕಣಗಾೞಿಯುಮಿ[1]ದೇಂ ಮನಜೊಗ್ಗೞಿಸಿದುವೋ ॥ 18

ಯವಲಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಆಯ್ಯನೆನೆ ಬಳ್ಕೆ ತಾನುಂ ।
ದೊಯ್ಯನೆ ನುಡಿದೆ[2]ೞ್ದು ಗಿರಿಜೆ ಪೋಪುದುಮಿ[3]ತ್ತೇ ॥
ನಯ್ಯ ನವಜಲದಕಂ[4]ಠನ ।
ಜಯ್ಯಾತ್ಮಂ ನೆನೆದನಮಳಸುರಮುನಿವ[5]ರರಂ ॥ 19

ಶ್ರುತಿಪದ್ಧತಿವೆರಸು ಸರ ।
ಸ್ವತಿಗಾಗಾಯತ್ರಿವೆರಸು ಸಾವಿತ್ರಿಗರುಂ ॥
ಧತಿವೆರಸು ಸಪ್ತಋಷಿಯರ ।
ಕುತಪ[6]ಕ್ಕೇಂ ಸೇವೆ ಸಾಮರವವಮುಖರಮುಖಾ ॥ 20

ಕಲ್ಗೆನ್ನದೆ ಬೆಳೆದ ಪಸು ।
ಪುರ್ಲ್ಗೆಂದಾಸೆಯೊಳೆ ಸಾರ್ದ್ಗೆ ಮರಕತದೊಡ್ಡಂ ॥
ಗಲ್ಲನೆ ಕಾ[7]ಯ್ದು ಮೃಗಂಗಳ್ ।
ಕಲ್ಲನೆ ಕನಲುತ್ತುಮಿರ್ಪುವೀಗಿರಿವರದೊಳ್ ॥ 21

ಸೂತ್ರಂ ॥ 6 ॥

ಲರಡಗ್ರಹಣದೆ ೞಱಱಾ ।
ಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ ಪೀಡನಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯದಿಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಳಮನು ।
ಕರಣದೊಳಂ ವರ್ತಿಕುಂ ಮಹಾಪ್ರಾಣಂಗಳ್ ॥ 22

---

1 ಮದೇಂ. 2 ದಟ್ಟ. 3 ಮಿತ್ತಾಗಯ್ಯ. 4 ಕಂಠುವ. 5 ವರದಂ. 6 ದಕ್ಕಂ. 7 ಕಾರ್ದ್ಯ.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬೆಳಗುಗಳ ಬಳೆದ ಬಳಗದ ।
ಬಳಸುಗಳೊಳಗೊಳಗೆ ತೊಳಗಿ ಪೊಳೆಪೊಳೆದೊಳಗು ॥
ಬ್ಬಳಿಸಿ ತಳತಳಿಸಿ ದೆಸೆಗಳ ।
ನ[1]ಳುದುರ್ಸಿರೊಳ್ ಕೆಳರ್ದು ವಿಳಿರ್ದು ತಳರ್ದತ್ತಾಗಳ್ ॥ 23

ತೊಱೆಗಳ ಪುಳಿನತಳಂಗಳ ।
ತೆಱಪುಗಳರೆದೆಱೆದು ಪೋಲ್ತು ವೆ[2]ರ್ದದೆಱೆದಿರೆ ನಾ ॥
ಣೆಱಕದಿನರೆದೆಱೆದೋಪಳ ।
ಮಿಱುಗುವ ಘನಜಘನತಳದ ತೆಱಪಿನ ತೆಱನಂ ॥ 24

ಮೊರೆದೆಱಗುವರಿಯ ಮಿಱುಗುವ ।
ಸರಲಂ ಗ[3]ಱಿವಿಡಿದು ಮೊನೆವರಂ ನಗನೆಡೆಯೊಳ್ ॥
ಪರಿದು ಕಿಱಿಕಿಱಿದೆ ಕೆ[4]ದಱಿರೆ ।
ಸರಲೊಳೆ ಕೊಱೆಕೊಱೆದು ನೆಱೆಯ ಕುಱಿದಱಿದಱಿದಂ ॥ 25

ಕಱಿಲೆ ನುಡಿದಱಿಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ।
ಘಱಿಲೆನೆ ನಡೆಯೆಂದು ಜಡಿದು ಸಾರಥಿಯುಂ ಪಾಂ ॥
ಗಱಿದು ನಿಲಲೀಯದ[5]ಲ್ಲಿಂ ।
ದೆಱೆದುಯ್ವಂತುಯ್ದುಳಾತ್ಮವರನಂ ನ[6]ರನಂ ॥ 26

ಅಪರಾರ್ದ್ಧದೊಳ್ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ನೇಸಱಿಂ ಪೆಱಗುವಾಡಿ ಜಯಾವಹವೆಂಬಿನಂ ।
ಬೀಸೆ ಪೆಂಬಱಿಯನೊಯ್ಯನೆ ಗಾಳಿ ರಣಾಜಿರೋ ॥
ದ್ಭಾಸಿ ಫಲ್ಗುಣನ ಚೋದಿಸೆ ಭೋಂಕನೆ ನೂಱನೂ ।
ಬ್ಬಾರ್ಸಿರಂಗಳವೊಲಾಯ್ತು ರಥಂ ಕಡುವೇಗದಿಂ ॥ 27

ಅನುಕರಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರ್ಯಂಬಕಲೋಚನಾರ್ಚ್ಚಿಗವಿದಗ್ಧಳವೆಂಬಿನಮೋಱಗ್ಗಿಯೆಡಳ್ ತಿಱಾ ।
ಡಂಬರವೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದೊಳಗುವಾಡೆ ನಿಶಾಟರನುಂಡನಗ್ನಿ ಧ್ರು ॥
ವ್ರ್ಯಂಬ ಛಟಚ್ಛಟೆಂಬ ಧ[7]ಗಧೆಂಬ ಧಗದ್ಧಗಯೆಂಬ ಫಟ್ಫಟ್ಫೊ ।
ಟ್ಟೆಂಬ ರವಂ ಕಱುತ್ತಡಸಿ ಮೆಲ್ವ ಸರಕ್ತನುಸಾರಿಯುಪ್ಪಿನಂ ॥ 28

---

1 ನಳಂದುರ್ಸುರಲ್ಕೆಳರ್ದು, ನಳನಳರ್ದು ಸಿಂಳರ್ದ. 2 ವೆಕೆಕೆಱೆದಿರೆ. 3 ಮೊನೆವಿಡಿದುಗಱಿವರಂ.
4 ಕೆದದಿರೆ. 5 ದಳವಿಂ. 6 ಸ್ಮರನಂ. 7 ಧಗಲೆಂಬ ಧಗಲ್ಧಗಲೆಂಬ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 7 ॥

ನಿರತಂ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯ ।
ಮೆರಡುಮೊಡಂಬಟ್ಟು ತೋಱೆ ಪದಮೆನೆಪಡೆಗುಂ ॥
ಪರವರ್ಣ್ಣದೊಳೆಳಸಿರ್ಕ್ಕುಂ ।
ಸ್ವರರಹಿತವ್ಯಂಜನಂಗಳ[1]ಸಂಹಿತೆಯೊಳ್ ॥ 29

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಇ[2]ಗ್ಧಂ । ಶುದ್ಧಂ ॥
ಸಿದ್ಧಂ । ಬುದ್ಧಂ ॥ 30
ಎ[3]ನ್ನೊಲ್ದು ಪೇೞ್ವ । ದಂ ನೆಟ್ಟನೀ ॥
ಗುಂ ನಾಲ್ಬರೆಣ್ಬ । ರುಂ ನಾಗರೊಳ್ ॥ 31

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಕರಣಂ.

ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 8 ॥

ಸ್ವರಮಿರೆ ಪರದೊಳ್ ಪೂರ್ವ್ವ ।
ಸ್ವರಲೋಪಂ ಕೃತವಿಭಕ್ತಿಗಕ್ಕುಂ ಪ್ರಕೃತಿ ॥
ಸ್ವರದೊಳುದೇಸಂತಕ್ಕಾ ।
ಚರಿಸುವರವಿನಷ್ಟನಾಮಭಾಗಸ್ಥಿತಿಯೊಳ್ 32

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಎನ್ನದ್ಯಂಗಕ್ಕು ಮೆನ್ನಂ ನಡಪಿದತಿರಥಂಗಕ್ಕು ಮೆನ್ನಾನೆಗಕ್ಕುಂ ।
ಮುನ್ನಾವೊಂ ಗಂಡನಿಂತಣ್ಮಿದನಿನಿತುಭರಂಗೆಯ್ದು ನಿಂತೊೞ್ತೆಱ್ಕುಂ ॥
ತ[4]ನ್ನೊಂದಾಯುಕ್ಕೆ ಮುಕ್ಕಳ್ಗನಿತು ಮುನಿದನೆಂದೆಲ್ಲಮಂ ಮೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಂ ।
ತನ್ನಂ ಪಾಯ್ವಂಬನಂಬಿಂ ಕಡಿದನೊಡನೆ ಮಾಕೊರ್ಣ್ಣಂದು ಗಾಂಡೀವಧನ್ವಂ ॥ 33

ಅಪರಾರ್ದ್ಧದೊಳುಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸೊವಡೊಂದೊಯ್ಯನೆ ಬಂದು ಪೊಯ್ಯೆ ಮುಸಿಸಿದಾರಯ್ದು ಕೆಂಪುಣ್ಮೆ ಪೊ ।
ಣ್ಮುವಿನಂ ದ[6]ಚ್ಚನೆ ಬಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಗ[7]ನೆಯ್ದುಂದೋಱೆ ಪದಾವೇಗದಿಂ ॥
ಕಿವಿಯುಂ ನಿಚ್ಚಳವುಬ್ಬಿನಂ ತೆಱೆದು ನಿಂದೋರೋರ್ದಮೊಳ್ ಕಾಗಿ ಪೋ ।
ರ್ವ್ವವು ಕುಂಡಾನೆಗಳೞ್ಮೆಗೊರ್ನ್ನೆ ಕಟರರ್ ಪೇಯಯ್ಯು ಧಾ[8]ರ್ದ್ದುಂಬಿಸಂ ॥ 34

---

1 ಳಾ. 2 ಇದಂ । ಶುದ್ಧಂ ! ಸಿದ್ಧಂವಿದೇಶಬ್ದತ್ವಂ ಪಾಚಕಶಬ್ದಂ ॥ 3 ಎನೆನ್ನಳ್ (ಲ) ಪೇಳ್ವುದಂ ನಟ್ಟ ನೆವಿಗೆನುನಾಲ್ಬರೆಣ್ಬರುಂನಾಗರೊಳ್ (ಇ). 4 ತನ್ನಾದಿ ಪೂರ್ವ್ವಕ್ಕೆ. 5 ಮುಚ್ಚು ತುಂಬ । ಧನ್ವಂ. 6 ಬೆಚ್ಚನೆ.
7 ದಿಟ್ಟಗಳ. 8 ಧಾಪಂಬಿಸಂ.

ಎಂಬಧಿಕರಣಂ

ಏಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಪೊಗೞಲಾದುವು ನಾಲಗುಳ್ಳರ ಬಾಯ್ಗಳೀತನ ಚಾಗಮಂ ।
ಪೊಗೞದಿರ್ಪ್ಪವೆ ಮೆಚ್ಚದಾಂತ ಚತುರ್ಬ್ಬಲಂಗಳ ಮೆಯ್ಗಳೊಳ್ ॥
ಬ[1]ಗಿದಸುಂಗೊಳೆ ಸುಯ್ಯು ಕೆತ್ತುವ ಪುಣ್ಣ ಬಾಯ್ಗಳೆ ಬೀರಮಂ ।
ಪೊಗೞ್ವ ಬಾಯ್ಗಳೆನಿಪ್ಪುವ[2]ಣ್ಮಿಸ ಪೆಂಪು ಬೀರರ ಬೀರನಾ ॥ 35

ಅವಿನಷ್ಟನಾಮಭಾಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಟುವೇಕವಾಕ್ಯನಮಳಂ ।
ದಿಟಕ್ಕೆ ಕುಡಲಾರ್ಪ್ಪನೆ[3]ನಿಸದವನೀತಳದೊಳ್ ॥
ಅಟಮಟಗಂ ಗಾಳುವಿವಂ ।
ಕುಟಿಲಂ ಲಂಪಟನೆ[4]ನಿಪ್ಪವಂ ಮಾನಸನೇ ॥ 36

ಸೂತ್ರಂ ॥ 9 ॥

ಸವನಿಕಂವಮಾಕಾರಂ ಮೇ ।
ಣಿವರ್ಣ್ಣಮೇಕಾರಮೆಂಬಿವರ್ಕ್ಕೆ ಯಕಾರಂ ॥
ವ್ಯವಧಾಯಕಂ ವೃವರ್ಣ್ಣ ।
ಕ್ಕೆ ವಕಾರಂ ಸ್ವರಮವಿದಿರೊಳಾಗೆ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 37

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆಯಿರ್ದ್ದ ಮಾಱ್ಕೆಯೊಳೆ ಪರ ।
ಮಾಯುಷ್ಯಾಂತಂಬರಂ ನಿರಾಕುಳಮಾಗಿ ॥
ಪರ್ಯ್ಯಿರವಿನ ಜೈನಾಭಿ ।
ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಿಯೋಪಗಮನದಿಂ[5] ತೊಱೆಯಿಸಿದಂ ॥ 38

ವೃ ॥ ಸುರಕರಿಯಿಲ್ಲಿಯುಲ್ಲದವಗಾಹವಿರಲ್ ಬಗೆದಾರದಾದಿಶಾ ।
ಶರಿಕರಿಳಮಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ ವಿಹಾರಿಸಲೊಲ್ಲವು ದಿವ್ಯವಾಹನಂ ॥
ಹರವೃಷಮಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲದುಣಲೊಲ್ಲದು ನೀರನೊಱಲ್ದು ಮಾಮಹೇ ।
ಶ್ವರರೊಸೆದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲದಿರರೀತೆಱದಿಂ ನದಿ ದೇವತಾತ್ಮಕಂ ॥ 39

ಕಂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬನಾಥೆಯೆಂಬ ।
ನ್ಯಾಯದ ಕೊಲೆಯೆಂಬ ದುರ್ಬ್ಬಲಸ್ಯ ಬಲಂ ರಾ ॥
ಜಾಯೆಂಬ ವಾಕ್ಯಮಂ ಮ[6]ಱೆ ।
ದೀಯುವತಿಗೆ ಬಾಳನಿಂತು ಕೀಱ್ವುದೆ ಮರುಳೇ ॥ 40

ಉವರ್ಣ್ಣಮುವರ್ಣ್ಣವಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿಧುವಿಲ್ಲದಿರುಳ್ ಕೆಲದೊಳ್ ।
ವಧುವಿಲ್ಲದ ಲೀಲೆ ಮಧುರಮಧುವಿಲ್ಲದ ಪೂ ॥
ದಧಿಯಿಲ್ಲದುಣಿಸದೇವುದೊ ।
ಬುಧರಿಲ್ಲದ ಸಭೆ ಸರಸ್ವತೀಮಣಿಹಾರಾ ॥ 41

---

1 ಬಿಗಿ. 2 ದಣ್ಮಿಸೆ. 3 ನೆನೆಹಸೆಂಬನೆಗಳೆಯೊಳ್ ॥. 4 ನೆನಿಪ್ಪನುಂ. 5 ಮಂ ನೋಣಿಸಿದಂ. 6 ಱಿಮು । ಟೀ.

ವೃ ॥ ಇವಳಂ ಶೃಂಗಾರಸಾರಂ ಕುಸುಮಶರನೆ ಮೇಣ್ ಮಾಡಿದಂ ಪ್ರೋಲ್ಲಸತ್ಪ ।
ಲ್ಲವಪುಷ್ಪಂ ಮೇಣ್ ಬಸಂತಂ ಬಯಸಿ ಪಡೆದನೆತ್ತಂ ಸುಧಾಸಾರಮಂ ಸೂ ॥
ಸುವ ಚಂದ್ರಂ ತಾನೆ ಮೇಣ್ ಪುಟ್ಟಿಸಿದನತಿಜಡಂ ಛಾಂದಸಂ ಪದ್ಮಜಂ ನಿ ।
ಕ್ಕುವಮಲ್ಲಂ ಕರ್ತೃವಾದಂದಿನಿತತಿಶಯಮಂ ತಾಳ್ವುದೇ ಕನ್ನೆಯುಂದಂ ॥ 42

ಯಥೇಷ್ಟಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆತನಮೆ ತೋರದೊಡೆಗಳ್ ।
ಮಾತನ ನಿಡುದೋ[1]ಳ್ ನಡೆಯುವಮಾತನ ನಡೆ ದಲ್ ॥
ಮಾತೇನೊ ನೆಗಳ್ದ ನ[2]ರನಂ ।
ಬಾತಂ ಪೆಱನಲ್ಲನೀತನಾಗಲೆವೇೞ್ಕುಂ ॥ 43

ವೃ ॥ ಉರ್ವಿಯೊಳ್[3]ಲ್ಲಿಯುಂ ನೆಗಳ್ದ ನಾಯಕನಂ ಗುಣರಕ್ತಚಿತ್ತಗಂ[4] ।
ಧರ್ವಕುಮಾರಿಕೋದಿತಯಶೋನಿಧಿಯಂ ತ್ವರಿತಪ್ರಯಾಣದಿಂ ॥
ದೊರ್ವನೆ ಪೋಗಿ ಕಂಡು ಚ[5]ಲದಗ್ಗಳಿಯಂ ಮ[6]ಗುೞ್ದಂ ಮದಿಷ್ಟಮಂ ।
ನಿರ್ವಿವರಸ್ತನೀ ಬಗೆಗೊಡಂಬಡುವಪ್ಪೊಡೆ ಪೋಗಿ ಬಾ[7]ರನೇ ॥ 44
ಪೋಗದಿರೆಂದು ನೀಂ ತಡೆವೆಯಪ್ಪೊಡೆ ಪೋಗೆನಮೋಘಮತ್ತ ನೀ ।
ಡಾಗದೆ ಬರ್ಪುದೆಂದು ನುಡಿಯಲ್ ಬಗೆವಪ್ಪೊಡೆ ಪೋ[8]ಪುದಕ್ಕೆ ತ ॥
ಳ್ಸಾಗದೆ ಪೋಗಲಿತ್ತುದೆ ಮ[9]ಗುೞ್ತರವಿಂಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಕ್ಕುಮಂ ।
ತಾಗದೆ ತೂಗುವುಯ್ಯಲ ಮಗುೞ್ತರವಿಂಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಪ್ಪವೋಲ್ ॥ 45

ಸೂತ್ರಂ ॥ 10 ॥

ಅರಮೆ ಎಲೇ ಏ ಓಹೋ ।
ಅರೆ ಎಂಬ ನಿಪಾತಮುಂ ವಿಶಂಕಾಪರಮುಂ ॥
ದೊರೆವೆ[10]ತ್ತವಧಾರಣಮುಂ ।
ಸ್ವರೂಪದಿಂ ನಿಲ್ಕುಮವಿಕೃತಂಗಳವೆಂದುಂ ॥ 46

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅರಮೆ ಅರಲ್ದ ಬಯಲ್ಸಾ ।
ವರೆಗಳ ಪುದುವುಗಳೊಳರಮೆ ಎ[11]ಳದಳರ ಲತಾಂ ॥
ತರದೊಳುಱದುಱದು ಕಾ[12]ಡುಗು ।
ವಿರುಳಪ್ಪಿನಮುಱಸುವಿನಿಯಳಂ ಚಕ್ರಾಹ್ವಂ ॥ 47

ವೃ ॥ ಗಗನಾಭೋಗಮನೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದೊಗೆದ ಗೌರಚ್ಛಾಯೆ ಶುಭ್ರಾಭ್ರಲೇ ।
ಲೆಗಡರ್ಪ್ಪಗಿರೆ ಪರ್ವಿ ತೋರ್ಪ್ಪುದಿ[13]ದು ತಾಂ ಮುತ್ತಾವುದತ್ಯದ್ಭುತಂ ॥
ಬಗೆ ಪೋಯ್ತಾಗಳೆಲೇ ಇದಲ್ತೆ ತುಹಿನಕ್ಷೋಣೀಧ್ರದುತ್ತುಂಗಸಾ ।
ನುಗ[14]ಳೊಳ್ ಭೋರೆನೆ ಬಂ[15]ದು ಪಾಯ್ವುದದೆ ನೋಡಾಕಾಶಗಂಗಾಜಲಂ ॥ 48

---

1 ದೊಳ್ಗಳೊಳ್ ಮಾತನ. 2 ನರ. 3 ಳ್ಳಾಮುಗಂ. 4 ಗಾಂ । ಧನ್ವಕುಮಾರ. 5 ಬಲದಗ್ಗಳಿಯಂ. 6 ಮಗುಳ್ವ್ದಂ. 7 ಬಾರನೇ. 8 ಪೋಪುದಕ್ಕೆ. 9 ಮರುಳ್ತನವಿಂಗೆ. 10 ಕೊಂತ. 11 ಎಳೆದಳರ. 12 ನೋಡುಗು. 13 ದಿನದಲ್. 14 ಗಂ. 15 ಪಾಯುತಿಪ್ಪರದು, ಪೊಯ್ಯುತಿಪ್ಪರದು

ಕಂ ॥ ನುಡಿದನೆ ಕಾವುದನೇ ಎರ್ದೆ ।
ಗಿಡದಿರು ಜವನಿಟ್ಟ ರಕ್ಕೆ ನಿನಗೀವುದನೇಂ ॥
ನುಡಿದನೆ ಏ[1] ಅದು ಕೆಯ್ಯದು ।
ನುಡಿದುದು ತಪ್ಪುಗುಮೆ ಗಂಗಚೂಡಾಮಣಿಯಾ ॥ 49

*ಓಹೋ ಇರಲಿಂ ಪೆಱವಱ ।
ಮಹಾತ್ಮ್ಯಮು[2]ಮಂಬುನಿಧಿಯ ವಾರಿಯೆ ತನಗಂ ॥
ತಾಹಾರವೆಂದೊಡಿನ್ನ ।
ತ್ಯಾಹಿತಮನದೆಂತು ಪೊಗೞ್ವುದೌರ್ವಾನಲನಾ ॥ 50

ವೃ ॥ ಅರೆ ಎಡೆ ಹಸ್ತಿಶಿಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣರಿಂದರೆ ಅಶ್ವಶಿಕ್ಷೆಯಿಂ ।
ದರೆ ಉಱ ಮಲ್ಲಮೇಷಮಹಿಷೋದ್ಧುರಯುದ್ಧರಸಪ್ರಿಯರ್ಕಳಿಂ ॥
ದರೆ ಎಡೆ ಕಾಮುರ್ಕವ್ಯಸನಕರ್ಮಠಧನ್ವಿಜನಪ್ರವೇಶರಿಂ ।
ದರೆ ಎ[3]ಡೆಯೊರ್ಮೆಯೊಂದು ಪರಿಯಿಂ ಪುರಬಾಹಿರವೊಪ್ಪ ತೋಱುಗುಂ ॥ 51

ವಿಶಂಕೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಯನೆ ಬೆಲ್ಲದಿಂದಿನಿಯನೀವನೆ ಆಃ[4]ಪಿರಿದೀವನಿತ್ತುದಂ ।
ನೆನೆವನೆ ಚೀ ಆದಂ ನೆನೆಯನುಕ್ಕೆವಗೆಯ್ತುದ ಗಾ[5]ಳುಗೆಯ್ದೆ ಕೂ ॥
ರ್ಪನೆ ಕಳೆ ಕೂರನೇೞ್ದ[6]ಕೆ ಗಂಡುಬಿಸುಟ್ಪನೆ ಉಃ[7]ಬಿಸುಟ್ಪನಿಂ[8] ।
ತಿನಿತು ವಿವೇಕಮಿಲ್ಲದವನೆ[9]ಟ್ಟುವನಂ ಪೇಳ್ವೆಂಡಿರೊಲ್ವರೇ ॥ 52

ಅವಧಾರಣಕ್ಕೆ ॥

ಏತಱ ಮಾತೊ ಭೂತಳದೊಳರ್ಥವಿಹೀನನ ಶೌಚಮುಣ್ಮೆ ಪೆ ।
ರ್ಮಾತು ಕುಲಂ ನೆಗೞ್ತೆಯಿನಿತುಂ ವಿಫಲಂ ಧನಮುಳ್ಳನಾವೊನಂ ॥
ತಾತನೆ ಶೂರನಾತನೆ ಕುಲೋದ್ಭವನಾತನೆ ಶುದ್ಧವೃತ್ತನಂ ।
ತಾತನೆ ಇಂದ್ರನಾತನೆ ಮ[10]ನೋಭವನಾತನೆ ಅಂಬುಜೋದ್ಭ[11]ವಂ ॥ 53

ಸೂತ್ರಂ ॥ 11 ॥

ಪದವಿಧಿಯಿಂ ನೆಱೆದುತ್ತರ ।
ಪದದಾದಿಯೊಳೊಂದಿ ನಿಂದ ವರ್ಗಪ್ರಥಮ ॥
ಕ್ಕದಱ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮ ।
ಪ್ಪದದ[12]ಕ್ಕಂ ಬಹುಳಮುೞಿಯೆ ಚಟವರ್ಗಂಗಳ್ ॥ 54

---

1 ಅದು ಕೆಯ್ಯದು ಪೇೞ್ದಿ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—ಒಂದೆರಡು ಮೂಱುನಾಲ್ಕು । ಪ್ರ್ಯಂತೆನೆಪು ತಾಗಳಂತೆ ನತೆಕಂಪಿಪ್ಪ ॥ ತೆಪ್ಪಂದಾನೊದಾಗಳೋಕೋ । ಎಂದಂ ಗತ ಪರಸುದಾಮನತಿಕಾಪಿತಮನಂ—ಎಂಬ ಪದ್ಯಪಿದೆ 2 ಮನಂಬು. 3 ಪರೆ ಮೆಟ್ಟ್ರ, ಎಡೆಪೆಟ್ಟ್ರ. 4 ಅಃ. 5 ಗಾಳಿಗೆಯ್ದು, ಗಾರುಗೆಟ್ಟು. 6 ದಿಕೆಗಂತು, ದಿಕೆಡಗು 7 ಏ. 8 ನೆಂ । ಬಿನಿತು. 9 ನೆನ್ನನುವಂ. 10 ಗುಣೋನ್ನತ. 11 ದರ. 12 ದಕ್ಕಂ.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೞಗ[1]ನ್ನಡಂ ಪುದುಂಗೊಳೆ ।
ಕೊೞೆಸಕ್ಕದಮುಂ ತಗುಳ್ದು ಜಾಣ್ಗೆಡೆ ಮುತ್ತಂ ॥
ಮೊೞಸಂ ಕೋದಂತಿರೆ ಪೇ ।
ೞ್ವೞಗವಿಗಳ ಕವಿತೆ ಬುಧರನೆರ್ದೆಗೊಳಿಸುಗುಮೇ ॥ 55

ವೃ ॥ ಪಂದಲೆಯೋಳಿದೋರಣದ ಸೀಯುದರಂ ಪೊ[2]ಸದೂವೆದೂಪ ತೂ ।
ಗುಂದಲೆ ಬಾಱ್ವೆಣಂ ಪೊಡರೆ ಬಳ್ಕುವ ಸಮ್ಮನ ಸೂಲಮಾಲದೊಳ್ ॥
ಸಂ[3]ದಣಿಯಾಗಿ ನೇಲ್ವ ಪೆಣನೊಂದಿರೆ ಸಿಂದುರಿಯಾಯ್ಯಲೇಱಿ ಕೈ ।
ರಂದಱಿಯಲ್ಕೆ ಮಾಡಿದ[4]ಡೆಮುಂಚಿಕೆ ಮಿಂಚಿದುದಾಶ್ಮಶಾನದೊಳ್ ॥ 56

ಎೞಲದೆಸಸುಂ ಕಾಮುವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಿರೆ ನೀಳ್ದ ತ ।
ಳ್ವೞಲ ತಳದೊಳ್ ರುದ್ರಂ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕಣ್ಬೊಲನಾಗಿ ಕೆ[5] ॥
ಯ್ಗೞದ ಮುಳಿಸಿಂ ಪೆರ್ವಾರ್ವಾಗೆಂದು ಶಾಪಮನಿತ್ತನಂ[6] ।
ದೞಲೆ ಮನದೊಳ್ ತಾ[7]ಪಂಪೆತ್ತಂ ವಿಯೋಗವಿಷಣ್ಣನೆಂ ॥ 57

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಒಕ್ಕೆರ್ಯಿನ್ನಿ ಬಿ[8]ಲ್ಲನಂಬುಮು ।
ನುಕ್ಕರ್ಗಳ್ಗೆ ಸು[9]ರಗೆಗಿಱ್ತು ಮೊಣ್ದಿರದಾಗೋ ॥
ವಕ್ಕರ್ಳಿದಿರ್ಚ್ಚರ್ದ ಘೋೞ ।
ಯ್ಣ್ಗಕ್ಕರ್ಳೊಳೆಕ್ಕತುಳಮಿಱಿದು ಕುಱಿದಱಿಯಾದರ್ ॥ 58

ವೃ ॥ ನೆಗೆದಂಭೋದಪಥಕ್ಕೆಱಂಕೆವೆರಸೊಂದದ್ರೀಂದ್ರಮಾಕಾಶಮಂ ।
ಬಗಿದತ್ತಿರ್ಬ್ಬಗಿಯಾಗೆ ಪಾಱಿದಪ್ಪುದೇಬಾಶಂಕೆಯಂ ಮಾಡಿ ತೊ ॥
ಟ್ಟಗೆ ತ[10]ದ್ಗ್ರಾಹಮುಮಂ ಗಜೇಂದ್ರಮುಮನೊತ್ತರ್ತ್ತಂಬಿನಂ ತುತ್ತಿದೇ ।
ವಗಣಕ್ಕಚ್ಚರಿಯಾಗೆ ಪಾಱಿ ಸುರರಾಜಾವಾಸಮಂ ಮುಟ್ಟಿದಂ ॥ 59

ನಡುವನಾಟಿಸ[11]ದುಂತೆ ನೋಡಿದೊಡಂ ವಳಿತ್ರಯಮಧ್ಯದೊಳ್ ।
ನಡುವ ದಿಟ್ಟಿಯನಾಗದಾರ್ಗ್ಗಮಗಲ್ಬಲೆಂಬನಿತೊಪ್ಪುವೊ ॥
ಳ್ಪಿಡಿಯೆ ಶೀಮಿ ಪೊಗಱ್ತೆಗಾದಮುಳುಂಬಮಾಗಿಯುಮಂತುಮೊ ।
ಪ್ಪಿರ್ಡಿಯೆ ದಲ್ ನಡು ನೂತಮಾತಚಲಲ್ಲತಾಲಲಿತಾಂಗಿಯಾ । 60

ಚಟವರ್ಗ್ಗಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅತಿಶಯಮಾಯ್ತು ಕಾ[12]ಲ್ಗೞಂಗಲಿಟ್ಟಳಮಾಯ್ತು ರಚಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಕೂ ।
ಗಿತು ಕ[13]ಟಚಲ್ಲಿ ಸೂಸಕದ ನೂಪುರದಬ್ಬರಮಾದುದಬ್ಬರಂ ॥
ಮಾತ್ರಿಗಡಿಸಿತ್ತು ದಿಟ್ಟಿ ಸೆಱೆಗೆಯ್ದುದು ಪುರ್ವ್ವಿನೊಳಾದ ಜರ್ವ್ವ ತಾಂ ।
ದ್ರು[14]ತತರಮಾದು[14]ತಂ ಸಮೆದ ತಾಣದೊಳಾಡುವ ಗಾಡಿಕಾರ್ತ್ತಿಯಾ ॥ 61

1 ಗನ್ನಡದ. 2 ಪೊಸವಂಬೆಕೂಪ. 3 ಸಂದಳ. 4 ದಡಮುಂಚಿಗೆ. 5 ಕೆ । ಯ್ಗೞಿಯೆ. 6 ನಂ । ದಱಲೆ. 7 ಟಾ ಪಂಬೆತ್ತಂ ವಿಯೋಗಿ ವಿಷಣ್ಣನೇ. 8 ಬಿಲ್ಲುಮುಂಬು. 9 ಸುರಗಿ. 10 ತದ್ಗ್ರಾಹಮುಮಂ. 11 ಸುದಂತೆ. 12 ಕಾ ದುಱು, ಕಾಲ್ಗೞಂಗಳಟ್ಟಳ. 13 ಕಱಿಚಲ್ಲಿ. 14 ದ್ರು.

ಕಂ॥ ಕಡುಟಕ್ಕುಗೊಂಡವೊಲ್ ಮೆ[1]ಯ್ ।
ನಡುಗೆ ಮನಂ ವಿಕಳಮಾಗೆ ನುಡಿಗಳ್ ಮೊದಲಿಂ ॥
ದಡಿಗಿಡೆ ಕಾಲ್ ತ[2]ಡತಡವರೆ ।
ತೊಡರ್ದಗೞಿಪಂದೆಳಸಿ ನೋ[3]ೞ್ಪ ಮೃಗಲೋಚನೆಯಂ[4] ॥ 62

ಸೂತ್ರಂ ॥ 12 ॥

ಸ್ವರದಿಂ ಯಲದಿನನಾದಿ ।
ಷ್ಟ್ರರೇಫದಿಂ ಪರದೊಳಮದುರ್ ತೋಱೆ ಪವರ್ಗ್ಗಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗಂ ವಾದೇಶಮು ।
ದರೆ ಉೞಿ ವಾಕ್ಯದೊಳಮನ್ವಿತಾ[5]ರ್ತ್ಥದೊಳಕ್ಕುಂ ॥ 63

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಸ್ವರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಎಳವೆಱೆ ದಾಡೆ ಕೆಂದಳಿರೆ ನಾಲಗೆ ಮಾಮರವಳ್ಳಿಗೊಂಬಿನೊಳ್ ।
ಮಿೞಿರ್ವೆಳವಕ್ಕಿ ಬಾಲಮಲರ್ದೊಂಗಲೆ ಕೇಸರಮೊಂಬಿನಂ ಮನಂ ॥
ಗೊಳೆ ಮಧುಮಾಸಕೇಸರಿ ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಮೃಗಂಗಳಂ ಭಯಂ ।
ಗೊಳಿಸಿದುದುದ್ಧಕೀರಮದಕೋಕಿಲಗರ್ಜ್ಜಿತತರ್ಜ್ಜಿತಂಗಳಿಂ ॥ 64

ಕಂ॥ ಮರವಣಿಗಂ ಬೀಣೆಗಮಂ ।
ತರಮಾವುದೊ ಸುಕವಿರಚಿತಮೃದುಲಲಿತಪದ ॥
ಸ್ಫುರಿತಸರಸೋಕ್ತಿಗಂ ನಿ ।
ಷ್ಠುರಕುಕವಿಕಟೂಕ್ತಿಗಳ್ಗಮೇನಂತರಮೋ ॥ 65

ಯಲಾದಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಸು[6]ರಿಗೆ ಶುಭಂಕ[7]ರಗತ್ತಿಗೆ ।
ಕರಗಂ ತಲೆಮಂಡೆ ಮರುಳ ಬಾಯ್ವುಱೆ ಪಱೆಯು ॥
ಗಿರೆ ಕಳದೊಳಿಱಿಯಲಿರ್ದುವು ।
ನೆರೆದು ನಿಶಾಚರರ ತಕ್ಕಿನೆಕ್ಕತುಳಂಗಳ್ ॥ 66
ಮೆಯ್ವೆ[8]ಸದಿಂ ಕೆಯ್ವೆ[8]ಸದಿಂ ।
ಬಾಯ್ವೆ[8]ಸದಿಂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರದಿಂದಂ[9] ಸುಖಮುಂ ॥
ಮೆಯ್ವಿಡೆ ವನಿತೆಗೆ ಪಡೆದಾ[10] ।
ಮೆಯ್ವೋಗಕ್ಕೆ[11]ಳಸಿ ಸೋಲ್ವನೆಬಿತ್ತ್ರೊಜಂಗಂ ॥ 67

ವೃ॥ ಬಲ್ವೆಣನು[12]ಚ್ಚಿರ್ಕೋಡೊಱೆರೆ ನೆತ್ತರುರೋಮಣಿಯಿಂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾ ।
ನಲ್ವರಿವನ್ನೆಗಂ ಪ್ರಹತದಿಂದಿಱಿದೆತ್ತಿದೊಡಗ್ರಹಸ್ತದೊಳ್ ॥
ಸೇಲ್ವ ಪೆಣಕ್ಕೆ ಪರ್ದ್ದೆಱಗೆ ವೈರಿಯ ನಾಲ್ಕು ಬಲಕ್ಕಮೊಂ[13]ದೆ ಬಂ ।
ಬಲ್ವರಿಯುತ್ತುಮಿ[14]ರ್ದ್ದುದು ಜಯದ್ವಿರದಂ ಜಯಸಿಂ[15]ಗಭೂಪನಾ ॥ 68

---

1 ಕೆಯ್. 2 ಕಡವಡವರೆ. 3 ನೋೞ್ಪ. 4 ಯಂ. 5 ತಾತ್ಪರ್ಯಂಗಳೊಳ್. 6 ಸುರಗಿ. 7 ಕರ. 8 ಯ್ಯ.
9 ಮುಂಕುಗದಮಂ. 10 ಪಡೆವುದು. 11 ಕೆತಾನೆಸಿಳ್ಳ. 12 ನವ್ವಿರ್. 13 ದೊಂದೆ. 14 ನಿಷ್ಟುರದು. 5 ಧೀರ.

ಕಂ ॥ ಬಿ[1]ಲ್ವಲಿಕೆಯಿಂದಿದಿರ್ಚ್ಚಿದ ।
ಬಿಲ್ವಡೆ ತನ್ನೆಚ್ಚ ನಿಶಿತಶರಸಂಹತಿಯಿಂ ॥
ದೆಲ್ವಡಗಾಯ್ತು ನಿತುವುದೆನೆ ।
ಬಿಲ್ವಲ್ಮೆಯ ಮಾತಮಾನುಷಂ ಮಾಧವನಾ ॥ 69

ಕಂ ॥ *ಧರೆಯೊಳ್ ಬೀರದ ಪೆಂ[2]ಪಿಂ ।
ನರನಿಂದಿರ್ಮ್ಮಡಿ ಬಕಾರಿಯಿಂ ಮೂವಡಿ ಭಾ ॥
ಸ್ಕರಸುತನಿಂ ನಾಲ್ವಡಿ ಕಂ ।
ಕರನಿಂದಯ್ವಡಿ ನೆಗಟ್ತ್ತಿಯುದಟರ ಭೀಮಂ ॥ 70

ಅನಾದಿಷ್ಟರೇಫಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೇರ್ವ್ವರಸು ಕಿಱುತ್ತ ಪಲವುಂ ।
ನೀರ್ವ್ವಗಳನೊಟ್ಟಕೊಂಡು ಬರ್ಪ್ಪ ಗ[3]ಜೇಂದ್ರಂ ॥
ಸೋರ್ವ್ವ ಮದಧಾ[4]ರೆ ಕಟದೊಳ್ ।
ನೇರ್ವ್ವಟ್ಟರೆ ಸುರಕರೀಂದ್ರಮೆನಿಸಿದುದಾಗಳ್ ॥ 71

ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಮನೀಯವಿಭ್ರಮಗುಣಾನ್ವಿತೆಯರ್ ।
ಪ್ರಮಿತಾಕ್ಷರಾಭರಣಭೂಷಿತೆಯರ್ ॥
ತಮರೂರ್ಗ್ಗೆ ಪೋಪ ಕುಲಜಾಂಗನೆಯರ್ ।
ಕಮಲೋದರಂಗೆ ಪಡೆದರ್ ಮುದಮಂ ॥ 72

ಸೂತ್ರಂ ॥ 13 ॥

ಯಲರಹಿತವ್ಯಂಜನದಿಂ ।
ನಿಲೆ ಮುಂದೆ ಸಕಾರಮ[5]ಲ್ಲಿ ಬಹುಳಂ ಚತ್ವಂ ॥
ಕೆಲಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಜತ್ವಂ ।
ನೆಲೆಗೊಳ್ಗುಂ ಸಂಖ್ಯೆಯಾದೊಡಕ್ಕುಂ ಛತ್ವಂ ॥ 73

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಚತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೆರಪೆ ತುಂಬಿಗಳನಾತ್ಮಮುಖೋದ್ಯ ।
ತ್ಪರಿಮಳಂ ಕಮಳಬಂಧುರಗಂಧಂ ॥
ಪರಪೆ ಕೇಕಿಗಳ ತಾಂಡವಮಂ ಸು ।
ಚ್ಚರದ ತಿಣ್ಪು ಘನಘೋಷಗಭೀರಂ ॥ 74

1 ಬಿಲ್ವಕೆಯಿಂ: ಲಿದಿಚ್ಚರದ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 'ಅದೀರ್ಘಕ್ಕೆ' ಎಂದಿದೆ. 2 ಪೇಪಿನ
3 ಗಜಂಮುಂ. 4 ವಾರಿ. 5 ವಲ್ಲಿ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಣ್ಣೋಲಮನಱಿಯಂ ಪರ ।
ವೆಣ್ಸ್ವರವಧುಗೆಣೆಗೆ ವರ್ಪ್ಪೊಡಂ ತೊಡರ್ದ್ದಾತಂ ॥
ಮೇಣ್ಸ್ವರನಕ್ಕೆಮ ಚಲದ ಪ ।
ವಣ್ಸರಿ ಕೀ[1]ಟ್ಸರಿಗೆ ವಾರನಹಿತಕೃತಾಂತಂ ॥ 75

ಜತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕರೆವೆರಸಿದ ಪೊಸದುಗುಲದ ।
ತೆರಳ್ಕೆವೆತ್ತುಡೆ ಹಟತ್ಕಟೀಸೂತ್ರಪರಿ ॥
ಸ್ಫುರಿತದೊಳಂ ಕಟ್ಟುದ ಪೊಂ ।
ಜರಿಗೆಯೊಳಂ ಜನಮನೇಂ ಮನಂಗೊಳಿಸಿದು[2]ದೋ ॥ 76

ಛತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದಿನೆಣ್ಛಾಸಿರಲೋಹವಕ್ಕರೆಯ ಜಾತ್ಯಶ್ವಂಗಳಿಚ್ಛಾಸಿರಂ ।
ಮದಮಂ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿರ್ದ್ದ ದಂತಿಘಟೆಗಳ್ ಪತ್ತೆಂಟು ಲಕ್ಕಂ ರಣೋ ॥
ನ್ಮದಪತ್ತಿವ್ರಜಮೆಂಬ ಸೈನ್ಯಮದಿಂ ಬಂ[3]ದರ್ ಪಲರ್ ಕಾದಿಯೋ ।
ಡಿದೊಡೆಬ್ಬಿಟ್ಟದನಚ್ಚು ಮುಟ್ಟ ಪಿ[4]ಡಿಮ ಚಾಳುಕ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ ॥ 77

ಯುಲಪ್ರತಿಷೇಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವೀರಶ್ರೀ ವಿಜಯನ ಕೆ ।
ಯ್ಸಾರೆ ಸು[5]ರಾಂಗನೆಯುರೊಸೆದು ಪರಸುವ ರವಮುಂ ॥
ಭೋರೆಂದೆಱಗುವ ಕುಸುಮಮೂ ।
ಸಾರದ ಬಲ್ಸರಿಯುಮೆಸೆದುಮಂಬರತಳದೊಳ್ ॥ 78

ಸೂತ್ರಂ ॥ 14 ॥

ಸ್ವರಮುಮರ್ದಿರೆ ಮುಂದೇಕ ।
ಸ್ವರದೊಳ್ ನಣಲಯಳಕಾರಮನಿತುಂ ಹ್ರಸ್ವಾ ॥
ಕ್ಷರಪೂರ್ವ್ವಮಾಗೆ ಪೇನಂ ।
ಸ್ವರೂಪದಿಂ ದ್ವಿತ್ವವೃತ್ತಿಯುಂ ತಾಳ್ದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 79

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊನ್ನುಳ್ಳವನೆ ಕುಲೀನಂ ।
ಚೆನ್ನಂ ಕಲಿ ಸತ್ಯವಾದಿಯೆನಿಸುಗುಮ[6]ದಱಿಂ ॥
ದಿನ್ನುಂ ಪೊನ್ನನೆ ಪಡೆವುದು ।
ಪೊನ್ನಿಂ ಸಮನಿಸುಗುಮಲ್ತೆ ಪೆಣ್ಣುಂ ಮಣ್ಣುಂ ॥ 80

1 ಕೀಳ್ಸರಿಗ, ಕೀಟ್ಸರಿಗ. 2 ದನೋ. 3 ಬಂದುಪ್ಪಳಂ. 4 ಬಿಡಿದಂ. 5 ಪುರಾಂಗನೆ. 6 ಮಿನ್ನುಂ ॥ ಮುನ್ನುಂ ಪೊನ್ನಂ.

ಕಂ || ಕಲ್ಗೆಲ್ಲಂ ಶಿಸುಗಲ್ ಮರ |
ನೆಲ್ಲಮವಿಮ್ಮಾವು ಬಳ್ಳಿಯೆಲ್ಲಂ ಲತೆ ಮು ||
ಳ್ಳೆಲ್ಲಂ ಕೇದಗೆ ಬೆಳಗೆ |
ಯ್ಯೆಲ್ಲಂ ಫಲಶಾಲಿಯೆಂದೊಡೇವ್ರೊ[1]ಗಜ್ಜುವದದಂ || 81

ಪೀನಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಪುಲಿಗಳ ವಿಶಾಸೆಯನುಮ್ಯಾಲಾಡಲೆ ನಂಜನೆಂ |
ಜಲಿಸಲುಮು[2]ಜ್ಜಿತ್ತಿಯೆ ಕಾಳಕೂಟಮನೆನ್ನ ದೋ ||
ರ್ವ್ಯಾಲಮನತಿಕ್ರಮಿಸಲ್ಕೆ ಮೂಟಿಸಿ ಬಂದನೊ |
ಳ್ಗಲಿ ದಲಿವಂ ಜವನಲ್ಲಿಯುಮುಂಡಿಗೆದಂದನೋ || 82

ಅನೇಕಸ್ವರನಿಷೇಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಸರಣಾರುಮೊಳರೆ ಖಳಸಂ |
ಸರಣದೊಳದವಟಿಲನೆಯ್ದಿ ನಸುವ[3]ರ್ಗ್ಗ ಜಿನೇ ||
ಶ್ವರಧರ್ಮವೊಂದೆ ತಾನದು |
ಶರಣಾಂ ಭವಹರಣಮಲ್ಲಿ ಸಾ[4]ದೆಯುಮುಂಟೇ || 83

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ.

ನಾಮಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 15 ||

ಧಾತುವಿವರ್ಜ್ಜಿತಮರ್ತ್ಥೋ |
ಪೇತಂ ಲಿಂಗಂ ಮವಿಂಕೆಯುದದೊಳ್[5]ಎಂದಿಂ ||
ಶ್ರೀತೆಜದಿಂದೇಟಕ್ಕ್ಯಂ |
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳದರ್ಕ್ಕೆ ಕಾರಕವಶದಿಂ || 84

ಸೂತ್ರಂ || 16 ||

ಪರಿನಿಡಿಯೆ ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ್ಮಂ |
ಕರಣಾಖ್ಯಂ ಸಂಪ್ರದಾನಮು[6]ಪನಯನಾಖ್ಯಾ ||
ನಿರತಮಪಾದಾನಮುಮಧಿ |
ಕರಣಮುಮೆನೆ ಕಾರಕಂಗಳಾರುಂ ನೆಗಳ್ಗುಂ || 85

1 ಪೊಗಲ್ವಪ್ರದೇಶ. 2 ಮಾಣ್ಬುದು, ಸಾಯ್ಬುದು. 3 ವಂಶ. 4 ವೇಲ್ ತೊಡವುಗಳುಂಟೇ. 5 ಳಂದಿಂ, ಳವಂದಿಂ.
6 ಮಾಪನಯನಾಖ್ಯಾ, ಮಾಪನಯಮಪಿನಾ. 7 ನಿರತಂತ್ರ್ಯಮಪ್ಯಾದಿಯುಮಪಿ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ನೆಲನಿದು ನೆಲನಂ ಪಾಲಿಸು ।
ನೆಲದಿಂ ಪುರುಳಕ್ಕುಮಾರ್ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉಗದವರ್ ॥
ನ್ನೆಲದತ್ತಣಿನುಬದರಿಯುಂ ।
ತೊಲಗಿಸು ನೆ[2]ಲದೆಱೆಯ ನೆಲದೊಳೊದವಿಸು ಜನಮುಂ ॥ 86

ಸೂತ್ರಂ ॥ 17 ॥

ಅವಱೊಳ್ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ।
ಬ[3]ವರಿಸೆ ತಳ್ತಕ್ಕುಮ[4]ಲ್ಲಿ ಗಳ್‌ಶಬ್ದಂ ಮ ॥
ತ್ತವು ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚ ।
ನವೃತ್ತಿಯಂ ತಾ[5]ಳ್ದಿ ನೆಗಳ್ಗುಮವು ಬಹುಳತೆಯಿಂ ॥ 87

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ * ಅಲರ್ಗಣ್ ಮೀನ್ಬೊಣರಂತಿರೆ ।
ನೆಲೆವೊಲೆಗಳ್ ಚಕ್ರಯುಗಲಮಂ ತ್ರಿವಳಿಗಳುಂ ॥
ಚ್ಚಲಿತತರಂಗಂಗಳನಿೞಿ ।
ಸೆ ಲತಾಂಗಿಯರಂಬುಜಾಕರಕ್ಕೆಣೆಯಾದರ್ ॥ 88

ವೃ॥ ಕಿಡಿಗಳ್ ಜಾತಿಜರಾದಿಗಳ್ಗೆ ದುರಘವ್ರಾ[6]ತಾಯುಧಕ್ಕಳ್ಕದು ।
ಕರ್ಕಡಿಗಳ್ ಪುಣ್ಯದ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ ಗುಡಿಗಳ್ ಧರ್ಮ್ಮಾರ್ತ್ಥಿಗಳ್ಗಪ್ಪ ಕೆ ॥
ಯ್ಪಿಡಿಗಳ್ ಜೈನಗೃಹಕ್ಕೆ ನಿಲ್ತ ಪಡಿಗಳ್ ಸಂಸಾರವಾರಾಶಿಯಾ ।
ತಡಿಗಳ್ ಶ್ರೀಗುಣಭ[7]ದ್ರದೇವರಡಿಗಳ್ ನಿ[8]ಲ್ಕೆಮ್ಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮದೊಳ್ ॥ 89

ಕಂ॥ ಅವು ಪಿರಿಯವು ಭಾವಿಪೊಡಿಂ ।
ತಿವು ಕಿಱಿಯವೆನಿಪ್ಪುದಿದುವೆ ಭೇದಂ ಪೆಱತಿ ॥
ಲ್ಲಿವಱವಱಂತರಮೆ[9]ನಿಸಿದು ।
ವವನೀಧರದಣೆಯು ಪುಲಿಗಳುಂ ಬೆಕ್ಕುಗಳುಂ ॥ 90

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ನೀಂಗಳ ಕಾಲ್ಗರ್ಚ್ಚಿದ ನೀ ।
ರುಂ ಗಂಗೆಯ ನೀರುಮೆಂಬಿವೀನಿಖಿಳಜಗ ॥
ನ್ಮಂಗಳಕ[10]ರಂಗಳೆನಗೊ ।
ರ್ವ್ವಂಗಂ ಸಮನಿಸಿದುವಿಂತು ನೋಂತರುಮೊಳರೇ ॥ 91

---

1 ನೆಲನತ್ತ. 2 ನೆಲನೆಱೆಯು. 3 ಜನಳಸೆ, ಬವಳಸೆ. 4 ಮೊದ್ದು. 5 ತಾಳ್ದಿ, ತಾಳ್ದು.
* ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 6 ವ್ರಾತಾದ್ರಿಗಳ್ಗಳ, ವ್ರಾತಾಸಿಗುಳ್ಳಳ್. 7 ಚಂದ್ರ.
8 ನಿಲ್ಕೆನ್ನ. 9 ಮೆನಿಸುವು. 10 ಪದಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 18 ॥

ಪುರುಷಸ್ತ್ರೀವಾಚಕವಮಾ ।
ಗಿರೆಯುಂ ಮತ್ತಲ್ಲಿ ಸರ್ವ್ವನಾಮಮುಂ ಸಯ್ತೊಂ ॥
ದಿರೆಯುಮಿರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್ ಕಳ್ ।
ದೊರೆಕೊಂಡನುಸರಿಸುಗುಂ ಜನೋಕ್ತಿಕ್ರಮದಿಂ ॥ 92

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಆರ್ಗ್ಗೆ ಪೆಂಡಿರೊಡವುಟ್ಟಿದರೆಂಬರಾರಾ ।
ಗಾರ್ಗ್ಗೆ[1]ರಾರ್ಗ್ಗೆ ತಂದೆವಿರತಿಪ್ರಿಯಪುತ್ರರಾರಾ ॥
ಗಾರ್ಗ್ಗೆ ರಾರ್ಗ್ಗೆ ತಾಯ್ವಿರೆರಡಿಲ್ಲದೆ ಕೂರ್ಪ್ಪರಾರಾ ।
ಗಾರ್ಗ್ಗೆ[2]ರಯ್ಯ ತಾನೆ ತ[3]ನಗಿಂ ನೆರವಲ್ಲರಾರುಂ ॥ 93

ಇವಳ್ದಿರೊಳಿವಂದಿರಂ ವಿಕೃತರೂಪರಂ ಕೂಡುವಂ ।
ತವಶ್ಯಮನುರೂಪರೂಪರನೆ ಕೂಡಲೇಂ ಕೂಡದೋ ॥
ವಿವೇಕಮಿ[4]ನಿತೇಕೆ ಪುಟ್ಟಿದೊ ಪಿತಾಮಹಂಗೆಂಬ ಚಿ ।
ತ್ತವಿಭ್ರಮಮನಾಗಿಪರ್ ಸುೞಿವ ಪೇಡರಾಪ[5]ಟ್ಟದೊಳ್ ॥ 94

ಕಳಂತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಱಿಯಲಾಗದು ನೆಟ್ಟನೆಂದು ಬಿಸುಟ್ಟುದುಂ ನಯಮಲ್ತು ಪೆಂ ।
ಗಱಿವ ವಿಪ್ರವರರ್ಕ್ಕಳಿಂ ಚರರಿಂ ವಿಚಾರಪರರ್ಕ್ಕಳಿಂ ॥
ಪೆಱರುಮ[6]ನ್ನರಿನಿನ್ನುಮಾರಯಿಸಿಂ ವಿದಗ್ಧರಿನೊಯ್ಯನೆ ।
ತ್ತಱಿಯಲಕ್ಕುಮೊ ಸಯ್ಪಿನಿಂ ಸಮನಿ[7]ಕ್ಕುಮಲ್ತೆ ಸವಿಸಾಹಿತಂ ॥ 95

ಸೂತ್ರಂ ॥ 19 ॥

ಅಕ್ಕುಮನುಸ್ವಾರಮುದಂ ।
ತಕ್ಕೆ ಸಮಂತೆಲ್ಲಿಯುಮಾದೊಡಂ ಮತ್ತದಱಿಂ ॥
ಮಿಕ್ಕುವಱೊಳ್ ಲೋಪಂ ತಾ ।
ನಕ್ಕುಂ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಮುಂ[8]ತೊಂದಕ್ಕುಂ ॥ 96

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಬ[9]ಗಿದು ಪುಗಲ್ಕರಿವೆಲ್ಲಿಯು ।
ಮೊಗೆದ ಮರಂ ಪೊದಱು ಬಳ್ಳಿ ಗಿಡುವೆಂಬಿವಱಿಂ ॥
ಮಿಗಿಲೆನಿಪ ಬಲ್ಲೆ ನಗಸಾ ।
ಸುಗಳೊಳದಂತಾವ ಮೆಯ್ಯೊಳಂ ಪುದಿದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 97

1 ರಾರಾರ್ಗ್ಗೆ. 2 ರಾರಜೆಪ್ಪ. 3 ತನಗಂ. 4 ಮಾನಿತೇಕೆ. 5 ಪೇಟ. 6 ಮನ್ನರ. 7 ನಕ್ಕು. 8 ಮತೆಲ್ಲಂ. 9 ಬಗಿದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 20 ॥

ಕೇವಲಮದಂತಲಿಂಗದೊ ।
ಳಾವರ್ಜ್ಜಿತಮಪ್ಪ ಮಾಗಮಂ ಗಳ್ಗಕ್ಕುಂ ॥
ತಾವೊಂದಿ ಬಿಂದುಗಳ್ಗ ।
ದ್ಭಾವಿಸಿ ನೆಗಱ್ಗಂ ಮಾನಂ ಸ್ವರಂ ನಿಲೆ ಪರದೊಳ್ ॥ 98

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಪೊಂಗಳಸಂಗಳಿನೆಸೆವು ।
ತ್ತುಂಗಧ್ವಜತೋರಣಂಗಳಿಂ ಸೊಗಯಿಪ ಕೂ ॥
ಟಂಗ[1]ಳಿನೆಲ್ಲಂ ನಾಡೆ ಮ ।
ನಂಗೊಳಿಪುವು ಪುರದ ರಮ್ಯಹರ್ಮ್ಯಚಯಂಗಳ್ ॥ 99

ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಹರನಗಮಿಂತಿದು ಲಂಕೇ ।
ಶ್ವರನೀಗಿರಿವರಮನೊತ್ತಿ ಕಿೞ್ತ್ತಿದನ ॥
ಚ್ಚಱಿವಟ್ಟು ಸುರವಿಯಚ್ಚರ ।
ಗರುಡೋರಗಸಮಿತಿ ನೆರೆದು ನಡೆ ನೋಡುವಿನಂ ॥ 100

ಸೂತ್ರಂ ॥ 21 ॥

ಅವು ಪರಮಾಗಿರೆ ಲಿಂಗಾಂ ।
ತವರ್ಣ್ಣಲೋಪಂ ಗುಣೋಕ್ತಿಗಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯಂ ॥
ಸ್ವವಿಭಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಕ್ಷರಮಾ ।
ಗಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಸರ್ವ್ವನಾಮದೊಳ್ ಮತ್ತದುವುಂ ॥ 101

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಇನಿಯವು ವಿಷಯಸುಖಂ ನಂ ।
ಜಿನ ಸವಿವೊಲ್ ತತ್ಕ್ಷಣಂ ವ್ರತಾಚರಣಂ ಮ ॥
ರ್ದ್ದಿನ ಕಯ್ಪಿಯಂತೆ ವಿರಸಂ ।
ಮನಕ್ಕವೆರಡುಂ ವಿಪಾಕವಿಪರೀತಂಗಳ್ ॥ 102

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬಂಡಣದೊಳೆನ್ನ ನೋಡಿಸಿ ।
ಕೊಂಡುಯ್ದಂ ನಿನ್ನ ನಾಸರಿತ್ಸುತನಾನುಂ ॥
ಪೆಂಡತಿಯೆನಾದೆನದಱಿಂ ।
ಪೆಂಡಿರ್ ಪೆಂಡಿರೊಳದೆಂತು ಕೂಡುವರಬಲೇ ॥ 103

1 ಗಳವೆಲ್ಲಂ, ಗಳವೆಲ್ಲಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 22 ||

ಸ್ವರಮಿದಿರೊಳಕಾರಾಂತ |
ಕ್ಕಿರೆ ಸಾಗಮಮಕ್ಕುಮಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗದೊ[1]ಳ ||
ನ್ನಿರಡನೆಯ ವಿಭಕ್ತಿಯನ |
ತ್ತಿರಲಿತ್ತು ನಪುಂಸಕಕ್ಕೆ ದಾಗಮಮಕ್ಕುಂ || 104

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ|| ಇವನಧಿಕಪುಣ್ಯನೀತನ |
ನವಶ್ಯಮೋಲಗಿಸೆ ತೀ[2]ರ್ಗ್ಗಮಭಿಮತಮಿವನಿಂ ||
ಭುವನವಿಶೇಷಕರಾರೆಂ |
ದ[3]ವನವನತನಾದನಾಥರಾಧಿಪನಡಿಯೊಳ್ || 105

ಮನದಿಂ ಪೇಗಂ ಮುಟ್ಟಿದ |
ನನೂನಫಲಕುಸುಮಪಲ್ಲವಭ್ರಾಜಿತಮಂ ||
ಬನದೊಳಗೆ ಪವನನಂದನ |
ನನಿಂದ್ಯಗುಣನೆಸೆವಶೋಕಧಾತ್ರೀರುಹಮಂ || 106

ಸೂತ್ರಂ || 23 ||

ಮ[4]ತ್ತಾ ದ್ವಿತೀಯೆಗಂ ಮನ |
ಮೊತ್ತರಿಸಿಕ್ಕುಗಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ನಿಧನದೊಳಂ ||
ಪತ್ತಿ ನಿಮಿರ್ದಮರ್ದು ನಿಲ್ಕುಮು |
ದಾತ್ತತೆ ಮಿಗೆ ದಂ ತೃತೀಯೆಗೇದಂತಂ ಮೋಣ್ || 107

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ||

ಕಂ|| ನೆಲನಂ ನುಂಗಲುಮಂಬುಧಿ |
ಜಲಮಂ ತವೆ ತುಳ್ಕಲುಂ ಕುಲಾಚಲಕುಲಮಂ ||
ನೆಲೆಯಿಂ ಕಿ[5]ಱಲುಂ ತಾರಾ |
ವಲಿಯನುದಿರ್ಚ್ಚಲುಮೊಡರ್ಚ್ಚಿದಂ ಚಕ್ರಧರಂ || 108

* ಹರನಗಮಿಂತಿದು ಲಂಕೇ |
ಶ್ವರನೀಗಿರಿವರಮನೊತ್ತಿ ಕಿೞ್ತಿತ್ತಿದನ ||
ಚ್ಚರಿವಟ್ಟು ಸುರವಿಮುಚ್ಚರ |
ಗರುಡೋರಗಸಮಿತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗುವಿನಂ || 109

---

1 ದೊಳಂ || ಎರಡನೆಯ. 2 ತೋರ್ಗ್ಗ. 3 ದವನಾನವ. 4 ಮತ್ತಂ. 5 ನೆಗಲ್. * ಈ ವೃತ್ತ ಒಂದೆ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ತೃತೀಯೆಗೆ ||

ಕಂ|| ಭಯದಿಂದಂ ಮುಳಿಸಿಂದಂ |
ಸ್ಮಯದಿಂದಂ ರಾಗದಿಂದಮುಳಿಪಿಂದಂ ದು ||
ರ್ಣ್ಣಯಮಂ ಭಾವಿಸದೆ ಯುದ್ಧೇ |
ಚ್ಛೆಯಿಂದೆ ನೆಗೞ್ವಂಗೆ ತೀರ್ವ್ವ ಕಜ್ಜಮುಮೊಳವೇ || 110

ವೃ|| ಬಗೆದಂತಾಗೆ ಸುರೇಂದ್ರರಿಂ ಕ್ರಮದೆ ಕಲ್ಯಾಣದ್ವಯಂ ಜೈನದೀ |
ಕ್ಷೆಗೆ ಪೂರ್ಣ್ಣಾಕ್ಷಯಪುಣ್ಯಾನುಗ್ರತಪಮೆಂಬುಗ್ರಾಸಿಯಿಂ ಕೂಡೆ ಘಾ ||
ತಿಗಳಂ ಘಾತಿಸಿ ತದ್ಯುಗಂಧರಮಹಾಯೋಗೀಶ್ವರಂ ತಾಳ್ದಿದಂ |
ನೆಗೞ್ದರ್ಹಂತ್ಯಮನೇನನೀಯದೊ ಶುಭಧ್ಯಾನೋಪಯೋಗೋದಯಂ || 111

ಸೂತ್ರಂ || 24 ||

ಅಕ್ಕುಂ ಬಹುಳಮುಕಾರಂ |
ತಕ್ಕೆ ತೃತೀಯಾದಿಗ[1]ೞೊಳನಾಗಮಮುಮಱುವೆಂ |
ದಕ್ಕುಮದು ಸರ್ವ್ವನಾ[2]ಮದ |
ಪಕ್ಕದೊಳಱೆ ಮೊದಲೊಳರ್ದ್ಧಕಾರದ ನೆಲೆಯೊಳ್ || 112

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ|| ಮನುವಿನ ಮಾರ್ಗ್ಗಂ ಸುರಗುರು |
ವಿನಱಿವು ಪವಮಾನಸೂನುವೊಂದಾಯತಿ ಪೆಂ ||
ಪಿನೊಳೆಸೆವ ಕರ್ಣ್ಣನೊ[3]ರ್ನ್ನಡಿ |
ತನಗವು ನಿಜಮಾಗೆ ನೆಗೞ್ದನಾವಿಭುವಿಳೆಯೊಳ್ || 113

ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ|| ಅದಱಿಂದಾನೊಂದಂ ಬೇ |
ಡಿದಪೆಂ ಮಾಕ್ಕೊರ್ಗ್ಗಳ ದೀವುದೆಂಬುದುಮದಱೊಳ್ ||
ಪುದಿದನುರಾಗಂ ಮಣ್ದ್ರರೆ |
ತದಸ್ಮವೆಂದಿತ್ತನಮಳವಸ್ತುವನಾ[4]ತಂ || 114

ಸೂತ್ರಂ || 25 ||

ಮೊದಲೊಳನುಸ್ವಾರಂ ಬೆರ |
ಸದಂತಪುಲ್ಲಿಂಗದೊಳ್ ಗೆಯಕ್ಕುಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ||
ವಿದಿತನಪುಂಸಕದೊಳ್ ಪ |
ಕ್ಷದಿಂ ತೃತೀಯಂ ಚತುರ್ತ್ಥಿಗಂತುೞಿದುಮದಱೊಳ್ || 115

1 ಳಗ್ಗನಾಗಮ. 2 ನಾಮದ. 3 ನೊಳ್ಪು. 4 ನಾದಂ,

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಆತಂಗಮಾಕೆಗಂ ವಿ |
ಖ್ಯಾತಯಶಂ ಪುಟ್ಟಿದಂ ಕುಲಕ್ಕಂ ತಿಲಕಂ ||
ಭೂತಳದೊಳಗ್ಗಮಧಿಕಂ |
ನೀತಿಪರಂ ಪರಬಲಾಬ್ಧಿಗೌರ್ವ್ವಪ್ರತಿಮಂ || 116

ಸೂತ್ರಂ || 26 ||

ಅ[1]ತ್ತಣಿನೆಂದನುಸಂಧಿಸಿ |
ಯೊ[2]ತ್ತಂಬರದಿಂ ತಗುಳ್ಚುವರ್ ಪಂಚಮಿಯೊಳ್ ||
ಬಿತ್ತರಿಸುವರ್ ತೃತೀಯಾ |
ವೃತ್ತಿಯುಮಂ ಪಂಚಮೀಪ್ರಯೋಗದೊಳರೆಬರ್ || 117

ಉದಾಹರಣೆ ||

ವೃ || ಕವಡಿಕೆ ಬಂದುದೋ[3]ಪಳಾಳಿದಟ್ಟಿದಳಾಳ್ದನ ನಂಟರ[4]ತ್ತಣಿಂ |
ದವದಳಮಾಯ್ತು ಪೋಯ್ತುರವಣಂ ಪೊಲೆಮಾವುಗೆನೆಂ[5]ಬನಾದನಿ ||
ನ್ನವಧರಿಸಲ್ಕಮಾಜಿನೆ[6]ನುತುಂ ಮು[7]ಗುಳ್ದುಡುವನಿಲ್ಲಜಂಗೆ ತಾಂ |
ಕವಡಿಕೆ ಕೆಯ್ಯೊಳಿರ್ದ್ದವವು ಮುಂದಲೆಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದವಲ್ಲವೇ || 118

ಮತ್ತಹಸ್ತಿಗಳ ಮಸ್ತಕದಿಂ ಬಿದಿರಿಂ ಫಣೀಂ |
ದ್ರೋತ್ತಮಾಂಗದಿನಗುರ್ವ್ವಿಪ ಪಂದಿಯ ಕೋಟ್ಟಿಳಿಂ ||
ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಗನಿ[8]ಕುಂಜದೊಳೊಕ್ಕಳಮುತ್ತನಾ |
ಯುತ್ತುಮಿರ್ಪ್ಪ ಶಬರಪ್ರಿಯಕಾಮಿನಿಯಕ್ಕರ್ಳಂ[9] || 119

ಸೂತ್ರಂ || 27 ||

ಆದಿವಿಭಕ್ತಿಯೊಳಂ ಸ್ವಾ |
ಮ್ಯಾದಿಯೊಳಂ ಷಷ್ಠಿತಾನದಕ್ಕುಂ ಕೆಲರು ||
ತ್ಪಾದಿಸುವರ್ ಸ್ವಾಮಿತ್ವದೊ |
ಳಾದಮಭೇದದೆ ಚತುರ್ತ್ಥಿಯಂ ಷಷ್ಠಿಯುಮಂ || 120

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಕಿವಿಗಾದ ಸಂತಸಂ ಕ |
ಣ್ಗವತರಿಸಿದುದೀಗಳೆಮಗೆ ಕಾ[10]ಮಾಂಧಕಗ ||
ಳ್ಗವದಾ[11]ತಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯು |
ಮವಯವದಿಂದಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಬರೆ ಮು[12]ರಮಥನಾ || 121

1 ಅತ್ತಣಿನೆತ್ತನುಬಂಧಿಸಿ. 2 ತು (ಉ) ತ್ತಂಬರದಿಂ. 3 ಪೋಪ. 4 ನತ್ತಣಿಂ. 5 ನಂಬ, ವೆಂಬ.
6 ವೆನುತುಂ. 7 ಪ.ಗುಬಿಸ್ಸಿದುವ. 8 ನಿಕಾಯ. 9 ಳಂ. 10 ಕಾಮಾಂತಕ. 11 ದಾತ್ತ. 12 ಮಧುಮಥನಾ.

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ತೆಂಕವಂ[1]ಕದೊಳಸಂಖ್ಯಬಲಂ ನಿ ।
ಶ್ಯಂಕೆಯಿಂ ನೃಪನ ಪೇೞೆ ವಿರುದ್ಧಾ ॥
ತಂಕನಳ್ಕಱೆ ಸುಶರ್ಮ್ಮನೃಪಂ ವೀ ।
ತಾಂಕುಶಂ ತುಱುಗೊಳಲ್ ಪೊ[2]ಱಮಟ್ಟಂ ॥ 122

ಸ್ವಾಮ್ಯಾದಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮದನನ ಕೆಯ್ದುವೆಲ್ಲಿದನನಂಗನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೆಲ್ಲಿದಂ ವಿಲಾ ।
ಸದ ಕಣಿಯೆಲ್ಲಿದಂ ಚದುರನ[3]ಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿದಂ ವಿನೋ ॥
ದದ ಮೊದಲೆಲ್ಲಿದಂ ಸೊಬಗಿನಾಗರಮೆಲ್ಲಿದನಿಚ್ಚೆಯಾಣ್ಮನೆ ।
ಲ್ಲಿದನೆರ್ದೆಗಾಣ್ಮನೆನ್ನರಸನೆಲ್ಲಿದನೋ ಲಲಿತಾಂಗವಲ್ಲಭಂ ॥ 123

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಈತನೀನೆಲನನಾಳ್ವರಸಂ ಕೇ ।
ಳೀತನೀಧರಣಿಗೀಶ್ವರನೀಮಾ ॥
ತೀತನೀವಿಷಯನಾಯಕನೀತೋ ।
ರ್ಪ್ಪಾತನೀದೆಸೆಯ ನಾಳ್ಕಿಧಿನಾಥಂ ॥ 124

ಸೂತ್ರಂ ॥ 28 ॥

ಗುಣದಿಂ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂ ನಿರ್ಬಾಧ ।
ರ[4]ಣೆಯೊಳ್ ಸಪ್ತಮಿಯುಮಕ್ಕುಮಾದಿಯುದಾಮಂ ॥
ತೃಣದೊಳ್ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಸಾಧಾ ।
ರಣದೊಳ್ ಲೋಪಂ ತದೇಕವಚನಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥ 125

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸುರರೊಳಗೆಂತು ವಜ್ರಿ ಭಗಣಂಗಳೊಳೆಂತು ಸು[5]ಧಾಕರಂ ಮಹಾ ।
ಗಿರಿಗಳೊಳೆಂತು ಮೇರು ಭುಜಗಂಗಳೊಳೆಂತು ಭುಜಂಗನಾಯಕಂ ॥
ನರರೊಳಗೆಂತು ಚಕ್ರಿ ವಿಹಗಂಗಳೊಳೆಂತು ಗರುತ್ಮನಂತೆ ನೀಂ ।
ಪಿ[6]ರಿಯೆ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರೊಳಗಿಂದ್ರನ[7]ರೇಂದ್ರಫಣೀಂದ್ರವಂದಿತಾ ॥ 126

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಚತುರಂತಕ್ಷಿತಿಕಾಂತೆ ಕೇಳ್ ಜಲಧಿ ಕೇಳ್ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿ ಕೇಳ್ ತಾತ ಮಾ ।
ರುತ ಕೇಳ್ ಮಾರುತಮಾರ್ಗ ಕೇಳ್ ಪಗೆವನಂ ಕೊಂದೆನ್ನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗಾ ॥
ಹುತಿಮಾಡಿಪ್ಪೆಂ ಕೊಲಲಾಱದಂದು ತಱಿಸಂದಾನೆನ್ನ ನಿಂದಗ್ನಿಗಾ ।
ಹುತಿಮಾಡಿಪ್ಪೆಂ ಗ[8]ಡಿಮೊಂದು ಪುಣ್ಯೋದ[9]ಱಿದಂ ಕೌರವ್ಯಕೋ[10]ಳಾಹಳಂ ॥ 127

1 ವಕ್ಕ. 2 ಪೇಱಮಟ್ಟ. 3 ಪುಟ್ಟದ. 4 ರ ದಿಂ. 5 ನಿಶಾಕರಂ. 6 ಪಿರಿಯ. 7 ಮಾನವೇಂದ್ರನರ ಶ್ರ. 8 ಗಡಮೊಂದು. 9 ಳೞಿದಂ. 10 ಕಾಳಾನಳಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 29 ॥

ಭಾಷೆಯೊಳೇಕತ್ವಕ್ಕ[1]ವಿ।
ಶೇಷದಿನೇದಂತಮಲ್ಲಿ ವರ್ತ್ತಿಸುಗುಮಿರಾ ॥
ಶ್ಲೇಷಂ ತಾನಕ್ಕಂ ಪರಿ।
ಶೇಷದ್ವಿಬಹುತ್ವವಿಷಯಮೆನಿತಸಿತರ್ಕ್ಕಂ ॥ 128

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಎಳಮಾವೇ ತಳಿರುಯ್ಯಲೇ ಕೊಳೆ ತಗುಳ್ದಿಂದೋಳವೇ ಕೋಗಿಲೇ।
ಗಿಳಿಯೇ ತುಂಬಿಯು ಬಂಬಲೇ ಪುಳಿನಮೇ ಪೆಳ್ದಿಂಗಳೇ ಚಂದ್ರನೇ ॥
ಕೊಳನೇ ನಂದನಮೇ ಲತಾಭವನಮೇ ಸುಗ್ಗೀ ಕರಂ ಬ[2]ರ್ದ್ದಿದೆಂ।
ಗಳ ನೀವೆಲ್ಲರುಮೆನ್ನ ಬರ್ದ್ದುಗೆಯುನಾನಲ್ಲಂಗೆ ಪೇಱುಂಗ[3]ಡಿಂ ॥ 129

ಸುರತರುನಂದನಂಗಳಿರ ರತ್ನಪಿನದ್ಧವಿಮಾನಕೂಟ್ಟವಾಂ।
ತರಸುರತಾಲಯಂಗಳಿರ ಚಾರುವಿಲೋಲಕಟಾಕ್ಷಪಾತಸುಂ ॥
ದರಪರಿವಾರದೇವಿಯರಿರಾ ಕಡುಕೆಯ್ದು ಕೃತಾಂತನಿಂತು ನಿ।
ರ್ನ್ನೆರಮೆಱೆದುಯ್ವ ಬಾರಿಸದೆ ಕೆಮ್ಮನುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತಿ[4]ರ್ಪ್ಪುದೇ ॥ 130

ಸೂತ್ರಂ ॥ 30 ॥

ಎಸೆದಿರೆ ನಿಲ್ಕುಂ ಸಂಬೋ।
ಧಿಸುವೆಡೆಗಳೊಳವುದರ್ಕೆ ದೇಸೆಯಿಂ ಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳಂ ॥
ನಿಸದಂ ಕ್ರಮಗತಿಯೊಳತಿ।
ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘ್ಘಕಾಕುಗಳೆರಡುಂ ॥ 131

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಹ್ರಸ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕೇಳ ಮಾಧವ ಭವನ್ಮಥಿತ[5]ವ್ಯಾ।
ಳೋಳದಾನವಕುಲಾಂಬುಧಿಲಬ್ಧೋ ॥
ನ್ಮೀಳನಂ ಭು[6]ವನಸಂಹೃತಿಮೂಲಂ।
ಕಾಳಕೂಟಮೆನೆ ಪು[7]ಟ್ಟಿ ನಿಜಾಟಂ ॥ 132

ದೀರ್ಘ್ಘಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಾರಣೇಂದ್ರಮಣಿಕೇಮುವರಸ್ತ್ರೀ।
ಸಾರವಸ್ತುಚಯಮುಂ ಕ್ರಮದಿಂ ಕೆ ॥
ಯ್ಯಾರಲಾಟಸುಪ್ರೌ[8]ಢಿಂ ತಡಪಲ್ತೇ।
ಕಾ[9]ರಣಂ ಕುರುಪತೀ ನ[10]ಮಗೀಗಳ್ ॥ 133

1 ಕ್ಕವಿ. 2 ಬಂದಿದೆಂ. 3 ಗಡಾ. 4 ತಿಪ್ಪರದೇ. 5 ಕಾವ್ಯ. 6 ಯುವನಸಂಹತಿ. 7 ಪುಟ್ಟಿಸುಚಾಟಂ, 8 ತಾಂಡಶಮಲ್ತೇ. 9 ಕಾರಣಂ. 10 ಎಮಗೀಗಳ್,

ಸೂತ್ರಂ ॥ 31 ॥

ಸ್ವರಸಂಜ್ಞೆಕಂಗಳಮದೆೞ್ಗಂ ।
ದಿರೆ ಮುಂದೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದ್ವಿತೀಯೆಗೆ ದೀರ್ಘಂ ॥
ದೊರೆಕೊಳ್ಗು ಮೆಲ್ಲಿಯಮಾನಂ ।
ಪುರಾತನೋಕ್ತಿಗಳೊಳಂ[1] ತದಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 134

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ದಿವಾಕರನ ಪುಟ್ಟಿ ಪೋದ ದಿತಿಜಾಂಡಖಂಡಂಗಳಾ ।
ನವಂ ಪಿಡಿದು ಪದ್ಮಜಂ ತಗುಳೆ ಪಾಡಿ ಸಾ[2]ಮಂಗಳಂ ॥
ಸ[3]ವರ್ಣಜಲಜಾತಿಗಂಧಮದಕೋಪಸತ್ವಂಗಳಾ ।
ನವಂ ಪಡೆದನಿಂದ್ರಜಾಲಿಗನವೋಲೆ ಕಣ್ಗೊಪ್ಪಿದಂ ॥ 135

ಸೂತ್ರಂ ॥ 32 ॥

ತುದಿಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಂ ।
ಪೊ[4]ದಱ್ದು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗರೆಬರ ಮತದಿಂ ॥
ಪುದಿದಿಕ್ಕುರ್ಗಂ ಕೆಲಬರ್ ಖೇ ।
ದದೊಳಂ ಸಂಭ್ರಮದೊಳಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರದಂ ॥ 136

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಷಷ್ಠಿಯ ದೀರ್ಘಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಡನಾ ಗಂಗಾಂಬುಧಾರಾಜಟಲಿತಜಟನಾ ಪಾದಪ[5]ದ್ಮಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಂ ।
ಪೊಡೆವಟ್ಟಂದ್ರಂ ಬೞಿಕ್ಕೀಕೆಗೆ ಪೊಡೆವಡೆ ತನ್ಮೌಲಿರತ್ನಪ್ರತಾನಂ ॥
ತೊ[6]ಡರ್ದುದ್ಯದ್ದ್ಯೋತಿ ತಟ್ಟುತ್ತಿಡಿದೞ್ಗಗಳ್[7]ವಿನ್ನೊಡಿದಂತಪ್ಪುವೀಗಳ್ ।
ಮುಡಿದತ್ತಿಂದ್ರಂಗಮುಗ್ರಾಸುರಬಲಮಥನೋದ್ಯೋಗಯೋಗಪ್ರಯೋಗಂ ॥ 137

ಖೇದಸಂಭ್ರಮಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೊಂಬಸದಿಂದಮೆಯ್ದೆ ಸಮೆದಂತೆಸೆದೊಪ್ಪುವ ಬಣ್ಣಮುಂ ಕರಂ ।
ಪಂಬಲಿಸಲ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಚಱಾಗಿಸದೋಗರಗಂಪುಮಾವ ಪೂ ॥
ವಿಂ ಬಗೆವಾಗಳಿಂತಿವೞೊಳಗ್ಗಳಮಾದೊಡಮಕ್ಕಟಾ ಮರು ।
ಳ್ದುಂಬಿಗಳೇಕೆ ಸಂಪಗೆಗಳೊಳ್ ಪಗೆಗೊಂಡುವೊ ನಿನ್ನಿರ್ಮಿತ್ತದಿಂ ॥ 138
ಪುಗಿಲಂ ಕ್ರೀಡನಶೀಲನಕ್ಕರಿ[8]ಗನಾದಂ ಪಲ್ಲವಗ್ರಾಹಿ ಮಾ ।
ಸುಗಿ ನಮ್ಮಾದುದನಾಗಲುಂ ನ[9]ಮೆಯುಲುಂ ಮೆಯ್ದುಕ್ಕರ್ಮೋ ತಾ[10]ರನೆಂ ॥
ಜಗಡಾ ವೇ[11]ಳೆಯೆನೆಂಬ ಡೊಂ[12]ಬನಱಿಯಂ ಕು[13]ತ್ತಂ ನೆಲಕ್ಕಿಕ್ಕಿ[14]ದಂ ।
ದಗಲೆಂ ರಾ[15]ಜಿಗ ನಿನ್ನನೆನ್ನೊಡಲೊಳೆನ್ನೀಪ್ರಾಣಮುಳ್ಳನ್ನೆಗಂ ॥ 139

1 ಳಱ್ಱಿವುದಲ್ಲಿ. 2 ನಾಮಂ. 3 ಸುವರ್ಣಬಲ. 4 ಪೊದೞ್ದು. 5 ಯುಗ್ಮಕ್ಕೆ. 6 ಪೊಡರ್ದು. 7 ಳವಂಸೞಿದಂ ತಳ್ಕುವಿನಾಗಳ್. 8 ಗಿಲ. 9 ಮೆಮೆ. 10 ತಾರೆ. 11 ವೇಳೆಯ. 12 ದೊಬ. 13 ಮತ್ತಂ. 14 ಕ್ಕಲೆಂ. 15 ರಾಜಿಗ, ರಾಜಗ.

ಸೂತ್ರಂ || 33 ||

ಮೊದಲ ವಿಭಕ್ತಿಯೆ ವಾಕ್ಯದ |
ಮೊದಲೊಳ್ ಪುದಿದಿರೆಯುಮುರುವಿಶೇಷಣಗತಿಯಿಂ ||
ಪದಸಂಸ್ಥಾನಂ ತಾನದು |
ತುದಿಯ ವಿಭಕ್ತಿಯೊಳೆ ಕಾರಕಾನ್ವಿತಮಕ್ಕುಂ || 140

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಸಂಗತಸ[1]ತ್ವಂ ಕುರುರಾ |
ಜಂಗಂ ಕರ್ಣಾಂಗಮೇಱಿಸಲ್ಕರಿದನಿದಂ ||
ತಾಂಗಡಮೇಱಿಪನೀಪಾ |
ರ್ವಾಂಗಕ್ಕಟ ಮೆಯ್ಯೊಳೊಂದು ಮರುಳುಂಟಕ್ಕುಂ || 141

ನರಪರೊಳಗೊಂದು ಕೋಟಿಯು |
ಮ[2]ರೆ ಚಾಪಬ[3]ಲಕ್ಕಧೀಶನಂ ದುಂದುಭಿಯುಂ ||
ಬ[4]ರಿಸಿ ಮದವರಜನೆಂದಂ |
ತಿರೆ ನೆಗೞೆಂದಾಹವಕ್ಕೆ ಪೇೞ್ದಂ ಬೆಸನಂ || 142

ಸೂತ್ರಂ || 34 ||

ಕಾರಕಮುಂ ಕ್ರಿಯೆಯುಂ ಕ್ರಿಯೆ |
ಕಾರಕದಿಂದನ್ವಿತಾರ್ತ್ಥಮಾಗಿರ್ಪ್ಪನಮ ||
ಧ್ಯಾರೋಪಮೆಯ್ದುಗುಂ ತ |
ತ್ಕಾರಕಗತಿಯೊ[5]ಳ್ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಿಣತಮಕ್ಕುಂ || 143

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ಅಮೃತದ ಕಂಡಸಕ್ಕರೆಯ ಕೂಟಮುಮೊ[6]ಲ್ವಳ ಕೂಟಮುಂ ಸಮಾ |
ನಮೆ ವಲಮೊಲ್ಲದಳ್ಗೆ ವಿಟನೇ[7]ಟಮಿಟುಂ ಬ[8]ರೆ ಕೂಟಮಿಂಪನೀ ||
ಗುಮೆ ಫಲೆಗೊಂಡೆನಾಪೆಲೆಗೆ ಮೆಯ್ವೆಲೆ ಮೆಸು ನಿನತಿ[9]ತ್ತೆನೆಂಬ ಕೂ |
ಟಮನದನೊಂದುಕೂಟಮೆನಲಕ್ಕುಮೆ ಸಂಜೆನ ಕಾಳಕೂಟಮುಂ || 144

ಕಂ || ಪಿಡಿಯೆ ಮೆಲಲ್ ಪಿಡಿ ಸೃಕ್ಕಿದೊ |
ಳಡಸಿದ ಪಲ್ಲವಕೆ ಪಲ್ಲಮುಱಿ ನಿಳ್ಕುವುದುಂ ||
ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳ್ ಕಂಡೊಂದಿಭ |
ಮುಡಿದಿತ್ತುದು ಸಾರ್ದ್ರಸಲ್ಲಕೀಪಲ್ಲವಮುಂ || 145

1 ಸತ್ವರೆಳಂರು. 2 ಮಾ. 3 ಬಲಕ್ಕಮಧೀಶನಂ. 4 ಬಿಡಿಸಿ ಮದವರಜನಂದಂ. 5 ದೊಳ್. 6 ವೋಲ್ವಳ. 7 ವಾಟ. 8 ಬಗೆಗೂಟ. 9 ಗಿತ್ತ.

ವಿಭಕ್ತಿಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಸುಹೃತ್ಸೇನೆಗೆ ಸಾಲ್ವನೊರ್ವ್ವನೆ ಗಡಂ ರುದ್ರಾವತಾರಂ ಗಡಂ ।
ನೊಸಲೊಳ್ ಕಣ್ ಗಡಮೆಂದು ನಂ[1]ಬಿ ಪೊರೆದೆಂ ತಾನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಮ್ಮನ ॥
ಕ್ಕೆಸಲಂಬಂ ತಿರುವಾಯ್ಗೆ ತಂ[2]ದಱಿವರೇ ತಮ್ಮಿರ್ವ್ವರುಂ ಕೆಯ್ದುವಂ ।
ಬಿಸುಟರ್ ಜೋಳದ ಪಾೞಿಯುಂ ಬಗೆದರಿ[3]ಲ್ಲ ದ್ರೌಣಿಯುಂ ದ್ರೋಣನುಂ ॥ 146

ಸೂತ್ರಂ ॥ 35 ॥

ಜಾತಿಯೊಳಂ ಸಂಖ್ಯಾನಾ[4] ।
ಖ್ಯಾತಿಯೊಳಂ ಕೂಡಿ ನೆ[5]ಗಲ್ದನೇಕಬಹುತ್ವೋ ॥
ದ್ಯೋತನಪರಮೇಕತ್ವಂ ।
ಮಾತೇಂ ಭಾವದೊಳಮೇಕವಚನಮೆ ಅಕ್ಕುಂ ॥ 147

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಜಾತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕ[6]ರಿಯಿವು ಕರಿಯಲ್ಲಿವು ಗಿರಿ ।
ಗಿರಿಯಲ್ಲಿವು ಕರಿ ಕ[7]ರೀಂದ್ರಮಲ್ಲಿವು ಗಿರಿ ಪೋ ॥
ಕ[8]ರಿಗಿರಿಯೆಂದಿನಿಸಪ್ಪೊಡ ।
ಮರಣ್ಯದೊಳಗಱಿಯಲಾಗ ಕರಿಯುಂ ಗಿರಿಯುಂ ॥ 148

ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ದೆಸೆ ಪತ್ತು ಜಲಧಿ ನಾಲ್ಕು ।
ಗಸವೊಂದು ಕುಲಾದ್ರಿಯೇೞು ತಾಮೆನೆ ಮತ್ತೀ ॥
ವಸುಧಾಮಧ್ಯದೊಳೆತ್ತಲ್ ।
ಮಿಸುಕುವನಿನ್ನೆತ್ತಲುೞಿವನಹಿತಕ್ಷಿತಿಪಂ ॥ 149

ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಡುವಣ ಕರ್ಪ್ಪುಂ ಕಡೆಯಣ ।
ಕಡುವೆಳ್ಪುಂ ತುದಿಯ ಕೂರ್ಪ್ಪುಮೆಸೆದಿರೆ ವಿಟರಂ ॥
ಬಿಡದಿಸಲೆ ತೆಗೆದ ಮದನನ ।
ನಿ[9]ಡಿಯಲರ್ಗಣೆಗಳನೆ ಪೋಲ್ತುವಾಕೆಯ ಕಣ್ಗಳ್ ॥ 150

ಸಂಖ್ಯಾಜಾತಿವ್ಯತ್ಯಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸಂತಮಿ[10]ರ್ಪ್ಪದೆ ನವಗ್ರಹಮಾಲಾ ।
ದಂತಿಗಳ್ ಪದುಳಮೋ ದಿವದೊಳ್ ನಿ ॥
ಶ್ಚಿಂತಮಿರ್ಪ್ಪರೆ ಸುರರ್ ದಿತಿಪುತ್ರಾ ।
ಕ್ರಾಂತಿಯಿ[11]ಲ್ಲ ಮಲಮೆಂಬುದುಮಾಗಳ್ ॥ 151

1 ನಚ್ಚಿ. 2 ದಂಡಮರಿದಂ. 3 ರಲ್ಲ. 4 ನು. 5 ನೆಗಲ್ದ. 6 ಕರಿಯುವು. 7 ಮರಂಗಳಲ್ಲಿವುಕಂ. 8 ಗಿರಿವರಮೆಂ. 9 ಇಡಿದ, 10 ಮಿರ್ಪ್ಪನೆ. 11 ಯಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 36 ॥

ನೀನಾಂ ತಾನೆನಿಕುಂ ಪ್ರಥ ।
ಮಾನಿರ್ದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ನಿನಗೆಯೆನಗೆ ತನಗೆಯೆಂ ॥
ಜೀನುಡಿ ಚತುರ್ತ್ಥಿಯೊಳ್ ಸಲೆ ।
ತಾನಕ್ಕುಂ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದನ್ಯೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 152

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆನುಂ ದುಶ್ಶಾಸನನುಂ ।
ನೀನುಂ ಮೂವರೆ ದಲಾತನುಂ ಕೞಿದ ಬೞಿ ॥
ಕ್ಕಾನುಂ ನೀ[1]ನೆ ದಲೀಗಳ್ ।
ನೀನುಮಗಲ್ದಿತ್ತಪೋದಯುಂಗಾಧಿಪತೀ ॥ 153

ತಾನೆ ಗ[2]ಡಳಿಪಂ ಮೂರ್ಕ್ಖಂ ।
ತಾನೆ ಗಡಂ ತೊಡರ್ದು ಮುಡಿಗೆಗಂ ಬೋ[3]ವಕ್ಕಂ ॥
ತಾನೆ ಗಡ ಬಪ್ಪನೆನಿಸುವ್ರೊ ।
ಡಾ[4]ನರನಯ್ದಾಱುದಿವಸಮಂ ಬೞ್ದಪನೇ ॥ 154

ವೃ ॥ ಎನಗೆ ಕೂರ್ಪ್ಪುದನಾಘಟಸಂಭವಂ ।
ನಿನಗೆ ಕೂ[5]ರನೞಲ್ ನಿನತಲ್ತುಕೇ ॥
ಳೆನತು ತಂದೆಯ ಶೋಕಮನಿ[6]ರ್ವ್ವೇಗಮುಂ ।
ಮುನಿವರಂ ತವೆ ಕೊಂ[7]ದೊಡನೀಗುವಂ ॥ 155

ತನಗೆ ಮೋ[8]ಗಿನಿಸೆಂಬನಿತಾದೊಡಾ ।
ವನುಮನಾವನುಮೊಲ್ದು ಮೆ ಮೆಚ್ಚಲಂ ॥
ತಿನಿತು ಮೆಚ್ಚದರೆಲ್ಲಮನೆನ್ನುಮೆಂ ।
ದನಿತಱಿಂ ಪೞಿ ಸಾರ್ಗ್ಗವೆ ಗಂಡರಂ ॥ 156

ಸೂತ್ರಂ ॥ 37 ॥

ಅವನಾತನೆಂಬ ಮಾತುಗ ।
ಳವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಗುಣದೊಳ ॥
ನ್ನವಳಾಕೆಯೆಂಬ ನುಡಿ ಸಂ ।
ಭವಿಕುಂ ಶೇಷದೊಳದೆಂಬ ಮಾ[9]ತೆಸೆದಿಕ್ಕುಂ ॥ 157

---

1 ನೀನೇಕಲಿಗಳ್. 2 ಗಳದಪಂ. 3 ಜೋವಕ್ಕಂ, ಬೊವಕ್ಕ. 4 ದಾನವನ್ಯಾದಾಱುದಿವಸದೊಳ್ ಒಂದವನೇ. 5 ಕೂರನದಲ್ ನಿನಗಿತ್ತು. 6 ನಿಸ್ಸಗವುಂ. 7 ಕೊ. ಕೊಂದೊಡನೀಗುವಂ. 8 ಮೋಹಿನಿ. 9 ಮಾತೆಂದಿಕ್ಕುಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅವನಾತೆಯನಂತಾತನ ।
ನವಳುಮಗಲ್ದೊಂದುಪೊೞ್ತುಮಿರಲಾಱರ್ ಕೂ ॥
ರ್ಪವರನಿತುವರೆಗಮಾರೆನೆ ।
ಭವಾಂತರಸ್ನೇಹಮವರೊಳಾದುದಳುಂಬಂ ॥ 158

ವೃ ॥ ಅದು ಸುಖದೊಂದು ಪಿಂಡಮದು ಪುಣ್ಯದ ಪುಂಜಮದಂಗಜಂಗೆ ಬಾ ।
ೞ್ಕೆಮದಲದು ಚಿತ್ತಜಂಗೆ ಕುಲದೈವಮದಂಗಜಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ॥
ತ್ತಿದ ಪೊಸವಟ್ಟಮಂತದು ಮನೋಜನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೆಂದೆ ಮಾ[1]ೞ್ಪೆನಾ ।
ಸುದತಿಯ ರೂಪನಿಂ ಪೆಱತನೆಂದೊಡೆ ಚೀಃ ಕರಮೆಗ್ಗನಾಗೆನೇ ॥ 159

ಸೂತ್ರಂ ॥ 38 ॥

ನಿತ್ಯಂ ನಪುಂಸಕತ್ವಮು ।
ಪತ್ಯಕಲತ್ರಾದಿಶಬ್ದದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸ ॥
ವ್ಯತ್ಯಯಮುಕ್ತಂ ಕರುಣೆೞೋ ।
ಪತ್ಯಕೆಗಳೊಳಂ ವಧಾಭಿಲಾಷಾದಿಯೊಳಂ ॥ 160

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ತನಪತ್ಯಂ ಚಾ[2]ಗದ ಪೆಂ ।
ಪೊದವಿರೆ ನೆಗೞ್ದಳ್ ಜಗಕ್ಕೆ ವಿನಯಗುಣೈಕಾ ॥
ಸ್ಪದೆ ಸುಗ್ಗಿಯಬ್ಬೆ ತನಗೊಂ ।
ದಿದ ಚಾಗವೆಡಂಗಿಯೆಂಬ ಪೆಸರೆಸೆವಿನೆಗಂ ॥ 161

ಸರಸತಿಗಂ ಸಿರಿಗಂ ಮು ।
ಚ್ಚರಿಸುವ ವಿದ್ಯಾವಿಶೇಷವಿಭವೋನ್ನತಿಯಿಂ ॥
ಸುರಮಾನವಲಲನೆಯರೇ[3] ।
ದೊರೆಯುರುಮಾನೃಪಕಳತ್ರಮಂ ಪೋಲ್ತಪರೇ ॥ 162

ಆದಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಬರ್ವ್ವಳೆ ಪೆಮ್ಮಕ್ಕಳ್ ಬಗೆಗೊಂಡಿನ್ನಮಗೀಕೆಯ ಗಂಡುಗೂಸು ತಾಂ ।
ಸರ್ವ್ವಕಲಾವಿದಗ್ಧೆ ಪೆಱತೇನೊ ಸರಸ್ವತಿಗತ್ತಮತ್ತೆ ಪ ॥
ನ್ನಿ[4]ರ್ವ್ವರಲಗ್ಗಳಂ ಶ್ರುತದೊಳಾದೊಡಮೇನಿನಿಸೂನಮುಂಟು ಗಾಂ ।
ಧರ್ವ್ವಮನೊಂದುಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಕಲ್ತಳ್ ಕಲ್ಪಿಪುದಂ[5]ತದಂ ನೃಪಾ ॥ 163

1 ಮಾಣ್ಣೆ. 2 ಭಾವದ, 3 ರೀ. 4 ನ್ನಿವ್ವರರೊಳಗ್ಗಳಂ. 5 ದಂತುಮಂ.

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ।

ವೃ ॥ ಕರುಣದಿಂ ಮೃಗಮಂ ನಿ[1]ಜಾಂಕದೊಳಿಟ್ಟೊಡಾಕಱೆಯಾದೊಡೀ ।
ಧರೆ ಮೃಗಾಧಿಪನೆಂದುದಿಲ್ಲ ಮೃಗಾಂಕನೆಂದುದು ಚಂದ್ರನಂ ॥
ಕರುಣಮಿಲ್ಲದ ಸಿಂಗಮಂ ಮೃಗರಾಜನೆಂದುದು ಭೂಪರೊಳ್ ।
ಧರೆಗಧೀಶ್ವರನಕ್ಕುಮೇ ಪರಚಕ್ರಕರ್ಕಶನಲ್ಲದಂ ॥ 164

ಎಳನೀರೊತ್ತಿನೊಳೊತ್ತಿ ಬರ್ಪ ಪೊನಲೊಳ್ ಸಾಂದ್ರೇಂದುಕಾಂತೋಪಳೋ ।
ಚ್ಛಳಿತಾಚ್ಛಾಚ್ಛಜಳಪ್ರವಾಹಭರದೊಳ್ ಮಂದಾನಿಳಾಂದೋಳನಾ ॥
ಕುಳಿತಾರಾಮಫಳಾಮೃತೋಪಮರಸಸ್ರೋತಂಗಳೊಳ್ ಸಾಲ್ವಿನಂ ।
ಬೆಳೆದೋರಂತೊ[2]ಱಗಿರ್ದ್ದ ಶಾಲಿವನದಿಂ ಸೇವ್ಯಂ ನಗೋಪತ್ಯಕಂ ॥ 165

ಕಂ ॥ ಆವಳುಮನೊಲಿಸಿ ಕಾಟಿಸಿ ।
ಗೋ[3]ವರ ಗುಗ್ಗುರಿಗೆಮಾಡಿಯುಂ ತಣಿಯುಮ್ಪೆ ॥
ವ್ಯಾಘ್ರಮುಲಿಗನ[4]ಯೋ ಪೇೞೇಂ ।
ಸ್ತ್ರೀವಧೆ ನಿನಗಶ್ವಮೇಧಮೋ ಸಂ[5]ಬಳಮೋ ॥ 166

ವೃ ॥ ಎನಗದಱಭಿಲಾಷೆ ತಾನದೇನುಂ ।
ಮನದೊಳಗಿಲ್ಲ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಾದಂ ॥
ತನಗನುಚಿತಮ[6]ಪ್ಪುದೊಂದಕೃತ್ಯ ।
ಕ್ಕೆನಿತುಮರಂ ಬಗೆದಂದನೂಹೆಯಿಂದಂ ॥ 167

ಗ್ರೀವಾದಿಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕೈಲಾಸಾದ್ರಿಯನೆತ್ತಿ ನೊಂದ ಭುಜಸಂದೋಹಂಗ[7]ಳಂ ಕೃಷ್ಣಕೀ ।
ಲಾಲಂ ಸೋರ್ವಿನಮೆಯ್ದೆ ನೀಳ್ದನಿತುಮಾಗ್ರೀವಂಗಳಂ ರಾಗದಿಂ ॥
ನೀಲಗ್ರೀವನಳುಂಬಮಪ್ಪ ದಯೆಯಿಂದಂ ನೀವಿ ರಾಗಾಬ್ಧಿಕ ।
ಲ್ಲೋಲಂ ಪೆರ್ಚ್ಚೆ ದಶಾನನಂಗೆ ಪಿರಿದೊಂದು[8]ತ್ಸಾಹಮಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 168

ಕಂ ॥ ಗ್ರೀವೆ ಮೊಗಮಂಸಮಳಿಕಂ ।
ಭ್ರೂ ವಕ್ಷಂ ತೋ[9]ಳ್ ತೊಳಂಕು ತೊಡೆಯುಂಪಡೆಯೊಳ್ ॥
ತೀವಿದುವು ಭೀಮನಿಸೆ ವಿಶಿ ।
ಖಾವಲಿ ಮಾಱಾಂತರಾತಿಸೇನೆಯ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ॥ 169

ಸೂತ್ರಂ ॥ 39 ॥

ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಲಘೂಕೃತ ।
ಮೇಕಾರಂ ಬಹುಳಮಕ್ಕುಮೀದೂದಂತ ॥
ಕ್ಕೇಕಾಕ್ಷರಪದಮುಱಿಯೆ ನಿ ।
ರಾಕುಳದಿಂ ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕು ಮೆಲ್ಗೆಬೆಗಳ್ಗಳ್ಗಂ ॥ 170

---

1 ನಿಜಾಂಗ. 2 ತೊಱೆದಿರ್ದ್ದ, ತೆಱೆದಿರ್ದ್ದ. 3 ಗೋವರುಗುಗ್ಗುರಿಕೆ. 4 ನೆಯೋ, ನೆಯಂ. 5 ಸಂಬಳ. 6 ಮಪ್ಪುತೊಂದಕೃತ್ಯ. ಮಪ್ಪುದೊಂದುಕೃತ್ಯ. 7 ಗಳಂ. 8 ದಾಹ್ಲಾದಮಂ. 9 ತೋಳ್ಗಳದು.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಧರೆಯುಂ ಕ್ಷಮೆಯಿಂ ಹಿಮವ ।
ದ್ಗಿರಿಸುತೆಯುಂ ಪೆಂಪಿನಿಂ ಸುರಾಪಗೆಯುಂ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸುವ ಜಸದೆಸಕದಿನನು ।
ಕರಿಸುವಳಾಕಾಂತೆ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಶಶಿಕಳೆಯುಂ ॥ 171

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಮಲಂಬೊಲ್ ಮೊಗಮುತ್ಪಲಂಬೊಲಲರ್ಗಣ್ ಚಕ್ರಾಹ್ವಯುಂಬೊಲ್ ಕುಚಂ ।
ಭ್ರ[1]ಮರಂಬೊಲ್ ಕಚಮಿಕ್ಷುಚಾಪದಳಿನೀಜ್ಯಾಯಂತೆವೊಲ್ ಬಾಸೆ ಕ ॥
ಣ್ಗಮರ್ದಿಂಬಾಗಿರೆ ಲ[2]ಕ್ಕ ಸೂಱಿ ಪರಸುತುಂ ಶ್ರೀಗಾ[3]ತ್ರವಸ್ತ್ರೂಪವೋ ।
ಪಮೆಯರ್ ದೈವದಗಣ್ಯಪುಣ್ಯವಧುವರ್ ಸೇಸಿಕ್ಕಿ ಬಂದಾಡಿದರ್ ॥ 172

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಉದಯಾಸ್ತೋನ್ನತಶೈಲಸೇತುಹಿಮವತ್ಕ್ರತ್ಕ್ರೀಳಪರ್ಯಂತಸಂ ।
ಪದೆಯುಂ ವಾರ್ಧಿತರತ್ತರಂಗನಿನದತ್ಕಾಂಚೀಕಳಾಪಾಂಚಿತಾ ॥
ಸ್ಪದೆಯುಂ ಸಾಧಿಸಿ ಕಬ್ಬಿಗಂಗೆ[4] ನೆಲನಂ ನಿರ್ವ್ಯಾಜದಿಂದಂ ನಿಮಿ ।
ರ್ಚ್ಚಿದ ಗೆಲ್ಲಂ ಭುವನೈಕರಾಮಮಹಿಪಂಗಕ್ಕುಂ ಪೆಱರ್ಗ್ಗಕ್ಕುಮೇ ॥ 173

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮದನವಿಭ್ರಮಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೂಲಂ ವಾಗ್ವಧುಗಾಯತಿ ಲೀಲೆಗಾ ।
ಸ್ಪದಮಳುಕ್ಕೆರ್ಗೆ ತಾಯುರುಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಳಾಸನಿಕೇತನಂ ॥
ಮದಗಜಾಲಸಗಾಮಿನಿ ತಾನಾಕಾಮಿನಿ ಗೋಮಿನಿಯಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ।
ಚದುರ ಪಾಱಿಯ ಸೀಳದ ಪೆಂಪಿಂದಾಸತಿಗಾರ್ ದೊರೆ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥ 174

ಏಕಾಕ್ಷರಪದಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಆಗಳ್ ಜಸಂ ಕೆಯ್ದುವನಿಕ್ಕಿ ವೀರ ।
ಶ್ರೀಗಾಣ್ಮನಮ್ ಪಾಣ್ಬತ[5]ನಕ್ಕೆಳಪ್ಪಯ್ ॥
ಪೋಗೇಕೆ ನೀಂ ಮೆಯ್ಗರೆದಿರ್ಪ್ಪಯೆಂದಾ ।
ಭೋಗೀಶ್ವರಂಗಂದು ವಿನಮ್ರನಾದಂ ॥ 175

ಸೂತ್ರಂ ॥ 40 ॥

ಧಾತುವಿಹಿತಂ ತ್ರಶಬ್ದಂ ।
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತ್ಯಂತರಂಗದೊಳ್ ನಿಲ್ಕುಂ ತಾ ॥
ನಾ[6]ತೆಱದೆ ನಿಲ್ಲದಂದುಪ ।
ಜಾತಕಾರಾದೇಶವಮಾಗಿ ನಿಯತಂ ನೆಗೞ್ಗುಂ ॥ 176

1 ಚಮರಂ. 2 ಲಕ್ಷ್ಮಿ. 3 ಗೋತ್ರ. 4 ಗನೆವಲಂ. 5 ತಳಕ್ಕೆನಪ್ಪಯ್. 6 ನೇತಱದಿಂದಲ್ಲದೊಡುಪ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಹೋತೃವೆನಾನಧ್ವರಿಯುಮ್ |
ಭ್ರಾತೃವೆ ನೀನುೞಿದಋತ್ವಿಜರ್ ಯಾದವರು ||
ದ್ಗಾತೃ ಶುಚಿಸಚಿವನೆನೆ ಸುರ |
ಜೇತೃವೆ ಪಶುವಾಗೆ[1]ಯಾಮೆ ಪೇೞೆವೆ ಮುನ್ನಂ || 177

ವೃ || ಆನ್ನೋಡರ್ಜುನನೆಂದನಂತಕಸುತಂ ಭರ್ತಾರನೆಂಬಾತನ[2] |
ಕ್ಕಂ ನಾನಾನ್ನವಿಪಾಕಿ ವಲ್ಲಲನವಂ ಭೀಮಂ ಹಯಾಧ್ಯಕ್ಷತಾ ||
ಸನ್ನದ್ಧಂ ನಕುಲಂ ಗವಾಧಿಕೃತನಾಸಾದೇವನಂದಾವೞಿಂ |
ದನ್ನರ್ ಕೀಚಕರ್ಕ್ಕದರ್ ಮಗಳವೊಲ್ ಸೈರಂಧ್ರಿ ಪಾಂಚಾಲನಾ || 178

ಸೂತ್ರಂ || 41 ||

ಬಿದಿಗಭಿಧಾನಂ ತಾನಂ |
ತದಾದೊಡಕ್ಕುಂ ವಿಧಾತೃಶಬ್ದಂ ರಾಂತಂ ||
ತ್ರಿದಿವಸ್ಥಿತರೊಳರಾದೇ |
ಶದಿಂದವೊಡಗೂೞಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಪಿತೃಶಬ್ದಂ || 179

ಉದಾಹರಣೆ ||

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಕೆಯ್ವಾರವೇಂ ಪೊಗೞ್ತೆಯು |
ಮುಱಸ್ವಾಂಪನಿತಂದವೊಂದೆ ಸುಂದರಿಯೊರಡುಂ ||
ಮು[3]ಯ್ವಂ ಪಡೆದಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ |
ಮೆಯ್ವೆರ್ಚ್ಚಿ ವಿಧಾತ್ರನಿ[4]ರದೆ ಮು[5]ಯ್ವಂ ನೋೞ್ಪಂ || 180

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಉಡುವವರುಮನುಣ್ಬರುಮಂ |
ನಡೆ ನೋಡಿ ಕನಲ್ದೊನಲ್ದು ಮುನ್ನಿನ ಭವದೊಳ್ ||
ಕು[6]ಡದರ್ ಕಣ್ಬಿಡಿನೊಳ್ ಧೃತಿ |
ಗಿಡೆ ಬಡವರ ಪಿತರರಂತೆ ಮಱುಗುತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ || 181

ಸೂತ್ರಂ || 42 ||

ಶ್ವಯುಮುವಾರ್ಥ್ಯಸಖಿಯುನ್ರ್ |
ತ್ವಯುಮ[7]ನ್ವಂತಂ ಬಹುತ್ವವಿಷಯಕೃತಾದೇ ||
ಶಯುಮಿತಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಂ |
ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡೆಗುಮೆಸೆವಿನಂ ಕನ್ನಡದೊಳ್ || 182

1 ಗಿನಾವೆ. 2 ನಂನಾನಾಭೋಜ್ಯ. 3 ಮುಱುಗ್ಯಂ. 4 ನರಪಿ. 5 ಮಾಱಸ್ಯಾಂತಿಪ್ಪರ್. 6 ಕದರು.
7 ಮುಮ್ಮಂತರ್.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ॥ ಶ್ವಾನಂಗಳ್ ಗಂ[1]ಧಮಾರ್ತ್ತಂಡನನತಿಹಿತದಿಂ ಕಾಪುಗೊಂಡಿರ್ದ್ದವುಗ್ರ ।
ಶ್ವಾನಂಗಳ್ ಕಂಡು ದೂರಾಂತರದೊಳವರ ಬರ್ಪ್ಪಂದಮಿಂಬಲ್ತಿದಸ್ರ ॥
ದರ್ಪ್ಪನಾರೀನಾಥನೊಳ್ ತತ್ತಱಿವ ಬವಸೆಯುಂ ಪೂ[2]ಣ್ದು ಬಂದಪ್ಪರೀತಂ ।
ಗೀನಿದ್ರಾಭಂಗಮಂ ಮಾೞ್ಪುದು ಪದನಣಮಲ್ತೆಂದು ನಿಂದಾಂತುಮಾಗಳ್ ॥ 183

ಈಯುವಾನರನವದ್ಯವಿದ್ಯರಾ ।
ವ್ಯಾಯಾಮಶುದ್ಧರವದಾತಕೀರ್ತ್ತಿಗಳ್ ॥
ತೋಯಜಾಕ್ಷಿ ನಡೆ ನೋಡ ಮನ್ಮಥ ।
ಶ್ರೀಯನಾದರಿಸಿ ನಿಂದರಿಂತಿವರ್ ॥ 184

ಕಂ॥ ಪ್ರಣುತಗುಣರೆನಿಪ ವಿಬುಧಾ ।
ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಪೊಗೞೆ ಸಲೆ ನೆಗೞ್ದವು ಧಾ ॥
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನ ।
ಗುಣವರ್ಮ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮ್ಮನಧ್ವಾನಂಗಳ್ ॥ 185

ಸಮವಯಸಂ ಸಮಸತ್ವಂ ।
ಸಮಾನವಿಭವಂ ಸಮಾನಶೀಲವ್ಯಸನಂ ॥
ಸಮವಿದ್ಯಾವಿಭವಯುತಂ ।
ಸ[3]ಮಸುಖದುಃಖಂ ಸಹಾಯನಕ್ಕೆ ಸಖಾಯಂ ॥ 186

ವೃ॥ ಈಯಲ್ಬಂದತ್ತು ಕಲ್ಪಾಂಘ್ರಿಪಮಭಿಮತಮಂ ಪೂರ್ವ್ವಪುಣ್ಯಾರ್ಜ್ಜಿತಂ ಕೇ ।
ಳೀಯಲ್ಬಂದತ್ತು[4]ದೊಂದಕ್ಷಯನಿಧಿಯೆನುತಂ ತನ್ನನೊಲ್ದಾತ್ರಿಲೋಕ[5] ॥
ಶ್ರೀಯೆಲ್ಲಂ ಪೊರ್ದ್ದಿದಂತೇನೊಸೆದನೊ ಮನದೊಳ್ ಸೂಕ್ತಿಕರ್ಣ್ಣಾವತಂಸಂ ।
ಶ್ರೇಯಾಂಸಂ ಪ್ರೋನ್ನತಾಂಸಃ ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸಂ ॥ 187

ಕಂ॥ ಅದ್ವೈತವಾದಿನಿವಹಮ ।
ದದ್ವಿರದಘಟಾವಿಪಾಟನೈಕಪಟಿಷ್ಠಂ ॥
ಸ್ಯಾದ್ವಾದಾಚಲಸಿಂಹಂ ।
ವಿದ್ವಾಂಸರ್ ಪೊಗೞೆ ವಾದಿರಾಜಂ ನೆಗೞ್ದಂ ॥ 188

ವಿಕಲ್ಪಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಜ್ಯಾಯನರಣ್ಯದೊಳ್ ನೆಲಸುಗುಂ[6] ಗಡಮ[7]ಯ್ಯ ಕನೀಯನನ್ವಯ ।
ಶ್ರೀ[8]ಯೊಳಧಿಷ್ಠಿತಂ ಗಡಮಿನಾನ್ವಯಜಾತರೊಳಿನ್ನವಿನ್ನವ ॥
ನ್ಯಾಯಮವಿನ್ನವಿನ್ನವಬಳಾಮುಖರತ್ನಮವಿನ್ನವಿನ್ನವ ।
ಶ್ರೀಯಮವಿನ್ನವಿನ್ನವಕೃತಕ್ರಮವೃತ್ತಿಯನಾರೊ ಸೈರಿಪರ್ ॥ 189

1 ಕಂಡು. 2 ವಾಱ್ಪು. 3 ಸಮದುಃಖಸುಖಂ. 4 ದಿ. 5 ಕೀ. 6 ಗು. 7 ಮಯ್ಯ, ಮಯ್ಯ.
8 ಶ್ರೀಯೊ-ಳಧಿಷ್ಠಿತಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 43 ॥

ಪಡೆಗುಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂದಂ ।
ಕಡೆಯೊಳದಂತತೆಯುನಸ್ವರಂ ವೃದ್ಧನವೋಲ್ ॥
ಪತೆಗುಮದರ್ಶನಮುಂ ಮೇಣ್ ।
ಪಡೆಗುಂ ದ್ವಿಬ್ಭಾವವೃತ್ತಿಯುಂ ಮೇಣ್ ಪ್ರ[1]ತಿವೋಲ್ ॥ 190

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿಣತವಯಸರೆವಿಱ್ಕ್ಕರ್ ।
ಱ್ಗುರುಡರೆವೆಮಗೆಂಬುಕೆಯ್ವುದುಚಿತಂ ನಿ[2]ನ್ನೀ ॥
ಗುರು ನುಡಿದ ನುಡಿಗೊಡಂಬಡು ।
ಗುರುವಚನಮ[3]ಲಂಘನೀಯಮೆಂಬುದು ಮಗನೇ ॥ 191

ಮೊದಲೊಳ್ ಚಪಲಂ ಮಱ್ಕ್ಕಟ ।
ನದು ವೃಶ್ಚಿಕದಷ್ಟನೆಂಬವೋಲ್ ನ[4]ವವಯದು ॥
ನ್ಮದಮಂ[5]ತೆ ಸುತಂ ಪಿತೃಧನ ।
ಮುದಮತ್ತಂ ಮೂಱ್ಕ್ಖನೆಂದೊಡೇನಱಿಸುವುದೋ ॥ 192

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇವಂಬುನಿಧಿಕೂಪದಿಂದಮರನಂದನಕ್ಕೇತಮೆ ।
ತ್ತವಲ್ಲಿ ಗಱಿವೆಯಾಗಲುಂ ಕಡಲ ಗುಣ್ಪುನಾರಯ್ವಲುಂ ॥
ದಿವಕ್ಕಡರಲೇಣಿಯುಂ ಸಮೆಯುಲುಂ ವಲಂ ಬಾಱಿತ್ತೆಯುಂ ।
ಬವೊಲ್ ಜಳಿದು ನಿಂದ ಪೆರ್ವ್ವಿದಿರ ಸುವ್ವಗುವ್ವೆಲ್ಲಿಯುಂ ॥ 193

ಲೋಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸರಿವಱಿವೆಗೆ[6]ಱಿವಂತಿರೆ ಭೋ ।
ಗ್ಗರೆದೊಮ್ಮೊದಲೆಱಗಿ ದೆಸೆಗಳೆಲ್ಲಮನೊಡನಾ ॥
ಮಱಸಿ ತರತರದೆ ನಸು ಮಸು ।
ಳ್ದಿರೆ ಪುದಿದುವು ನಭವನಭವನಂಬುಗಳೆತ್ತಂ ॥ 194

ದ್ವಿಬ್ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ದಿಕ್ಕನಿತುಂ ತೋಱಿದುವು ಜ ।
ಲಕ್ಕನೆ ಮೂಕಾದಿಗಳ್ಗಮಂದತಿಲಲಿತಂ ॥
ವಾಕ್ಕಾದುವು ಕುಸುಮಿಸಿದುವು ।
ಮಿ[7]ಕ್ಕಸೆವಾಕ್ಷುಪಕಜಾತವೀರುತ್ತುಗಳುಂ 195

---

1 ಶ್ರುತಿವೋಲ್. ಶ್ರುತಿವೋಲ್. 2 [illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible]. 5 [illegible].
6 ಕಱಿ. 7 ಮಿಕ್ಕನವಾಕ್ಷ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 44 ॥

ಅನುಸಂಧಿಸಿ ಕೃತ್ಸ್ನವ್ಯಂ ।
ಜನಂಗಳಿರೆ ಮುಂದೆ ಬಿಂದು ಪರಿವರ್ತಿಸುಗುಂ ॥
ಮನದೊಳ್ ವರ್ಗಂ ಪರಮಾ ।
ಗಿ ನಿಲೆ ವಿಕಲ್ಪದೆ ತದೀಯಪಂಚಮಮಕ್ಕುಂ ॥ 196

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಲಮುಂ ಛಲಮುಂ ವಿದ್ಯಾ ।
ಬಲಮುಂ ಶೌರ್ಯಾವಲೇಪಮುಂ ಪೊಗೞಿವೆ ನೆಲಂ ॥
ನೆಲಕೆಲ್ಲಂ ನೆಗೞ್ದಿಂ ದ್ವಿ ।
ಟ್ಕುಲಕುಲನಗದಳನಪಟುಪವಿಪ್ರತಿಮಭುಜಂ ॥ 197

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಂನಗತಳ್ಪಜ್ಞಂಸಹ ।
ರಂ ನಗಧರನಸುರಮರ್ದನಜ್ಜಾಕ್ರಿ ಮುಕು ॥
ನ್ದಂ ನ[1]ಳಿನನಾಭನೇಗೊಳ ।
ಲೆನ್ನಂ ಬಲಗರ್ವದಿಂದಿದಿಜ್ಞರ್ವನಾವಂ ॥ 198

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ನಾಮಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ.

ಸಮಾಸ ಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 45 ॥

ಸಂಗತಿಯಿಂದಂ ನಾಮಪ ।
ದಂಗಳನೇಕಾರ್ಥಗತಿಯೊಳಾಗೆ ಸಮಾಸಂ ॥
ಸಂಗಳಸುಗುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗ ।
ಣಂಗಳ್ಗಂತರದೊಳಲ್ಲಿ ಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ॥ 199

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಡುಗಾಡಿ ನಾಡೆಯುಂ ಕ[2] ।
ಣ್ಗೆಡಱೆ ಮನಂ ಪೆರ್ಚೆ ಸುತನ ಬರ್ಪಂದಂ ಜೆ ॥
ಲ್ವೊಡರಿಸಿ ಬ[3]ಲ್ವಿಡಿವಿಡಿದುದು ।
ತೊಡರ್ದಳಿಪಿಂ ನೋೞ್ಪ ನೋಟಕರ್ಕಳ ಮನಮಂ ॥ 200

*ಕೞಿದ ಮನಃಪ್ರಿಯವಿರಹದಿ ।
ನೞಲ್ದು ಬಸವೞಿದು ಮೋದೆ ತ[4]ನ್ಪುರದೊಳ್ ಬಾ ॥
ಸುೞಿ ತಳ್ಪ ಶೋಕಶಿಖಿಯಂ ।
ಕೞಲ್ಚಲೆಂದೊಟ್ಟಿದಸುಗೆದಳಿರಂ ಪೋಲ್ತ್ಕುಂ ॥ 201

---

1 ನಳಿನಾಭನನಿನಗೊಳ । ನೆನ್ನಂ, ನಳಿನಾಭನನಿನಗೊವಳ । ನೆನಂ, ನಳಿನನಾಭನೆಲೆಗೊಳ।ಲೆನ್ನಂ. 2 ಕಗ್ಗದಮಿ, ಕಗ್ಗದದ. 3 ಬಲ್ವಿಕೆ, ಬಂದೀ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ—ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 4 ತವಮ್ಮ್ಹರ.

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಲಿಯುಮಾಂತದ ಪೇಟದೊಳ್ ಪೊಲಗೆಟ್ಟು ಪ[1]ಟ್ಟನೆ ಬಿಟ್ಟ ಕ ।
ಣ್ಮಲಗರ್ಗಳಂ ಪಾಲಿಸಿ[2]ಟ್ಟನೆಯ್ತರೆ ಕಾಯ್ದು ಸುಂಗೊಳೆ ದೈತ್ಯನಂ ॥
ಪೊಲಸುನಾಪ್ಪಿರ್ನೆಗಂ ತ್ರಿಕೂಟದಿನೊತ್ತಿ ಕೊಂದ ಕುಮಾರಿ ಕೂ ।
ತ್ತ್ರಲಸದಿಕ್ಕ್ಕಿರ್ ಭುಜಾಸಿಧಾರೆಯೊಳಂಕಮುಳ್ಳರದೇವನಾ ॥ 202

ಕಂ ॥ *ಆಜಂಬೂದ್ವೀಪಮುಹಾ ।
ರಾಜಕಿರೀಟಾನುಕಾರಿ ಚಾಮೀಕರಮಿ ॥
ಭ್ರಾಜಿತಕಟಕಮಗೇಂದ್ರಸ ।
ಮಾಜಚಮೂಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿ ಮಂದರಶೈಲಂ ॥ 203

ಸೂತ್ರಂ ॥ 46 ॥

ಉತ್ತರಪದದರ್ತ್ಥಂ ಮೆ ।
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ತತ್ಪುರುಷಮಂತದೇಕಾಶ್ರಯಮಾ ॥
ಗುತ್ತುಮಿರೆ ಕರ್ಮ್ಮಧಾರಯ ।
ಮೆ[3]ತ್ತಂ ದ್ವಿಗುಸಂಜ್ಞಮಕುಮೆ ಸಂಖ್ಯಾದಿಪದಂ ॥ 204

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ತತ್ಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅರಮನೆಗಲ್ತು ಸೂಳೆಮನೆಗಲ್ತು ಸವಣ್ಣನೆಗಲ್ತು ಕೂಡೆ ಬ ।
ಲ್ಲರ ಬಗೆಗಲ್ತು ವಸ್ತುಕೃತಿಯುಂ ಸಲೆ ಪೇಱ್ವುದು ಕಲ್ತು ಪೇಱದಂ ॥
ದರಮನೆಗಲ್ತು ಸೂಳೆಮನೆಗಲ್ತು ಸವಣ್ಣನೆಗಲ್ತು ಕೂಡೆ ಬ ।
ಲ್ಲರ ಬಗೆಗಲ್ತದಾವೆಡೆಗಮುಲ್ತದು ಕಲ್ಪಿ ವಲಂ ಕವೀಂದ್ರರಾ ॥ 205

ಕರ್ಮ್ಮಧಾರಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಲರ್ಗಣ್ ಪೊಂಗಿದ ಲಾ[4]ಳೆವಾಯ್ ನಗೆಮೊಗಂ ತೊಂಗಲ್ಗುರುಳ್ ಕೆಂಪಳಂ ।
ಸುಲಿಪಲ್ ಸೋರ್ಮ್ಮುಡಿ ತಳ್ಪಸಿಱ್ ಪೆಱೆನೊಸಲ್ ಪೊಂಬಾಳೆಪಚ್ಚೋಲೆ ನೇ ॥
ಱಲ ಪಣ್ಣಂ ತಿಳಿಯೆಣ್ಣೆಯೊಳ್ ಬಯಸಿ ತೂಯ್ದಂತಪ್ಪ ನುಣ್ಗುರ್ಪ್ಪೆ ಪೆ ।
ರ್ಮ್ಮಲೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿರೆ ನಿಂದ ಪೇಱತಿಯುರಂ ಕಂಡಂ ಮಹೀವಲ್ಲಭಂ ॥ 206

ದ್ವಿಗುವಿಂಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇರ್ವ್ವರ್ಳ್ ಮೂವಾಳ್ಕೆ ।
ದ್ದರ್ಗ್ಗರ್ವ್ವರೆಯೊಳ್ ಪ[5]ಳಗೆ ಸಾರೆ ಕೊಳೆ ಪದವೞಿಗಳ್ ॥
ಕರ್ವ್ವಿನ ಮಡಲಂತೆ ಕವ ।
ಲ್ತುರ್ವ್ವಿದ ಕೆಯ್ವೊಲಗಳಸಿಗು[6]ವೋರ್ಗೊಂದೆಡೆ ಪೊಳ್ ॥ 207

1 ಪಕ್ಕನೆ. 2 ಪಱಿನೆಯ್ತರೆ. * ಈ ಪದ್ಯವು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 3 ಮಿಗೆ. 4 ಲೋಲೆ.
5 ಬೆವಗೆರಾಳೆ. 6 ದುಖೋ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 47 ॥

ದ್ವಿಪದಂ ಮೇಣ್ ಬಹುಪದಮು ।
ನ್ಯಪದಾರ್ಥದೊಳೊಂದಿ ನಿಲೆ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮು ॥
ಸ್ತಪ[1]ದಾರ್ಥಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ಪೂ ।
ರ್ವಪದಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮವ್ಯಯೀಭಾ[2]ವಾಖ್ಯಂ ॥ 208

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಬಹುವ್ರೀಹಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಡುವಿಲ್ಲನೆಕ್ಕೆ ಸರಲುಂ ।
ನಡದು ದಲಂದೊರ್ವನೆರ್ದೆಯನೊಳ್ಗಬ್ಬಮುವೊ ॥
ಳ್ನುಡಿಯುಂ ಗೇಯಮುಮುಳ್ಳರ್ದ ।
ಕಡುಗಲ್ಲೆರ್ದೆಯೆರ್ದೆಯನಂಬು ಮೇಣುಚ್ಚುರ್ಗುವೇ ॥ 209

ಪಟ್ಟುಕಮೂಗಿನ ಮ[3]ರವುಲಿ ।
ವೊಟ್ಟೆಯ ಕುಸಿಗೊರಲ ಕೆಂ[4]ಚುದಲೆನವಿರ ಕ[5]ರಂ ॥
ಕೆಟ್ಟೊಡೆದ ಸ[6]ರದವಂ ಕ[7]ಡೆ ।
ಪಟ್ಟು ಮನಂಗೆಟ್ಟು ನಾಡುನಾಡಂ ತಿರಿಗುಂ ॥ 210

ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಱೆಮಱೆಗಳೊಳವು ನೋೞ್ಪೊಡೆ ।
ಪೆಱಪೆಱರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಕೊಟ್ಟೆಡೆಗಳೊಳಂ ॥
ಕಱೆಯಿಲ್ಲ ತೈಲನಲ್ಲದೆ ।
ಪೆಱನಾವೊಂ ಪಿ[8]ಕ್ಕ ನೋೞ್ಪೊಡಿತ್ತಲೆಗೋಜಂ ॥ 211

ವೃ ॥ ತೊಱಗೆಲೆ ಱಟ್ಟಹಳ್ಳಿ ನೆಗೞ್ದಜರಗೋಳಮೆನಿಪ್ಪಗುರ್ವವೆ ।
ತ್ತಱಿಕೆಯ ಪೇಡವಟ್ಟುಗಳ ಬೂತುಗಬೀರುಗಗೋ[9]ಯೆಯಕ್ಕರಳಂ ॥
ನೆಱೆಯರನಿಪ್ಪೊಡಂ ಕಿಡಿಸಲಂಕದ ಮುನ್ನಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ್ ।
ಪೆ[10]ಱರಳವಲ್ಲುವಂ ಕಿಡಿಸಿತೊಟ್ಟಜೆ ತೈಲಪಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾ ॥ 212

ಅವ್ಯಯೀಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಂತಂ ಕಿಟ್ಕೆಱೆಗಳೊಳೋ ।
ರಂತಿರೆ ಕೆಯ್ಗಾವಮಳ್ದರಂ ನೋೞ್ಪವರಂ ॥
ಮಿಂತಲೆವಾಯ್ತರೆ ಪೊಱಮು ।
ಯ್ಯಂ ತಾಗಿರೆ ತಗೆದು ಮದನನಾರ್ದ್ದಿಸುತಿರ್ಪ್ಪಂ ॥ 213

---

1 ಪದಾರ್ಥ ದ್ವಂದ್ವಂ. 2 ಭಾವಾತ್ರಂ. 3 ಮರದುಲಿ । ದೊಟ್ಟಱು. 4 ಕೆಂದಲೆಯುನವಿರ. 5 ಕರ್ಪಂ. 6 ಸರದವ. 7 ಬಗೆ । ಗಟ್ಟು. 8 ಬಕ್ಕರ. 9 ಗೋೞೆ. 10 ಪೆಱರಳವಲ್ಲವಂ ಕಿಡಿಸಿದೊಟ್ಟಜೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 48 ॥

ಪತ್ತಿರೆ ಕಾರಕದೊಳ್ ಮುಂ।
ದೊತ್ತಿ ಸಮರ್ತ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದಂ ಪದವಿಧಿ ತಾ॥
ನೊತ್ತರಿಸುಗುಮುದಱೊಳ್ ತ।
ಳ್ತ್ತಮದಂತಕ್ಕೆ ಬಿಂದು ಸಂದಿಸಿ ನಿಲ್ಕುಂ॥ 214

ಪ್ರಯೋಗಂ॥

ಕಂ॥ ಊ[1]ರೇಱಲ್ ಮನೆಮಾಡ।
ಲ್ಕಾರಂಬಂಗೆಯ್ಯಲೆೞ್ತುಗೊಳಲಾೞಾೞ[2]॥
ಲ್ಕಾರಾಮುಮಿಡಲ್ಕೆಂದುಂ।
ದಾರುಣತಾರೆಗಳನಱಿಯೆ ಪೇಱವಱೊಳುಚಿತಂ॥ 215

ಸೂತ್ರಂ ॥ 49 ॥

ಉತ್ತರಪದಂ ವಿಶೇಷ್ಯದೊ।
ಳೊತ್ತರಿಸಿರೆ ಪೂರ್ವ್ವಪದದುಪಾಂತ್ಯಸ್ವರದಿಂ॥
ದತ್ತಿರ್ದ್ದವರ್ಕ್ಕೆ ಲೋಪಂ।
ಮತ್ತಮಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಹುಳಮುಕ್ಕುಮೆಕಾರಂ॥ 216

ಪ್ರಯೋಗಂ॥

ಕಂ॥ ಪೆರ್ಮ್ಮರನನಡರ್ದ ವನಲತೆ।
ಕಾರ್ಮ್ಮುಗಿಲಂ ತಳ್ತು ಮಿಂಚು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲಮಂ॥
ನೆರ್ಮ್ಮದ ನರ್ಮ್ಮದೆಯೆನಿಸಿದ।
ಳೊರ್ಮ್ಮೆಯೆ ವನಚರನನಪ್ಪಿ ವನಚರಿಯೊರ್ವ್ವಳ್॥ 217

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ॥

ಕಂ॥ ಪಣ್ಗಾಯೆ ತಳ್ತು ತುಱುಂಗಲ।
ಬಿಣ್ಗೊನೆಯಿಂ ತೂಗಿ ತೊನೆವ ಕೌಂಗಂ ತನ್ನ॥
ತ್ತಣ್ಗೆ ಬರೆ ತೆಗೆವ ತೆಱದಿಂ।
ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿದುದೆಳಸಿ ನಾಗಲತೆ ದಾಂಗುಡಿಯಿಂ॥ 218

ಸೂತ್ರಂ ॥ 50 ॥

ಸ್ವರಮಾದಿಯಪ್ಪವವು ಮುಂ।
ತಿರೆ ದೀರ್ಗ್ಘಂ ಮೊದಲೊಳಗುರುಗಳ್ಕುಂ ತದಮಾಂ॥
ತರದೊಳ್ ಣಟಳನತಂಗಳ್।
ದೊರೆಕೊಳೆ ತಳೆಗುಂ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯುಂ ಬಹುಳತೆಯಿಂ॥ 219

---

1 ಊರಕಱಲ್. 2 ಗ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕಾಱೊಸಡುಂ ಕರ್ಬ್ಬುರ್ಗಯುಂ ।
ಪೇಱೊಡಲುಂ ತೊಳಪ ದಾಡೆಯುಂ ಪೆರ್ಬ್ಬುಸಿಱುಂ ॥
ಕ್ರೂರೇಕ್ಷಣಮುಂ ದನುಜಾ ।
ಕಾ[1]ರಮನೊಡರಿಸೆ ನಿಶಾಟರರ್ವ್ವಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪರ್ ॥ 220

ಅಗುರುಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೇಲುದಂ ಮಱೆದು ಮೆಯ್ಮಱೆದೊರ್ವ್ವಳೊಱಲ್ದು ಮುಂ।
ಬಾಲೆಯಂ ತಿರಿಪಿ ನೂಂಕಿ ಪವಿತ್ರಮನಿಟ್ಟು ಪ ॥
ಚ್ಚೋಲೆವಚ್ಚದೊಳೊಡಂಬಡೆ ಬಂದು ವಿದಗ್ಧೆ ಭೂ ।
ಪಾಲನಂದನನನಂದರುಣಾಧರೆ ನೋಡಿದಳ್ ॥ 221

ಣಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಪಣ್ಣನೆ ತೊಱಲ್ದು ತೀಡುವ ।
ತಣ್ಣೆಲರೊಳೆಲರ್ಚ್ಚಿ ವನಚರವ್ರಜಮದಱೊಳ್ ॥
ತಣ್ಣನೆ ತಣಿದಿರೆ ಬ[2]ನದೊಳೆ ।
ಪಣ್ಣನೆ ತಿನುತಿರ್ಪ್ಪವೆಳಸಿ ತರುಚರಕುಳಮುಂ ॥ 222

ಟಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿಟ್ಟೆಯೆಯ್ದಿಯಾಗು ಪ[3]ತಿಯೊಳ್ ।
ತೊಟ್ಟನುವಶೆಯಾಗು ಶೀಲವತಿಯಾಗು ಚಿರಂ ॥
ನಿಟ್ಟಾಯುಮಾಗು ನೀನೆಂ ।
ದಿಟ್ಟರ್ ಸೇಸೆಯನಗಣ್ಯಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯರ್ ॥ 223

ಳಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳ್ಕಿಡಿ ನರನ ಕೂರ್ಗ್ಗಣೆ ।
ಯುಳ್ಳೀಱಿಂಗಳ್ಕಿ ಬಳ್ಕಿ ಕುರುಬಲಮೆಲ್ಲಂ ॥
ಬೆಳ್ಳಿಟಮೋಡೆ ನ[4]ನಿ ।
ಸೊಳ್ಕಳೆಡೆಗೋದನೊದಱೆ ಚಟ್ಟನೊಳೊವಜಂ ॥ 224

ನಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇನಿಯಳ ತ[1]ನಿಸೊಂ[5]ಕಿನ್ನಣಿ ।
ಸನೆ ಮಾಲ್ಯಾಭರಣಲೇಪನಂ ತಂಬುಲಮೆಂ ॥
ಬಿನಿತುಂ ರಾಗಮನಾಗಿಸೆ ।
ಮನದೊಳ್ ದಿವಿಜೇಂದ್ರವಿಭವದಿಂ ಸುಖಮಿರ್ದ್ದಂ ॥ 225

---

1 ಕಾರವಮುನೊಡರಿಸೆ. 2 ಬೀನಂ. 3 ಪತಿಗೊ। ತೊಟ್ಟನುವಶೆ. 4 ತಳ. 5 ನೊಂಕಿನ್ನಣ.

ತಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಡದೊಳಗೊಂದುವುದೆತ್ತ ಕಿತ್ತಡಿಗಳ್ಗೆ ನಿಪ್ಪತ್ತೊಳಪ್ಪುವಾ ।
ಮಡದೊಳಗೊಂದಿಯೆ ನಿಂದ ಕಿತ್ತಡಿಗಳ್ಗೆ ನಿತ್ಯನಿಯಾಮದಿಂ ॥
ಪೊಡೆವಡಿಂಗಡಿವೆಂದು ನೀಱರನೊಱಱು ಸಾ[1]ಱುವ ಮಾಟಕ್ಕೆಯಿಂ ।
ಪೊಡೆವ ಡಿಂಡಿಮಮೆಂಬಿನಂ ಕಳನೂಪುರಧ್ವನಿ ಪೊಣ್ಮುಗುಂ ॥ 226

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಚೆಯುರಗಿೞಯು ಪುರುೞಯು ।
ಕೊಂಚೆಯು ಕೋಗಿಲೆಯು ನವಿಲ ಪಾರಾವತದೊಂ ॥
ದಿಂಚರದಿಂದಂ ಶಬ್ದಾ ।
ತ್ಮಂ ಚರಮಚರಂ ಜಗಂ ದಲೆನಿಸಿದುದು ಬನಂ ॥ 227

ಸೂತ್ರಂ ॥ 51 ॥

ಕಡಿದು ನಿಡಿದೆಂಬಿವೆರಡಱ ।
ಕಡೆಯೊಳ್ ಟತ್ವಂ ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ ಕಿಱಿದಿಂ ॥
ಬೆಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವರಮಿರೆ ತಾಮುವು ।
ಪಡೆಗುಮುಕಾರಾಂತಭಾವಮಂ ವ್ಯಂಜನದೊಳ್ ॥ 228

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಟ್ಟಾಯುದ ಕಣೆ ಪೆಂಪಿನ ।
ಕಟ್ಟಳೆ ಚಾ[2]ವಟದ ಮೇರು ನನ್ನಿಯ ತವರೂರ್ ॥
ನೆಟ್ಟನೆನಿಸಿದ ಜಸಂ ನೇ ।
ರ್ವಟ್ಟರ[3] ನಿಟ್ಟಾಯುವಕ್ಕೆ ದುಟ್ಟತ[4]ಳಕ್ಕಂ ॥ 229

ಬಾಱಿಸೆಯು ಜಜ್ಝರದ ಕಿ ।
ತ್ತಿಱಿಸೆಯು ಕರ್ಮ್ಮರದ ಮಾವಿನರಸೇಱಿಲ ಕಂ ॥
ಚೇಱಿಸೆಯು ಪಲಸಿನ ಮರದಿಂ ।
ನೂಱಿದುಮೆಸೆದ[5]ಕ್ಕುರಮುದಱ ಬಹಿರುದ್ಯಾನಂ ॥ 230

ಉದಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ತೊ[6]ಡೆಯಿಂ ಕಡುಗುದುರೆಗಳಂ ।
ಮಡಪಿಂ ನ[7]ಡುಪಟ್ಟ ದಂತಿಯುಂ ನಿಡುದೋೞಂ ॥
ಕಡುವಾಳಂ ಕೂರಸಿಯಿಂ ।
ಕಡಂಗಿದ[8]ಣಿಯುಂ ಸಮಂತು ಬಸದಾ[9]ಗಿಸುವಂ ॥ 231

---

1 ನಾಱಿರ. 2 ಚಾಳಿನದವೇಗ. 3 ರವಿಬ್ಬ್ಯ. 4 [illegible]. 5 ದಿದ್ರುಗದದಱ.
6 ಉಡಯಿಂ. 7 ನಡ. 8 ದಾ. 9 ಮಾ.

ಕಂ ॥ ಕಿಱುನೆಲೆಯ ಲತಾಲಲಿತೆಗೆ ।
ತಿಱಿದುಕೊ[1]ಳಲ್ಕಪ್ಪ ಸಾಕ್ಕೆರ್ಯೊಳ್ಗೊಂಬುಗಳೊಳ್ ॥
ತುಱುಗಿದ ತಳಿರಿಂ ನನೆಯಿಂ ।
ಕಿಱುವಿಡಿಯಿಂದೆಸೆದುದಸದಳಂ ಮಾಕಂದಂ ॥ 232

ಸೂತ್ರಂ ॥ 52 ॥

ಪೆಚ್ಚನೆಯುಂ ಕೆಚ್ಚನೆಯುಂ ।
ಬೆಚ್ಚನೆಯುಮೆನಿಪ್ಪ ಶಬ್ದದಂತಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥
ಬೆಚ್ಚಂತಿರೆ ಮತ್ವಂ ಕೆಲ ।
ರಿಚ್ಚೆಯಿಪರ್ ಸ್ವಂತಮುಮನಿ[2]ಕಾರ್ಯೆತ್ವಮುಮಂ ॥ 233

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಮತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಂದಳಿರ ತೋರಣಂ ತ ।
ಳ್ತೊಂದಿದ ಕೆಂಗುಡಿಯ ಪುದಿವು ಮುತ್ತಿನ ಕ[3]ಡೆ ಚೆ ॥
ಲ್ವಂದೆಸೆವ ಮಂಗಳಾನಕ ।
ದೊಂದು ರವಂ ಬಗೆಗೆ ವಂದುದಂದರಮನೆಯೊಳ್ ॥ 234

ಎನಿತುಂ ಕಾಯ್ದುಂ ಪೆಂನೀರ್ ।
ಮನೆಸುಡದೆಂಬಂತೆ ನಿನಗವರ್ ನಿಲೆ ಕಾಯ್ದುಂ ॥
ಮನದೊಳ್ ಪೊ[4]ಲ್ಲದನೆಂತುಂ ।
ನೆನೆಯರಿ[5]ದಂ ನಂಬು ಕುರುಕುಲಾಂಬರಭಾನೂ ॥ 235

ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪಸುರ್ಪೊನ್ನ ಜಗಲಿ ಪಚ್ಚೆಯ ।
ಪಸುರ್ವಂವರ್ ಮುತ್ತಿನಕ್ಕಿ ನೀಲದ ಜಾಗಂ ॥
ಕಿಸುಗಲ್ಲರುಣಸರೋರುಹ ।
ಮೆಸೆದಿರ್ದ್ದುವು ರಾತ್ರಿಸುತಿಯ ಬೀಡಿನೊಳೆತ್ತಂ ॥ 236

ವಾಸರಪತಿ ಬಿಸುಗದಿರಿಂ ।
ಪೇಸದೆ ತವೆ ಪೀರ್ಗ್ಗವೆಂಬ ಮುಱುಕದೊಳಂಭೋ ॥
ಜಾಸನನಂಬುಜವನಮಂ ।
ಬಾಸಣಿಸಿದನೆನಿಪುವಿ[6]ಡಿದ ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳ್ ॥ 237

* ಪಿತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೇಸಱಿಸುವಂಗಜಾಗ್ನಿಯ ।
ಕೇಸುರಿ ಕೊಳೆ ಕಱಿದ ಪತಿಯ ವಿರಹದಿನಾಗಳ್ ॥
ಕೀಸುಗಳೆದಂ[7]ತೆ ಕಡಗವ ।
ನಾಸತಿ ಕಳೆದಿತ್ತಳಾತ್ತ್ರಕರಪಲ್ಲವದಿಂ ॥ 238

1 ಕೊಳಲಿಬಪ್ಪ. 2 ನೆಕಾರತ್ವ. 3 ಕೊಡೆ. 4 ಪೊಲ್ಲಮ. 5 ರದಂ. 6 ಪಸಿತ. * ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ—ಯೋಗ ವಿಭಾಗದಿಂ ಕೇವಲಸ್ವಂತಕ್ಕುದಾಹರಣೆ—ಎಂದು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ. 7 ವಂತೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 53 ॥

ಪೊ[1]ಸತು ಪೞದೆಳದು ಪೊಱಗೊಳ ।
ಗು ಸಮಮೆನಿಪ್ಪಿ[2]ವಱೊಳತ್ವಮಂತಕ್ಕೆ ನಿಪಂ ॥
ತಿಸೆಪಡೆಗುಮವಱೊಳೞಗಿಂ ।
ಗಸಂಗದಿಂ ಸಮನಿಸಿಕ್ಕುರ್ಗವುಳ್ಳಾದೇಶಂ ॥ 239

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊಸದೇಸೆಯುಂ ಪೆಡಂಗಂ ।
ರಸಪುಷ್ಟಿಯುನರ್ಥಸೃಷ್ಟಿಯುಂ ಬಗೆವರೆ ಭಾ ॥
ವಿಸುವರೆ ಸಾ[3]ರಣಿಗೆಯುವ್ರೋಲ್ ।
ಕಸವನೆ ಪಿ[4]ಡಿವರ್ ಕೆಲರ್ ಮಹಾಪುರುಷರ್ಕ್ಗಳ್ ॥ 240

ತುೞಕಲಡುಗೆಗಳೊಳೇಂ ಪೞ ।
ಗೞವೆಯ ಕೂೞ ತಿವುಡುಗಳೆದ ತೊವರಿಯ ತೊವೆ ಕಾ ॥
ಯ್ದೆಱಪಿ[5]ದ ತುಪ್ಪಂ ಕೋಸುವ ।
ಕೞಲಲ್ಲದೆ ದಿವ್ಯಭೋಜನಂ ಪೆ[6]ಱತುಂಟೇ ॥ 241

ಎಳದಳಿರ ತುಱುಗಲೊಳ್ ನೆಱೆ ।
ದಳದಳಿಪೆಳಮಾವಿನಳ್ಳೆಗೊಂಬಂ ತಳ್ತು ॥
ಯ್ದೆಳಸಿದ ವಸಂತದೂತಿಯು ।
ಮಿಳಿರ್ವುಱ್ಯಲನಾಡುವಬಲೆ ಪಾಡಿದಳೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 242

ಅಳವಿಗೞದುರುನಿತಂಬ ।
ಸ್ಥಳಭಾರವನಾಂತ ಕಾಲ್ಗೆ ಪೊಱ ಅ[7]ಡಿಗಳೊಳೇ ॥
ಲಳಿತತುಳಾಕೋಟಿಗಳಂ ।
ತಳೆವುದದೇವಿರಿದೊ ಮದಗಜಾಲಸಗತಿಯಾ ॥ 243

ಬಳಕೆಯ್ಯೊಳಿರ್ದ್ದ ಪಲ್ಗಿರಿ ।
ದೊಳವಾಲಂಗೊಂಡು ಮೊರೆವ ಭಷಕನ ತೆಱದಿಂ ॥
ದೊಳಪೊಕ್ಕು ದುರ್ಗ್ಗಮಂ ಸಂ[8] ।
ಚಳಚಿತ್ತಂ ನುಡಿಗುಮೆಮಗೆ ಬಲ್ಗಂಡಿಕೆಯಂ ॥ 244

ಸಮಸು[9]ತಿಯೊಳೊಂದಿದೊಳ್ಪಿನ ।
ರಮಣೀರಮಣೀಯಗೇಯಮಾಸ್ಥಾಯಿಕೆಯೊಳ್ ॥
ಸಮಸಂದಮರ್ದಿನ ಸರಿವಱೆ ।
ಸಮಂತು ಕ[10]ಱೆದಪ್ಪುದೆಂಬಿನಂ ರಂಜಿಸುಗುಂ ॥ 245

1 [illegible] 2 ಪ್ಪ. 3 [illegible] 4 [illegible] 5 [illegible] 6 [illegible] 7 ಮಱ.
8 ಚಂ. 9 ಸ್ಮೃತಿ, ಶ್ರುತಿ. 10 ಕಱೆದಪ್ಪುವೆಂಬಿನಂ.

ಕಂ॥ ಬಳಗುಳ್ಳೇವಣಮುಮರ್ದಿರೆ ।
ಚ[1]ಳನಂ ಪೊಱಗೆಸೆಯೆ ಬೆಳಪನೆಯ್ದುವ ಪೆಳಗಂ ॥
ಪೊಳೆವ ಸುಲಿವಲ್ಲೆ ಮಸುಳಿಸೆ ।
ವಿಳಾಸದಿಂ ದರ್ಭಕಶಯನತಳಗತನಾದಂ ॥ 246

ಸೂತ್ರಂ ॥ 54 ॥

ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸದೊಳು ।
ದ್ಯುತ್ಪೂರ್ವಪದಾಂತ್ಯಲೋಪಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಚುರಂ ॥
ವ್ಯುತ್ಪಾದಿಸಲ್ಕೆ ಪಡೆಗುಂ ।
ತತ್ಪರದೊಳ್ಬೞಿಯಮುಚಿತವರ್ಣಾಗಮಮುಂ ॥ 247

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಅರನೇಱಿಲ ಪೊಂಬೂಱಿರೆಯು ।
ಸುರಯಿಯ ಮಾಮರದ ಬಕ್ಕೆವಲಸಿನ ಪುದುವಿಂ ॥
ಪ[2]ರೆದುಬ್ಬಿದ ಕಱ್ತಲೆ ದಿನ ।
ಕರಾಂಶುಗಳ್ಗಂ ವಿಭೇದಿಸಲ್ಕರಿದದಱೊಳ್ ॥ 248

ಪ್ರಚುರಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅರಸುಗುಣಂಗಳನತಿಭೀ ।
ಕರಕಾಂತಂಗಳನವಂ ವಿಯಚ್ಚರರಾಜಂ ॥
ಧರಿಯಿಸಿದಂ ಜಳನಿಧಿ ಜಳ ।
ಚರಚಯಮುಮಂ ರತ್ನಚಯಮುಮಂ ಧರಿಯಿಪವೊಲ್ ॥ 249

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಮಾಂಗಾಯ ಗೊಂಚಲೊಳಗುೞಿ ।
ದಿಂಗೊರಲಿಂದುಲಿವ ಗಣ್ಡುಗೋಗಿಲೆಗ[3]ಳರ ॥
ಲ್ದೊಂಗಲ ನಿಱಿದಳಿರೊಳಗೆ ಜಿ ।
ನುಂಗುವ ಪೆಣ್ದುಂಬಿಗಳುಮಳುಂಬಂ ಬನದೊಳ್ ॥ 250

ಸೂತ್ರಂ ॥ 55 ॥

ಪ್ರಾಯಿಕಮಕ್ಕುಂ ದೀರ್ಘ ।
ನ್ಯಾಯಮದಂತೆಲ್ಲಶಬ್ದದೊಳ್ವೃತ್ತಿಗತಂ ॥
ಮಾಯೆಂಬುದು ಮಹಿಮಾಭಿ ।
ಪ್ರಾಯದೊಳೊಂದಿರ್ಕ್ಕವೊಂದಿ ಮ[4]ಹತೆಂಬುದಱೊಳ್ ॥ 251

1 ಚಳನೊಂ. 2 ಪರಿದು. 3 ಯುಮಲ॥ ದೊಗ್ಲ್ರ. 4 ಮಹದಂ, ಮಹವೆಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ಬಲ್ಲಂತೆಂತುಂ ಗುಣಮನೊಳಕೆ[1]ಯ್ದಾಪ್ಪರ್ನಾಪ್ಪರ್ಂದವಿಂದಿ |
ನ್ನೆಲ್ಲಿರ್ದ್ದುರ್ಂ ಪೊಲ್ಲಮೆಯನುಗುಗೆಂಬುಕ್ತಿಯಂ ನಸ್ನಿ ಮಾಳ್ಪಂ ||
ತೆಲ್ಲಾ ರ[2]ತ್ನಂಗಳುಮನೊಳಕೊಂಡೊಳ್ಸನಂಭೋಧಿ ಲೋಕ |
ಕ್ಕೆಲ್ಲಂ ಬೀಱಲ್ ಪೊಱಗೆ ಕಸಮಂ ಸಿಪ್ಪೆ ಮಾಡುತಿಕ್ಕುರ್ಂ || 252

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಎಲ್ಲಂಗಮೆಲ್ಲಧನಮುಮ |
ನೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳಮೆಲ್ಲತೆಱದೊಳಂ ಕುಡುಗೆಮ ಸಿ ||
ಲ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬವರದೊಳೇಂ ಗಳ |
ಗೆಲ್ಲಂಗುಡದಿರ್ಕ್ಕೆ ಪೊಣದೊರ್ಡಾಗ್ರರ್ಂ ಗಂಡಂ || 253

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಮಾದೇವನುಮಾದೇವಿಗೆ |
ಸಾದರದಿಂ ಪೇ[3]ಳ್ದಿನೀತನುತ್ತಮಸತ್ವಂ ||
ಮಾದಾನಿ ಶೌ[4]ರ್ಯ್ಯಧನನುದಿ |
ತೋದಿತಪುಣ್ಯಂ ಹರಿಪ್ರಿಯಂ ನರನೆಂಬಂ || 254

ಸೂತ್ರಂ || 56 ||

ಪರಿಗದಿತಬಹುವ್ರೀಹಿಗೆ |
ಚರಮದೊಳಕ್ಕುಂ ಯಥಾಪ್ರ[5]ಯೋಗಮಕಾರಂ ||
ಪರಪದಮಿಲ್ಲೆಂ[6]ಬೊಂದಿದು |
ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ[7]ಲಿತ್ವಮಂತ್ಯವರ್ಣ್ಣಕ್ಕ[8]ಕ್ಕುಂ || 255

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಬಲ್ದಲೆಯಂ ತೋಳ್ನೀಳ್ದನ |
ಗಲ್ದುರದಂ ಬಟ್ಟದೊಡೆಯುಮಂ ಕೆಂಗಣ್ಣಂ ||
ನೇಲ್ದ ಕಿವಿಯಾತನೆನಿಸುವ |
ನೊಲ್ದೊಲಿಸುಗುಮೆಸೆವ ಪೇರಸಿರಿಯಂ ಧುರದೊಳ್ || 256

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ |

ಕಂ || ಸೊಗಯಿಸುಗುಮೆ ಪಲ್ಲಿಲಿ ಪಾ |
ಯ್[9]ಗಿಲಿಲಿ ಗಂಧಂ ಸಮಂತು ಕೂರಿಲಿ ಕುಡುಗೋ ||
ಲ್ಮಿಗೆ ನಾಣಿಲಿಯೆನಿಸುವ ವಧು |
ನಗೆಗೆಡೆಯಕ್ಕುಂ ಸಮಸ್ತಜಗತೀತಳದೊಳ್ || 257

---

1 ಕೊಳಗ್ಗಪ್ಪರ್. 2 ಲೋಕಂ. 3 ಪೇಲ್ಬ್ಬವಿನಾತ. 4 ಕಾರ್ಯ್ಯದರ. 5 ಪ್ರಕಾರ. 6 ಬಿಂತಿವ. 7 ದೆಕ್ಕ. 8 ದೊಳಕ್ಕುಂ. 9 ಪಗಲಿಲಿವಣ್ಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 57 ॥

ಬಂದೆಂಬುದರ್ಕ್ಕೆ ರೇಫಂ ।
ಸಂದಿಸುಗುಂ ಕಡೆಯೊಳೆರಡೆನಿಪ್ಪುದಱೊಳ್ತಾ ॥
ನೊಂದಿ ನೆಲಸುಗುವಿರಾದೇ ।
ಶಂ ದಲ್ಕ್ರೇಣ್ಕ್ರೇಣುಕಾರಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ॥ 258

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಓರೆಂಜಲೊಗ್ಗಪ್ಪರ್ಂತಿಗೆ ।
ವಾರದ ಖಳರೊಡನೆ ಬೆರಸಿ ಮೇ[1]ಳಂಗೊಂಡಂ ॥
ದಾರುಂ ಲಘುವಪ್ಪರ್ಪ್ಪ ।
ಸ್ತಾರದೊಳವರ್ದೆಂಬ ಶಿಥಿಲಸಂಯೋಗದವ್ರೊಲ್ ॥ 259

ಇವರ್ಮ್ಮಯ್ಗ್ಗಂ ಹಿತವಂ ಜಿನ ।
ಧರ್ಮ್ಮವನಿಂಬಾಗಿ ತಿಳಿದು ನೆಗೞ್ದಿಂಗಕ್ಕುಂ ॥
ಸ್ವರ್ಮ್ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿ ಬಗೆವಂ ।
ದುಃವರ್ಮ್ಮಂ ಪೆಱತಿಲ್ಲ ದೇಹಿಗೀಸಂಸೃತಿಯೊಳ್ ॥ 260

ಉಕಾರಲೋಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಗೆಲವಂ ಕೊಂಡಭಿಮಾನಿಯಾದನೊಳ್ಕೊಂಡನ್ಯಾವನೀಕಾಂತೆಯುಂ ।
ಸಲೆ ಶೌಚವ್ರತಿಯಾದನಿ[2]ರ್ತ್ತೆಱದೆರಟ್ಮಾತಾಡಿ ಬೞ್ದುಂ ಜಗ ॥
ದ್ವಲಯಕ್ಕೊನ್ನಡಿಕಾ[3]ಱನಾದನ[4]ನಯಕ್ಕುಳ್ಳೆಕ್ಕ ಸಂಗ್ರಾಮಗೊ ।
ಳ್ಕಲಿಯಾದಂ ವಿಪರೀತಜಾತಚರಿತಂ ಭೂಪಾಲರೊಳ್ಕಾಮದಂ ॥ 261

ಸೂತ್ರಂ ॥ 58 ॥

ಅದಿದೆನ್ನದೆ ಮೂಱೆಂಬೀ ।
ಪದದಂತಂ ಲೋಪಮೆಯ್ದುಗುಂ ಕಪವರ್ಗ್ಗಂ ॥
ತುದಿಯೊಳ್ತ[5]ಗುಳ್ದು ಪುದಿದಿರೆ ।
ತದಾಗಮಂ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವ್ವಮಕ್ಕುಂ ಬಹುಳಂ ॥ 262

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದಪ್ಪುದಧಸ್ಥಳಂಬಿ[6]ಡಿದಧೋಲೋಕಂ ಸಮಂತೆಯ್ದೆ ಸು ।
ತ್ತಲುಮಿರ್ದ್ದಪ್ಪುದು ಮಧ್ಯಲೋಕಮೆಸೆದಿರ್ದ್ದಾಱಚೂಲಿಕಾಭಾಗದಾ ॥
ದಲೆಯೊಳ್ನಿಂ[7]ದಪುದೂರ್ಧ್ವಲೋಕಮೆನೆ ಮೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೆಂಪಿಂವಗುಂ ।
ದಲೆಯಾಗಿರ್ದ್ದುದು ದೇವದಂಪತಿರತಶ್ರೀಸುಂದರಂ ಮಂದರಂ ॥ 263

1 ಮೆಳ್ಗಂ. 2 ನಿತ್ಯಸ್ಥಿರದರಟ್ಮಾತಾಗೆ. 3 ಗಾಱ. 4 ನಯಶ. 5 ಳೆಪೊದಲ್ದು. 6 ಬಿಡ. 7 ಳ್ಕಂದುದದೂ.

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮುಕ್ಕೊಡೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಸುರದುಂದುಭಿ ಕೇಸರಿಪೀಠಮೊಂ[1]ದಿದಂ ।
ತಿಕ್ಕುವ ಚಾಮರಂ ಮಿಱುಪ ಪೂಗಳ ಗೊಂಚಲಶೋಕೆ ಭಾ[2]ನುವಂ ॥
ಮಿಕ್ಕು ತೊ[3]ಳಪ್ಪ ಭಾವಳಯುಮೊಪ್ಪುವ ಪನ್ನೆರಡುಂ ಗು[4]ಣಾಳಿ ಲೋ ।
ಕಕ್ಕೆ ವಿನೂತವೀರಜಿನಪಾಶ್ರಯುಮೆಂ[5]ಬಿವು ಸರ್ವ್ವಮಂಗಳಂ ॥ 264

ಕಂ ॥ ಅನವರತದಾನದಿಂ ಮಿ ।
ಕ್ಕನೂನಸೂನೃತದಿನ[6]ಸಮಶೌರ್ಯ್ಯೋನ್ನತಿಯಿಂ ॥
ವನನಿಧಿಪರೀತಸಕಲಾ ।
ವನಿಯೊಳ್ಮಿಕ್ಕುಪ್ಪರಿವೊಲಾದುದಾನೃಪನ ಗುಣಂ ॥ 265

ಬಹುಳಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೀವಿರ್ದ್ದರ್ತ್ತುಮೊದಲ್ ಮೊಪಲ್ಗೆ ಪ[7]ಣೆಯುಂ ಮಾಗ[8]ಯ್ಯುಮಾಗಯ್ಯುನಿ ।
ತ್ತಾವಕ್ಕೆಯ್ದೆ ಕವಲ್ಕವಲ್ತು ಪಲವುಂ ಕೊಂಬಾದುವೊಳ್ಗೊಂಬುಮಂ ॥
ತೀವಿರ್ದ್ದರ್ತ್ತು ತಳಿರ್ ಮೊದಲ್ ಪಣೆ ಕವಲ್ಕೊಂಬೆಂಬುಮೀಕೆಂದಳಿರ್ ।
ಮಾವಿಂಗಲ್ಲದೆ ಮಾವುಗಳ್ಗೆ ಪೆಱವಕ್ಕಿರ್ಗಂತೇಂ ಬೆಡಂಗಕ್ಕುಮೋ ॥ 266

ಸೂತ್ರಂ ॥ 59 ॥

ಉಪಹತಿ ನಾಲ್ಕುಯ್ದೆಂಬಿವ ।
ಉ[9]ಪಧೆಯೊಳಾಱುಂಬಿದರ್ಕ್ಕೆ ಮೊದಲೊಳ್ ಹ್ರಸ್ವಂ ॥
ಸ್ವಪರಸ್ವರಲೋಪಂ ಮ ।
ತ್ತೆರ್ಪುದೇೞಱೊಳಂತ್ಯಲೋಪಮೆಂಟರ್ಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥ 267

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಉರಗಂ ಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ ನಾ ।
ಲ್ವೆರಲನಿತಂ ಕಳೆದು ಕಟ್ಟು ಮೇಗಂ ಬೇಗಂ ॥
ಸೆರೆವಿಡುಗೆ ಸುಡುಗೆ ಕಡಿದಿರ ।
ದರಿದಿಕ್ಕುಗೆ ನೀ[10]ವಿ ಕಳೆಗೆ ನಿರ್ವ್ವಿಷಮಕ್ಕುಂ ॥ 268

ಕೀಱಿ ಪುಗಲೆನೆಯುಮೆಂತುಂ ।
ಮೀಱಿದ[11]ನಂ ಪೊಕ್ಕು ಬಾಲೆಯಂ ಬಾಜ್ಗಮನಂ ॥
ದೇಱಿಸಿದಪನಹಿಕಯ್ಯೆಯು ।
ನೇಱಿದನಯ್ವಾಯ ಶಂಖಮಂ ಪೂರಿಸಿದಂ ॥ 269

ಆಱುದಿಂಗಳಾಯು[12]ವುಂಟೆನೆ ।
ಮಱುಗುವುದುಂ ನಲ್ಲರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂ ಮುನ್ನಂ ॥
ಪಱಿವಟ್ಟು ಬರೆ ಕನಲ್ವುದು ।
ಮಱಿಪದೆ ನಾಲ್ವಗ್ಗೆ ನರಕದುಃಖದ ತೆಱನ ॥ 270

1 ಪೊಂದೆಶಂ । ದಿಕ್ಕು. 2 ಭಾಷಣಂ. 3 ಡೆಳಪ್ಪ, 4 ಗಣಾಳ. 5 ಪೆಂದಿವು. 6 ನೆನೆವ. 7 ಪಣೆಯಿಂ. 8 ಗಯ್ಯುಮಾಗಯ್ಯು. 9 ಉಪಧೆಯಿನಾ. 10 ಗಿವಿದುಗಳಗೆ. 11 ದಿನಂ. 12 ಪೊಂದೆನೆ.

ಕಂ॥ ಪರಿಮರ್ದ್ದಿಸು[1]ವುದು ಮುತ್ತೂ ।
ರರಸಮನಿಂಬಾಗಿ ಪಿಱಿದು ನೆಲದೊಳ್ ಲವಣಂ ।
ಬೆರಸೊರಸಿಕೊಂಡು ಪೂಸುಗೆ ।
ಕರಗುಗುಮೇೞ್ಪೊರೆಯೆನಿಪ್ಪ ಕುರುವುಂ ಕ್ಷಣದೊಳ್ ॥ 271

ಕಣ್ಗೆ ದಱಿದೊಡನೆ ನಾಲ್ವ ।
ತ್ತೆಣ್ಗುವುದವರೆಗಮಾಗಿದೊಡಂಬುಧಿ ಕಡಲ ॥
ತ್ತೆಣ್ಗೆ ಹರಿ ಬಂದುದಂ[2]ಕಡು ।
ಜಾಣ್ಗೆ ಡದಱಿದಾಗಳವಧಿಬೋಧೋದಯದಿಂ ॥ 272

ಸೂತ್ರಂ ॥ 60 ॥

ಒಂಬತು ದಶಾಹತಿಯಿಂ[3]।
ತೊಂಬತ್ತೆನೆ ಸಲ್ಗುಮಗ್ರದೊಳ್ನೂಱರೆ ಮ ॥
ತ್ತೊಂಬಯ್ಯಾದೇಶಮನವ ।
ಲಂಬಿಸುಗುಮದಂತೆ ಮುಂತೆ ಸಾಸಿರಮಿರೆಯುಂ॥ 273

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಸಾಸಿರಯೋಜನಮುಱ್ದ ಸು ।
ರಾಸುರಸಂಸೇವ್ಯಮಾಗಿ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬ ॥
ಯ್ಸಾಸಿರಯೋಜನಮಂ ನೆಗೆ ।
ದೀಸುರಗಿರಿ ಪೆಂಪನೇಂ ಪುದುಂಗೊಳಿಸಿದುದೋ ॥ 274

ಸೂತ್ರಂ ॥ 61 ॥

ಒಂದೆರಡೆಂಬಿವು ಪರದೊ ।
ಳ್ಸಂದಿಸೆ ಪತ್ತರ್ಕೆ ಪನ್ನೆನಿಕ್ಕುಂ ರೂಪಂ ॥
ಮುಂದೆ ಪೆಱವೊ[4]ಂದಿ ನಿಲೆ ಪದಿ ।
ಯೆಂದಕ್ಕುಂ ಸ್ವರದೊಳಮುರ್ದು ನಾಗಮುಮಕ್ಕುಂ ॥ 275

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಎನಗಿದು ಚೋದ್ಯಂ ಪನ್ನೊಂ ।
ದನೆಯುದು ನೆಲೆ ತನ್ನ ನೆಗೞ್ದದಂತದು ಪದಿನಾ ॥
ಱನೆಯ ನೆಲೆಗುಯ್ದನೆಂಬುದ ।
ನೆನೆ ಸುವಿಧಿನರೇಂದ್ರನಚ್ಯುತೇಂದ್ರನುಮಾದಂ ॥ 276

ವೃ॥ ಸಾರಲ್ಸಲ್ಲದು ಪನ್ನೆರಟ್ಟಿರಿಸಮಂ ನಾಡಂ[5]ತಡಂಗಿಪ್ಪುದು ।
ಗ್ರಾರಣ್ಯಂಗಳೊಳತ್ತಮೊಂದು ಬರಿಸಂ ಮೆಯ್ದೋಱಲಾಗರ್ಗಮಂ ॥
ದಾರಯ್ದಾತ್ತ[6]ಡಮಾಡಿದಂದು ಮಗುೞ್ದತ್ತೀರಾಱುವರ್ಷಂಬರಂ ।
ಸಾರಲ್ಸಲ್ಲದು ನಾಡನೆಂಬ ಸಮಕಟ್ಟಂತಾದೊಡೆಂತಕ್ಕುಮೋ ॥ 277

1 ಪಿರಿಯತ್ತುರಸ್ಸರಸಮನಿಂಬಾಗಿ. 2 ಕಂಪೊತ್ತ, 3 ಡೊಕ್. 4 ತೊಂದು. 5 ಪತ್ತು. 6 ಘರ್ಷ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 62 ॥

ಸಾಸಿರಮಿರೆ ಮುಂದೊತ್ತಿ ಸ ।
ಮಾಸದೊಳಕ್ಕುಂ ಪಱಿನ್ನದರ್ಕ್ಕೆ ಯಥೋಕ್ತಂ ॥
ಶಾಸಿಸುವನ್ನರ್ಱಕ್ಕರ್ಂ ।
ಸಾಸಿರಕಂ ಪ್ರಾಂತಲೋಪಮುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 278

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಪಿಡಿಯೆಂ ಚಕ್ರಮನೆಂಬ ಚಕ್ರಿಯ[1]ನಿಱಾಚಕ್ರಂ ಭಯಂಗೊಳ್ವನಂ ।
ಪಿಡಿಯಿಪ್ಪೆಂ ವ[2]ರಚಕ್ರಮಂ ನರರಥಂ ತೂಳ್ದಾಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಿಂ ॥
ಪಡುವೆಣ್ಗಾವುದವ್ರೋಗೆ ಪೋ[3]ಗಲಿಸುವೆಂ ನಿಚ್ಚಂ ಧರಾಧೀಶರಂ ।
ಪಡಲಿಟ್ಟಂತಿರೆ ಮಾಱ್ಪನೋವದೆ ಪಯಿಂಜಾಸಿರ್ವರಂ ಯುದ್ಧದೊಳ್ ॥ 279

ಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಒರ್ವರ್ಂ ಬಂದೊಂದೆತೇರೊಳ್ನರೆದ ಕುರುಬಲವ್ಯೂಹಮಂ [illegible]ಱಿ ಬೆಂ[4]ಕೊಂ ।
ದುರ್ವ್ವೀಶಂ[5] ನೋಡೆ ಮಾಱಾಂತೆನಗಮರಿಯನಾಗಿರ್ದ್ದನೀಮಿಱ್ತುಗೊಡ್ಡಂ ॥
ಸರ್ವ್ವಗ್ಗರ್ಂ ಸಲ್ಲವೆಂದೆಂದೊವಜನೊದಱಿ ನಿಂದೊರ್ವನುಂ ನೂಱನೂಱ್ಕೆ ।
ಸಿರ್ವದ್ರೋಣಾಕ್ಕಳಾದಂತಿ[6]ಸೆ ಮೊಗಸ ಸಲ್ಪಾಯುದ್ಧಮಂದತ್ತಮಿತ್ತಂ ॥ 280

ಕಂ ॥ ಸಾಸಿರ್ವರ್ವನಿತೆಯರ ।
ಯ್ಯಾಸಿರ್ವರ್ಪ್ರಿಯತನೂಜರಱಿಕೆಯ ಪದಿನೆ ॥
ಣ್ಬಾಸಿರ್ವರರಸುಗಳ್ವರ ।
ಸಾಸಾಸಿಗನುಚಿತದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡಂ ॥ 281

ಸೂತ್ರಂ ॥ 63 ॥

ಬೆರಸಿ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂಗ ।
ಳ್ಬರೆ ಕನ್ನಡದೊ[7]ಳಗೆ ಸಮತೆಯಿಂಪಂ ಸಲ್ಗುಂ ॥
ನಿರವದ್ಯಮಾಗಿ ಪದವಿಧಿ ।
ವಿರುದ್ಧಮಕ್ಕುಂ ತದನ್ಯಥಾವೃತ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 282

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅರಸುಗುಣಂ ಪಱಿಯನಣಂ ।
ಬರಲಿತ್ತುದೆ ಶಾಚದಳವು ಪರವೆಣ್ಗಿಸಂ ॥
ತರಲಿತ್ತುದೆ ಅಱಿಜನದೊ ।
ಳ್ಬ[8]ರಸಿರಲಿತ್ತುದೆ ಮಹಾನುಭಾವಂ ನೃಪನಾ ॥ 283

1 ಯು. 2 ಕರ. 3 ಪೋಗಬಿಸುವೆಂ. 4 ಪಱಿಬಿಂ । ತು. 5 ಕರ. 6 ತರ. 7 ದೊಳದನ 8 ಬೆರಸಲಿತ್ತುದ.

ವಿರುದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತರವೇೞ್ಮಾಣಿಕ್ಯಭಂಡಾರದ ಪುಡಿಕೆಗಳಂ ಪುಂಜಿಸಲ್ವೇೞ್ಸುವರ್ಣೋ ।
ತ್ಕರಮಂ ತೋಱಲ್ಕೆ ವೇೞ್ದಂತಿಗಳಸಿರಿಸವೇೞ್ಮಂದೆ ವಾಹಂಗಳಂ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸಲ್ವೇೞ್ಚಿತ್ರಚೀನಾಂಬರಪರಿಕರಮಂ ಮಾಣದೆಂದೋಳಿಯಿಂ ಲೆ ।
ಕರನಾಗಳ್ವೇೞ್ಪನೀಯಲ್ಕೆ [1]ರೆದವರ್ಗೆ ಮಹಾದಾನಮಂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕಂ ॥ 284

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲರ್ತ್ತರಗಾಸಿಶಬ್ದಂಗಳೊಳ್ ಸಮತೆಯು ನಿಚ್ಛೈಸುವರವರ್ಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ತುರಗದಱಿಂಗಳ್ಕವಿತರೆ ।
ತುರಂಗಮಾರೂಢನಾಗಿ ತನ್ನಯ ಹಯಮಂ ॥
ಪರಿಯಿಸಿ ಕೊಂಗುೞಿವಮ್ಮರ್ಗಂ ।
ಕರಾಸಿಯಿಂದಿಱಿದು ತವಿಸಿದಂ ಹಯಬಲಮಂ ॥ 285

ಕಂ ॥ ಕೂರಿಸಿ ವೀರಶ್ರೀಯಮಂ ।
ಕೂರದರಂ ಕೊಂದು ಸಮರಜಯಮಂ ಮಾಡ ॥
ಲ್ಕೂರಸಿಯೊಳ್ನಲಸುಗೆ ಕಂ ।
ಠೀರವವಾಹನೆ ಚಳುಕ್ಯಕಂಠೀರವನಾ ॥ 286

ಸೂತ್ರಂ ॥ 64 ॥

ಚಾಪಲವೀಪ್ಸಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯವ್ಯಸ ।
ನಾಪಾನುಕೃತಿಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಾದಿ ॥
ಖ್ಯಾ[2]ಪನೆಯೊಳ್ ಪ[3]ದಕಕ್ಕಂ ।
ರೂಪದ್ವಿತ್ವಂ ಯಥಾಪ್ರಯೋಗಾನುಗತಂ ॥ 287

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಚಾಪಲಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅದಱಿಂದಮೊಪ್ಪಿಸೊಪ್ಪಿಸು ।
ಸುದತಿಯನಣ್ಮಣ್ಮು ನಾಚ್ಚಿಸಾಚ್ಚಲೆ ಎಲೆ ನೀ ॥
ನದಿರದೆ ನಿಲ್ನಿಲ್ನೀನೆ ।
ಚ್ಛಿದಿರ್ಚ್ಛಿದಿರ್ಚ್ಛನೆ ಜಟಾಯು ರಾವಣನೆಂಗುಂ ॥ 288

ವೀಪ್ಸೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮುದಮೂರೂರಬಲಾಜನಕ್ಕೆ ಪರಿನೀರೂರೂರ ತೋಂಟಕ್ಕೆ ಸಂ ।
ಪದಮೂರೂರ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪಂಕಜಗ ಚೆಲ್ವೂರೂರ ಗುಯ್ಯಲ್ಗೆ ಸಂ ॥
ಮುದಮೂರೂರ ಮ[4]ದಾಳಿಗಂಚೆಗಳ ಚೆಲ್ವೂರೂರ ಷಂಡಕ್ಕೆ ಪಾ ।
ಕೊದಮೂರೂರ ದನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕರ್ಮುದಱಿಂ ರ[5]ಮ್ಯಂ ತದುರ್ವೀತಳಂ ॥ 289

ಆಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಗಿಳಿಯೊಡನೋದಿಯೋದಿ ನುಡಿಗಲ್ತು ಮದಾಲಸರಾಜಹಂಸಮಂ ।
ಡಳಿಯೊಡನಾಡಿಯಾಡಿ ನಡೆಗಲ್ತು ಕಳಾಪಿಗಳಾಟಮಂ ಮನಂ ।
ಗೊಳೆ ನಡೆ ನೋಡಿನೋಡಿ ಕುಣಿಯಲ್ಕೆಱೆ ಕಲ್ತು ಕಲಾಗುಣಂ ಪೊದ ।
ಳ್ದಳವಡೆ ಬಾಲಭಾವದೊಳೆ ಬಾಲಕಿಯುರ್ಬ್ಬಳೆವನ್ನಿ[6]ರಂತರಂ ॥ 290

1 ಳ್ವರವರ್ಗೆ. 2 ವ್ಯಪನೆ. 3 ಪದದಕ್ಕಂ. 4 ಬುಧಾಳಿ. 5 ರಮ್ಯಂ. 6 ನಿರಾಕುಳಂ.

ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಱಿವು ಕೊಲೆ ಕಳವು ಪುಸಿಯುವ ।
ಗಱಿಯಾಂ ಪೞಿಯೆಂಬ ದೋಷದೊಳ್ಪೊರೆದ ನರಂ ॥
ಕೆಱಕೆಱಗೆ ನರಕಬಿಲದೊ ।
ಳ್ಗಱಿಗಱಿಸಿಱಿಗುಂ ರಸಾಂತವಮಂ ತಾ[1]ಪಿನೆಗಂ ॥ 291

ಅನುಕೃತಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ವಿನುತಕ್ರೌಂಚಾಚಳರಂ ।
ಧ್ವನಿಕಟದಿಂ ಮೊಗಸಿ ಬರ್ಪ್ಪ ಹಂಸಾಳಿಯನಂ ॥
ದನುಕರಿಸಿ ಪರಿದು ಭೋರ್ಭೋರ್ ।
ರೆನೆ ಪಾಯ್ದುದು ಹಿ[2]ಮನಗಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಸ್ರೋತಂ ॥ 292

ತ್ರಿಪ್ರಯೋಗಮುಮಿಲ್ಲಿ ಸಾ[3]ಧುವಕ್ಕುಂ ॥

ಕಂ॥ ಬೆಳಗೆಯ್ಗಳೊಳಿರ್ದ್ದತ್ತುಂ ।
ಕಳರವದಿಂ ಕೆಯ್ಯನೆತ್ತಿ ಹ[4]ಯಲಲ್ಲೆನುತುಂ ॥
ಬಳೆಗಳ್ಘುಳ್ಘುಳ್ಘು[5]ಲ್ಲೆನೆ ।
ಗಿಳಿಸೋವಾಕೆಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯ್ಗೊಳ್ ॥ 293

ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಡವಿ ಬಯಲಾಗೆ ನ[6]ದಮೊ ।
ಱ್ಕುಡುಗೆ ತೆಮರ್ಸಂಸವಾಗೆ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೆಲ್ಲಂ ॥
ನಡೆ ನಡೆಯೆಂದೇಂ ನಡೆದುದೊ ।
ಪಡೆ ಪಡೆವಚ್ಚರಿಯನಾಸುರಾಪಗೆವರೆಗಂ ॥ 294

ಆದಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಂ[7]ತೆಂತೆನೆ ಪರಿಚಾರಕಿ ।
ಗಿಂತೆಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಕೆಳೆಕೆಳೆ ಸಿತಗಂ ॥
ಗಿಂತು ಕಿಡಿಸುವುದೆ ತಪಮನ ।
ದೆಂತುಂ ಗಿರಿಸು[8]ತೆಯು ಬಯಸಲಾತಂ ದೊರೆಯೇ ॥ 295

ಸೂತ್ರಂ ॥ 65 ॥

ಪಲ್ಲಟಿಸಿ ಡಕಾರದ ನೆಲೆ ॥
ಯಲ್ಲಿ ಱಕಾರಂ ಱಕಾರದೊಳ್ ರೇಫಂ ತಾ ॥
ನೆಲ್ಲಿಯುಮನುಕ್ತಂ ಪದವಿಧಿ ।
ಯಲ್ಲಿ ಪರಂ ವ್ಯಂಜನಾದಿಯಾಗಿರೆ ಬಹುಳಂ ॥ 296

1 ತಾಗುವಿನಂ. 2 ಹೇಮನಗಕೆ. 3 ಸಾಧ್ಯಗಳ. 4 ಹಲಲಬೆನು. 5 ಘಲ್ಲನೆ. 6 ನಷ್ಟ । ಟ್ಪುಡಿಯ್ಯ.
7 ಅಂತೆಗಿಡುವೆ. 8 ಸುತೆಯು.

ಅದೆಂತೆನ್ದೊಡೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಾಡುಂ ಕೋಡುಂ ನಾಡುಂ ।
ನೀಡುಂ ನಾಮಂಗಳೊಳ್ ಕ್ರಿಯಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳಂ ॥
ಮಾಡುವುದುಂ ನೋಡುವುದುಂ ।
ಬೇಡುವುದುಂ ಱತ್ವವಿಧಿಗೆ ಪರಿಗಣಿತಂಗಳ್ ॥ 297

ಅನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಾೞ್ಕಿಚ್ಚು ತಗುಳೆ ತವೆಮ್ಮೊಳ್ ।
ಕೋೞ್ಕೊಟ್ಟ ವನದ್ವಿಪೇಂದ್ರಚಯಮತಿಭಯದಿಂ ॥
ನೀ[1]ೞ್ಕಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲದೆನಸುಂ ।
ನಾ[2]ೞ್ಕಿಡಿವೋಪಂತೆ ಪೋಪುದೀನಗತಟದಿಂ ॥ 298

ವೃ ॥ ಕಾೞ್ಪರವಾಗೆ ಕಾವ್ಯರಸಮರ್ತ್ಥಮುಮಕ್ಕರಮುಂ ಪ್ರತೀತಿಯುಂ[3] ।
ಮಾೞ್ಪನೆಗಂ ಜಲಕ್ಕನಿರೆ ಪೇ[4]ೞದೆ ಕೆಮ್ಮನೆ[5]ೞಂಟುವೇೞ್ದ ಚಿಃ ॥
ನೋೞ್ಪದೆ ಮುಯ್ಯನಾಕೃತಿಗೆ ಪಂ[6]ಜಿಕೆ ವೇೞ್ಪದದರ್ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಂ ।
ಬೇೞ್ಪುದು ಟೀಕು ವೇೞ್ಪದನೆ ಪೇೞ್ದವನುಂ[7] ಕವಿಯೆಂಬ ಲೆಕ್ಕಮೋ ॥ 299

ಅಲ್ಲಿ ರೇಫಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾರ್ಪ್ಪಡಿಯೆ ಮಾಣನೀಭಟ ।
ನೇರ್ಪ್ಪಸವಿ[8]ಗನೀತನಿದಿರ್ಗೆ ಬರಲಾರ್ಪ್ಪವರಾರ್ ॥
ಮಾರ್ಪ್ಪಡೆಯೊಳ್[9]ನ್ನ ಘನದೋ ।
ರ್ದ್ದರ್ಪ್ಪಮನಾವರಿಸಿ ನೆಗೞ್ದ ಕ[10]ಲಿ ರಣವಜ್ರಂ ॥ 300

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೇೞಿದ್ದರ್ಪ್ಪತ್ತು ತೋಳುಂ ದಶಮುಖಮು[11]ಖರಾಟೋಪಮುಂ ಮಿಱುತ್ತ ರೂಪಂ ।
ತೋಱುದ್ದರ್ಗಂತಿ[12]ದ್ದರ್ ರೂಪುಂ ಹರನಿದಿರೊಳಗುರ್ವ್ವಪ್ಪಿನಂ ಪೊಣ್ಮಿದಣ್ಮಂ ॥
ಬೀೞುತ್ತುಂ ದೇವನಂ ಪೂ[13]ಜಿಸಲಮಯಮದಿಂದೊಂದೆರಡುಮ್ಮಾಱುನಾಲ್ಕು ।
ಯ್ದಾಱೇೞೆಂಟೊಂಬತೆಂದಿಂತರಿಗುಮ ತಲೆಯೊಂ[14]ಬತ್ತುಮಂ ದೈತ್ಯರಾಜಂ ॥ 301

ಸೂತ್ರಂ ॥ 66 ॥

ಕೆಲಬರುಪಾಂತ್ಯದಕಾರದ ।
ನೆಲೆಯೊಳೊಕಾರಂ ಮಯುದ್ವಯಕ್ಕೈದ್ಯತ್ವಂ ॥
ಸಲೆ ಕೂಡೆ ಣಕಾರಂ ಕೇ ।
ವಲಂ ನಕಾರಕ್ಕೆ ಣತ್ವಮಕ್ಕುಮದೆಂಬರ್ ॥ 302

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅವ್ರೊಂ ಕಾವ್ರೊಂ ಲೋಕಮ ।
ನಾವ್ರೋನಿನಮರಕ್ಕಳಮರರೆನಿಸಿದರೊಲವಿಂ ॥
ದಾವ್ರೊನುರಸ್ಥಳದೊಳ್ ಲ ।
ಕ್ಷ್ಮೀವಧು ನೆಲಸಿರ್ಪ್ಪಳಾಮುರದ್ವಿಷನೀತಂ ॥ 303

1 [illegible]. 2 [illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible]. 5 [illegible]. 6 ಪಂಚಿಕೆ. 7 ನಾಂಕವಿಯೆನ್ನ ಬಕ್ಕಮೋ. 8 ವಿಗ. 9 ಳನ್ನಪದದೋ. 10 ಕವಿ. 11 ಕುಶ. 12 ಶಪ್ಪ. 13 ಪುಷ್ಟಸ. 14 ಯುಂಪತ್ತು.

ವಕಾರದೌತ್ವಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಕಸವರದಾಸೆಯಿಂ[1] ಪದಪುದೋರ್ವ್ವರ್ಜಿವೆಂಡಿರ ನಲ್ಮೆಯೆಂದು ಭಾ |
ವಿಸದಿರು ನೀಂ ಮನೋಜನಮನವಲ್ಲಭ ಕೂಱಿಸಿ ಕೂರ್ತ್ತರ್ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ ||
ಕಸವರಮೆನ್ನನಿನ್ನುನಿಸದೌ[2]ದಲೆಗಾಣ್ಬಿನಮೆಂದೆ ನಂಬು ಚಿಃ |
ಕಸವರಪೇಟಮೆಂಬುದೆಂಕೊಳ್ವರ ಪೇಟಮದೆನ್ನ ಪೇಟಮೋ || 304

ಯಕಾರದೈತ್ವಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಅಸಿತೇಂದೀವರಲೋಲಲೋಚನೆಯುನಂದಂತಃಸಭಾಮಧ್ಯದೊಳ್ |
ಪಸುವಂ ಪೋದುವವೋಲ್ ವೋದೆಯುಮದಂ ಕಂಡಂತೆ ಪಲ್ಗಚ್ಚಿರ್ ಸೈ ||
ರಿಸಿದೆಂ ನಿನ್ನಯ ನನ್ನಿಗಿನ್ನೆವರೆಗಂ ದುಃಶ್ಶಾಸನೋರಸ್ಥಲೋ |
ಚ್ಛ್ವಸಿತಾಸೃಗ್ಜಲಪಾನಮಂ ಬಯಸಿ ಬಾಯ್ ತೇರ್ಸೈಪ ಸೈತಿರ್ಪ್ಪನೇ || 305

ನಕಾರಣ[3]ತ್ವಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಮೂವಿನ |
ತಣ್ಣೆಳಲೊಳ್ ನಲಿವ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಣಮಂ ||
ಪಣ್ಣನೆ ಬಂದೆಳಗಾಯರ |
ಪಣ್ಣನೆ ಪಱಿಪಱಿದು ತಿಂಬ ಬಲಿಮುಖಕುಲಮಂ || 306

ಸೂತ್ರಂ || 67 ||

ಪೋಯ್ ಬಯ್ ಮತ್ತಾರಯ್ ಗೆಯ್ |
ಸಯ್ಯೆಂದು ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಯುಸಂಯೋಗದೊಳಾ ||
ಶ್ರಯಿಸಿಕ್ಕುರ್ಂ ಗುರುಲಘುಗ[4]ತಿ |
ನಿ[5]ಯಮಮದೇದೋರ್ದ್ವಯಕ್ಕಮಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯಂ || 307

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ನಡೆ ಕೋಲ್ವರಮೆಂದಂಬುರ |
ದೆಡೆಯುಂ ಪು[6]ಣ್ಗೆತ್ತುರ್ ಕಾಳವಟ್ಟದ ಕೊ[7]ಪ್ಪಂ ||
ಪಿಡಿದು ನೆಱಲ್ದಕ್ಕರ್ಸುತಂ |
ಗಿಡಿಗಂ ಪೋಯೆ ನೊಂದ ಭುಜಗನಿರ್ಪ್ಪಂತಿರ್ದ್ದಂ || 308

ಮೆಯ್ಯ ಮಸಿ ಕೊರಲ ಬ[8]ಕ್ಕಳೆ |
ಪೊಯ್ಯೆ ಪು[9]ಗಿಲ್ಗರೆವ ಕೆಯ್ಯ ಕಂಕರಿಕೆ ಕರಂ ||
ರಯ್ಯಮೆನೆ ಪಾಡುತಿರ್ದ್ದಳ್ |
ನೊಯ್ಯನೆ ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳಡರೆ ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತುಂ || 309

ವೃ || ಪಿಡಿದು ಮೆ[10]ಚ್ಚದೆ ನೋವದೆ ಪೆಂಡಿರಂ |
ಜ[11]ಡಿಯೆಯುಂ ಬಯೆಯುಂ ಬಲಗರ್ವ್ವದಿಂ ||
ಮಿಡುಕಲಣ್ಮದೆ ನೋಡಿದ ಸಾಸಿಗಂ |
ನುಡಿಯದಿಕ್ಕುವೆ ಬೀರಮನಾರೊಳಂ || 310

1 ಪೊಲ್ಪುದು. 2 ರಾಶದೆಣ್ಬಿನ. 3 ನಕಾರದ್ವ. 4 ಗತಿ. 5 ನಿಯಮಮದ. 6 ಪುಣ್ಗೆತ್ತುರ್. 7 ಕೊಪ್ಪಂ. 8 ಬಕ್ಕಂ. 9 ಕನಲ್ಗರೆವ, ಕೆಂಬ್ಗರೆವ. 10 ಮೆಚ್ಚದ. 11 ಜಡಿಯಲುಂ ಬಯಲುಂ.

ಕಂ ॥ ಸುಯ್ಯು ನಿಡುಸು[1]ಡುಗದಿರೆಯುಂ ।
ಮೆ[2]ಯ್ಯರೆ ಮಱ್ಗಿದೆಯುಮಿಂತು ಸಂದಂದಿನಿಬರ ॥
ಬಯ್ಯಲೆ ಪೊಯ್ಯಲೆ ಕು[3]ರುಳಂ ।
ಕೊಯ್ಯಲೆ ಪೋಯ್ತಿಂತು ವಿನಯವತಿಗಂ ಪತಿಗಂ ॥ 311

ಆರಯೆ ಜಡನಾದೊಡಮಧಿ ।
ಕಾರಿಯ ಮಾಡಿದುದೆ ಪವಣದಂತಿಂತೆನವೇ ॥
ಡೂರರೂರೊಳಱುಗನಾದೊಡ ।
ಮೂ[4]ರಡಿ ಪವಣೆಂಬುದಲ್ತೆ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಜಗದೊಳ್ ॥ 312

ಆರಯ್ಯೆ ಸರ್ವ್ವಭೂತಾ ।
ಧಾರಂ ಮಱೆಯುಂ ನೃಪೇಂದ್ರನುಂ ಮಱೆಗಾಲಂ ॥
ಬಾರದೊಡಂ ನಿರ್ವ್ವಹಿಸುವ ।
ರಾರುಂ ನೃಪನಿಲ್ಲದಂದು ನಿರ್ವ್ವಹಿಸುವರೇ ॥ 313

ವೃ ॥ ಏಳಿದಂಗೆಯುಲಿಮಾಗಡೆ ನಮ್ಮ ।
ಳ್ಳಾಳನೊಳಗ್ಗದಱೆಯುಂ ರಥಕ್[5]ಟ್ಯಾ ॥
ವ್ಯಾಳದಂತಿಕುಲಮುಂ ಸಮಕಟ್ಟಿಂ ।
ಕಾಳೆಗಕ್ಕೆ ತಡೆದಪುರ್ವ್ವದಯುಕ್ತಂ ॥ 314

ಕಂ ॥ ನಿಮ್ಮಂ ಪಿಂಬಡಿನೊಳದೇ ।
ಸಮ್ಮದಮೆಮಗಂ ಧರಿತ್ರಿಗಂ ರಾಜ್ಯದ ಮೋ ॥
ಹಮ್ಮಱೆದುಮೊಂದದೆಮ್ಮೊಳ್ ।
ಕೆಮ್ಮನೆ ನೀಮಿನಿತುಮಾಗ್ರಹಂಗೆಯ್ಯದಿರಿಂ ॥ 315

ಆಯತಿ ನಿಮಿರ್ವಂತು ಗುಣಾ ।
ಮ್ನಾಯಮನೊಳಕೊಂಡು ಬ[6]ಱಿದ್ದಡದು ಬಾಱೆನಿಕುಂ ॥
ನ್ಯಾಯಮನೊಕ್ಕಳೆ ಪಱಿವಿನ ।
ಮಾಯುಂ ಸಯೆ ಬಱಿದ್ದೊಂದು ಬಾಱಿಂ ಬಾಱೇ ॥ 316

ಕಾಯದೆ ಚಲಮುಂ ಪಲರುಂ ।
ಚೀಯೆನೆ ಪತಿ ಸಾಯೆ ಸ[7]ಯ್ಯಲಂಜಿದ ನಾಯುಂ ॥
ನಾಯೆಂಬೆಸಾ[8]ಳ್ದನಂ ಕಾ ।
ದಾಯತಿ ನಿಲೆ ಸತ್ತ ನಾಯುನಾಂ ನಾಯೆಂಬೆಂ ॥ 317

ಏಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕುಡಿದಂಭೋಧಿಗಳೇೞುಮಂ ತವಿಪುದೇ ಗೋತ್ರಾದ್ರಿಸಂಘಾತಮುಂ ।
ಪಿಡಿದೇಂ ಕೀೞ್ವುದೆ ದಿಗ್ಗಜೇಂದ್ರಚಯಮಂ ಮಾ[9]ರ್ಪ್ಪೊಯ್ವುದೇ ಕಟ್ಟ ನಿ ॥
ಮ್ಮಡಿಗೊಪ್ಪಿಪ್ಪುದೆ ಲೋಕಪಾಲಕರನಾಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂ ಚಂಚುವಿಂ ।
ದೊಡೆದೀಡಾಡುವುದೇ ವಿಹಂಗಮಮಿದೆಂದೇಕಬ್ಬು ನೀಮೇಳಿಪಿರ ॥ 318

1 ಕಡುಗ. 2 ಮೆಯ್ಯುಡಗದನಾಗಿ ಮಱ್ಗಿ. 3 ತಲೆಯುಂ. 4 ಮಾಪ್ಪು. 5 ಪತ್ತಿ. 6 ಬಾಲ್ಪದದು. 7 ಸಾಯು.
8 ನಾಳ್ಪನಂ ಕೊಂಡಾ. 9 ಮಾಪ್ಪಿರ್.

ಒಕಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತಂದೆಯ ನನ್ನಿಗಿತ್ತನನುಜಂಗೆಳೆಯಂ ರಘುವಂಶನೆಂದು ಜೇ ।
ಯೆಂದಪುದೀಜಗಜ್ಜನಮಿದಂ ಸಿ[1]ರಿಗೆಂಬುದೊ ಲೋಭಮೆಂಬುದೋ ॥
ಪಂದೆತನಕ್ಕೆ ವೊತ್ತವೊದಲೆಂಬುದೊ ಮತ್ತಿನ[2]ನೆಂಬೊಡೂನನೆಂ ।
ಗುಂ ದೊರೆವೆತ್ತನೆಂಗುವೊ ಕುಲೋದ್ಗತನೆಂಗುವೊ ತಕ್ಕನೆಂಗುವೋ ॥ 319

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಎಲೆವಳ್ಳಿಯ ತಳ್ಪಂದೇ ।
ಬಿಲೆವಾಱೆಯ ಪರಪಿನಿಂದಶೋಕೆಯ ಪೊದಱಿಂ ॥
ಮಾಲೆವಾಯ್ದ ಲತೆಯ ಪುದುವಿಂ ।
ತೊಲಗದು ಬನದೊಳಗೆ ಬ[3]ಳೆದ ಕತ್ತಲೆ ಪಗಲುಂ ॥ 320

ಒಲೆಯನೋಲೆಯೊಳಿಕ್ಕಿದ ।
ನಾಲೀಢವನಿಟ್ಟು ಬೇಱೆ ನು[4]ಡಿದಟ್ಟುದನೇಂ ॥
ಚೋಳನೆ ಕೇರಳಧಾತ್ರೀ ।
ಪಾಲಂ ನುಡಿದಂತೆ ನಾಳೆ ನಿಲ್ಲಾಹವದೊಳ್ ॥ 321

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ॥

ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 68 ॥

ಇವು ಪಣ್ಯಮಿವರ್ಗೆ ಮೇಣಿಂ ।
ತಿವು ಶಿಲ್ಪಂ ಮೇಣ್ ನಿಯೋಗಮಿವನಸಾವಂ ಮೇ ॥
ಣಿವನಾಚರಿಸುವನೆಂದಿಂ ।
ತಿವಜಿಳೊಳಗಪ್ರತ್ಯಯಂ ಯಥೋಕ್ತಿಯಿನಕ್ಕುಂ ॥ 322

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಗಂದಿಗನೆರವಣಿಗಂ ಸರ ।
ವಂದಿಗನಾಪಟ್ಟಸಾಲಿಗಂ ಬಾಣಸಿಗಂ ॥
ಮಾಂ[5]ದರಿಗಂ ಜೋಯಿಸಿಗಂ ।
ಸಂದಱಿಕೆಯ ಕಬ್ಬಿಗಂ ಸಮಂಜಸನೊಳನೇ ॥ 323

1 ಶಿರ. 2 ನೆಂಬುದೂನ. 3 ಪೊಳೆವ. 4 ನಡು. 5 ಮುದುರಿಗಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 69 ॥

ಇದಱೊಳವಂ ವ್ಯಾಪೃತನೆನೆ ।
ತದಗ್ರದೊಳ್ ಕಾಱಶಬ್ದಮುಕ್ಕಂ ಕೆಯ್ಕೊಂ ॥
ಇದನೀತಂ ನಡೆಯಿಪನೆನೆ ।
ತೊದಳೇಂ ವಳಮೆಂದು ವಳ್ಳಮೆಂದಿವು ಸಂಗಟ್ಟುಂ ॥ 324

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ನಗೆವಡಿಕಾಱಂ ನೀಱಂ ।
ಬಗೆಕಾಱಂ ಪಾಟಕಾಱನೊ[1]ಳ್ನುಡಿಕಾಱಂ ॥
ಪಗೆಕಾಱನಾಗಿಯುಂ ಕೆ ।
ಯ್ಮಿಗೆ ತಕ್ಕಂ ಕೆಯ್ದುಕಾಱನೆನಿಸಲ್ಕಾಱಂ ॥ 325
ಅಡಪವಳಂ ಪಡೆವಳ್ಳಂ ।
ಮಡಿವಳ್ಳಂ ಸೆಜ್ಜೆವಳ್ಳನಜ್ಜಂ ಬೆಜ್ಜಂ ॥
[2]ಅಡುವಳನೆಂದಿಂತಿವರಂ ।
ಕಡಂಗಿ ಬಿಸೆ ಜಡಿಯದಿರ್ಕ್ಕೆ ನಱುಮಱಿವರಸಂ ॥ 326

ಸೂತ್ರಂ ॥ 70 ॥

ಇದನೀತಂ ಮಾಳ್ಪನೆನಿ ।
ಪ್ಪುದಱೊಳ್ ಗಾಱಪ್ರಯೋಗಮಕ್ಕುಮಪಭ್ರಂ ॥
ಶದೊಳಮದೆ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಮ ।
ತ್ತದರ್ಕ್ಕೆ ಕವರ್ಮ್ಮಾದಿಯಾದೊಡಾದಿಗೆ ಲೋಪಂ ॥ 327

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಅಣಿಯರಮೆಸೆದೊಪ್ಪಿರ್ಪ್ಪವು ।
ಮಣಿಗಾಱರ ಕಂಚಗಾಱರೊಱೆಗಾಱರ ತಿಂ ॥
ತಿಣಿಯೆನಿಪ ಮಾಲೆಗಾಱರ ।
ಗಣನಾತೀತಂಗಳಾಪಣಂಗಳೆ ಪೊಱಲೊಳ್ ॥ 328

ಆದಿವರ್ಣ್ಣಲೋಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಱಿದು ನರನೊ[3]ವಜರನ್ನಂ ।
*ಕುಱುಗೋರದ . ಱ . ನದಱುನೊಡ್ಡಿಸಿದಂ ಕ ॥
ಮ್ಮಱನಂಬು ಕಮ್ಮಱಂಗೆಂ ।
ದಱಿಯದೆ ನುಡಿವಂತು ನಾಡವರ್ ಗಾವಿಲರೇ ॥ 329

1 ನೊಳ್ನಗೆ, 2 ಅಡಬಳ, ಅತಬಳ. 3 ನೋಡಜನ್ನಂ. * ಕುಱುಗೋಲ್ಪಱಱಱನದಱುನೊಡ್ಡಿಸಿದಂ—ಎಂದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ || 71 ||

ಈಪೇೞ್ದನಿತುಂ ಶಬ್ದಕ |
ಳಾಪಂ ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯಮಾ[1]ದೊಡಿತಿಪರಮಕ್ಕುಂ ||
ರೂಪಾನ್ಯತ್ವದೊಳಾದಿಗೆ |
ಲೋಪಂ ತತ್ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸಿರ್ಕ್ಕುಂ || 330

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಮಡಿಯುಂ ಮಡಿವಳ್ತಿಯವೋಲ್ |
ಬಿಡದಮೃತಾನ್ನಮನೊಜಲ್ದು ಬಾಣಸಿಗಿತಿವೋಲ್ ||
ಕುಡುತಿ[2]ರ್ದರ್ಗಳ್ ಪೂಮಾಲೆಯ |
ನೆಡೆಯುಡುಗದೆ ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿವೋಲ್ ಮತ್ತೊರ್ವರ್ಗಳ್ || 331

ಸೂತ್ರಂ || 72 ||

ಇಂತಿದು ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ವ |
ರ್ಣಾಂತರದೊಳಮಕ್ಕುಮುೞಿವ ಗುಣವಚನಮುಕಾ ||
ರಾಂತಮ[3]ಳಂತಂ ಸ್ತ್ರೈಣದೊ |
ಳಂತವಱಿಂ ಪೆಱವು ಪುಂಸ್ತ್ವದೊಳ್ ಸಂ[4]ಮರೂಪಂ || 332

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಬಕ್ಕಲಿತಿ ಜೋಡೆಮಾದಂ |
ತಕ್ಕುಮ[5]ವಳ್ ಸಿತಗೆ ಪತಿಗೆ ಮಿಗೆ ಕಾಯ್ವಳ್ ನೋ ||
ಟಕ್ಕೆ ಕಡುಸೊಂದಿ ಸಾಣೆಲಿ |
ಬಕ್ಕಂಬಯಲೊಳಮದಾರುಮಂ ಬಂ[6]ಚಿಸುವಳ್ || 333

ಸೂತ್ರಂ || 73 ||

ಅಲ್ಲಿಯೆ ಪುಟ್ಟಿದನಿಂತಿವ |
ನಲ್ಲಿಯೆ ತಾಂ ಬಳೆದನೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ತ್ಥದೊಳಂ ||
ತೆಲ್ಲಮಿಚಪ್ರತ್ಯಯಮಿಂ |
ತಲ್ಲಿ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಮಾದಿಗಕ್ಕುಂ ಹ್ರಸ್ವಂ || 334

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಪೊೞಲಿಂದ್ರಪುರಂ ಕಾಲೂರ್ |
ಪೊೞಲಿಂದ್ರರ್ ಪೊೞಲ ಮಾನಸರ್ ಕಾಲುರಿಚರ್ ||
ಪೊೞಲಿಚರೆನೆ ಸೊಗಯಿಸುವುದು |
ಪೊೞಲಿಂ ಕಾಲೂರ್ಗ್ಗಳಿಂದಮಂತಾವಿಷಯಂ || 335

---

1 ಮಾತೊಂತುಂಪರ. 2 ತಿಪ್ಪರ್ಗಳ್. 3 ಮದಂಕಂ. 4 ಸ್ತ್ರೀರೂಪಂ. 5 ದವಳ್. 6 ಛಲಿ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 74 ॥

ಅಲ್ಲಿ ಇದುಂಟೆಂಬತ್ಥರ್ದೊ ।
ಳೆಲ್ಲಿಯುಮುಕ್ಕೊಡೆಯನಂತಶಬ್ದಮು[1]ವಕ್ಕುಂ ॥
ಎಲ್ಲಂವದೊಳಂ ಪೋಲಿಸು ।
ವಲ್ಲಿ ಗುಣಾಧಿಕ[2]ರೊಳಂತೆ ವೋ[3]ಲ್ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 336

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಸಿರಿಯೊಡೆಯುಂ ಸಿರಿಯುಳ್ಳಂ।
ಸ[4]ರೂಪಿ ಗುಣವಂತನಧಿಕದಾನಿ ಮ[5]ಹೇಚ್ಛಂ ॥
ನರರೊಳಿವನೆನಿಸಿ ಬಾಳ್ವುದು ।
ಪುರಾತನೋದಾತ್ತಪುಣ್ಯಪರಿಪಾಕಫಲಂ ॥ 337

ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸುರಪತಿಯಂತೆ ವಿಸ್ಫುರಿತನೇತ್ರಸಹಸ್ರವಿರಾಜಿತಂ ನರೇ ।
ಶ್ವರಭವನಾಗ್ರದಂತೆ ದೃಢವೇತ್ರಲತಾಶತದುಪ್ಪ್ರವೇಶಮುಂ ॥
ಬರತಳದಂತೆ ಋಕ್ಷಮೃಗಲುಬ್ಧಕಸಂಗತಮಂಬುರಾಶಿಯಂ ।
ತಿರೆ ತತವಿದ್ರುಮದ್ಯುತಿ ನಿರಂತರಮೊಪ್ಪುಗುಮಾವನಾಂತರಂ ॥ 338

ಕಂ ॥ ಕರಿವೋಲ್ ಭದ್ರಗುಣಂ ಕೇ।
ಸರಿವೋಲ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಶೌರ್ಯನಂಭೋನಿಧಿವೋಲ್ ॥
ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣಪಟು ।
ಗಿರಿವೋಲ್ ನಿಷ್ಕಂಪಚಿತ್ತನಾನೃಪತುಂ[6]ಗಂ ॥ 339

ಸೂತ್ರಂ ॥ 75 ॥

ಅವಱೊಳ್ ವೋಲಕ್ಕುಂ ಹ್ರ ।
ಸ್ವವಿಧಾನಂ ಪಾಕ್ಷಿಕಂ ಮಕಾರಾಗಮದಿಂ ॥
ವ್ಯವಧಾನಮವರ್ಣ್ಣಕ್ಕ ।
ಕ್ಕವಲ್ಲಿ ಬಶ್ರುತಿ ವಕಾರದೊಳ್ ನೆಲೆಗೊಳ್ಗುಂ ॥ 340

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಶ್ರೀಯ ಜವ್ವನ[ದ] ರೂಪಿನ ಗಾಡಿಯ ಪೆಂಪಿನೊಂ।
ದಾ[7]ಯು ತಾನೆ ನಡೆತಪ್ಪವೊಲೊಪ್ಪಿರೆ ಬಂದಭಿ ॥
ಪ್ರಾಯಸಿದ್ಧಿಯನೆ ಚಿಂತಿಸುತುಂ ಮನದೊಳ್ ಜಯು ।
ಶ್ರೀಯ ದೂದವಿವೊಲಾಸತಿ ಕಂಡು ಶಿಖಂಡಿಯುಂ ॥ 341

ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ನಿಗಳಂಬೊಲ್ ತೊಡರ್ದಿರ್ದ್ದ ಮೋಹನಿಗಳಂ ನಿರ್ವ್ಯಾಕುಳಂ ಪಿಂಗೆ ಮ ।
ತ್ತಗಜೇಂದ್ರಂಬೊಲಲಗ್ಗಳಂ ವ[8]ನಮನಂದಾನಂದದಿಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ॥
ವಗಮಾದಳ್ಗಳುಕ್ಕೆಯಿಂ ಮಕುಟಬದ್ಧರ್ ನೂರ್ವ್ವರಂತಲ್ಲಿ ದೀ ।
ಕ್ಷೆಗೊಳಲ್ ತನ್ನೊಡನೋಗೆ ನಿಶ್ಚಿತಮನಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಭೂವಲ್ಲಭಂ ॥ 342

1 ಮುವುಳ್ಳುಂ. 2 ಕದೊ. 3 ವೋಲೆನಲಕ್ಕುಂ. 4 ಸುರೂಪಿ. 5 ಮಹಾಂಶಂ. 6 ಚಕ್ರಂ. 7 ದಾಯು. 8ವರನು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 76 ॥

ತನಮಿಕೆಯುಮೆಂಬಿವ್ರಂ ಚೇ ।
ತನಭಾವದೊಳಕ್ಕುಮುೞಿದ ಭಾವಾರ್ತ್ಥದೊಳಂ ॥
ತನಿತಱೊಳಂ ಪ್ರ ಕೆಯೆಂಬಿವ್ರು ।
ಜನಿಯಿಕುಮಂತಲ್ಲಿ ಕದ್ವಿರುಕ್ತಿ ವಿಕಲ್ಪಂ ॥ 343

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಡುಗಲಿತನಮುಂ ಚಾಗದ ।
ಪೊಡಪ್ಪುವೊ[1]ಳ್ನುಡಿಯೊಳಾದ ಮಾನಸಿಕೆಯುಮು ॥
ಕ್ಕಡುಗದ ಶೌಚಮುಮಾಯದ ।
ಪಡೆವಾತುಂ ಪೆರ್ಮೆವ[2]ಡೆದುವವನಿಂದಿಳೆಯೊಳ ॥ 344

ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಾ[3]ರಧಿಯದೊಂದು ಗುಣ್ಪಂ ।
ಧಾರಿಣಿಯ ಪೊಗೞ್ತೆವೆತ್ತ ಪೆಂಪಿನ ತಿಣ್ಪಂ ॥
ಮೇರುವಿನ ಬಿಣ್ಪುಮಾನೃಪ ।
ಧೀರನೊಳೊಂದಾಗಿ ನಿಂದುವೆನ್ನದರೊಳರೇ ॥ 345

ನಮಿತಾರಂಗೆ ದಮಿತಾರಿಗೆ ।
ಸಮಸ್ತಧಾತ್ರೀವಿಭಾಗದೊಳ್ ಭಾವಿಸೆ ವಿ ॥
ಕ್ರಮದ ನಿಮಿರ್ಕ್ಕೆಗಮಾಯತಿ ।
ಯುಮರ್ಕ್ಕೆಗಂ ಪೇ[4]ೞ ಪೋಲ್ಕೆಗಾವಂ ಬರ್ಪ್ಪಂ ॥ 346

ಕಕಾರದ್ವಿತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬೇಸಱದಾಸಱದೆ ವನಾ ।
ವಾಸಂಗಳೊಳುನ್ನತಿಕ್ಕೆ ನಿ[5]ಲೆ ನಮೆದವರೊಳ್ ॥
ನೇ[6]ಸನ್ನಿಕೆಯಿಂ ಕುರುಪತಿ ।
ಬೀಸರಮಂ ನುಡಿಯದೊಳ್ಳಿತಂ ನುಡಿದಪನೇ ॥ 347

ಸೂತ್ರಂ ॥ 77 ॥

ಒನ್ದೆರಡು ಮೂಱು ನಾಲ್ಕ ।
ಯ್ದೆನ್ದಿನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಬಹುತ್ವವಾಚಿಗಳ[7]ಮರ್ದಂ ॥
ತೊನ್ದಿ ನೆಗೞ್ಗಂ ವಿಕಲ್ಪಂ ।
ಸನ್ದಿಸಿ ನೆಲಸಿರೆ ಮೆಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಸೂಱೊಳ್ ॥ 348

---

1 ಪೊನ್ನಾರ್ತ. 2 ಪಡೆಗುಮವನಿಂ. 3 ವಾರಿನಿಧಿಯೊಂದು. 4 ಪೇಲಬ್ಬಾಪ್ಗರ್ಕ್ಕೆ. 5 ನಿಶೆ. 6 ನೀಸನ್ನಿಕೆ.
7 ಳಮರ್ದರ್ತಿತ್ರಿಂದಿ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಶಯುದಂಷ್ಟ್ರಾವಿಷದಂಶವೊಂದೆ ಜತುಗೇಹೋದ್ದೀಪನಂ ತಾನದೊಂ ।
ದೆ ಯುಧೇಷ್ಟ[1]ಪ್ರಕೃತಂ ದುರೋದರಜಯಂ ಮತ್ತೊಂದೆ ಕಷ್ಟಪ್ರತಿ ॥
ಕ್ರಿಯೆ[2]ಯುಷ್ಪ್ರವಿಷದೂಷಿತಾಶನರುದಂತೇನೊಂದೆ ಪೇೞ್ವಾಗಳೊ ।
ರ್ಮಡಿಯೊ ಪೇ[3]ೞೆರ್ಮಡಿಯೊ ಮೂರ್ಮಡಿಯೋ ಕುರುಕುಳಪ್ರಾರಬ್ಧದುರ್ವೃತ್ತಕಂ ॥ 349

ಕಂ ॥ ನೂರ್ಮಡಿ ಪಶು ಕಱೆವುದಂ ತಾ ।
ನೊರ್ಮಡಿಯೆ ಕಱೆವೆರ್ಮಡಿಯಲ್ಲದೆಱಿಯೆರ್ಮಡಿಗಳೇ ॥
ಯೆರ್ಮಡಿಗಳೊಳಗಿಲ್ಲೆನಿಸಿ ।
ದ್ದೆರ್ಮಡಿಯು ಪಿಂಡುಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 350

ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತನಗಿಂಬಪ್ಪುದನಾಯ್ದು ನೋಡಿ ಪಲವುಂ ಬಿಲ್ವಿಲ್ಲಗಳೊಳ್ ಬಿಲ್ಲನೊಂ ।
ದನೆ ಕೊಂಡೇಱಿಸಿ ನೀವಿ ಜೇವೊಡೆದಡುತ್ತೊರ್ದಂಬಿನಿಂದೊಂದು[4] ಸೂ ॥
ೞ್ವನೆಯಂ ಪಾವಿನ ಪನ್ನೊಳಾದುವನತಿಪ್ರಾರಂಭದಿಂದೇಱುವಂ ।
ಜನಕಾಧೀಶತನೂಜೆಯಾಣ್ಮನಿಸುವಂತೆಚ್ಚಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಂ[5]ತಕಂ ॥ 351

ಸೂತ್ರಂ ॥ 78 ॥

ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ ।
ಶೀಳಾದ್ಯರ್ತ್ಥಂಗಳಂ ವಿವಕ್ಷಿಸೆ ಪೆಱತೊಂ ॥
ದಾಳಾಪವಂತದೇನೊ ಯ ।
ಥಾಳೋಕನಿರೂಪಿತೋಕ್ತಿಗಳನುಸಾರಂ ॥ 352

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾಱಾಳಿಯುಮೋದಾಳಿಯು ।
ಮೇೞಾಳಿಯುಮಪ್ಪನಾಗಿ ಪ[6]ಡೆವಾಳಿಯೆ ಕೇಳ್ ॥
ನೀಱಿಂ ಜೂದಾಳಿ ಕರಂ ।
ನೀಱಿಂ ಮಾತಾಳಿ ಕರೆಯೆ ಸಿಗ್ಗಾಳಿಯಿ[7]ವಳ್ ॥ 353

ಸೂತ್ರಂ ॥ 79 ॥

ಅದುವಿದುವುದುವೆಂಬಿಂತೀ[8] ।
ವಿದಿತಾರ್ತ್ಥದ ಸರ್ವ್ವನಾಮಶಬ್ದಕ್ಕಕ್ಕುಂ ॥
ತದುಪಾಧಿವಿಹಿತಪ[9]ರಿಮಾ ।
ಣದೊಳನಿತಿನಿತೆನಿತೆನಿಪ್ಪ ರೂಪನಿಪಾತಂ ॥ 354

---

1 ಷ್ಟಂಪ್ರಕೃತಂ. 2 ಯುಮುಪ್ಪಾ. 3 ಪೇೞಿ. 4 ದಸೂ । ಱನೆಯಂ. 5 ದ್ರಾತ್ಮಕಂ. 6 ಪಡಪಾಳ್. 7 ಯಿವಂ. 8 ತಿವು. 9 ಪರಿಗಾಮ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಅನಿತೊಂದಣ್ಮಿನಿತೊಂದು ದರ್ಪ್ಪಮನಿತೊಂದೌದ್ಧತ್ಯಮುಂ ಮುನ್ನಮಾ ।
ದನೊಳಿನ್ನಪ್ಪನೊಳುಂಟೆ ದಾನವರೊಳೆಂಬುದ್ವೃತ್ತನಂ ನಾರಸಿಂ ॥
ಹನ ರೂಪಿಂ ನಖದೊಳ್ ವಿದಾರಿಸಿ ಕುಸುಂಭಾರಕ್ತಮಂ ಪೆಟ್ಟಗಾ ।
ಱನೆ ಮಾಸಂ ತ[1]ವೆ ತೋಡುವಂತೆ ಕರುಳಂ ನಿಂ ತೋಡಿದೈ ದೈತ್ಯನಾ ॥ 355

ಕಂ ॥ ಇನಿತಱಲುಮಿನಿತು ಮಱುಕಮು ।
ಮಿನಿತು ಮನಃಕ್ಷತಮುಮಾವನಿಂದಾದುದವಂ ॥
ಗಿನಿತಱಲನಿನಿತು ಮಱುಕಮ ।
ನಿನಿತು ಮನಃಕ್ಷತಮನ[2]ಬ್ಬ ಮಾಡದೆ ಮಾಣೆಂ ॥ 356

ಜನನೀಜನಕಸಹೋದರ ।
ವನಿತಾಸುತಪೌತ್ರಮಿತ್ರಸಂಬಂಧಮದಂ ॥
ತೆನಿತೆನಿತು ಭವದೊಳಾಯ್ತು ।
ಲ್ಲೆನಿತೆನಿತಂ ನೆನೆವುದೆನಿತನವಧರಿಸುವುದೋ ॥ 357

ಇವಕ್ಕೆ ದ್ವಿತ್ವಪ್ರಯೋಗಮುಂ ಸೂತ್ರನಿರ್ದೇಶದೊಳ್ ಜ್ಞಾಪಕಸ್ಥಿ[3]ತಮಕ್ಕುಂ ॥

ವೃ ॥ ಕಾಯಲುಂ ಬಲಗರ್ವ್ವದಿಂ ನೆಲನೆಲ್ಲಮಂ ನೆಲಕೆಲ್ಲಮಾ ।
ತ್ತಿರ್ಯಲುಂ ತನಗಾಚತುರ್ಭುಜಮುಂ ಭುಜದ್ವಯಮಾದನಿ ॥
ತ್ತಾಯುದಾಯತಿ ತೋಳೊಳೊಪ್ಪಿರೆ ಮಿಕ್ಕ ಪೆಂಪಿನ ಕೀರ್ತ್ತಿನಾ ।
ರಾಯಣಂ ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ ಚಾ[4]ಗಚತುರ್ಭುಜಂ ಗರುಡಧ್ವಜಂ ॥ 358

ಎನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ಭುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನನ್ತು ಕೀಸುಗುಂ[5] ॥ 359

ಸೂತ್ರಂ ॥ 80 ॥

ಮತ್ತಮವಕ್ಕರ್ಕ್ಕುಂ ಸಮು ।
ಪೊತ್ತನಕಾರಂ ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ತ್ಥಂ ಮೆ ॥
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ತುದುವೆಂಬಿವು ವಿ[6] ।
ದ್ಯೋತ್ತಮರೀತೆಱದಿನಱಗೆ ಪೆಱವುಮನಿ[7]ದಱೊಳ್ ॥ 360

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪ್ರಕಾರಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಂತು ಕಾಡುಗುಮೆ ಲೋಕಮನಿಂದ್ರಂ ।
ಗಂತು ಮಾಡುಗುಮೆ ಬನ್ನಮನೋರ್ವ್ವಂ ॥
ಅಂತು ಸೂಡುಗುಮೆ ಕೇಸುರಿಯಂ ಪೇ ।
ಱಂತು ಕೂಡುಗುಮೆ ಬೀ[8]ರಮದಾಗ್ರಂ ॥ 361

1 ಅನೆ, ಆನೆ. 2 ನಬೆ. 3 ಪಿಥ್ಥ. 4 ಭಾಗ. 5 ನಂ. 6 ವಿ । ದೃತ್ತಮು. 7 ನಿವಜ್ಞುಪೆಳ್. 8 ಸಾಹಸವಾ.

ಕಂ ॥ ಇಂತಿಂತೆ ಪಲಬರುಂ ತ ।
ತ್ಸಂತತಿಯೊಳ್ ಕೞಿದು ಪೋಗೆ ಜನಿಯಿಸಿದಂ ದು ॥
ಷ್ಯಂತಂ ದುಷ್ಯಂತಂಗಮ ।
ನಂತಗುಣಂ ಭರತರಾಜನಾ[1]ದಂ ತನಯಂ ॥ 362

ಎಂತೆಡಱಿದಯೆಂತುಕ್ಕಿರ್ದ ।
ಯೆಂತೊವವಿದಯೆಂತುಮಗುೞ್ದಯೆಂತೊದಱಿದಮಾ ॥
ಯ್ತಂತೆನಗಿದಿರ್ಚ್ಚಿರ್ದಯೆ ಮಗು ।
[2]ೞ್ಗಂ ತೊಡರದಿರೆನೆ ಸಿತಾಶ್ವನೆಂದಂ ಕರ್ಣ್ಣಂ ॥ 363

ಕಾಲಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮುನಿಸಿಂ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬರ್ಪ್ಪಂದಿನ ವಿಪುಳಶಿಲಾಸ್ತಂಭಮಂ ಕೀೞಿ ಕೀೞ್ವಂ ।
ದಿನ ಬೆಂಕೊಂಡಟ್ಟಿ ಕೊಲ್ವಂದಿನ ತಿರಿಪಿ ಕಪಿತ್ಥಾವನೀಜಾತದಿಂದಂ ॥
ಬನದೊಳ್ ಮೆಯ್ವೆರ್ಚ್ಚಿ ಪೊಯ್ವಂದಿನ ನಿಜಭುಜವಿಕ್ರಾಂತಮೇನಾದುದಿಂತೀ ।
ಜನಮೆಲ್ಲಂ ನೋಡೆ ಚಾವಟ್ಟದ ಬಿಸುವುಡಿಯೊಳ್ ಬಿೞ್ದು ಸ್ವಾವಂತುಟಾಯ್ತೇ ॥ 364

ಇಂದು ಪಿಂಗಿದುವೆಮ್ಮ [3]ಪೇೞೆಗಳೆಂದು ಸಾರ್ದ್ದುವು ಸಮ್ಪು ತಾ ।
ವಿಂದಮೋಘಫಲಂಗಳಾದುವು ಯಜ್ಞದಾನಸಮಾಧಿಗಳ್ ॥
ಇಂದು ನಂಬಿದೆವಾಮುಮೆಮ್ಮ ನೆಗೞ್ತೆಯೊಳ್ಪನದಲ್ಲದೆ ।
ವಿಂದುವಂಶಮುಮಿಂದು ನಿರ್ಮ್ಮಳಮಾದುದಿಂದ್ರಧರೋಪಮಾ ॥ 365

ಕಂ ॥ ಎಂದಮರರನರೆಯುಟ್ಟುವೆ ।
ನೆಂದಮರಾವತಿಯನೀೞ್ದುಕೊಳ್ವಂ ಶಕ್ರಂ ॥
ಗೆಂದಭಿಭವಮಂ ಮಾಡುವೆ ।
ನೆಂ[4]ದಲ್ಲಿ ಪಲುಂಬಿ ಚಿಂತಿಕುಂ ದನುತನಯಂ ॥ 366

ಅಲ್ಲಿ ಪೆಱವು ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಿರಹದೊಳಾದ ವೇದನೆಯನಾಱಿಸಲಾಮರನೊಳ್ಳಿತೆಂದು ಮಾ ।
ಮರದ ನೆೞಲ್ಗೆ ಪೋಪೆ ಗಡ ಕಾಮನ ಡಾಮರಮಲ್ಲಿ ಕೋಕಿಲೋ ॥
ತ್ಕರರ[5]ವಮಲ್ಲಿ ಚಾವಳಿಪ ರಾಜಶುಕವ್ರಜಮಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದು ಪ ।
ಲ್ಮೊರೆವ[6]ಮದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಖಿ ಸಾರದಿರಾಮರನಂ ವಸಂತದೊಳ್ ॥ 367

ಸೂತ್ರಂ ॥ 81 ॥

ಗಣನಾವಿಶೇಷಪರಿಪೂ ।
ರಣದೊಳಮನಿತಿನಿತೆನಿತು ಶಬ್ದಂಗಳ ಪೂ ॥
ರಣದೊಳಮನೆಯಪ್ರತ್ಯಯ ।
ಮೊಣರ್ದು ಸಮಂತೊಂದಿ ತೋಱುಗುಂ ತದ್ಧಿತದೊಳ್ ॥ 368

1 ನಂ ಬಂ, 2 ಬ್ಬಂ. 3 ಪೇಶ. 4 ನೆಂದೆಂದು. 5 ದುಲಿಪಲ್ಲಿ. 6 ಪಳಮಾಲೆ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ|| ಜಿನಮದನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾ |
ಱನೆಯಂ ತತ್ಸಕಲಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿಗಳೊಳಗ ||
ಯ್ದನೆಯುನೆನೆ ಪುಣ್ಯಪುಂಜಾ |
ರ್ಜ್ಜನಕ್ಕೆ ಶಾಂತೀ[1]ಶನಂತು ನೋಂತರು[2]ಮೊಳರೇ || 369

ಇನಿತನೆಯ ಭವದೊಳಿಂತಾ |
ಯ್ತಿನಿತನೆಯ ಭವಾಂತರಂಗಳೊಳ್ ಮತ್ತಂ ಮೇ ||
[3]ಲಿನಿತು ಸುಖದುಃಖಫಲಮುಂ |
ಜನಿಯಿಕುಮೆಂದಱಿವುದರಿದು ಸಂಸೃತಿಗತಿಯೊಳ್ || 370

ಸೂತ್ರಂ || 82 ||

ಇರೆ ತದ್ಧಿತಪ್ರಯೋಗಂ |
ಪರದೊಳ್ ಚರಮಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮದಕ್ಕುಂ ||
ನಿರವಿಸಿ ಮುನ್ನೆ ಸಮಾಸಂ |
ತರದೊಳ್ ಪೇೞ್ದೊಂದು ಕಾರ್ಯ್ಯಮುಂ ಬಂದಿರ್ಕ್ಕುಂ || 371

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ತೊಟ್ಟು ತೀವಿ ಬಳೆಯಂ ನಿಡುದೋಳ್ಗಳೊಳೊಂದುಃ ,
ತುಟ್ಟು ಪೆಣ್ಣುಡೆಯನಾ[4]ಡಿಸಿ ಬಾಲ್ಯ ಃಖಂಡಿ ಮುಂ ||
ನೆಟ್ಟನರ್ಜ್ಜನನ ಸಾರಥಿಯೆಂಬುದನೀಗಳೀ |
ಘಟ್ಟವರ್ತ್ತಿ ನುಡಿದಳ್ ತಿಳಿವಂತೆಮಗೆಲ್ಲಮಂ || 372

ಒರ್ಮ್ಮ ಪೋಗಿ ಮೃಗಯಾನಿಮಿತ್ತದಿಂ |
ಧರ್ಮ್ಮಮಂ ಮಱೆದು ನೋ[5]ಡ ಬೇಡಿದೊಂ ||
ಪೆರ್ಮ್ಮಗೆಟ್ಟು ಜಮದಗ್ನಿಯಂ ನೃಪಂ |
ದುರ್ಮ್ಮದಂ ಸುರಭಿಯಂ ವಿಮೋಹದಿಂ || 373

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ||

---

1 ಶ್ರೀಶ. 2 ವರೊಳರೇ. 3 ಗಿನಿತು. 4 ನಾಟಿಸಿ. 5 ನೋಱ.

ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 83 ॥

ಭೂತವತಿ ವರ್ತ್ತಮಾನಂ ।
ಖ್ಯಾತಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸರ್ವ್ವಸಾಧನಿಯೆಂ[1]ಬಾ ॥
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳಕ್ಕುಮು ।
ತೀತಭವದ್ಭಾವಿಕಾಲವಿಧ್ಯಾದಿಗಳೊಳ್ ॥ 374

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಭೂತವತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿಭುವನರಾಜ್ಯಪಟ್ಟದೊಡವುಟ್ಟದನಾವಿಭು ಪುಟ್ಟಿದ[2]ನ್ತ್ತು ತಾಂ ।
ರಭಸದೆ ಸಿಂಹವಿಷ್ಟರಮನೇಱಿದನೆತ್ತಿದೆ ತಾನೆ ಮುಂದೆ ಬಂ ॥
ದಭಿಮತಮಪ್ಪ ಬೆಳ್ಗೊಡೆಗಳುಂ ನೆಗೆದೊಪ್ಪಿದುವಿಂತೆ ದಲ್ ಜಗ ।
ತ್ಪ್ರಭುತೆ ಜಗತ್ತ್ರಯಂಗಳೊಳಗಗ್ಗಳಮಾದುದು ದೈತ್ಯರಾಜನಾ ॥ 375

ವರ್ತ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಎಸಗಿದುದೀಗಳೀಗಳಿನಿಸೊಯ್ಯನೆ ತೆಂಕಣ ಗಾೞಿ ಕೋರಕ ।
ಪ್ರಸರದಿ[3]ನೀಗಳೀಗಳೆಸೆದ[4]ಪ್ಪುದು ಚೂತಮಹೀಜಮೆಯ್ದೆ ರಾ ॥
ಗಿಸಿ ದೆಸೆಗೀಗಳೀಗಳುಲಿದಪ್ಪುದು ಕೋಗಿಲೆ ಕಂತು ಬಿಲ್ಲನೇ ।
ಱಿಸಿದಪನೀಗಳೀಗಳೆಲೆ ಸುಗ್ಗಿಯದೊಂದು ಪೊಡರ್ಪ್ಪದಾಗದೇ ॥ 376

ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಡುಕೆಯ್ದಾಂತನ್ನಸೈನ್ಯಂಗಳನಳುಱೆ ಭರಂಗೆಯ್ದು ನಿಮ್ಮೊಂದೆ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ।
ಕಿಡಿಸಲ್ ಸಾ[5]ಲ್ವಿರ್ ಸಮಾಸಾದಿತರಣರಸಿಕರ್ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಾದಮುಣ್ಮಂ ॥
ನುಡಿವಾಗಳ್ ನಾ[6]ಡೆ ಲಜ್ಜಾಕರಮದಱಿನದಂತಿಕ್ಕೆ ಜೀಯೆಂಬಿನಂ ಮಾ ।
ರ್ಪಡೆಗೆನ್ನೀಬಾಳಕೇಳೀವಿಳಸ[7]ನಮನದಂ ಯುದ್ಧದೊಳ್ ನಾಳೆ ತೋರ್ಪ್ಪೆಂ ॥ 377

ವಿಧ್ಯಾದಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾ[8]ರ್ಚ್ಚದಿರು ಬಸನಮಂ ಗಿಳಿ ।
ಗರ್ಚ್ಚದಿರು ಖಳಸ್ವಭಾವಮಂ[9] ಮನೆಯತ್ತಲ್ ॥
ಸೇರ್ಚ್ಚು ಹಿತರಪ್ಪರಂ ಸಲೆ ।
ಪೆರ್ಚ್ಚಿಸು ತಳವರ್ಗ್ಗಮಂ ಮನಂಗೊಳೆ ಮಗನೇ ॥ 378

1 ಯೆಂದಾ. 2 ದತ್ತಿರಾ. 3 ದೊಳೀ. 4 ಎದ್ದರ್ಗಮ. 5 ಸಾಲ್ವಿರ್. 6 ನೋಡೆ. 7 ಸಿತಮ. 8 ಮುಚ್ಚಲಸು. 9 ದೊಳಮು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 84 ॥

ಕವದಿನಮುರಯಿರೆನೆವೆನಿ ।
ಪ್ರವೃ ವರ್ತಿರ್ಕುಮನ್ಯಯುಷ್ಮದಸ್ಮದ್ವಿಷಯು ॥
ವ್ಯವಹೃತಿಗಳ್ಗೇಕಾನೇ ।
ಕವಚನದಿಂ ಪ್ರತಿವಿಭಕ್ತಿ ಪುರುಷಾಖ್ಯಂಗಳ್ ॥ 379

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ತೊಟ್ಟಂ ಸಂಮೋಹನಮಂ ।
ತೊ[1]ಟ್ಟನೆ ಭುಜವಿಜಯಶಾಲಿ ಫಲ್ಗುಣನಾಗಳ್ ॥
ಪುಟ್ಟಿದ ನಿದ್ರಾಭ[2]ರದಿಂ ।
ದೊಟ್ಟೈಸಿ ವಿರೋಧಿಭೂಭುಜರ್ ಮೆಯ್ಮರೆದರ್ ॥ 380

ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ನುಡಿದಯ್ ಪೊಚ್ಚಜವಾತಂ ।
ಬಿಡದೆನ್ನೊಳ್ ಜಲಜಸುತಿಪೂರ್ವದಾವುದು ಗಂಡು ॥
ಳ್ಳೊಡೆ ಮೊನೆಗಿದಿರ್ಚಿ ಬರವೇೞ್ಟಿ ।
ತೊಡದರ್[3]ಗಳ್ ಕಾಣ್ಬರೆಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೊಂದಳವಂ ॥ 381

ಉತ್ತಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಸುರಹರಂ ತೇರಂ ಸ ।
ಯ್ತುಸಗುವನಾಂ ಕೀಱಿ ನಿಂದು ಬಿಲ್ಗೊಳ್ವೆನೆಸಲ್ ॥
ವಿಸಸನಮುದಾವುದರಿದ ।
ಕ್ಕರ್ಣಸೂನುವಂ ಕೊಂದೆನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತಮಿರಿಂ ॥ 382

ಸೂತ್ರಂ ॥ 85 ॥

ಮಿಗದಾಸ್ವಾರ್ತ್ಥದೊಳಂತವು ।
ನೆಗೞ್ಗುಂ ತಂತಮ್ಮ ಸಾಧನಂಗಳೊಳನಿತುಂ ॥
ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗಮಾವಂ ।
ದು ಗಣನೆಯೊಳ್ ಮುಂದೆ ನಿಂದುದಾವುದದಕ್ಕುಂ ॥ 383

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಸ್ವಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಎಂದಿಂತಾತನನಂದು ನಂಬಿಕೊಡಾಮುತ್ಪ್ಯತ್ತಜಂ ನಂಬಿ ಸಾ ।
ನಂದಂ ಬಂದು ಸುರೇಂದ್ರಸೂನು ನೀ ತಾಱಿಲ್ಗೆಯ್ದುಂವನಾನಿನ್ನೆಗಂ ॥
ಬ[4]ಂತ ಕೆ ನೀಂ ದಯೆಯಿಂದವಮಾನಱಿದೆನಿಲ್ಲೀಗಳ್ ಮಾನಂದಮೆನಿ ।
ನ್ನೊಂದುಂ ಸಂದೆಯಮಿಲ್ಲ ತೇರನೆಸಲೆಂ ನೀಂ ಕಾದಿ ಗೆಲ್ ಫಲ್ಗುನಾ ॥ 384

---

1 ನಟ್ಟನೆ. 2 ಭರವಿರದೊಟ್ಟೈಸೆ. 3 ವಾಗಡೆ. 4 ಬಂಧನೊಳಂತವುಯಿಂದಿರದಯೆಯಿಂದವಾ.

ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆವುಂ ದ್ರೋಣರುಮಶ್ವ ।
ತ್ಥಾಮನುಮಂಗಾಧಿರಾಜನುಂ ಕೃಪನುಂ ಸಂ ॥
ಗ್ರಾಮದೊಳಾಂಪೆವರಾತಿಯ ।
ನೇವಮಾತಡಿಯೆತ್ತು ತಡೆಯದಿರ್ ಭುವನಪತೀ ॥ 385

ಸೂತ್ರಂ ॥ 86 ॥

ದದಪವಕಾರಂಗಳ್ ಮೂ ।
ಲದೊಳಕ್ಕುಂ ಭೂತವರ್ತ್ತಮಾನಭವಿಷ್ಯ ॥
ದ್ವಿದಿತವಿಭಕ್ತಿತ್ರಿತಯ ।
ಕ್ಕದೆಲ್ಲವಚನಂಗಳೊಳವಿ[1]ದಾಗಮಮಕ್ಕುಂ ॥ 386

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಭೂತವತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಆಡಿದನಿಂದ್ರನಿಂದ್ರಗಣಿಕಾಗ[2]ಣಮಬ್ಜಜೊಳೊಲ್ದು ಮಂಗಳಂ ।
ಬಾಡಿಮದಬ್ಜಜಂ ಪರಸಿ ಸೇಸೆಯನಿಕ್ಕಿದನದ್ರಿ ತಾನೆ ಮುಂ ॥
ಪಾಡಿ ವಿಭೂತಿಯಿಂದೊಸಗೆಮಾಡಿದನಂಗಜನಂಗಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಳ್ ।
ಕೂಡಿದನೆಂದೊಡೇವೊಗಳ್ವುದೋ ಭವಶೈಲಭವಾವಿವಾಹಮಂ ॥ 387

ವರ್ತ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಾಡಿದಪಂ ಖಳಸಮಿತಿಗೆ ।
ಕೇಡಂ ತಕ್ಕರನುದಾತ್ತಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯೊಳ್ ॥
ಕೂಡಿದಪಂ ನೀಡಿಲ್ಲದೆ ।
ನೀಡಿದಪಂ ಬೇಳ್ಪವಂಗೆ ಬೇಳ್ಪುದನಿಂದ್ರಂ ॥ 388

ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಬರ್ಪ್ಪನವೋಘಮಬ್ಧಿಸಮಯಕ್ಕೆ ಪಲುಂಬದೆ ಮಾರುತಿವರ್ಪ್ಪದಾಂ ।
ಬರ್ಪ್ಪದನೆಂದು ಪೋದನಿನಿದುಂ ಜಲದಾಳಿಗಳಿಂತಿವೇಗಳೇ ॥
ಬರ್ಪ್ಪವೆ ಬಂದನಿಲ್ಲ ತಡೆದಂ ಪರದೇಶದೊಳಾದ ಮರ್ಚ್ಚನಿಂ ।
ಕೂರ್ಪ್ಪಡೆ ಪರ್ಬ್ಬರಲ್ಲದೊಡೆ ಬರ್ಪ್ಪರೆ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯಪ್ಪ ಮಾನಸರ್ ॥ 389

ಸೂತ್ರಂ ॥ 87 ॥

*ಭಾವಿಭವತ್ಕಾಲಂಗಳೊ ।
ಳಾವಿಹಿತವಿಭಕ್ತಿಯಾದಿ[3]ಗಳೊಳಾಗಮದಿಂ ॥
ತಾವೊಲ್ವರ್ ಕೆಲಬರ್ ಭಾ ।
ಷಾವಿದರುದ್ವಾದಿಯಕ್ಕುಮದುಮಂ ಪ್ರಾಯಂ ॥ 380

1 ಗಿವಾಗಮ. 2 ಜನ. 3 ದ. * ಒಂ ೧ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ || 88 ||

ಅವಱೊಳಗೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂ |
ಗವಿಷಯಮಾದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪುರುಷಂಗುದುಮೆಂ ||
ಬುವೆ ದಲ್ ಸಮನಿಸುಗುಂ ಸ್ತ್ರೀ |
ವಿವಕ್ಷೆಯೊಳ್ ನೆಗಳ್ಗುಮೇಕವಚನಮುಳ್ಳಂತಂ || 391

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ಕಂ || ಊದಿದುದು ತಣ್ಣೆಲರ್ ಕಳ |
ನಾದಂ ಸ್ವಾ[1]ದರದೊಳೊಂದಿ ನೆಗಳ್ದುದು ಪದ್ಮಾ ||
ಮೋದಮಿ[2]ನಿಸುಂ ತೊವತ್ತೊರ್ವ |
ರಾದುದು ಕೂಗಿದುವು ತಾಮ್ರಚೂಡಕುಳಂಗಳ್ || 392

ಅಱಿವಳ್ ಪಾಂಡುತನೂಜರ |
ತೆಱನೆಲ್ಲಮನೀಕೆ ನುಡಿವಳಲ್ಲಳ್ ತಪ್ಪಂ ||
ಮಱಸಿ ಪುಸಿನುಡಿವ ಜಱುಚರ |
ತೆಱನಂ ಕಂಡಱಿಯದಂತು ಕುಳಿಯರುಮೊಳರೇ || 393

ಸೂತ್ರಂ || 89 ||

ಅರೆಬರ್ ತದೇಕವಚನಾಂ |
ತರಂ ನಪುಂಸಕದೊಳಾಗೆ ತತ್ತ್ವನ್ಯತರಂ ||
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಮೆಂಬರವು ಮಱಂ |
ತಿರೆ ಪೂ[3]ರ್ದ್ಧಗುಮಮರ್ದಿಕಾರಮಕ್ಕೆಯಕಾರಂ || 394

ಪ್ರಯೋಗಂ ||

ವೃ || ಪುಟ್ಟಿತು ಪುಟ್ಟದು ದಿವಮುಂ |
ಮೆಟ್ಟಿತು ಮೆಟ್ಟದು ರಸಾತ[4]ಳಾಗ್ರಮನೆಂಬೊ ||
ಳ್ಪಟ್ಟಳವಾಗಿರೆ ದಿವಿಜರ |
ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಸೊಗಯಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಮಂದರಶೈಲಂ || 395

ಉರಗರಗಿದರ್ ದೈತ್ಯರ್ ಕಳ್ಕುತ್ತಿರಳ್ಕಿದನಿಂದ್ರನೀ |
ಶ್ವರನ ಮನಮು[5]ಱ್ಕಿತೊ[6]ಡಿತ್ತು ಕಿನ್ನರಸೈನ್ಯಮಾ ||
ಸರಲ ಬರಮಂ ಕುಡಿಂ ಕಟ್ಟಿತ್ತು ಭಾರತಮೆಂದು ತಃ |
ವರಯೊಲೆಯು ನೀರಂತಾಯ್ತುತ್ತಂ ಸುರಾಸುರಮಂಡಲಂ || 396

ಸೂತ್ರಂ || 90 ||

ಅವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗವಚನ |
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದೊಂದಿ ಗುಂ ಕುಮಾದೇಶಂಗಳ್ ||
ಬವರಿಸುಗುಂ ಸಂಪ್ರತಿಗಂ |
ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥದೊಳಮನ್ಯವಚನೋಕ್ತಿಗಳೊಳ್ || 397

---

1 ಗಾಂಧರ. 2 ಮಿನಿಸಂ. 3 ಪೂರ್ವ್ವಗೆಯುಮರ್ಕಾರಮಕ್ಕುವಿಕಾರಂ. 4 ತಳಾಂತಮ. 5 ಮುಳ್ಕಿ.
6 ತೊತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಮೀಱುಗುವಲ್ಲಿ ದೇವರೆಡೆವೊಕ್ಕೊಡವಮಾತ್ಮಭುಜಪ್ರತಾಪವಂ ।
ತೋಱುಗುಮುರ್ಕ್ಕಿ ದ[1]ನ್ಯನೃಪನಂದನರಂ ತವೆ ಕೊಂದು ನಾಱ್ಗಳಂ ॥
ತೀಱುಗುವಾಗಳ[2]ಲ್ಲಿ ತೊಡರ್ದಾರುವುನುಗ್ರಸತತ್ರಿಭೂರವಂ ।
ಪೇಱುಗುವಂತುವಾಂತೊಡವರಂ ಬಡಿಯೊಳ್ ಪುಡಿಗುಟ್ಟಿ ತೂಱುಗುಂ ॥ 398

ಕಂ ॥ ಅರ್ಕ್ಕೇಂದುಗಳಂ ತವೆ ನುಂ ।
ಗಿರ್ಕ್ಕಂ ಕಱ್ತಲೆ ಸಿಡಿಲ್ಗಳೆಱಗುಗುವಂತುಂ ॥
ಬರ್ಕ್ಕಂ ನಿನ್ನೋಪಳ್ ಭಯ ।
ಮಿರ್ಕ್ಕವೆ ನೀನಿರ್ಪ ಮನದೊಳು[3]ಗ್ರತುಳಾರ್ಕ್ಕ ॥ 399

ಸೂತ್ರಂ ॥ 91 ॥

ಉಗೆಕೆವಿಕಲ್ಪಿತಮನ್ಯಾ ।
ರ್ತ್ಥಗತಿಯೊಳುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯುಂ[4]ಕ್ತಿ ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಜ್ಞೋ ॥
ಕ್ತಿಗಳೊಳಮಸ್ಮದ್ಬಹುವಚ ।
ನಗತಿಯೊಳಂ ನೆಗಲ್ದಿ ಸರ್ವಸಾಧನಿಗಕ್ಕುಂ ॥ 400

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಅನ್ಯಾರ್ತ್ಥಗತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೇದಿನಿ ಸಾಗರಾಂತಮದು ನಿನ್ನನೆ ಪತ್ತುಗೆ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷದೊಳ್ ।
ಶ್ರೀ ದೊರೆಕೊಂಡು ಪೆ[5]ರ್ಚ್ಚುವೆರಸಿರ್ಕ್ಕೆ ಸಮುನ್ನತ ನವಗ್ರಹಂಗಳೇ ॥
ಕಾದಶಮಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತ್ತಿ ಪರೆದಿರ್ಕ್ಕೆ ಜಯಾಂಗನೆ ಕೂ[6]ರ್ಕ್ಕೆ ಸಿರ್ಚ್ಚಲಂ ।
ವೇದದೊಳೋ[7]ದಿದಾಯು ನಿನಗಕ್ಕೆ ಚಿರಂ ಕಲಿಕಾಲಸೂ[8]ದನಾ ॥ 401

ಯುಷ್ಮತ್ಸಂಜ್ಞೋಕ್ತಿಗೆ ॥

ವೃ ॥ ವಾಯುಸದಂತೆ ನೋಡು ಬಕದಂತಿರೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪೆಟ್ಟು ಕಚ್ಚಪೋ ।
ಪಾಯದಡಂಗಿ ನಿಲ್ ಭ್ರಮರಿಯೊಳ್ ಭ್ರಮಿಯಂತಿರ ಪೆರ್ಚ್ಚರಾಗು ಖ ॥
ಱ್ಗಯುಧಚಾ[9]ಪರಂ ಪೊಳೆವ ಮಿಂಚನೆ ಪೋ[10]ಲ್ತಿರೆ ಬೀಸು ನೀಂ ಖಳ ।
ನ್ಯಾ[11]ಯದಿನೆಲ್ಲಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಕಲ್ತುಪದೇಶಕನಾಗು ಲೋಕದೊಳ್ ॥ 402

ಕಂ ॥ ಹರಿ ನುಡಿಯೆ ನುಡಿಯಿಮುಲಿಯಲಿ ।
ಮಿರಿಮುಸಿರಲಿಮತ್ತಸಾರಿಮೆಲೆ ಮಿಡುಕದಿರಿಂ ॥
ಪಿರಿದುಂ ಗ[12]ಬಿಪಲಿಮೆಡೆಗೊಂ ।
ಡಿರದರಿಮೆನುತಿರೆ ಕಡಂಗಿ ಪಡಿಯಱಿರತ್ತುಂ ॥ 403

---

1 ದಂದು. 2 ಮಲ್ಲಿ. 3 ಳುಗ್ರತಳಕರ್ಕ್ಕ. 4 ಯುಕ್. 5 ಪರ್ಚ್ಚು. 6 ಕೂರ್ಗ್ಗ. 7 ಳೊಂದಿ. 8 ಸಾಧನಾ. 9 ಚಾಪಮಂ. 10 ಪೊತ್ತಿರೆ. 11 ನಾಭ್ಯಮುವು. 12 ಗಳಪಂಮೆಡೆಗೊಂದರದಿಂ

ಅಸ್ಮದ್ಬಹುವಚನಗತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆನೆಯದೆ ಕಜ್ಜದ ಬಿಣ್ಪಂ ।
ಮುನಿವರ್ ನೀನೊರ್ವನೆಂಬ ಹರಿಗಮಸಾಧ್ಯಂ ॥
ಮನುಜಪ್ರಕಾರಾಂ[1]ಕನೊ ।
ಆನಿಬರುಮೊಂದಾಗಿ ತಾಗುವಂ ಫಲ್ಗುಣನೊಳ್ ॥ 404

ಸೂತ್ರಂ ॥ 92 ॥

ತದುಪಗತಮಧ್ಯಮೈಕ ।
ತ್ವದೊಳಕ್ಕುಂ ಪ್ರಾಯದಿಂದಿಕಾರಮುಕಾರಂ ॥
ವಿದಿತಸ್ವರೂಪಲೋಪಮು ।
ಮದಂತೆ ಪೆಱವುಳ್ಳಿಯೊಳಂ ಪ್ರ[2]ಕೃತ್ಯಂತಮೊಳಂ ॥ 405

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಿಗಿ ಪುಗು ಬಿ[3]ಟ್ಟು ಕೂಡು ಜಡಿ ಒಗ್ಗಿಸು ಪೊ[4]ಯ್ಮಲೆನೋಡು ಸಾ[5]ಯು ಸಾ ।
ದ್ರ್ದಗಿ ಕೆಳೆ ನೂಂ[6]ಕು ಸಾಚಿರ್ ಕಡೆದೋಱಿಯೊಡಸಂದಿಸು ಸಾರ್ದ್ದು ದಂ[7]ಡೆಗೊಳ್ ॥
ಪುಗದೆಡೆಮಾಡು ಚಪ್ಪರಿಸು ರೂಪಿಡು ಕೂ[8]ಪಿಡು ಕೂ[9]ಪ್ಪುರ್ದೋಱು ಪಾ ।
ಱಗಿಱದೆ ಕೂರ್ಮೆಯಿಕ್ಕು ತ್ರ[10]ಗೆ ತೊಂಗಲನಿಂಚನೆ ನೂಂಕು ಯು[11]ದ್ಧಮಂ ॥ 406

ಸೂತ್ರಂ ॥ 93 ॥

ಕ್ರಿಯೆ ತಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ತ್ಥಮಪ್ಪ ।
ಲ್ಲಿಯುಮಕ್ಕುಂ ವರ್ತ್ತಮಾನಗತಿಗುತ್ತುಮುತುಂ ॥
ದ್ವಯಮಕ್ಕುಂ ಪೂರ್ವ್ವಭವ ।
ಕ್ರಿಯೆಯೊಳದುತ್ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ ಪೀನಂ ॥ 407

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ತಿಂಗಳನಪ್ಪಿಕೊಳಲ್ ಪಾ[12] ।
ಱಿಂಗಂ ಬೆಳೆಯಿಕ್ಕಲಮರಗಿರಿಶಿಖರಕ್ಕಂ ॥
ಲಂಗಿಸಲೊಡರಿಸುವರ್ ಪ ।
ರ್ವಂಗಳ್ ಪತ್ತೆಂಟು ದೆವಸಮೆನೆ ಬೆಲೆವೆಣ್ಗಳ್ ॥ 408

ವೃ ॥ ಕೆದಱುತ್ತುಂ ಮಣಲಂ ತೆಮರ್ದ್ದುಕೊಳುತುಂ ಧೂಳೇಱುವಂ ಸೂಸುತುಂ ।
ನದನದ್ಯಚ್ಛಜಲಂಗಳಂ ಮುಱಿಯುತುಂ ಭೂಜಂಗಳಂ ನುಗ್ಗುತುಂ ॥
ಪ್ರೊದಱಿಂ ಸೀಳುತುಮೆಯ್ದೆ ಮಂಚಮನದುಂ ಕಾಡಾನೆಯುಂ ಪೋಲ್ತು ಪೊ ।
ಕ್ಕುದು ಬೀಡಂ ಲಯಕಾಲಕಾಲವಿ[13]ಚಲಧ್ಭೀಮಾರುತಂ ಮಾರುತಂ ॥ 409

1 ರಾಂತನೊ. 2 ಪ್ರಕೃತ್ಯಂತರದೊಳ್. 3 ಬಿಟ್ಟ ಕೂಡ. 4 ಪೊಯ್ಮಲೆ. 5 ಪಾಱ ಸಾಯು. 6 ನೂಂಕ. 7 ಡಗಗೊಳ್. 8 ಕಾಪಿಡು. 9 ಪುಱಪ್ಪುರ. 10 ಪಗೆ. 11 ಬಿಸ್ಮಯ. 12 ಪಾ । ಱಿಗಂಬೆಳೆ. 13 [illegible]

ಕಂ ॥ ನಡುಗಿ ತ[1]ಡವರಿಸಿ ಪೆಂಕೆಯು ।
ಕಡುಗಾಯ್ಪಿಂಗಗಿದು ಜೆಡೆಗೞಡುವಿನೊಳಹಿಗಳ್ ॥
ತೊಡರ್ದು ನುಸುಳ್ದೋಡಿ ಗಂಗೆಯು ।
ಮ[2]ಡುಗಳನಡಹಡಿಸಿ ಪುಗುವಿನಂ ಭಯವಶದಿಂ ॥ 410

ಸೂತ್ರಂ ॥ 94 ॥

ಪ್ರತಿಷೇಧದೊಳಂ ಕೆಲಬರ ।
ಮತದಿಂದಲ್ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಪದಾಂತರದಿಂ ಸಂ ॥
ಗತಿಯಾಗ[3]ಲ್ಲೋಪಂ ವೇಣ್ಕೆ ।
ಚತುರ್ತ್ಥಿ ಸಮಾಸಲ್ಗ ವೆಂಬರದಱೊಳ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 411

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಕಂ ॥ ನಗೆಯೊಳಮಪ್ಪೊಡಮಿಂತೀ ।
ತೆಗಱ ದುರುಕ್ತಿಗಳನೆಮ್ಮೊಳಂ ನುಡಿಯಲ್ ನೀಂ ॥
ಬಗೆಯೊಳ್ ಪೇಱೊಂದನಣಂ ।
ಬಗೆಯಲ್ ಗಡ ನಿನಗೆ ಸುಮತಿ ಬೇಱಾಂ ಪೇಱೇ ॥ 412

ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ ॥ ತರವೇೞ್ ಮದವಾರಣಮಂ ।
ಬರವೇೞ್ ಸನ್ನದ್ಧವಾಜಿಸಾಧನಮಂ ಬಿ ॥
ತ್ತ[4]ರಿಸಲ್ಕೆ ವೇೞ್ ವರೂಥೋ ।
ತ್ಕರಮಂ ಬಲಿದೊಡ್ಡವೇೞ್ ಪದಾತಿಯನೀಗಳ್ ॥ 413

ಸೂತ್ರಂ ॥ 95 ॥

ಎಸೆಗುಂ ಭಾವದೊಳ್[5]ಮರ್ದೇ ।
ಕಸಂಜ್ಞಾವಚನಂ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಂ ವ ॥
ರ್ತ್ತಿಸುತಿರೆ ತಾನಕ್ಕುಂ ಸ ।
ರ್ವ್ವಸಾಧನೀಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಮದೆಂದುಂ ॥ 414

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥
ಭಾವಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥
ಕಂ ॥ ಸಿಡಿಲಂ ಪೊಸೆವುದು ಶೇಷನ ।
ಪೆಡೆಯೊಳ್ ಪಟ್ಟಿರ್ಪ್ಪುದೆಂಟುಮಾನೆಯ ಕೋಡಂ ॥
ಪಿ[6]ಡಿದೊತ್ತಿ ಕೀೞ್ವುದೇೞುಂ ।
ಕಡಲೊಳಗೋಲಾಡುತಿರ್ಪ್ಪುದವನ ವಿನೋದಂ ॥ 415

---

1 ತಡವರಿಸಿ. 2 ಮಡುವಿನೊಳಟಲಱಿಸಿ. 3 ಗಲುಲೋಪಂ. 4 ತ್ತರಿಸಬರ. 5 ಅವಜ್ಞೇ । ಅವಂಜ್ಞೆ.
6 ಪಿಡಿದುಱುಕೊಳ್ವು.

ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕೊಳ್ಗೊಳ್ಳೆಂದೊಡನೊಡನೆಯೆ ।
ತುಳ್ಕುವ ಯುವತಿಯರ ಕರಪರಿಚ್ಯುತಸಲಿಲಂ ॥
ಗಳ್ಗಳೆ ಬಿಡೆ ಕೆದಱುವ [illegible]ಂ ।
ಜಳ್ಕದಿನಾದುದು ಸರೋವರಂ ಕಪಿಶಜಳಂ ॥ 416

ಸೂತ್ರಂ ॥ 96 ॥

ಧಾತುಗನೇಕಾಕ್ಷರಕಾ ।
ಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಮೊದಲೊಳಸು ತಾನಕ್ಕುಂ ॥
ಹೇತುಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ತ ।
ಜ್ಞಾತಿಯೆ ಕರ್ಣಾಟಧಾತುಗಳ್ಗಮು[1]ರ್ದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 417

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ॥ ಎಸೆಗುಂ ಋಜ್ವಾಗತಂ ಕರ್ಣ್ಣ[2]ಸುಗುಮಳವಟ್ಟೂರ್ಧ್ವಮೃಜ್ವಾಗತಂ ಕೋ ।
ಭಿಸುಗುಂ ಪಾರ್ಶ್ವಾಗತಂ ನೋೞ್ಪರನೆಱಸುಗುಂ ಸಾಚಿ ತದ್ವಿದ್ವರಂ ರಂ ॥
ಜೆಸುಗುಂ ದ್ವ್ಯರ್ದ್ಧಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆವೋಲಿರೆ ನೆ[3]ಗೞ್ದುರ್ದ್ದಗನಾಃಭಂಗಿಯಿಂ ಚಿ ।
ತ್ರಿಸಿ ಚಿತ್ರಕ್ಕಾಯುವೊಯ್ದಂ ಮದನನೆನೆ ಕರಂ ಕಾಂತೆ ಕರ್ಣ್ಣಪ್ಪಿ ತೋರ್ಕ್ಕು ॥ 418

ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಲಘ್ವೇಕಾಕ್ಷರಕ್ಕಿದಂತಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ॥ ಸುರರೊಸೆಯೆ ಸ[4]ಕಳ ... ಮು ।
ಸುರನಿಕರಮತರ್ಕ್ಯಮಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಗುಣಮಂ ॥
ಧರಿಯಿಸಿ ಸಂದಿರ್ದ್ದಂ ಭಾ ।
ಸುರತೇಜನುದಾತ್ತಕೀರ್ತ್ತಿನಿಳಯಂ ಕೃಷ್ಣಂ ॥ 419

ಪ್ರಕೃತಿಗಳಂ ಧಾತ್ವರ್ತ್ಥದ ।
ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಱಿದು ಸಮಱಿಕೊಳ್ವುದು ಬಹುರೂ ॥
ಪಕಮನ[5]ದಂ ಪೇೞಲ್ಕಾ ।
ಸಕಳಂ ವಾಕ್ಪತಿಯುಮಾಱನುಱದವರಳವೇ ॥ 420

ಪ್ರತಿಬುದ್ಧರಂ ಕುಱಿತ್ತೀ ।
ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಂ ಕಿಱಿದು ಮಾರ್ಗ್ಗಸೂಚನೆಗೆಯ್ದೆಂ ॥
ಮತಿವಂತರಱಿದು ಪೇೞ್ವುದು ।
ವಿತರ್ಕ್ಕದಿಂ ಮತ್ತಮುಕ್ತಶೇಷಮನಿದಱೊಳ್ ॥ 421

ಇದು ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೊಳ್ ಆಱನೆಯ ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ ॥

---

1 ಮವಳ್ಳುಂ. 2 ವೃಶ್ಚಿಕ್ಷಮೆಂ, ವೃತ್ತಾರ್ಕ್ಷಮೆಂ. 3 ಬರೆದಿರ್ದ್ದಂ. 4 ಕಳಿಸಿಯೇಳೂಳಳಮು.
5 ನವೀಂಬಿಸಲ್ಕಾ.

ಗೀತಿಕೆ ॥ ಇಂತಿರೆ ಶಬ್ದಂ ಸಂದೇಹ ।
ಧ್ವಾಂತೌಘಂ ಪಿಂಗಿರೆ ಜಲಕನಾಗೆ ಬುಧ ॥
ಸಂತತಿಗಪ್ಪಂತು ಪೇಳ್ದಿನಿದಂ ।
ಶಾಂತಮನಂ ಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ॥ 422

ವೃ ॥ ಅಭಿಮತಶಬ್ದಸಂಸ್ಮರಣದಿಂ ಜನಮುಂ ತಿಳಿವಂತು ಮಾಡಿ ವಾ ।
ಗ್ವಿಭವಮುದಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮೆನೆ ಸಂದೆಸಕಂ ದೆಸೆಯುಂತನೆಯ್ದೆ ತ ॥
ತ್ಸಭೆಗ[1]ಳೊಳಗ್ರಪೂಜೆವಡೆದೊಂದು ಮಹಾಮಹಿಮಾನುಭಾವದಿಂ ।
ದಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮ್ಮನಿವನೆಂದಪುದುರ್ವ್ವರೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ॥ 423

ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾಯಮಾ
ನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮ್ಮ
ಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ
ದೊಳ್ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದು
ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣಂ ॥

---

1 ಗೊಳಗಗ್ರ.

2. ಕಾವ್ಯಫಲವ್ಯಾವೃತ್ತ್ಯಧಿಕರಣಂ.

ಪದಪದಾರ್ಥ ಸಂಧಿದೋಷ ವಿನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

ವೃ ॥ ಪ್ರತಿಭಾನಂ ಕಾವ್ಯವಿದ್ಯಾಪ್ರಚಯಪರಿಚಯಂ ವೃದ್ಧಸೇವಾನುರಾಗಂ ।
ಸತತಾಭ್ಯಾಸಪ್ರಯತ್ನಂ ಕವಿತೆಗೆ ನಿಯತಂ ಕಾರಣಂ ಪೇೞ್ವೊಡಂತಾ ॥
ಪ್ರತಿಭಾನಂ ಶಕ್ತಿ ಲೋಕಾಗಮಸಕಲಕಲಾವೇದನಂ ವಿದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ।
ಸ್ವಿತನಪ್ಪಂ ವೃದ್ಧನಾಲಸ್ಯಮನುೞಿದಸಪುದ್ಯೋಗಮಭ್ಯಾಸಕರ್ಮಂ ॥ 424

ಕಂ॥ ಶ್ರುತವಾರಿನಿಧಿಯ ಪಾರಮ ।
ನತಿಪ್ರಬಂಧಾ[1]ಭಿಯೋಗರಾರೆಯ್ದಿದೊಡಂ ॥
ಕೃತಪುಣ್ಯಂಗಲ್ಲದೆ ವಿ ।
ಶ್ರುತಕವಿತಾರತ್ನಮಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುಗುಮೇ ॥ 425

ಮದಮಿಲ್ಲದಿಭಂ ಮಧುವಿ ।
ಲ್ಲದ ಕುಸುಮಂ ಚಂದ್ರನಿ[2]ಲ್ಲದಿರುಳೊಳಪ್ಪರ್ ॥
ಲ್ಲದ ನೃಪತಿ ಕವಿತೆಯಿಲ್ಲದ ।
ವಿದಗ್ಧತಾಗುಣಮದೇಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಮೇ ॥ 426

ಪರಮಪ್ರೀತಿನಿಮಿತ್ತಂ ।
ನಿರತಿಶಯಯಶೋನಿ[3]ದಾನಮಪ್ಪುದಱಿನಿಹಂ ॥
ಪರಮೆಂಪರಡಕ್ಕರ್ಂ ಬಂ ।
ಧುರಕಾ[4]ವ್ಯನಿಬಂಧದಿಂ ಹಿತಂ ಪೆಱತುಂಟೇ ॥ 427

ಕೃತಿಸತಿಯ ಮೆಯ್ಯೊಳೆಳ್ಳನಿ ।
ತು ತಾನದೊಂದಱಿಯೆ ದೋಷವಾಗೆ ತದಾವ ॥
ರ್ಜ್ಜಿತಮಪ್ಪ ಕೀರ್ತಿಯುಂ ನಿಂ ।
ದಿತಮಕ್ಕುಂ ದರ್ಪಣಾರ್ಪಿತಚ್ಛಾಯೆಯವೋಲ್ ॥ 428

ಕಂ॥ ಅದಱಿಂದುಪೇಕ್ಷೆಗೆಯ್ಯದೆ ।
ಸದಭಿಮತೋದಾತ್ತಕೀರ್ತಿಯಂ ಬಯಸುವವಂ ॥
ಪದವಾಕ್ಯಾರ್ಥಂಗಳೊಳೊಂ ।
ದದಂತು ಪಿಂಗಿಸುಗೆ ದೋಷಮಂ ಕೃ[5]ತಿಯಿಂದಂ॥ 429

---

1 ಧಾನಂಗಾಗ. 2 ಇಲ್ಲದೊಂದಿರುಳಪ್ಪುರ್. 3 ವಿಧಾನ. 4 ವಾಕ್ಯ. 5 ಕ್ರಮದಿಂದಂ.

ಪ್ರ[1]ಯೋಜನಸ್ಥಾಪನಂ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 97 ॥

ಇರೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳ್ ತ ।
ತ್ಪರತೆಯಿನದು ಕಾವ್ಯಮದಱೊಳಱಚಿತ್ರೈಕಾರ್ಥಂ ॥
ತರವಾಚಿ ಶಬ್ದಮು[2]ವಭಾ ।
ಸರೂಪವಮಾಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಪ್ಪುದದರ್ಥಂ ॥ 430

ಸೂತ್ರಂ ॥ 98 ॥

ಪ್ರಕರಣದಿಂ ಶಬ್ದಾಂತರ ।
ದ ಕೂಟದಿಂದಭಿನಯಂಗಳಿಂದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ॥
ಪ್ರಕಟನಮುಕ್ಕುಮನೇಕ ।
ಪ್ರಕಾರಮರ್ಥಂ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿನುವೊಡಂ ॥ 431

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಏನೇನುಂ ಮದನುಜರೆನ ।
ಗಾನತರಣಮಾಗದಿರ್ದರುಂ ಮದಮವರ್ಗಂ ॥
ತೇನೇತಱೊಳಾಯ್ತುದನಿನಿ ।
ಸಾನುಂ ಪೇಗದೊಳೆ ಕಳೆದು ತೋಱಿನೆ ರಣದೊಳ್ ॥ 432

ಶಬ್ದಾಂತರಸಂಸರ್ಗಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹರಿ ಪೊಯ್ಯೆ ಬಿರಿದ ಮದವ ।
ತ್ಕರಿಕುಂಭದಿನಗದೊಳೊಕ್ಕ ರಕ್ತಾರಕ್ತ ॥
ಸ್ಫುರಿತನವಮೌಕ್ತಿಕಂಗಳ ।
ನರೆಉಱಿ ವನಚರಯುರೆರದ ಪಣ್ಗೆತ್ತಿಯ್ದರಿ ॥ 433

ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇನಿವಿರಿಯವಪ್ಪ ಮೊಲೆಯುವ ।
ಳಿನಿವಿರಿಯವೆನಿಪ್ಪ ಕಣ್ಗಳಾಕೆ ಮನಂಗೆ ॥
ಟ್ಟನಿತು ದೆವಸಂಗಳಂ ತ ।
ನ್ನಿನಿಱುನನಗಲ್ದಿಂ ಬೞಿಕ್ಕಮಿಂತಿಂತಾದಳ್ ॥ 434

1 ಪ್ರಯೋಗಸ್ಥಾಪನಂ. 2 ಮದಭಾ.

ಸೂತ್ರಂ ‖ 99 ‖

ಅಸಮರ್ತ್ಥಮಪ್ರತೀತಂ ।
ವಿಸಂಧಿ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ಕಷ್ಟಂ ನೀ ‖
ರಸಮೆಂದು ದೋಷಮಿವು ಸಮ ।
ನಿಸುಗುಂ ಪದದೊಳ್ ಪದಾಗಮಜ್ಞರ ಮತದಿಂ ‖ 435

ಸೂತ್ರಂ ‖ 100 ‖

ತೆಱೆದಿರೆ ತದ್ವಾಚಕತೆಯು ।
ನಱಿಪಲ್ ನೆಱೆಯದುದೆ ಕೃತಿಯೊಳಸಮರ್ತ್ಥಪದಂ ‖
ಪೆಱತೇಂ ಪ್ರತೀತಿ ಬಗೆಗೇ ।
ತಱೊಳಂ ಶೋಭಿದುದದಪ್ರತೀತಂ ಗೂಢಂ ‖ 436

ಉದಾಹರಣೆ ‖

ಅಸಮರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ‖

ಕಂ ‖ ಉರಗಾ[1]ಳಿ ನಂದನಾವಳಿ ।
ತರತರದಿಂದೆಱಗಿ ಜಳಭೃದಂತಿಕದೊಳ್ ಮಾ ‖
ಣ್ದಿರದೆ ಕುಡಿದುಪ್ಪುನೀರಂ ।
ಧರೆಗಿನಿದಂ ಕಱೆವುದಿಂತಿದೇಂ ವಿಸ್ಮಯಮೋ ‖ 437

ಅಪ್ರತೀತಕ್ಕೆ ‖

ಕಂ ‖ ಅಸಿತ[2]ರ್ದ್ಧ ವಯಸ್ಯಾಧ್ಯದೊ ।
ಳೆಸೆವ ನವಾಬ್ಜಜನ್ಮಶೋಭೆ ಮೇಚಕರೂಪ್ಯ ‖
ಪ್ರಸರದ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪ[3]ರ್ವ್ವರೆ ।
ಪಸರಿಸಿದ ಗುಣಂಗಳ[4]ವನನೇನಿಱಿಸಿದುವೋ ‖ 438

ಸೂತ್ರಂ ‖ 101 ‖

ಅವಿ[5]ಹಿತಸಂಹಿತೆ ಮೇಣ್ ಸಂ ।
ಧಿವಿರೂಪಂ ಬಗೆಯೆ ತಾಂ ವಿಸಂಧಿಯೆನಿಕ್ಕುಂ ‖
ಸ್ವವಿಕ[6]ಲ್ಪಿತದೊಳನಿಷ್ಟಾ ।
ರ್ತ್ಥವಾಗೆ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ‖ 439

---

1 ಗಾಧಿ, ಗಾಡಿ. 2 ಶತ್ರು. 3 ಪಕ್ಷರಂ. 4 ಳಳವನೇ. 5 ಏಹಿಕ. 6 ಕಲ್ಪನ.

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ವಿಸಂಧಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಸಿಯು ಬಱಿ ಕಸದ ಪ[1]ಟ್ಟಗ ।
ಮಿಸುಗುವ ಆರಂ ತೊಳಪ್ಪ ಕನ್ನವುರಂ ಚೆ ॥
ಲ್ವೆಸೆದಿರೆ ಬಲವಪ್ಪರ್ ವಿಟರ್ ।
ಕುಸುಮೇಷುವ ಮೇಳದವರ್ಗಳೆನಿಸಿದರ[2]ದಱೊಳ್ ॥ 440

ವಿರೂಪಸಂಧಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪ[3]ಸುರಂ ಬಿಡದೆಸಪ ಮಳೀ ।
ಮುಸರ್ಗಂದುದಿತೋಡುರಾಜನಂ ನಯದಿಂ ಕ ॥
ಲ್ಪಿಸಿ ಜಲಧಿ ನುಡಿವ ಮಾಱ್ಕೆಯಿ ।
ನೆಸೆದತ್ತು ಲ್ಲೋಲಬಹಲಕಲ್ಲೋಲರವಂ ॥ 441

ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಳವದರಿಭೂಪದಾವಾ ।
ನಳಃ ಕಳಿಂಗಾಧಿರಾಜ ನಿನ್ನುಗ್ರಶರಾ ॥
ವಳಿವಿಳಸಿತೋರುಧಾರಾ ।
ಜಳಸ[4]ಕರನಿಂದವೆಯ್ದೆ ಮುಱುಗಿ ಧಾ[5]ರದೊಳ್ ॥ 442

ಸೂತ್ರಂ ॥ 102 ॥

ಶ್ರುತಿವಿರಸಪದಕ್ಷೇಪ ।
ಸ್ಥಿತಿ ಕಷ್ಟಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಶಬ್ದಸಂದರ್ಭಸಮು ॥
ಸ್ಥಿತಮುಮಸಭ್ಯಾರ್ತ್ಥಕೃತಿ ।
ಸ್ಮೃತಿಯುಂ ನೀರಸಮೆನಿಪ್ಪುದಕ್ಕುಂ ದೋಷಂ ॥ 443

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇದಿರ್ವರ್ಪ್ಪರ್ವೊಲಾಯ್ತು ಪವನ ।
ವಿದಳತ್ತ[6]ವ್ಯಾರ್ದ್ರ್ಯಪೋಢಪುಷ್ಪರಜಸ್ಸ ॥
ಕ್ತ ದಿನೊದವಿ ಮಾರುತಂ ಭ್ರಾ ।
ಮ್ಯದತ್ಯುದಗ್ರಾನಿರ್ಝಂಕೃತೋಜ್ಜೈಸ್ತರ್ದ್ಧ್ಯಾನಂ ॥ 444

ನೀರಸಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಗನೆಯೊಳ್ ಕಳ್ದಿರ್ಪ್ಪುದ ।
ನಂಗಾಹಿಯನಱಿದು ಪೇ[7]ೞ್ದು ಪೊಡೆಯುಂ ಕಡುಪಿ ॥
ನ್ನಂಗಂ ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆ ಕೊಂ ।
ಡಂ ಗಡಮೆಲೆ ತೈ[8]ಗ ಪುಲಿಲದೇಂ ಚೋಜಿಗಮೋ ॥ 445

1 ಪಟ್ಟಗೆ, ಕಟ್ಟಗೆ. 2 ದವರೊಳ್. 3 ಪಸರಂ ಬುಡದೆಸಗುವ ನುಡು । ಳಸಗ್ಗ. 4 ಸೀಕರದಿಂಗ. 5 ಧರೆಯೊಳ್. 6 ತ್ಸತ್ಸವ್ಯಾರ್ದ್ರ್ಯಪೋಢ. 7 ಪೊದ್ದುರ್ಪೊಡೆಯುಂಕುಱುಪಿ. 8 ತೈಗುಹುಱುದೇಂ

ತಲೆಮಟ್ಟು ಪಾ[1]ಯ್ದು ಪೀ[2]ಯರ್ಯ್ಗ ।
ವಲೇಪದಿಂದಿೞಿದು ಬೞ್ದುಮೞ್ದಂ ಪಾತ್ರಂ ॥
ಚಲಚ[3]ಲದಿಂದೊಡನಿಕ್ಕಿದ ।
ಸೊಲೆದದಿರೊಳ್ ಮಣಿಸಾದಾಂತ ಪರವಾಹಿನಿಯಂ ॥ 446

ಸೂತ್ರಂ ॥ 103 ॥

ಮಱಸುಂದು ಸೂಱಸುಂದೆನೆ ।
ಪಿಱಿತಿನಿಯೆನೆ ಪೂಱಿಯೆನೆ ಪದಾಂತರದಿಂದಂ ।
ನೆಱೆದು ನಿಲೆ ದು[4]ಷ್ಪ್ರತೀತಿಯ ।
ನಱಿಪುವ ಪೆಱಪೆಱವುಮಿನ್ನವೇ ಗ್ರಾಮ್ಯಂಗಳ್ ॥ 447

ಅದೆಂತೆನೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಱೆಗೊಂಡು ತೊನೆವ ಸರಲಿಂ ।
ನೆಱಲ್ದು ರಥದೊಳಗೆ ಬೞ್ದು ಚಕ್ರಧರಂ ಮೆ ॥
ಯ್ಮಱೆದು ಗುಹಾಂತರದೊಳ್ ಪಿಗೆ ।
ಮಱಸುಂದಿದ ಪುಲಿಯನಾಗಳನಿಸಂ ಪೋಲ್ತಂ ॥ 448

ಮಚ್ಚರದ ಸೂಱಸುಂ[5]ದಿನ ।
ಪೊಚ್ಚಱನಾಂ[6]ತಿರ್ದ್ದ ಬಿರುದಿನೆಸಕದ ಪೆಱವುಂ ॥
ಕ[7]ಚ್ಚ ಕಳಿಗಳ ತೊಡರ್ಪ್ಪಿನ ।
ಮೆಚ್ಚವಣಿಗೆಯುಂಕವುಂ ಮಹೀಶಂ ನೋೞ್ಕಂ ॥ 449

ಕೊಱೆವಲ್ ಬ[8]ತ್ತಿದ ಕಾಲ್ ಪಿಂ[9] ।
ಪಱಿಗೇಸಂ ನೆಕ್ಕಕದವು ಪೊಕ್ಕಿರ್ದ್ದ ಬಸಿರ್ ॥
ತೆಱೆದ ಮುಖಕುಹರವ[10]ಬ್ಬಿಸೆ ।
ಪಿಱಿತಿನಿಗಳಬಳಗವೊಯ್ದು ತಂ[11]ದುದು ಮುನಿಯಂ ॥ 450

ವೃ ॥ ಮ[12]ತ್ತರುಡಂಗೆಗೊಂಡು ಬಡಿಮಲ್ ಚಲದಿಂದೆನಸುಂ ದುರಾಗ್ರಹಂ ।
ಚಿತ್ತದೊಳಾಗೆ ನಿನ್ನ ಬೞಿಯಂ ಬರಲೀಮುಸೇಂ[13]ಟವಗಾಳದಿಂ ॥
ಸುತ್ತುವರ್ಗಲ್ಲದೊಲ್ಲೆ ಬಿಡು ನೀನೆನಗಿಲ್ಲಳ ಪೂಱಿ ತೋ[14]ಱಿ ಪೇ ।
ೞ್ತಿರಲಾಸೆಯುಂ ಬಿಸುಟು ನೀಂ ಕ[15]ಳೆ ಪಾಂಟಮತಕ್ಕೆ ಸ್ವೈರಿಸೆಂ ॥ 451

ಇಂತೀಪೇೞ್ದವುಮನಱಿದು ಪೆಱಪೆಱವು ಮನಱಿದುಕೊಳ್ವುದು ॥

ಕಂ ॥ ಅನುಕರಣದೊ[16]ಳೊಂದಿದ ವಾ ।
ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದ್ದೋಷವಾಗೆ ಸಲ್ಗುಂ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ತಿನಿತುಂ ಸ್ವರೂಪಕಥನದೊ ।
ಳನುವಾದಂ ಭಿನ್ನಶಬ್ದಮುಪ್ಪುದಱಿಂದಂ ॥ 452

ಇದು ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೊಳ್ ಪದಪದಾರ್ತ್ಥಸಂಧಿದೋಷ
ವಿನಿಶ್ಚಯಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ॥

---

1 ಪೊಯ್ದು. 2 ನಿಯ್ಯಾರ್ । ಸ. 3 ಚಲದಿಂ. 4 ದುಃಪ್ರತೀತಿ. 5 ಸುಂದಿನ. 6 [illegible] 7 [illegible] 8 [illegible]
9 ಪಿಂಪಱಿ. 10 ಮುಬ್ಬಿಸೆ. 11 ಬಂದವು. 12 ಮತ್ತರು. 13 ಸಿಂತ. 14 ತೋಱಿಱಿ. 15 ಕಲು. 16 ದಿನಂ.

ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥದೋಷಾನುಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 104 ॥

ವಿದಿತಾರ್ತ್ಥಂ ಕ್ಷೋದಕ್ಷಮ ।
ಮುದಾತ್ತಶಬ್ದಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಾಪೇಕ್ಷಂ ॥
ಪದಸಮುದಾಯಂ ವಾಕ್ಯಂ ।
ವ್ಯಪಸ್ತಕಾಂಕ್ಷಂ ತದೇಕವಸ್ತುನಿಬದ್ಧಂ ॥ 453

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಅಸವಸದಿಂ ಪೞಿಗೆಯ್ಯಂ ।
ಕಸವಂ ನೋದಿಸದೆ ಬಿತ್ತಿದೊಕ್ಕಲಿಗನವೋಲ್ ॥
ಸಸಿಯಂ ನೋಡ ತಳೋದರಿ ।
ಪಸುಸುಯ್ಯಂ ಬಯ್ಯಮಂ[1]ತೆ ಮಾಡಿದ ಬಿದಿಯಂ ॥ 454

ಸೂತ್ರಂ ॥ 105 ॥

ವ್ಯವಹಿತಮೇಕಾರ್ತ್ಥಂ ವ್ಯ ।
ರ್ತ್ಥವಪಕ್ರಮಮಖಿಳಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಂ ॥
ಸುವಿದಿತಯತಿಭಂಗಂ ಭಿ ।
ನ್ನವೃ[2]ತ್ತಮೆಂದಿಂತು ವಾಕ್ಯದೋಷಮಿವಕ್ಕುಂ ॥ 455

ಸೂತ್ರಂ ॥ 106 ॥

ವ್ಯತಿಕೀರ್ಣ್ಣಪದಕ್ರಮಮನು ।
ಚಿತಾನ್ವಯಂ ವ್ಯವಹಿತಾನ್ವಯಂ ತಾನದು ದಲ್ ॥
ಮತಿಸಮ್ಮೋಹಮನಿದಿರವ ।
ರ್ಗೆ ತೊಡಚುರ್ಲ್ವೇೞ್ದುಡಲ್ಲಿಗ[3]ಲ್ಲದು ದೋಷಂ ॥ 456

ಅ[4]ವರ್ಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಕಂ ॥ ಬಳಕೊಳ್ ಮುಂ ಸಿನಗಿಲ್ಲದ ।
ಮುಳಿಸಂ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಿದೋಪನಂ ತೊಱೆ ದಯೆಯಿಂ ॥
ತಳಮ[5]ಳಗುತ್ತನುನಯದಿಂ ।
ತಿಳಿಪಲ್ಕೆಂದೆಱಗದನ್ನಮೆನ್ನರುಮುೞಗುಂ ॥ 457
ಪತ್ರಂ ಭುಜಂಗಸಮಿತಿ ಕ ।
ಳತ್ರಂ ದಳ್ಳುರಿ ವಿಭೂಷಣಾವಳಿ ಭೂಭೃ ॥
ತ್ಪುತ್ರಿ ಗವಾಧಿಪನಜಿನಂ ।
ನೇತ್ರಂ ನಿವಸನವೆನಿಪ್ಪನೊಸೆಗೆಮಗಭವಂ ॥ 458

---

1 ಮಿಂತು. 2 ವೃತ್ತಿಸೆಂ. 3 ಗಲ್ಲಂ. 4 ಅದರ್ಕ್ಕೆ. 5 ಮಳುಳು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 107 ॥

ಅವಧಾರಿಸದುಕ್ತಾರ್ಥವು ।
ನವಿಶೇಷದೆ ಮಗುಳ್ದುಸು[1]ಡಿದೊಡೇಕಾರ್ಥಂ ಕ್ರೋ ।
ಧ ವಿಷಾದಖೇದಭಯಹ ।
ರ್ಷವಿಸ್ಮಯಾದಿಗಳೊಳನ್ನವಿಷ್ಟಮದುಷ್ಟಂ ॥ 459

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉನ್ಮನವೆ ಮಾಳ್ಕುಮುತ್ಕೆಯು ।
ನುನ್ಮದಬರ್ಹಿಣಶಿಖಂಡಿಕೇಕಾವಿರುತಂ ॥
ತನ್ಮಧುರಧ್ವನಿಯುಂ ಜಳ ।
ಧೃನ್ಮೇಘನಿನಾದಮೊದವೆ ದೆ[2]ಸೆದೆಸೆಗೆಸೆಗುಂ ॥ 460

ಅಪರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಗಗನಾಧ್ವರ್ ಶರಣಾಗಿಮಾಗಿಮಮರರ್ ನಿಂದಾ[3]ನಿಮಾನಿಂ ದಿಶಾ ।
ನಗಭೀಕರ್ ನೆರೆದೊಡ್ಡಿಮೊಡ್ಡಿಮುರಗರ್ ಬಂದೆಯ್ದಿಮೆಯ್ದಿಂ ಮನ ॥
ಸ್ವಿಗಳೀದೈತ್ಯನನಿಕ್ಕಿಮಿಕ್ಕಿಮದಟರ್ ಪೂಣ್ಬಣ್ಮಿಮಣ್ಮಿಂ ಯಶೋ ।
ರ್ಥಿಗಳೆನ್ನಂ ನೆಲೆಗುಯ್ಯಿಮುಯ್ಯಿಮನುತುಂ ತನ್ವಂಗಿ ಪುಸ್ಯಲ್ಗಿದಳ್ ॥ 461

ಸೂತ್ರಂ ॥ 108 ॥

ಕರಿಕಳಭಮೆನೆ ಶಿರಶ್ಶೇ ।
ಖರಮೆನೆ ನವಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯೆನೆ ಮೌಕ್ತಿಕಭಾ[4] ॥
ಸುರಹಾರಯಷ್ಟಿಯೆನೆ ಪಾ ।
ನರುಕ್ತ್ಯಮಾಗದು ವಿಶೇಷಸಂಭಾವನೆಯೊಳ್ ॥ 462

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಆರಾಜಶಿರಶ್ಶೇಖರ ।
ನಾರಿಂದಂ ಪಿರಿಯನಳವಿಯೊಳ್ ಬಳವದಹಂ ॥
ಕಾರದೆ ಬ[5]ರೆ ತಗೆವಂ ಸ್ತಂ ।
ಬೇರಮಕಳಭಮನು[6]ಪಾತ್ತನಾಲಧಿಮೂಲಂ ॥ 463

ನವಕುಸುಮಮಾಲೆ ಮೌಕ್ತಿಕ ।
ವಿವಿಕ್ತಹಾರಾನುಕಾರ ಕ[7]ರಮೊಪ್ಪಿಕ್ಕುಂ ॥
ಸವಿಲಾಸದಸ್ಯುವನಿತಾ ।
ನಿವಹಘನಸ್ತನತಟಾಂತರವ್ಯಾಲಗ್ನಂ ॥ 464

1 ವಿಡುವುದೇ, ಬಿಡುವುದೇ. 2 ದಶದಿಶೆ. 3 ದಾಗಿಮಾಗಿಂ. 4 ಬಂಧುರ. 5 ನಿಲೆತೆಗಸಂ. 6 ನುಂದಾತ್ತ. 7 ಕಳ.

ಸೂತ್ರಂ || 109 ||

ವ್ಯರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಾಪರವಿಹಿ |
ತಾ[1]ರ್ತ್ಥವ್ಯಾಘಾತದಿಂ ವಿರುದ್ಧಾರ್ತ್ಥಪದಂ ||
ಸಾ[2]ರ್ತ್ಥಕಮುಕ್ತಮನರ್ತ್ಥಕ |
ದರ್ತ್ಥಿತಜನದುಕ್ತಿವಿಷಯದೊಳ್ ಮತ್ತದುವುಂ || 465

ಆಯೆರಡಱ್ಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಎಱಗಿಸು ಭುಜವಿಜಯದಿನಱ |
ಮಱೆದೆ ಜಿಗುರ್ತ್ತಿರ್ಪ್ಪರಾತಿನೃಪರಂ ಧ[3]ರ್ಮ್ಮರ್ ||
ಕ್ಕೆಱವಟ್ಟುಗಿರ್ದ್ದಯೆ ನೀಂ |
ಪೆಱರಾರುಂ ನಿನಗೆ ಪಗೆವರೇಂ ಬರುವೊಳರೇ || 466

ಪರದಾರಗಮನಮಾ[4]ಯಾ |
ಚರಿತಂಗೆ[5]ನಗೇಂತು ಯುಕ್ತಮುಕ್ತಂ ತತ್ವಂ ||
ದರರುಚಿರಮಧುರವ[6]ನಿತಃ |
ಧರಪಾನಂ ತಾನದೆಂತು ಪೇೞ್ ಕೂ[7]ಡುಗುಮೋ || 467

ಸೂತ್ರಂ || 110 ||

ಮೊದಲೊಳ್ ಮುಂ ಪೇೞ್ದ್ದೇ |
ಶದಂದಮನುದೇಶಮಾಗದಂದಕ್ರಮಮಿ ||
ನ್ನದುವುಂ ಸಂಬಂಧಕ್ಕಾ |
ಪ್ರದಾನುಮನುಬೋಧಹೇತುವಾದೊಡದೋಷಂ || 468

ಉದಾಹರಣೆ ||

ವೃ || ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣವಿಭಾಗದಿನೀತ್ರಿಜಗಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಕ |
ರ್ತ್ತೃತ್ವದೊಳೊಂದಿಯುಂ ನೆ[8]ಱೆಯೆ ಸಂಹರಿಸಲ್ ನೆ[9]ಱೆದುಂ ಸಮಂತು ನಿ ||
ತ್ಯತ್ವಮನಾಂತುವಿಶ್ವಸನಜನಚ್ಯುತನೆಂಬಿನೆಗಂ ವಿಭಿನ್ನಮೂ |
ರ್ತ್ತಿತ್ವಮನಪ್ಪುಕೆಯ್ದ ಪರಮೇಶ್ವರನೀಗೆಮಗಾಪ್ತತತ್ವಮಂ || 469

ಕಂ || ವಾತಂ ಪಿತ್ತಂ ಕಫಮೆಂ |
ಬೀತೆಱದಿಂ ಮೂಱು ದೋಷಮಾದ್ಯಂತಸಮಾ ||
ಖ್ಯಾತಂಗಳವುಷ್ಣದಿನತಿ |
ಶೀತದಿನುಪಶಮಿಕುಮಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮದೊಂದುಂ || 470

ಸೂತ್ರಂ || 111 ||

ಕಾಳಸ್ವಭಾವದೇಶಸ |
ಮಾಳಕ್ಷಿತವಸ್ತುರೂಪವಿಪರೀತಮದಂ[10] ||
ತಾಳೆ ಲೋಕವಿರುದ್ಧಂ ಗುಣ |
ದೊ[11]ಳಗೆ ಮದಿಕ್ಕುರ್ವರಮೆ ಕವಿಕೌಶಲದಿಂ || 471

---

1 ತಾತ್ಪರ್ಯಂ. 2 ಸ್ವಾರ್ತ್ಥಕ. 3 ಧರ್ಮ್ಮರ್. 4 ಮಾಯ್ಯಾರ್. 5 ನಿನಗೆಂತು. 6 ವೃತಾ. 7 ಮಾ. 8 ಬೆಱೆಯೆ. 9 ಮೆಱೆದುಂ. 10 ದಿಂನಾ. 11 ಲಾಲಸದೊಳ್ ವಿಮಗಿದಕ್ಕು ಕವಿಕೌಶಲದಿಂ.

ಅನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿಕಚಾಂಭೋರುಹಷಂಡಮುನ್ಮದಮರಾಳಾನೀಕಮುತ್ಫುಲ್ಲಚಂ ।
ಪಕಮಾಕಂಪಮಹೀಜಮುಜ್ಜ್ವಳವಿಮುದ್ರಾಂಗಂ ಸ್ಫುಟತ್ಕೋಕಿಲ ॥
ಪ್ರಕಟಾರಾವಪರಂಪರಾಪರಿಗತಾಶೋಕಾಂಜಮಕ್ಷೀಬಕೇ ।
ಕದಂಬಂ ಜಗತೀಜನಕ್ಕೆ ಪಡೆದತ್ತಭ್ಯಾಗಮಂ ರಾಗಮಂ ॥ 472

ಇದು ಕಾಲವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕೋಡುಳ್ಳ ತುರಂಗಂ ಬಂ ।
ಡಾ[1]ಡುವ ನವಕರ್ಣ್ಣಿಕಾರಮತಿಮಧುರತೆಯೊಳ್ ॥
ಕೂಡಿದ ನಿಂಬಾರಾಮಂ ।
ನಾಡೊಳಗೊಳವೆಂದೊಡಿನ್ನದೇವರ್ಣ್ಣಿಪುದೋ ॥ 473

ಇದು ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಅ ॥ ಕರ್ಪ್ಪೂರಭೂರುಹಾರಾಮೋ ।
ತ್ಸರ್ಪ್ಪದ್ಧೂಳೀ [ವಿ]ಧೂಸರಂ ॥
ತೋರ್ಪ್ಪುದಾತಿಥ್ಯಮಂ ಮಾಡಲ್ ।
ಬರ್ಪ್ಪಂತೀ ಮಲಯಾನಿಲಂ ॥ 474

ಇದು ದೇಶವಿರುದ್ಧಂ ॥

ಕಂ ॥ ಜೇಱೊಂದದ್ಭುತರಸಮಂ ।
ಬೀಱುತ್ತುಮನೇಕವಿವಿಧಫಲಪರಿಣತಿಯಿಂ ॥
ದಾಱಿಂ ಋತುಗಳುಮೊಡನೆಯೆ ।
ತೋಱಿದುವು ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂ ಮು[2]ನಿಪತಿಯಾ ॥ 475

ಇದು ಕವಿಕೌಶಲಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 112 ॥

ನ್ಯಾಯಾಗಮನೃಪವಿದ್ಯಾ ।
ವ್ಯಾಯಕಲಾಕಾಮತಂತ್ರವಿಷಯವಿರೋಧ ॥
ಪ್ರಾಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಂ ।
ಶ್ರೇಯಮದಂತೆಲ್ಲಿಯಾನುಮುಕ್ತಿಕ್ರಮದಿಂ ॥ 476

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅವಿನಶ್ವರಗತಿ ಸಂ[3]ಸ್ಥಾ ।
ರವೆಂಬ ಸು[4]ಗತೋಕ್ತಿ ಸತ್ಯಮಂತಲ್ಲದೊಡಾ ॥
ನವನೀಲನೀರಜಾಕ್ಷಿಯ ।
ಸವಿಲಾಸಾಲೋಕಮಿನ್ನುಮಿರ್ಕ್ಕುಮೆ ಮನದೊಳ್ ॥ 477

1 ತೋಱದ, 2 ಕನ್ಯನಿಯಾ, 3 ಸಂಸಾರ, 4 ಸಂಗತೋಕ್ತಿ.

ಕಂ ॥ ಉಪನಯನಂಗೆಯ್ವುದೆಯುಂ ।
ಸ್ವಪೂರ್ವ್ವವಾಸನೆಯ ಬಲದಿನಿಂತೀತಂ ವೇ ॥
ದಪುರಾಣವೇದಿಯಾದಂ ।
ವ್ಯಪೇಕ್ಷೆಗೆಯ್ಗುಮೆ ವಿಶುದ್ಧಮಣಿ ಸಂ[1]ಸೃತಿಯುಂ ॥ 478

ಉೞಿದುವಕ್ಕರ್ಮಿಾತೆಱದಿನಱಿದುಕೊಳ್ವುದು ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 113 ॥

ನಿ[2]ಯತಸ್ಥಾನಂ ಪದವಿಸೃ ।
ತಿಯೊಳಾದ ವಿರಾಮಮಮಱಿಗೆ ಯತಿಯಕ್ಕುಮದ ॥
ಕ್ಕರ್[3]ಯ ಥಾಗತಿ ಯತಿಭಂಗಂ ।
ಪ್ರಯುಕ್ತಸಮಭರವಿಭಾಗದೊಳ್ ನಿ[4]ರ್ದ್ದೋಷಂ ॥ 479

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಅತಿಮೃದುವನಿೞಿಸುಗುಂ ಮ ।
ತ್ತತಿತೀವ್ರನನಣಮೆ ಜನಮದೆಳಸದದೆಂತುಂ ॥
ಮತಿವಂತನಂ[5]ತಱಿಂದೀ ।
ಕ್ಷಿತಿಯುಂ ಬ[6]ಸದಾಗಿ ಮಾೞ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಗತಿಯಿಂ ॥ 480

ವೃ ॥ ಇಂತೀಪೇೞ್ದಾ ನೃಪಗುಣವಿಭೇದಂಗಳಂ ತಾಳ್ದಿ ನಿಂದಾ ।
ತಂ ತನ್ನೊಳ್ ತಾಳ್ದುಗುಮಖಿಳಲೋಕೈಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ವಿ ॥
ಭ್ರಾಂತೇಂ ಭೂಮ್ಯಂ[7]ತರರಿಪುಗಳಂ ಗೆಲ್ದು ವಿಶ್ರಾಂತದಿಂ ಕ ।
ಲ್ಪಾಂತಸ್ಥಾಯಿಪ್ರಕಟವಿಹಟತ್ಕೀರ್ತ್ತಿಗಂ ಕಾಂತನಕ್ಕುಂ ॥ 481

ಸೂತ್ರಂ ॥ 114 ॥

ಗುರುಲಘುರಚನೆಗೆ ನಿರ್ದ್ದಿ ।
ಷ್ಟರೂಪಹೀನಾಧಿಕಾಕ್ಷರಂ ಛಂದದೊಳುಂ ॥
ದಿರೆ ಭಿನ್ನವೃತ್ತಮೆಂಬುದು ।
ದುರುಕ್ತಮತ್ಯಂತದೋಷಮಕ್ಕುಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ ॥ 482

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಜೀಮೂತಕೇತುಗಣ್ಣಂ ।
ಗೆ ಮೇಘವಾಹನನದೆಂತು ಮುಂ ಬೆಸಕೆಯ್ವಂ ॥
ನಿಮ್ಮಣ್ಣಂಗೆ ಮತಂಗಂ ।
ಗಾಮುಱಿಕ್ಕೆಯೆ ವಿನಯದಿಂದೆ ನೀಂ ಬೆಸಕೆಯ್ಯಂ ॥ 483

1 ಸತ್ಕ್ರಿಯೆ. 2 ನಿಯಮ. 3 ಕ್ಕರ್ಯಥಾರ್ತ್ಥಗತಿಯಭಂಗಂ. 4 ನಿರ್ದುಷ್ಟಂ. 5 ರದಱಿನಿಂತೀ. 6 ವಶವಾಗಿ. 7 ವ್ಯಂತರ.

ವೃ ॥ ಪಣಮನೀ[1]ಯನಂ ಪ್ರಿಯಂನುಡಿದೆಂತುಂ ।
ಮಾಣೆ ಮತ್ತವನ ಪಂಬಲನೆಂತುಂ ॥
ಕೇಣಕಾಱನನದೇಕೆಗ[2] ಕಾವ್ಯೆ ।
ನಾಣಪುತ್ತ ನಗೆಯಂ ನೀಂ ಬಗೆಯ್ಯೆ ॥ 484

ಸೂತ್ರಂ ॥ 115 ॥

ಮಿಗೆ ದಲ್ ವಲಂ ವೆಱಂ ಮ ।
ತ್ತೆ ಗಡಂ ಗಳ ಕೆನ್ನ ಮೆಂಬನರ್ತ್ಥಕಪದಮಂ ॥
ಸೊಗಯಿಸೆ ವಾ[3]ಕ್ಯಾಲಂಕೃತಿ ।
ನೆಗೞ್ದೆಡೆಯೊಳ್ ಪೇೞ್ಗೆ ಪೇೞದಿರ್ಕ್ಕುೞಿದೆಡೆಯೊಳ್ ॥ 485

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿರಹಿ ವೃಗಂ ದ[4]ಲಂಜಿಸುವವಂ ಮಧು ದಲ್ ಬಲೆಗಳ್ ಲತಾಳಿ ದಲ್ ।
ಕರಿಕು ಕನಲ್ದು ಕಾಯ್ದು ವಿರಹಾಗ್ನಿ ದಲೊಪ್ಪುವ ಕೆಯ್ದೊಳಂ ದ[5]ಲಾ ॥
ಗುರಿ ಪವನಂ ದಲೆಂಬಿನಮನಂಗನ ಬೇಂಟೆಯ ಬಿಂ[6]ದದಂತೆ ಬಂ ।
ದಿರೆ ಪೊಸಸುಗ್ಗಿ ಕೆಯ್ಗಳಿಯೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದ್ದುವು ನಂದನಾಳಿಗಳ್ ॥ 486

ಕಂ ॥ ಮಾವಿನ ಕೊನೆ ಮಾವಿನ ನನೆ ।
ಮಾವಿನ ಪೂ ಮಾವಿನೆಳೆಯ ಮಿಡಿ ಮಾವಿನ ಕಾಯ್ ॥
ಮಾವಿನ ಪಣ್ಣೆಂದು ಜನಂ ।
ಭಾವಿಸೆ ಸರ್ವ್ವಾಂಗಸುಂದರಂ ಮಾವೆ ವಲಂ ॥ 487

ವೃ ॥ ವಿಕ್ರಮವಹ್ನಿ ಮುನ್ನಳುರ್ದ್ದುಕೊಂ[7]ಡುದು ತನ್ಮನಿಯಂ ಗಡಶ್ವಮೇ ।
ಧಕ್ರತು ಧೂ[8]ಮಮಾದುದು ಗಡಂ ಬೞಿಯಂ ಶಿಖಿ ಧೂಮಯೋನಿಯೇಂ ॥
ಬೀಕ್ರಮಮೆಂತು ಪೇೞಿಮೆನೆ ವಿಕ್ರಮಯಜ್ಞವಿ[9]ಧಾನಮಂ ಧರಾ ।
ಚಕ್ರಮೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಜಸಂಬಡೆದಂ ಪೊಲಕೇಶಿವಲ್ಲಭಂ ॥ 488

ತೊಳಗೆ ಪೊನ್ನರಥಂ ರಥವಾಜಿಗ[10]ಳ್ ।
ಕಿಳಿಱೆ ವೀರರಸಂ ಕರೆಗಣ್ಮೆ ಕಂ ॥
ಬಳಿಸೆ ಮೆಯ್ಮುವಿರಗ್ಗಳನೊ[11]ಪ್ಪಿದಂ ।
ಗಳ ಸಂತ್ಸುತನಾಹವಲಂಪಟಂ ॥ 489

ಅಂಕುರದಿಂ ಪ್ರವಾಳಚಯದಿಂ ನವಕುಟ್ಮಲಶೋಭೆಯಿಂ ಪಡಂ ।
ಗಂ ಕುಡುತಿರ್ಪ್ಪ ಪುಷ್ಪರುಚಿಯಿಂ ವಿಳಸತ್ಫಳಸಂಕುಳಂಗಳಿಂ ॥
ಪಂಕರುಹಾಸನಂ ಬರೆದು ಬ[12]ಚ್ಚಿಸಿದಂತಿರೆ ನೋೞ್ಪೊಡೆತ್ತಲುಂ ।
ತಾಂ ಕರವೊಪ್ಪಿತೋಱುವುದು ಬಂದ ಬಸಂತದೊ[13]ಳೊಂದು ಮಾಮರಂ ॥ 490

1 ನೀಯಾನಂ. 2 ಗಣಕವ್ಯೆ, ಗಳಕವ್ಯೆ. 3 ಕಾವ್ಯ. 4 ದಲಾಟ (ಡ) ಮೆವಪಂಮದನಂ. 5 ದಲಾನಂರಿವನಲಂ. 6 ಬೀಜದಂಪದಿಂ ಬರೆ. 7 ಕೊಂಡುದು. 8 ಧೂತ, ಮಾಹು. 9 ವಿಧಾನ. 10 ಯೊಳ್. 11 ಮೊಪ್ಪಿದಂ. 12 ಚಿತ್ರಿಸಿದಂತಿರೆ. 13 ದ ನಂದನಾಳಿಗಳ್.

ಕಂ ‖ ಪಗಲೊಪ್ಪದು ಕಶಿ ನಿಶೆಯೊಳ್ ।
ಸೊಗಯಿಸದರವಿಂದಮು ದಱಿನಂತೆರಡುಮನೆಂ ‖
ತು ಗಡ ಸಮನೆಂಬೆನಾಶಿಶು ।
ಮೃಗನಯನೆಯ ಪಗಲುಮಿರುಳುಮೊಪ್ಪುವ ಮೊಗಮಂ ‖ 491

ವೃ ‖ ಕೇಱಿ ಪೌರುಷಮನಾತ್ಮಪುಣ್ಯದಿಂ ।
ಬೇಱೆ ಮಾಡದೆ[1]ಸಪೊಂ ವಿರೋಧಿಯಂ ‖
ವಿಾ[2]ಱುಗುಂ ಮೆಱೆಮೆಱಂಕೆಯೊಂದಱಿಂ ।
ಪಾಱಲಾರ್ಕ್ಕ್ಮೆ ಪತತ್ರಿರಾಜನುಂ ‖ 492

ಕಂ ‖ ಆಕಥೆ ಮತ್ತಂತೆಂದೊಡೆ ।
ಭೀಕರಕರಿಮಕರನಿಕರಭಿನ್ನತರಂಗಾ ‖
ನೀಕಲವಣಾಂಬುರಾಶಿವೃ[3] ।
ತಾಕೃತಿಕಮನೀಯಮುಂಟು ಜಂಬೂದ್ವೀಪಂ ‖ 493

ವೃ ‖ ಬಿಚ್ಚತಮಿದ್ದರ್ ಕಣ್ಣ ಪಸವೋಡುವಿನಂ ಸಲೆ ನೀನೆ ನೋಡ ಪೆ ।
ಮ್ಮರ್ಚ್ಚರನಿಕ್ಕಲೆನ್ನ ಭುಜದಂಡಮೆ ಸಾಲದೆ ಕೆನ್ನಮೆಲ್ಲಿಯುಂ ‖
ಮ[4]ಚ್ಚದೊನಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಳವನಿನ್ನದಱಿಂ ಗಳ ನೀನೆಯಾ[5]ನಕ ।
ವ್ಯಚ್ಚಿತನಯ್ ತ್ರಿಶಕ್ತಿಯುತನಯ್ ವಿಜಿಗೀಷುವಯಸ್ತ್ವವೈರಿಯುಸೆ ‖ 494

ಉೞಿದುವಕ್ಕ್ಮಿಾತೆಱದಿಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ‖

ಇದು ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೊಳ್ ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೋಷಾನು
ಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ‖

ಗೀತಿಕೆ ‖ ಈಪೇೞ್ದ ಮಾೞ್ಕೆಯಿಂ ದೋಷಾ ।
ಲೇಪಂ ಪೊರ್ದ್ದದಂತಿರೆ ಸನ್ನಿಬಂಧ ‖
ವ್ಯಾಪೃತನಕ್ಕೆ ಗುಣವದರ್ತ್ಥಂ ।
ವ್ಯಾಪಕಮಾಗೆ ಕವಿತ್ವತತ್ವದೊಳ್ ‖ 495

ವೃ ‖ ಸ[6]ಮುಚಿತಕೃತಿದೋಷದೂಷ್ಯಮಾರ್ಗ ।
ಕ್ರಮಪರಿಭಾವಿತಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಪ್ಪೊಂ ‖
ಗಮಳಿನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಶ್ರೀ ।
ಸಮನಿಸುಗುಂ ಸತತಾಭಿಯೋಗದಿಂದಂ ‖ 496

ಸಾರವಿಚಾರಬಂಧುರಮತಿಪ್ರಸರಂ ಪರಿಪಕ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂ ।
ಸ್ಕಾರನುಪೇತಕೌತುಕರಸಂ ವಿದಿತಾಗಮಲೋಕವೃತ್ತನು ‖
ತ್ಸಾರಿತಮತ್ಸರಂ ಸುಜನವತ್ಸಲನೆಲ್ಲಿಯುಮಿಾತನೆಂದು ಕೆ ।
ಯ್ವಾರದೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ವಿಬುಧಮಂಡ? ಪಂಡಿತನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ‖ 497

ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಸೀರೂಜಹಂಸಾಯಮಾನಾನೂನಕವಿತಾ
ಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮ್ಮಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದೊಳ್
ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದು ದ್ವಿತೀಯಾಧಿಕರಣಂ ‖

1 ದೆಸೆಸಂ. 2 ವಿಾಱುಶುಂ. 3 ಕೃತಾಕೃತ, ವೃತಾಕೃತ. 4 ಮೆಚ್ಚದೊನ್ನ. 5 ಯಾನೆಕಾಬ್ಯುಚ್ಯುತನು. 6 ಸಮುದಿತ.

3. ಗುಣವಿವೇಕಾಧಿಕರಣಂ.

ಮಾರ್ಗ್ಗವಿಭಾಗದರ್ಶನ ಪ್ರಕರಣಂ.

ವೃ ॥ ಇದು ಸೌಂದರ್ಯ್ಯಗುಣಪ್ರಕಾಶಮಿದು ತಾನಗ್ರಾವ್ಯತಾ[1]ಧಾನಮಿಂ ।
ತಿದು ಭಾಸ್ವತ್ಪರಭಾಗರಮ್ಯಮಿದು ಬಂ[2]ಧಾಶ್ಲೇಷವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗಾ ॥
ಸ್ಪದಮೆಂದಿಂ[3]ತುಚಿತಪ್ರಯೋಗವಿ[4]ಧಿಯಿಂ ಸ[5]ಯ್ತುಪ್ಪಿನಂ ತಿರ್ದ್ದಿರ್ಪೇ ।
ಟ್ಟಿದು ಪೂಮಾಲೆಯುನಿಂಬಿಸಿಂ ಸಮೆವಪೋಲ್ ಸತ್ಕಾವ್ಯಮಂ ಕಬ್ಬಿಗಂ ॥ 498

ಸೂತ್ರಂ ॥ 116 ॥

ನಿರತಿಶಯಕಾವ್ಯಶೋಭಾ ।
ಕರಂಗಳಾಗಿರ್ಪ್ಪ ಧರ್ಮ್ಮಮವು ಗುಣಮಕ್ಕುಂ ॥
ಪರಮಪುರಾಣಕವೀಶ್ವರ ।
ನಿರೂಪಿತಂಗಳ್ ವಿಚಿತ್ರಮಾರ್ಗ್ಗಯುತಂಗಳ್ ॥ 499

ಸೂತ್ರಂ ॥ 117 ॥

ಸಮಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಾರ್ತ್ಥವ್ಯ ।
ಕ್ತಿಮಧುರಕಾಂತಪ್ರಸನ್ನಸುಕುಮಾರೋಜ ॥
ಸ್ಸಮಭಿಮತೋದಾರಾಹ್ವಯ ।
ಸಮಾಧಿಗಳ್ ಕೃತಿಗುಣಂಗಳೀರಯ್ದಕ್ಕುಂ ॥ 500

ಅದೆಂತೆನೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 118 ॥

ಸಮಮೆಂಬುದು ಬಂಧದೊಳವಿ ।
ಷಮಂ ಮೃದುಸ್ಫುಟವಿಮಿಶ್ರವಿನ್ಯಾಸಪದ ॥
ಕ್ರಮದಿಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ಬಂ ।
ಧಮುಮಂ ಯಥಾರ್ತ್ಥಾನುವೃತ್ತಿಯಿಂ ಪತ್ತಿಸುಗುಂ ॥ 501

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಮೃದುಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಶರದದೊಳೂನಲ್ದು ಬಿಡುತುಂ ।
ಧ[7]ರೇಂದ್ರಗಿರಿಕರಿಗಳುಡಿಯೆ ಪಾಯ್ದುವು ಕಾಯ್ಪಿಂ ॥
ಕರಟತಟಗಳಿತಮದಜಳ ।
ಪರಿಮಳಸಮವಿದಳದಳಿಕುಳಂ ನಗಕುಳಮಂ ॥ 502

1 ತಾದಾನ. 2 ಬಂಧಾಶೇಪ. 3 ದೇಮ. 4 ವಿಧಿಯುಂ. 5 ಸಯ್ತುಪ್ಪಿನಂ. 6 ಪಗ್ಗೊರ್ಕ್ಕೆ. 7 ದುರುಗೆಂದರ

ಸ್ಫುಟಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಂಭೋನಿಧಿಗಂಭೀರಂ ।
ಶುಂಭದ್ಭುಜಗೇಂದ್ರಭೋಗನಿಭಭುಜಪರಿಘಂ ॥
ಜಂಭಾರಿವೈಭವಂ ವಿ ।
ಶ್ವಂಭರೆಗಧಿನಾಥನಶ್ವಕಂಠಂ ಖಚರಂ ॥ 503

ಮಿಶ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹ[1]ಸ್ತಾವಚಯದಿನುರುಪು ।
ಷ್ಪಸ್ತಬಕಮನುನ್ಮದಭ್ರಮದ್ಭ್ರಮರಪರಿ ॥
ತ್ರಸ್ತಮತಿ ಮೆಲ್ಲನೆಱಗಿ ಘ ।
ನಸ್ತನವತಿ ಕೊಯ್ದಳಾಮ್ರಶಾಖೆಯೊಳೊರ್ವ್ವಳ್ ॥ 504

ಸೂತ್ರಂ ॥ 119 ॥

ಅಶಿಥಿಲಪದಚಯರಚನಾ ।
ತಿಶಯಂ ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ[2] ನೇಯಂ ॥
ವಿಶದಾರ್ತ್ಥಂ ಶಬ್ದಾನ್ವಯ ।
ವ[3]ಶಮರ್ತ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಪೇೞಲ್ಪಡೆಗುಂ ॥ 505

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅದಿರದಿದಿರಿದಿರನೆಯ್ತಂ ।
ದೊದಱುತ್ತುಂ ಪೊಕ್ಕು ಪಟುಪವಿಪ್ರತಿಮಭುಜಂ ॥
ಕೆದಱಿ ಮೆಱೆದೋವದೆಚ್ಚಂ ।
ಕದನದೆ ವಿದ್ವಿಡ್ಬಳಪ್ರಧಾನರನಿಂದ್ರಂ ॥ 506

ಅರ್ತ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಒರಂತೆ ಪರೆದ ನವಸಂ ।
ಧ್ಯಾರುಚಿಯಿಂದಪರದಿಗ್ವಿಭಾಗದೊಳಿನಿಸೊಂ ॥
ದಾರಕ್ತಮಾಗಿ ನೇಱಿಲ ।
ದೋರೆಯನನುಕರಿಪುದಾದುದಾಗಸಮಾಗಳ್ ॥ 507

ನೇಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆರಕ್ತಮಾಗಿ ನೇಱಿಲ ।
ದೋರೆಯನನುಕರಿಪುದಾದುದಾಗಸಮೆನೆ ಸಂ ॥
ಧ್ಯಾರುಚಿಯಿನಕ್ಕುಮೆಂದವ ।
ಧಾರಿಸಿ ನೆಱೆ ಮಱೆದುಕೊಳ್ವುದಿ[4]ದು ನೇಯಾರ್ತ್ಥಂ ॥ 508

1 ಹಸ್ತಾವಶಿ(ಥಿ)ಚಯಮಂ. 2 ಕ್ಕುಮಮೇಯಂ. 3 ಮಸ. 4 ದದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 120 ॥

ಅಗ್ರಾಮ್ಯವಚನವೃತ್ತಿ ಸ ।
ಮಗ್ರರಸಾಪೂರ್ಣ್ಣಮಪ್ಪುದದು ಮಧುರಂ ನಿ ॥
ರ್ವ್ಯಗ್ರಪ[1]ದವಿಸ್ಫೃತಿ ಪರಚಿ ।
ತ್ತಗ್ರಹಣಸಮರ್ತ್ಥಮಪ್ಪುದಂತದು ಕಾಂತಂ ॥ 509

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಮಧುರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳಿಕುಳರುತಿಗಳಿನವನತ ।
ಫಳತರುಗಳಿನುಚಿತಕುಸುಮಗಂಧದಿನಬಳಾ ॥
ವಿಳಸನದಿಂದೀವುದು ಗಂ ।
ಧಿ[2]ಳವಿಷಯಂ ಸಕಳವಿಷಯರಸರಸಿಕತೆಯಂ ॥ 510

ಕಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅರಸಾಳ್ತನಮೆನ್ನದೆ ಕೇಳ ।
ಪರಮಾರ್ತ್ಥಮನೀಗಳೆ[3]ನಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡಂತಾದುದು ಪೋ ।
ಲ್ತಿರೆ ದೇವರ ಬರವೆ ದೇವದೇವರ ಬರವಂ ॥ 511

ಸೂತ್ರಂ ॥ 121 ॥

ಅತಿರೂಢಾರ್ತ್ಥಮಗೂಢಂ ।
ಪ್ರ[4]ತೀತಿಸುಭಗಂ ಪ್ರಸನ್ನಮೆನೆಪಡೆಗುಮಪಾ ॥
ಕೃತನಿಷ್ಠುರಾಕ್ಷರಂ ಲಾ ।
ಲಿತಲಲಿತಪದಪ್ರಕಾರಮದು ಸುಕುಮಾರಂ ॥ 512

ಅವರ್ಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮಡುಗಳೊಳಗಲರ್ದ ನೆ[5]ಯ್ದಿಲ ।
ಕಡುಗಂಪುಮನಿವಱ ಕಂ[6]ಪೆ ಗೆಲ್ದುವು ಸಾಸಿ ॥
ರ್ಮ್ಮಡಿಯೆನೆ ಪೊಂಬಣ್ಣದ ಕೆಂ ।
ಪಿಡಿದಿರೆ ಸೊಗಯಿಪುವು ಗಂಧಶಾಲಿವನಂಗಳ್ ॥ 513
ಮಣಿಭವನಂಗಳ ರುಚಿಗಳ್ ।
ಪೆಣೆದು ನಭೋಂಗಣದೊಳಮರಚಾಪವಿಳಾಸ ॥
ಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರೆ ಬಹುವಿಧದಿಂ ।
ಕಾಣಿವುವು ಕಾರ್ಗ್ಗತ್ತಲೆ ಕೇಗಿ ಸೋಗೆನವಿಲ್ಗಳ್ ॥ 514

1 ಪರಸ್ಪರತಿರಚಿತೆಯಾ । ಪಗ್ರಹಣ. 2 ಧಿಳ. 3 ಳಮ್ಯ. 4 ಪ್ರತೀತಿ. 5 ನೆಯ್ದಿಲ. 6 ಕಂಪು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 122 ॥

ಪಿರಿದುಂ ಸಮಾಸಮಾಗಿರೆ ।
ವಿರಚಿಸುವುದು ತಾನದೋಜಮಕ್ಕುಂ ಲೋಕೋ ॥
ತ್ತರವರ್ಣ್ಣನಂ ವಿಶೇಷಣ ।
ಪರಪ್ರಕರ್ಷೋಕ್ತಿಯುಕ್ತಮಪ್ಪುದುದಾರಂ ॥ 515

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಓಜಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಕಕುರರಪಕ್ಷವಿ[1]ಕ್ಷಿ ।
ಪ್ತಕಂಜಕಿಂಜಲ್ಕಪುಂಜಪಿಂಜರಿತಾಚ್ಛೋ ॥
ದಕಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣತಟಾಕ ।
ಪ್ರಕರಸರೋನಿಕರರಂಜಿತಾಶಾವಲಯಂ ॥ 516

ಉದಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಹುಪೋ[2]ಷಣದಿಂ ಮಾವಿನ ।
ಸಹಕಾರದ ಸೊನೆಯ ಸೋನೆ ಬೆಳೆಯಿಸೆ ಬೆಳೆಗುಂ ॥
ಮಹಿಯೆನೆ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪಿತಾ ।
ಮಹಂಗಮುರಿದಗ್ಗ ಮೊಗ್ಗೆ ನಿನಗಮದೆನಗಂ ॥ 517

ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮನೆಮನೆದಪ್ಪದೆಯುಂ ಪಳು ।
ಕಿನ ಕೇರ್ಗ್ಗಳ್ ಪವಳದೆಸೆವ ಕಂಬಂ ಕಕ್ಕೇ ॥
ತನದ ತೊಲೆ ಪೊನ್ನ ಪೊಸಜಂ ।
ತೆ ನೀಲದಡಿಗಲ್ಗಳೆಂದೊಡೇವಣ್ಣಿಪುದೋ ॥ 518

ಸೂತ್ರಂ ॥ 123 ॥

ಪೆಱವಱ ಧರ್ಮ್ಮಂಗಳನೇ ।
ತೆಱದಿಂದಂ ತಂದು ಪೆಱವಱೊಳ್ ಪತ್ತಿಸಿ ಕ ॥
ಣ್ಣೆಱೆಯೆ ಚತುರೋಕ್ತಿ ಕೃತಿಯೊಳ್ ।
ನೆಱೆದಿರೆ ಪೇೞ್ವುದು ಸಮಾಧಿಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ ॥ 519

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿನಿಮೀಲಿತನೀಲಾಂಬುಜ ।
ವನಮುನ್ಮೀಲಿತನವೀನಕಮಲವನಂ ತ ॥
ದ್ದಿನಮುಖದೊಳ್ ಮಧುಪಾಳಿಗೆ ।
ಜನಿಯಿಸಿದುವು ಪೞೆಯ ಸುಸಿಲ ಪೊಸ ಸುಸಿಲಿಂಪಂ ॥ 520

1 ನಿಕ್ಷಿ. 2 ಘೋಷಣದಿಂ, ವರ್ಷಣದಿಂ,

ಸೂತ್ರಂ ॥ 124 ॥

ಇವು ನಿಯತಂ ದಕ್ಷಿಣದೇ ।
ಶವರ್ತಿಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದೊಳ್ ನೆಗೞ್ಗಂ ಮ ॥
ತ್ತವಱ ವಿಪರ್ಯಯವೃತ್ತಿಯಿ ।
ಬವರಿಸುಗುಮುದೀಚ್ಯಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಪ್ರಚುರತೆಯಿಂ ॥ 521

ಸೂತ್ರಂ ॥ 125 ॥

ವೈದರ್ಭಗೌಡಮಾರ್ಗವಿ ।
ಭೇದಂ ಬಗೆವೊಡೆ ಗತಾಸುಗತಿಕಮಿದೆಂದೋ ॥
ಲ್ಲಾದರಿಪರ್ ಕೆಲಬರ್ ಸಂ ।
ವಾದದೊಳೆರಡುಂ ಸ[1]ಮರ್ಥಮಪ್ಪುದಱಿಂದಂ ॥ 5'2

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಮಾರ್ಗವಿಭಾಗದರ್ಶನಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ।

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರನಿರ್ಣಯಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 126 ॥

ನಿಜದಿಂದಂ ಚೆಲ್ವೆಗೆ ವಿಬು ।
ಧಜನಪ್ರಿ[2]ಯೆಗ[3]ಖಿಳಲೋಕವಿನುತ ಪ್ರಮದಾ ॥
ಗ್ರಜೆಗೆ ಕೃತಿಸ[4]ತಿಗೆ ಶಬ್ದಾ ।
ರ್ಥಜಾತಮುಂತೆರಡು ತೆಱದಲಂಕೃತಿಯಕ್ಕುಂ ॥ 523

ಸೂತ್ರಂ ॥ 127 ॥

ಅವಱೊಳ್ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾ ।
ರವಿಭಾಗಂ ಯಮಕಮೆಸೆವನುಪ್ರಾಸಂ ಚಿ ॥
ತ್ರವಿಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿ ವಕ್ರೋ ।
ಕ್ತಿವಿಶೇಷಮುಮೆನೆ ಚತುರ್ವಿಧಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 524

1 ಸದರ್ಥ. 2 ಪ್ರತೆ. 3 ಗಭಿವಿನುತಕೀರ್ತಿ. 4 ಸಮುಗೆ.

ಅವಱೊಳಗೆ ||

ಸೂತ್ರಂ || 128 ||

ಪದವರ್ಣ್ಣವ್ಯಾವೃತ್ತಿ ದ |
ಲ[1]ದು ಯಮಕಂ ವ್ಯವಹಿತಾ[2]ವ್ಯಪೇತತಾತ್ಮಂ ಮ ||
ತ್ತದು ಪಾದದಾದಿಮಧ್ಯಾಂ |
ತದೊಳಕ್ಕುಮನೇಕಭೇದನಿಯತಸ್ಥಿತಿಯಿಂ || 525

ಉದಾಹರಣೆ ||

ವ್ಯವಹಿತಕ್ಕೆ ||

ಕಂ|| ಮಾಣಿಕದಂತೊಪ್ಪಿದನೀ |
ಮಾಣಿ ಕರಂ ಕ[3]ಱಿಯೆ ಚೆಲ್ವುವಡೆದೆಂಬಿನೆಗಂ ||
ಕ್ಷೋಣಿಯನಳೆಯಲ್ ಮುನ್ನಂ |
ಕ್ಷೋ[4]ಣಿಮನಂ ವಿಷ್ಣು ತಾನೆ ವಾಮನನಾದಂ || 526

ತಿಂದುಕಪೀನಫಲಂಗಳ |
ನೊಂದೊಂದೆಡೆಗಳೊಳಲಂಪು ಪೋಪನ್ನೆವರಂ ||
ತಿಂದು ಕಪೀನಕುಳಂ ವೃತಿ |
ಯಂದದಿನಿರ್ಪ್ಪುದು ನಿಯುಕ್ತವನ್ಯಾಕನದಿಂ || 527

ಫಲಸಾರಸನವುವಂತೆ |
ತ್ತಲುವೊದವಿರೆ ಕುಳಿರ್ವ ಪುಱಿಲೊಳಿರ್ದಗೊಳ್ವೆನೆಗಂ ||
ಕಲರುತಿಯಂ ಪಾಡಿದುದು |
ತ್ಪಲಸಾರಸನಂ ಪುಳಿಂದಲಲನಾನಿಕರಂ || 528

ಆಲೋಚಂ ಸಾಲದೆ ಶಿಶು |
ಪಾಲನನುಱದಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕ ಭುವನಸ್ಥಿತಿಯಂ ||
ಪಾಲಿಸು ನೀಂ ನಿನಗೆ ಜಗ |
ತ್ಪಾಲನವಿಜ್ಞಾನಮಂ ಪೆಱರ್ ಪ್ರಕಟಿಪರೇ || 529

ಸರಭಸದೆ ಕಾಲಯ[5]ಮನಾ |
ಲ್ವ[6]ರುಕ್ಮಿಬಾಣದ್ರುಮಾದಿಗಳ್ ವೆರಸಖಿಲಾ ||
ಸುರಚಕ್ರಂ ನಿನ್ನ ವಿಭಾ |
ಸುರಚಕ್ರದ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಾರದಿರದು ಮುರಾರೀ || 530

ತಱಿಸಂದಿಸೆ ಕರಿಘಟೆಯಂ |
ತು[7]ಱುಗಿರೆ ಪಾಯ್ದುವು ಶಿಲೀಮುಖಂ ಪುಷ್ಕರದೊಳ್ ||
[8]ಗಱಿ ಸಂದಿಸೆ ಮೊರೆದೊಮ್ಮೊದ |
ಲೆಱಗುವ ಱಿದಿಂ ಶಿಲೀಮುಖಂ ಪುಷ್ಕರದೊಳ್ || 531

1 ಲದೆ. 2 ತಜ್ಯ. 3 ಕಳೆಯ. 4 ಕ್ಷೋಣಿಪನಂ, ಕ್ಷೋಣಿಪರಂ. 5 ಯಮನಂ. 6 ಸುರಚಿರಬಾಣ. 7 ಮಱುಗಿರೆ. 8 ತಱಿ, ಕಱಿ.

ಕಂ ॥ ನೆಯ್ದಿಲೆಸಱಿವಱ ಪೋಲ್ವೆಯ ।
ನೆಯ್ದಿಲೆ ದಲ್ ಪಡೆದುವಿಲ್ಲ ಲೋಕವಮನಲೆಯ ॥
ಲ್ಕೆಯ್ದುಮಲರ್ಗಣೆಗಳ್ಕೆ ರ್ಗಮ ।
ಕೆಯ್ದುಮನೋಜಂಗೆನಿಪ್ಪುವಾಕೆಯ ಕಣ್ಗಳ್ ॥ 532

ಮಲರೆ ತವಮದೊಡ್ಡು ಪಂಕಜ ।
ಮಲರೆ ವಿನೀಲೋತ್ಪಲಾಳಿ ಮುಗಿಯೆ ಖಲರ್ ಸಂ ॥
ಚಲಿಸುತ್ತುಮುಗಿಯೆ ಜಗತೀ ।
ವಿಲೋಚನಂ ಮೂಡಿದಂ ವಿಲೋಚನನಾಗಳ್ ॥ 533

ಅವಮಳ್ಗಳ ನ[1]ಯವಿಕ್ರಮಗುಣ ।
ದವಮಳ್ಗಳ ನೃಪಶಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಪರಿಣತರ[2]ವರಂ ॥
ಸಮಥದೊಳುದಗ್ರಶೌರ್ಯ್ಯಂ ।
ಸಮರ[3]ಸಸಂಪನ್ನನಾವನುಱದಾಂಪನ್ನಂ ॥ 534

ಮಂತಣಕಂ ಚದುರರ್ ಗಡ ।
ಮಂತಣಕಂ ನೆಗೞೆ ಬಂದರೆನಿಸಿದ್ದುರ್ಗಂ ತಾಂ[4] ॥
ಮಂತಣಮುಸಿರದೆ ಕೆ[5]ಲರಾ ।
ಮಂತಣಮುಂಡಂತೆ ಪೆಱರ ನಯದೊಳೆ ತಣಿವರ್ ॥ 535

ಈಧರೆಯ ಪೆಂಡಿರುದ್ಧಪ ।
ಯೋಧರೆಯ ಮನೋಜರಾಗರಸಪೂರಿತಬಿಂ ॥
ಬಾಧರೆಯ ಕಂಬುಕಮ್ರಕಿ ।
ರೋಧರೆಯ ಪೆಡಂಗನಾರುಮೋನೆಯ್ದುವರೇ ॥ 536

ವೃ ॥ ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯೊರ್ವ್ವಳುಪದೇಶಮನಿತ್ತಳೊ ನಾಗಬಂ[6]ಧಮಂ ।
ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯೋ ಜೆತೆಯೊ ಮೆಯ್ಯೆರಡಿಲ್ಲೆನಿಪಪ್ಪುಗಳ್ಗತ ॥
ತ್ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಯಪ್ಪುಗ[7]ಳೆ ಮುಪ್ಪುರಿಗೂಡಿದುವೆಂಬ ಮಾತು ಮೆ ।
ಲ್ಪನ್ನಗಕನ್ಯೆಗ[8]ಳ್ಪುಗುಮಿವಕ್ಕೋರ್ವಜರ್ ನಿನಗಾರೊ ನಲ್ಲಳೇ ॥ 537

ಪಾದಾದಿಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉಪದಾತ್ತನುತೋನ್ನತಮಂ ।
ದ್ವಿಪಮದಪರಿಪೂರ್ಣ್ಣಗಿರಿಸರಿತ್ಸಂತತಿಯಂ ॥
ಉ[9]ಪದಾತ್ತನುತೋನ್ನತಮಂ ।
ತಪನಕರೋತ್ತಪ್ತಸತಪ್ತತಪನೋಪಲವಂ ॥ 538

---

1 ನಯಗುಣವಿಕ್ರಮ. 2 ರವರುಂ. 3 ರದ. 4 ಅ. । ಮಂತಣ. 5 ಕೆಲರುಂ. 6 ಬಂಧದ. 7 ಗಳ. 8 ಪಡ್ಡುಗು. 9 ಮಪ, ನುವ.

ಮಧ್ಯಾಂತಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಾನಾಶಶವೃಗಧ[1]ರವಂ ।
ಸಾನುಜತರುಶಿಖರಲಗ್ನಶಶವೃಗಧ[1]ರವಂ ॥
ಪೀನಸರೋಜಾಲಯವಂ ।
ವಾನೇಚರಯುವತಿಜಿತಸರೋಜಾಲಯವಂ ॥ 539

ಅಂತ್ಯಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂದ ಸರ್ವ್ವಗ[2]ತಂ ಧರ್ಮ್ಮ ।
ನಂದನಾಧ್ವರತೋಷಿತಂ ॥
ನಿಂ[3]ದು ಯಾತ್ರೇಚ್ಛೆಯೊಳ್ ಧರ್ಮ್ಮ ।
ನಂದನಾಧ್ವರತೋಷಿತಂ ॥ 540

ಅವ್ಯಪೇತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸರಂ ಸರಂ ಕಂತುವ ಮನ್ಮಥಾಂಬುಜಾ ।
ಕರಂ ಕರಂ ನೋಡೆ ಮೊಗಂ ವಳಿತ್ರಯಾಂ ॥
ತರಂ ತರಂಗಂ ಸ್ಮರಸಿಂಧುಗಾಲತಾಂ ।
ಕುರಂ ಕುರಂಗಾಕ್ಷಿಯ ಕ[4]ಣ್ ಮನೋಜನಾ ॥ 541

ಕಂ ॥ ಸುರರಮಣೀರಮಣೀಯ ।
ಸ್ವರೂಪಮತಿತರಳತರಳವಿಲಸದ್ವಿದ್ಯುತ್ ॥
ಸ್ಫುರಿತಮೆನೆ ಪೋಲ್ತು ಕರಗಿದು ।
ದರಗಿದು ದಹನೋಪತಪ್ತಮೆನೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣದೊಳ್ ॥ 542

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿನ್ನವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥಮೆಂಬೊಂದು ।
ರನ್ನಕಂ ಬೆಗಡಂಗಡಂ ॥
ತನ್ನುಕ್ತಿಯಾಗೆ ತದ್ವಿದ್ಯ[5] ।
ನನ್ನನಾದಂ ಬಲಂಬಲಂ ॥ 543

ವ್ಯಪೇತಾವ್ಯಪೇತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಬಳಿಕೆಯಿಂ ಪಾ[6]ಱಿಯನೊ ।
ಕ್ಕುಬೇರನಂ[7]ತಾಕುಬೇರನಾಯಕನತಿವಿ ॥
ಕ್ಲಬಚಿತ್ತಂ ತೊಟ್ಟಗೆ ತಾ ।
ಗಿಬಾಗಿದಂ ತಾಗಿಬಾಗಿದಂ ನರನಡಿಯೊಳ್ ॥ 544

ವರ್ಣಾವೃತ್ತಿಯಮಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಚಾರೂರೂರೂ[8] ಧ್ಧರೂರೂರುರುಭುಜಶಿಖರೋದ್ಭಾಸಮಾನಾವಲೋಕಂ ।
ಕ್ರೂರಾರಾರಾ[9]ತಿರಾ[10]ರಾಜಕಮುಪಡಿನುಡಿಯುತ್ತುಂ ಮುರಧ್ವಂಸಿಯೊಳ್ ಸ ॥
ದ್ಧಾರಾರಾರಾಜಿರಾರಾಜಿತಭುಜನೊಳವಷ್ಟಂಭದಿಂ ಚೆಲ್ವುಕೆಯ್ಮ್ ।
ಕ್ಕಾರಾರಾರಾಧ್ಯರಾರಾರವರವರವರ್ಗಂತೊಪ್ಪಿದಂ ನೀಲಕಂಠಂ ॥ 545

---

1 ಧರನುಂ. 2 ರತು. 3 ನಿಂದಯುವೃತ್ತ್ರೇಚ್ಛೆಯೊಳ್. 4 ಮಯು. 5 ದ್ಯಾ. 6 ಕಾಳ್. 7 ದಂತಾ.
8 ರುದ್ರರೋರೂ. 9 ರಾತ್ರಿ. 10 ರೇರೇಚಪುಷಗ, ಪ್ಯೃಚಾನನಪಟು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 129 ॥

ಪರಿವೃತ್ತಂ ಸಂದಷ್ಟಂ ।
ನಿರಂತರಾವಳಿ ಸಮುದ್ಗಮೆಂಬಿವು ಮೊದಲಾ ॥
ಗಿರೆ ಯಮಕಭೇದಮನಿತುಂ ।
ಪರಿಭಾವಿಸೆ ತತ್ಪ್ರಪಂಚದೊಳ್ ಪೊಕ್ಕಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 546

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಪರಿವೃತ್ತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತಾರಾತಾರಾಮಳಿನಗುಳಿಕಾಹಾರನೀಹಾರನೀಕಾ ।
ಕೋರುಸ್ಫೂರ್ಜತ್ಪ್ರವಿ[1]ತತಯಶೋರಂಜಿತಾಶೇಷಲೋಕಂ ॥
ಸಾರಾಸಾರಾದ್ಯನುಗತವಿಚಾರೋಚಿತಾತ್ಮೀಯಚಿತ್ತೋ ।
ದಾರಪ್ರಜ್ಞಂ ನೆಗಳ್ದಿನವನೀಭಾಗದೊಳ್ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಂ ॥ 547

ಸಂದಷ್ಟಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಒರೊರ್ವ್ವರ್ ಸೆಣಸಿ ತಗುಳ್ದನೇಕವಾರಂ ।
ವಾರಸ್ತ್ರೀಜನಮಿದಿರೊಳ್ ತುಳುಂಕೆ ನೀರಂ ॥
ನೀರಂಧ್ರಸ್ತನತಟದೊಳ್ ಕೃತೋಪಹಾರಂ ।
ಹಾರಶ್ರೀಗೆಣೆಯೆನಿಸಿತ್ತು ವಾಷ್ಕಣೌಘಂ ॥ 548

ಆವಳಿಗೆ ॥

ಕಂ॥ ಶ್ರೀಯುಂ ಶ್ರೀಯುಂ ದ್ವಿ[2]ಷದವ ।
ನಾಯಕನಾಯಕಪರಂಪರಂ ಲಲಿತಯುವ ॥
ತ್ಯಾಯತನತ್ಯಾಯತನಂ ।
ಗೇಯೋದ್ಗಾಯತ್ಸಕಳಕಳಂ ಸಕಳಕಳಂ ॥ 549

ಸಮುದ್ಗಕ್ಕೆ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಹರಿದಾಂ[3]ತಂ ಬಲಂಬೆಚ್ಚೆರ್ ।
ಸುರಾಸುರಸಭಾಜನಂ ॥
ಹರಿದಾಂ[3]ತಂ ಬಲಂ ಚ್ಚೆರ್ ।
ಸುರಾಸುರಸಭಾಜನಂ ॥ 550

ಸೂತ್ರಂ ॥ 130 ॥

ಬವಕಾರಂಗಳ್ ಪಹವ ।
ರ್ಣ್ಣವೆರಡುಮವಿಭೇದದಿಂದೆ ಸಲ್ಗುಂ ಸಾಯೋ ॥
ಗವಿಶಿಷ್ಟಮುಂ ಸ್ವ[4]ರೂಪಮು ।
ಮವಿಕಲ್ಪದೊಳೊಂದಿ ನೆ[5]ಗಳ್ಗುಮವು ದುಷ್ಕರದೊಳ್ ॥ 551

1 ಘಟಿತ. 2 ದ್ವಿಷದವ. 3 ದಾಂತಬಲಂ. 4 ಸ್ವರೂಪಸ್ವವಿಕಲ್ಪ. 5 ನೆಗಳ್ಕುವು.

* ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ನವಲ[1]ಕ್ಕಂ ಕಟಕದೊಳ್ ।
ನ್ನವಲ[1]ಕ್ಕಂ ನಿ[2]ಜವೆ ಪ[3]ರಿದು ವಿಬುಧನಿಕಾಯಮು ॥
ಕ್ಕ[4]ವಳಂಬನವಪ್ಪ . ।
ಕ್ಕವಳಂ ಬಚನೈಕಸಾರವೆಂಬೀ ನುಡಿಯುಂ ॥ 552

ಪಿಂಗಿದ.ದಿಲ್ಲಿನ್ನುಂ ಮಾನ ।
ದಿಂ ಗೋವರ ಗಡಣದೊಳ್ ದನಂಗಾಹಿತನಂ ॥
ನೀಂಗಳದೆತ್ತಱಿವಿರ್ ಬ ।
ಮರ್ಮ್ಮಂಗಂ ಬಗೆದಱಿವುದರಿದನಂಗಾಹಿತನಂ ॥ 553

ಆ ಗಿರಿಯ ನಿತಂಬಂ ಶೋ ।
ಭಾಗುಣಮಂ ತಳೆದುದಪ್ಸರಃಕುಲಲಲಿತಂ ॥
ಮೇಗಣ ಶಿಖರಾಗ್ರಮು[5]ಮಿಂ ।
ಬಾಗಿ ಮನಕ್ಕೆಸೆವುದಪ್ಸರಃಕುಲಲಲಿತಂ ॥ 554

ಸೂತ್ರಂ ॥ **131** ॥

ಸದೃಶಾಕ್ಷರವಿನ್ಯಾಸಂ ।
ಪದದೊಳ್ ಪಾದಂಗಳೊಳ್ ಪೊದಱ್ದೆಸೆದಿರೆ ಪೇ ॥
ಱ್ವುದನುಪ್ರಾಸಂ ನಿಯಮದಿ ।
ನದನಾದ್ಯಂತಂ ವಿಭಾಷೆಯಿಂ ವಿರಚಿಸುವರ್ ॥ 555

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಚರ್ಚ್ಚಲ್ ಶಶಿಶಿಲವಂ ಕಱಿ ।
ಗರ್ಚ್ಚಲ್ ಘನಘಟೆಯನುರ್ಚ್ಚಲಮರದ್ರುಮಮಂ ॥
ಸಾರ್ಚ್ಚಲಿನನೆಂಬ ಸೊಡರನೊ ।
ಡರ್ಚ್ಚಿದುವೆನೆ ನೀಳ್ದ ವಿ[6]ದಱ ಶಿಖರಕರಂಗಳ್ ॥ 556

ವೃ ॥ ಸೋಡಂಬಾಡಂ ಕರಿಯ ಮುಗಿಲಂ ದಂತಿಗಳ್ಗತ್ತು ಮಿಂಚಂ ।
ನೋಡಲ್ ನೀಡುಂ ಪೊಳೆವ ನಿಶಿತಾಸ್ತ್ರಾಳಿಗೆತ್ತೆತ್ತಮೊ[7]ತ್ತಂ ॥
ಕಾಡುಂ ಕೋಡುಂ ಹಯಮಯಮೆಗೆತ್ತುದ್ಘಗೇ[8]ಹಂಗಳೊಳ್ ಸಂ ।
ವ್ರೀಡಾಪೀಡಂ ವಿರಹಿಜನಮಂದಳ್ಕಿ ಬೆಳ್ಕುತ್ತುದೆತ್ತಂ ॥ 557

ಕೆಳರೆ ವಿರಹಿವೃಂದಂ ಪುಷ್ಪಿತಾಶೋಕದಿಂದಂ ।
ತ[9]ಳರೆ ಕುಸುಮಜಾಳಂ ಬಾಳಚೂತಪ್ರವಾಳಂ ॥
ಪೊಳೆಯೆ ಪುಱಿಲ ತಣ್ಪಂ ನೊಳ್ದಿ ತಱ್ಕೈಸಿ ಬಿಣ್ಪಂ ।
ಬಳೆಯೆ ಮದನದಾಹಂ ಬೀಸುಗುಂ ಗಂಧವಾಹಂ ॥ 558

* ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ 'ಈ ಕಾರಾರ್ತ್ಥವ್ಯಾವೃತ್ತಿಗ್ರಹಣಮುದಕ್ಕಂ' ಎಂದೂ 'ಈ ಕಾರಿಕಾರ್ತ್ಥವ್ಯಾವೃತ್ತಿಗ್ರಹಣಮುದಕ್ಕೆ' ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 1 ಲಕ್ಷ್ಯಂ. 2 ಜನಮೆ. 3 ಹರಿದು. 4 ಕ್ಕವಳವ್ಯಮನಕ್ಕವಳಂ ಬವಚೆ, ಕ್ಕವಳಂಬನಮಪ್ಪದಂತ್ತವಳಂಪಚ. 5 ಮಣಿಂ. 6 ವದಱ. 7 ಲಿತ್ತಂ. 8 ವಾಹಂಗಳಂ. 9 ಕಳರಿ.

ವೃ ॥ ಖಗತ[1]ತಿ ಸಾರ ಶಾ[2]ಕಿನಿಯರಾರ ನಿಶಾಚರಕೋಟಿ ಪಾರೆ ಬ।
ಳಗಳೆಡೆಯಾಡೆ ಭೂತಗಣಮಾಡೆ ಮರುಳ್ವಡೆ ಪಾಡೆ ಸಾಹಸಂ ॥
ನೆಗಳ್ದಿ ಮುಕುಂದನಸ್ತ್ರರಿಪುವೃಂದನ[3]ಗುರ್ವಿಸೆ ಕೊಂದನಾಜಿಗ ।
ಜ್ಜಗನೆನೆ ಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿಯನನಿಂದಿತಕೀರ್ತ್ತಿಯನಿಂದ್ರಮೂರ್ತ್ತಿಯಂ ॥ 559

ಸೂತ್ರಂ ॥ 132 ॥

ಬೆರಸಿರೆ ಶ[4]ಷಸಹವರ್ಣ್ನಂ ।
ಸರೇಫಸಂಯೋಗಮೊಂದಿ ಕೂಡಿದ[5] ವರ್ಗ್ಗ ॥
ಕ್ಷರಮಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆಡೆಗೊಂ ।
ಡಿರೆ ಪ[6]ರುಷಾನಾಮವೃತ್ತಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಮದಱೊಳ್ ॥ 560

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಶಿಖಿಬರ್ಹಂ ಸರ್ಷಪಮಾ ।
ಜಖುರಂ ರಾಮಠಮಹೀಂದ್ರನಿರ್ಮ್ಮೋಕಂ ಶ್ವೇ ॥
ತಖರಾಂಗಲೋಮಮಿವು ದು ।
ರ್ಮ್ಮುಖದುಷ್ಟಗ್ರಹವಿನಾಶ[7]ನಂ ಕಟುಧೂಪಂ ॥ 561

ಸೂತ್ರಂ ॥ 133 ॥

ತಂತಮ್ಮ ವರ್ಗ್ಗದಂತ್ಯದೊ ।
ಳಂತಾವರ್ಗ್ಗಂಗಳಮಳ್ಳಾಗಿರೆ ಮೇಣ ॥
ತ್ಯಂತ[8]ಸ್ವರೂಪಸಂಯೋ ।
ಗಾಂತರಮಮದೋದವೆ ಮಧುರೆಯೆಂಬುದ[9]ದಕ್ಕುಂ ॥ 562

ಉದಾಹರಣೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಸಗೆಮರುಳೊರ್ಗ್ಗಂಪಾಡುವ ।
ವಸುಧಾಧಿಪನಂತಪುರದ ಕಾಂತೆಯರ ಸಮು ॥
ಲ್ಲಸಿತಪದಕಮಲದೊಳ್ ರಂ ।
ಜಿಸಿದು[10]ದು ಸಿಂಜಾನಮಂಜುಮಂಜೀರರವಂ ॥ 563

ಉಪನಾಗರಿಕೆಯೆಂದೊಡಮಿದುವೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 134 ॥

ಅವಿಶೇಷವರ್ಣ್ನರಚನಾ ।
ವಿವಿಕ್ತಗತಿ ಮುಕ್ತಭೂರಿಸಂಯೋಗಂ ಸಾ ॥
ಷ್ಟವಗುಣಸಮನ್ವಿತಂ ಲಲಿ ।
ತವೃತ್ತಿಯಿಂ ಲ[11]ಲಿತೆಯೆಂಬ ವೃತ್ತಿಯುದಕ್ಕುಂ ॥ 564

1 ಯತಿ. 2 ಶಾಕಿನಿ. 3 ಮಗುವಿಗೆ. 4 ಶಷವರ್ಣ್ನಂಗಳ್. 5 ಯ.ವರ್ಗ. 6 ಪುರುಷಾ. 7 ಶಕಂ. 8 ಶಂಸರೇಫ. 9 ದುಮುಕ್ಕಂ. 10 ಮಡಿತು. 11 ಲಲಿತವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ.

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮದನನೃಪಾದೇಶದಿನ ।
ಲ್ಲದೆ ಬಿರಯಿಗಳಂತೆ ಪೋ ಪುಗಲ್ ಪುಗಲೆಂಬಂ ॥
ತೊದವಿದುದು ಬನದೊಳೆತ್ತಂ ।
ಮದಕಳಕಳಕಂಠಕಳಕಳಪ್ರಧ್ವಾನಂ ॥ 565

ಗ್ರಾಮೆಯೆಂಬುದುವಿದುವೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 135 ॥

ಸ್ಥಾ[1]ನಂ ಕ್ರಿಯೆಯೆಯೆಂಬಿವಱೊಳ ।
ನೂನಸಮಾನಾಕ್ಷರಾದಿಪದಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ॥
ತಾನಕ್ಕುಂ ಮಾಧುರ್ಯ್ಯಾ ।
ಧೀನಮನುಪ್ರಾಸಮೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 566

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಎಳಲತೆಯ ಜೊಂಪದೊ[2]ಳ್ ತ ।
ಳ್ತಳಸಿ ತಗುಳ್ದಿರ್ಪ್ಪ ವಿರಹಕಾತರದಿಂ ಕ ॥
ಣ್ಗೊಳಿಸುಗುವಾಪುರವರಮುಂ ।
ಬಳಸಿದ ನಂದನವನಂಗಳೆನಿತೊಳವನಿತುಂ ॥ 567

ಸೂತ್ರಂ ॥ 136 ॥

ಏನಾನುಮನೊಂದಂ ಸಂ ।
ಸ್ಥಾನದಿನನುಕರಿಸುವಂತು ಭಂಗ್ಯಂತರದಿಂ ॥
ಪೀನವೊಡಂಬಡೆ ವಿರಚಿಸೆ ।
ನಾನಾವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಮೆನಿಕುಂ ಪೆಸರಿಂ ॥ 568

ಸೂತ್ರಂ ॥ 137 ॥

* ಶರಶೂಲಚಾಪಚಕ್ರಾ ।
ಸಿರೂಪವಿಭರಥತುರಂಗಪದಗತಪಾದಂ ॥
ಮುರಜಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆ ಪು ।
ಷ್ಕರಮರ್ದ್ಧಭ್ರಮಣಸರ್ವ್ವತೋಭದ್ರಂಗಳ್ ॥ 569

---

1 ಸ್ಥಾನಕ್ರಿಯೆ. 2 ದೊಳಗು । ಳ್ಳಳಸಿ. * ಈ ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತಭೇದವಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 138 ॥

ಅಕ್ಷರಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ[1]।
ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ನಿರೋಷ್ಠ್ಯಮತಾಲ ॥
ವ್ಯಾಕ್ಷರಮೆನೆ ನಿಜನಾಮ ।
ಸದೃಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷಣಮುದಾಗೆ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಪಲವುಂ ॥ 570

ಅವಕ್ಕನುಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಶರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸುಂದರಾಕಾರಸಂಪನ್ನ ।
ನೆಂದುವೀನ್ನೃಪನಂದನಂ ॥
ನಂದನಂ ಬುಧಕೀರಾಳಿ ।
ವೃಂದಕ್ಕೆ ಸಕಲತುರ್ತಕಂ ॥ 571

ಶೂಲಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ವೀರಶ್ರೀಕಾಂತೆಯುಂ ತಾ[2]ಳ ।
ಚರಾಚರಜನಸ್ತುತಾ ॥
ತಾರತಾತಾರತಾರೇಶ ।
ಕ[3]ರೇತಾರಾಜಿತಾಜಿರಾ ॥ 572

ಚಾಪಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸಂಸಾರವಿಷಮವಾರಿಧಿ ।
ಸಂಸರ್ಪಣದುಃಖವೀಚಿಯೊ[ಂದು]ಲ್ಲಾಸಂ ॥
ಸಂಸಕ್ತಮಾಗದಂತು ಜಿ ।
ನಂ ಸುವ್ರತನಾ[4]ಮನೆಮಗೆ ಕರುಣಿಸುಗಿ[5]ನಿಸಂ ॥ 573

ಚಕ್ರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ತನ್ನಸಂತತಿ ಮುನ್ನೀತಃ ।
ತ[6]ನ್ನೀತಂ ಮುನಿಸನ್ನುತಂ ॥
ತನ್ನನುಕಿ ಗನೊಳಿನ್ನಾತಂ ।
ತನ್ನೊಳಿಂದಿನಿಸ[7]ನ್ನತಂ ॥ 574

ಖಡ್ಗಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಕಂಸಾಸುರಹರಂ ದೈತ್ಯ ।
ಧ್ವಂಸಿ ಬಾಣಮದಾಪಹಂ ॥
ಹಂಸಾಸನಸಮಾರಬ್ಧ ।
ಶಂಸನಂ ನರಕಾಂತಕಂ ॥ 575

---

1 ಸಂ । ಧ್ವ್ಯಕ್ಷರಬೇಕಾಕ್ಷರಂ. 2 ನಾಳ್. 3 ಕರ್ಗರಾಜಿತರಾಜಿತಾ, ಕರೇತಾರಾಜಿರಾಜಿತಾ. 4 ನಾಕ. 5 ಗಿನ್ನೆಸಂ.
6 ಮುನ್ನೀತಂ, 7 ಸನ್ನುತಂ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಂಜನಾಭಂ ಸುರದ್ರೋ[1]ಹಿ ।
ಭಂಜನಂ ಲೋಕಪಾಲಕಂ ॥
ಕಂಜಾಕ್ಷಂ ಕಂಟಕಾಕಂಪಂ ।
ಮುಂಜಕೇಶಿ ಧರಾಧರಂ ॥ 576

ಗಜರಥತುರಂಗಪದಗತಪಾದಂಗಳ್ಗಂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ॥

ಮುರಜಂ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಾತಶಂಖಂ ತಾನಾಪ್ತ ।
ನಜಂಗಮನಸೂಯನಂ ॥
ಗಜಾಂಕುಶಂ ಗತಾಪ್ರಾಪ್ತ ।
ವಿಜಯಂ ಮಧುಸೂದನಂ ॥ 577

ಮುರಜಂ ಅರ್ಧ್ದಪ್ರಸ್ತಾರದಿಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆಯುಕ್ತಂ॥

ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಉರುತರಸಿತಕೀರ್ತ್ತಿಗುಣಾ ।
ಕರಂ ಪದಾನತವಿರೋಧಿವರ್ಗ್ಗಂ ನೆಗಟ್ದಂ॥
ಸುರುಚಿರನುತಮೂರ್ತ್ತಿ ಘೃಣಾ ।
ಪರಂ ಸದಾಹಿತಕರೋಕ್ತಿ ದುರ್ಗ್ಗಂ ಜಗದೊಳ್ ॥ 578

ಪದ್ಮಂ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಮಂ[2]ದರಾಗಂ ಗುಣೋದ್ದಾಮಂ ।
ವಂದಿತಂ ಸ[3]ದಯಾದಮಂ ॥
ಮಂದರಾದ್ರಿನಿಭಂ ಧೀಮಂ ।
ಮಂ[4]ದಿಯೊಳ್ ಪೇಟ್ಗುಮಾಮುಮಂ ॥ 579

ಅರ್ಧ್ಧಭ್ರಮಣಂ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ರೀರಾಮಾಧಾಮನಾಮಂ ತಾ[5] ।
ರಾರಾರಾಃಸಮಾಸಮಂ ॥
ಮಾರಾರಿ ನಿನ್ನೊಳ್ ಸಮಾನಾ ।
ಧಾರಾ ನಿ[6]ನ್ನಾತನೊಳ್ ಸಮಂ ॥ 580

* ಸರ್ವ್ವತೋಭದ್ರಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯಮನಱಿದುಕೊಳ್ವುದು ॥

---

1 ದ್ರೋಹ. 2 ಮಂದಾರಾಗಂ, ಮಂದಾರಾಂಗಂ, ಮಂದಾರಗಂ. 3 ಸ್ಕಂದಯಾರವಂ, ಸ್ಕಂದಯಾಪರಂ, ಸಂದರ್ಗ-ದಮಂ. 4 ಮಂದೆ. 5 ತಾಂ. 6 ನಿನ್ನೀತ. * ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ । ಕುಸುಮಮನೋಹರಂ ॥—ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.

ಅಕ್ಷರಚ್ಯುತಕಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಲಜನಭಿಮಾನಿ ತಕ್ಕಂ ।
ಚಲಮಱಿವಂ ನೆಗೞನಾತನಿಂತಿದನೆಂತುಂ ॥
ಜಲಜಾಯುತಾಕ್ಷಿ ಕೆಲನುಂ ।
ನೆಲನುಂ ನಗುವಂತು ಪೊ[1]ಲ್ಲಕೆಯ್ದುದೆ ಚೋರಂ ॥ 581

ಬಿಂದುಚ್ಯುತಕಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಇಂದು ನೋಡಿದು ಬೇೞಿಂದ ।
ಮೆಂದಿನಂದವುದಲ್ತಣಂ ॥
ಮಂದಮಂದಂ ಕರಸ್ಪರ್ಶಂ ।
ತಂದಪ್ಪುದುಪತಾಪಮಂ ॥ 582

ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂದಾನಂದದದೊಂದೂನಂ ।
ನಿಂದಂದೇನಿಂದಿನಂದದಿಂ ॥
ನಂದನಂದನ ನಿನ್ನಿಂದಂ ।
ನಂ[2]ದನುಂ ದನುನಂದನಂ ॥ 583

ಏಕಾಕ್ಷರಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿನ್ನಿ ನೇನಿನ್ನ ನಾನನ್ನ ।
ನಿನ್ನ ನೆನ್ನ ನನೂನನಂ ॥
ನುನ್ನ ನೈನನ್ನ ನೈನೇನೇ ।
ನೆ[3]ನ್ನಿನ್ನಂನಿನ್ನೆ ನಾನುನಂ ॥ 584

*ನಿರೋಷ್ಠ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಗೞ್ದಿರೆ ಯು[4]ತಿಸ್ಥಿತಿ ಚಿತ್ತದಿ ।
ನಗಲೆ ಕರಂ ನಿಜದೆ ತನ್ನ ತ[5]ರಳತೆ ಕೆಲದಿಂ ॥
ದಗಲದೆ ನಾಳೀಜಂಘೆಂ ।
ನಗಿಸಿತ್ತಾನಗದ ನಗದ ಖುಷಿಸಂ[6]ಹತಿಯಂ ॥ 585

ಅತಾಲವ್ಯಂ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ರೂಪುಂ ಸೊಬಗುಮೊಳ್ಮಂ ನಾ ।
ಣ್ಣಾಪುಮಾಪ್ಪೂರ್ಗಂ ಪ್ರಭುತ್ವಮುಂ ॥
[7]ಕೋಪಮಂ ಮಾಱ್ಪುದುಂ ತನ್ನೊಳ್ ।
ಭೂಪಂ ತಾಂ ಕೊಲ್ವು ಮಾತನಂ ॥ 586

1 ಪೊಲ್ಲಗೆಯ್ದುದೀಚೋರಂ. 2 ನಂದನಂ, ನ ದನಂ. 3 ನೇನಿನ್ನಂ. * ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದುಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ " ನೀನಾನುನಿನ್ನನಾನೆಂ । ನಾನಿಂನನ್ನಿನ್ನ ನಿನ್ನನಾನಾನನೂನಂ ॥ ನೂನಂನನ್ನೆನನೆನೋನ್ನೈ । ನೀನೇನ್ನೈನಾನಾನೀನನಾನೀನೇನೇನೋನ್ನೈ " ಎಂಬ ಕಂದಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 4 ಯುತಿ. 5 ಪರಳತೆ. 6 ಸಂತತಿ. 7 ಕೋಪಮುಂ ಮಾಳ್ಪುದುಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 139 ॥

ಚ್ಯುತದತ್ತಾಕ್ಷರಮುಮಂ ಗೋ।
ಪಿತಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಂ ನಿಗೂಢಚತುರ್ತ್ಥಂ ॥
ಪ್ರತಿನಿಯತಗತಪ್ರತ್ಯಾ।
ಗತಂ ದಲೆಂದಿಂತು ಪೆಱವುಮುಕ್ಕುಂ ಚಿತ್ರಂ ॥ 587

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಚ್ಯುತದತ್ತಾಕ್ಷರಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸೀತಾರಾಮಸಮೀಪಸ್ಥಂ ।
ಧೌತಶೀ[1]ಲಸಿತಪ್ರಭಂ ॥
ವೀತತ್ರಾಸಂ ಮನಂಗೊಳ್ಗುಂ ।
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಂದಿ ಲ[2]ಕ್ಷಣಂ ॥ 588

ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಗೋಪಂಗಳ್ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿವರ್ಜ್ಜಿತದೋಷನನಾ ।
ದರದಿಂ ದೇವಾದಿದೇವನೆಂದಿ[3]ರದರೆಬರ ॥
ದುರಘಾವಿಲಿಪ್ತರಂ ದೇ ।
ವರೆಂದು ಬಗೆ ಬೆದಱೆ ದೆಸೆಗೆ ದಿಙ್ಮೂಢತೆಯಿಂ ॥ 589

ಶ್ಲೋ॥ ಏನನೇನಂ ಮಹಾಘೋರಂ ।
ನಾನಾಜನ್ಮಾಂತರಂಗಳೊಳ್ ॥
ತಾನಾಗಿಸದು ಸಂಸಾರಿ ।
ಗಾನಿರ್ವ್ವಾಣಪದಂಬರಂ ॥ 590

ಗೂಢಚತುರ್ತ್ಥಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಆತನಲ್ಲದನಂ ಮೆಚ್ಚಂ ।
ಮಾತೇಂ ತಾಂ ಮಾರನಾದೊಡಂ ॥
ಕೇತನಂ ರತಿರಾಗಕ್ಕೆ ।
ಕೇತನಂ ತಾರ ನಲ್ಲನಂ ॥ 591

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ ॥

ಶ್ಲೋ॥*ತಾರವೀವೀರತಾಸಾರ ।
ನೀರಸಾಕಾರನಾರಕಾ ॥
ತಾರನಾನಾರತಾಕಾರ ।
ಕಾರತಾತಾರಕಾ ·· ॥ 592

1 ಶೀಲಂ ಶಿತ. 2 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. 3 ದಿಂದರೆಬರ. * ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 140 ॥

ಸುಕವಿಪ್ರಕರಕ್ಕೆ ವಿನೋ ।
ದಕೇಳಿಗುಪಯೋಗಹೇತುಗಳ್ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ॥
ಪ್ರಕಟಾರ್ತ್ಥಂಗಳನೇಕ ।
ಪ್ರಕಾರದಿಂದೊಂದಿ ವರ್ತ್ತಿಕುಂ ಪೇಳಿಕೆಗಳ್ ॥ 593

ಸೂತ್ರಂ ॥ 141 ॥

ನುಸುಳೊನ್ನರ್ಗಡಿ ಭಾ[1]ವೆ ಮನ ।
ಕ್ಕೆಸೆವಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ತ್ಥವಱಿವು ನಾಮಾಂತರಿತಂ ॥
ಕು[2]ಸುರಿಯ ನುಡಿಯೆಂಬಿವು ಭಾ ।
ವಿಸೆ ಪೇಳಿಕೆಗಳೊಳ್ ಪೇೞ್ವ ಭೇದಮನಕ್ಕುಂ ॥ 594

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ನುಸುಳ್ಗೆ ॥
ಕಂ ॥ ತಿೞವುದು ಕೈಕಂಗೊಳ್ಳದು ।
ಮೊರೆವುದು ಮಱಿದುಂಬಿಯಲ್ತು ಕ[3]ತ್ತರಿಗಾಳಂ ॥
ಬೆ[4]ರಸಿ ತ[5]ನುಗೊಂದಿ ದೊರೆಕೊಂ ।
ಡಿರೆಯುಂ ಕೆಸಱಂಕಮಲ್ಲಿದಾವುದೊ ಪೇೞಿಂ ॥ 595

ಒನ್ನರ್ಗಡಿಗೆ ॥
ಕಂ ॥ ಒಂ[6]ದು ಗೞಿಗೆಯೊಳ್ ಸಂಪುಟ ॥
ದಂದದೆ ಮಡಿದಿರ್ಪ್ಪರಹಿತರೆರೆದ ನರಕ್ಕೋರ್ಗಂ ॥
ಡೊಂದಱೊಳ್ ಮೆಱೆದು ಗಣಪತಿ ।
ಯಂದದಿನೊಸೆದಿರ್ಪ್ಪರದಿರ್ಗೆ ಮಂ[7]ದಿಂದರನಾ ॥ 596

ಭಾವೆಗೆ ॥
ಶ್ಲೋ ॥ ಈನವೀನಸಿ[8]ತಾಂಭೋಜಾ ।
ನೂನಪೀತಾವತಂಸಕಂ ॥
ತಾನದೇವುದೊ ಕ[9]ಣ್ಣಾರ್ಗಂತ ।
ವ್ಯಾನತಾಯುತಲೋಚನೇ ॥ 597

ಅಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ತ್ಥಕ್ಕೆ ॥
ವೃ ॥ ದಂಡಿತಾರಾತಿಭೂಭೃ ।
ತ್ಕಾಂಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದಂ ಕ[10]ರಂ ॥
ಗಾಂಡೀವಧ[11]ನ್ವಂ ಮುಂದೆ ।
ಕಂಡಂ ಭಯಾಕರವಂ ॥ 598

1 ಭಾವ್ಯಮನ. 2 ಕುಸುರಿ. 3 ಕತ್ತರಿಘಾಯುಂ. 4 ಬೆರಸು. 5 ತನಗೊಂದಿ, ತಮಗೊಂದಿ. 6 ಒಂದೆ. 7 ಮಂದಿಂದಿರನೊಳ್. 8 ರಸಾಂಭೋಜಾ. 9 ಕಣ್ಣಾರ್ಗಸ। ದ್ಯಾನತಾ. 10 ನರಂ. 11 ಧನ್ವನಂ, ಧನ್ವಂತ, ಧನ್ವಕಂ, ಧನ್ವಂತಾ.

ಉಱುವಿಂಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉಮೆಗೆ ಮಹೀಜೆಗೆ ಸು[1]ಮನೋ ।
ರಮಣಿ[ಮಣಿ] ನಚ್ಚಿನಾತಿಳೋತ್ತಮೆಗೊಳ್ಪಿಂ ॥
ಸಮನೆನಿಸುವ ಮಂದಾಕಿನಿ ।
ಯಮುನಾನದಿಸಿಂಧುಸಂಕರಂ ಕಣ್ಗೆಸೆಗುಂ ॥ 599

ನಾಮಾಂತರಿತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮೊದಲೊಳ್ ವಿಕಾರಿ ನಾಕಾ ।
ರದರ್ಶನೀಯಂ ವಿರಾಮದೊಳ್ ಸಾಯಕಮಂ ॥
ತದು ತಾಂ ವಿನಿಂದ್ಯಮಲ್ತು ।
ದಿದೇವಪುತ್ರಂ ಸದಾನವಾರಿಪ್ರಮುಖಂ ॥ 600

ಕು[2]ಸುರಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಪ್ರಕಾರಂಗಳ್ಗಮಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಮಂ ಕಂಡುಕೊಳ್ವುದು॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 142 ॥

ನು[3]ಡಿದುದದೆ ಪದವಿ[4]ಭಂಗತೆ ।
ಗೊಡಂಬಡಂ ಪಡೆಯೆ ಮಗುಳ್ದುಮತ್ಯಾರ್ಥಾಂತರದೊಳ್ ॥
ತೊಡರ್ದುದ ನಿಲೆ ನುಡಿವ ನುಡಿ ಚೆ ।
ಲ್ವೊಡರಿಪ ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ನಿಯತಕಾಕುಶ್ಲೇಷಂ ॥ 601

ಪ್ರಯೋಗಂ ॥

ಕಂ ॥ ಮು[5]ತ್ತೈಯ್ಯ ಚದುರೆದೇನೆನೆ ।
ಮುತ್ತಲ್ಲದುದುಂಟೆ ಮಸ್ತು ಪೆಱತೆನೆ ಸತಿ ನೀ[6] ॥
ಮಿತ್ತಿರಿಮೆನೆ ಕರಮೊಳ್ಳಿ ।
ತ್ತಿತ್ತಾಗಡೆ ನಿಮ್ಮೊಳಿರ್ಪ್ಪೆವೆನೆ ವೃದ್ಧವಿಟಂ ॥ 602

ಮುನ್ನಿನ ಕಡನಂ ನೀಂ ಕುಡು ।
ಮುನ್ನಿಲ್ಲದ ಕಡನನೆಂತು ಪಿಡಿಯೆಂದೀವೆಂ ॥
ನಿ[7]ನ್ನೀಪಿಡಿಯೆನೆ ಕುಡುಕಡ ।
ನೆನ್ನಂ ಪಿಡಿಯುಳ್ಳೊಡಾನೆಯಿಾಯೆನೆ ಕೆನ್ನಂ ॥ 603

ಕಾಕುವಕ್ರೋಕ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ದಾರುಣಮಂ ಶರಶಲ್ಯಮು ।
ನೋರಂತಿರೆ ಪುಣ್ಣೊಳು[8]ಡಿದು ಬಿಡದುಳ್ಕುವು[9]ದಂ ॥
ಸೈರಿಸುವರುಮೊಳರೆ ಕೆಲರ್ ।
ಸೈರಿಸುವರುಮೊಳರೆ ಖಳರ ಕಟುಕೋಕ್ತಿಗಳಂ ॥ 604

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರನಿರ್ಣ್ಣಯಪ್ರಕರಣಂ
ದ್ವಿತೀಯಂ.

---

1 ಮಣಿಯೆಗೆ । ರಮಣಿನಚ್ಚಿನಾ. 2 ಪೆಚ್ಚಂ ॥ ಕುಸುರಿ. 3 ನುಡಿದುದನೆ, ನುಡಿದುದನೆ. 4 ವಿಘಂಗದಿ।ನೊಡಂಬಡಂ. 5 ಮುತ್ತೈರೇವುದು ಚದುರೆಗೆ. 6 ಕಂ ॥ ತ್ತಿರಿರಿಯನೆ. 7 ನಿನ್ನಿಂಟು. 8 ಳಿದು. 9 ವುದಂ.

ಅರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 143 ॥

ಪ್ರವರಾರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರಂ ।
ಅರ್ತ್ಥಾಲಂಕಾರ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಪ್ರಪಂಚಿತಂ ಕ್ರಮದಿಂ ವಾ ॥
ಭಾಗಂಗಳ್. ಸ್ತವಮುಪಮೆಯುತಿಶಯಂ ಶ್ಲೇ[1] ।
ಷವೆಂದು ನಾಲ್ಕುಂ ಪ್ರಕಾರದಿಂ ನೆಱೆದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 605
ವತ್ತಮಲ್ಲಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 144 ॥

ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಕಥನಂ ।
ವಾಸ್ತವಮುಪಮಾದ್ಯಶೇಷವಕ್ರೋಕ್ತಿವಿಪ ॥
ವಾಸ್ತವಂ. ರ್ಯ್ಯಸ್ತಂ ಸಮಸ್ತಲೋಕಮ ।
ನಸ್ತೋಭನಕಾರಿ ಚಾರುತರಪುರುಷಾರ್ತ್ಥಂ ॥ 606

ಸೂತ್ರಂ ॥ 145 ॥

ವೃ ॥ ಜಾತಿಸಹೋಕ್ತಿಭಾವಪರಿವೃತ್ತಿಯಥಾಕ್ರಮಪರ್ಯ್ಯಾಯಾವಳೀ ।
ವಾಸ್ತವ ಹೇತುಸಮುಚ್ಚಯಾನುಮಿತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಲವವ್ಯತಿರೇಕದೀಪಕಾ ॥
ಭೇದಂಗಳ್. ಖ್ಯಾತಿಸಮಾಹಿತಾವೃತಿಪರಸ್ಪರಸಾರನಿಮೀಲನಂಗಳುಂ ।
ದೀ[2]ತೆಱದಿಂದಮೊಂ[3]ದಿ ನೆಗೞ್ಗುಂ ನೆ[4]ಱೆ ವಾಸ್ತವಭೇದವೃತ್ತಿಗಳ್ ॥ 607

ಸೂತ್ರಂ ॥ 146 ॥

ಜಾತಿಯೆನಿಕುಂ ಸ್ವಭಾವಾ ।
ಖ್ಯಾತಿ ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾರ್ತ್ಥವಿಷಯಾರ್ತ್ಥಕೃತೋ ॥
ಜಾತಿ. ದ್ಯೋತನಮವೈಪರೀತ್ಯಂ ।
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗುಣಪ್ರತಿಬ[6]ದ್ಧಂ ॥ 608

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಜಾತಿಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸೊಗಯಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪ ಸೋಗೆ ಕೊರಲೊಳ್ ಪೊಗರ್ವಟ್ಟಿಸೆದಿರ್ಪ್ಪ ಕರ್ಪ್ಪುಕೆ ।
ಯ್ಮೆಗೆ ಕಡೆಗಣ್ಗಳೊಳ್ ಪೊಳೆವ ಪೆಳ್ಪು ಶಿಖಾಗ್ರದೊಳೊಂದಿದೊಳ್ಪು ಮೆ॥
ಲ್ದೊಗೆದಿರೆ ಕೇಗುವಿಂಚರದ ಸುಣ್ಪು ಮನಂಗೊಳೆ ಚೆಲ್ವನಾಳ್ದುದೀ ।
ನಗವನರಾಜಿಯೊಳ್ ಸುೞಿಯುತಿರ್ಪ್ಪ ವಿಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಮಂಡಲಂ ॥ 609

---

1 ಶ್ಲಿ । ಷ್ಟ. 2 ಬೀತಱ. 3 ಮಿಂಕು. 4 ಸಲೆ. 5 ಡೊಳ್. 6 ಬಂಧಂ.

ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕಱೆ ಕೊರಲೊಳ್ ಕಣ್ ನೊಸಲೊಳ್ ।
ಪೆಱೆ ಮಕುಟದೊಳಹಿವಿಭೂಷಣಾ[1]ವಳಿ ತೋಳ್ಗಳೊಳ್ ॥
ನೆಱೆದಿರೆ ಕರಮೆಸೆದಂ ಪಲ ।
ತೆಱದ ಮರುಳ್ವಡೆಯ ನಡುವುಮಾಪತಿರುದ್ರಂ ॥ 610

ಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಳಿಗಳಱಿಯೆ ಬಿಂಕಂಪೆತ್ತ ವೃತ್ತಸ್ತನಂ ಕ ।
ಣ್ಗೊಳಿಸೆ ತೊಳಗೆ ಬಾಹಾಮೂಲಮೂರುದ್ವಯಂ ಸಂ॥
ಚಳಿಸೆ ನಿಜಪದಾಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರದಿಂ ನಿಂದು ಕಣ್ಗಳ್ ।
ಪೊಳೆಯೆ ಮಿಳಿರ್ವ ಕೊಂಬಂ ನಿಳ್ಕಿ ಪೂಗೊಯ್ದಳೊರ್ವಳ್ ॥ 611

ಗುಣಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮನದೊಳ್ ಮುದಮಂ ಕೋಮಳ ।
ತನುವಿನೊಳ್[2]ತ್ಯಂತರೋಮಹರ್ಷಣಮಂ ಕ ॥
ಣ್ಗಿನಿಸಿನಿಸು[3]ಮೀಳನಮಂ ।
ಜನಿಯಿಸುತುಂ ಪ್ರಿ[4]ಯೆಯಸೊಂಕು ಪಡೆದುದಲಂಪಂ ॥ 612

ಸೂತ್ರಂ ॥ 147 ॥

ಸಮಕಾಲಮಪ್ಪವೆರಡ ।
ಸಹೋಕ್ತಿ. ರ್ತ್ಥಮನೊಡನೆಯೆ ಪೇ[5]ೞ್ವುದು ಸಹೋಕ್ತಿ ವಿತರ್ಕ್ಕ ॥
ಭಾವಂ. ಕ್ರಮದಿಂದರ್ತ್ಥಾಂತರಮಂ ।
ಸಮನಿಸುವೊಂದುಕ್ತಿ ಭಾವಮೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ ॥ 613

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಹೋಕ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಲರ್ದುವೊಡನೊಡನೆ ಕುವಲಯ ।
ಕುಲಮುಂ ಕುಲಟಾಮುಖಂಗಳುಂ ಮುಗಿದುವು ನಿ ॥
ಶ್ಚಲಯೋಗನಿರತಸಂಧ್ಯಾಂ ।
ಜಲಿಯುಂ ಸರಸಿರುಹವನಮುಮೊಡನೊಡನಾಗಳ್ ॥ 614

ಬಿರಯಿಗಳ ಸುಯ್ಗಳೊಡನೆಯೆ ।
ಪಿರಿಯವು ದೆವಸಂಗಳಾದುವವಱವಱ ಪರಿ ॥
ಸ್ಫುರಿತಂಗಳೊಡನೆ ಕುಂದಿದು ।
ವಿರುಳ್ಗಳುಂ ಮುಂ[6]ಚೆ ಬಂದ ಜಳದಾಗಮದೊಳ್ ॥ 615

---

1 ಗಂ ನಳಿತೋಳ್ಗಳೊಳ್. 2 ಳಂತಂತೆ. 3 ಸುನ್ಮೀಳನಮಂ. 4 ಪ್ರಿಯನ. 5 ಪೇೞುತ್ತಿರ್ಪುದು. 6 ಮುಂಚೆ.

ಭಾವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಡುವಳ್ ಕೀೞಿಲೊಳೆಮ್ಮ ತೊೞ್ತು ಪಡುವಳ್ ಮುತ್ತಬ್ಬೆಯಾಕೋಣೆಯೊಳ್ ।
ಪಡುವಂ ಶಕ್ತಿವಿಹೀನನಂಧಬಧಿರಂ ಕೇಳಜ್ಜನೀಬಾಗಿಲೊಳ್ ॥
ಪಡುವೆಂ ಬಾ[1]ಲೆಯೆನೊರ್ವಳಿಲ್ಲಿ ಮನೆಯಾಣ್ಮಂ ಪೋದನಿಂದೂರ್ಗೆ ನೀಂ ।
ಪಡಲೆಂದೆಂತೆಡೆವೇಡುವಯ್ ಪಥಿಕ ಮತ್ತೀ ಪೊತ್ತಿನೊಳ್ ಗಾಂ[2]ಪನೇ ॥ 616

ಸೂತ್ರಂ ॥ 148 ॥

ಒಂದಂ ಕೊಟ್ಟೊಂದಂ ಕೊ ।
ಪರಿವೃತ್ತಿ. ಳ್ವಂ[3]ದಂ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ತರದಿಂ ॥
ಯಥಾಕ್ರಮಂ. ದೊಂದಿರೆ ನಿರ್ದ್ದೇಶಸ್ಥಿತಿ ।
ಯಿಂದಂ ಪೇೞ್ವುದು ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಮುನಿಮತದಿಂ ॥ 617

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪರಿವೃತ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬಿಳಿಯಲರ್ಗಣ್ಗಳ ಬೆಳ್ಪಂ ।
ಲಲನಾಜನವಧರವು[4]ಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದಱ ಪುದುಂ ॥
ಗೊಳಿಸಿದ ಕೆಂಪಂ ನೀವ್ರ್ಮೀ ।
ಕುಳಿಯೊಳ್ ಮಾಱಡಿ ಕೊಂಡ ತೆಱದಿಂ ತೋರ್ಕುಂ ॥ 618

ಯಥಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಇದು ನಿ[5]ನ್ನಚ್ಚರಿಸಿದಿಕ್ಷುಚಾಪವಿದು ನಿನ್ನೀಲೋಕಮಂ ಕೆಯ್ಗೆ ಮಾ ।
ಡಿದ ಪುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರವಿದಲ್ತೆ ನಿನ್ನ ವಿಜಯಪ್ರಾರಂಭದೊಳ್ ತೋರ್ಕೆಗೆ ॥
ತ್ತಿದ ಚೈ[6]ತ್ರಧ್ವಜಮೆಂದು ತೋರ್ಪ್ಪ ತೆಱದಿಂ ಭ್ರೂಲಾಸ್ಯಮಂ ನೀಳ್ದಪಾಂ ।
ಗದ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳನೆಡ್ಡಮಪ್ಪ ಕಬರೀವಿಸ್ತಾರಮಂ ತೋಱಿದಳ್ ॥ 619

* ಅವಿಹಿತವೇ[7]ಗಮೇೞ್ಗೆಯುಜವಂ ವ್ರಣಮಕ್ಷತಕಾಯಮೆತ್ತಿ ಕ ।
ಟ್ಟುವ ಮದಮುಣ್ಮಿ ಸೋರ್ವ್ವ ಸೊನೆ ಬೀೞ್ವ ಗಜಧ್ವಜಮಂಬರಕ್ಕೆ ನಿ ॥
ಳ್ಕುವ ಜಯಕೇತು ಸಂದೆಯದ ದಂದುಗಮಂ ಕಿ[8]ಡಿಸಿತ್ತು ಮುಂದಣೋ ।
ಡುವ ರಿಪುದಂತಿಗಂ ಪೆಱಗಣಟ್ಟುವ ಱ[9]ಟ್ಟರ ಮೇರುದಂತಿಗಂ ॥ 620

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲರ್ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಗಣನೆಯಿಂದೆ ನಿಂದಿತಕ್ರಮಮೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 149 ॥

ನುಡಿಯದೆ ಮನದರ್ತ್ಥಮನನು ।
ಪರ್ಯಾಯಂ. ನು[10]ಡಿದಂತಿರೆ ಸು[10]ಡಿದ ನುಡಿಯೆ ಪರ್ಯ್ಯಾಯಂ ಮು ॥
ಆವಳಿ. ತ್ತುಡಕಿಲ್ಗಳೆ ಪಲವುಮನೇಂ ।
ದೆಡೆಯೊಳ್ ಸಮಗೊಳಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದಾವಳಿ ಪೆಸರಿಂ ॥ 621

---

1 ಬಾಲಕಿ ನೊರ್ವ್ವಳ್. 2 ಗಾಂಪಿನ. 3 ಟ್ಯಂದದು. 4 ರುಚಿಗೆ 5 ನೀನ. 6 ವಿನಾ. * ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲು " ಏಕ [illegible] ಬಹುಳ... ಲಕ್ಷ್ಯಂ " ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 7 ಸೇಳ, ಶೇಳ. 8 ಬಿಡಿಸಿತ್ತು. 9 ರಟ್ಟದ. 10 ನುಡಿದ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬನದೊಳಗೆ ನೋ[1]ಡಿ ಪೊಸವೂ[2] ।
ವಿನ ಗೊಂಚಲನಕ್ಕ ನಿನಗೆ ತಂದಪ್ಪೆಂ ನೀ ॥
ನಿನಿತೊಂದು ಬೇ[3]ಗಮುಂ ನಿ ।
ನ್ನಿನಿಯನ ಪಕ್ಕದೊಳಿರೆಂದು ಸಖಿ ತೊಲಗುವುದುಂ ॥ 622

ಆವಳಿಗೆ ॥

ಕೊಳಗಳ ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ ।
ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ ಸಮೃದ್ಧಮಧುಗಳ ಮಧುಗಳ ॥
ಚಳದಳಿಕುಳಾಕುಳಂಗಳ ।
ವಿಳಸದಳಿಪ್ರ[4]ಕರಮಧುರವಿರುತಿಯೆ ಬನದೊಳ್ ॥ 623

ಆವಳ್ಯಪೋಹಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕಳರುತಿಯಿಲ್ಲದ ಮಧುಪಾ ।
ವಳಿ ಮಧುಕರನಿಕರಮಿಲ್ಲದಂಬುರುಹವನಂ ॥
ಜಳರುಹಮಿಲ್ಲದ ತಿಳಿಗೊಳ ।
ನಲರ್ದ ಸರಃಪ್ರ[5]ಸರಮಿಲ್ಲದೂರಿಲ್ಲದಱೊಳ್ ॥ 624

ಸೂತ್ರಂ ॥ 150 ॥

ಹೇತುಮುದಾಖ್ಯಾನಂ ಸಹ ।
ಹೇತು. ಹೇತುಕಮದು ಹೇತುವೆಂಬಲಂಕೃತಿಯುಕ್ತಂ ॥
ಸಮುಚ್ಚಯಂ. ಮಾತೇಂ ಬಹುಸಂಕಥನಂ ।
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಾದಿಕಂ ಸಮುಚ್ಚಯಮು[6]ಕ್ತಂ ॥ 625

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಜ್ಞಾಪಕಹೇತುಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತಿವಳಿಯೊಳ್ ಮಿಡುಕಾಡದ ಮಣ್ಣಿಂದಿಕ್ಕಿದ ಲಂಡದ ಪೆಂಕೆಯಿಂ ।
ಕವಿವ ಕೀಲ್ಮದದೊಳ್ಪೊನಲೊಳ್ ಸುಯ್ಯಾಱದ ಪೆ[7]ನ್ನೊರೆಯಿಂ ತಗು ॥
ಳ್ದವಿಹತುಂಬುವ ಬಲ್ಪೊನಲಿಂದಿರ್ಪ್ಪಾಱದ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೊಕ್ಕ ಪ ।
ಲ್ಲವನಿಕಾಯದಿನಂದಱಿದಂ ಕಾಡಾನೆಗಳಾಗಡೆ ಪೋದುದಂ ॥ 626

ಕಾರಕಹೇತುಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಂದಿಯಿಂ ಕೆದಱಿದು[8]ತ್ಪಳಮುಂ ವನದಂತಿಯಿಂ ।
ನೊಂದು ಸೂಸಿದ ಸರೋಜಮುಮೊಯ್ಯನೆ ನೀರುಣಲ್ ॥
ಬಂದು ಪೋದ ಮೃಗದಗ್ರಖುರಚ್ಯುತವಾರಿಯಿಂ ।
ನಾಂದೆರಳ್ತಡಿಯುಮಿಂಬು ತದಗ್ರಿಮಭಾಗದೊಳ್ ॥ 627

1 ಪೋಗಿ. 2 ವೂ । ವಿನ. 3 ಬೇಗದಿಂ. 4 ಪ್ರತತಿ. 5 ಪ್ರಸರ. 6 ಮೆನಿಸುಂ, 7 ಪೊನ್ನೊರೆ. 8 ದುತ್ಪಳ.

ಪರಂಪರಿತಹೇತುಗೆ ॥

ವೃ ॥ ವಿನಯಮನಿತ್ತುದಿಂದ್ರಿಯಜಯಂ ವಿನಯಂ ಗುಣಸಂಪದಂಗಳಂ ।
ಜನಿಯಿಸಿದತ್ತು ಸದ್ಗುಣಗಣಂ ಪಡೆದತ್ತು ಜನಾನುರಾಗಮಂ ॥
ಜನದನುರಾಗಮಾಗಿಸಿದುದಾವಗಮಿ[1]ದ್ಧವಿಶುದ್ಧಕೀರ್ತ್ತಿಯಂ ।
ತನಗೆನೆ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಮನನುಷ್ಠಿಸಿದಂ ನಯದಿಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ ॥ 628

ಅಭಾವಹೇತುಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅವಿನಯದಿನನಿಂದ್ರಿಯವ ।
ರ್ಗ್ಗವಿಜಯದಿ[2]ನಬುಧವಿಶಿಷ್ಟಸಂಭಾವನೆಯಿಂ ॥
ವಿವಿಧವ್ಯಸನಂಗಳ್ ಸಂ ।
ಭವಿಸುಗುಮಾರ್ಗ್ಗಂ ವಿಶಿಷ್ಟವಿದ್ವಿಷ್ಟಂಗಳ್ ॥ 629

ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೃಪನ ದಯೆಯುಂ ನಚ್ಚಂ ತನ್ನಣ್ಮುಮೊ[3]ರ್ಪ್ಪುದುಮಾಂತ ಭೂ ।
ಮಿಪನ ಮನದೊಂದುಕರ್ಕ್ಕಂ ನೊಕರ್ಕ್ಕಂ ಬಿಗುರ್ತ್ತಿರವುಂ ನಿಜ ॥
ದ್ವಿಪಹಯರಥಾನೀಕಾನೇಕಪ್ರಧಾನರ ಸಾವುಮಾ ।
ತಪನತನಯಂಗಾಗಳ್ ಕಾಯ್ಪಂ ನಿಮಿರ್ಚ್ಚಿದುಮಾಜಿಯೊಳ್ ॥ 630

ಕಂ ॥ ಕೃತಮಣಿವಿಭೂಷಣಂಗಳ ।
ನತಿಶಯಿಸಿದುವವರ ಕೊರಲೊಳಂ ತೋಳೊಳಮು[4] ॥
ತ್ಥಿತಮಾಗಿ ಭೂಷಣಂಗಳ್ ।
ನಿತಂಬಮಂಡಳದೊಳಂ ಕುಚಾಭೋಗದೊಳಂ ॥ 631

ವೃ ॥ ಕೊಡೆ ಗುಡಿ ತೋರಣಂ ದ[5]ಧಿ ಮಧುದ್ರವಮುಚ್ಚಗಜಂಕೆ ಲಾ[6]ಜೆ ಸಂ ।
ಗ[7]ಡಮಾಲರಕ್ಷತಂ ಬಿಳಿಯ ಸಾಸವೆ ಪೊಂಗೊಡನಷ್ಟಶೋಭೆ ಕ ॥
ನ್ನಡಿ ಕಡೆ ವರ್ದ್ಧಮಾನಪ[8]ಟಹಂ ತಿಜೆ ಮಂಗಳಗೀತನಾದಮೆ ।
ಲ್ಲೆಡೆಗ[9]ಳೊಳಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗಧಿಕಂ ಪಡೆದತ್ತು ಜನಾನುರಾಗಮಂ ॥ 632

ಆಟಂ ಬಾಜನೆ ಗಾಡಿಗಳ್ ಪಸದನಂ ಬಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ವಾತು ಕೊಂ ।
ಡಾಟಂ ಕತ್ತುರಿ ಕಪ್ಪುರಂ ನಗೆ ತೆಗಟ್ ಪಾಟಂ ಬಿಯಂ ಜವ್ವನಂ ॥
ನೋಟಂ ತಂಬುಲಮಿಂಪು ಕಂಪು ವಿಭವಂ ಮೆಯ್ಮೆಳಮೆಂ[10]ದಿಂತಿವಂ ।
ಪೇಟಕ್ಕಾಗರಮೆಂಬನನ್ನ ಸುಸಿಲೇಂ ಪೇ[11]ಜ್ಪಗದೊಳ್ ತೀರದೇ ॥ 633

ಸೂತ್ರಂ ॥ 151 ॥

ಸಾಧನಮಂ ಸಾಧ್ಯಕ್ಕವಿ ।
ಅನುಮಿತಿ. ರೋಧಿಯನಱಿದೂಹೆಗೆಯ್ವುದನುಮಿತಿಯೆನಿಕುಂ ॥
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ. ಸಾಧುಸಮಾಧಿಪರೇಂಗಿತ ।
ಬೋಧಂ ನಿ[12]ರ್ವ್ವಾದಮಪ್ಪುದಂತದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ॥ 634

1 ಮಿಂಕು. 2 ದಿಂಬುಧವಿಶಿಷ್ಟ. 3 ಮಾರ್ಪ್ಪದು, ಮಾಳ್ಪುದು. 4 ಮು । ದ್ಧತ. 5 ಧನ. 6 ಪತ್ರಿ. 7 ಗದಿಯುಲ, ಗುಮಾಳ. 8 ಪಟಹಾಂಡ. 9 ಯೊಳಗಲ್ಲಿ. 10 ಮೆಬುದಿಂತಿವಂ. 11 ಪೇಳ್ವಾಗ. 12 ನಿರ್ವ್ವಾಧ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಅನುಮಿತಿಗೆ ||

ವೃ || ಎಳಮಿಂಚಿಲ್ಲಕ್ಕು ಮಾಖಂಡಲಲಲಿತಧನುರ್ದ್ದಂಡಮಿಲ್ಲಕ್ಕು ಮಭ್ರಾ |
ವಳಿಯಿಲ್ಲಕ್ಕುಂ ಕದಂಬಾನಿಲನ[1] ಸುಳಿವಿಲ್ಲಕ್ಕು ಮುದ್ಯನ್ಮಯೂರೀ ||
ಕುಳಲೀಲಾತಾಂಡವಾಡಂಬರವಿಳಸನಮಿಲ್ಲಕ್ಕು ಮಿ[2]ತಾಮಹೀಮಂ |
ಡಳದತ್ತಲ್ ನಲ್ಲನಂತಲ್ಲದೊಡೆ ತಡೆದದೇಕಿರ್ಪ್ಪನಿಂದಲ್ತೆ ಬರ್ಪ್ಪಂ || 635

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ಕಂ || ಬೆಸೆದಿರೆ ನಿನ್ನೊಸಳ ಕಾ |
ಲ್ಗಸವಸದಿಂದೆಱಗಿ ತಿಳಿಪಿದಯ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಂ ||
ನೊಸಲೊಳ್ ನಿಸದಮಲಕ್ತಕ |
ರಸತಿಲಕಮ[3]ದಿಲ್ಲದಂದದೇಕಿಂತಕ್ಕುಂ || 636

ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಏಗಳ್ ನಮಗಕ್ಕುಂ ಸಂ |
ಯೋಗಮೆನಲ್ ಬಗೆವ ನಲ್ಲನಂ ಕುಱಿತು ಮನೋ ||
ರಾಗದಿನೊಡರಿಸಿದಳ್ ಚೆ |
ಲ್ವಾಗಿರೆ ಪೆಱಳೊರ್ವ್ವಳಬ್ಜದಳಮುಕುಳನಮಂ || 637

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ಕಂ || ವಿನಯೋಪಚಾರವಚನಮು |
ಮನುಕೂಲಾಚರಣಮುಂ ವಿಭಿಸ್ನಾಸನಮುಂ ||
ಮನದೊಳಗೆ ಪುದಿದು ಪೂಣ್ಮಿದ |
ಮುನಿಸಂ ಕನ್ನಡಿಪುವಾ[4]ಗೆ ಬಗೆವೆಂ ಪ್ರಿಯೆಯೊಳ್ || 638

ಸೂತ್ರಂ || 152 ||

ಲೇಶಂ ಅಥವಾ ಲವಂ.

ಗುಣಮನೆ ತಪ್ಪದು ದೋಷದ |
ಗಣನೆಗೆ ದೋಷಮುಮನಿನಿಸು ಗುಣಗಣನೆಗೆ ತಂ ||
ದೊಣರ್ಪ್ಪುದು ಲೇಶಂ ವಿಬುಧಾ |
ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಲಬರ್ ನಿಗೂಹನಂ[5] ಲವಮೆಂಬರ್ || 639

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಒಡನಿರ್ದ್ದಗಲ್ಕೆಯಾದೊಂ |
ದೆಡೆಯೊಳ್ ದುಃಖಮನಸಹ್ಯಮಂ ಮಾಳ್ಪುದಱಿಂ ||
ಸುಡು ಸುಡು ಸಜ್ಜನರಪ್ಪವ |
ರೊಡಗೂಟಮನ[6]ಕ್ಕ ಖಳರ ಕೂಟಮೆ ಸುಖದಂ || 640

1 ನೆಸಗುವ್ವು. 2 ಮಹಾ. 3 ಮದಲ್ಲ. 4 ವಾಗಿ. 5 ಮಂ. 6 ನಕ್ಕೆ.

ನಿಗೂಹನಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪರಿವಿಡಿಗೆಯ್ದು ಸೊಂದಿಗಿೞ ತಂದೆಯು ತಾಯು ಸವಿಷಪದೊಳ್ ತನೂ ।
ದರಿಯು ರತೋಪಯುಕ್ತರುತಿಯುಂ ವಿನತಾನನೆ ನಾಣ್ಚಿ ತೋ[1]ಳ್ . ॥
ಳ್ತುರುಶಿಂಜನರ್ತ್ತನಪ್ರಹತಕಂಕಣಝುಂಕೃತಹಸ್ತತೂರ್ಯ್ಯನಿ ।
ರ್ಭರರವದಿಂದದಂ ಮಱಸಿದಳ್ ಗಡ ಮುಗ್ಧೆಯುದೇಂ ವಿದಗ್ಧೆಯೋ ॥ 641

ಸೂತ್ರಂ ॥ 153 ॥

ವ್ಯತಿರೇಕಮುಭಯಸಾಮ್ಯ ।
ವ್ಯತಿರೇಕಂ. ಪ್ರತೀತಿಯುಂ ತೋಱಿ ಭೇದಮಂ ಮಾಳ್ಪುದು ಸಂ ॥
ದೀಪಕಂ. ಗ[2]ತಿಯಿಂದಂ ಮಧ್ಯಾಂತ ।
ಸ್ಥಿತಮಾಗಿ ಬೆಳಪ್ಪುದಱಿಗೆ ದೀಪಕಮಕ್ಕುಂ ॥ 642

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವ್ಯತಿರೇಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಗಂಭೀರಮುಮಳಲಕ್ಷ್ಮೀ ।
ಸಂಭವಪದಮಧಿಕಸತ್ವಮಾಗಿಯುಮೆಯ್ದು ॥
ಲ್ಕಂಭೋಧಿ ನೆಱೆದುದಿ[3]ಲ್ಲವ ।
ನಂ ಭಾಸುರನಿಶಿತಮತಿಯನತಿಕಲುಷಜಡಂ ॥ 643

ವೃ ॥ ವಸುಧೆಗೆ ಸಂದಹೀನರಿಪುವರ್ಗ್ಗಮನೋಡಿಸಿ ಚಕ್ರಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಬ ।
ಣ್ಣಿಸೆ ಪತಿಭಕ್ತಿಯುಂ ಮೆಱೆದು ಮಂತ್ರಪದಕ್ಕಧಿನಾಥನಾಗಿ ಪೆಂ ॥
ಪೆಸವಿನಮಾರೊಳಂ ವಿಮುಖವೃತ್ತಿಯೊಳೊಂದದ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂ ।
ದೆಸಗದ ವೈನತೇಯನಿವನೆಂಬುದು ಸಾಹಸವೈನತೇಯನಂ ॥ 644

ಕಂ ॥ ವಾರಿಜಗಂಧಿ ವಿಭಾತಸ ।
ಮೀರಂ ನಿಜಸುರಭಿ ನಿನ್ನ ಸು[4]ಯ್ಯಿದಱೊಳದಂ ॥
ತೋರಗೆಯುಕ್ಕುಮೆ ಪರಗುಣ ।
ಹಾರಿಗೆ ನಿಜಗುಣಮು[5]ದೇಕೆ ಸಮನಿಸಿವಪುದೋ ॥ 645

ಕಾರಕದೀಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನವಜಳದಾಗಮಮಿಂತೀ ।
ಭುವನಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಮೆಯ್ದೆ ಮಾಡಿದುದಧಿಕೋ ॥
ತ್ಸವಮಂ ಪುತ್ತಂತದೆ ತಾಂ ।
ಪ್ರವಾಸಿಗಳ್ಗೆರ್ದೆಯೊಳೊದವಿಸಿತ್ತುದವಱಲಂ ॥ 646

---

1 ಕಾಮುಕ ॥ ಶ್ವರ, ತೋಳಕ ॥ ಶ್ವರ. 2 ಗತಿಯಾದಿಮಧ್ಯಾಂತ. 3 ದಿಲ್ಲವ. 4 ಸುಯ್ಯಲ್ಲಿಱಿಕೆಳಗಂ.
5 ನೊಳ್ಕು, ದೊಳ್ಕೆ.

ಕಂ॥ ಓಸರಿಸಿದ ಜವನಿಕೆಯೊಡ ।
ನೋಸರಿಸಿದನಿವಲೆ ಕಂತು ಕು[1]ಸುಮಾಂಜಲಿಯುಂ ॥
ಸೂಸಿದ ಪದದೊಳ್ ಸಭೆಗಂ ।
ಸೂಸಿದನೊ[2]ಡನೊಡನೆ ನನೆಯ ಮೊನೆಯಂಬುಗಳಂ ॥ 647

ಆವರಿಸಿತ್ತೊ ನಭೋಂತ ।
ರ್ಭ್ಭವಿವರಮನವರ್ದಿನೆಸಕಮೆನೆ ಬಿಳಯಿಗಳೋ ॥
ವೋವಿದು ಮದನನ ಸೋದನ ।
ದೀವಿಗೆಯೆನೆ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿದಂ ತುಹಿನಕರಂ ॥ 648

ಕ್ರಿಯಾದೀಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಸೊಗಯಿಸಿದುದು ಕಾಗಾರ್ಗ್ಗಲದ ।
ಪುಗಿಲೊಳ್ ಜಲಜಲನೆ ಪರಿಯುತಿರ್ಪ್ಪೊಳ್ಪ್ಪನಲುಂ ॥
ಮುಗಿಲ ಪೊರೆವೊರೆಗಳೊಳ್ ಪೊಳೆ ।
ದೊಗೆವ ಚಳಚ್ಚಟುಳತರತಟಿದ್ವಿಳಸನಮುಂ ॥ 649

ಧರೆಯುಂ ಮೆಟ್ಟದೆ ಮೆಟ್ಟುವ ।
ಸುರಲಲನಾನೃತ್ಯಮಿತ್ತಲಭವನ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥
ಕರಮೆಸೆದುದು ವಾ[3]ರಸ್ತ್ರೀ ।
ಪರಿನರ್ತ್ತನಮತ್ತಲಾಮಹೀಶನ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥ 650

ಕುಳಿರ್ವೆಲರುಮಾಲಿನೀರುಂ ।
ತಳಿರ್ವಾಸುಂ ಚಂದ್ರಕಾಂತಮುಂ ಚಂದನಮುಂ ॥
ಕೊಳನುಂ ನಂದನವನಮುಂ ।
ಕ[4]ಳೆಯುವೆ ಬೇಸಗೆಯೊಳೆ[5]ನ್ನ ಬೇಟದ ಸೂಡಂ ॥ 651

ಸೂತ್ರಂ ॥ 154 ॥

ಸಮನಿಸಿ ಬಿದಿವಸದಿಂದಂ ।
ಸಮಾಹಿತಂ. ಸಮಾಹಿತಂ ಬರ್ಪ್ಪೊಡದು ಸಮಾಹಿತಮೆನಿಕುಂ ॥
ಆವೃತ್ತಿ. ಸ[6]ಮಗೊಂಡರ್ತ್ಥಪದಾವೃ ।
ತ್ತಿ ಮತ್ತದಾವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 652

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಮಾಹಿತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಕಡುಗತ್ತಲೆಯೊಳ್ ಪ್ರಿಯನಿ ।
ರ್ದ್ದೆಡೆಗಾ[7]ಗಿಯೆ ಪೋಗಲೆಂದು ಮನೆಯುಂ ಪೊಱಮ ॥
ಟ್ಟೊಡೆಯಿಡಲಱಿಯದೆ ಮಱುಗುವ ।
ಮಡದಿಗೆ ಬಗೆ ತೀರೆ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿದುದಾಗಳ್ ॥ 653

1 ಪುಷ್ಪಂ. 2 ನೊವರ್ಮೊರದಲೆ. 3 ದೇವ. 4 ಕಳೆಯುವು. 5 ಳೆನಗ. 6 ಸಮುಕೊಂಡ. 7 ಗಾಗಿರ.

ಕಂ॥ ಮುಳಿದಿರೆ ನಿಜವಲ್ಲಭೆಯಂ ।
ತಿಳಿಪಲ್ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಲಿನಿಯನಿರ್ಪವಸರದೊಳ್ ॥
ಜಳಧರನಿನದಂ ನೆ[1]ಗೆದುದು ।
ತಳವಳಗು[2]ತ್ತಾಕೆ ತಾನೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪುವಿನಂ ॥ 654

ಆವೃತ್ತಿಗೆ॥

ವೃ॥ ಅಲರ್ದುವು ಕುಟಜಂಗಳ್ ಪೂತುವಿಂಬಪ್ಪಿನಂ ಕಂ[3]।
ದಲಿ ಕುಸುಮಿಸಿದತ್ತುದ್ದಾಮನೀಪಾವನೀಜಾ ॥
ವಲಿ ಬಿರಿದುವೆ ಜಾತೀಯೂಥಿಕಾಕೇತಕೀಸಂ ।
ಕುಲಮವಿರಲಗಂಧಾಮೋದಿತಾಶಾಂತರಾಲಂ ॥ 655

ಕಂ॥ ಪಡೆಗುಂ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯಂ ।
ಪಡೆಗುಂ ಸ[4]ನ್ಮಾರ್ಗದೆಸಕಮಂ ಗುಣದೊಳ್ಪಂ ॥
ಪಡೆಗುಂ ನಿರ್ಮಳಯಶಮಂ ।
ಪಡೆಗುಂ ಪಡೆಗುಂ ವಿಭುತ್ವಮಂ ಬುಧಸಂಗಂ ॥ 656

ವೃ॥ ಕಲಿ ಪಾರ್ತ್ಥಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂದಂ ಕಲಿ ರವಿತನಯಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿಂದಂ ।
ಕಲಿ ಭೀಮಂ ಪಾರ್ತ್ಥನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿನನಿಲಜನಿಂ ರಾಘವಾಧೀಶಭೃತ್ಯಂ ॥
ಕಲಿ ಶಕ್ರಾಪತ್ಯನಿಂ ಕರ್ಣ್ಣನಿನನಿಲಜನಿಂದಂಜನಾಪುತ್ರನಿಂದಂ ।
ಕಲಿ ಧಾತ್ರೀಚಕ್ರದೊಳ್ ವಿಕ್ರಮಗುಣನಿಳಯಂ ವೀರಮಾರ್ತ್ತಂಡದೇವಂ ॥ 657

ಸೂತ್ರಂ ॥155॥

ಇತರೇತರಕಾರಕಸಂ ।
ಪರಸ್ಪರಂ. ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮೂಹದೊಳೆಸೆವೊಂ ॥
ಸಾರಂ. ದತಿಶಯಗುಣದಿಂ ನಿರ್ದ್ಧಾ ।
ರಿತಮಪ್ಪುದು ಸಾರಮೆಂಬ ಸದಲಂಕಾರಂ ॥ 658

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಪರಸ್ಪರಕ್ಕೆ॥

ಕಂ॥ ಸರಿಗೆಗೆ ಕೊರಲ್ ಕೊರಲ್ಗಂ ।
ಸರಿಗೆಯ[5]ಲಂಕರಿಸೆ ಸರಿಗೆ ವಂದುದು ಮುಯ್ಮ ॥
ಟ್ಟೆರಡುಂ ಪಡಂಗುಮೆಂಬಂ ।
ತಿರೆ ಕರಮೊ[6]ಪ್ಪಿದುದು ಕೊರಲಗೇಂದ್ರಾತ್ಮಜೆಯಾ ॥ 659

1 ನೆಗಲ್ದುದು. 2 ಗಾಢಾಳ್, ಗಾಗಾಳ್. 3 ಕಂಟಲಿ, ಕಂಡಲಿ. 4 ಸನ್ಮಾನ. 5 ವಲಂಸಗೆ, 6 ದೊಪ್ಪುವುದು.

ಸಾರಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಸಾರಂ ಸಂಸಾರದೊಳಬ ।
ಲಾರತ್ನಂ ಸಾರಮಲ್ಲಿ ಜವ್ವನಮದಜಿೊಳ್ ॥
ಸಾರಂ ಮಧುರಾಕಾರಂ ।
ಸಾರಂ ಮತ್ತಂತವ[1]ಕ್ಕು ಮನುಕೂಲರಸಂ ॥ 660

ಸೂತ್ರಂ ॥ 156 ॥

ನಿಮೀಳನಂ.

ಪ್ರಕೃತಿಯಿನಲ್ಲದೊಡಾಗಂ ।
ತುಕಹೇತುವಿನಿಂ ಪ್ರಕೋಪರಾಗಾದಿಮನೋ ॥
ವಿಕೃತಿಯನುಪಲಕ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿ ।
ಯೆ ಕಾ[2]ಣದಿರಲದು ನಿಮೀಳನಂ ಪೆಸರಿಂದಂ ॥ 661

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಸರಳತರಧವಳಸುಸ್ನಿ ।
ಗ್ಧರೂಪಮಾನೃ[3]ಪನ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಜದೊಳದಱಿಂ ॥
ದೊರೆಕೊಂಡುದೊಂದು ಚೇತೋ ।
ನುರಾಗಮಱಿಯಲ್ಕೆ ಬರ್ಪುದಲ್ತಣಮಾರ್ಗ್ಗಂ ॥ 662
ಮದಿರಾಮದಭರಪಾಟಲ ।
ವದನೆಯ ಮನದೊಳ್ ಪೊದಱ್ದ ಕೋಪಂ ತಾನಂ ॥
ತದು ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಕೆ ಬಂದಿ ।
ರ್ದ್ದುದಿಲ್ಲ ಕೃತದೋಷನಾ[4]ಗಿಯುಂ ಕಾಮುಕನಿಂ ॥ 663

ಇವು ವಾಸ್ತವಭೇದಂಗಳ್ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 157 ॥

ಔಪಮ್ಯಂ.

ಪಿನಾನುಮೊಂದು ತೆಱದಿಂ ।
ನಾನಾವಿಧವಸ್ತುರೂಪದೊಳ್ ಸಾದೃಶ್ಯಂ ॥
ತಾನೆನಿಸಿ ತೋರ್ಪ್ಪುದದು ಬುಧ ।
ಮಾನಿತಮೌಪಮ್ಯಮೆಂಬಲಂಕೃತಿಯಕ್ಕುಂ ॥ 664

ಸೂತ್ರಂ ॥ 158 ॥

ಉಪಮಾ ಭೇದಂಗಳ್.

ವೃ ॥ ಉಪಮಾನಪ್ರತಿವಸ್ತುರೂಪಕಸಮಾಸೋಕ್ತಿಕ್ರಮಾಕ್ಷೇಪಸಾ ।
ವ್ಯಪರಾಖ್ಯಾನನಿದರ್ಶನೋತ್ತರಸಸಂದೇಹಭ್ರಮಾಪಹ್ನುತಿ ॥
ವ್ಯಪದೇಶಸ್ಮರಣಪ್ರತೀಪಸಮಯೋಗಾಪ್ರಸ್ತುತಸ್ತೋತ್ರಮೆಂ ।
ದುಪಮಾಭೇದಮಿವಕ್ಕುಮಂತೆ ದೊರೆವೆತ್ತರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಮುಂ ॥ 665

---

1 ರಕ್ಕೆಯುನು, ರಕ್ಕಮನು. 2 ಕಾಣಲಾದುದು. 3 ನೃಪರ. 4 ಮಾಗಿ.

ಅನಜೊಳಗೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 159 ॥

ಉಪಮೇಯಮಂ ಗುಣಲೇಶದಿ ।
ಉಪಮೆ. ನುಪಮಾನಕ್ಕೆಣೆಗೆ ವರ್ಪೊಡುಪಮೆಯೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ವ್ಯು[1]ಪಸರ್ಗವಿಷಯರೂಪ ।
ಪ್ರ[2]ಪಂಚಿತಮನೇಕಭೇದಮದು ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 666

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಧರ್ಮೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಲನಿಧಿವೋಲ್ ಗಂಭೀರಂ ।
ಬಲವೈರಿಯವೋಲ್ ಸಮಗ್ರವಿಭವಸನಾಥಂ ।
ಕುಲಗಿರಿವೋಲ್ ನಿಷ್ಕಂಪಂ ।
ಬಲಿಯಂತೆವೊಲಧಿಕದಾನಿ ದಾನವಿನೋದಂ ॥ 667

ಹೇತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿವೃತ್ತತೆಯಿಂ ನುಣ್ಪಿಂ ।
ಶ[3]ರಕಾಂಡಪ್ರತಿಮಚಾರುಗೌರಚ್ಛವಿಯಿಂ ॥
ಪರಿಪಕ್ವತಾಳಫಳದೊಳ್ ।
ದೊರೆಯೆನಿಸುಗುಮವಳ ಘನಪಯೋಧರಯುಗಳಂ ॥ 668

ವಸ್ತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಳಿಕುಳದಂತಳಕಚಯಂ ।
ದಳಿತಾಂಬುಜದಂತೆ ನಗೆಮೊಗಂ ಲಲಿತಾಂಗಂ ॥
ಮಿಳಿರ್ವ ಲತೆಯಂತೆ ತಳಮುಂ ।
ತಳಿರಂತೆ ಬೆಡಂಗುವೆತ್ತು ತೋರ್ಕುಂ ಸತಿಯಾ ॥ 669

ಶ್ಲೇಷೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಮವೃ[4]ತ್ತಸಂಧಿಲಕ್ಷಣ ।
ಸಮನ್ವಿತಂ ಜಾತ್ಯಲಂಕೃತಿಭ್ರಾಜಿತಮು ॥
ತ್ತಮಕಾವ್ಯಬಂಧದಂ[5]ತಾ ।
ದಮಿತಾರಿಗೆ ಸಾಜಮೊಪ್ಪುಗುಂ ಕಿ[6]ಱುದೊಡೆಗಳ್ ॥ 670

ಅನ್ಯೋನ್ಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತಳಮುಂ ಕೆಂದಳಿರುಂ ಕುಚದ್ವಿತಯಮುಂ ಪೂಗೊಂಚಲುಂ ತೋಳ್ಗಳುಂ ।
ಸೆಳೆಗೊಂಬುಂ ಕುರುಳೋಳಿಯುಂ ಚಳದಳಿವ್ರಾತಂಗಳುಂ ಕೋಮಳಾಂ ॥
ಗುಳಿಯುಂ ತತ್ಕಳಿಕಾವಳೀರುಚಿಯುಮಂತೊಂದೊಂದಱೊಳ್ ಪೋಲ್ವೆಯಾ ।
ಗೆ ಲತಾಕೋಮಳೆ ಸಾರ್ದ್ರಕೋಕಲತೆಯುಂ ಪೂಗೊಯ್ದುಳಂ[7]ತಱ್ತಿಯಿಂ ॥ 671

1 ವ್ಯುಪಸರ್ಗ. 2 ಪ್ರಪಂಚಿತಮನೇಕಭೇದಮೆನಿಕ್ಕುಂ. 3 ಶರಕಾಂಡ, ಸ್ಮರಶರ... 4 ವೃತ್ತಿ. 5 [illegible]
6 ಕುಱಿವತಡೊಳ್. 7 ಳಂದ.

ವಿಪರ್ಯಾಸೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೊಗಮುಂ ತಾವರೆ ಕಣ್ಣನುತ್ಪಲದಳಂ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಮುಂ ಸೋಗೆ ಸೆ ।
ಳ್ಳುಗುರಂ ಕೇದಗೆ ಪುರ್ಬ್ಬನಂಗಜನ ಬಿಲ್ ಪಂತಾಳಿಯುಂ ಮುತ್ತು ಕೆ ॥
ಯ್ಯುಗಿದಾರಾಧಿಸಿ ಪೋಲ್ತುವೆನ್ನದೆ ಸರೋಜಾತಾದಿನಿಸ್ಸಾರವ ।
ಸ್ತುಗ[1]ಳೊಳ್ ಪೋ[2]ಲಿಸರಂತದೇಂ ಮರುಳರೋ ರೂಪಂ ವಿಚಿತ್ರಾಂಗಿಯಾ 672

ಬಹೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಶರದಂಬುದಮಂ ಗಂಗಾ ।
ತರಂಗಮಂ ಸಿಂಧುವಾರಕುಸುಮಶ್ರೀಯುಂ ॥
ಹರಹಾಸವಿಳಾಸಮುಮನನು ।
ಕರಿಸುವುದತಿವಿಶದಕೀರ್ತ್ತಿ ತೋಳ್ಗ್ಗೊಪ್ಪುವನಾ ॥ 673

ಮಾಲೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಎಂತು ಬಸಂತಮುದರ್ಕ್ಕ ತೆಂಬೆಲರೆಂತದ ।
ರ್ಕ್ಕಂತು ತಳಿರ್ ತಳಿರ್ಗ್ಗೆಂತಲರ್ ಕುಸುಮೋತ್ಕರ ॥
ಕ್ಕೆಂತಳಿ ಮು[3]ತ್ತ ಮದಾಳಿಗೆಂತು ನಿನಾದಮುಂ ।
ತಂತೆ ತರಂತರಮೊಪ್ಪಿ ತೋಱಿದಳಗ್ಗಳಂ ॥ 674

ಕಲ್ಪಿತೋಪಮೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಗಮದಕಲ್ಪಿತಪತ್ರಭಂಗರಮ್ಯಂ ।
ನಗೆಮೊಗಮುಜ್ವಳಕಾಂತಿ ನಾಡೆ ಸಾಮ್ಯಂ ॥
ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ಮೃಗಲಾಂಛನಾಭಿರಾಮಂ ।
ಮೃಗಧರಬಿಂಬಮಿದೆಂಬಿನಂ ನಿಕಾಮಂ ॥ 675

ವಾಕ್ಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಮನೊಳಗೊಳಗದೊಂದಂ ।
ಪರಿಜ[4]ಪನಂಗೆಯ್ವೆ ನೆಗೞ್ದ ಸೂ[5]ಕ್ತ್ಯವ್ಯಕ್ತಾ ॥
ಕ್ಷರದಿಂ ನಿಗೂಢತರನಿ ।
ಜ್ಝರರವಗುಂಜದ್ಗುಹಾಚಳಕ್ಕೆಣೆಯಾದಂ ॥ 676

ಪ್ರತ್ಯಯೋಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಲಜಾಯಮಾನಮಲರ್ಗ್ಗಣ್ ।
ಪುಲಿನಂಮನ್ಯಂ ನಿತಂಬಮಳಿದೇಶೀಯಂ ॥
ಚಲದಳಕಪ್ರತತಿ ಮೃಣಾ ।
ಳಲತಾಕಲ್ಪಂಗಳಾಲ[6]ತಾಂಗಿಯ ತೋಳ್ಗಳ್ ॥ 677

1 ಗಳಂ. 2 ಪೋಲಿಸುವಂತ-ಟ್ಯಂ, ಪೋಲಿಸುವಂತದೇ. 3 ಮತ್ತ. 4 ಜಪಮಂ. 5 ಸೂಕ್ತ್ಯವ್ಯಕ್ತಾ
6 ನತಾಂಸೆಯ.

ಸಮಾಸೋಪಮೆಗೆ ||

ವೃ || ಕಮಲನಯನಂ ಕಂಬುಗ್ರೀವಂ ಘನಸ್ತನಮಂಡಳಂ |
ಭ್ರಮರರುಚಿಮತ್ಕೇಶಂ ಬಿಂಬಾಧರಂ ನಳಿತೋಳ್ ಪೆಡಂ ||
ಗ[1]ಮದುರ್ಗದು ಮೊಗಂ ರಂಭಾಸ್ತಂಭೋರು ತೆಳ್ವಸಿಜೊಪ್ಪೆ ವಿ[2] |
ಭ್ರಮದ ಕಣಿಯುಂ ಪೋಲ್ತರ ಸಿಲ್ತಲ್ಲಿ ಬೇಡಿತಿಯುರ್ ಕೆಲರ್ || 678

ಸೂತ್ರಂ || 160 ||

ಲಿಂಗವಚೋವಿಹಿತವಿಭೇ |
ಉಪಮಾ ದಂಗಳ್ ನ್ಯೂನಾಧಿಕಂಗ[3]ಳುಂ ಸದೃಶತೆಯಿಂ ||
ದೋಷಂಗಳ್. ಸಂ ಗತಮಲ್ಲದುವುಂ ದೋ |
ಷಂಗಳವುಪಮೆಗೆ ಯಥಾಕನೋದ್ವೇಜನದಿಂ[5] || 679

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಲಿಂಗವಚನಭೇದಂಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ನಿರವದ್ಯಂ ಗಿಶದುರಿತಂ |
ಪರಿಪೂತಂ ಜಗದೊಳಿಂತಿವಂ ಗಂಗೆಯವೋಲ್ ||
ಸುರುಚಿರತೇಜಂ ಭಾಸುರ |
ತರಸ್ವರಂ ಶಿಖಿಶಿಖಾಕಲಾಪಂಗಳವೋಲ್ || 680

ಹೀನೋಪಮೆಗೆ ||

ಕಂ || ಎರಲೆಯ ಪಿಂಡುಗಳಂ ದೆಸೆ |
ವರಿವರಿವಿನಮುಳಿದೆ ತಗುಳ್ವ ನಾಯಂತೆ ರಣಾ ||
ಜಿರದೊಳ್ ದಿಟ್ಟಿದ ಬಲವ |
ದ್ವಿರೋಧಿಸೈನಿಕಮನಾನೃಪಂ ಪೆಂಕೊಂಡಂ || 681

ಅಧಿಕೋಪಮೆಗೆ ||

ಕಂ || ಮುಂ ಬಿಟ್ಟು ಪರೆದ ಕತ್ತಲೆ |
ಯಂ ಪೆದಱಿ ತೆರಳ್ಚಿ ಪೆಳಪ ಪೆಳಗಿಂದೆಸದಿ ||
ರ್ಪ್ಪಂಬುಜಸಖನಂತಿರೆ ಮಿಾ |
ನಂಬುಜಾ ಪೆಳಗಿದಪುದಖಿಳಗಗನಾಂತರಮಂ || 682

ಅಸಾದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ||

*ವೃ || ದಾನಾಂಬುಚುಂಬಿತಕಪೋಲತಲಂ ಮದೇಭಂ |
ತಾನೊಪ್ಪುವಂತೆ ಸೊಗಯಿಪ್ಪುದು ನೋಡೆ ಪೀನಂ ||
ನಾನಾರುಚಿಪ್ರಚುರಚಾಪಕಳಾಪಕಾಂತಂ |
ಸಾನುಪ್ರದೇಶದೊಳುಪಾಗತಮಿಾಮಯೂರಂ || 683

1 ಗಮದುರ್ಗದಿಕ, ಗಮದುರ್ಗಟಿ, ಗಮದರ್ನಗೆ. 2 ಪಿ । ಭ್ರಮ-ಫದಗಳುಂ. 3 ಗಳವ. 4 ಸಂಗತಮುವಹ್ಲದುವು. 5 ದೊಳ್. * ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

* ಕಂ॥ ಲತೆಯೊಳ್ ನಳಿತೋಳ್ ಪಲ್ಲವ ।
ತತಿಗಳೊಳಧರಂ ಕಱುಂಕೆಯೊಳ್ ಮೆಯ್ವಣ್ಣಂ ॥
ವಿತತಾಂಶುವಪ್ಪ ಹಿಮದೀ ।
ಧಿತಿಯೊಳ್ ಮೊಗಮುಪಮೆವೆ[1]ತ್ತು ತೊಳಗುವುದವಳಾ ॥ 684

ಸೂತ್ರಂ ॥ 161 ॥

ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆ ಸಾಮ್ಯ ।
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದಂ ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಸನಂ ॥
ರೂಪಕಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಭೇದಾ ।
ತ್ಮತೆಯಿಂದುಪಮೆಯುಮದಲ್ತು ರೂಪಕಮ[2]ಕ್ಕುಂ ॥ 685

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ನಿ[3]ನ್ನನ್ನನೊರ್ವನುಂ ಸಂ ।
ಪನ್ನಗುಣಂ ಪುಟ್ಟಲರಿಯನಿನ್ನುಂ ಮು[4]ನ್ನುಂ ॥
ಸನ್ನುತನಮೇರುಭೂರುಹ ।
ದನ್ನವು ಪೆಱತಾ[5]ವ ಮರನುಮೇಂ ಪುಟ್ಟುಗುಮೇ ॥ 686

ಅಸಮಸ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ನೆಲೆಮೊಲೆ ಪೊನ್ನ ಸೊ[6]ನ್ನಲಿಗೆಯಾಗೆ ಮೊಗಂ ಸರಸಿಜಮಾಗೆ ಕ ।
ಣ್ಮಲರಲರಾಗೆ ಕೆಂದಳಮೆ ಕೆಂದಳಿರಾಗೆ ಕನತ್ಕಪೋಳಮು ॥
ಜ್ವಲಮುಕುರಂಗಳಾಗೆ ದರಹಾಸಮೆ ಸೂಸುವ ಲಾಜೆಯಾಗೆ ಕೋ ।
ಮಲಲಲಿತಾಂಗಿಯರ್ ನೆರದು ನೋಡಿದರಂದಿದಿಗೋರ್ಗಳ್ವಮಾಟ್ಕೆಯಿಂ ॥ 687

ಸಮಸ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವದನಾಬ್ಜಂ ಕರಪಲ್ಲವೋಪನಿ[7]ಹಿತಂ ಬಾಷ್ಪಾಂಬುವಿ[8]ಪ್ಲಾವಿತಂ ।
ವಿದಳನ್ನೇತ್ರವಿನೀಲನೀರರುಹಮುಷ್ಣೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂಪಂ ಕಱಿಂ ॥
ಗಿದ ವೃತ್ತಾಧರವಿದ್ರುಮಪ್ರತತಿ ಚಿಂತಾಂಭೋಧಿಮಗ್ನಂ ಕರಂ ।
ಕುದಿಯುತ್ತಿರ್ದರ್ದೆ ಸೂಚಿಕುಂ ವಿರಹದುಃಖಾಕ್ರಾಂತಿಯುಂ ಕಾಂತೆಯೊಳ್ ॥ 688

ವಿಭಕ್ತರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಂಬುಜಸೂತ್ರಮೆಂಬ ಪೆ[9]ಣೆದಾವಣೆಯುಂ ಪಱದಾವಲೆಂಬ ಬಾ ।
ಱಿಂಬಮುನೊತ್ತಿ ಕಿಱ್ತು ಲತೆಯೆಂಬ ತುರಂಗಮುಮಂ ಪೊರಳ್ಚಿ ಧಾ ॥
ತಾಂಬುತರಂಗಮೆಂಬ ಪರಿಕಾಱನನಟ್ಟಿ ಮದಾಳಿಯೆಂಬ ಗುಂ[10] ।
ಡಂ ಬೞಿಯಟ್ಟಿ ಸೋ[11]ವುದು ಸಮೀರಣವಾರಣಮಾಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ॥ 689

* ಈಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದುಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ "ಅಲ್ಲಿಯೂನಾದ್ಯಯಕ್ಕೆ" ಎಂದಿದೆ. 1 ಗತ್ತ್ಯತೊಳಗುವುದವಳಾ. 2 ಭೇದಂ. 3 ನಿನ್ನಪೋಲಿನೊರ್ವ್ವರಂ. 4 ಮುನ್ನಂ. 5 ತಾದ. 6 ಸೊನ್ನರಿಗ, ಸಂನತಿಗ. 7 ವಿಹಿತಂ. 8 ಲಿಪ್ತಾವಿಲ. 9 ಪೆಗದಾಗಗೆಯುಂ. 10 ನಾ।ಡಂ. 11 ಪಾಯುವುದು.

ಸಾವಯವರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪರಿಲುಳಿತಘರ್ಮ್ಮಜಲಮಂ ।
ಪರಿ ವಿಘಟಿದೃಷ್ಟಿಪ[1]ತಾಕಮತಿತರಳತರ ॥
ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವಮಿದ ।
ಳ ರೋಷಮಂ ವಕ್ತ್ರಮಿದೆ ವಲಂ ಕನ್ನಡಿಕುಂ ॥ 690

ನಿರವಯವರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಆರಕ್ತಕಪೋಲಂ ಮದಿ ।
ರಾರಸಕೃತಸುರಭಿ ಘೂರ್ಣಿತೇಕ್ಷಣಮುದ್ಯ ॥
ದ್ಭ್ರೂ ರಮ್ಯಲಾಸ್ಯಮಾಸ್ಯಂ ।
ಭೋರುಹವಿಲಾಸುದತಿಗಿಂತಿದೇನೊಪ್ಪಿದುದೋ ॥ 691

ಸಕಲರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ವಾರಿಜಂ ವದನಂ ಬೃಹತ್ಪುಲಿನಂ ನಿತಂಬತಲಂ ಚಲ ।
ಚ್ಚಾರುಲೋಚನಕಾಂತಿ ಬಾಳೆಗಳೊಳ್ ಹಾರಮು ಫೇನವಿ ।
ಸ್ತಾರಮುಂಚಿತಕುಂಚಿತಾಳಕಮುನ್ಮದಾಳಿಗಳಾಗೆ ಶೃಂ ।
ಗಾರದೇವನದೀಪ್ರವಾಹಮಿದೊಂದೆ[2] ದಲ್ ಪೊಸತೆಂಬಿನಂ ॥ 692

ಹೇತುರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮೃಗರಾಜಂ ವಿಕ್ರಮದಿಂ ।
ಖಗರಾಜಂ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂ ನಗರಾಜಂ ॥
ಮಿಗಿಲಾದ ಪೆಂಪಿನಿಂ ಪ ।
ನ್ನಗರಾಜಂ ಸ್ಥೈರ್ಯ್ಯಗುಣದಿನಾಹವಸಿಂಹಂ ॥ 693

ರೂಪಕರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ತ[3]ರುಣಿಯ ಮುಖೇಂದುಕಮಲಾ ।
ಕರದೊಳ್ ದೃಗ್ಯುಗಳಕಾಂ[4]ತಿ ನೀಳಾಬ್ಜಮಳಂ ॥
ಕರಿಸೆ ವಿಟವಾಕ್ಯಭೃಂಗಂ ।
ಬ[5]ರೆ ಪೀಡ್ವರ್ತ್ತನರಚನ್ಮ್ರಕಾಪಟಮಳಮಂ ॥ 694

ಮಾಲಾರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಸಂಸಾರಕ್ಕೇಕಸಾರಂ ಬಿಡಿಯ ಕುಲಧನಂ ಲೋಕದಾಲೋಕಮಾಧಾ ।
ರಂ ನಯ್ಸಿಂಗಕ್ಷಿಗಳ್ಗೆತ್ವಮಮರ್ಗಮೃತಂ ಕಾಮಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸರ್ವ ।
ಸ್ವಂ ಸಾಂ[6]ದರ್ಯ್ಯಕ್ಕೆ ಗೇಹಂ ಮಹಿತಳತಿಳಕಂ ಜಾಣ ಮೆಯ್ಸೆ ಸಾಣ ಜೀವಂ ।
ಮಾನಸಾಬ್ಧಿ ನಿನ್ನಿರಿಂತಪ್ಪೆಳೆಯಳನಿ[7]ಬಿಯಲ್ಕೆಂತು ನೀನೆತ್ತಿ ಕೊಂ[8]ಡಯ್ ॥ 695

---

1 ಲತಾಳ. 2 ದನಲ್. 3 ತರುಣೀವದನೇಂದು. 4 ತಿನೀಳ. 5 ವಿ. 6 ಸೌಂದರ್ಯ್ಯಕಗೇಹಂ.
7 ನಚ್ಚಿಬಿಯಲ್ಕೆಂತು, ನಚ್ಚಿಯಲ್ಕೆಂತು, 8 ಕೊಂಡಯ್.

ವಿಶೇಷಗುಣರೂಪಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಜಗದಾಲೋಕನದರ್ಪ್ಪಣಂ ಪ್ರಥಮದಿಕ್ಕಾಂತಾನನಂ ಕಂತುರಾ ।
ಜಗಜೋದ್ದೀಪನಪಿಂಡಮಂಬರಸರಸ್ಯು[1]ತ್ತಂಸಹಂಸಂ ವಿಯೋ ॥
ಗಿಗಣಾಕೂತಕುರಂಗಪೋತಭಯಕೃ[2]ತ್ಕಂಠೀರವಂ ಚೆಲ್ವುವೆ ।
ತ್ತೊಗೆದತ್ತಂಬುಧಿವೀಚಿನ[3]ರ್ತ್ತನಕಂ ಬಿಂಬಂ ಸುಧಾಸೂತಿಯಾ ॥ 696

ಸೂತ್ರಂ ॥ 162 ॥

ಉಪಮಾನಕಥನಮೊಂದಱೊ ।
ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ. ಳುಪಮೇಯಮನಱಿವುದದು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ ನಿಷೇ ॥
ಆಕ್ಷೇಪಂ. ಧಪದಂ ತಾನೆಂಬಂತಾ ।
ಗೆ ಪೇೞ್ದಾಕ್ಷೇಪಮಕ್ಕುಮದು ಬಹುರೂಪಂ ॥ 697

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಫಳತರುಗಳ್ ಪಲವುಂ ಬನ ।
ದೊಳಗೆ ಸು[4]ರೋರ್ವ್ವೀರುಹಪ್ರಕಾಶಂಗಳ್ ತಾ ।
ಮೊಳವಾದೊಡಮೆಂತುಂ ಬಗೆ ।
ಗೊಳಿಸಿದಪುದಿದೊಂದೆ ನೂತಚೂತಕುಜಾತಂ ॥ 698

ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಡನಮೃತಂ ಜನಿಯಿಸಿ ಪಾ ।
ಲ್ಗಡಲೊಳ್ ವಿಧು ಪುಟ್ಟಿದಂ ಕಳಾಮಯನೆಂಬೀ ॥
ನುಡಿ ಪುಸಿ ಜಡಾತ್ಮಕಂ ವಿಷ ।
ದೊಡನೆ ವಿಷಾಕರನೊಳೊಗೆದನೆಂ[5]ಬುದೆ ತಥ್ಯಂ ॥ 699

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ಕಂ ॥ ಪೊಗೞಲ್ಕೆ ನೃಪನಂ ನಾ ।
ಲಗೆಯೊಂದಱ ಮನುಜರಿರ್ಕ್ಕೆ ನೆಱೆಯುವಣಂ ನಾ ॥
ಸುಗಿಪುಂ ಪವನಾಧ್ವಮನಾ ।
ವಗಮಾಪಂ ವ್ಯಾಪದಿಂದಮುಳಿಯುಳ್ ನೆಱೆವಂ ॥ 700

ಸೂತ್ರಂ ॥ 163 ॥

ಪೊಸಯಿಸುವರ್ತ್ಥಂ ಕ್ರಿ[6]ಯೆಯಿಂ ।
ಸಾಮ್ಯಂ. ಪ್ರಸಿದ್ಧವಸ್ತುವಿನ ದೂರಗೆ ವರೆ ಸಾಮ್ಯಂ ಮ ॥
ಪರಾಖ್ಯಾನಂ. ತ್ತ ಸಮಾನವಿಶೇಷಣಗುಣ ।
ಲಸಿತಂ ಸಮವೃತ್ತಮಪ್ಪುದು ಪರಾಖ್ಯಾನಂ ॥ 701

---

1 ಸ್ಯುತ್ತುಂಗಹಂಸಂ. 2 ಕೃ. 3 ನರ್ತಕಿ. 4 ಸುರಾವನಿರುಹಪ್ರಕಾಶಂಗಳ್. 5 ನೆಂಬಿದ. 6 ಕ್ರಿಯುಯುಂ, ಕ್ರಿಯೆಯುಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಸಕಲಾರ್ತ್ಥಿಜನಮನೋರಥದಾ ।
ಯಕಂ ಮಹೋದಾತ್ತಮೂರ್ತ್ತಿ ಸೌಂದ್ರ್ಯಚ್ಛಾಯಂ ॥
ಸು[1]ಕರಾಭಿಗಮಂ ನರವಾ ।
ಳಕನಿರೆ ಕಲ್ಪವನೀಜಮೇಗೆಯ್ದಪುದೋ ॥ 702

ಪರಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿಕಚಸರಸೀರುಹಂ ಕೋ ।
ಕಕುಳವ್ಯಾಭಾಸಿ ಭೂಗೊಳಂ ತಾನಿರೆಯುಂ ॥
ಬಕನಿಕರಲುಳಿತಕಲುಷೋ ।
ದಕವಿರಳದೊಳಂಚೆ ಪಂಚೆಯೊಳ್ ವಸಿಯಿಕುಮೋ ॥ 703

ಸೂತ್ರಂ ॥ 164 ॥

ಎಂತುಟು ಮುನ್ನಂ ಪೇಳ್ದ ।
ದೃಷ್ಟಾಂತಂ. ರ್ತ್ಥಂತರಮುಂತುಟನೆ ಬೞಕೆ ತೋಱುವುದದು ದೃ ॥
ಉತ್ತರಂ. ಷ್ಟಾಂತಂ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ತ್ಥದೊಳೋ ।
ರಂತನುಗುಣಮಾಗೆ ಪೇೞ್ವುದುತ್ತರಮೆನಿಕುಂ ॥ 704

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಭವದಾಲೋಕನದಿಂದಾ ।
ಯ್ತುವಳ್ಗೆ ಪಿರಿದುಂ ಮನೋವಿ[2]ಕಾಸಮದೀಗಳ್ ॥
ಕುವಲಯಬಂಧುವಿನಾಲೋ ।
ಕ[3]ವೆ ಮಾಡುವುದಲ್ತೆ ಕುಮುದವನವಿಕಸನಮಂ ॥ 705

ವೃ ॥ ಪತಿಯಿಂ ಪಿಂಬಡಿನೊಳ್ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಪೇೞೊಂದುಂಟೆ ಕೃತ್ಯಂ ಪಿರಾ ।
ಗ[4]ತಿಯುಂ ಮೋಕ್ಷ ತದನುಪ್ರಯಾಣವಿ[5]ಧಿಯುಂ ತಾವಲ್ಲದೆಂದಿಂತಿದಂ ॥
ಕ್ಷಿತಿಗೆಲ್ಲಂ ತಿಳಿಪಾಗೆ ತೋರ್ಪ್ಪ ತೆಱದಿಂ ರಾಗೋದಯಂ ಪಿಂಗೆ ಸಂ[6] ।
ಗತೆ ಸಂಧ್ಯಾಂಗನೆ ಪೋದಳಾ[7]ದೊಲವಿನಿಂ ಪೆನ್ನೊಳ್ ದಿನಾಧೀಶನಾ ॥ 706

ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮರಣಮೆನಿಪ್ಪುದಾವುದು ದರಿದ್ರತೆ ಪತ್ತಿರ ಕುತ್ತಮಾವುದಂ ।
ತರಿಸದೆ ನಿಂದ ಚಿಂತೆ ಸುಖಮಾವುದು ಪುತ್ರಮುಖಾವಲೋಕನಂ ।
ನರಕದ ದುಃಖಮಾವುದವಿನೀತಕಲತ್ರಮುದಾತ್ತಮಪ್ಪಲಂ ।
ಕರಣಮದಾವುದಗ್ಗ[8]ಳಿಕೆವೆತ್ತ ಗು[9]ಣಂಗಳ್ ಭೂತಳಾಗ್ರದೊಳ್ ॥ 707

---

1 ಸುಕರಾಬಿಗಮಂ. 2 ವಿಕಾರವುದಾಗಳ್. 3 ಕವಲ್ಪಮಾಡುವುದು. 4 ಗತಿಯುಂ. 5 ವಿಧಿಯುಂ ತಾವಾತವೆಂ. 6 ಸಂ। ಗತಿ. 7 ಳೊಂದೊಲವಿನಿಂ. 8 ಬಟ್ಟೆಯೂವು. 9 ಗುಣಂ ಸುಜನೈಕಬಾಂಧವಾ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 165 ॥

ಸಂಶಯಂ. ಭ್ರಮಂ. ಅಪಹ್ನುತಿ.

ಮಾತೇನೊ ಸಂಶಯಮಂ ಸಂ[1] ।
ಶೀತಿಪರಂ ಚಿತ್ತಮೋಹನಂ ಭ್ರಮಮಕ್ಕುಂ ॥
ಭೂತಾರ್ತ್ಥಾಪಹ್ನವಸಂ[2] ।
ಭೂತಮದನ್ಯಾರ್ತ್ಥದೃಷ್ಟ್ಯಪಹ್ನುತಿನಾಮಂ ॥ 708

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅಳಿಗಳೊ ನೀಳ್ದ ಕರ್ಪ್ಪುಗೆಯೊ ಕೆಂದಳಿರೋಳಿಯೊ ಸುತ್ತುಗೊಂಡು ತ ।
ಳ್ತೆಳುವುರಿಮಾಲೆಯೋ ಸರಸಪಕ್ವಫಲಂಗಳೊ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಸಂ ॥
ಕುಳಮೊ ಮನಕ್ಕೆ ಸಂದೆಯಮಗುಂದಲೆಯಾಗಿರೆ ನೋಡಿನೋಡಿ ಕಂ ।
ಟಳಿಸುನುವೆನ್ನಮೆಯ್ ಕೆಳದಿ ಪೇ[3]ಳಿದು ಮಾಮರನೋ ದವಾಗ್ನಿಯೋ ॥ 709

ಭ್ರಮಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮಣಿಭವನಂಗಳ ರುಚಿಗಳ್ ।
ಪೆಣೆದು ನಭೋಂಗಣದೊಳಿಂ[4]ದ್ರಚಾಪವಿಳಾಸ ॥
ಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರೆ ಬಹುವಿಧದಿಂ ।
ಕುಣಿವುವು ಕಾರ್ಗ್ಗೆತ್ತು ಕೇಗಿ ಸೋಗೆನವಿಲ್ಗಳ್ ॥ 710

ವೃ ॥ ಕವಿವ ಕುಪೇರಧೂಪದ ಕವಿಲ್ವೊಗೆಯುಂ ನವಮೇಘಮಾಲಿಕಾ ।
ನಿವಹಮೆಗೆತ್ತು ತೋರ್ಪ್ಪ ಮಣಿದೀಧಿತಿಯುಂ ಕುಡುಮಿಂ[5]ಚೆಗೆತ್ತು ಪೊ ॥
ಣ್ಮುವ ಪಟಹಪ್ರಣಾದಮನೆ ಮೇಘಸಿನಾದಮೆಗೆತ್ತು ಕಾಂತಿಂ ।
ಡವಮನೊಡರ್ಚ್ಚುಗಂ ಶಿಖಿಕುಳಂ ಕನಕಾಯುತಕೂಟಕೋಟಿಯೊಳ್ ॥ 711

ಅಪಹ್ನುತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಉನ್ಮದಮಧುಕರಕುಳರಸ ।
ವ[6]ನ್ಮಧುರಝುಂಕಾರನಿನದಮಲ್ತಿದು ಪೇಣಂ ॥
ಮನ್ಮಥಚಾಪವಿಮುಕ್ತೋ ।
ದ್ಯನ್ಮಾರ್ಗ್ಗಣಭೀಂಕೃತಿಸ್ವನಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 712

---

1 ಸಂ । ಭೀತಿ, ಸಂ । ಭೀತ. 2. ಸಂ । ಪೂತ, ಸಂ । ಧಾತ. 3 ಕಳಿದು. 4 ಕಮರಚಾಪ. 5 ಮಿಂಚು 6 ವನ್ಮಧು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 166 ॥

ಉ[1]ಪಮೇಯಮನ್ಯಗಾಭ್ಯಪ್ರೋ।
ವ್ಯಪದೇಶಂ. ಪ[2]ಪನ್ನಮುಪಮಾನಮಾಗೆ ಮುಖ್ಯಮದಕ್ಕುಂ ॥
ಸ್ಮರಣಂ. ವ್ಯಪದೇಶಂ ಮುಂ ಪೋದುದ।
ನಪೂರ್ವ್ವವಮಂ ಕಂಡು ನೆನೆವುದದು ತಾಂ ಸ್ಮರಣಂ ॥ 713

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವ್ಯಪದೇಶಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕುಚಯುಗಳಚ್ಛಲದಿಂದೊಂ।
ದಿ ಚಕ್ರವಾಕದ್ವಯಂ ಭುಜವ್ಯಾಜಲತಾ ॥
ರುಚಿಗಳೊಳಿರ್ದ್ದಪ್ಪುವು ನಾ।
ಡೆ ಚೆಲ್ವವೆತ್ತಾಸ್ಯಮಿಷಸರಃಪರಿಸರದೊಳ್ ॥ 714

ಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮನಕಂ ಪಕ್ಕಲ್ಲದೆ ನೆ[3]ಲ।
ನಿನಿಸಾನುಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಕಣ್ಣ್ಗನಂ ನೋಡಿ ನರಂ ॥
ನೆನೆದಂ ತನ್ನೊಳ್ ತಾಗಿದ।
ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯ ಕಿರಾತತನುಸಾಷ್ಠವಮಂ ॥ 715

ವೃ ॥ ವಿಶಾಳಮಳನೋಗ್ರತುಂಗಗಿರಿಕುಂಜಸಂಜಾತಮ।
ಪ್ರಕೋಕವನದಲ್ಲಿ ಧಾತುಜಳನಿರ್ಜ್ಝರಂ ಪಾಯೆ ಮಾ ॥
ಸಶೋಣಿತಮಯಂಬೊಲಾಗಿ ಕಿಱಿದಂತರಂ ತೋಱೆ ಕಂ।
ಡು ಶಾರ್ಙ್ಗಿ ನೆನೆದಂ ಹಿರಣ್ಯಕನದೊಂದುಬಿಬ್ಬಂದವಂ ॥ 716

ಸೂತ್ರಂ ॥ 167 ॥

ಅ[4]ನುಕಂಪೆಯಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಕು।
ಪ್ರತೀಪಂ ತ್ಸನಮುಪಮೇಯಮಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರತೀಪಂ ಗತೆಗೊಂ ॥
ಸಮುಯೋಗಂ ಡ[5]ನುಗತಮಾಗಿರೆ ಗುಣದೋ।
ಷನಿರೂಪಣದಿಂ ವಿಭಾಗಮದು ಸಮುಯೋಗಂ ॥ 717

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರತೀಪಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅಮಲಿನಮಾಗಿಯುಮಿವನಿ।
ನ್ನ ಮೊಗಂ ಮೃಗಲಕ್ಷ್ಮನೆಣೆಗೆ ವಂದಪುದಿನಿಸಂ ॥
ಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷಿ ಕಜ್ಜಲ।
ವಿವಿಕ್ತತಾಶ್ರುದಬಿಂದುಮಲಿನಕಪೋಲಂ ॥ 718

1 ಉಪಮೆಯುಮನ್ಯವ್ಯಾಪೋ. 2 ಪ್ರಪನ್ನ. 3 ನಲಿಗಿನಿಸಾನುಂಪೆಚ್ಚೆ. 4 ಅನುಕಂಪಮಕ್ಕೆ. 5 ದ್ದಾವಾತ.

ಕಂ॥ ಅಸಿತೋತ್ಪಳದಳಶೋಭೆಯು।
ನ[1]ಸೆಯೆ ಕಟಾಕ್ಷದೊಳ್ ತ[2]ಳೆದ ಮದದಿಂದಾಲೋ॥
ಕಿಸದಿರು ಮುಗ್ಧೆ ಮಾನಿಸಿ।
ದೆಸೆವೆಸೆಗಳೊಳೊಳವು ಕುವಲಯಾಕರಮೆನಿತುಂ॥ 719

ಸಮಯೋಗಕ್ಕೆ॥

ಕಂ॥ ಮೃಗನಯನೆಯುರೊಲವುಂ ಬ।
ಳ್ಳಿಗೊಂಡು ತಳ್ತಿರೆ ಪೊಳೆದು ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚುಂ॥
ಬಗೆವಾಗಳ್ ನಿಲ್ಲವದೊಂ।
ದು ಗೇಱಿಗೆಯುಂ ಘನನಿಬದ್ಧಮೆನೆ ಸಂದಿರ್ದ್ದಂ॥ 720

ಸೂತ್ರಂ ॥ 168 ॥

ಬಗೆದಿರ್ದ್ದ ಜೇಐದೊಂದಂ।
ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆ. ಪೊಗೞ್ವೊಂದಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆಯೆನಿಕ್ಕುಂ॥
ಅತ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ. ನೆಗೞ್ದ ನುಡಿವುದನೆ ಸಾಧಿಸಿ।
ನಿಗದಿಪ್ಪುದತ್ಥಾಂತರಂ ಪ್ರಸಂಗನ್ಯಾಸಂ॥ 721

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆಗೆ॥

ವೃ॥ ಮೃಗಹರಿತಪ್ರವಾಳನವಶಾದ್ವಲರಾಜಿಯುನಾಯುಗ್ದ ಹೋದು ತ।
ಣ್ಣೊವಿದ ನಿರ್ಝರಾಂಬುಗಳನೆಯ್ದನೆ ಪೀರ್ದ್ದ ನಿಜಾಂತರಂಗದೊಳ್॥
ಪುದಿದನುರಾಗದಿಂದಳಸಿ ಪುಲ್ಲಗಳಾರೊಳವೆಂದು ದೈನ್ಯಮಿ।
ಲ್ಲದೆ ಸುಖಮಿರ್ಪ್ಪವೀವನನಿಕುಂಜವಿಭಾಗದೊಳೇಣಸಂಕುಳಂ॥ 722

ಅತ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ಜಗದೊಳಗುಳ್ಳ ನದೀಪ್ರವಾಹಜಲಂಗಳನೊಟ್ಟಿ[3]ಡಿದಾಮಗಂ।
ಪುಗೆಯುವೊತ್ತದು ಮೇರೆಯಂ ಬಡಬಾನಳಂ ಬಿಡದಾಗಳುಂ॥
ತಗುಳ್ ಪೀರೆಯುಮಂತದೆಲ್ಲಸಿತಪ್ಪೊಡಂ ತವದಂತೆಪೋಲ್।
ಬಗೆದು ನೋಡೆ ಮಹಾತ್ಮರಪ್ಪವರೇಕರೂಪರದೆಲ್ಲಿಯುಂ॥ 723

ಕಂ॥ ರೂಪದ್ಧನಾರಿಯಾಯ್ತು ವಿ।
ರೂಪಾಕ್ಷಂಗೆಂತು ಶಾಂತರೌದ್ರಾತ್ಮಕಮಿ॥
ರೂಪು ಸಿನಗಾದುದಂ[4]ತೆ ಮ।
ಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತಮಪರತಂತ್ರಮಚಿಂತ್ಯಂ॥ 724

ಇವು ಉಪಮಾಭೇದಂಗಳ್॥

1 ನೆಸೆ. 2 ತಳೆದು. 3 ಳೊಟ್ಟಿದಿ. 4 ದಂತು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 169 ॥

ನಾಡಾಡಿಗಳಱಿವಿನಂ ಕೆ ।
ಅತಿಶಯಂ. ಯ್ದೂಡ್ಗಿದ ವಸ್ತೂಪವರ್ಣ್ಣನಂ ವಿಸ್ಮಯಮಂ ॥
ಮಾಡುವ್ರೊಡತಿಶಯಮಕ್ಕುಂ ।
ನಾಡೆಯುಮಿದಱಿಂದಮಾವುದುಂ ಬಗೆಗೊಳಿಕುಂ ॥ 725

ಸೂತ್ರಂ ॥ 170 ॥

ವಿರೋಧಮುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ವಿಭಾವನಾಹ್ವಯಂ ।
ಅತಿಶಯ ತಿರೋಹಿತಂ ಪೂರ್ವ್ವಮಹೇತು ತದ್ಗುಣಂ ॥
ಭೇದಂಗಳ್. ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಂ ವಿ[1]ಶೇಷಮುಂ ।
ನಿರೂಪ್ಯಮಾಣಾತಿಶಯಪ್ರಭೇದಮುಂ ॥ 726

ಅಲ್ಲಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 171 ॥

ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿರುದ್ಧಪದಾ ।
ವಿರೋಧಂ. ರ್ತ್ಥನ್ಯಾಸಮೆ ತಾಂ ವಿರೋಧಮವಿವಕ್ಷಿತಸಾ ॥
ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಮಾನ್ಯಮೆ ತದ್ಗುಣಯೋಗದಿ ।
ನನ್ಯತ್ವಾರೋಪಮಪ್ಪುದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ವಲಂ ॥ 727

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮರದುಱುಗಲ ಕತ್ತಲೆಯುಂ ।
ಪರಿಕಲಿಸಿ ಪೊದೞ್ದ ಶೋಣಮಣಿದೀಧಿತಿಯುಂ ॥
ನೆರೆದಿರ್ದ್ದುವೊಂದನೊಂದೊ ।
ತ್ತರಿಗಲ್ ನೆಱೆ ನೆಱೆಯಮೀಮಹೀಧರತಟದೊಳ್ ॥ 728

ಘನಜಘನಂ ತನುತನು ನಿ ।
ಮ್ನನಾಭಿ ತುಂಗಸ್ತನಂ ವಿನೀಲಿಮಕೇಶಂ ॥
ಕನದರುಣದ[2]ಶನವಸನಂ ।
ಮಾ[3]ನದೊಳ್ ಭಾವಿಸೆ ವಿರುದ್ಧಮಿವಳಾಕಾರಂ ॥ 729

1 ವಿಶೇಷ್ಯಮಾ, ವಿಶೇಷ್ಯಮುಂ. 2 ರಂಗ. 3 ಮಾನಕ್ಕೆ.

ವೃ ॥ ದಶರಥನಾಗಿಯುಂ ದಶಸಹಸ್ರರಥಂ ರವಿವಂಶನಾಗಿಯುಂ ।
ಶಶಧರಕೀರ್ತ್ತಿರೂಪನಿನನಾಗಿಯುಮಸ್ತಮಯಾಪವರ್ಜ್ಜ ಕ ॥
ರ್ಕ್ಕಶಬಲನಾಗಿಯುಂ ಮೃದುವಪುಃಪ್ರಸರಂ ಮತಿತೀವ್ರನಾಗಿಯುಂ ।
ಪ್ರಶಮಿತಚಿತ್ತನೆಂತುಮವಿರುದ್ಧಗುಣಂ ಗುಣವಜ್ಜನಸ್ತುತಂ ॥ 730

ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮೇಕ್ಷಣನೆಂತುಮಂಧನಸತೀಸೌಂದರ್ಯ್ಯದೊಳ್ ಸ[1]ತ್ಕ್ರನಾ ।
ನ್ವಿತನೆಂತುಂ ಪೆಱವಂ ಮಹಾಜಿಮುಖದೊಳ್ ನಿ[2]ರ್ಣ್ಣೀತಸವ್ಯಗ್ಬಹು ॥
ಶ್ರುತನೆಂತುಂ ಬಧಿರಂ ಕರಂ ಪರಪರೀವಾದಂಗಳೊಳ್ ನೋೞ್ಪೊಡ ।
ದ್ಭುತಮಾಶ್ಚರ್ಯ್ಯಮಭೂತಪೂರ್ವ್ವಮೆಸಕಂ ಶ್ರೀಗಂಡಮಾರ್ತ್ತಂಡನಾ ॥ 731

ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಇರದೆ ನಿತಂಬಮೆಂಬಹಿನಿವಾಸದಿ[3]ನೀಕೆಯು ರೋಮರಾಜಿಯೆಂ ।
ಬುರಗನಳುರ್ಕ್ಕೆಯಿಂ ಮೊಗಮನೊಪ್ಪುವ ಚಂದ್ರನೆಗೆತ್ತು ಕೋಪದಿಂ ॥
ಬರೆ ಬರಲೀಯದತ್ತ ಮೊಲೆಗಳ್ ತಡೆದಿರ್ದ್ದಪುವೆಂದು ಪಚ್ಚುರ್ವಂ ।
ತಿರೆ ಕಿವಿಯೊಳ್ ಬೆಡಂಗಿಡಿದು ತೋರ್ಕ್ಕುಮಪಾಂಗದ ನೋಟಮಾಕೆಯಾ ॥ 732

ಕಂ ॥ ಎಳೆಯಳ ಮೊಗದ ನೆೞಲ್ ತ ।
ಮ್ಮೊಳಗಿರೆ ಸಂತಸದೆ ಬೀಗಿದಂತಿರ್ದ್ದ ಕುಚಂ ॥
ಗಳ ಮಱೆಯೊಳ್ ಕಾಣದೆ ಮೊಗ ।
ದಳಮಂ ನಡು ನೆನೆದು ಬಡಬಡಾದಂತಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥ 733

ವಾಸರಪತಿ ಬಿಸುಗದಿರಿಂ ।
ಪೇಸದೆ ತವೆ ಪೀರ್ಗ್ಗುಮೆಂಬ ಮಱುಕದಿನಂಭೋ ॥
ಜಾಸನನಂಬುಜವನಮಂ ।
ಬಾಸಣಿಸಿದನೆನಿಪುವೆಸೆವ ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳ್ ॥ 734

ನೀಲಿಯು ರ[4]ಸದೊಳ್ ಕರಡಿಯು ।
ತೋಲಂ ತೊ[5]ಯ್ದುರ್ದ್ದು ಮಸಿಯೊಳದೞೊಳ್ ಪುದಿದ ॥
ತ್ರೈಲೋಕಮಕ್ಕುಮೆನಿಸಿ ।
ತ್ತಾಲೋಕವಿರೋಧಿ ಬಹಳತಮಸಂತಮಸಂ ॥ 735

ಸೂತ್ರಂ ॥ 172 ॥

ಕ್ರಿಯೆಯುಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಂಗೆಯೆ ।
ವಿಭಾವನೆ. ನಿಯತಫ[6]ಳವ್ಯಕ್ತಿಯುದು ವಿಭಾವನೆಯೇಕಾ ॥
ತಿರೋಹಿತಂ. ಶ್ರಯುಮನದೊಂದಂ ಗುಣದತಿ ।
ಶಯಂ ತಿರೋಹಿಸೆ ತಿರೋಹಿತಂ ತಾನಕ್ಕುಂ ॥ 736

1 ವಿಶ್ರುವಾ. 2 ನಿರ್ಣ್ಣೀತ. 3 ದೋಷೀಕೆಯು. 4 ರಸದಿಂ. 5 ತೊಯ್ದುಱ್ದು. 6 ಪದವ್ಯಕ್ತಿಯುದ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ವಿಭಾವನೆಗೆ ||

ವೃ || ಸಮಱದೆ ಕೊಂಕಿ ನೀಳ್ದಸಿಯ ಪುರ್ವ್ವುಗಳೆಚ್ಚದೆ ನಾಡೆಯುಂ ಬೆಡಂ |
ಗಮರ್ದಸಿತಾಕ್ಷಿಯುಗ್ಮಮಡಿಯೂಡದೆ ಕೆಂಪೆಸೆದಿರ್ದ್ದ ಕೆಂದಳಂ ||
ಭ್ರಮರಕುಳಪ್ರಭಾ[1]ಸಿ ಕುಟಿಲಾಲಕಮೊತ್ತದೆಯುಂ ನಿಸರ್ಗ್ಗದಿಂ |
ತಮಗೆನೆ ಗಾಡಿ ಕೆಯ್ಗ್ಗಱಿಯೆ ಬರ್ಪ್ಪ ಲತಾಂಗಿಯರಾದಮೊಪ್ಪಿದರ್ || 737

ಕಂ || ಅ[2]ಕುಪಿತಕಲುಷಿ ಜಲಮಪಾ |
ನಕಪ್ರಮತ್ತಂ ಶಿಖಂಡಿಸಂತಾನಮಹೀ ||
ತುಕಸುರಭಿ ನೀಪವಿಪಿನಂ |
ಸಕಳಮಹೀತಳಮೊಳಾದುದಂದೊರ್ವ್ವೊದಲೊಳ್ || 738

ತಿರೋಹಿತಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಇನಿಯನ ವಿಯೋಗದಿಂದಾ |
ದ ನಿನ್ನ ಬಡತನಮನಱಿಯಲಾಗದದಿ[3]ನಿಸುಂ ||
ಘನತರಚಂದ್ರಕಲಾಭಿಷ |
ವನಿಕಾಶಸ್ವತನುಕಾಂತಿಯಿಂ ತರಲಾಕ್ಷೀ || 739

ಕಾಲಿಂದಿಯಸಿ[4]ತಜಲದೊಳ |
ಗೋಲಾಡುವ ಕೃಷ್ಣನಂ ಸವರ್ಣ್ಣತೆಯಿಂ ಗೋ ||
ಪಾಲಕುಮಾರರ್ ನೋಡಿಯು |
ಮಾಲೋಲಮನಸ್ಕರಱಿಯದಾ[5]ಕುಲಮುತ್ತರ್ || 740

ಸೂತ್ರಂ || 173 ||

ಜನಿಯಿಸೆ ಮುನ್ನಂ ಜನ್ಯಂ |
ಪೂರ್ವ್ವಂ. ಜನಕದಿನದು ಪೂರ್ವ್ವಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಮತ್ತಂ ||
ಅಹೇತುಕಂ. ಸ್ವನಿಮಿತ್ತದೊಳಂ ಕಾರ್ಯ್ಯಂ |
ಜನಿಯಿಸದಿರ್ಪ್ಪರವಹೇತುಕಂ ಪೆಸರಕ್ಕುಂ || 741

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಪೂರ್ವ್ವಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಸಂದಿಸೆ ಗಱಿ ಸಂದಿಸೆ ರಘು |
ನಂದನನೆಡೆಗಿಱಿದು ಕವಿವ ಕಣೆಯಿಂ ಮುನ್ನಂ ||
ಬಂದುದು ನೆಲಕ್ಕೆ ರಿಪುಭಟ |
ವೃಂದಂ ಬೞಿಯುಂ ನಿಶಾತವಿಶಿಖಪ್ರ[6]ಸರಂ || 742

1 ಹಾಸಿ, 2 ಅಕುಟಿಲಕಲುಷ, ಗಕುಟಿಕ, 3 ದಿನಸುಂ, 4 ಯಮುನಾನದಿಯೊಳ್. 5 ರಾಕುಲ. 6 ಪ್ರಕರಂ,

ಕಂ ॥ ಸ್ಮರನ ಶರಂಗಳಿವೆನೆ ತರ ।
ತರದಿಂ ಪೊರೆನೆಗೆದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬಱಿಯಂ ॥
ಬಿರಿದುವು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮು[1]ನ್ನಮೆ ।
ಬಿರಿದುವು ಬಿಬ್ಬರನೆ ಬಿರಯಿಜನದಳ್ಳಿರ್ದೆಗಳ ॥ 743

ಅಹೇತುಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೆತ್ತುಂ ತೆಳ್ಪಱಿಯದ ನಡು ।
ಮುತ್ತುಂ ಬೀಱದ ಪಯೋಧರಂ ಮುನಿದುಂ ಚೆ ॥
ಲ್ವೊತ್ತರಿಪ ನಗೆಮೊಗಂ ಮೆ ।
ಯ್ವೆತ್ತಿರೆ ಕರಮೊಪ್ಪಿದಪ್ಪರಲ್ಲಿಮ ಪೆಂಡಿರ್ ॥ 744

ಸಕಲುಷವಿಕೃತಾಶಯುರೊಳ ।
ಮಕೋಪನಂ ಕುಟಿಲವೃತ್ತರೊಳಮತಿಮುಜು ದೂ ॥
ಷಕರೊಳಮರೂಕ್ಷವಚನಂ ।
ಸಕಲಮಹೀವಳಯತಿಳಕನೀಬುಧತಿಳಕಂ ॥ 745

ಸೂತ್ರಂ ॥ 174 ॥

ಅತಿಬಹಲಸ್ಥಿತಿಯಿಂ ಸಂ ।
ತದ್ಗುಣಂ. ಗತಗುಣಮವಿಭೇದಿಯಾಗೆ ತದ್ಗುಣಮೆನಿಕುಂ ॥
ಪರಸ್ಪರಾ ಕೃತಕಾರ್ಯ್ಯಕಾರಣಂ ವಿ ।
ಸಂಗತಿಕಂ. ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಮದೆನೆ ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಂ ॥ 746

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತದ್ಗುಣಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಯಮುನಾಪಗೆ ಸುರನದಿಯುಂ ।
ಕಮಳೋದರನಿಂದುಮೌಲಿಯುಂ ನೀಲನಗಂ ॥
ಹಿಮಗಿರಿಯುಂ ಪೋಲ್ತಿಪ್ಪಿನ ।
ಮಮಲಯಶೋರುಚಿ ಪೊದಱ್ದಿದಿಳೆಗಿಂದ[2]ರನಾ ॥ 747

ಇದು ಕಿಱಿದಿದು ಪಿರಿದಿದು ಕುಱಿ ।
ಯಿದು ತೆಮರಿದು ಬಕ್ಕಬಯಲಿದಾಶ್ರಯಮಿದು ಗೆಂ ॥
ಟಿದು ಸಾರೆಯೆಂಬ ನಿರ್ಣ್ಣಯು ।
ಮಪಾದುದಿಲ್ಲೊದವಿ ಪುದಿದ ಮರ್ಬ್ಬಿನೊಳಾಗ್ಗಂ ॥ 748

---

1 ಮುನ್ನಂ. 2 ದಿರನಾ.

ಪರಸ್ಪರಾಸಂಗತಿಕಕ್ಕೆ ||

ಕಂ || ಹಿಮಕುಮುದಕುಂದಶಶಿಧವ |
ಲಮೆನಿಪ ನಿಜಕೀರ್ತ್ತಿಯೆಸಕದಿಂದಮಿಳಾಲೋ ||
ಕಮನೆಯ್ದೆ ರಕ್ತಮಪ್ಪಂ |
ತು ಮಾಡಿದಂ ಕೃಷ್ಣನಿಂತಿದೇನಚ್ಚರಿಯೋ || 749

ಸೂತ್ರಂ || 175 ||

ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ.

ಒದವಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಳೇ |
ಕದೇಶವೈಕಲ್ಯಮಾ[1]ಗೆಯುಂ ಮತ್ತಂ ತ ||
ತ್ಸದೃಶಫಲಸಿದ್ಧಿಯುಂ ತೋ |
ರ್ಪ್ಪದದು ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಯೆಂಬಲಂಕೃತಿಯಕ್ಕುಂ || 750

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ರಥಮೊಂ[2]ದೆಗಾಲಿಯದು ಸಾ |
ರಥಿಯುಪ್ಪೊಡೆ ಪೆಳವನಸಮಮಶ್ವಮವೇೞುಂ ||
ಪ್ರಥಿತಪ್ರತಾಪದಿಂದಂ |
ಮಥಿತಪ್ರತಿಪಕ್ಷನು[3]ದಯಿಯಾದಂ ದಿನಪಂ || 751

ವೃ || ಧನುವುಂ ಕಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ ಗಡಂ ಗೊ[4]ಣೆಯುಮುಂ ನೀರೇಜಸೂತ್ರಂ ಗಡಂ |
ನನೆಗಳ್ ಬಾಣಚಯಂ ಗಡಂತತನು ತಾಂ ಮತ್ತಂ ಮನಂನೊಂ[5]ದು ಸಿ ||
ರ್ಬ್ಬನಿಪಂತಾರ್ದ್ದಿಸುತಿರ್ಪ್ಪನುಚ್ಚೆರ್ದೆರ್ದೆಯೊಳ್ ಪು[6]ಷ್ಪೈತ್ತ್ರೆಂದಿಂತಿದಿ |
ಲ್ಲನಿಸುಂ ಮನ್ಮಥಶಸ್ತ್ರಕಲ್ಪಮಿದು ದಲ್ ಪೇೞೊಂದು ಶಿಕ್ಷಾಕ್ರಮಂ || 752

ಇವು ಅತಿಶಯಭೇದಂಗಳ್ ||

ಸೂತ್ರಂ || 176 ||

ಎರಡರ್ತ್ಥಮೊಂದೆ ಶಬ್ದಂ |
ಅರ್ತ್ಥಶ್ಲೇಷಂ. ತರದೊಳ್ ನೆಗೞ್ವಂತು ಪೇ[7]ೞ್ವುದರ್ತ್ಥಶ್ಲೇಷಂ ||
ಶಬ್ದಶ್ಲೇಷಂ. ದೊರೆಕೊಳೆ ಶಬ್ದಾವಯವದೊ |
ಳೆರಡಭಿಮತಶಬ್ದಮಱಿಗೆ ಶಬ್ದಶ್ಲೇಷಂ || 753

1 ಮಾಗಿಯುಂ. 2 ಪೊಂದು. 3 ನುದಯಮಾದಂ. 4 ಗೊನೆ, ಗೊಲೆ. 5 ಪೊಂದುವಿ || ರ್ಬ್ಬಿರವಿ.
6 ಪುಷ್ಪೈತ್ರರೆಂದಿಂತಿದೆ | ಲ್ಲನಸುಂ. 7 ಪೇೞಲ್ಪ್ಪುದರ್ತ್ಥ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 177 ॥

ವೃ॥ ತತ್ವಂ ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯುವಯುವ[1]ರ್ಥಂ ವಿ[2]ರೋಧಾವಭಾಸಾ।
ಶ್ಲೇಷ ರ್ಥತ್ವಂ ಮಿಕ್ಕಿರ್ದ್ದಧಿಕಮವಿಶೇಷಾತ್ಮಕಂ ವ[3]ಸ್ತ್ವಸಂಭಾ ॥
ಭೇದಂಗಳ. ವ್ಯತ್ವಂ ವಕ್ರೋಕ್ತ್ಯನುಗತಮುಮೆಂದಿಂತು ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದಂ।
ತತ್ವಜ್ಞರ್ ವಿಸ್ತರಿಸೆ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಶ್ಲೇಷಭಾ[4]ಗಪ್ರಭೇದಂ ॥ 754

ಅಲ್ಲಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 178 ॥

ಬ[5]ಗೆಗೆ ಪೆಱತರ್ತ್ಥವೊಂದಂ।
ತತ್ವಂ. ನೆಗೞ್ದಿತುಂ ನೆಗೞ್ಚಿ ತತ್ವವರ್ಣ್ಣನೆ ತತ್ವಂ ॥
ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿ. ತೆಗುಳೆ ಪೞಿವಂ[6]ತೆ ಕೆಯ್ಮಿಗೆ।
ಪೊಗೞ್ವುದು ತಾಂ ವ್ಯಾಜಸಂಸ್ತವಾಖ್ಯಮೆನಿಕ್ಕುಂ ॥ 755

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ತತ್ವಕ್ಕೆ॥

ವೃ॥ ವರಗೋಮೇದಕವಿಸ್ಫುರದ್ವ[7]ಸನಸುವೃತ್ತಪ್ರದ್ಮರಾಗೋಲ್ಲಸ।
ಚ್ಚರಣಂ ನೀಲರುಚಿಪ್ರವಾಲಸಿತನೀಷಲ್ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಂ ಮನೋ॥
ಹರಮುಕ್ತಾಮಯಪಜ್ಯಸಂಚಸನನೇದಾತೀಮಹಾತ್ಮಂ ನೃಪೇ।
ಶ್ವರರತ್ನಂ ವಿಲಸತ್ಸುವರ್ಣ್ಣದೊಳೆವತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ ಭವತ್ಸಂಗದಿಂ॥ 756

ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಗೆ॥

ಕಂ॥ ವಾತಿ ಪರವೆಣ್ಣ ಕರಙು।
ಯಾ[9]ತಂಗಸುರಂ ಬಿ[10]ಯುಕ್ಕೆ ಗುಪ್ತಂ ರಿಪು ಸಂ॥
ಘಾತಕ್ಕೆ ಪರಾಕ್ರಮುನೆ[11]ನೆ।
ಭೂತಲಮೇನೆಂದು ಕೇಳಿಯುಂ ಬಣ್ಣಿಪುದೋ॥ 757

ಜೋಡೆ ಕರಮು[12]ಡಿಯುಳಾರೊಡ।
ಗೂಡಿಯುಮುವರ್ಗಲ್ಲಳೆನಿಪ ವಸುಧಾಂಗನೆಯಂ॥
ಕೋಡೊಳೆ ತಳೆದುಂ ಸೊಬಗಿನ।
ಗಾಡಿಗೆ ಮು[13]ಯ್ಯಾಂತ ಸೊಬಗಿದಾವು[14]ದು ಗಜೆಗಾ॥ 758

---

1 ವಿಶ್ವಂ. 2 ವಿರುದ್ಧಾ. 3 ವಸ್ತುಸಂಭಾ. 4 ಭೇದ. 5 ಬಗೆವಿಲೆಯುತುಂ ಪೆವೊಂದುಂ. 6 ವನಿತೆ. 7 ವ್ರತನ. 8 ಮಣಿ. 9 ಯಾತಕ್ಕುಸುರಂ. 10 ಪ್ರಯುಕ್ತೆ. 11 ಮಾನೆ. 12 ಮುಡಿಯೊಳಗು. 13 ಮುಯ್ಯಾಂತ. 14 ವುದೋ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 179 ॥

ಅವಯವಮುಖದಿಂ ಸಮುದಾ ।
ಅವಯವಂ. ಯವಿಶೇಷಣಮನ್ಯವಸ್ತುಗಮಕಮ[1]ದಾದಂ ॥
ವಿರೋಧಾ ದವಯವಮವಿರುದ್ಧಂ ನೋ ।
ಭಾಸಂ. ಡೆ ವಿರುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಯೊಳಿರೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಾಸಂ ॥ 759

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಅವಯವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಬಳಭದ್ರಂ ಭುಜದೊಳುರ ।
ಸ್ಥಳದೊಳ್ ಪೃಥು ವಿತತಯಶದೊಳರ್ಜ್ಜುನನೀತಂ ॥
ಕಲಿಕಾಲದೊಳಂ ತನ್ನೊಳ್ ।
ತಳೆದಿರ್ದ್ದಂ ಪೂರ್ವ್ವಭೂಮಿಪಾಲಸ್ಥಿತಿಯಂ ॥ 760

ವಿರೋಧಾಭಾಸಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅನುಗತಕರ್ಣ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣಾ ।
ರ್ಜ್ಜುನಾನುರಕ್ತಂ ವಿಲೋಚನಂ ದೋರ್ದ್ದಂಡಂ ।
ಘನದೃಢಬಲಂ ಪ್ರಲಂಬಂ ।
ತನಗೆನೆ ಪಿರಿದುಂ ವಿರುದ್ಧಮೀನ್ನೃಪನಂದಂ ॥ 761

ಸೂತ್ರಂ ॥ 180 ॥

ಆರಬ್ಧಕ್ಕಧಿಕಮಸಾ ।
ಅಧಿಕಂ. ಧಾರಣಗುಣಮಧಿಕಮೆಂಬುದಕ್ಕುಂ ಸದೃಶಾ ॥
ಅವಿಶೇಷಂ. ಕಾರವಿಶೇಷಣಮರ್ತ್ಥಮು ।
ದಾರಂ ಬೇಱೊಂದು ತೋರ್ಪ್ಪೊಡವಿಶೇಷಾಖ್ಯಂ ॥ 762

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಅಧಿಕಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ॥ ಅಂಗುಳೊಳಡಸಿದ ವಿಷಮುಂ ।
ಭಂಗುರತರವಿಷಮದೃಷ್ಟಿಯುಂ ವ್ಯಾಳಸಮಾ ॥
ಸಂಗಮುಮಮರ್ದ್ದಿರೆ ಮದನಹ ।
ರಂಗೆಣೆಯೆನಿಪುದಱಿನೆಮಗೆ ಖಳರಭಿವಂದ್ಯರ್ ॥ 763

1 ದೊಳಮರ್ದಂ.

ಅವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ||

ಕಂ|| ಗುರುಪರಿಣಾಹಂಗಳ ಪೀ |
ವರಂಗಳುನ್ನತಿಯುತಂಗಳುರ್ವ್ವರೆಗೆ ಮನೋ ||
ಹರಕುಚಮಂಡಳದಂತಿರೆ |
ಕರಮೆಸೆವುವು ವಿಮಳದರ್ದ್ದುರಾದ್ರಿಗಳೆರಡುಂ || 764

ಸೂತ್ರಂ || 181 ||

ಪೆಸರೊಳಸಂಭವಮೆನಿಸುಗು |
ಅಸಂಭವಂ. ಮಸಂಭವಂ ತದ್ವಿಶೇಷಣಂ ಪೃಥಗರ್ತ್ಥಂ ||
ವಕ್ರೋಕ್ತಿ. ಪೊಸಯಿಸೆ ಭಿನ್ನರಸಂ ಸು |
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಚ್ಯದೊಳದಲ್ತೆ ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ಕರಂ || 765

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಅಸಂಭವಕ್ಕೆ ||

ಕಂ|| ಅನ್ವಷಚ್ಛೇದನನತಿಧವ |
ಳವರ್ಣ್ನನುತ್ಸಾರಿತಾರಿ ಬೇಱೊರ್ವ್ವಂ ದಾ ||
ನವಮಥನನೀತನೆನಿಸಿದ |
ನವನಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾನುಭಾವಂ ಕೃಷ್ಣಂ || 766

ವಕ್ರೋಕ್ತಿಗೆ ||

ಕಂ|| ವೀರರಸಪ್ರ[1]ದಚಾರಣ |
ಮಾರಣಸಂಪ್ರಾಪ್ತಕೌಶಲಂ ಭಾವಿಸೆ ರಂ ||
ಭೋರು ನರೇಂದ್ರತೆಯುಂ ವಿ |
ಸ್ತಾರಿಸಿದಪನಂಗನಂಗಸಿದ್ಧಿಯೊಳೀತಂ || 767

ಸೂತ್ರಂ || 182 ||

ಪದವರ್ಣ್ನವಿಭಕ್ತಿವಿಭಾ |
ಗದಿಂ ದ್ವಿಧಾರೂಪಮಿಷ್ಟಮು[2]ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ಶ ||
ಭಂಗಶ್ಲೇಷಂ. ಬ್ದದೊಳಾಗಿ ತೋ[3]ಱುವಂದಂ |
ತದು ಭಂಗಶ್ಲೇಷಮೆಂದು ಪೇೞಲ್ಪಡೆಗುಂ || 768

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ|| ಸ್ವಗತಾನಲಸನ್ಮಣಿರ |
ಶ್ಮಿಗಾಢಮಗಣಿತಜ[4]ಲದ್ವಿಪಾವಳಿ ಕಡಲಂ ||
ಮಿಗೆ ವಂದಮರಗಜೇಂದ್ರಂ |
ಸೊಗಯಿಸುವು[5]ದು ದಾನವಾರಿಲೇಖಾನುಗತಂ || 769

1 ಪ್ರವಿಚಾರಣ. 2 ಮಾಕ್ಲಿಷ್ಟಂ. 3 ತೋರ್ಪ್ಪಕೆಱವಂ. 4 ಜಗದ್ವಿ. 5 ಗುಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 183 ॥

ಸಂಶ್ಲೇಷಂ.

ಯೋಗಂ ಪಲವುಮಲಂಕೃತಿ ।
ಗಾಗಿರೆ ಸಂಶ್ಲೇಷಮೆಂಬುದನ್ವರ್ತ್ಥಗತಂ ॥
ಯೋಗಮುಮಂಗಾಂಗಿಪ್ರವಿ ।
ಭಾಗಂ ಸಮಕಕ್ಷಮೆಂದೆರೞ್ತೆಱನಕ್ಕುಂ ॥ 770

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವಭಾವಗಂಭೀರನಲಂಘ್ಯವೈಭವಂ ।
ಪ್ರಭೂತರತ್ನಂ ನೃಪನಂಬುರಾಶಿವೋಲ್ ॥
ವಿಭೀಷಣಗ್ರಾಹಮವೃಷ್ಯಮರ್ಣ್ಣವಂ ।
ಪ್ರಭೂತಸಾರಂ ಸುಖಸೇವ್ಯನೀನೃಪಂ ॥ 771

ಸೂತ್ರಂ ॥ 184 ॥

ಪ್ರೇಯಂ. ಊರ್ಜ್ಜಸ್ವಿ. ಆಶಿ.

ಪ್ರೇಯಂ ಪ್ರಿಯತರವಚನಾ ।
ಶ್ರೇಯಮುಮಹಂಕಾರಗರಿಮಮೂರ್ಜ್ಜಸ್ವಿ ಶುಭ ॥
ಪ್ರಾ[1]ಯಾರ್ತ್ಥಶಂಸಾಭಿ ।
ಪ್ರಾಯಮುಮಲಂಕಾರಮಾಶಿಯೆಂಬರ್ ಕೆಲಬರ್ ॥ 772

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರೇಯಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಲನನವಯವಪೆ ತಳರದೆ ।
ನಿಲೆ ತಾಳ್ದಿದ ಮೆಯ್ಗ್ಮೆಲ್ಲಮಾನಲ್ಕರಿದಾ ॥
ಯ್ತುಲಘುಪ್ರಸಾದದಿಂ ನೀ ।
ನೊಲಿದೆತ್ತಿರೆ ಮ[2]ನೆಗೆ ಮನದೊಳಾದನುರಾಗಂ ॥ 773

ಊರ್ಜ್ಜಸ್ವಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಕೆ[3]ಳದೀ ಬಿಲ್ಲುಮನಂಬುಮ ।
ನಳೀಕಭಟವಿಕಟವೇಷಮುಂ ಬಿಸುಟೀಗಳ್ ॥
ಮುಳಿಯಿಸದೆನ್ನಂ ಮುಗುಱ್ದುಂ ।
ಬಳಿದೊಟ್ಟೊಡೆ ಗೆಲ್ವಯುಂಬುದೊಟ್ಟೊಡೆ ಗೆ[4]ಲ್ಲಮೆ ॥ 774

ಆಶಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ನೆಲೆಗೊಳ್ಗೆ ನಿಜಭುಜಾಸಿಯೊ ।
ಳೊಲಿದು ಜಯಾಂಗನೆ ವಿರೋಧಿವಂಶಾವಳಿಯುಂ ॥
ನೆಲೆಗಿಡಿಸಿ ನಿನ್ನತೇಜೋ ।
ಜ್ವಲನಂ ತಳ್ತುಱ್ಕೆಕೊಳ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮತುಂಗಾ ॥ 775

1 ಪ್ರಿಯಾರ್ತ್ಥಶಂಸಾಭಿ. 2 ಮನಕೆ. 3 ಕಳಲದೆ. 4 ಗೆಲ್ವುದು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 185 ॥

ಭಾವಿಕಂ.

ಭಾವಿಕವೆಂದರೆಬರ್ ಕವಿ ।
ಭಾವಗತಾರ್ಥಮ[1]ನ ತಾಮಲಂಕೃತಿಗ[2]ಳೊಳು ॥
ದ್ಭಾವಿಸಿ ಪೇೞ್ವರ್ ಶಕ್ತಿಸ ।
ಮಾವಿರ್ಭೂತಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಮದಕ್ಕುಂ ॥ 776

ಸೂತ್ರಂ ॥ 186 ॥

ಸ್ಥಾನೋಪವರ್ಣ್ಣನಂ ಶ ।
ಬ್ದಾನಾಕುಳಭಾವಮುದ್ಭುತಾರ್ಥತ್ವಂ ಸ್ವಾ ॥
ಧೀನರಸವೃತ್ತಿ ಸಂಬಂ ।
ಧಾನುಗಮುಂ ಭಾವಿಕಕ್ಕೆ ಭಾನಮಿವಕ್ಕುಂ ॥ 777

ಇದು ಗುಣವಿವೇಕದೊಳ್ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಂ
ತೃತೀಯಂ.

ಗೀತಿಕೆ॥ ಈತೆಱದಿಂದರ್ಥಾಲಂಕೃತಿ ।
ಯೋ[3]ತು ವಿಭೇದಮನಾದಮೆಲ್ಲಮಂ ॥
ನೂತನಮಾರ್ಗ್ಗಮೊಸೆಯೆ ಪೇ[4]ೞ್ದಂ ।
ಖ್ಯಾತಯಶಂ ಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ॥ 778

ವೃ॥ ಶ್ರುತದೇವೀಮುಕರಂದಕಲ್ಪಲಪನಂ ಸಾಕ್ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಂಬುಜಾ ।
ಯಿ[5]ತವಕ್ತ್ರಂ ರಸಭಾವಭಾಸುರಸಮುದ್ಯದ್ಭಾರತೀನರ್ತ್ತನೋ ॥
ಚಿತರಂಗಪ್ರತಿಮಾನನಂ ಪ್ರವಿಲಸದ್ವಾಕ್ಸುಂದರೀಕುಂಕುಮಾಂ ।
ಕಿತಕೇಳೀಭವನಾಜಿರೋಪಮಮುಮುಬಂ ಭೂಭಾಗದೊಳ್ ಸಾಕಿಗಂ ॥ 779

ಇದು ಸಕಲಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾ
ಯಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾ
ಗವರ್ಮ್ಮವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋ
ಕನದೊಳ್ ಗುಣವಿವೇಕಮೆಂಬುದು
ತೃತೀಯಾಧಿಕರಣಂ.

---

1 ಮನೆ. 2 ಯೊಳಗು. 3 ಯೆಂತುಮಪೇತವಿಚ್ಛೇದಮನಾದ್ಯನುಪ್ಲವಂ, ಯಂತುಮಾತವಿಭೇದಮನಾದವಲ್ಲಂ. 4 ಪೇೞ್ವಂ. 5 ಯುತ.

4. ರೀತಿಕ್ರಮ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣಂ.

ರೀತಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 187 ||

ವೃ|| ರೀತಿ ವಿನೂತನಪ್ರಕೃತಿಗೊಪ್ಪುವ ಮೆಯ್ ರಸಭಾವವೃತ್ತಿ ಸಿ |
ಕ್ಕಿರ್ದಿರೆ ಜೀವಮನ್ತವಗುಣಾನ್ವಿತಸಪ್ತ ಕವೀಶ್ವರಂ ಬುಧ ||
ವ್ರಾತವೆಗುಲ್ದ ಬೆತ್ತಣಿಸಿ ಸಚ್ಚವಳಂಕೃತಿ ಕೂಡಿದಿರ್ದ್ದೊಡಂ|
ರೀತಿಯೊಳೊಂದೆ ಪೇೞ್ವುದು ರಸಂಬಿಡೆ ಬಂಧುರಕಾವ್ಯಬಂಧಮಂ|| 780

ಸೂತ್ರಂ || 188 ||

ಪದರಚನಾತಿಶಯಂ ರೀ |
ರೀತಿ. ತಿ ದಲದುವುಂ ನಿಯತವರ್ಣ್ಣಗುಂಫನಗುಣದೊಂ ||
ದೊದವಿಂ ಮೂದೆಱನಕ್ಕುಂ |
ವಿದರ್ಭಪಾಂಚಾಲಗೌಡವಿಷಯನಿಬದ್ಧಂ || 781

ಸೂತ್ರಂ || 189 ||

ಅಸಮಾಸಪದನ್ಯಾಸಂ |
ಪ್ರಸಾದಮಾಧುರ್ಯ್ಯಗುಣಸಮಗ್ರಮುದಾರಂ ||
ವೈದರ್ಭರೀತಿ. ರಸಭಾವಭಾವಿತೋಕ್ತಿ |
ಪ್ರಸರಂ ವೈದರ್ಭರೀತಿಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ || 782

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ವೃ || ಮನನೊಲ್ದಾತನ ಗಾಡಿಯುಂ ದಲವುದಂಗದಾಕೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಂ |
ಬಿನ ಕೋೞ್ಗಂ ಕುಳಿರ್ಪಾಲಿನೀರ್ಗ್ಗ ಮಲಚಾರಿಸಿಂಗಂ ಕುಳಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ದ ನಂ ||
ದನಕಂ ಚಂದನಕಂ ಮಸುರ್ಪ್ಪ ಸೆವ ಬಳೆಗ ಪಕ್ಕ ಮೋದೊಂದೆ ತ |
ಜ್ಜನಿಯೊಳ್ ಕೋಡಿಸುತಿರ್ಪ್ಪ ಬಿಜ್ಜಣಿಗಗಂ ಪಕ್ಕಾಗದೇಂ ಪೋಪರೇ|| 783

ಸೂತ್ರಂ || 190 ||

ದ್ವಿತ್ರಿಪದರಚಿತವೃತ್ತ್ಯಾ |
ಚಿತ್ರಸಮರ್ಥ್ಯದ್ಯಲಂಕ್ರಿಯಾಸಮುಪೇತಂ ||
ಪಾಂಚಾಲರೀತಿ. ಶ್ರೋತ್ರಸುಖಲಲಿತಮೃದುಪದ |
ಪಾತ್ರಂ ಪಾಂಚಾಲರೀತಿಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ || 784

---

1 ಸಂಪ್ತ 2 ಬಿತ್ತ್ರಣಿಸಿ. 3 ಕೆಂಪು. 4 ದೊಂದ. 5 ಬೆಂಬುದದಕ್ಕುಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಮನ ಕೆಂದಳಂ ತಳವನೊಯ್ಯನೆ ಸೋಂಕೆ ಪೊದಳ್ದ ನಾಣ ಪೆಂ।
ಪಿನೊಳೊಗೆತರ್ಪ ಘರ್ಮಜಲಬಿಂದುಗಳಿಂ ನಮಿತಾನನಾಬ್ಜೆ ಬ ॥
ಳ್ಜನೆ ಬಸಿಯುತ್ತುಮಿಂದುಕರಸಂಕುಳಮೊಯ್ಯನವುಂಕಿ ಸೋಂಕೆ ಸೋಂ।
ಕಿನೊಳೊಸೆವಿಂದುಕಾಂತಮಣಿಪುತ್ರಿಕೆಯಂದದಿನಾ[1]ದವೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥ 785

ಸೂತ್ರಂ ॥ 191 ॥

ಗೌಡರೀತಿ.

ಅತಿದೀರ್ಘಸಮಾಸಾಂಚಿತ।
ಗತಿ ಶಬ್ದಾಡಂಬರಾನುವಿದ್ಧಂ ಕ್ರೋ[2]ಧಾ ॥
ದ್ಭುತರೌದ್ರವೀರರಸಸಂ।
ಗತಮಂತದು ಗೌಡರೀತಿ ಪೌ[3]ರುಷಪ್ರಾಯಂ ॥ 786

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ವಂ[4]ಗಾಂಗಾಂಧ್ರಕಳಿಂಗಕೊಂಗವಿ[5]ಸರತ್ಪಾದಾತಪಾಳೀನಮು।
ದ್ರಂಗತ್ತುಂಗತುರಂಗಭಂಗುರತರಂಗಾಕೀರ್ಣಮುಚ್ಛೃಂಖಳೋ ॥
ತ್ತುಂಗೋನ್ಮತ್ತಮತಂಗಜಪ್ರಕರಮಾದಸ್ಸಂಕುಳಂ ಕೂಡೆ ನೋ।
ಟ್ಟಂಗಂದದ್ಭುತಮಾಗಿ ತೋಱುವು ಮಸಗಿತ್ತು ವೈರಿಸೈನ್ಯಾರ್ಣವಂ ॥ 787

ಸೂತ್ರಂ ॥ 192 ॥

ಕಾರುಣ್ಯಂ ಹಾಸ್ಯಂ ಶೃಂ।
ಗಾರಮಿವಿನಿತಱೊಳ[6]ಮಕ್ಕೆ ವೈದರ್ಭ ಮನೋ ॥
ಹಾರಿಪ್ರಳಯಾದ್ಭುತರಸ।
ವೀ[7]ರರಸಂಗಳ್ಗೆ ಪೇರ್ಚುಗೆ ಪಾಂಚಾಳಿಕೆಯುಂ ॥ 788

ಸೂತ್ರಂ ॥ 193 ॥

ಎಸೆಗುಂ ರೌದ್ರಭಯಾನಕ।
ರಸಬೀಭತ್ಸೋಕ್ತಿ ಗೌಡರೀತಿಯಿನದಱೊಳ್ ॥
ಪೊಸಯಿಸುಗುಂ ಮೇಣ್ ನಿಸದಂ।
ರಸವತ್ವಮತಿಪ್ರತೀತಿ ವೃ[8]ತ್ತ್ಯಾಶ್ರಯದಿಂ ॥ 789

---

1 ನೊಪ್ಪಿತೋಱುಗಿದಳ್. 2 ಕ್ರೋಧೋತ್ಪನ್ನ. 3 ಪ್ರರುಷ 4 ವಂಗಿಸಿಂಗಕಳಿಂಗ. 5 ಪಳಸ.
6 ಳಮಕ್ಕೆವೈದರ್ಭ್ಯಮನೋ. 7 ವೀರರಸ್ಯಂಗಳ್ಗೆ. 8 ವೃತ್ತಿ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 194 ॥

ಅರೆಬರ್ ದೀರ್ಘಸಮಾಸಂ ।
ಬೆರಸಿರೆ ಶೃಂಗಾರರಸಮುಮಂ ಪೇಳ್ವರ್ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸುವರಸಮಾಸಪದಾಂ ।
ತರಂಗಳೊಳಗುಚಿತಮಾಗಿ ರೌದ್ರಾದಿಯುಮಮಂ ॥ 790

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಶೃಂಗಾರರಸಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಅವತಂಸೋತ್ಪಲತಾಡನಂ ಕನಕಕಾಂಚೀಬಂಧನಂ ನೂಪುರಾ ।
ರವಝುಂಕಾರಿತಚಾರುವಾಮಚರಣಾಘಾತಂ ಚಳದ್ಭ್ರೂಲತಾ ॥
ಗ್ರವಿಭಾಗೋತ್ಕಟತರ್ಜನಂ ತರಳತಾತಾಮ್ರಾಧರಂ ಚಕ್ರಗಿ ।
ತ್ತವಲಂಪಂ ಪ್ರಣಯಪ್ರಕೋಪಸುರತಪ್ರಾರಂಭದೊಳ್ ಕಾಂತೆಮಾ ॥ 791

ರೌದ್ರಾದಿಗೆ ॥

ಇರದೆಂಟುಂ ದಿಗ್ಗಜಂಗಳ್ ನೆರೆದಿರದಿದಿರಂ ತಾಗೆಯುಂ ಮಂದರಕ್ಷ್ಮಾ ।
ಧರದೊಳ್ ಕೆಯ್ಯೊಡ್ಡಿ ಗೋತ್ರಾದ್ರಿಗಳ್ ಗಜಘಟಾರೂಪದಿಂ ತಾಗೆಯುಂ ಮ ॥
ತ್ತರಿ ತಾಂಗಲ್ ತಾನೆ ಸೋಲ್ಗಂ ಪೆಱಪೆಱವು ಘಟಾಬಂಧಮೋಂ ಭಂಡಮೊಂದೂಂ ।
ದು ರಣೋತ್ಸಾಹಂ ಮಾನಕ್ಕುಬ್ಬರಿಸಿರೆ ಸಮರಾಟೋಪಮಂ ತಾಳ್ದಿ ನಿಂದಂ ॥ 792

ಇದು ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣದೊಳ್ ರೀತಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ॥

ರ ಸ ಪ್ರ ಕ ರ ಣ ಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 195 ॥

ಶೃಂಗಾರಾದಿಗಳಪ್ಪ ರ ।
ಸಂಗಳ್ ವರ್ತಿಸುಗುಮಂ[1]ತವೆಂಟೆ ವಲಂ ಕಾ ॥
ವ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾರೂ ।
ಪಂಗಳ್ ರತ್ಯಾದಿಭಾವಸಂಪನ್ನಂಗಳ್ ॥ 793

ಸೂತ್ರಂ ॥ 196 ॥

ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಂ.

ರತಿ ಪರಿಹಾಸಂ ಶೋಕಕೋ ।
ದ್ಧತಮುತ್ಸಾಹಂ ಭಯಂ ಪ್ರಕೋಪಂ ವಿಜುಗು ॥
ಪ್ಸತೆ ವಿಸ್ಮಯಮಾಶಯುತ್ವಂ ।
ಪ್ರತಿನಿಯತಸ್ಥಾಯಿಭಾವಮಿವು ತಾಮಕ್ಕುಂ ॥ 794

1 ಮಾತ್ರವೆಂಟುಮಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 197 ॥

ವೃ॥ ಮತಿನಿರ್ವೇದಾವಹಿತ್ಥಶ್ರಮಮದಜಡತಾಗ್ಲಾನಿಚಿಂತೋಗ್ರತೇರ್ಷ್ಯಾ ।
ಸಂಚಾರಿ ಧೃತಿನಿದ್ರಾವೇ[1]ಗಶಂಕಾತ್ರಸನಚಪಲತಾಲಸ್ಯಸು[2]ಪ್ತಾವಬೋಧ ॥
ಭಾವಂ. ಸ್ಮೃತಿಗರ್ವಾಮರ್ಷದೈನ್ಯೌತ್ಸುಕರತಿಮುದಪಸ್ಮಾರಲಜ್ಜಾವಿಷಾದ ।
ಸ್ಥಿತಿಚಿತ್ತಭ್ರಂಶಮೋಹಾಮಯಮೃತಿಗಳಿವಿಂತೆಯ್ದು ಸಂಚಾರಿಭಾವಂ ॥
795

ಸೂತ್ರಂ ॥ 198 ॥

ಸ್ವೇದಂ ವೈವರ್ಣ್ಯಂ ಸ್ವರ ।
ಸಾತ್ವಿಕಭಾವಂ. ಭೇದಂ ರೋಮಾಂಚನಂ ಪ್ರಕಂಪನಮಶ್ರು ॥
ದ್ಭೇದಂ ಸ್ತಂಭಂ ಲಯಮೆಂ ।
ದಾಮಿವೆಂಟುಂ ರಸಕ್ಕೆ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವಂ ॥ 796

ಸೂತ್ರಂ ॥ 199 ॥

ಭಾವಂ ಬಹಿರರ್ಥಸಮು ।
ದ್ಭಾವಿತಮನುಭವಭವಂ ವಿಭಾವಂ ರಸಸ ॥
ದ್ಭಾವವಿಹಿತಾಭಿನಯಮನು ।
ಭಾವಂ ಸಂಚಾರಿಭಾವಮನವಸ್ಥಿ[3]ತಿಕಂ ॥ 797

ಸೂತ್ರಂ ॥ 200 ॥

ಭಾವಂ ವಿಭಾವಮೆಸೆವನು ।
ಭಾವಂ ಸಂಚಾರಿಭಾವಮೊಂದಿಂತಿವಱಿಂ ॥
ದಾವಿಷ್ಕೃತಮಕ್ಕುಂ ರಸ ।
ಮಾವುದುಮೊಂದಱಿಗೆ ಭರತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮದಿಂ ॥ 798

ಸೂತ್ರಂ ॥ 201 ॥

ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸರತಿಸಮುತ್ಥ ।
ಶೃಂಗಾರಂ. ವ್ಯಾಪಾರಂ ತಾನದಲ್ತೆ ಶೃಂಗಾರಂ ಮೇ ॥
ಳಾಪದಿನಗಲ್ಕೆಯಿಂ ಸುನಿ ।
ರೂಪಿತಸಂಭೋಗವಿಪ್ರಲಂಭಸಮಾಖ್ಯಂ ॥ 799

---

1 ವೇಶ. 2 ಸುಪ್ತೋವಬೋಧ, ಸುಪ್ತೋಹಬೋಧ. 3 ಸ್ಥಿತ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಸಂಭೋಗಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದೆಯಿಸೆ ಸೊಂಕೆ ಸಂ[1]ಕೆ ಗಿಡೆ ಮೇೞಿಸಿ ಮೆಯ್ವಿಡೆ ತಳ್ತು ತೋಳ ತ |
ಳ್ಪಿದಿಗೊರ್ಳೆ ಮೆಲ್ಲನಪ್ಪಿ ಮೊಗಮಿ[2]ತ್ತಿರೆ ಚುಂಬಿಸ ಸೋಲ್ತು ನಾಣನೊ ॥
ಕ್ಕುದನಜುಬಿದಿಕ್ಕೆ ಕಾತ್ತರ್ನದ ಲಲ್ಲೆಗಳಂ ನುಡಿದಂತಲಂಪಿನು |
ಬ್ಬಿದಿಗಮನಾಲತಾಂಗಿಗೆ ನೃಪಂ ಪಡೆದಂ ನವಸಂಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ॥ 800

ಇದು ಮು[3]ಗ್ಧಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಬಗೆವೊಳ್ ಪೊಣ್ಮುವಲಂಪು ಕಾ[4]ತರತೆಯುಂ ತಂದೀಯೆ ಮೆಯ್ಮಯ್ಯ ಸಂ |
ದುಗಳೇನಪ್ಪೊಡಮಿಲ್ಲದಂತಮರ್ವಿನಂ ತಳ್ತಪ್ಪಿ ಬಾಯೂಟದೊಳ್ ॥
ಮಿಗೆ ಪೀರ್ವಂತೆ ಮ[5]ನೋಜರಾಗರಸಮಂ ಮೆಯ್ಬೆರ್ಚಿ ಕಾದಲ್ಮೆ ಕೆ |
ಯ್ಮಿಗುವನ್ನಂ ನೆರೆದರ್ ಮ[6]ನಂ ತಣಿವಿನಂ ನಾನಾರತಪ್ರಾ[7]ಢಿಯಿಂ ॥ 801

ಇದು ಮಧ್ಯಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಕುಟಿಲಾನೀಲಾಳಕಂಗಳ್ ನಿಮಿರ್ದಿರೆ ಬೆಳರ್ವಾಯ್ಮೆನಾಡೆಯುಂ ಬೀಗೆ ರೋ[8]ಷೋ |
ತ್ಕಟದೇಪಂ ರಾಗದಿಂ ಪಿಳ್ಳನೆ ಪೆಱುದಪ್ಪೊಲಿಂಬಾಗೆ ಸೀಳ್ದ[9]ಳವಾಳಂ ॥
ವಿಟವೃತ್ತಂ ಮೆಯ್ಯೊಳೆತ್ತಂ ಪಸರಿಸಿರೆ ವಿಟಂ ಬೀಸೆ ಸಿಂದಿರ್ದ್ದಳೊರ್ವ್ವಳ್ |
ಸ್ಫುಟಿತೋರೋಮಧ್ಯ ಭಿನ್ನಾವಟುತಟವಿಪಟದ್ಗ್ರಂಥಿನಿಗ್ರಂಥದಿಂದಂ ॥ 802

ಇದು ಪ್ರಾಢಸಮಾಗಮಂ ॥

ವೃ ॥ ಕಡೆಗಣ್ಣಿಂ ಕಡೆಗೋಡಿಪ್ರೋಗೆ ಪಿರಿದುಂ ಚಲ್ಲಂ ಕುಚದ್ವಂದ್ವದಿ |
ಟ್ಟೆಡೆಯಿಂ ಸ್ವೇದಜಲಂ ತುಳುಂಕೆ ಜಘನಾಂತರ್ದ್ದೇಶದಿಂದಾವಗಂ ॥
ಬಿಡದುಣ್ಮುತ್ತಿರೆ ಮನ್ಮಥದ್ರವಮನಂಗಾವೇಶದಿಂ ಕಾಲ್ಪಡಂ |
ಬಡೆ ಬಂದಾಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳ್ ಪದಪಿನಿಂ ಶ್ರೀ[10]ವಿಪ್ರಮಾರ್ತ್ತಂಡನಂ ॥ 803

ಇದು ಅಭಿಲಾಷೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಿಂಗೆ ಪೂಸಿದ ಭಸ್ಮಪರಾಗಂ ಪೊಣ್ಮುವ ಘರ್ಮ್ಮಜಲಂಗಳಾ |
ಪಾಂಗು ಗಂಗೆಯ ಶೀಕರಮೆಂಬಂತಾಗಿರೆ ಕಂಡುಮೆ ಶಂಭುವಂ ॥
ಗಂಗೆ ದಲ್ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳೆಂ[11]ದಾಶಂಕೆಗೆ ಭೋಂಕನೆ ಮೋದೆ ಮು |
ದ್ದಿಂಗೊಡಲ್ದಮರ್ದಪ್ಪಿದನೀಶಂ ನಲ್ಲಳನಲ್ಲಿ ರತಾಂತದೊಳ್ ॥ 804

ಇದು ಈರ್ಷ್ಯೆ ॥

ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಪಪವೆತ್ತಿರ್ವ್ವರ ಜೀವಮೊಂದೊಡಲೆ ಬೇ[12]ಱೆಂಬಂತುಟಂ ಮಾಡಿದಂ |
ಮದನಂಗಾವುದು ದೋಷಮುಂ[13]ತೆ ನುಡಿಯಲ್ಕೆಂ ಬಕ್ಕರ್ಮೋ ಪಾಪಮಂ ॥
ಬಿಬಿಬೆಂಬಾಱದಿಗ[14]ಳಸಿಂದಮುಱಿಮಾಯ್ತುರ್ವ್ವಗ್ಗರ್ಮಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ದೈ |
ವಬೆತ್ತಾನುಮದಿಂದಬಿಂಬಮುಱಿಯುಂ ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಸಯ್ಪುಕ್ಕುಮೋ ॥ 805

ಇದು ಪೂರ್ವ್ವಾನುರಾಗಂ ॥

---

1 ಸಂಕಸದ. 2 ಮಿತ್ತಗೆ, ಮಿತ್ತುರ, ಮಿತ್ತಿದೆ. 3 ಮುಗ್ಧ. 4 ಕಾತರಿಕೆ. 5 ಮನೋಜರಾಜಸುಖಮುಂ, ಮನೋನುರಾಗರಸಮಂ. 6 ಮನಃಪ್ರಿಯತಮರ್. 7 ಪ್ರೀತಿಯಿಂ. 8 ರಾಗೋ 9 ನೀರಂಳ್. 10 ಶ್ರೀ.... 11 ಳೆಂಬಾ. 12 ಬೇಱುವಿಪ್ಪಂತುಟಂ. 13 ಮುಂಚೆ. 14 ಗಳ್ಳ.

ವೃ ॥ ಅಱಿಯಡೆ ಗೆಯ್ದನಬ್ಜವದನೆ ನೀನಿದನೊರ್ವರ್ಗೆ ಸೈರಿಸೆಂದು ಕಾ ।
ಲ್ಗೆಱಗಿರೆಯುಂ ಪ್ರಿಯಂ ಸುಡುಸುಡೇಂ ಗಡ ಸೈರಿಪುದೆಂದು ಕೋಪದಿಂ ॥
ಪಱಪಡೆ ಪೋಗೆ ನೂಂಕಿ ಕಳೆದಂದಿನ ದುಷ್ಕೃತವೆನ್ನನಾವಗಂ ।
ಮಱುಗಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿ ಸುಟ್ಟಪುವು ನೋಡಿರೆ ಶೀತಮರೀಚಿಮಾಲೆಗಳ್ ॥ 806

ಇದು ಮಾನಾಖ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಇನಿಯನಗಲ್ದು ಪೋಗಿ ಪರದೇಶದೊಳಿರ್ದಪನಾನುಮಿಲ್ಲಿ ಮಾ ।
ವಿನ ತಳಿರ್ವಾಸಿನೊಳ್ ಪೊರಳುತಿರ್ದಪೆನಿಂಗಳುಮಿಂತೆ ನೀನುಮೆ ॥
ನ್ನನೆ ನಡೆ ನೋಡುತುಂ ನಭದೊಳಿರ್ದಪಮುಪ್ಪದಱಿಂದೆ ನಿನ್ನನಾ ।
ನ[1]ನುವಿಪೆನೆನ್ನ ಮೆಯ್ ಬಡವೊ ನಲ್ಲನ ಮೆಯ್ ಬಡವೋ ನಿಶಾಕರಾ ॥ 807

ಇದು ಪ್ರವಾಸಂ ॥

ವೃ ॥ ವ್ರತಕೆಂ[2]ತಾಯಿತ್ತಾಗಳಿಂತೀತನು ತನು ಲತೆಯಿಾವಾಗಿಯೆಂದೀಪಿದಾಪೀ ।
ಪತನಕ್ಕೆಂತಾ[3]ರ್ತ್ತೆ ಮೆಯ್ಯುಂ ವನಜವದನೆ ಕೇಳ್ ಗ್ರೀಷ್ಮದೊಳ್ ಸಿಚ್ಚವೆತ್ತಂ ॥
ಸತಿ ತ[4]ಟ್ಟುತ್ತಿರ್ಪೆ ಕಾಯ್ಪಿಂದುರಿವ ಬಿಸಿಲೊಳಾಮೋಘವಿಸ್ಫೂರ್ಜ್ಜಿತಾರ್ಣ್ಣಃ ।
ಪ[5]ತಧಾರಾಭೀಕರಾಡಂಬರಜಳಸಮಯಂ ಬಂದೊಡೆಂತಳ್ಕದಿರ್ಪ್ಪೆಯೆ ॥ 808

ಇದು ಕರುಣಾತ್ಮಕವಿಪ್ರಲಂಭಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 202 ॥

ವಿಕೃತಾಂಗವೇಷಭಾಷಾ ।
ಹಾಸ್ಯಂ. ಪ್ರಕಾರಕೃತಹಾಸಹೇತುಕಂ ಹಾಸ್ಯಮತಿ ॥
ಕರುಣಂ ಪ್ರಕಟತರಶೋಕಭಾವ ।
ಪ್ರಕೃತಿಪರಂ ಕರುಣಮಾರ್ತ್ತಜನತಾವಿಷಯಂ ॥ 809

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥
ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಶ್ರೀ ತ[6]ನ್ನಿಂದಿನ ರೂಪೆ ಕೌಸ್ತುಭದೊಳಚ್ಚೊತ್ತಿರ್ದ್ದಪ್ಪೊಲ್ ತೋಱೆ ಕಂ[7] ।
ಡೇತ[8]ಕ್ಕೀಕೆ ಮದೀಯವಾಸಗೃಹಮಂ ತಾಂ ಪೊಕ್ಕಳಿಂದೇವದಿಂ ॥
ದಾತಾ[9]ವ್ರಾಕ್ಷಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತುಮಿರೆ ತನ್ಮುಗ್ಧತ್ವಮಂ ಕಂಡು ಸಂ ।
ಜಾತಾಂತಸ್ಮಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆಮಗೀಗಾನಂದಸಂದೋಹಮಂ ॥ 810

ಇದು ಉತ್ತಮಪಾತ್ರಂ ॥

ವೃ ॥ ಸೊಗಯಿಪ್ಪೊಳ್ದೊಡೆ ನೋಯೆ ನೇ[10]ತ್ರದೆಱೆಪ್ಪೊಲ್ ಸೀಳ್ದಿರ್ದ್ದ ಬಾರಂತೆ ತೋ[11] ।
ಪ್ಪುರ್ಗಿಯುಂ ಪುಣ್ಮಯಮಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಟಿ ಮುಂ ಜಂಘಾಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ನೂ ॥
ಲ್ದೆಗೆದಂತಿರ್ಪ್ಪ ನಖವ್ರಣಾವಳಿಗಳಂ ನಲ್ಲಂಗೆ ಕಣ್ಗೆತ್ತುತುಂ ।
ನಗುತುಂ ಸಾ[12]ದ್ದ್ರ ಸಮಂಗಮಂ ಕಳೆಯಿಸುತ್ತಿರ್ಪ್ಪಕೆ ಕಣ್ಗೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥ 811

ಇದು ಮಧ್ಯಮಪಾತ್ರಂ ॥

---

1 ನನುಮಿಸೆ. 2 ಕೀನಾ. 3 ತಾರ್ತ್ಥ, ತಾಪ್ರ. 4 ಕಟ್ಟುಂತಿರ್ಪೆ. 5 ಪಶೆದಾರಾಭೀರೂಜಳದಸಮಯಂ. 6 ತನ್ನಂದದರೂಪು. 7 ಪೇ! ಬೀ. 8 ಘೊಕ್ಕದ್ರ. 9 ತಾಮ್ರಾಕ್ಷಿನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತುಮಿರ. 10 ಸೂತ್ರ. 11 ತೀ. 12 ಕೋಱಿಸವಾಗಮಕ್ಕಳ.

ವೃ ॥ ಪ್ಲವಂಗಮುಕುಳಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಸುಗಲ್ಲ ಶೃಂಗಂಗಳಂ ।
ದವಾಗ್ನಿಶಿಖೆಗೆತ್ತು ಬೆಚ್ಚಿ ಮದದಂತಿಯುಂ ನಿರ್ಝ್ಝರ ॥
ಪ್ರವಾಹನಗಮೆಂದೆಗೆ[1]ತ್ತದಱ ಪೆಂಗೆ ವಂದಾಗಳಾ ।
ದವಸ್ಥೆ ತ[2]ಱಿಸಲ್ವಿನಂ ನಗಿಕುಮಪ್ಸರೋಬೃಂದಮಂ ॥ 812

ಕಂ ॥ ಕುಳ್ಳಿರ್ದ್ದ ಕು[3]ಳಿರ್ವ ಮಳೆಯೊಳ್ ।
ಪಳ್ಳದ ಕೇದಗೆಗೆ ಪಾಯ್ದು ಪತ್ತಿದ ಕೆಯ್ಯಂ ॥
ಮುಳ್ಳುಚ್ಚೆ ತೆಱೆದು ಪಲ್ಲಂ ।
ಘೊ[4]ಳ್ಳನೆ ನಗಿಸಿದುದು ಕಟಕಮಂ ಮರ್ಕ್ಕಟಕಂ ॥ 813

ಇದು ಜಘನ್ಯಪಾತ್ರಂ ॥

ಕರುಣಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಬಗೆಗೇಗಳ್ ನಿಚ್ಚಯುಂ ಪುಟ್ಟಿದುದಱುದೆಸೆದಂ ಪನ್ನಗಂ ಕಂಚುಕೂಳ್ಳ ।
ಮಗನಿಂತೀವೃದ್ಧೆಗೀತಂ ತಡೆದಿರದೊಡಗೊಂಡುಯ್ವವಂ ಕಿಂಕರಂ ಪ ॥
ನ್ನಗರಾಜಂಗೀತನಂ ವಾಸುಗಿ ಗರುಡನ ತೀಂಗೊಡ್ಡಿದಂ ತಪ್ಪದಾಹಾ ।
ವಿಗಳದ್ಬಾಷ್ಪಾಂಬುದೀನಾನನೆ ಜನನಿ ಮಗಂ ಪೋಗೆ ಪುಯ್ಯಲ್ಪಿದಪ್ಪಳ್ ॥ 814

ಅಂತಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಅಱಿಲನೆರ್ದೆಯೊಳ್ ತಿಣ್ಣಂ ತಱಿಕ್ಕೈಸಿ ಪುತ್ರವಿಮೋಹದಿಂ ।
ದೆಱಿವಿ ತನುವಂ ಹಾಹಾ ಹಾವತ್ಸಯೆಂದಮರ್ದಪ್ಪಿಕೊಂ ॥
ಡಱುತುಮಱುತುಂ ನಟ್ಟದ್ಗ್ಗಂಬಂ ಮುನೀಶನಿಳೇಶನಿಂ ।
ಕಿಱಿಸೆ ಸರಲಿಂ ಮುನ್ನಂ ತದ್ವ್ಯರದಿಂದಸು ಪೋಪುದಂ ॥ 815

ಸೂತ್ರಂ ॥ 203 ॥

ವೀರರಸಂ ಬವರಿಸುಗುಮು ।
ವೀರಂ. ದಾರೋತ್ಸಾಹಪ್ರ[5]ವೃತ್ತಿಕಾರಣಕಾರ್ಯ್ಯಂ ॥
ರೌದ್ರಂ. ದಾರುಣರೋಷಾವೇಶ ವಿ ।
ಕಾರಭವಂ ರೌದ್ರಮೆಂಬ ರಸಮದು ನೆಗಱ್ಗುಂ ॥ 816

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೀರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿದಶೇಂದ್ರಾರ್ಜ್ಜಿತ ಶೌರ್ಯ್ಯವೂರ್ಮ್ಮೆ ಕಿಱು ಪ್ರೋದ್ಯದ್ಭುಜಾಳಟಿಕ್ಕಾಲದೊ ।
ದ್ವಿದ ಸೈನ್ಯೋದ್ಧತಿ ಮತ್ತಮೊರ್ಮ್ಮೆ ಕಿಱು ಕೇಳ್ ನಿಮಾರ್ಗ್ಗಲವಾಯ್ತುನ್ನುಮೊ ॥
ರ್ಮ್ಮೆ ದಲೆನ್ನೊಳ್ ಸಮಾಸಪ್ಪವಂ ಪೂಣ್ದೆ ಕೀಳ್ಪಂದೊಳ್ಪುಗುಬ ಬೆ[6]ಂಗಿಯೊ ।
ಮುದುವರ್ದ್ದೇ ನಿನಗೆಂತು ಕೇಱೆಪ್ಪೆನೆ ತುಳುಕ್ರಿರಾಕೆಂದ್ರಹಾಸನಿಸುಮಂ ॥ 817

1 ಪತ್ತಿದಱು. 2 ತಱಿಸಲ್ವಿನಂ. 3 ಕಮರಿಯೊಳ್ಕುಳ್ವು । ಪಳ್ಳದ. 4 ಕೊಳ್ಳನೆನಗಿಸ್ಸು. 5 ಪ್ರವೃತ್ತಿ.
6 ಬೆಂಗಿಯುಂ, ಲೆಂಗಿಯುಂ. 7 ನಮಾಳ.

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳರಾತಿಭೂಪತಿಗಳಂ ತವೆ ಕೊಂದು ಸಮಂತು ವಿಪ್ರಸಂ ।
ತತಿಗಖಿಳಾವನೀತಳಮನಿತ್ತು ನೆಗೞ್ದನಲ್ತೆ ವಿಕ್ರಮೋ ॥
ನ್ನತಿಯೊಡನೊಂದು ದಾನಗುಣದುನ್ನತಿಯಂ ಭುವನಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮಸಾ ।
ತ್ಕೃತರಿಪು ಪಾತ್ರಸಾತ್ಕೃತಜಗದ್ವಲಯಂ ಜಮದಗ್ನಿನಂದನಂ ॥. 818

ರೌದ್ರಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕುಡಿವೆಂ ದುಶ್ಶಾಸನೋರಸ್ಥಳಮನಗಲೆ ಪೋೞ್ದುರ್ದ್ದ ಕ[1]ನ್ನೆತ್ತರಂ ಪೊ ।
ಕ್ಕುಡಿವೆಂ ಪಿಂಗಾಕ್ಷನೂರುದ್ವಯಮನುರುಗದಾಘಾತದಿಂ ನುಚ್ಚುನೂಱು ॥
ಗೊಡೆವೆಂ ತದ್ರತ್ನರಶ್ಮಿಪ್ರಕಟಮಕುಟಮಂ ನಂಬು ನಂಬೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂ ।
ಕಿಡಿಯುಂ ಕೆಂಡಂಗಳುಂ ಸೂಸಿದಪುವಹಿತರಂ ನೋಡಿ ಪಂಕೇಜವಕ್ತ್ರೇ ॥ 819

ಕಂ ॥ ಅಱಿಪಿದುದು ರೌದ್ರರಸಮಂ ।
ಕಿ[2]ಱುಪಿದ ಕುಡುಪುರ್ವು ಕರ್ಚಿದೌಡುರ್ಚಿದ ಬಾ ॥
ೞಿಱಿಯಲನುಗೆಯ್ದ ಕೆಯ್ಬೆ ।
ಳ್ಕುಱೆ ಪ[3]ಚ್ಚನೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ ಹಯಾರೋಹಕರಾ ॥ 820

ಸೂತ್ರಂ ॥ 204 ॥

ಭಯಹೇತುಸಮುದ್ಭೂತಂ ।
ಭಯಾನಕಂ. ಭಯಾನಕಂ ಕೃತಜುಗುಪ್ಸನಂ ಬೀಭತ್ಸಂ ॥
ಬೀಭತ್ಸಂ. ನಿಯತಂ ವಿಸ್ಮಯಭಾ[4]ವಾ ।
ಅದ್ಭುತಂ. ಶ್ರಯಮದ್ಭುತರಸಮೆನಿಪ್ಪ[5] ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 821

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಭಯಾನಕಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಕರಂ ಬಾಯ್ದೆಱೆದಂದದಿಂ ತೆ[6]ಱೆದ ಬಾಯ್ ಪೇ[7]ೞ್ದಿರ್ದ ಕೋರ್ದಾಡೆ ನೆ ।
ಕ್ಕ ಕದಂಪೆತ್ತಿದ ಪುರ್ವು ಪತ್ತಿದ ಬಸಿಱ್ ಪೋತಂದ ಕಣ್ ಮೇಘಘೋ ॥
ಷ[8]ಕಠೋರಧ್ವನಿ ನೀಳ್ದ ಕೇಸುಗಿವೊಲಿ[9]ಪ್ಪರ್ಭೀಳಕೇಶಾಳಿ ಸ[10] ।
ಪ್ಪಕನದ್ಭೂಷಣಭೀಷಣಂ ಭಯದಮಾಯ್ತಾರಾಕ್ಷಸೀರೂಪಕಂ ॥ 822

ವೃ ॥ ನೋಮ್ಮಡಿ ನೊ[11]ರ್ದ ಪಿಂದಲೆಯೊಳ್ ಪ[12]ಚ್ಚಳಮಂ ನಿಜಮಾರ್ಗಮಂ ಬಿಸು ।
ಟ್ಟೊಮ್ಮೆಯೆ ಕೞ್ತೆ ಚಮ್ಮಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟದವೋಲ್ ನಸುಪೆರ್ಚಿ ತಾನದ ॥
ರ್ಕ್ಕಮ್ಮಡಿ ಪೆರ್ಚೆ ಪೆರ್ಚೆ ನಡುಕಂ ಪೆಱಗೇಱಿದಳೊರ್ವಳೋಪನಂ ।
ಪೆಮ್ಮಲೆ ಪೆನ್ನ ನರ್ಚಿದಪುವೆಂಬಿನಮಪ್ಪಿದಳಾ[13]ಸನೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥ 823

1 ಕನ್ನೆತ್ತರಂ. 2 ತಿಱಿಪಿದ. 3 ಬಿಚ್ಚನೆ. 4 ಭಾರಾ. 5 ಪ್ಪುದಕ್ಕಾ ಪೆಸರಿಂ. 6 ತೆಗೆದ. 7 ಪೇೞಿರ್ದ್ದ. 8 ಷಕಘೋರ. 9 ಲಪ್ಪ. 10 ಸ । ಪ್ರಕಟವದ್ವಿಷಣಭೂಷಣಂ. 11 ಜೋಲ್ದ. 12 ಪಕ್ಕಮ. 13 ಳಾಗ ಳಾಪ್ಪಿದಿಂ.

ಕಂ॥ ಬೆರಲಂ ಕಚ್ಚುರ್ವ ಪುತ್ತ್ರಂ ।
ಪರಿದೇಱುವ ಕೆಯ್ದುವಿಕ್ಕಿ ಪೊಱಮಡುವ ಭಯ ॥
ಜ್ವರದಿಂ ನಡುಗುವ ಭೀರುಗ ।
ಳರೆಬರ ಕನ್ನಡಿಸಿದರ್ ಭಯಾನಕರಸಮಂ ॥ 824

ಬೀಭತ್ಸಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದು ಸೀನೆಣದೊ[1]ಳ್ಪಿಡಿಖಂಡಮಂ ।
ಪತ್ತ್ರ ತೊ[2]ಯ್ದು ನೆಣದೊಟ್ಟಿದ ಪಾರೆಯುಮಿರಾರೆಯುಂ ॥
ತುತ್ತಿ ನುಂಗಿ ಮಿ[3]ದುಳಂ ತಣಿವಿಂ ಪುಳಿದೇಗುದೇ ।
ಗುತ್ತುಮಿರ್ಪುವ[4]ದಱೊಳ್ ರಜನೀಚರಕೋಟಿಗಳ್ ॥ 825

ಅದ್ಭುತಕ್ಕೆ ॥

ವೃ॥ ಪಯಃಪುಲಿಗಳ್ ಮೊಲೆಯೂಡಿದುವಾಹರಿಣಂಗಳಂ . . . . ।
ನಮುದೊಳ್ ನೋಡಿದುವಾನೆಗಳಂ ಹರಿಗಳ್ ನಿಜೋಜ್ವಲಕೇಸರಾ ॥
ಳಿಯನ್[5]ಗಿದುತ್ತಿರೆಯುಂ ಕುಟಿಲಾಹಿಗಳುಂ ನವಿಲ್ಗಳನೆತ್ತಮಾ ।
ಶ್ರಯಿಸಿದುವಿಂತಿನಿತದ್ಭುತಮಾಯ್ತು ತಪೋಮಹತ್ವದಿನಾಕೆಯಾ ॥ 826

ಕಂ॥ ತನಗಿಲ್ಲದ ಭಯಮಂ ತ್ಯೈ ।
ಲನಾಂತ ರಿಪುನೃಪರ್ಗೆ ಕುಡುವನವರ್ಗಿಲ್ಲದುದಂ ॥
ವಿನುತಜ[6]ಯಶ್ಲಾಘ್ಯಯಶೋ ।
ಧನಮಂ ತಾನೀೞ್ದುಕೊಳ್ವನೇನಚ್ಚರಿಯೋ ॥ 827

ಸೂತ್ರಂ ॥ 205 ॥

ಶಾಂತಂ.

ಸಮಭಾವಪ್ರಭವಂ ಶಾಂ ।
ತಮೆಕ್ಕುಮಂತಾಸಮತ್ವಮುಂ ವರ್ತ್ತಿಸುಗುಂ ॥
ಸಮನಿಸಿ ಸ[7]ಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ।
ತಮಮುಮಂ ರಾಗಮುಮನಲೆದು ತೊಲಗಿಸೆ ಮನದಿಂ ॥ 828

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಬಗೆಯುಂ ತಾರದೆ ತಾಪಸಾಶ್ರಮಪದಕ್ಕಜ್ಞಾನದಿಂ ಮೂರ್ಖರೇ ।
ಕೆ ಗಡಂ ಮೂಣ್ಬರೊ ಮುಪ್ಪುಱಿಲ್ ಬಡತನಂ ರೋಗಂ ವಿಯೋಗಂಗಳ[8] ॥
ನ್ನೆಗಮಿಕ್ಕಿ ದೂರ್ಗಡಲಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ಪೆ[9]ಱದಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಸಂಸಾರದೊಳ್ ।
ಮ[10]ಗುೞ್ದಿಂ ಪುಟ್ಟುವರೆಂಬ ಗಾಂಪಿದೆ ಮಲಂ ಧೀ[11]ರಂಗೆ ಲಜ್ಜಾಕರಂ ॥ 829

1 ದೊಪ್ಪೆರ್ದು. 2 ಕೆಱಮುನ್ನೆಗೆದೊಟ್ಟಿದ, ಕೆಱಯು. 3 ಮಿದುಳಿಂ. 4 ವದೆಱೊಳ್. 5 ನಾಗಿ. 6 ನಯ. 7 ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಂ. 8 ಳುಂನೆಗಮಿಕ್ಕಿದೂರ್ಗಡಲ(ಲಂ). 9 ಪೆಱದಿಂ, ಪೆಱದಿಂ, ಪಸಮಂ. 10 ಶಗುಳ್ದಿಂ. 11 ವೀರಂಗೆ.

ವೃ॥ ಧರೆಯೊಳ್ ಧರ್ಮ್ಮಪಥಕ್ರಮಂಗಳೆಸೆಗುಂ ಮತ್ಕೀರ್ತ್ತನಂಗಳ್ ಜಯೋ।
ದ್ಧುರಮುಂ[1]ಟರ್ತ್ಥಫಲೋಪಮಾನಮೆಮಗೀಹಸ್ತ್ಯಶ್ವತಂತ್ರಂ ಕುಳಾ॥
ಭ[2]ರಣಂ ಕಾಮಫಲೋಪಮಂ ಬಳೆದಪಂ ಮನ್ನಂದನಂ ಸಾಲ್ವುದಿ[3]।
ನ್ನಿರವೇಂ ಮೋಕ್ಷಮಹಾಮಹೀರುಹಫಲೈಕಾ[4]ಸ್ವಾದಮಂ ನೋಡುವೆಂ॥ 830

ಸೂತ್ರಂ ॥ 206 ॥

ಕರುಣಾರಸಕ್ಕೆ ಮಿಗೆ ಹಾ।
ಸ್ಯರಸಂ ಶೃಂಗಾರರಸಕೆ ಬೀಭತ್ಸಂ ರೌ॥
ದ್ರರ[5]ಸಕ್ಕಮದ್ಭುತಂ ವೀ।
ರರಸಕ್ಕೆ ಭಯಾನಕಂ ನಿ[6]ರೋಧಕಮಕ್ಕುಂ॥ 831

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ಕಂ॥ ಕರಜಕ್ಷತಗಳಿತಾ[7]ಸ್ಥಾ।
ನುರಕ್ತಕರ್ದ್ದಮಿತವಿಗ್ರಹಂ ಸು[8]ವ್ರಣಿತಾ॥
ಧರಜಾತಿಪೂತಿಗಂಧಂ।
ತರುಣೀಮುಖಮೆನಗೆ ಪಡೆದುದೊದವಿದಲಂಪಂ॥ 832

ಸೂತ್ರಂ ॥ 207 ॥

ಎರಡುಂ ವಿರುದ್ಧರಸಮೊಡ।
ವೆರಸಿರೆ ತದವಾಂತರಸ್ಥಮೊಂದನ್ಯರಸಂ॥
ಪರಿಪುಷ್ಟಮಾಗೆಯುಂ ವ್ಯತಿ।
ಕರಣಂ ಮೇಣ್ ತಾಮವಾಗೆಯುಂ ನಿರ್ದ್ದೋಷಂ॥ 833

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಅರುಣಜಳಾವಲಿ[9]ಪ್ತಿ ಪೊಸಗುಂಕುಮದಂತಿರೆ ಕರ್ಣ್ಣಲಗ್ನತೋ।
ಮರಮವತಂಸದಂತಿರೆ ನವವ್ರಣರಾಜಿ ವಿಭೂಷಣಾಳಿಯಂ॥
ತಿರೆ ಮಿದುಳಣ್ಮೆ ಪುಷ್ಪಕೃತಶೇಖರದಂತಿರೆ ಕೋಡು ಪೋದರ।
ಜ್ಜರಸೆಯರಣ್ಮೆ ಬಿೞ್ದ ಭಟರಂ ಕೊನೆಮೀಸೆಯ ಚೆನ್ನಪೊಂಗರಂ॥ 834

ಭಯದಿಂ ಕರ್ಚ್ಚಿದು[10]ದೊಂದು ಪುಲ್ ಮುಗಿದ ಕೆಯ್ ಬಿಟ್ಟಿರ್ದ್ದ ಕೇಶಂಗಳಂ।
ನಯನಾಂಭಃಪ್ಲವಮೋಡುವಲ್ಲಿ ಪಿರಿದುಂ ಕಾರುಣ್ಯಮಂ ಮಾಡೆ ವೈ॥
ರಿಯನಾಗಳ್ ನಗುವಂತಿರಿರ್ದ್ದುದು ಕನತ್ಭ್ರೂಭಙ್ಗಂ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಕುಂ।
ಭಯುಗೋದ್ಯದ್ದ್ವಿಪಮೌಕ್ತಿಕಾಳಿಕಳಿತಂ ಶ್ರೀವಿಪ್ರಮಾರ್ತ್ತಂಡನಾ॥ 835

1 ಮುಂಟಾರ್ತ್ಥ. 2 ಚರ ಂ. 3 ದಿನ್ನಿರವಿಂ, ದಿನ್ನಿರವೆಂ, ದಿನ್ನಿರದೆಂ. 4 ಕಾಸಾರವ ಂ, ಕಾಸ್ತ್ಯದನಂ. 5 ರಸೋತ್ಕಟಗದ್ಭುತಂ. 6 ವಿರೋಧಿಗಳಕ್ಕುಂ. 7 ಹಸ್ತಾ, ಹಸ್ತಾವರಕ್ತ. 8 ಸವ್ರಣಿತಾ. 9 ಲಿಪ್ತನವಕರ್ದ್ದಮ, ಲಿಪ್ತನರ. 10 ದದೊಂದು.

ಸೂತ್ರಂ || 208 ||

ವೀರಂ ಗೌರಂ ರೌದ್ರಮು |
ದಾರಕ್ತಂ ಪೀತಮದ್ಭುತಂ ಶ್ಯಾ[1]ಮಂ ಶೃಂ ||
ಗಾರಂ ಶ್ವೇತಂ ಹಾಸ್ಯಂ |
ಕಾರುಣ್ಯಂ ಧೂಮ್ರಮಸಿತಮುೞಿದುವವೆರಡುಂ || 836

ಸೂತ್ರಂ || 209 ||

ಭಾರತಿಯು ಕೊಂಕು ಸತ್ವೋ |
ದಾರತೆ ಸರಸಾರ್ಥಮು[2]ದ್ಧತಸ್ಥಿತಿಯಿನವಱಿಂ ||
ವೃತ್ತಿಭೇದಂಗಳ್. ಭಾರತಿ ಸಾತ್ವತಿ ಕೈಶಿಕಿ |
ಯಾರಭಟಿಯೆನಿಪ್ಪ ವೃತ್ತಿಗಳ್ ನಾಲ್ಕಕ್ಕುಂ || 837

ಸೂತ್ರಂ || 210 ||

ವಿದ್ವಜ್ಜನಹೃದಯಂಗಮ |
ಸ[3]ದ್ವಕ್ರೋಕ್ತಿಪ್ರಕಾಶಮದ್ಭುತಹಾಸ್ಯೋ ||
ದ್ಯ[4]ದ್ವಸ್ತುವೃತ್ತಿ ಸಲೆ ರಸ |
ಪದ್ವಚನದೊಳೆಸೆಯೆ ಪೇೞ್ಗೆ ಭಾರತಿಯಿಂದಂ || 838

ಸೂತ್ರಂ || 211 ||

ಬಾಗಂ ಬೀರಂ ಸೊಬಗಂ |
ಬೀಗುಣಮುಂ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯುಂ ಸಾಹಸದು ||
ದ್ಯೋಗಮುಮತಿಲಲಿತಸದಾ |
ಭೋ[5]ಗದೊಳಂಬಾಗೆ ರಂಜಿಕುಂ ಸಾತ್ವತಿಯೊಳ್ || 839

ಸೂತ್ರಂ || 212 ||

ನಗರಾದಿವರ್ಣ್ಣನಂ ನೃ |
ತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಪ್ರಯೋಗಮಬಳಾವಿಷಯೋ ||
ಪಗಮವ್ಯವಹೃತಿಯೆಂಬಿವು |
ನೆಗೞ್ಗುಂ ಮೃದುಮಧುರರಚನೆಯಿಂ ಕೈಶಿಕಿಯೊಳ್ || 840

---

1 ಶಾಂತಂ, 2 ಮುದ್ರ. 3 ಸದ್ವಕ್ರೋಕ್ತಿ, ಸದ್ವಗೂಢೋಕ್ತಿ. 4 ಸದ್ವಸ್ತು. 5 ಭಾಗ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 213 ॥

ಕ್ರೂರಾಸ್ತ್ರಪಾತಚಿತ್ರಮು ।
ಹಾರಣಮಾಹೇಂದ್ರಜಾಲರೌದ್ರಾದಿರಸಂ ॥
ಚಾರುತರಸಸ್ಫುಟಬಂಧದೊ ।
ಳಾರಭಟೀವೃತ್ತಿಯಿಂದಭಿವ್ಯಂಜಿಸುಗುಂ ॥ 841

ಇದು ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣದೊಳ್ ರಸಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ॥

ಗೀತಿಕೆ॥ *ರೀತಿಯುಂ ರಸವಿಭಾಗವುಮಂ ವಿ ।
ಖ್ಯಾತಿಯನಾಂತ ವೃತ್ತಿಗಳಂ ಪ್ರಾ ॥
ತೀತಿಕವಾಗೆ ತಿಳಿಯೆ ಪೇಳ್ದನಿಂತೀ ।
ಭೂತಳದೊಳ್ ಸಲೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಂ ॥ 842

ವೃ ॥ ಧರೆಯೆಂತಂತೆ ರಸಾಶ್ರಯಂ ಜಲಧಿಯೆಂತಂತಾ[1]ತ್ತಗಾಂಭೀರ್ಯ್ಯಮಂ ।
ಬರಮೆಂತಂತೆ ಸದಾವೃತಂ ದೆಸೆಗಳೆಂತಂತೂರ್ಜ್ಜಿತಂ ಸಂದ ಮಂ ॥
ದರಮೆಂತಂತೆ ಸುವರ್ಣ್ಣಭಾಸಿ ಶ[2]ಶಿಯೆಂತಂತುಜ್ಜ್ವಳೋದ್ವೃತ್ತಕಾ ।
ಸ್ಫುರಿತಂ ಭಾವಿಸೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮರಚಿತೋದಾತ್ತಪ್ರಬಂಧಾನ್ವಯಂ ॥ 843

ಗದ್ಯ ॥ ಇದು ಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾಯ
ಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀ ನಾಗವರ್ಮ್ಮ
ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದೊಳ್
ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣಮೆಂಬುದು
ಚತುರ್ತ್ಥಾಧಿಕರಣಂ.

---

* ಈ ಪದ್ಯವು ಮೂರು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕಂದರೂಪವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ :—

ರೀತಿರಸಭಾಗಮುಮಂ ವಿ । ಖ್ಯಾತಿಯನಾಂತಮಳವೃತ್ತಿವೃತ್ತಂಗಳುಮಂ ॥
ಪ್ರೀತಿಕವಾಗಿರೆ ಪೇಳ್ದಂ । ಭೂತಳದೊಳಗೆಸೆಯೆ ನಾಗವರ್ಮ್ಮಕವೀಂದ್ರಂ ॥

1 ತ್ವಾಷ್ಟ್ಯ. 2 ರವಿ,

5. ಕವಿಸಮಯಾಧಿಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 214 ||

ಆವುದಶೇಷಲೋಕವಿಷಯಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ತ ವಿಭಾಗಮಾರ್ತ್ಥಮುಂ |
ಭಾವಿಪೊಡಲ್ತು ಸತ್ಕವಿಪರಂಪರೆಯಿಂ ಪರಿಗೀ[1]ತಮಾಗಿ ನಿ ||
ಷ್ಕೇವಳಮಾ[2]ದ ರೂಢಿವಶದಿಂ ಸಲೆ ಸಲ್ವುದಿ[3]ದಲ್ತೆ ಶಿಷ್ಟಸಂ |
ಭಾವಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಸಮಯಂ ಭುವನತ್ರಯವಸ್ತುಗೋಚರಂ|| 844

ಸೂತ್ರಂ || 215 ||

ಆತತಸತ್ಕವಿಸಮಯಂ |
ಜಾತಿದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗುಣಾಶ್ರಯಮಸದಾ ||
ಖ್ಯಾತಿ ಸದಕೀರ್ತ್ತನಂ ನಿ |
ರ್ಣೀತಂ ನಿಯಮಾರ್ತ್ಥಮೈಕ್ಯಮೆನೆ ನಾಲ್ಕು ತೆಱಂ || 845

ಅಸದಾಖ್ಯಾತಿಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ || 216 ||

ಸಲಿಲಾಶ್ರಯಮಾತ್ರದೊಳಂ |
ಕಲಹಂಸಪ್ರಭೃತಿ ನದಿಗಳೊಳ್ ಕಮಲಸಿತೋ ||
ತ್ಪಲಕುವಲಯಾದಿ ಶೈಲಾ |
ವಲಿಯೊಳ್ ರ[4]ತ್ನಾದಿಯುಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ[5]ಡೆಗುಂ || 846

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಜಲಾಶ್ರಯಮಾತ್ರದೊಳ್ ಹಂಸಾದಿಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಜಕ್ಕವ[6]ಕ್ಕಿಗಳಿಂ ಕಳಹಂಸೆಯಿಂ |
ಮಿ[7]ಕ್ಕ ಸಾರಸದಿಂ ಕುರರಂಗಳಿಂ ||
ಮೊಕ್ಕಳಂ ಸೊಗಯಿಪ್ಪುದು ನೋಡ ನೋ |
ಟಕ್ಕೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆದಿಲ್ಲಿಯ ಪೂಗೊಳಂ || 847

1 ನೀತ. 2 ಮಾಗಿ. 3 ದದಲ್ತೆ. 4 ರತ್ನಾಳಿಯುಂ, ರತ್ನಾದಿಕಂ. 5 ಪದುಗುಂ. 6 ಕುಕ್ಕುಟಗಳಿಂದೆವಸಾರ ಸಂಗಳಿಂ. 7 ನಾತೆ.

ನದಿಯೊಳ್ ಕಮಲಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಸರಯೂನದ್ಯರವಿಂದಮಂದಮಕರಂದಸ್ಯಂದಿ ಗಂಗಾಂಬುಶೀ ।
ಕರಸಂಸಂಗಿ ಲತಾಭಿರಾಮಲಲನಾಲಾ[1]ಸ್ಯೈಕಶೈಲೂಷನ ॥
ದ್ರುರುಹಕ್ರೋಡನಿಪಾತಿ ಮಾ[2]ಲ್ಯಮದನುಪ್ರಸ್ಥೋತ್ಥಿತಂ ಯಾಮುನೋ ।
ದರಕುಂಜಸ್ಥಿತಿ ಮೆಲ್ಲನಲ್ಲಿ ಸುೞಿಗುಂ ಬಂದೊಂದು ಮಂದಾನಿಳಂ ॥ 848

ಕಂ ॥ ಕುವಲಯವನರುಚಿಯಿಂ ಜಾ ।
ಹ್ನವಿಯ ಜಳಂ ಕರಮೆ ಕಱ್ಗೆ ತೋಱಿದುದಂತಾ ॥
ಪ್ಲವಗಧ್ವಜಂಗೆ ಯಮುನಾ ।
ಪ್ರವಾಹಸಂಭೇದಮಾದ ತೆಱದಿಂದಾಗಳ್ ॥ 849

ಶೈಲದೊಳ್ ರತ್ನಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಳಧೌತೋಚ್ಚಶಿಲೋದ್ಗತಾಂಶುವಿಲಸತ್ಪಾದಂ ಸ್ಫುಟಸ್ಫಾಟಿಕೋ ।
ಪಳಧಾ[3]ಮೋಜ್ವಳಮಧ್ಯಮಂಬುರುಹರಾಗೋದಗ್ರಪಾಷಾಣಭಾ ॥
ವಳಯೋದ್ಭಾಸಿನಿಜೋಪಕಂಠಮು[4]ಸಿತಚ್ಛಾಯಾಂತರತ್ನಪ್ರಭಾ ।
ವಿಳಮೂರ್ಧ್ವಂ ನಡೆ ನೋಡೆ ಪೋಲ್ತುದು ನಗಾಧೀಶಂ ಖಗಾಧೀಶನಂ ॥ 850

ಕಂ ॥ ಮರಕತದ ಕಲ್ಲ ಕ[5]ವಿಗಳೊ ।
ೞ[6]ರಡಱಿಯದೆ ಕೂರ್ತ್ತು ಧೂರ್ತ್ತಸುರಮಿಥುನಂಗಳ್ ॥
ನೆರೆದಳಸುಗಲಿಸೆ ಗಿಳಿಯುಂ ।
ಪುರುಳಿಯುಮಳಸುವುವು ದೇವಭಾಷೆಗಳಳಸಂ ॥ 851

ಅಂತಲ್ಲದೆಯುಂ ಧನದನ ।
ಗಂ ತನಗಟ್ಟಿದೊಡೆ ರಾಯಭಾರಿತನಂ ಬಂ ॥
ದಂತಿಪ್ಪುರ್ವಿದಱಿ ಕುಂಜೋ ।
ಪಾಂತದ ತ[7]ಱಿತಱಿಸಿ ಪೊಳೆವ ಕು[8]ಳಿಶಾಶ್ಮಂಗಳ್ ॥ 852

ಇದು ಜಾತಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 217 ॥

ತಮದೊಡ್ಡು ಮುಷ್ಟಿಸಂಗ್ರಾ ।
ಹ್ಯಮಭೇದ್ಯಂ ಸೂಜಿಗಪ್ಪೊಡಂ ತಾನೆನೆಯುಂ ॥
ಕುಮುದಪ್ರಿಯಾತಪಂ ನಾ ।
ಹ್ಯಮುಂ ಜಳಗ್ರಾಹ್ಯಮೆನೆಯುಮಿಷ್ಟಮಿಮಕ್ಕುಂ ॥ 853

1 ಲಾಸೆಲ್ಪೀಷ, ಳಸ್ಯೈಕಶ. 2 ಪಾಳವವಧೂ. 3 ದಲ್ಪೋಜ್ವಳ. 4 ಮುಹಿತ. 5 ಕಣಿ. 6 ಳೆರಡಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡಿ ಕೂತ್ತುರ್. 7 ತಳದಳಸಿ. 8 ಕುಳಿಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳ್.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ತಮಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಪೊದೆದ ಮದವನ್ಮಾತಂಗೇಂದ್ರಾಜಿನಾಂಬರಮಂ ನಿಮಿ |
ರ್ಚ್ಚಿದಪನಭವಂ ತಾನೆಂಬಂತಾಗೆ ಪೆರ್ಚ್ಚಿದಗುರ್ವಿನೊಳ್ ||
ಪುದಿದೊದವಿನಿಂ ಸೂಚೀನಿರ್ಭೇದ್ಯಮಪ್ಪಿನಮೆಯ್ದೆ ಪ |
ರ್ವಿದುದಸದಳಂ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹ್ಯಂ ತಮಂ ಭುವನಾಂತಮಂ || 854

ಚಂದ್ರಾತಪಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ಬೆ[1]ಳಗಸೆದೀವಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯಲ್ ಮೊಗೆಯಲ್ ಕೊಡಗೊಂಡು ತಿರ್ದ್ದಿ ಬ |
ರ್ಚ್ಚಲನೆ[2]ೞದೋಂಟದೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಲ್ ಪಱುಗೋಲ್ಗಳನಿಕ್ಕಿ ಪಾಯಿಸಲ್ ||
ನೆಲೆಯಿನಿಸೆಂದು ನೋಡಲೊಳಪೊಕ್ಕು ದುಡುಂಮಿಱಿದಾಡಲೀಸಲ |
ಲ್ಗಲಿಸಿದಲಂಪಿನಿಂ ಬ[3]ಗೆದುದಂದು ಜನಂ ಘನಚಂದ್ರಿಕಾಂಬುವಂ|| 855

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ||

ಸೂತ್ರಂ || 218 ||

ಇರುಳೊಳ್ ಚಕ್ರಾಹ್ವ[4]ಯಯುಗ |
ವಿರಹಾರ್ತ್ತಿ ಚಕೋರಚಂದ್ರಿಕಾಪಾನಮಿವಿಂ ||
ತೆರಡುಂ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂಗಳ್ |
ವಿರಚಿಸೆಪ[5]ಡೆಗುಂ ಪ್ರಯೋಗಗತಿಲಕ್ಷ್ಯಂಗಳ್ || 856

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರಥಮಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ನೆರೆವನ್ನಂ ರವಿ ಸಿಲ್ಲದ[6]ಸ್ತಗಿರಿಯುಂ ಸಾಧ್ವರ್ಂ ಪ್ರಿಯುಂ ಪೋಗಲಾ |
ತುರನಾಗಿರ್ದ್ದನೆನುತ್ತು ಮತ್ತಿನನಸಿ[7]ತ್ತಾತ್ಮೀಯನಂ ನೋಡಿ ಕೋ ||
ಪರಸಾವೇ[8]ಶಮನೊಂದು ಶೋಕರಸಮಂ ಮಾತ್ತೊಂದು ಕಗ ಕೆಯ್ಕೊಳು |
ತ್ತಿರೆ ಕೆ[9]ಯ್ಕೊಂಡುದು ಚಕ್ರವಾಕವಧು ಕಣ್ಗೆತ್ತಂ ನದೀಲೀಲೆಯಂ[10] || 857

ಬಿಸರುಹಸಖನಸ್ತಾದ್ರೀಂದ್ರಮಂ ಪೊರ್ದ್ದೆ ಪೋದಮೆ |
ಬಿಸುಟನಿಯುನೆ ನೀನುಂ ನಿನ್ನ ಬೆಂಬನ್ನೊಳನ್ನೀ ||
ಯುಸುವುಮಿರದೆ ಪೋಗಲ್ಕಿರ್ದ್ದದೆಂದಿಂತೊನಲ್ಗಂ |
ಕುಸುಮಶರಶಲಾಕಾಕೀಲಿತಾಂಗಂ ರಥಾಂಗಂ || 858

1 ಜಲಗಸೆ ತೀವಿ, ಬೆಲಸಗೆ. 2 ನೆಳ, ನೆಲ. 3 ನಳಸಿದ ಘನಚಂದ್ರಿಕೆಯುಂ ಲತಾಂಗಿಯರ್. 4 ಹ್ವಯ್ಯಮ. ಪತುಗುಂ. 6 ನಸ್ತ. 7 ತಿಂತಾ. 8 ಪೇಗನುಬೆಂದು. 9 ಕೆಯ್ಕೊಂಡುದು ಚಕ್ರವಾಕವಧು. 10 ಯುಂ.

ಕಂ॥ ಸರಸಿಜಷಂಡದ ತೆರೆಗಳ್ ।
ತೆರಳ್ವಿನಂ ಕಮಳಪತ್ರಚಯಮೆನಿತನಿತುಂ ॥
ಕೊರಗುವಿನಂ ಬಿಸುಸುಯ್ದೀಂ ।
ಬಿರಯಿಸಿದುನ್ರೊ ಚಕ್ರವಾಕಮಿಥುನಮಮಿರುಳೊಳ್ ॥ 859

ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷೆ ॥

ವೃ ॥ ಮನಮನೊ[1]ನಲ್ವವಂ ಕಿರಣಜಾಲದಿನಂತವು ಪ್ರೋಗೆ ಮುಂ[2]ದಗೆ ।
ಟ್ವನಿತಜಿಯೊಳಟ್ಟಿಡಂಗಿದ[3]ಪನಂತದಜಿಂದೆರೆದಪ್ಪೆನೇಣಲಾಂ ॥
ಛನನ ಕರಂಗಳುಳ್ಳನಿತುಮಂ ತವೆ ಪೀರೆನುತುಂ ಚಕೋರಲೋ ।
ಚನೆ ಪಿರಿದ[4]ಪ್ಪ ನಲ್ಮೆವೆರಸಳ್ಕಜಿಯೊಳಂದೆರೆದಳ್ ಚಕೋರಮಂ ॥ 860

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 219 ॥

ಹಸಿತಯಶಃಪ್ರ[5]ಭೃತಿಯೊಳು ।
ಲ್ಲಸಿತಂ ಸಿತಭಾವಮಯಶದೊಳ್ ಪಾಪದೊಳಂ[6] ॥
ತಸಿತರುಚಿ ಕೋಪರಾಗ ।
ಪ್ರಸರದೊಳಾರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಮ[7]ಭಿವರ್ಣ್ಣಸುಗುಂ ॥ 861

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಹಸಿತಯಶಃಪ್ರಭೃತಿಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಬೆಳಪ ಮುಖಚಂದ್ರನೊಳ್ ತಳ ।
ತಳಿಸುತ್ತುಂ ತೊಳಗಿ ಪೊ[8]ಳೆವ ಪಲ್ದಿಂಗ[9]ಳದೊಂ ॥
ದಳವನಳವಡಿಸಿ ಕರಮು ।
ಜ್ಜಳಿಪ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಬೆಡಂಗು ನೃಪನಂದನೆಯಾ ॥ 862

ವೃ ॥ ಹರಹಾಸದ್ಯುತಿಯಂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಗಂಗಾಸಿಂಧುಕಲ್ಲೋಲಶೀ ।
ಕರಮಂ ನಿಂದಿಸಿ ಸಿಂಧುವಾರಕುಸುಮಶ್ರೀಯಂ ಪ[10]ಳಂಚಾಡಿ ಭೂ ॥
ಸುರಚಂದ್ರಾಂಶುವಿ[11]ಕಾಸಮಂ ತೆಗಳ್ದು ಮುಕ್ತಾಹಾರವಿಸ್ತಾರಮಂ ।
ಬರಮಂ ಮಿಕ್ಕು ಪೊಳಪ್ಪುದುಜ್ವಳಯಶಂ ಶ್ರೀಗಂಡಮಾರ್ತ್ತಂಡನಾ ॥ 863

ಕಂ ॥ ನಂದನನೊಸಗೆಯುಮಾಮ[12]ಕ ।
ರಂದಕನೆಳಸಿರದೆ ಬಿ[13]ಟ್ಟು ಪೋದೊಂದಟಿಲುಂ ॥
ಕುಂದದೊಡನ[14]ಲೆಯೆ ಸತಿ ಕಾ ।
ಳಿಂದಿಯು ಸುರನದಿಯು ಕೂಡಲಂ ಪೋಲ್ತಿರ್ದ್ದಳ್ ॥ 864

1 ನೊಜಿಲ್ಲವಂ. 2 ಮುಟ್ಟ. 3 ಪವನಂತ, ಪನುಮಂಗ. 4 ದೊರದುಪನ್ಲ. 5 ಪ್ರಸರ. 6 ಳ । ಪ್ಪುಚ.
7 ಮದುವರ್ಣ್ಣಯಂ, ಮದುವರ್ಣ್ಣಯುತಂ, ಮದುವರ್ಣ್ಣತಂ. 8 ಬೆಳಪ. 9 ಗಳಗೊಂ. 10 ಪಳಂಚಲವಿಭಾ.
11 ವಿಳಾಸ. 12 ಮರ ! ಕಂದಕ. 13 ಬಿಸುಟುಪೋದೊಡೆಯಟಿಲುಂ. 14 ವಳಯೆ.

ಅಯುಕ್ತಪದಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ವಿಳಸದಮೃತಾಂಶುಮಂಡಲ ।
ದೊ[1]ಳ್ ಕಱೆಯಂತಂತೆ ನೆಗೞೆ ದುರ್ಯ್ಯಶದಿಂದಂ ॥
ಖಳನಾನೃಪಾತ್ಮಜಂ ನಿ ।
ರ್ಮ್ಮಳನಿಜವಂಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದಂ ಮಳಿನತೆಯಂ ॥ 865

ದೊರೆಕೊಂ[2]ಡ ಪಾಪಲೇಶ್ಯಾ ।
ಪೋಣಾಮುಮೆ ಕೃ[3]ಷ್ಣವರ್ಣ್ಣಮಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿದಂ ॥
ತಿರೆ ಕಡುಗಲಿಮುರವಂದಿರ ।
ಪ[4]ರುಷಸ್ವರಪ[4]ರುಷನಯನಪ[5]ರುಷಶರೀರರ ॥ 866

ಕೋಪರಾಗಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಅವತಂಸಾಶೋಕನ[6]ವ ।
ಪ್ರವಾಲರುಚಿ ಮುಳಿಸೆ ರೂಪುಗೊಂಡವೊ[7]ಲೆರಡುಂ ॥
ಕಿವಿಗಳೊಳವಾ[8]ಯುಮಂ ಪ ।
ರ್ವ್ವವ ಕ[9]ಲ್ಪಿಯು ತೆಱದಿನೆಸೆದುದಾಸ್ಥಾಯಿಕೆಯೊಳ್ ॥ 867

ಕುಂಕುಮಮದ ಕ[10]ದಡುನೀರಂ ।
ಭೋಂಕೆನೆ ಮೇಲೊತ್ತೆ ನೃ[11]ಪತಿ ಮೆಯ್ಯಿಂ ರಾಗಂ ॥
ತಾಂ ಕರಮೆ ತೀವಿ ಪೊಱಗೆ ತು ।
ಳುಂಕುವವೋಲ್ ತೋಱೆ ನೀಱೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದ್ದಳ್ ॥ 868
ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಅಸದಾಖ್ಯಾತಿಪ್ರಕರಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ॥

ಸದಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 220 ॥

ಅಸುಕೆಯ ಕುಜದೊಳ್ ಫಳಮಂ ।
ವಸಂತದೊಳ್ ಜಾತಿಕುಸುಮಮಂ ಚಂದನದೊಳ್ ॥
ಕುಸುಮಫಲಮೆಂಬಿವಂ ಬ[12] ।
ಣ್ಣಿಸದಿರ್ಪ್ಪುದು ತಾಮವಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವೊಡಂ ॥ 869

1 ದೊಳಗಣಕಜ್ಜಿತ ಪೊಲತೆ. 2 ಕೊಂಡು ಪಾದಲೇಶ್ಯಾ. 3 ಪಾದರೂಪವಂ. 4 ಪುರುಷ. 5 ಪಕ್ಷ, ಪುರುಷ. 6 ವನಂ. 7 ಎನ್ದುಂ. 8 ಪೊಂಪಮಂ, 9 ಕಲ್ಪಿಪ. 10 ಕಮಳ. 11 ನೃಪನ. 12 ಪ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಕುಸುಮಂಕಿಸಲಯಮೆ ಲೋಕ |
ಕ್ಕೆ ಸೆವುತ್ತಂಸಾವತಂಸಮೆನೆ ಸಾಲದೆ ಸಂ ||
ದಸುಕೆಗೆ ನಿಸ್ಸಾರಫಲ |
ಪ್ರಸೂತಿ ಮತ್ತಂತದಾದೊಡೇನಾಗದೊಡೇಂ || 870

ಎನಿತು ಸುಮನಸ್ಸಮುನ್ನತಿ |
ತನಗಾದೊಡಮಭಿವಿನೂತಜಾತಿವಿಕಾಸ ||
ಕ್ಕೆನಿತೆಡೆಗುಡದುದಱಿಂ ಕುಲ |
ಜನದ ವಿಭೂತಿಯನೆ ಸುರಭಿಸಮಯಂ ಪೋಲ್ಕುಂ || 871

ಬಿದಿವಸದೆ ಕುಸುಮಫಲಮಿ |
ಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಂ ತನ್ನದೊಂದು ಮೆಯ್ಯಿಂದಂ ಲೋ ||
ಕ[1]ದ ಸೇದೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಕಿಡಿ |
ಸಿದವುದು ಚಂದನಮೆ ವಂದ್ಯಜನ್ಮಂ ಕುಜದೊಳ್ || 872
ಇದು ಜಾತಿ ||

ಸೂತ್ರಂ || 221 ||

ಸಿತಪಕ್ಷದೊಳುಳ್ಳುಡಮಂ |
ಧತಮಸಮಂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದೊಳ್ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ ||
ಕೃತಮತಿಗಳ್ ಕವಿಮಾರ್ಗ್ಗ |
ಶ್ರಿತಗತಿಗಳ್ ಪೇೞದಿರ್ಕ್ಕದೆಂ[2]ತುಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ || 873

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಇಡಿದಿರೆ ಗುಹಾಂಧಕಾರಂ |
ಪೊಡರ್ಪಸೆದಿರೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತರುಚಿ ನಗದೋೞರೊಂ ||
ದೆಡೆಗಳ್ ಪೋಲ್ತಪ್ಪವದೊಂ |
ದೆಡೆಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದ ಕಾಳಮಂ ಜೊನ್ನಮುಮಂ || 874
ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ||

ಸೂತ್ರಂ || 222 ||

ದಿವಸದೊಳಸಿತಾಬ್ಜವಿಕಾ |
ಸಮುಮಂ ಶೇಫಾಳಿಕಾಶ್ರುಬಿಂದುಪರಿಭ್ರಂ ||
ಶಮುಮಂ ಪೇೞಲ್ಕಾಗದು |
ಸಮವಾಯಂ ಸಮನಿಸಿಪ್ಪೊಡಂ ಸತ್ಕೃತಿಯೊಳ್ || 875

1 ಕದೊಳಗಾದ ಪ್ರತಿಯು. 2 ದೆಂದುಂ.

ಲಕ್ಷ್ಯಂ॥

ವೃ॥ ಪಗಲ್ ರತಾರಂಭದೊಳಿರ್ದ್ದಿರುಳ್ ಕನ ।
ಲ್ವಗಲ್ವ ಚಕ್ರಾಹ್ವಯುಗಂಗಳಚ್ಚುಱಿಂ ॥
ಮೊಗಕ್ಕೆ ತರ್ಪ್ಪಂತ[ಲ]ರಲ್ ತಗುಳ್ದ್ದವೆ ।
ಲ್ಲಿಗಂ ರಜಂ ಪೊಣ್ಮೆ ಮಹೋತ್ಪಳಾದಿಗಳ್ ॥ 876

ಕಂ॥ ಸಸಿಯೊಚ್ಚರಮಂ ಕಂ[1]ಡೊಂ ।
ದೊಸಗೆ ಮನಕ್ಕಧಿಕವಾಗೆ ಕೇಳಿಕೆ ಸಂ ॥
ತಸದಿಂದಿಕ್ಕಿದ ಬಾಷ್ಪ ।
ಪ್ರಸರಮನೀಱಿಸಿದುವು ನಿ[2]ಶಯೊಳಲರ್ಕ್ಕಲರ್ಗಳ್* ॥ 877

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 223 ॥

ತತದಶನದ್ಯುತಿಯೊಳರ ।
ಕ್ತತೆಯನೆ ವಿಕಸತ್ಪ್ರಿಯಂಗುಸು[3]ಮನಸದೊಳಪೀ ॥
ತತೆಯನೆ ಪಂಕಜಮುಕುಳ ।
ಪ್ರತತಿಯೊಳ್[4]ಹರಿತ್ತ್ವವೃತ್ತಿಯನೆ ಪೇಱ್ಗೆ ಬುಧರ್ ॥ 878

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ದಶನಾರಕ್ತತೆಗೆ ॥

ವೃ ॥ ತೊಳಪ ದಂತಮರೀಚಿಸಂತತಿ ಪರ್ವ್ವೆ ಬಳ್ವಳನೀಳ್ದ್ದಗೊಂ ।
ದಳಿಸಿ ಬಾಳಮೃಗಾಂಕದೀಧಿತಿಜಾಳಮಂಜರಿಗಳ್ ಜಗ ॥
ದ್ವಳಯಮಂ ಬೆಳಪಂತೆ ಬಂದು ಸಭಾಂತರಾಳಮನೆಲ್ಲಮಂ ।
ಬೆಳಗೆ ಭೂವಳಯಾಧಿಪಂ ನುಡಿಗುಂ ಸ್ವಚಿತ್ತಗತಾರ್ತ್ಥಮಂ ॥ 879

ಕಂ॥ ಕುಂದದಳಧವಳನೃಪದಶ ।
ನೇಂದುಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಮೃತಾಚ್ಛಜಲಪರಿಷೇಕಂ ॥
ಮಾಂದಿಸುವಂತಾದುದು ನೃಪ ।
ನಂದನೆಯೆರ್ದೆಯೊಳಗೆ ಬಳೆದ ಶೋಕಾನಳನಂ ॥ 880

---

1 ಕಂಡೊಗೆ. 2 ನಿಶಿ. * ಈ ಪದ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಯವು ಸೇರಿಯುತ್ತದೆ;—

ಆನೆ ಬದಿರ್ ಸಂದಿ ಮುಗಿಲ್ । ಮೀನಂಬುಧಿ ಪಾವು ಶಂಖಮೊಂಬೇರೆಯೊಂಟುಂ ॥
ಪಾನಂಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುಗು । ಮೇನಚ್ಚರಿ ಕೇಳದು ನೋಡ ಮಾತ್ರಕರತ್ನಂ ॥

ಇದು ಪದಾರ್ತ್ಥನ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. 3 ಕುಸುಮದೊಳತಿಪೀ. 4 ಲಿಹಾ ಯುವೃತ್ತಿ ಪೇಳ್ಗೆಬುಧರ್ಕ್ಕಳ್, ಲಿಹಿಂತ.

ಪ್ರಿಯಂಗುಕುಸುಮಾಪೀತತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಇವಳೀಪ್ರಿಯಂಗುಕುಸುಮ ।
ಚ್ಛವಿಲಸಿತಶ್ಯಾಮಕುಚತಟಾಂತದೊಳೊಪ್ಪಿ ॥
ರ್ಪ್ಪವು ತಾರಹಾರರುಚಿ ನೀ ।
ಳವೇದಿಕಾಂತರದೊಳೆಸೆವ ಪೂವಲಿಗಳವೋಲ್ ॥ 881

ಪದ್ಮಕುಟ್ಮಳಾಹರಿತತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೆರೆಯ ಪೊಯ್ಲೊಳೆ ತೆರಳ್ದು ಬರ್ಪ್ಪವಿ ।
ಸ್ಫುರಿತಶಂಖನಿವಹಂ ಪಯೋಧಿಯೊಳ್ ॥
ಕರಮೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆದು ಕಣ್ಗೆ ತೋರ್ಕ್ಕುವಂ ।
ಬುರುಹಕುಟ್ಮಳಕುಳಂಗಳಂತೆವೋಲ್ ॥ 882
ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಸದಕೀರ್ತ್ತನಪ್ರಕರಣಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ॥

ನಿಯಮಾರ್ಥಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 224 ॥

ಜಳಧಿಯೊಳೆ ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಳ ।
ಗಿಳಮಕರಪ್ರಕರಶಂಖಸಂಭವಮುಕ್ಕುಂ ॥
ಮಳಯಹಿತತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿಗೆ ।
ಜಳದೊಳೆ ಶುಕ್ತಿಜಮಣಿಪ್ರಕಾಂಡಪ್ರಭವಂ ॥ 883

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಳಾದಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಮಿರ್ವರುಣಧ್ವಜಂಗಳ ನೆೞಲ್ಗಳನೊಂದೆರೆಗೆತ್ತು ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ ।
ಪೊಳೆವೆಳವಾಳೆಗಳ್ ಕರ್ದುಕೆ ಬಾಳೆಗಳಂ ತಿಮಿ ನುಂಗೆ ನುಂಗಿದಾ ॥
ಗಳೆ ತಿಮಿಯುಂ ತಿಮಿಂಗಿಳನಡಂಗುವಿನಂ ತವೆ ನುಂಗೆ ತತ್ತಿಮಿಂ ।
ಗಿಳಮುಮನಾತಿಮಿಂಗಿಳಗಿಳಂ ತವೆ ನುಂಗಿದುದೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ॥ 884

ಕರಿಮಕರಂಗಳುಚ್ಚಳಿತಭಂಗುರತುಂಗತರಂಗಮಾಲೆಯುಂ ।
ಕರರದನಾಗ್ರದಿಂದಿಱಿಯೆ ಮುತ್ತುಗಳಂತಿರೆ ಸೂಸಿ ಪಾಯ್ವ ಶೀ ॥
ಕರದೊಳೆ ನಾಂದು ಸೇಡುಗೊಳುತುಂ ಸುೞಿದೂದುವ ಗಾಳಿ ಬರ್ಪ್ಪ ದೇ
ವರ ವರಕಾಂತೆಯರ್ಕ್ಕಳ ಪರಿಶ್ರಮಮಂ ಕಳೆದತ್ತು ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ ॥ 885

ವೃ ॥ ನೊರೆಯಿವಲ್ಲವು ತಳ್ತ ಶಂಖದ ಬಳ್ಳಿಗಳ್ ಬಡಬಾನಲಂ ।
ಕುರವಿವಲ್ಲವು ರತ್ನದೀಧಿತಿಗಳ್ ತರಂಗಮಿವಲ್ಲವು ॥
ದ್ಧಿರಕುಳಾಚಳಪಙ್ಕ್ತಿಗಳ್ ಜಳಶೀಕರಂಗಳಿವಲ್ಲವಾ ।
ಪರದ ಮುತ್ತುಗಳೆಂಬ ಶಂಕೆಯನಾಗಿಕುಂ ಮಕರಾಕರಂ ॥ 886

ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿಯೊಳ್ ಶುಕ್ತಿಜಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಜಿನರಾಜಭಿಕುಗೆ ಧರೆಯೊಳ್ ।
ಜನಿಯಿಸಲಂತಾನರೇಂದ್ರಪ[1]ತ್ನಿಯೆ ದೊರೆ ನೂ ॥
ತನಶುಕ್ತಿಜಕ್ಕೆ ತಾಯ್ವನೆ ।
ಯೆನಿಸಲ್ ದೊರೆ ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಣಿ ತಾನೊಂದೆ ವಲಂ ॥ 887

ಇದು ಜಾತಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 225 ॥

ಹಿಮವದಗೇಂದ್ರಮೆ ಭೂರ್ಜ್ಜ ।
ದ್ರುಮರಾಜಿಗೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಮಲಯಾದ್ರಿಯೆ ಬಂ ॥
ಹಿಮವಚ್ಚಂದನಮಹಿರುಹ ।
ಸಮಿತಿಗೆ ಕುಲಗೇಹಮಿತರದೊಳ್ ಪುಟ್ಟುವೊಡಂ ॥ 888

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರಥಮಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಪೆರೆಸುಲಿವ ಹಿಮವದವನೀ ।
ಧರಮೆಂಬುರಗಾಧಿಪತಿಯ ನಿರ್ಮ್ಮೋಕದೊಳೇಂ ॥
ದೊರೆಯಾದುವೊ ವಿ[2]ದ್ರುತಜ ।
ಜ್ಝರಭೂರ್ಜ್ಜದ್ರುಮವನಂಗಳಿಂದಚಳಂಗಳ್ ॥ 889

ದ್ವಿತೀಯಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಇದು ಮಳಯಾಚಳಂ ಮಳಯಜಂ ಮಳಯಾನಿಳನೆಂದು ಪೇಳ್ವುವೆ ।
ತ್ತಿದು ಸಿರಿಕಂಡಮುಂ ಪ[3]ದೆದು ತೀಡವ ಗಾಳಿಯುಮಿಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಪೋ ॥
ಗದು ಪೊಸ ಸುಗ್ಗಿ ಮೂಗುವಪದಿಲ್ಲಿಯ ಕೋಗಿಲೆ ಬಂದ ಮಾವು ಬೀ ।
ಯದು ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರನಾಜ್ಞೆ ತವದೆಲ್ಲಿಯುಮಿಲ್ಲಿಯ ನಂದನಂಗಳೊಳ್ ॥ 890

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ॥

---

1 ಪತಿಯೇ. 2 ವಿದ್ರುಮ. 3 ಪತೆದು.

ಸೂತ್ರಂ || 226 ||

ಸುರಭಿಸಮಯದೊಳ್ ಕೋಕಿಳ |
ವಿ[1]ರುತಿನಿಬಂಧನಮನಬ್ದಕಾಲದೊಳ್ ಮಯೂ ||
ದ್ಧುರಕೇಕಿಮಧುರಕೇಕಾ |
ವಿರುತಿಯನಭಿಮುಕ್ತರಱಿದು ಪೇೞ್ವುದು ಕೃತಿಯೊಳ್ || 891

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕಂ || ಸುಗ್ಗಿಯ ಪುಗಿಲೊಳ್ ಮುಂಕೊಂ |
ಡುಗ್ಗಿಯನು[2]ಜ್ಜವಿಸಿದಂತೆ ಮೋನಮನುೞಿದೇಂ ||
ಬಗ್ಗಿಸಿದುವೊ ಕೋಗಿಲೆಗಳ್ |
ಮೊಗ್ಗಪ್ಪ ವಿಯೋಗಿಯಂ ಪು[3]ಗಲ್ ಪುಗಲೆನುತಂ || 892

ಘನಸಮಯದೊಳುದ್ಧರ್ ಶಿಖಾ |
ಸನದೊಳ್ ಶೈಳೇಯಸುರಭಿತಳದೊಳ್ ಗೋವ ||
ರ್ದ್ಧನಕಂದರದೊಳ್ ಶಿಖಿನ |
ರ್ತ್ತನಮಂ ನೀಂ ನೋಡ ಲಲಿತಕೇಕಾನ್ವಿತಮಂ || 893

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ||

ಸೂತ್ರಂ || 227 ||

ಅವಿಶೇಷದಿನುದ್ಗಮದೊಳ್ |
ಧವಳತೆ ಮಾಣಿಕ್ಯನಿಕರದೊಳ್ ಶೋಣತೆ ಮೋ ||
ಘವಿತಾನದೊಳ್ ವಿನೀಳತೆ |
ವಿವಿಕ್ತವರ್ಣ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದೊಂದಿಕ್ಕುರ್ಗಂ || 894

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಪುಷ್ಪಶೌಕ್ಲ್ಯಕ್ಕೆ ||

ವೃ || ತಳಿರ ಮೇಗಣಲರೋಳಿಗಳೋ ಪೊಸಮುತ್ತುಗಳ್ |
ತೊಳಪುವೋ [4]ಪವಳದಂಕುರದೊಳ್ ಪುದಿದಿ[5]ಂತು ತ ||
ಮ್ಮೊಳೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಜನಂ ಕರಮೊಪ್ಪುವುದಾಯ್ತು ಪ |
ಲ್ಗಳ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ಬಾಯ ಪಸುಗು ಲತಾಂಗಿಯಾ || 895

---

1 ವಿರುತ. 2 ನ.ಜ್ಜವಿಸದಂತೆ, ನುಜ್ಜ್ಯಸಿದಂತೆ. 3 ಪುಗಿಲ್ ಪುಗಿಲೆನುತಂ. 4 ವಾಪವಳ. 5 ದಂತು.

ಮಾಣಿಕ್ಯಶೋಣತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತುಂಗವಿಚಿತ್ರಕೂಟನಿವಹಂಗಳೊಳೊಪ್ಪುವ ರತ್ನಸಂಕುಳಂ ।
ಗಳಂಗ[1]ಳ ಕೆಂಪು ತಳ್ತು ನಿಲೆ ಚೆ[2]ಚ್ಚರದಿಂ ಗಿರಿಗಳ್ಗಧೀಶ್ವರಂ ॥
ತಾಂ ಗಡಮೆಂದು ಮೇರುನಗದೊಳ್ ಪ್ರೋಣವರ್ಣಕ್ಕತಾಳಕ್ಕೆ ಮಂದು ನಾ ।
ರಂಗದ ತೊಂಗಲೇಱಿಸಿದ ಮಾಱ್ಕೆಯೊಳಿರ್ದ್ದಪುದು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವ್ವತಂ ॥ 896

ಮೇಘಕೃಷ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ॥

ಕಂ ॥ ಈಪುರುಷೋತ್ತಮನವ[3]ನೀ ।
ಳೋಪಳಸ[4]ಚ್ಛಾಯಕಾಯದೊಳ್ ಪೆಣೆದು ಘನ ॥
ವ್ಯಾಪಿತಗಭೀರರುಚಿಗನು ।
ರೂಪಂ ತಾನಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ತನು ತನುಮಧ್ಯೇ ॥ 897

ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ನಿಯಮಾರ್ತ್ಥಪ್ರಕರಣಂ ತೃತೀಯಂ ॥

ಐಕ್ಯಪ್ರಕರಣಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 228 ॥

ದಾನವದೈತ್ಯಾಸುರಸಂ ।
ತಾನಕ್ಕಂ ನಾಗಸರ್ಪ್ಪಸಂ[5]ಹತಿಗಳ್ಗಂ ॥
ತಾನೇಕತ್ವಂ ಸಮಯಾ ।
ಧೀನಮುದಕ್ಕುಂ ರಸಾತಳಪ್ರತಿಬದ್ಧಂ ॥ 898

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ದನುಜರನಾಮುರಾರಿ ಗೆಲೆ ಕಾದುವ ಕಾಲದೊಳಾನದೇಕೆ ಪು[6] ।
ಟ್ಟೆನೊ ಗಡಮುಂದು ಪುಟ್ಟದೊಡೆ ದೈತ್ಯಕುಳಕ್ಕೆ ಕಳಂಕಮಾಗಲೀ ॥
ವೆನೆ ದನುಜಾರಿಯೆಂಬ ಬಿ[7]ರುದಂ ಸಲಲೀವೆನೆ ಕಾದಿ ಪೋಗಲೀ ।
ವೆನೆ ತಲೆದೋಱಲೀವೆನೆ ಮುಕುಂದನನೆಂದೊ[8]ಲೆವಂ ಬ[9]ಳಾಸುರಂ ॥ 899

ಸರ್ಪ್ಪನಾಗಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಫಣಿರಾಜಂ ಬಾರಿಯಿಟ್ಟಟ್ಟಿದೊಡನುದಿನದಿಂ ಬರ್ಪ್ಪ ಸರ್ಪ್ಪಂಗಳಂ ಬ ।
ಲ್ಕಣಿ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಂ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತುಂ ಮಳಯಗಿರಿಯೊಳಿರ್ಪ್ಪಂ ಬಲಂ ಕೇಳಿರೇ ನೀ ॥
ವೊಣರಿರ್ ಮತ್ತಮ್ಮ ಮಾತಂ ಗರುಡನಖಮುಖೋತ್ಪಾತದಿಂ ನಾಗಚೂಡಾ ।
ಮಣಿಗಳ್ ಬಂದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಂ ಸಿಡಿವುವಱಿವೆನೇಕಿಂತು ವಿಭ್ರಾಂತರ[10]ಪ್ಪಿರ್ ॥ 900

---

1 ಗಳೂ. 2 ಮುಚ್ಚರದಿಂ, ಚಚ್ಚರದಿಂ. 3 ವಿನೀ. 4 ಸುಚ್ಛಾಯ. 5 ಸಂತತಿ. 6 ಪುಟ್ಟನೆ, ಪುಟ್ಟನೆ.
7 ಪಿಸರಂ. 8 ದಲೆವಂ. 9 ಬಳಾಸುರು. 10 ರಪ್ಪರ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 229 ॥

ಶಶಧರಲಕ್ಷ್ಮದೊಳಕ್ಯಂ ।
ಶಶಹರಿಣಂಗಳ್ಗನನ್ಯಭಾವಂ ಸುಮನೋ ॥
ವಿಶಿಖಧ್ವಜಾಂಕದೊಳ್ ನಿ ।
ರ್ವಿಶೇಷದಿಂ ಮತ್ಸ್ಯಮಕರಯುಗಳಕ್ಕೈಕ್ಯಂ ॥ 901

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಶಶಹರಿಣಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಉದಯಗಿರೀಂದ್ರರಂಧ್ರತಟದಿಂದೊಗೆತಂ[1]ದ ಶಶಾಂಕನೆಂಬ ಸೊಂ[2] ।
ಕದ ಮೃಗವೈರಿ ಕೂಡೆ ಪರಿದಬ್ಬರಿಸಿ ಪಬ್ಬಿರ್ದ ದು[3]ಸ್ತಮಸ್ತಮೋ ॥
ನ್ಮದಕರಿಯೂಥಮಂ ಪೆಳಱೆ ಪೋೞೆ ಪಿಸುಳ್ದ ತದುತ್ತಮಾಂಗದಿಂ ।
ಕೆದಱಿದ ಮೌಕ್ತಿಕಾವಳಿವೊಲಾದುವು ಮೂ[4]ಡಣ ತಾರಕಾಳಿಗಳ್ ॥ 902

ಕಂ ॥ ಕೊಳನಂ ಗಗನಂ ನೀರ್ವ್ವ ।
ಗಳನುಡುತತಿ ನೀರನಚ್ಚವೆಳ್ದಿಂಗಳ ತೆ ॥
ೞ್ಪೞಿಸೆ ಹರಿಣಾಂಕಮಂಡಳ ।
ಮಿಱಿಸಿದುದಳಿ ಪಾಯ್ದ ಬೆಳಿಯ ತಾವರೆಯಲರಂ ॥ 903

ಮತ್ಸ್ಯಮಕರಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಚಿತ್ತಜನಿಕ್ಷುಚಾಪದಳವಂ ಮಿಗೆ ಕೊಂಕಿದ ಪುರ್ವ್ವ ಕಣ್ಣ ಬೆ ।
ಳ್ಪೆತ್ತಮನಂಗರಾಜನರಲಂಬಿನ ಲೀಲೆಯನಾಳೆ ಕಾಮನಾ ॥
ರ್ದ್ದತ್ತಿದ ಮೀನಕೇತನಮನೊತ್ತರಿಸುತ್ತಿರೆ ಕೇಶಹಸ್ತಮು ।
ನ್ಮತ್ತಮರಾಳಗಾಮಿನಿ ಪೆಱಳ್ ರತಿಯಂ ಗೆಲೆವಂದು ನೋಡಿದಳ್ ॥ 904

ಧನು ಕಾಮಂಗಿಕ್ಷುದಂಡಂ ಪೞಯಿಗೆ ಮಕರಂ ಬಾಣಸಂಘಾತಮು[5]ಚ್ಚಂ ।
ನನೆಯೆಂಬೀಚಿಹ್ನಮಿಲ್ಲೆಂಬಿನಿತೆ ಮನಸಿಜಾಕಾರಮಾ[6]ಕಾರವೇಂ ಜಾ ॥
ಣನೊ ಧಾತ್ರಂ ರೂಪನಿಷ್ಪಾದನವಿಧಿಯೊಳಿವಂ ಮುನ್ನಮೇಂ ನೋಂಪಿಯಂ ನೋಂ ।
ತನೊ ಪೇೞೆಂಬಂತು ಬಂದಂ ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸಂ ॥ 905

ಇದು ಜಾತಿ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 230 ॥

ಕ್ಷಾರಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗಂ ।
ಕ್ಷೀರೋದಭವಾತ್ರಿಜೇಂದುಗಳ್ಗಂ ಮು[7]ರಜಿ ॥
ನ್ನಾರಾಯಣರ್ಗಂ ಸಿರಿಗಂ ।
ಶ್ರೀರಾಮೆಗಮತನುಗಂ[8] ಭವಾರಿಗಮೈಕ್ಯಂ ॥ 906

---

1 ದಂಪೆ. 2 ನಾ । ಕದ. 3 ದುಸ್ತವೋಸ್ತವೋ. 4 ಮೂಡುವ. 5 ದುಚ್ಚಂ. 6 ಮಾಗಿದ್ರನೇ. 7 ಮುರರಿಪು, ಮುರಾರಿ. 8 ಗಂಬರಾರಿಗ.

ಕ್ಷಾರಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗಳ್ ||

ವೃ|| ಇದಱೊಳ್ ಗರ್ಭಂಗಳಂ ಕಟ್ಟುವುವಿನಕಿರಣಶ್ರೇಣಿಗಳ್ ಪಂಚರತ್ನ |
ಕ್ಕಿದು ದಲ್ ತಾನಾಕರಂ ನೀರ್ ತನಗೆ ಸವಿದೆಱಾದಗ್ನಿಯಿಂ ತಾಳ್ದಿ ದೆರ್ದ್ದ ||
ದ್ದಿರ್ದು ಚಂದ್ರಂ ಪುಟ್ಟಿದಂ ಮತ್ತಿದಱೊಳ್ ಸುರರುತ್ಪತ್ತಿ ಕೇಳಲ್ಲಿ ಶ[1]ಕ್ರಂ |
ಗವಿರ್ದೆಯ್ತಂದದ್ರಿಗಳ್ಗಾಶ್ರಯಮಿದಱೊಳದಭ್ರಾಭ್ರವೃಂದಂಗಳಿರ್ಕುಂ || 907

ವೇರು ಕಲಂಕೆಯುಂ ಕದಡಿತೋ ಬಡಬಾನಳನೞ್ಪೆ ಕಾಯ್ದುದೋ |
ಮಾರುತಿ ಕಟ್ಟೆ ಮೇಣ್ ಪಱಿದುದೋ ಗಿರಿಗಳ್ ಬರೆ ಸಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟತೋ ||
ಸಾರಸಮಸ್ತವ[2]ಸ್ತುಗಳನಾರ್ಕೊರ್ಳ್ಳೆ ತಪ್ಪದೊ ಮತ್ತಮಂತೆ ಗಂ |
ಭೀರತೆ ಸಂದುದೆಂದು ಹರಿ ಮೆಚ್ಚೆ ಕರಂ ಪೊಗೞ್ದಂ ಸಮುದ್ರಮಂ || 908

ಕ್ಷೀರೋದಭವಾತ್ರಿಜೇಂದುಗಳ್ ||

ಕಂ|| ಅತ್ರಿಯ ಪಿರಿಯ ಮಗಂ ಭುವ |
ನತ್ರಯಸಂಸ್ತುತ್ಯಕೀರ್ತಿ ಸೋಮಂ ಸಕಲ ||
ಕ್ಷತ್ರಕುಲಪೂಜ್ಯನಮಲಚ |
ರಿತ್ರಂ ಪ್ರೋದ್ದಾಮಸೋಮವಂಶಲಲಾಮಂ || 909

ವೃ|| ಪಾರಾವಾರಂ ತುಹಿನಕಿರಣಂ ಕುಂದೆ ಕಾಂದಿತ್ತು ಮತ್ತಂ |
ತೋ[3]ರೊಂದೋರೊಂದಮೃತಕಳೆಯುಂ ಪೆರ್ಚ್ಚೆ ಪೆರ್ಚ್ಚಲ್ ಪಗಲ್ಗಳ್ ||
ತ್ತಾಗಂ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ಜಗುವನಿತಂ ಬಂಧುಗಳ್ಗೀಯುದೊಳ್ [illegible] |
ಕ್ಕಾರಯ್ಯಾಗಳ್ ತನಯಜನಿತಸ್ನೇಹಮಾಗ್ಗರ್ಂ ಬಲಸ್ಥಂ || 910

ನಾರಾಯಣಮುರಾರಿಗಳ್ ||

ವೃ|| ಉರದೊಳ್ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಮುಂ ಕಮಳೆಯುಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಮುಂ ತೋಳ್ಗಳೊಳ್ |
ಕ[4]ರವಾಳ್ ಬಿಲ್ ಗದೆ ಚಕ್ರಶಂಖದೆ ಮೊಲಂಗಿರ್ದ್ದ [illegible] ಜಯಶ್ರೀ ನಿಜೋ ||
ದರದೊಳ್ ನೀರಜಗರ್ಭನುಂ ತ್ರಿಜಗಮುಂ ಪ್ರೋತ್ಫುಲ್ಲವೆಂದಂದಹೀ |
ಶ್ವರತಲ್ಪಂ ಯ[5]ದುವಂಶನಲ್ಲದೆ ಪೆಱಂ [illegible] [6] [illegible] || 911

ಶ್ರೀರಾಮಾವಿಭೂತಿಗಳ್ ||

ವೃ|| ಅಮೃತಪಯೋಧಿಮಂಥನದೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಪದ್ಮದಳಾಂತರಾಳದೊಳ್ |
ರಮಿಯಿಪ ಪದ್ಮನಾಭನುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ಪ [illegible] ||
ಕಮಳೆಯೆನಿನ್ನೆಗಂ ಕುರುಮಹೀಪತಿಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದ್ದ [illegible] |
ತ್ತಮಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ಬೆ[8]ಸಸೆ ಪಾಂಡವರೊಳ್ ನೆಲಸಲ್ಕೆ ಪೋದಳಂ || 912

1 ಸಂಬ | [illegible]. 2 ವಸ್ತುಗಳಂ ಕೞಿಳ್. 3 [illegible]. 4 ಕರವಾಳುಂ ಗದೆ, ಕರವಾಲಂ ಗದೆ. 5 [illegible]. 6 [illegible]. 7 [illegible]. 8 ಬೆಸಸು, ಬೆಸಸಿ. 9 [illegible].

ಮನೋಜಶಂಕರಾರಿಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಸುರಭಿಶ[1]ರಂಗಳಂ ನಯನದೊಳ್ ಕುಡುಪುರ್ವ್ವಿನೊಳಿಕ್ಷುಚಾಪಮಂ ।
ಪರಿಚಿತಮೀನಕೇತನಮನಾವಗಮೊಪ್ಪುವ ಕೇಶಹಸ್ತದೊಳ್ ॥
ನಿರವಿಸಿ ಬಯ್ತು ಮೆಯ್ಗರೆದು ಶೂಲಧರಂಗ[2]ಗಿದಿರ್ಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಪೆಂ ।
ಡಿಳ ಮಱೆಯೊಳ್ ಮನೋಜನೆನೆ ಚೆಲ್ವೆಸೆವರ್ ಕಡುಗಾಡಿಕಾರ್ತ್ತಿಯರ್ ॥ 913

ಇದು ದ್ರವ್ಯಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 231 ॥

ಮುಕುಳನನಿಮೀಳನಂಗಳ್ ।
ವಿಕಾಸಹಾಸಪ್ರಬೋಧನೋನ್ಮೇಷಂಗಳ್ ॥
ಪ್ರಕಟಸುಗುಮೈಕ್ಯಮಂ ನಿ ।
ರ್ವ್ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಗೌಣಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಕೃತಂಗಳ್ ॥ 914

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಮುಕುಳನನಿಮೀಳನಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಮುಕುಳಿತವಿಳೋಚನಂ ಕಂ ।
ಟಕಿತಾಂಗಂ ಸ್ವೇದಬಿಂದುದಂತುರಿತಮುಖಂ ॥
ಪ್ರಕಟಶ್ವಸಿತೋತ್ಕಂಪಂ ।
ನಿಕಾಮಕಮನೀಯಮಾದುದಿಂತು ರತಾಂತಂ ॥ 915

ವಿನಿಮೀಳನ್ನೀಲಾಂಬುಜ ।
ವನಮಿಷದ್ವಿಕಸದರುಣಸರಸಿರುಹವನಂ ॥
ದಿನಮುಖಮಳಿಸಂತತಿಗೇಂ ।
ಜನಿಯಿಸಿದುದೊ ಭಿನ್ನರುಚಿಗಳಂ ಪರಿಮಳದೊಳ್ ॥ 916

ವಿಕಾಸಹಾಸಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪೊಸಮಿಸಿಲೊಳ್ ಮುಗುಳ್ಗಳ್ ಸಡಿಲ್ದುಸಿರ್ವ್ವಂತೆಸ ।
ಲ್ಕಿಸಗಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆನಕ್ಕು ತೋಱೆ ಮದಾಳಿಗಳ್ ॥
ನುಸುಳೆ ತೊವರ್ತ್ತಿರೆ ಕಂಪಲರ್ಚ್ಚುವನಂಬುಜ ।
ಪ್ರಸರಮನಾಳೆ ಪಳಪ್ಪನೀಗೆ ಮರಂಗಳಂ ॥ 917

---

1 ಶಯಂ. 2 ಗಿದಿವರ್ಪ್ಪ.

ಅದಲ್ಲದೆಯುಂ ||

ವೃ || ನಗೆಯುಂ ಬಲ್ಮುಗುಳ್ಗಳ್ಗೆ ಕಂಪನೆಳೆಗಳ್ಗಾನಂದಮುಂ ಕೋಕಿಳಾ |
ಳಿಗೆ ಸೊರ್ಕ್ಕಂ ಗಿಳಿಗಳ್ಗೆ ಬೀರಬರಿಯುಂ ಕಾವಂಗೆ ಪೆರ್ಚ್ಚಂ ಪಿಕಾಳಿ ||
ಗಿಗೆ ಪೆರ್ಚ್ಚಂ ಪ್ರಿಯರ್ಗೆಯ್ದೆ ಮಾಡಿ ವಿ[1]ದಳತ್ಪುಷ್ಪಾಳಿ ತೇಂಗಾಳಿ ಪೀ|
ಡುಗುಮುಳ್ಳಾಡೆ ಸಮಸ್ತದಂಪತಿಗೆ[2]ಕ್ರೀಡಾಪರಿಶ್ರಾಂತಿಗಳ್ || 918

ಕಂ || ಅಲರ್ದ ಮೊಗಂ ಕಿಱಿದಾದುದು |
ನೆಲಸಿದುದಱಲೆರ್ದೆಯೊಳಪ್ಪುಕಣಿಸಿದ್ದರ್ಗವು ಚಾ ||
ಪಲನಪ್ಪುನಕುವಲಯಂ ಸು |
ಯ್ಯಲರಾದಂ ಬಿಸಿಯುವಾದುವಾಸತಿಗಾಗಳ್ || 919

ತೃ[3]ಷ್ಣಾಭಿಲಾಷಂಗಳ್ಗೆ ||

ಕಂ || ದೂ[4]ರಾವತೀರ್ಣ್ಣಪಂ[5]ಪಾ |
ವಾರಿಯುನಿ[6]ದನಱತು ಕ[7]ಱತು ತಳವೊಯ್ದುವಿನಂ ||
ನೀರಡಸಿ ನೀ[8]ರಜಾನನೆ |
ಪೀರಲ್ ಬಗೆದಪ್ಪುವೆನ್ನ ಕಣ್ಣುಂ ಮನಮುಂ || 920

ಇದು ಕ್ರಿಯೆ ||

ಸೂತ್ರಂ || 232 ||

ಹರಿತಾಸಿತನೀಳಶ್ಯಾ |
ಮರೋಚಿಗಂ ಪೀತರಕ್ತವರ್ಣ್ಣಂಗಳ್ಗಂ ||
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ಗೌ[9]ರಶ್ವೇ |
ತರುಚಿಗಮಿತರೇತರಾಶ್ರಯಂ ವೈಶ್ಯಕ್ಯಂ || 921

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ||

ಕೃಷ್ಣಹರಿತಂಗಳ್ಗೆ ||

ವೃ || ಮರಕತತ್ವಿಷಮಾಯಮುನಾಜಳಂ |
ಸ್ಫುರದುರುಸ್ಫಟಿಕೋಪಳಕಾಂತಿಯೊಳ್ ||
ಬೆ[10]ರಸಿ ಗಂಗೆಯ ವಾರಿಯೊಳೊಪ್ಪುಗುಂ |
ಹರಿಹರದ್ವಯಸಂಗಮದಂದದಿಂ || 922

1 ವಿಗಳ್. 2 ಕುಳಕ್ಕಂ ಕಾಂತಿಗಳ್ ಕಾಂತಿಗಳ್. 3 ತೃಷ್ಣಾಭಿಲಾಷಾದಿಗಳ್ಗೆ. 4 ದೂರಾವತೀರ್ಣ. 5 ಗಂಗಾ. 6 ನೀರಪಿತು, ನಿದನಪ್ಪಿತು. 7 ಕಡಿತು, ಕುಡಿದು. 8 ನೀರಜಾಕ್ಷಿ, ನೀರಜಾಕ್ಷಿಯು. 9 ಶಾನಶ್ಯಂ. 10 ಪೊರಸಿ.

ನೀಲಶ್ಯಾಮಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪದಧೂಳಿಕ್ಷೋಭದಿಂ ದಿಗ್ಯುವತಿವದನಮಂ ಶ್ಯಾಮಳಂಮಾಡಿ ಮಾಣ್ದ ।
ದ್ದುರ್ದದೆ ಕೋಪೋದ್ಭಿನ್ನಗಂಡಸ್ಥಳಕರಟಘಟಾವ್ಯೂಹನೀಲಾಂಬುದಾಟೋ ॥
ಪ[1]ದಿನತ್ಯುಗ್ರಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಪ್ರಕರಕಿರಣಸಂಘಾತತೀವ್ರಾತಪೋದ್ಯೋ ।
ತದಿನರ್ಧ್ಧಶ್ಯಾಮಳಂಮಾಡಿದುದು ದಿ[2]ವಮುಮಂ ಕೂಡೆ ರಾಜೇಂದ್ರಸೈನ್ಯಂ ॥ 923

ಪೀತರಕ್ತಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರವಿರಾಜತ್ಕಳಧೌತಪಿಂಗರುಚಿಶುದ್ಧಂ[3]ಷ್ಪಾಗ್ರದಿಂದಿಕ್ಕಿ ದಾ[4] ।
ನವರಂ ಧಾತ್ರಿಗೆ ರಾಗಮಾಗೆ ನೆಗಳ್ದಾದಿಕ್ರೋಡನಾಕಾರದಿಂ ॥
ತವೆ ಬೆಂಕೊಂಡು ತಮಸ್ತಮಪ್ರಕರಮಂ ಬಾಳಪ್ರವಾಳಾಂಕುರ ।
ಚ್ಛವಿಯಿಂ ಚಂದ್ರನುದಂಶುಲೇಖೆಯಿನದೊಂದಾ[5]ನಂದಮಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 924

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ॥

ವೃ ॥ ವಿದಳತ್ಕಿಂಶುಕಕಿಂಕಿರಾತಸುಮನಃಕಾಶ್ಮೀರಸಂಧ್ಯೋದಗ್ರತಾಂ ।
ಬುದಪೀ[6]ತಾಂಬರನಿಂದ್ರನೀಲವಿ[7]ಲಸನ್ನೀಲಾತಸೀನೀಲನೀ ॥
ರದನೀಲಾಂಬುಜವರ್ಣ್ಣನರ್ಣ್ಣವಮುಕಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಧರಾದೇವಿಗೊ ।
ಪ್ಪಿದನಂತಜ್ಜ್ವಲದೌರ್ವ್ವವಹ್ನಿಲವಣಾಂಭೋರಾಶಿಲೀಲಾವಹಂ ॥ 925

ಗೌರಶ್ವೇತಂಗಳ್ಗೆ ॥

ಕಂ ॥ ಹಿಮವದ್ಗಿರಿಕ[8]ಟಕದಿನೊಗೆ ।
ದಮರಸರಿತ್ಸ್ರೋತಮೆಂಬ ಮಾತಂ ಪಡೆದೆಂ ॥
ಹಿಮಗೌರಹಾರಮೆಸೆಗುದೊ ।
ಹಿಮಶೈಲಶಿ[9]ಖಾವಿಶಾಲವಕ್ಷಸ್ಸ್ಥಲದೊಳ್ ॥ 926

ಸೂತ್ರಂ ॥ 233 ॥

ನಯನಾದಿವಿವಿಧವರ್ಣ್ಣಾ ।
ಶ್ರಯಂಗಳೊಳ್ ಬೇಱಿವೇಱೆ ಬೇಱೊಂದನೆ ನಿ ॥
ರ್ಣ್ಣಯಮಪ್ಪ ವರ್ಣ್ಣವಂ ಸಮು ।
ದಯದಿಂದಂ ಪೇೞ್ಗೆ ಮೇಣ್ ಯಥಾಸಂಭವಮಂ ॥ 927

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಪದಪಿಂ ನೋ ।
ಡುವ ಪುರಲಲನೆಯರ ಬಿಳಿಯ ಕಣ್ಗಳ ಬೆಳಗಿಂ ॥
ಧವಳಿಸಿದಂತೆವೊಲಾದುವು ।
ಗವಾಕ್ಷಜಾಳಂಗಳಮರಕತನಯಂಗಾಗಳ್ ॥ 928

1 ಪದಪ್ರಭಗ್ರಾ. 2 ದಿನ. 3 ಪ್ಪಾಷ್ಪಾಂಗದಿಂ. 4 ದಾ । ನವನಂ. 5 ದಾಕಾರಮಂ ತಾಳ್ದಿದಂ. 6 ನೀಲಾಂಬರ. 7 ವಿಕಸ. 8 ನಿಕಟದಿ. 9 ಶಿಖಾವಿಳಾಸ, ಶಿರೋವಿಳಾಸ.

ವೃ ॥ ಬದವಿದ ಬೇಟದತ್ತಳಗದೊಳ್ ಮುಳಿಸಂ ಪುರುಡುಂಟುಮಾಡೆ ಜ ।
ರ್ಪ್ಪಿದ ಕಡೆಗಣ್ಣ ಜರ್ವ್ವಗಳೊ ಮೋ[1]ದಿದ ನೆಯ್ದಿಲ ನೀಳ್ದ ಮಾಲೆಯಿಂ ॥
ದುದಿರ್ದ ಮಾದಂಗಳೊಳ್ ತೊಡರ್ದ ತೋರ್ಪ್ಪ ದಳಂಗಳೊ ಪೇೞುವೂವುದೆಂ ।
ಬು[2]ದನೆನೆ ಕಾ[3]ದ ಪೋದಿದವಿನಾಣಮು[4]ದಿಲ್ಲದಹೆಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಳಾ ॥ 929

ಮಿಶ್ರವರ್ಣ್ಣಂಗಳ್ಗೆ ॥

ವೃ ॥ ವದನಾಬ್ಜಾಸವಗಂಧಲಂಪಟರಟದ್ಭೃಂಗಂಗಳಂ ಸೋಯಾಲೆ ।
ತ್ತಿದ ನೀಳೋತ್ಪಳಮಾಳೆಯಂ ದ್ವಿಗುಣಿಸಲ್ಕಾರ್ತ್ತು ಕರ್ಣ್ಣಾಂತಗಾ ॥
ಮಿ ದಳನ್ನೀಳಸರೋಜರೋಚಿ ಕುಮುದಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾವದಾತಪ್ರಭಂ ।
ಮು[5]ದನೋತ್ತೇಜಿತಬಾಣವಿಭ್ರಮಮಪಾಂಗಾಳೋಕನಂ ನಲ್ಲಳಾ ॥ 930

ಗಣಿಕೆಯರ ವಿಳಾಸಾಗಾರದೊಳ್ ಜಾಳಮಾರ್ಗ್ಗ ।
ಪ್ರಣಯಿನಿಯರಪಾಂಗಶ್ರೇಣಿಗ[6]ಳ್ ಮೂಱುಬಣ್ಣಂ ॥
ಪೆಣೆದೊದವೆ ಗವಾಕ್ಷಸ್ಥೇಂದುಕಾಂತೇಂದ್ರನೀಲಾ ।
ರುಣಮಣಿಕಿರಣಂಗಳ್ ಪೊಣ್ಮುವಂತಾದುವಾಗಳ್ ॥ 931

ಇದು ಗುಣಂ ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 234 ॥

ಅನುಗತಮಪ್ಪಂತಿರೆ ಚೇ ।
ತನಧರ್ಮ್ಮಂಗಳಸಚೇತನಾರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳಂ ॥
ಸ್ತನನಯನಾದಿಯೊಳಂ ದ್ವಿ ।
ತ್ವನಿಷ್ಠಮಂ ಜಾತಿಯುಂ ವಿವರ್ಣ್ಣಿಪರರೆಬರ್ ॥ 932

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಪೂರ್ವ್ವಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ತೋಳ ಘಟ್ಟಣೆಗುಚ್ಚಳಿಸುತ್ತುಂ ಸೂಸುವ ಶೀಕರವಾರಿ ಮು ।
ರ್ತ್ತಿಯಿಂದಭಿಷೇಕಮೆ ಗೆಯ್ವಂತೊಪ್ಪೆ ಕಳಿಂದಜೆಯಂ ಮನೋ ॥
ಲೀಳೆಯಿಂ ಪುಗೆ ತನ್ನದಿ ಕೃಷ್ಣಂಗಾಟಿಸಿದಂತಿರೆ ಲೋಲಕ ।
ಲ್ಲೋಳಕೋಮಲಹಸ್ತದೆ ಪೊಯ್ದಳ್ ಮುಂದಲೆಯಂ ಕಮಳಾಕ್ಷನಾ ॥ 933

ಉತ್ತರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ ॥

ವೃ ॥ ಕಡೆದವೊಲಿ[7]ರ್ಪ್ಪ ಪರ್ಮ್ಮಲೆ ತೊದಳ್ನುಡಿ ಮೆಲ್ನಡೆ ಚೆಲ್ವನಪ್ಪ ತೆ ।
ಳ್ಪುಡು ನಳ್ತೋಳ್ ಪೊದಱ್ಬಧರವೊತ್ತರೆಯುಂ ನಿಱುಗೊಂಡ ಚುಂಚು ಸೋ ॥
ರ್ಮ್ಮಡಿ ಕಡುನುಣ್ಪುವೆತ್ತ ತೊಡೆ ತುಂಬಿದ ಪೀನನಿತಂಬಬಿಂ[8]ಬಮೊ ।
ರ್ಕ್ಕಡಿತೆಮೆನಿಪ್ಪ ಕಣ್ ಕರಮೆ ರಂಜಿಸೆ ಬಂದಳೇಕಕಾಂತೆಯರ್ ॥ 934

1 ಮೋದಿಪ, ನೊಡಿದ 2 ಬಿದ. 3 ಕಾದಿಮೊಟಿನ, ಕಾತಮಾದಿದ. 4 ಮುದಿಲ್ಲದೆಲೆಲ್ಲಿ, ಮುದಿಲ್ಲದಲಲ್ಲಿ.
5 ಮದನೋತ್ಪ್ರೇರಿತ. 6 ಚೊಳ್. 7 ಲಪ್ಪ. 8 ಮುತ್ತ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 235 ॥ .

ಪದದೊಳ್ ಮಾೞ್ಪಂತಿರೆ ಮಾ ।
ೞ್ಪುದು ನಿತ್ಯಂ ಪಾದದೆಡೆಗಳೊಳ್ ಸಂಹಿತೆಯಂ ॥
ತುದಿಯೊಳಮರ್ಧದೊಳಂ ಮಾ[1] ।
ಡವಿರ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಮಾೞ್ಕೆ ತಾನದೆಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 935

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಮೃಡನುಡುರಾಜಪನ್ನಗವಿರಾಜಿಜಟಾಮಕುಟಂ ಕಪರ್ದಿ ನೂ ।
ರ್ಮ್ಮಡಿ ಧವಳಂ ಸುರಾಸುರಕದಂಬಕಸೇವ್ಯಪದಾಂಬುಜದ್ವಯಂ ॥
ಅಡರೆ ಮೃಡಾನಿಗನ್ಯಕುಳಶೈಳಕುಳಂಗಳ ನಾಡೆ ರಯ್ಯಮ ।
ಪ್ಪೆಡೆಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನೆಱೆಯೆ ತೋರ್ಪ್ಪುದು ಪೇೞ್ಕೆಯೆ ಬಂದಸೀಶ್ವರಂ ॥ 936

ಕಂ ॥ ಸೋ[2]ತಂ ಪುರೋಹಿತಂ ಪೆರ ।
ಸಾತತಶಿಬಿರಪ್ರಭೇದನೋಪಾಯದಿಂದಂ ॥
ದಾತವಮಂ ಕಿಡಿಸಲ್ ಸಂ ।
ಜಾತನಯಂ ಬ[3]ಗೆದು ತದ್ಗೃಹಾಭಿತ್ತಿಗಳೊಳ್ ॥ 937

ಇಲ್ಲಿಯೆ ಪೇೞ್ವೆಂದು ಮಹೀ ।
ವಲ್ಲಭದೂತಂಗೆ ನು[4]ಡಿಯೆ ದಶನಾಂಶುಗ[5]ಳಂ ॥
ನೊಲ್ಲನೆ ದಂ[6]ತಚ್ಛದಮೃದು ।
ಪ[7]ಲ್ಲವದೊಳ್ ನಿಱಿಸಿ ಮರಳೆ ದೂತಂ ನುಡಿದಂ ॥ 938

ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲಂ ಬಾಯ್ಕ್ಕೇ ।
ೞ್ದರೆಂದುಮಾಶಾಂತರಂಗಳಳ್ಕಿದುವೆಂ[8]ದುಂ ॥
ಧರಣಿತಳಂ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಕೇ ।
ೞ್ದು ರಾಗಿಸುತ್ತಿರ್ಪ್ಪುದಿನ್ನುಮೇಂ ತೊದಳುಂಟೇ ॥ 939

* ಎರಡಱೊಳಂ ಚಂದ್ರಾದಿ ।
ತ್ಯರನಾಗಳ್ ಬರೆದು ಕಾಕಿಣೀರತ್ನದೊಳಂ ॥
ಸ್ಫುರಿತಮಣಿರತ್ನದೊಳಮಂ ।
ತರಿಸುತ್ತುಂ ಯೋಜನಕ್ಕಮಂತೊಂದೊಂದಂ ॥ 940

---

1 ಆೞ. 2 ಅಶಂ. 3 ಬೆರಪುಕಂಪುಗ್ರಹಭಿತ್ತಿ, ಬರೆದು. 4 ನುಡಿದು. 5 ಗಳಂ. 6 ದಶನ.
7 ಪಲ್ಲವದೊಳ್ ಮಱಿಸಿಮಾಸೆ. 8 ವೆಂಟುಂ. * ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 236 ॥

ಸಂಬಂಧದ ಸಂಬಂಧದೊ ।
ಳಂ ಬಹುಳಂ ಷಷ್ಠಿಯಕ್ಕುಮೊಂದಿರೆ ನೆಗೞ್ಗಂ ॥
ಬಿಂಬಾಧರಾದಿಶಬ್ದಮೊ ।
ಡಂಬಟ್ಟಿರೆ ಮಧ್ಯಪದವಿ[1]ಲೋಪಿಸಮಾಸಂ ॥ 941

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಕಂ ॥ ಕಮಳದ ಕೋಮಳಕಂದಾ ।
ಗ್ರಿಮಾಂಕುರಾಸ್ವಾದಮಾ[2]ದಮೊದವಿಸೆ ಮುದಮಂ ॥
ಕಮಳಾಕರದೊಳ್ ಹಂಸಂ ।
ರಮಿಯಿಸುಗುಂ ಪದ್ಮಿನೀರಜೋರುಣಿತಾಂಗಂ ॥ 942

ಬಿಂಬಾಧರಕಾಂತಿಪ್ರತಿ ।
ಬಿಂಬಂ ಸುಲಿಪಲ್ಲೊಳ್[3]ಸೆಯೆ ಪಲ್ ಸುಲಿಯುವೆ ಗೆ ॥
ತ್ತೇಂ ಬಾಲೆ ಮುಗ್ಧೆಯೋ ಮ ।
ತ್ತಂ ಬಿಡದಡಿಗಡಿಗೆ ನೋಡುವಳ್ ಕನ್ನಡಿಯಂ ॥ 943

ಸೂತ್ರಂ ॥ 237 ॥

ಭಂಗುರಭಿದುರಚ್ಛಿದುರಪ ।
ದಂಗಳ್ ಸಲೆ ಕರ್ಮಕ[4]ರ್ತೃವೊಳ್ ಕರ್ತೃವೊಳಂ ॥
ಸಂಗತಿವೆತ್ತಿರ್ಕುಂ ಕವಿ ।
ಪುಂಗವಸಮಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ ॥ 944

ಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ವೃ ॥ ಭಂಗುರಕೇಶಿ ನಲ್ಲನ ತಳಂಗಳೊಳೊಯ್ಯನೆ ಮೆಯ್ಯನಿಕ್ಕೆ ಮಿಂ[5] ।
ಚಿಂಗೆಣೆಯಾಗಿ ತಳ್ತು ಕೊರಲಂ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಕಟಿಪ್ರದೇಶಮಂ ॥
ಪಿಂಗದಿಜುಂಕೆ ತನ್ನೆರಡುಮೂರುಗ[6]ಳಿಂ ಪಡೆದಳ್ ಸಿ[7]ಜಾಂಗಸಂ ।
ಸಂಗದಿನಾಲತಾಂಗಿ ತನಗಂ ಖ[8]ಚರಂಗಮನಂಗರಾಗಮಂ ॥ 945

ಕಂ ॥ ಸಂ[9]ಗತನಿಜಹಸ್ತಕನಿ ।
ಷ್ಠಾಂಗುಲಿಧೃತಮಂ ಪ್ರಿಯಾಮನಃಖೇದಲತಾ ॥
ಭಂಗುರಮಂ ರವಿಮಂಡಳ ।
ದುಂಗುರಮಂ ರಘುಜನಿತ್ತನಣುವನ ಕೆಯ್ಯೊಳ್ ॥ 946

---

1 ವಿಲೋಪ. 2 ಮಾಗಳೊಡವಿತೆ. 3 ಳಿರ್ಪ. 4 ಕರ್ತೃಕರ್ಮ ಕರ್ತೃವೊಳಂ, ಕರ್ತೃವೇಕಾರ್ತರವೊಳಂ. 5 ವಿಪಾಳಿಂಗಣೆ. 6 ಗಳಿಂ. 7 ನಿಜೇಶಮಾತ್ಸಂಗದಿ. 8 ಸುಖಸಂಗಮನಂಗರಾಗದಿಂ. 9 ಸಂಗತನಿಜಮಸ್ತಕ.

ವೃ ॥ ಪ್ರಾಲೇಯಾದ್ರಿನವಪ್ರಸೂನಭಿದುರಂ ಗಂಗಾಪರಿಲ್ಲೋಲಕ ।
ಲ್ಲೋಲಾಂಭೋಲ[1]ವಶೀಕರಂ ಚಿರರತಿಶ್ರಾಂತಾಮು[2]ರಸ್ತ್ರೀಕುಚ ॥
ವ್ಯಾಲಿಪ್ತಾಗರುಕುಂಕುಮಪ್ರಪಹರಂ ಮಾ[3]ದ್ಯತ್ಪಿಕಾಲಾಪವಾ ।
ಚಾಲಂ ಮಾರುತನೊಯ್ಯನೂದಿ ಕಳೆದತ್ತಾ[4]ದಂಪತಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ ॥ 947

ಅದಱಿನೀತನನಾತನೆ ಕೊಂದು ವಿ ।
ಚ್ಛಿದುರಸಂಗರನಕ್ಕೆ ಮ ಕೊಲ್ಲೆನೆಂ ॥
ದೊ[5]ದಱಿ ಗಾಂಡಿವಿ ಖಂಡಿಸಿದಂ ಮಹಾ ।
ಸ್ತ್ರದಿನರಾತಿಯ ಕೆಯ್ದುಗಳೆಲ್ಲಮಂ ॥ 948

ಮತ್ತಮುಱಿದೆಡೆಗಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು ॥

ಸೂತ್ರಂ ॥ 238 ॥

ಗದ್ಯಮುಮುಂ ಪದ್ಯಮುಮುಂ ।
ತ[6]ದ್ವಮಳವಿಮಿಶ್ರಮೆಂದು ಕೃತಿ ಮೂಱು ತೆಱಂ ॥
ಗದ್ಯದೊಳ್ ಸಮೆಮುಮಂ[7]ತವು ।
ಹೃದ್ಯವಚಃಪ್ರೌಢಿಗ[8]ಳ್ ಕಥಾಖ್ಯಾಯಿಕೆಯೊಳ್ ॥ 949

ಸೂತ್ರಂ ॥ 239 ॥

ದೊರೆವೆತ್ತ ಪ[9]ದ್ಯದಿಂದಂ ।
ವಿರಚಿಸಿದುದು ಸರ್ಗಬಂಧಮಕ್ಕುಂ ಕಾವ್ಯಂ ॥
ಬೆರಸಿ ಬರೆ ಗದ್ಯಪದ್ಯಮ ।
ವೆರಡುಂ ಕೃತಿ ಚಂಪುವೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ ॥ 950

ಸೂತ್ರಂ ॥ 240 ॥

ಇಡುಕುಂಗಬ್ಬಂ ಮುಕ್ತಕ ।
ಮೊ[10]ಡಂಬಡಲ್ ನೆಗೞೆ ಪಲವುಮೇಕಕ್ರಿಯೆಯೊಳ್ ॥
ಪಡೆಗುಂ ಕುಳಕಾಖ್ಯೆಯನೆಡೆ ।
ಮಡಗದನೇಕಾರ್ತ್ಥವಸ್ತುಕಥನಂ ಕೋಶಂ ॥ 951

ಸೂತ್ರಂ ॥ 241 ॥

ಸಂದಿಸಿರೆ ಕಂದಮುಮಂ ಪೆಱ ।
ತೊಂದಱಿಕೆಯ ವೃತ್ತಜಾತಿಯುಂ ಪದಮುವು ತ ॥
ಳೊಂದಿರೆ ಪನ್ನೆರಡುವರಂ ।
ಸಂ[11]ದುದು ಮೊಲ್ವಾಡೆನಿಕ್ಕುಮದು ಕನ್ನಡದೊಳ್ ॥ 952

1 ರಜ. 2 ದರ. 3 ವಾಂಪ್ಯತ್ಪಿಕಾಲಿಲೀಕ. 4 ಶ್ರಾಂದಂ ಪತಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ. 5 ದೊಸಱಿ. 6 ತದ್ವಮಕ. 7 ದಂತರು. 8 ಯೆತಳ್. 9 ವೃತ್ತಬಂಧದ 10 ಮೆಱೆಪಂಬಡ. 11 ಸಂಸುನದೊಳ್ಪ. ಸಂದು ಮವೇಲ್ಪ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 242 ॥

ಪದಿನಯ್ದುಮಿರ್ಪ್ಪತಯ್ದುಂ ।
ಪದಂ ಯಥಾಸಂಭವಂ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ॥
ಪುದಿದೊದವಿ ನೆ[1]ಗಳ್ವೊಡಂತದು ।
ಸದಲಂಕಾರಂ ರಸಾಸ್ಪದಂ ಪಾಡಕ್ಕುಂ ॥ 953

ಸೂತ್ರಂ ॥ 243 ॥

ಪಾಡುಗಳಿಂದಂ ತಳ್ತಿಸಲೆ ।
ಮಾಡಿದುದಂ ಪಾಡುಗಬ್ಬಮೆಂದು ಬುಧರ್ ಕೊಂ ॥
ಡಾಡುವರ[2]ದಱಿಂ ದಲ್ ಮೆ[3] ।
ಲ್ವಾಡುಂ ರೂಢಿಯ ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬಮುಮಕ್ಕುಂ ॥ 954

ಸೂತ್ರಂ ॥ 244 ॥

ಪಲತೆಱದ ಪ[4]ದ್ಯದಿಂದಂ ।
ಲಲಿತವಚೋರ[5]ಚನನಿಚಯಪದ್ಧತಿಕೆಗಳಿಂ ॥
ಸಲೆ ನಿಲೆ ಸಮೆದುದು ಸರಸಾ ।
ಖಿಲವರ್ಣ್ಣನಮಾ[6]ದೊಡದುವೆ ಬಾಜನೆಗಬ್ಬಂ ॥ 955

ಸೂತ್ರಂ ॥ 245 ॥

ನಗರಾರ್ಣ್ಣವಸ[7]ರಿದಟವೀ ।
ನಗಚಂದ್ರಾರ್ಕ್ಕೋದಯರ್ತ್ತುಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾ ॥
ದಿ[8]ಗಳಾದಿಯಾಗೆ ಸರಸೋ ।
ಕ್ತಿಗಳಿಂ ವರ್ಣ್ಣಿಸುಗೆ ವರ್ಣ್ಣಕಂಗಳನ[9]ದಱೊಳ್ ॥ 956

ಸೂತ್ರಂ ॥ 246 ॥

ಸಮಸಂದ ಮುಖಂ ಪ್ರತಿಮುಖ ।
ಮ[10]ವಮರ್ಶಂ ಗರ್ಭ್ಭಮಂತೆ ನಿರ್ವ್ವಹಣಮೆನಿ ॥
ಪ್ಪುವ[11]ವೆಯ್ದೆ ಸಂಧಿಯಕ್ಕುಂ ।
ಸುವಿಹಿತಕವಿಮುಖಿತವಿತತಕೃತಿಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ ॥ 957

---

1 ನಿಲೆಸ್ವಂತವು. 2 ರಿನ್ನವು. 3 ಮೊಲ್ಲಾನಂ, ಮೊಳ್ಳಾನಂ. 4 ಗದ್ಯ. 5 ರಚಿತ, ರನ್ನ. 6 ವಾದುವದುವೆ. 7 ಸಂಭೋಗಂ. 8 ಳಗೆಮುಘರದದರದಸೆ. 9 ನಿಜ್ಜಿತೊಳ್, ನವಜಿತೊಳ್. 10 ಮವಮರ್ಶಂ. 11 ಪುವುಬ್ಬು.

ಸೂತ್ರಂ ॥ 247 ॥

ಉಪಯೋಗದೆ ಬೀಜಂ ಬಿಂ ।
ದು ಪ[1]ತಾಕೆ ಪ್ರಕರಿ ಕಾರ್ಯ್ಯಮೆನೆ ಪಂಚವಿಧಂ ॥
ನಿಪುಣಕವಿರಚನೆಯೊಳ್ ಸ[2] ।
ಪ್ರಪಂಚದಿಂದೊಂದಿ ತೋಱುಗುಂ ಸಂ[3]ಧ್ಯಂಗಂ ॥ 958

ಇದು ಕವಿಸಮಯದೊಳ್ ಐಕ್ಯಪ್ರಕರಣಂ ಚತುರ್ಥಂ ॥

ಗೀತಿಕೆ ॥ ಇಂತು ಕ[4]ವೀಂದ್ರಸಮಯಮಂ ಚೈ ।
ರಂತನಮಾ[5]ರ್ಗ್ಗದೊಳೊಂದೆ ತಿಳಿಯೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ಭ್ರಾಂ[6]ತಿನಿಸುಂ ಪೊರ್ದ್ದದಲ್ಲಿ ತಾನೆಂ ।
ಬಂತಿರೆ ತಿರ್ದ್ದಿ ವಿವೇಕಿ ನಾಕಿಗಂ ॥ * 959

ವೃ ॥ ದ್ವಿಜವಂಶಾರ್ಣ್ಣವಪಾರಿಜಾತಕುಜದೇ[7]ಶೀಯಂ ಜಿನೇಂದ್ರಕ್ರಮಾಂ ।
ಬುಜಚಂಚನ್ನವಚಂಚರೀಕಯು[8]ವಲೀಲೋದ್ದಾಮನೈದಂಯುಗೀ ॥
ನಜನೋದಾಹ[9]ರಣಪ್ರಸಾಧಿತಧರಿತ್ರೀಮಂಡಲಂ ಸತ್ಕವಿ ।
ವ್ರಜಚೂಡಾಮಣಿ ನಾಗವರ್ಮ್ಮನಿದನುರ್ವ್ವೀಸಂಸ್ತುತಂ ಮಾಡಿದಂ ॥ 960

ಕಂ ॥ ವಾಮನನುಂ ರುದ್ರಟನುಂ ।
ಭಾಮಹನುಂ ದಂಡಿಯುಂ ಮನಂಗೊಳೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥
ತೀಮಹಿಗೆ ನೆಗೞೆ ಪೇೞ್ದಂ ।
ದಾ಼ ಱದರತನಯನೀವಚೋಲಂಕೃತಿಯಂ ॥ 961

ವೃ ॥ ಸ. .ಕಲಾವಿದಂ ಮದವಿದೂರನುದಾರನಮತ್ಸರಂ ಗುಣಾ ।
ಧಿಕನಭಿಮಾ[10]ನತುಂಗನವದಾತಯ.ಶಂ ವಿಬುಧೈಕವತ್ಸಲಂ ॥
ಸುಕವಿ ಸರಸ್ವತೀವದನಮಂಗಳದರ್ಪ್ಪಣನೆಂದು ಕೂ[11]ರ್ತ್ತು ಕೀ ।
ರ್ತ್ತಿಕುಮನುರಾಗದಿಂ ವಸುಮತೀವಳಯಂ ಕವಿನಾಗವರ್ಮ್ಮನಂ ॥ † 962

ಸರಭಸತೆಯಿಂ ಮತ್ತೊಂದಜ್ಞಾನದಿಂದುಚಿತೋಕ್ತಿಯೊಳ್ ।
ಪೊರೆಯದಿದು ತಾನಿನ್ನೊಂದೇನಾನುಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ ಮ ॥
ತ್ಸರವಿರಹಿತರ್ ಪಾರೋಭಾಗ್ಯವ್ಯಪೇತವ.ನಸ್ಕರ ।
ಕ್ಕರಿಗರಧಿಕಪ್ರಜ್ಞರ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ತಿರ್ದ್ದಗೆ ದೋಷಮಂ ॥ 963

---

1 ಪತಾಕಪ್ರಕರಿ. 2 ಸು. 3 ಸಾಧ್ಯಂಗಳ್. 4 ಕವಿಸಮಯಮಂ. 5 ಮಾರ್ಗ್ಗದೊಳೆತಿಳಿಯೆ ಪೇೞ್ದಂಚೆತಂಗಿಂ ॥ 6 ಭ್ರಾಂತಿನಿಸು ಪೊರ್ದ್ದದಿಲ್ಲಿನ್ನಂ । * ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಾಪ್ತಯಾಗಿದೆ. 7 ಶೇಶೀಯಂ. 8 ನತಿ. 9 ಹರಣಂ ಪ್ರಸಾಧಕ. 10 ಮಾನಿ. 11 ನಾತೆ. † ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ವೃ ॥ ಮಂದರಶೈಲದಂತೆ ದಿವಿಜಾಪಗೆಯಂತೆ ಪಯೋಧಿಯಂತೆ ಪೆಂ ।
ಪಿಂ ದೊರೆವೆತ್ತ ದೇವಕುಲದಂತೆ ದಿಶಾಗಜರಾಜಿಯಂತೆ ಸೂ ॥
ರ್ಯೇಂದುಗಳಂತೆ ತಾರಗೆಗಳಂತೆ ಸನಾತನವೇದದಂತೆ ನಿ ।
ಲ್ಕೆಂದುಮವಿಘ್ನತಾಪ್ರಸರಮಿಂತಿದು ಕೂರ್ತು ಸಮಸ್ತಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥ 964

ಕಂ॥ ಛಂದೋವಿಚಿತಿಯಲಂಕೃತಿ ।
ಸಂಪಭಿಧಾನ . ಕೋಶಮೆಂಬಿವು ವಾಕ್ ಶ್ರೀ ॥
ಸುಂದರಿಗೆ ರಕ್ಷಮಂಡನ ।
ಖಂಡದೊಳಿರ್ದ್ದಪುವು ನಾಗವರ್ಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳ್ ॥ 965

ಇದು ಸಕಲಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀ ರಾಜಹಂಸಾಯ
ಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಶ್ರೀಮನ್ನಾಗ
ವರ್ಮ್ಮಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವ
ಲೋಕನದೊಳ್ ಕವಿಸಮಯ
ಮೆಂಬುದು ಪಂಚಮಾ
ಧಿಕರಣಂ.

ERRATA.

ಶುದ್ಧಿಪತ್ರಂ.

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.
7	3	ಪೊಗೞಿದಿರ್ಪ್ವವೆ	ಪೊಗೞಿದಿರ್ಪ್ಪವೆ
14	1	ಶಿಸುಗಲ್	ಕಿಸುಗಲ್
39	9	ಇಕಾರೈತ್ವಮುಮಂ	ಎಕಾರೇತ್ವಮುಮಂ
41	20	ಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ	ಅಪರಾರ್ದ್ಧಕ್ಕೆ (ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
49	13	ವೇೞ್ವುದದರ್ಕ್ಕೆ	ಪೇೞ್ವುದದರ್ಕ್ಕೆ
,,	14	ಟೀಕುವೇೞ್ವುದೆನೆ	ಟೀಕು ಪೇೞ್ವುದೆನೆ
52	15	ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ॥	ಸಮಾಸಪ್ರಕರಣಂ ತೃತೀಯಂ ॥
53	3	ಶಬ್ದಮುಕ್ಕಂ	ಶಬ್ದಮುಕ್ತಂ
60	24	ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ॥	ತದ್ಧಿತಪ್ರಕರಣಂ ಚತುರ್ತ್ಥಂ ॥
68	29	ಅಯ್ದನೆಯಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ॥	ಆಖ್ಯಾತಪ್ರಕರಣಂ ಪಂಚಮಂ ॥
74	20	ಬಸಿರ್	ಬಸಿಱ್
75	1	ಕಾವ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥ	ವಾಕ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ತ್ಥ(ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
,,	19	ವ್ಯವಹಿತಾನ್ವಯಂ	ವ್ಯವಹಿತಾಹ್ವಯಂ
77	11	ಮಾಯಾ	ಮಾಯಾರ್
78	12	ಅ॥	ಶ್ಲೋ ॥
79	4	ಸಂಸೃತಿಯಂ	ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂ
82	14	ಸುಕುಮಾರೋಜ	ಸುಕುಮಾರಾಜ
83	13	ಎಂಬುದಕ್ಕಂನೇಯಂ	ಎಂಬುದಕ್ಕಮನೇಯಂ
93	6	ಗ್ರಾಮೆ	ಗ್ರಾಮ್ಯೆ
,,	24	ಪದಗತಪಾಚಂ	ಪದಗತಪಾತಂ
95	5	ಪಾದಂಗಳ್ಗಂ	ಪಾತಂಗಳ್ಗಂ
96	5	ಕೆಯ್ಯುದ್ದಮೆ	ಕೆಯ್ಯುಗ್ಗಮೆ
106	3,4	ತೋಳ. ॥ ಳ್ತ್ತರು	ತಾಳತ ॥ ತ್ವರ
119	14	ಅರ್ತ್ಥಾಂತರಂಪ್ರಸಂಗ	ಅರ್ತ್ಥಾಂತರಪ್ರಸಂಗೆ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.
120	14	ಮಾನ್ಯಮೆತದುರ್ಗ	ಮಾನ್ಯಮಾತದುರ್ಗ
135	15	ಕರುಣಾತ್ಮಕವಿಪ್ರಲಂಭಂ	ಕರುಣಾತ್ಮಕಂ
144	23	ನದೀಲೀಲೆಯಂ	ನಟೀಲೀಲೆಯುಂ

ಷರಾ— 297ನೆಯ ಮತ್ತು 452ನೆಯ ಪದ್ಯಗಳು ಸೂತ್ರಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು 65½ ಸೂತ್ರವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯದನ್ನು 103½ ಸೂತ್ರವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

OTHER READINGS.

ಪಾಠಾಂತರಗಳು.

———:0:———

ನಾಗವರ್ಮನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಪಾಠಾಂತರಗಳು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
4	24	ವೀಗಿರಿವರ	ದಾಖಗನಗ
7	18	ಮಾಱ್ಕೆಯೊಳೆ	ಮಾಱ್ಕೆಯೊಳ್
,,	34	ಸರಸ್ವತೀಮಣಿಹಾರಾ	ಸರಸ್ವತೀಮುಖತಿಲಕಾ
10	7	ಬಾಱ್ವೆಣಂ	ಪೋಱ್ವೆಣಂ
,,	,,	ಸಮ್ಮನ ಸೂಲಮಾಲದೊಳ್	ಬೊಮ್ಮನ ಸೂಲಮಾಗಲಾ
,,	8	ಸಂದಣಿಯಾಗಿ	ಸಂದಣಿಗೊಂಡು
,,	9	ದಱಿಯಲ್ಕೆ ಮಾಡಿದಡೆ	ಬಿಱಿಯಲ್ಕೆ ಮಾಡಿದೊಡೆ
,,	11	ಕಣ್ಬೊಲನಾಗಿ	ಕಣ್ಬೊಲನಾಗೆ
11	15	ದುದ್ಘ	ದುತ್ಕ
13	3	ಎಣೆಗೆಮರ್ಪ್ಪೊಡಂ	ಎಣೆಯೆನಿಪ್ಪೊಡಂ
17	31	ಕೂಡುವರಬಲೇ	ಬೆರಸುವರಬಲೇ
19	8	ತಾಳ್ದಿದಂ	ಪೊದ್ದಿರ್ದಂ
21	7	ಕೆಯ್ಪಿಡಿ	ಕೆಯ್ವೊಡೆ
,,	10	ಎರ್ದೆಗಾಣ್ಮ	ಎರ್ದೆಯಾಣ್ಮ
,,	30	ನಿಂದಗ್ನಿ	ಸಂದಗ್ನಿ
22	12	ಸುರತಾಲಯಮಂ	ಸುರಸಾಲಯಮಂ
,,	14	ನೋಡುತಿರ್ಪುದೇ	ನೋಡುತಿರ್ಪ್ಪರೇ
,,	29	ತಡವಲ್ತೇ	ತಡೆವಂತೇಂ
25	5	ಬಗೆದರಿಲ್ಲ	ಬಗೆದುದಿಲ್ಲ
26	17	ಳೆನತುತಂದೆಯು	ಳೆನಿತುಮಾಱಿದ
27	6,7,8	ಅದು	ಇದು
,,	8	ವಟ್ಟಮಂತದು	ಛತ್ರಮಿಂತಿದು
,,	,,	ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೊಂದೆ	ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯೊಂದು
31	18,19	ಕೇ । ಳೀಯಲ್	ಕೊ । ಳ್ಳೀಯಲ್

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
34	18	ಸಲಿಪೇೞ್ವುದುಕಲ್ತು	ನೆಱೆಪೇೞ್ವುದುಗಲ್ತು
,,	20	ಅದಾವೆಡೆಗವಲ್ತದುಕಲ್ಪಿ	ಅದಾರಬಗೆಗಲ್ತದುಕಬ್ಬ
,,	22	ಲಾಳಿವಾಯ್, ಕೆಂದಳಂ	ತೊಂಡೆವಾಯ್, ಸೆಳ್ಳುಗುರ್
,,	24	ಬಯಸಿ	ಬಳಸಿ, ಬೆರಸಿ
,,	24,25	ಪೆರ್ಮೊರ್ಕಲೆ	ಕಣ್ಗೊಳ
,,	25	ಮಹೀವಲ್ಲಭಂ	ಮಹೀಪಾಲಕಂ
35	8	ಸರಲುಂ	ಕೋಲುಂ
36	18	ಮುಗಿಲಂ	ಮುಗಿಲೊಳ್
37	26	ಚಟ್ಟು	ಭಟ್ಟು
39	18	ಎಂತುಂ	ಎಂದುಂ
40	8	ಅರ್ತ್ಥಸೃಷ್ಟಿ	ಅರ್ತ್ಥದೃಷ್ಟಿ
,,	10	ಕಸವನೆ	ಕಸವುಂ
42	28	ಗಂಧಂ	ವರ್ಣ್ಣಂ
44	12	ಬಳ್ಗೊಂಬುವುಂ	ಬಳ್ಗೊಂಬುಗಳ್
,,	21	ಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ	ಕೊಂಡಲ್ಲಿಗೆ
,,	24	ನೀಪಿಕಳ್ಗೆ	ಗಿಳಿಯುಕಳ್ಗೆ
,,	26	ಮೀಱುದನಂ	ಮೀಱುಜನಂ
,,	29	ಆಯುವುಂಟೆನೆ	ಆಯುಮುಂಟೆನೆ
,,	32	ನಾಲ್ವರ್ಗ್ಗೆ	ಸುರಜನರ್ಗೆ, ಕಲ್ಪಜರ್ಗೆ
,,	,,	ದುಃಖದತೆಜನಂ	ದುಃಖಕ್ರಮಮುಂ
45	2	ಇಂಬಾಗಿ	ಇಂಪಾಗಿ
,,	4	ಕುರುವುಂಕ್ಷಣದೊಳ್	ಕುರುವುಂಪೇಗಂ
,,	15	ಯೋಜನಮುಱ್ದು	ಯೋಜನಮುಮರ್ದ್ದು
,,	27	ನೆಲೆಗುಯ್ದುನೆಂಬುದ	ನೆಲೆಗುಯ್ದುದೆಂಬುದ
46	10	ಪಯಿಂಜಾಸಿರ್ವ್ವರಂ	ಪಯಿಂಛಾಸಿರ್ವ್ವರಂ
47	2	ಪುಡಿಕೆ	ಪುಟಿಕೆ
,,	27	ಮುದ	ಮದ
,,	28,29	ಸಂ ॥ ಮುದ	ಯಾ ॥ ಸ್ಪದ
,,	29	ಚೆಲ್ವೂರರೂರ	ಪೆಂಪೂರರೂರ
,,	34	ನಡೆನೋಡಿ	ಮಿಗೆನೋಡಿ
,,	34,35	ಗುಣಂಪೊದ । ಱ್ಳವಡೆ	ಗುಣಂಗಳಂ । ತಳವಡೆ
48	10	ಪಾಯ್ದುದು	ಪಾಯ್ವುದು
49	11	ರಸಮರ್ತ್ಥಮುಮಕ್ಕರಮುಂ	ರಸದರ್ತ್ಥಮನಕ್ಕರಮಂ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
50	9	ವರೆಗಂದುಶ್ಯಾಸನ	ವರವಹಾದುಶ್ಯಾಸನ
,,	10	ಜ್ಝ್ವಸಿತಾ	ಷ್ಣಸೃತಾ
51	1	ನಿಡುಪು	ಪಿಡುಪು
,,	2	ಮಿಂತುಸಂದಂದಿನಿಬರ	ವುಂತೆಲುಂದದಿಸಿರುಳೊಳ
,,	4	ಪೋಯ್ತಿಂತು	ಬೆಳಗಾಯ್ತು
52	25	ಮೂಂದರಿಗಂ	ಮೂಂದುರಿಗಂ
55	13	ದೃಢವೇತ್ರ, ಕತದುಪ್ಪ್ರವೇಕ	ಪರಿವೇತ್ರ, ಸತತಪ್ರವೇಶ
,,	14	ಸಂಗತ	ಸಂಕುಲ
,,	15	ತಿರೆತತ, ತತವಿದ್ರುಮ	ತುರುತರ, ನವವಿದ್ರುಮ
57	24	ನೀಱಿಂ, ಕರೆಯೆ	ನೀಱಿಗೆ, ಕಳೆಯೆ
58	22	ಅದನಂತು	ಅದನಂತೆ, ಅದನೆತ್ತೆ, ಅದನೊತ್ತಿ
65	23	ಅಡಂಗಿನಿಲ ಭ್ರಮರಿಯೊಳ್	ಅಡಂಗು ನಿಲ್ ಭ್ರಮರಿವೋಲ್
71	14	ಏನೇನುಂ	ಏನೇನೋ
,,	15	ರುಂಮುದ	ರಾಮುದ
,,	15,16	ಅವರ್ಗಂ । ತೇನೇತಱೊಳ್	ಅವರ್ಗೆ । ಸೇನೇತಱೊಳ್
,,	16	ಆಯ್ತುದ	ಆದುದ
80	11	ಮೃಗಂದಲಂಜಿಸುವವಂ	ಮೃಗಂಗಳೋಡ್ಡಿಸುವವಂ
,,	12	ಕೆಯ್ಕೊಳಂ	ಕಯ್ಬನಂ
,,	13	ಬಿಂಪದಂತೆ ಬಂ	ಬಿಂದದಂದದಿಂ
84	23	ಮುಡು	ಮುಡಿ
100	25,26	ಮ ॥ ಲ್ಪೊಗೆದಿರೆ	ಮ ॥ ಲ್ಪುಗಿದಿರೆ
102	4	ಉರ್ವ್ವಿಗಳಲ್ಲಿ	ಉರ್ವ್ವರಿಲ್ಲ
106	3,4	ತೋಳ . ॥ ಳ್ತುರು	ತಾಳತ ॥ ತ್ವರ
,,	5	ಮುಗ್ಧೆಯುದೇಂವಿದಗ್ಧೆಯೋ	ಮುಗ್ಧೆಕರಂವಿದಗ್ಧೆವೋಲ್
107	3	ಪದದೊಳ್	ಪದದೊಳೆ
,,	15	ನೃತ್ಯಮಿತ್ತಲ್	ನೃತ್ತಮುತ್ತಲ್
,,	17	ಅತ್ತಲಾಮಹೀಶನ	ಇತ್ತಲಧಿಕವಿಭವನ
111	5	ಪೋಲಿಪರಂತದೇಂ ಮರುಳರೋ	ಪೋಲಿಸುವಂತುಟಾಂಮರುಳನೇ
,,	25	ಗುಹಾಚಳಕ್ಕೆ	ಗುಹಾತಳಕ್ಕೆ
126	27	ಖಳರಭಿವಂದ್ಯರ್	ಖಳರುಂವಂದ್ಯರ್
130	19	ಕುಳಿರ್ವಾಲಿ	ತಳಿವಾಲಿ
131	2	ಪೊದಲ್ದಿ	ಪೊದಳ್ದಿ
,,	3,4	ಬ ॥ ಜ್ಜನೆ ಬಸಿಯುತ್ತುಮಿಂದು	ಬ ॥ ಜ್ಜನೆಬಸಿವಿಂದುಕಾಂತ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
132	10	ತರಳತಾತಾವ್ರು	ತರಳತಾತಾವ್ರು
,,	13	ನೆರದಿರದಿದಿರಂ	ನೆರದಿದಿರಿದಿರೊಳ್
,,	15	ಪೆಱಪೆಱವುಘಟಾಬಂಧವೇಂ ಭಂಡ	ಮನುಜಗಜಘಟಾಬಂಧಮೇ ಬಂಧ
,,	16	ಸಮರಾಟೋಪಮಂತಾಲ್ದಿ ನಿಂದಂ	ಸಮರೋತ್ಸಾಹಸಂಪನ್ನ ನಾದಂ
135	7,8	ಇಂತೆನೀನುಮೆ ‖ ನ್ನನೆ	ಅಂತೆ ನೀನೆ ಕೆ ‖ ಮ್ಮನೆ
137	7	ಕನ್ನೆರ್ತ್ತರಂ	ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ
139	24	ಬಿದ್ದು	ಸತ್ತು
,,	,,	ಚೆನ್ನಪೊಂಗರಂ	ಚೆನ್ನಗಂಡರಂ
143	20	ರಾಯಭೂರಿತನಂ	ರಾಯಚಾರಿಕನಂ
,,	22	ಪಾಂತದ	ಪಾಂತಂ
,,	,,	ಪೊಳೆವ	ಪೆಳಗೆ
144	8,9	ಬ । ಚ್ಚಲನೆಳದೋಂಟದೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಲ್	ಬು । ಳ್ಪಲನಿರಪ್ರೊಲ್ಪರಿಯಲೊ ೞಿಯಿಸಲ್
146	6	ಪಾಪಲೇಶ್ಯಾ	ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯಾ
,,	8	ಕಡುಗಲಿಯರವಂದಿರ್	ಕರಿಕರ್ಪೇಡಿಗಳತಿ
149	22	ಗಿಳಮುವು	ಗಿಳನುವು
,,	,,	ತವೆನುಂಗಿದುದೊಂದು	ಗಳೆನುಂಗುವುದೊಂದು
,,	24	ಕರ	ಖರ, ಕರಿ
,,	25	ಸೇಡು	ಸೇದೆ
150	2,3	ಇವಲ್ಲವು ‖ ದ್ಧುರ	ಇವಲ್ಲವಿಂ ‖ ದುರು
,,	4	ಮಕರಾಕರಂ	ಸಳೆಸಾಗರಂ
,,	24,25	ಪ್ರಟ್ಟಪ್ರೋ ‖ ಗದು	ಪ್ರಟ್ಟಪ್ರೋ ‖ ಗದು
151	14	ತ್ತರ್ನವಮಂಸೀಂನೋಡಲಲಿತ ಕೇಕಾನ್ವಿತವಮಂ	ತ್ತರ್ನಂಗಳಂನೋಡುವುದನ ಮದಗಜಗಮನೇ
153	13,14	ತೆ ‖ ಳ್ವಱಿದೆ	ದೆ ‖ ಳ್ವಱಿಸೆ
,,	22	ಇಲ್ಲೆರಬಿನಿತೆ	ಇಲ್ಲೆಂಬಿನಿತೆ
,,	24	ಎಂಬಂತು	ಎಂಬಂತೆ
154	6	ಕಲಂಕೆಯುಂ	ಕಲಂಕೆಮೋಘ
,,	8	ನಾಕೆರ್ೞೆಳೆತಪ್ಪುದೊ	ನಾಂತೊಳಕಾದುದೊ
,,	12	ಸಂಸ್ತುತ್ಯಕೀರ್ತ್ತಿ	ಸಂಸಿದ್ಧಕೀರ್ತ್ತಿ
,,	13	ಕ್ಷತ್ರಕುಲ	ಕ್ಷತ್ರಮಣಿ

ಪುಟ.	ಪಙ್ಕ್ತಿ.	ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಠ.	ಪಾಠಾಂತರ.
157	20	ಶಿಖಾ	ಶಿಲಾ
158	2	ನೆಯ್ದಿಲನೀಳ್ದಮಾಲೆ	ನೀಲಸರೋಜಮಾಲೆ
,,	3	ದುದಿರ್ದ	ದುದಿರ್ದು
,,	4	ಇಲ್ಲದದೆಲ್ಲಿ	ಇಲ್ಲಿದಲಿಲ್ಲ
,,	8	ದಳನ್ನೀಳಸರೋಜರೋಚಿ	ದಳತ್ಪಂಕಜಪತ್ರಶೋಭಿ
159	21	ಬಣ್ಣಿಸೆ	ಕೀರ್ತಿಸೆ
,,	26	ಯೋಜನಕ್ಕಮಂತೊಂದೊಂದಂ	ಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರೆದೊಂದೊಂದಂ
164	3	ತಾರಗೆಗಳಂತೆ	ತಾರೆಗಣದಂತೆ
,,	4	ಕೂರ್ತು	ಕೂಡೆ

APPENDIX I

ಪರಿಶಿಷ್ಟ I

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ದಂಡಿ, ರುದ್ರಟ, ವಾಮನ, ಭಾಮಹ ಮೊದಲಾದ ಆಲಂಕಾರಿಕರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು.

:O:

ಸೂ = ಸೂತ್ರ. ಉ = ಉದಾಹರಣೆ.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
424	ನೈಸರ್ಗಿಕೀ ಚ ಪ್ರತಿಭಾ । ಶ್ರುತಂ ಚ ಬಹು ನಿರ್ಮಲಂ ॥	
	ಅಮಂದಶ್ಚಾಭಿಯೋಗೋಸ್ಯಾಃ । ಕಾರಣಂ ಕಾವ್ಯಸಂಪದಃ ॥	1--103
455 (ಸೂ)	ಅಪಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ । ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ॥	
	ಶಬ್ದಹೀನಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ವಿಸಂಧಿಕಂ ॥	3—125
471 } 476 } (ಸೂ)	ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕ । ನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ ॥	
	ಇತಿ ದೋಷಾ ದಶೈವೈತೇ । ವರ್ಜ್ಯಾಃ ಕಾವ್ಯೇಷು ಸೂರಿಭಿಃ ॥	3—126
	ವಿರೋಧಸ್ಸಕಲೋಪ್ಯೇಷ । ಕದಾಚಿತ್ಕವಿಕೌಶಲಾತ್ ॥	
	ಉತ್ಕ್ರಮ್ಯ ದೋಷಗಣನಾಂ । ಗುಣವೀಥೀಂ ವಿಗಾಹತೇ ॥	3—179
459 (ಸೂ)	ಅವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ । ಯದಿ ಭೂಯೋಪಿ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥	
	ಅರ್ಥತಃ ಶಬ್ದತೋ ವಾಪಿ । ತದೇಕಾರ್ಥಂ ಮತಂ ಯಥಾ ॥	3—135
	ಅನುಕಂಪಾದ್ಯತಿಶಯೋ । ಯದಿ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿವಕ್ಷ್ಯತೇ ॥	
	ನ ದೋಷಃ ಪುನರುಕ್ತೋಪಿ । ಪ್ರತ್ಯುತೇಯಮಲಂಕ್ರಿಯಾ ॥	3—137
460 (ಉ)	ಉತ್ಕಾಮುನ್ಮನಯಂತ್ಯೇತೇ । ಬಾಲಾಂ ತದಲಕತ್ವಿಷಃ ॥	
	ಅಂಭೋಧರಾಸ್ತಟಿತ್ವಂತೋ । ಗಂಭೀರಾಃ ಸ್ತನಯಿತ್ನವಃ ॥	3—136
465 (ಸೂ)	ಏಕವಾಕ್ಯೇ ಪ್ರಬಂಧೇ ವಾ । ಪೂರ್ವಾಪರಪರಾಹತಂ ॥	
	ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತಯಾ ವ್ಯರ್ಥ । ಮಿತಿ ದೋಷೇಷು ಪಠ್ಯತೇ ॥	3—131
	ಅಸ್ತಿ ಕಾಚಿದವಸ್ಥಾ ಸಾ । ಸಾಭಿಷಂಗಸ್ಯ ಚೇತಸಃ ॥	
	ಯಸ್ಯಾಂ ಭವೇದಭಿಮತಾ । ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಾಪಿ ಭಾರತೀ ॥	3—133
466 (ಉ)	ಜಹಿ ಶತ್ರುಬಲಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ । ಜಯ ವಿಶ್ವಂಭರಾಮಿಮಾಂ ॥	
	ತವ ನೈಕೋಪಿ ವಿದ್ವೇಷ್ಟಾ । ಸರ್ವಭೂತಾನುಕಂಪಿನಃ ॥	3—132

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
467 (ಉ)	ಪರದಾರಾಭಿಲಾಷೋ ಮೇ । ಕಥಮಾರ್ಯಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ ॥	
	ಪಿಬಾಮಿ ತರಲಂ ತಸ್ಯಾಃ । ಕದಾ ನು ದಶನಚ್ಛದಂ ॥	3–134
468 (ಸೂ)	ಉದ್ದೇಶಾನುಗುಣೋಽರ್ಥಾನಾ । ಮನೂದ್ದೇಶೋ ನ ಚೇತ್ಕೃತಃ ॥	
	ಅಪಕ್ರಮಾಭಿಧಾನಂ ತಂ । ದೋಷಮಾಚಕ್ಷತೇ ಬುಧಾಃ ॥	3–145
	ಯತ್ನಃ ಸಂಬಂಧವಿಜ್ಞಾನ । ಹೇತುಕೋಽಪಿ ಕೃತೋ ಯದಿ ॥	
	ಕ್ರಮಲಂಘನಮಪ್ಯಾಹುಃ । ಸೂರಯೋ ನೈವ ದೂಷಣಂ ॥	3–146
469 (ಉ)	ಸ್ಥಿತಿನಿರ್ಮಾಣಸಂಹಾರ । ಹೇತವೋ ಜಗತಾಮಮೀ ॥	
	ಶಂಭುನಾರಾಯಣಾಂಭೋಜ । ಯೋನಯಃ ಪಾಲಯಂತು ವಃ ॥	3–145
474 (ಉ)	ಕರ್ಪೂರಪಾದಪಾಮರ್ಶ । ಸುರಭಿರ್ಮಲಯಾನಿಲಃ ॥	3–165
477 (ಉ)	ಸತ್ಯಮೇವಾಹ ಸುಗತಃ । ಸಂಸ್ಕಾರಾನವಿನಶ್ವರಾನ್ ॥	
	ತಥಾಹಿ ಸಾ ಚಕೋರಾಕ್ಷೀ । ಸ್ಥಿತೈವಾದ್ಯಾಪಿ ಮೇ ಹೃದಿ ॥	3–174
478 (ಉ)	ಅಸಾವನುಪನೀತೋಽಪಿ । ವೇದಾನಧಿಜಗೇ ಗುರೋಃ ॥	
	ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಃ ಸ್ಫಟಿಕೋ । ನ ಸಂಸ್ಕಾರಮಪೇಕ್ಷತೇ ॥	3–178
479 (ಸೂ)	ಶ್ಲೋಕೇಷು ನಿಯತಸ್ಥಾನಂ । ಪದಚ್ಛೇದಂ ಯತಿಂ ವಿದುಃ ॥	
	ತದಪೇತಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಶ್ರವಣೋದ್ವೇಜನಂ ಯಥಾ ॥	3–152
482 (ಸೂ)	ವರ್ಣಾನಾಂ ನ್ಯೂನತಾಧಿಕ್ಯೇ । ಗುರುಲಘ್ವಯಥಾಸ್ಥಿತಿಃ ॥	
	ತತ್ರ ತದ್ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ಸ್ಯಾ । ದೇಷದೋಷಸ್ಸುನಿಂದಿತಃ ॥	3–156
500 } 521 } (ಸೂ)	ಶ್ಲೇಷಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಸಮತಾ । ಮಾಧುರ್ಯಂ ಸುಕುಮಾರತಾ ॥	
	ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರುದಾರತ್ವ । ಮೋಜಃಕಾಂತಿಸಮಾಧಯಃ ॥	1–41
	ಇತಿ ವೈದರ್ಭಮಾರ್ಗಸ್ಯ । ಪ್ರಾಣಾ ದಶ ಗುಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥	
	ಏಷಾಂ ವಿಪರ್ಯಯಃ ಪ್ರಾಯೋ । ದೃಶ್ಯತೇ ಗೌಡವರ್ತ್ಮನಿ ॥	1–42
501 (ಸೂ)	ಸಮಂ ಬಂಧೇಷ್ವವಿಷಮಂ । ತೇ ಮೃದುಸ್ಫುಟಮಧ್ಯಮಾಃ ॥	
	ಬಂಧಾ ಮೃದುಸ್ಫುಟೋನ್ಮಿಶ್ರ । ವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸಯೋನಯಃ ॥	1–47
505 (ಸೂ)	ಶ್ಲಿಷ್ಟಮಸ್ಪೃಷ್ಟಶೈಥಿಲ್ಯ । ಮಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರೋತ್ತರಂ ॥	1–43
	ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿರನೇಯತ್ವ । ಮರ್ಥಸ್ಯ...... ॥	1–73
512 (ಸೂ)	ಪ್ರಸಾದವತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ । ಪ್ರತೀತಿಸುಭಗಂ ವಚಃ ॥	1–45
	ಅನಿಷ್ಠುರಾಕ್ಷರಪ್ರಾಯಂ । ಸುಕುಮಾರಮಿಹೇಷ್ಯತೇ ॥	1–69
515 (ಸೂ)	ಓಜಸ್ಸಮಾಸಭೂಯಸ್ತ್ವಂ ।	1–80
	ಶ್ಲಾಘ್ಯೈರ್ವಿಶೇಷಣೈರ್ಯುಕ್ತ । ಮುದಾರಂ ಕೈಶ್ಚಿದಿಷ್ಯತೇ ॥	1–79
519 (ಸೂ)	ಅನ್ಯಧರ್ಮಸ್ತತೋಽನ್ಯತ್ರ । ಲೋಕಸೀಮಾನುರೋಧಿನಾ ॥	
	ಸಮ್ಯಗಾಧೀಯತೇ ಯತ್ರ । ಸಸಮಾಧಿಃ ಸ್ಮೃತೋ ಯಥಾ ॥	1–93

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
525 (ಸೂ)	ಅವ್ಯಪೇತವ್ಯಪೇತಾತ್ಮಾ । ವ್ಯಾವೃತ್ತಿರ್ವರ್ಣಸಂಹತೇಃ ॥	
	ಯಮಕಂ ತಚ್ಚ ಪಾದಾನಾ । ಮಾದಿಮಧ್ಯಾಂತಗೋಚರಂ ॥	3—1
555 (ಸೂ)	ವರ್ಣಾವೃತ್ತಿರನುಪ್ರಾಸಃ । ಪಾದೇಷು ಚ ಪದೇಷು ಚ ॥	
	ಪೂರ್ವಾನುಭವಸಂಸ್ಕಾರ । ಬೋಧಿನೀ ಯದ್ಯದೂರತಾ ॥	1—55
593 (ಸೂ)	ಕ್ರೀಡಾಗೋಷ್ಠೀವಿನೋದೇಷು । ತಜ್ಜ್ಞೈರಾಕೀರ್ಣಮಂತ್ರಣೇ ॥	
	ಪರವ್ಯಾಮೋಹನೇ ಚಾಪಿ । ಸೋಪಯೋಗಾಃ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾಃ ॥	3—97
610 (ಉ)	ಕಂಠೇ ಕಾಲಃ ಕರಸ್ಥೇನ । ಕಪಾಲೇನೇಂದುಶೇಖರಃ ॥	
	ಜಟಾಭಿಃ ಸ್ನಿಗ್ಧತಾಮ್ರಾಭಿ । ರಾವಿರಾಸೀದ್ವೃಷಧ್ವಜಃ ॥	2—12
612 (ಉ)	ಬಧ್ನನ್ನಂಗೇಷು ರೋಮಾಂಚಂ । ಕುರ್ವನ್ ಮನಸಿ ನಿರ್ವೃತಿಂ ॥	
	ನೇತ್ರೇ ಚಾಮೀಲಯನ್ನೇಷ । ಪ್ರಿಯಾಸ್ಪರ್ಶಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥	2—11
621 (ಸೂ)	ಅರ್ಥಮಿಷ್ಟಮನಾಖ್ಯಾಯ । ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಸ್ಯೈವ ಸಿದ್ಧಯೇ ॥	
	ಯತ್ಪ್ರಕಾರಾಂತರಾಖ್ಯಾನಂ । ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ತದಿಷ್ಯತೇ ॥	2—295
629 (ಉ)	ಅನಭ್ಯಾಸೇನ ವಿದ್ಯಾನಾ । ಮಸಂಸರ್ಗೇಣ ಧೀಮತಾಂ ॥	
	ಅನಿಗ್ರಹೇಣ ಚಾಕ್ಷಾಣಾಂ । ಜಾಯತೇ ವ್ಯಸನಂ ನೃಣಾಂ ॥	2—247
637 (ಉ)	ಕದಾ ನೌ ಸಂಗಮೋ ಭಾವೀ । ತ್ಯಾಕೀರ್ಣೇ ವಕ್ತುಮಕ್ಷಮಂ ॥	
	ಅವೇಕ್ಷ್ಯ ಕಾಂತಮಬಲಾ । ಲೀಲಾಪದ್ಮಂ ನ್ಯಮೀಲಯತ್ ॥	2—261
639 (ಸೂ)	ಲೇಶೋ ಲೇಶೇನ ನಿರ್ಭಿನ್ನ । ವಸ್ತುರೂಪನಿಗೂಹನಂ ॥	2—265
642 (ಸೂ)	ಶಬ್ದೋಪಾತ್ತೇ ಪ್ರತೀತೇ ವಾ । ಸಾದೃಶ್ಯೇ ವಸ್ತುನೋರ್ದ್ವಯೋಃ ॥	
	ತತ್ರ ಯದ್ಭೇದಕಥನಂ । ವ್ಯತಿರೇಕಃ ಸ ಕಥ್ಯತೇ ॥	2—180
643 (ಉ)	ತ್ವಂ ಸಮುದ್ರಶ್ಚ ದುರ್ವಾರೌ । ಮಹಾಸತ್ವೌ ಸತೇಜಸೌ ॥	
	ಅಯಂ ತು ಯುವಯೋರ್ಭೇದಃ । ಸ ಜಡಾತ್ಮಾ ಪಟುರ್ಭವಾನ್ ॥	2—185
654 (ಉ)	ಮಾನಮಸ್ಯಾ ನಿರಾಕರ್ತುಂ । ಪಾದಯೋರ್ಮೇ ಪತಿಷ್ಯತಃ ॥	
	ಉಪಕಾರಾಯ ದಿಷ್ಟ್ಯೈತ । ದುದೀರ್ಣಂ ಘನಗರ್ಜಿತಂ ॥	2—299
655 (ಉ)	ವಿಕಸಂತಿ ಕದಂಬಾನಿ । ಸ್ಫುಟಂತಿ ಕುಟಜದ್ರುಮಾಃ ॥	
	ಉನ್ಮೀಲಂತಿ ಚ ಕಂದಲ್ಯೋ । ದಲಂತಿ ಕಕುಭಾನಿ ಚ ॥	2—117
679 (ಸೂ)	ನ ಲಿಂಗವಚನೇ ಭಿನ್ನೇ । ನ ಹೀನಾಧಿಕತಾಪಿ ವಾ ॥	
	ಉಪಮಾದೂಷಣಾಯಾಲಂ । ಯತ್ರೋದ್ವೇಗೋ ನ ಧೀಮತಾಂ ॥	2—51
682 (ಉ)	ಖದ್ಯೋತೋ ಭಾತಿ ಭಾನುವತ್ ॥	2—55
685 (ಸೂ)	ವಸ್ತು ಕಿಂಚಿದುಪನ್ಯಸ್ಯ । ನ್ಯಸನಾತ್ತತ್ಸಧರ್ಮಣಃ ॥	
	ಸಾಮ್ಯಪ್ರತೀತಿರಸ್ತೀತಿ । ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾ ಯಥಾ ॥	2—46
	ಉಪಮೈವ ತಿರೋಭೂತ । ಭೇದಾ ರೂಪಕಮುಚ್ಯತೇ ॥	2—66

[illegible] ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಶ್ಲೋಕ.	
686 (ಉ)	ನೈಕೋಽಪಿ ತ್ವಾದೃಶೋಽದ್ಯಾಪಿ । ಜಾಯಮಾನೇಷು ರಾಜಸು ॥	
	ನನು ದ್ವಿತೀಯೋ ನಾಸ್ತ್ಯೇವ । ಪಾರಿಜಾತಸ್ಯ ಪಾದಪಃ ॥	2—47
690 (ಉ)	ಅಕಸ್ಮಾದೇವ ತೇ ಚಂಡಿ । ಸ್ಫುರಿತಾಧರಪಲ್ಲವಂ ॥	
	ಮುಖಂ ಮುಕ್ತಾರುಚೋ ಧತ್ತೇ । ಘರ್ಮಾಂಭಃಕಣಮಂಜರೀಃ ॥	2—71
691 (ಉ)	ವಲ್ಗಿತಭ್ರು ಗಲದ್ಧರ್ಮ । ಜಲಮಾಲೋಹಿತೇಕ್ಷಣಂ ॥	
	ವಿವೃಣೋತಿ ಮದಾವಸ್ಥಾ । ಮಿದಂ ವದನಪಂಕಜಂ ॥	2—73
	ಮದರಕ್ತಕಪೋಲೇನ । ಮನ್ಮಥಸ್ತ್ವನ್ಮುಖೇಂದುನಾ ॥	
	ನರ್ತಿತಭ್ರೂಲತೇನಾಲಂ । ಮರ್ದಿತುಂ ಭುವನತ್ರಯಂ ॥	2—80
697 (ಸೂ)	ಪ್ರತಿಷೇಧೋಕ್ತಿರಾಕ್ಷೇಪಃ ।	2—120
708 (ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಪಹ್ನುತ್ಯ । ಕಿಂಚಿದನ್ಯಾರ್ಥದರ್ಶನಂ ॥	2—304
720 (ಉ)	ಸಂಗತಾನಿ ಮೃಗಾಕ್ಷೀಣಾಂ । ತಡಿದ್ವಿಲಸಿತಾನಿ ಚ ॥	
	ಕ್ಷಣದ್ವಯಂ ನ ತಿಷ್ಠಂತಿ । ಘನಾರಬ್ಧಾನ್ಯಪಿ ಸ್ವಯಂ ॥	2—332
722 (ಉ)	ಸುಖಂ ಜೀವಂತಿ ಹರಿಣಾ । ವನೇಷ್ವಪರಸೇವಿನಃ ॥	
	ಅನ್ನೈರಯತ್ನಸುಲಭೈ । ಸ್ತೃಣದರ್ಭಾಂಕುರಾದಿಭಿಃ ॥	2—341
729 (ಉ)	ತನುಮಧ್ಯಂ ಪೃಥುಶ್ರೋಣಿ । ರಕ್ತೋಷ್ಠಮಸಿತೇಕ್ಷಣಂ ॥	
	ನತನಾಭಿ ವಪುಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ । ಕಂ ನ ಹಂತ್ಯುನ್ನತಸ್ತನಂ ॥	2—336
737 (ಉ)	ಅನಂಜಿತಾಸಿತಾ ದೃಷ್ಟಿ । ರ್ಭ್ರೂರನಾವರ್ಜಿತಾನತಾ ॥	
	ಅರಂಜಿತೋಽರುಣಶ್ಚಾಯ । ಮಧರಸ್ತವ ಸುಂದರಿ ॥	2—201
751 (ಉ)	ಏಕಚಕ್ರೋ ರಥೋ ಯಂತಾ । ವಿಕಲೋ ವಿಷಮಾ ಹಯಾಃ ॥	
	ಆಕ್ರಾಮತ್ಯೇವ ತೇಜಸ್ವೀ । ತಥಾಪ್ಯರ್ಕೋ ನಭಸ್ತಲಂ ॥	2—328
755 (ಸೂ)	ಯದಿ ನಿಂದನ್ನಿವ ಸ್ತೌತಿ । ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿರಸೌ ಸ್ಮೃತಾ ॥	2—343
758 (ಉ)	ಭುಜಂಗಭೋಗಸಂಸಕ್ತಾ । ಕಲತ್ರಂ ತವ ಮೇದಿನೀ ॥	
	ಅಹಂಕಾರಃ ಪರಾಂ ಕೋಟಿ । ಮಾರೋಹತಿ ಕುತಸ್ತವ ॥	2—346
761 (ಉ)	ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಾನುರಕ್ತಾಪಿ । ದೃಷ್ಟಿಃ ಕರ್ಣಾವಲಂಬಿನೀ ॥	2—339
766 (ಉ)	ಅಚ್ಯುತೋಽಪ್ಯವೃಷಚ್ಛೇದೀ ।	2—322
770 (ಸೂ)	ನಾನಾಲಂಕಾರಸಂಸೃಷ್ಟಿಃ । ಸಂಕೀರ್ಣಂ ತು ನಿಗದ್ಯತೇ ॥	2—359
	ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವಾವಸ್ಥಾನಂ । ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮಕಕ್ಷತಾ ॥	
	ಇತ್ಯಲಂಕಾರಸಂಸೃಷ್ಟೇ । ರ್ಲಕ್ಷಣೀಯಾ ದ್ವಯೀ ಗತಿಃ ॥	2—360
772 (ಸೂ)	ಪ್ರೇಯಃ ಪ್ರಿಯತರಾಖ್ಯಾನಂ ।	
	ಊರ್ಜಸ್ವಿ ರೂಢಾಹಂಕಾರಂ ।	2—275
776 (ಸೂ)	ತದ್ಭಾವಿಕಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುಃ । ಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಂ ಗುಣಂ ॥	
	ಭಾವಃ ಕವೇರಭಿಪ್ರಾಯಃ । ಕಾವ್ಯೇಷ್ವಾಸಿದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥	2—364

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
	....	
	ಭಾವಾಯತ್ತಮಿದಂ ಸರ್ವ । ಮಿತಿ ತದ್ಭಾವಿಕಂ ವಿದುಃ ॥	2—366
949 (ಸೂ)	ಗದ್ಯಂ ಪದ್ಯಂ ಚ ಮಿಶ್ರಂ ಚ । ತತ್ತ್ರಿಧೈವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ॥	1—11
	ಅಪಾದಃ ಪದಸಂತಾನೋ । ಗದ್ಯಮಾಖ್ಯಾಯಿಕಾ ಕಥಾ ॥	
	ಇತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಭೇದೌ ದ್ವೌ ।	1—23
950 (ಸೂ)	ಸರ್ಗಬಂಧೋ ಮಹಾಕಾವ್ಯಂ ।	1—14
	ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಯೀ ಕಾಚಿತ್ । ಚಂಪೂರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥	1—31
956 (ಸೂ)	ನಗರಾರ್ಣವಶೈಲರ್ತು । ಚಂದ್ರಾರ್ಕೋದಯವರ್ಣನೈಃ ॥	
	ಉದ್ಯಾನಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾ । ಮಧುಪಾನರತೋತ್ಸವೈಃ ॥	1—16
	....	
	ಅಲಂಕೃತಮಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ । ರಸಭಾವನಿರಂತರಂ ॥	1—18
	....	
	ಕಾವ್ಯಂ	1—19

ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.

429	ಶಬ್ದಾರ್ಥಯೋರಿತಿ ನಿರೂಪ್ಯ ವಿಭಕ್ತರೂಪಾನ್ ।	
	ದೋಷಾನ್ ಗುಣಾಂಶ್ಚ ನಿಪುಣೋ ವಿಸೃಜನ್ನಸಾರಂ ॥	
	ಸಾರಂ ಸಮಾಹಿತಮನಾಃ ಪರಮಾದದಾನಃ ।	
	ಕುರ್ವೀತ ಕಾವ್ಯಮವಿನಾಶಿ ಯಶೋಧಿಗಂತುಂ ॥	11—36
430 (ಸೂ)	ನನು ಶಬ್ದಾರ್ಥೌ ಕಾವ್ಯಂ ....।	2—1
431 (ಸೂ)	ಶಬ್ದಾನಾಮತ್ರ ಸದಾನೇಕಾರ್ಥಾನಾಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯಮಾನಾನಾಂ ।	
	ನಿಶ್ಚೀಯತೇ ಹಿ ಸೋರ್ಥಃ ಪ್ರಕರಣಶಬ್ದಾಂತರಾಭಿನಯೈಃ ॥	6-9
434 (ಉ)	ಸಾ ಸುಂದರ ತವ ವಿರಹೇ ಸುತನುರಿಯನ್ಮಾತ್ರಲೋಚನಾ ಸಪದಿ ।	
	ಏತಾವತೀಮವಸ್ಥಾಂ ಯಾತಾ ದಿವಸೈರಿಯನ್ಮಾತ್ರೈಃ ॥	6—10
435 (ಸೂ)	ಅಸಮರ್ಥಮಪ್ರತೀತಂ ವಿಸಂಧಿ ವಿಪರೀತಕಲ್ಪನಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಂ ।	
	ಅವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಚ ದೇಶ್ಯಂ ಪದಮಿತಿ ಸಮ್ಯಗ್ಭವೇದ್ದುಷ್ಟಂ ॥	6—2
436 (ಸೂ)	ಪದಮಿದಮಸಮರ್ಥಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಚಕಮರ್ಥಸ್ಯ ತಸ್ಯ ನಚ ವಕ್ತುಂ ।	
	ತಂ ಶಕ್ನೋತಿ ತಿರೋಹಿತತತ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ನಿಮಿತ್ತೇನ ॥	6—3
439 (ಸೂ)	ಯಸ್ಯಾದಿಪದೇನ ಸಮಂ ಸಂಧಿರ್ನಭವೇದ್ಭವೇದ್ವಿರುದ್ಧೋ ವಾ ।	
	ತದಿತಿ ವಿಸಂಧಿ ....॥	6—14

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ. — ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.

452 (ಸೂ) ಅನುಕರಣಭಾವಮವಿಕಲಮುಪಮಾರ್ಥಾದಿ ಸ್ವರೂಪತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ।

ನ ಭವತಿ ದುಷ್ಟಮತಾದೃಗ್ವಿಪರೀತಕ್ಲಿಷ್ಟವರ್ಣಂ ಚ ॥ 6—47

453 (ಸೂ) ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಾಭಿಮತಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸವ್ಯಪೇಕ್ಷವೃತ್ತೀನಾಂ ।

ಸಮುದಾಯಃ ಶಬ್ದಾನಾಮೇಕಪರಾಣಾಮನಾಕಾಂಕ್ಷಃ ॥ 2—7

ಅನ್ಯೂನಾಧಿಕವಾಚಕಸುಕ್ರಮಪುಷ್ಟಾರ್ಥಶಬ್ದಚಾರುಪದಂ ।

ಕ್ಷೋದಕ್ಷಮಮಕ್ಷೂಣಂ ಸುಮತಿರ್ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ॥ 2—8

457 (ಉ) ಕಿಮಿತಿ ನ ಪಶ್ಯಸಿ ಕೋಪಂ ಪಾದಗತಂ ಬಹುಗುಣಂ ಗೃಹಾಣೈನಂ ।

ನನು ಮುಂಚ ಹೃದಯನಾಥಂ ಕಂಠೇ ಮನಸಸ್ತಮೋರೂಪಂ ॥ 6—42

459 (ಸೂ) ವಕ್ತಾ ಹರ್ಷಭಯಾದಿಭಿರಾಕ್ಷಿಪ್ತಮನಾಸ್ತಥಾ ಸ್ತುವನ್ನಿಂದನ್ ।

ಯತ್ಪದಮಸಕೃದ್ಬ್ರೂಯಾತ್ತತ್ಪುನರುಕ್ತಂ ನ ದೋಷಾಯ ॥ 6—29

524 (ಸೂ) ವಕ್ರೋಕ್ತಿರನುಪ್ರಾಸೋ ಯಮಕಂ ಶ್ಲೇಷಸ್ತಥಾಪರಂ ಚಿತ್ರಂ ।

ಶಬ್ದಸ್ಯಾಲಂಕಾರಾಃ.................................॥ 2—13

560 (ಸೂ) ಸರ್ವೈರುಪರಿ ಸಕಾರಃ ಸರ್ವೇ ರೇಫೋಭಯತ್ರ ಸಂಯುಕ್ತಾಃ ।

ಏಕತ್ರಾಪಿ ಹಕಾರಃ ಪರುಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಥಾ ಚ ಶಷೌ ॥ 2—26

562 (ಸೂ) ನಿಜವರ್ಗಾಂತ್ಯೈರ್ವರ್ಗ್ಯಾಃ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಉಪರಿ ಸಂತಿ ಮಧುರಾಯಾಂ ।

ತದ್ಯುಕ್ತಚ್ಚ ಲಕಾರೋ ರಣೌ ಚ ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಾಂತರಿತೌ ॥ 2—20

563 (ಉ) ಅನಣುರಣನ್ಮಣಿಮೇಖಲಮವಿರತಶಿಂಜಾನಮಂಜುಮಂಜೀರಂ ।

ಪರಿಸರಣಮರುಣಚರಣೇ ರಣರಣಕಮಕಾರಣಂ ಕುರುತೇ ॥ 2—23

568 (ಸೂ) ಭಂಗ್ಯಂತರಕೃತತತ್ಕ್ರಮವರ್ಣನಿಮಿತ್ತಾನಿ ವಸ್ತುರೂಪಾಣಿ ।

ಸಾಂಕಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಚ ರಚ್ಯಂತೇ ಯತ್ರ ತಚ್ಚಿತ್ರಂ ॥ 5—1

569 (ಸೂ) ತಚ್ಚಕ್ರಖಡ್ಗಮುಸಲೈರ್ಬಾಣಾಸನಶಕ್ತಿಶೂಲಹಲೈಃ ।

ಚತುರಂಗಪೀಠವಿರಚಿತರಥತುರಗಗಜಾದಿಪದಪಾತ್ರೈಃ ॥ 5—2

ಅನುಲೋಮಪ್ರತಿಲೋಮೈರರ್ಧಭ್ರಮಮುರಜಸರ್ವತೋಭದ್ರೈಃ ।

ಇತ್ಯಾದಿಭಿರನ್ಯೈರಪಿ ವಸ್ತುವಿಶೇಷಾಕೃತಿಪ್ರಭವೈಃ ॥ 5—3

ಭೇದೈರ್ವಿಭಿದ್ಯಮಾನಂ ಸಂಖ್ಯಾತುಮನಂತಮಸ್ತಿ ನೈತದಲಂ । 5—4

570 } 587 } (ಸೂ) ಮಾತ್ರಾಬಿಂದುಚ್ಯುತಕೇ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾ ಕಾರಕಕ್ರಿಯಾಗೂಢೇ ॥ 5—24

593 (ಸೂ) ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಾದಿ ಚಾನ್ಯತ್ಕ್ರೀಡಾಮಾತ್ರೋಪಯೋಗಮಿದಂ ॥ 5—24

ಸ್ಪಷ್ಟಪ್ರಚ್ಛನ್ನಾರ್ಥಾ ಪ್ರಹೇಲಿಕಾ ವ್ಯಾಹೃತಾರ್ಥಾ ಚ ॥ 5—25

601 (ಸೂ) ವಕ್ತ್ರಾ ತದನ್ಯಥೋಕ್ತಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ಚಾನ್ಯಥಾ ತದುತ್ತರದಃ ।

ವಚನಂ ಯತ್ಪದಭಂಗೈರ್ಜ್ಞೇಯಾ ಸಾ ಶ್ಲೇಷವಕ್ರೋಕ್ತಿಃ ॥ 2—14

604 (ಉ) ಶಲ್ಯಮಪಿ ಸ್ಖಲದಂತಃ ಸೋಢುಂ ಶಕ್ಯೇತ ಹಾಲಹಲದಿಗ್ಧಂ ।

ಧೀರೈರ್ನ ಪುನರಕಾರಣಕುಪಿತಖಲಾಲೀಕದುರ್ವಚನಂ ॥ 2—17

ಈ ವ್ಯವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
605 (ಸೂ)	ಅರ್ಥಸ್ಯಾಲಂಕಾರಾ ವಾಸ್ತವಮೌಪಮ್ಯಮತಿಶಯಃ ಶ್ಲೇಷಃ ।	7—9
606 (ಸೂ)	ವಾಸ್ತವಮಿತಿ ತಜ್ಜ್ಞೇಯಂ ಕ್ರಿಯತೇ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಕಥನಂ ಯತ್ ।	
	ಪುಷ್ಟಾರ್ಥಮವಿಪರೀತಂ ನಿರುಪಮಮನತಿಶಯಮಶ್ಲೇಷಂ ॥	7—10
607 (ಸೂ)	ತಸ್ಯ ಸಹೋಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯಜಾತಿಯಥಾಸಂಖ್ಯಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ ।	
	ವಿಷಮಾನುಮಾನದೀಪಕಪರಿಕರಪರಿವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾಃ ॥	7—11
	ಹೇತುಃ ಕಾರಣಮಾಲಾ ವ್ಯತಿರೇಕೋನ್ಯೋನ್ಯಮುತ್ತರಂ ಸಾರಂ ।	
	ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಲೇಶೋವಸರೋ ಮೀಲಿತಮೇಕಾವಲೀ ಭೇದಾಃ ॥	7—12
613 (ಸೂ)	ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ನಿರಪೇಕ್ಷೌ ಯಾವರ್ಥಾವೇಕಕಾಲಮೇಕವಿಧೌ ।	
	ಭವತಸ್ತತ್ಕಥನಂ ಯತ್ಸಾಪಿ ಸಹೋಕ್ತಿಃ ಕಿಲೇತ್ಯಪರೇ ॥	7—17
616 (ಉ)	ಏಕಾಕಿನೀ ಯದಬಲಾ ತರುಣೀ ತಥಾಹ ।	
	ಮಸ್ಮಿನ್ ಗೃಹೇ ಗೃಹಪತಿಶ್ಚ ಗತೋ ವಿದೇಶಂ ॥	
	ಕಿಂ ಯಾಚಸೇ ತದಿಹ ವಾಸಮಿಯಂ ವರಾಕೀ ।	
	ಶ್ವಶ್ರೂರ್ಮಮಾಂಧಬಧಿರಾ ನನು ಮೂಢ ಪಾಂಥ ॥	7—41
617 (ಸೂ)	ನಿರ್ದಿಶ್ಯಂತೇ ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥಾ ವಿವಿಧಾ ಯಯೈವ ಪರಿಪಾಟ್ಯಾ ।	
	ಪುನರಪಿ ತತ್ಪ್ರತಿಬದ್ಧಾಸ್ತಯೈವ ತತ್ಸ್ಯಾದ್ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ॥	7—34
623 (ಉ)	ಸಲಿಲಂ ವಿಕಾಸಿಕಮಲಂ ಕಮಲಾನಿ ಸುಗಂಧಿಮಧುಸಮೃದ್ಧಾನಿ ।	
	ಮಧು ಲೀನಾಲಿಕುಲಾಕುಲಮಲಿಕುಲಮಪಿ ಮಧುರರಣಿತಮಿಹ ॥	7—110
625 (ಸೂ)	ಹೇತುಮತಾ ಸಹ ಹೇತೋರಭಿಧಾನಮಭೇದಕೃದ್ಭವೇದ್ಯತ್ರ ।	
	ಸೋಲಂಕಾರೋ ಹೇತುಃ ಸ್ಯಾದನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪೃಥಗ್ಭೂತಃ ॥	7—82
628 (ಉ)	ವಿನಯೇನ ಭವತಿ ಗುಣವಾನ್ಗುಣವತಿ ಲೋಕೋನುರಜ್ಯತೇ ಸಕಲಃ ।	
	ಅಭಿಗಮ್ಯತೇನುರಕ್ತಃ ಸಸಹಾಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ॥	7—85
636 (ಉ)	ಸಾವಜ್ಞಮಾಗಮಿಷ್ಯನ್ನೂನಂ ಪತಿತೋಸಿ ಪಾದಯೋಸ್ತಸ್ಯಾಃ ।	
	ಕಥಮನ್ಯಥಾ ಲಲಾಟೇ ಯಾವಕರಸತಿಲಕಪಂಕ್ತಿರಿಯಂ ॥	7—57
638 (ಉ)	ವಚನಮುಪಚಾರಗರ್ಭಂ ದೂರಾದುದ್ಗಮನಮಾಸನಂ ಸಕಲಂ ।	
	ಇದಮದ್ಯ ಮಯಿ ತಥಾ ತೇ ಯಥಾಸಿ ನೂನಂ ಪ್ರಿಯೇ ಕುಪಿತಾ ॥	7—58
642 (ಸೂ)	ಆದೌ ಮಧ್ಯೇಂತೇ ವಾ ವಾಕ್ಯೇ ತತ್ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಚ ದೀಪಯತಿ ।	
	ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಾನಿತಿ ಭೂಯಸ್ತ್ರಿಧೈತದೇವಂ ಭವೇತ್ ಷೋಢಾ ॥	7—65
661 (ಸೂ)	ತನ್ಮೀಲಿತಮಿತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ಸಮಾನಚಿಹ್ನೇನ ಹರ್ಷಕೋಪಾದಿ ।	
	ಅಪರೇಣ ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯತೇ ನಿತ್ಯೇನಾಗಂತುಕೇನಾಪಿ ॥	7—106
662 (ಉ)	ತಿರ್ಯಕ್ಪ್ರೇಕ್ಷಣತರಲೇ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧೇ ಚ ಸ್ವಭಾವತಸ್ತಸ್ಯಾಃ ।	
	ಅನುರಾಗೋ ನಯನಯುಗೇ ಸನ್ನಪಿ ಕೇನೋಪಲಕ್ಷ್ಯೇತ ॥	7—107
663 (ಉ)	ಮದಿರಾಮದಭರಪಾಟಲಕಪೋಲತಲಲೋಚನೇಷು ವದನೇಷು ।	
	ಕೋಪೋ ಮನಸ್ವಿನೀನಾಂ ನ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಕಾಮಿಭಿಃ ಪ್ರಭವನ್ ॥	7—108

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
665 (ಸೂ)	ಉಪಮೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾರೂಪಕಮಪಹ್ನುತಿಃ ಸಂಶಯಃ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ ।	
	ಮತಮುತ್ತರಮನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ಪ್ರತೀಪಮರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಃ ॥	8—2
	ಉಭಯನ್ಯಾಸಭ್ರಾಂತಿಮದಾಕ್ಷೇಪಪ್ರತ್ಯನೀಕದೃಷ್ಟಾಂತಾಃ ।	
	ಪೂರ್ವಸಹೋಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯಸಾಮ್ಯಸ್ಮರಣಾನಿ ತದ್ಭೇದಾಃ ॥	8—3
669 (ಉ)	ಕಮಲಮಿವ ಚಾರು ವದನಂ ಮೃಣಾಲಮಿವ ಕೋಮಲಂ ಭುಜಾಯುಗಲಂ।	
	ಅಲಿಮಾಲೇವ ಸುನೀಲಾ ತವೈವ ಮದಿರೇಕ್ಷಣೇ ಕಬರೀ ॥	8—6
675 (ಉ)	ಮುಖಮಾಪೂರ್ಣಕಪೋಲಂ ಮೃಗಮದಲಿಖಿತಾರ್ಧಪತ್ರಲೇಖಂ ತೇ ।	
	ಭಾತಿ ಲಸತ್ಸಕಲಕಲಂ ಸ್ಫುಟಲಾಂಛನಮಿಂದುಬಿಂಬಮಿವ ॥	8—14
697 (ಸೂ)	ಸಕಲಸಮಾನವಿಶೇಷಣಮೇಕಂ ಯತ್ರಾಭಿಧೀಯಮಾನಂ ಸತ್ ।	
	ಉಪಮಾನಮೇವ ಗಮಯೇದುಪಮೇಯಂ ಸಾ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ ॥	8—67
701 (ಸೂ)	ಅಸಮಾನವಿಶೇಷಣಮಪಿ ಯತ್ರ ಸಮಾನೇತಿವೃತ್ತಮುಪಮೇಯಂ ।	
	ಉಕ್ತೇನ ಗಮ್ಯತೇ ಪರಮುಪಮಾನೇನೇತಿ ಸಾನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ॥	8—74
703 (ಉ)	ಮುಕ್ತ್ವಾ ಸಲೀಲಹಂಸಂ ವಿಕಸಿತಕಮಲೋಜ್ವಲಂ ಸರಸ್ಸರಸಂ ।	
	ಬಕಲುಲಿತಜಲಂ ಪಲ್ವಲಮಭಿಲಷಸಿ ಸಖೇ ನ ಹಂಸೋಸಿ ॥	8—75
704′ (ಸೂ)	ಅರ್ಥವಿಶೇಷಃ ಪೂರ್ವಂ ಯಾದೃಙ್ನ್ಯಸ್ತೋ ವಿವಕ್ಷಿತೇತರಯೋಃ ।	
	ತಾದೃಶಮನ್ಯಂ ನ್ಯಸ್ಯೇದ್ಯತ್ರ ಪುನಸ್ಸೋತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ ॥	8—94
705 (ಉ)	ತ್ವಯಿ ದೃಷ್ಟ ಏವ ತಸ್ಯಾ ನಿರ್ವಾತಿ ಮನೋ ಮನೋಭವಜ್ವಲಿತಂ ।	
	ಆಲೋಕೇ ಹಿ ಸಿತಾಂಶೋರ್ವಿಕಸತಿ ಕುಮುದಂ ಕುಮುದ್ವತ್ಯಾಃ ॥	8—95
707 (ಉ)	ಕಿಂ ಮರಣಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕೋ ವ್ಯಾಧಿರ್ಜೀವಿತಂ ದರಿದ್ರಸ್ಯ।	
	ಕಃ ಸ್ವರ್ಗಃ ಸನ್ಮಿತ್ರಂ ಸುಕಲತ್ರಂ ಸುಪ್ರಭುಃ ಸುಸುತಃ ॥	8—73
713 (ಸೂ)	ವಸ್ತುವಿಶೇಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತಿಪತ್ತಾ ಸ್ಮರತಿ ಯತ್ರ ತತ್ಸದೃಶಂ।	
	ಕಾಲಾಂತರಾನುಭೂತಂ ವಸ್ತ್ವಂತರಮಿತ್ಯದಃ ಸ್ಮರಣಂ ॥	8—109
717 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾನುಕಂಪ್ಯತೇ ಸಮಮುಪಮಾನೇ ನಿಂದ್ಯತೇ ವಾಪಿ ।	
	ಉಪಮೇಯಮತಿಸ್ತೋತುಂ ದುರವಸ್ಥಮಿತಿ ಪ್ರತೀಪಂ ಸ್ಯಾತ್ ॥	8—76
718 (ಉ)	ವದನಮಿದಂ ಸಮಮಿಂದೋಃ ಸುಂದರಮಪಿ ತೇ ಕಥಂ ಚಿರಂ ನ ಭವೇತ್ ।	
	ಮಲಿನಯತಿ ಯತ್ಕಪೋಲೌ ಲೋಚನಸಲಿಲಂ ಹಿ ಕಜ್ಜಲವತ್ ॥	8—77
719 (ಉ)	ಗರ್ವಮಸಂವಾಹ್ಯಮಿಮಂ ಲೋಚನಯುಗಲೇನ ವಹಸಿ ಕಿಂ ಭದ್ರೇ ।	
	ಸಂತೀದೃಶಾನಿ ದಿಶಿ ದಿಶಿ ಸರಸ್ಸು ನನು ನೀಲನಲಿನಾನಿ ॥	8—78
726 (ಸೂ)	ಪೂರ್ವವಿಶೇಷೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾವಿಭಾವನಾತದ್ಗುಣಾಧಿಕವಿರೋಧಾಃ।	
	ವಿಷಮಾಸಂಗತಿಪಿಹಿತವ್ಯಾಘಾತಾಹೇತವೋ ಭೇದಾಃ ॥	9—2
727 (ಸೂ)	ಯಸ್ಮಿನ್ ದ್ರವ್ಯಾದೀನಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಸರ್ವಥಾ ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ।	
	ಏಕತ್ರಾವಸ್ಥಾನಂ ಸಮಕಾಲಂ ಭವತಿ ಸ ವಿರೋಧಃ ॥	9—30

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
736 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾತಿಪ್ರಬಲತಯಾ ಗುಣಸ್ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮಸಮಾನಂ ।	
	ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಪಿದಧ್ಯಾದಾವಿರ್ಭೂತಮಪಿ ತತ್ಪಿಹಿತಂ ॥	9—50
739 (ಉ)	ಪ್ರಿಯತಮವಿಯೋಗಜನಿತಾ ಕೃಶತಾ ಕಥಮಿವ ತವೇಯಮಂಗೇಷು ।	
	ಲಸದಿಂದುಕಲಾಕೋಮಲಕಾಂತಿಕಲಾಪೇಷು ಲಕ್ಷ್ಯೇತ ॥	9—51
741 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾತಿಪ್ರಬಲತಯಾ ವಿವಕ್ಷ್ಯತೇ ಪೂರ್ವಮೇವ ಜನ್ಯಸ್ಯ ।	
	ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಃ ಪಶ್ಚಾಜ್ಜನಕಸ್ಯ ತು ತದ್ಭವೇತ್ಪೂರ್ವಂ ॥	9— 3
745 (ಉ)	ರೂಕ್ಷೇಪಿ ಪೇಶಲೇನ ಪ್ರಬಲೇಪ್ಯಬಲೇನ ಭೂಷಿತಾ ಭವತಾ ।	
	ವಸುಧೇಯಂ ವಸುಧಾಧಿಪ ಮಧುರಗಿರಾ ಪರುಷವಚನೇಪಿ ॥	9—55
754 (ಸೂ)	ಅವಿಶೇಷವಿರೋಧಾಧಿಕವಕ್ರವ್ಯಾಜೋಕ್ತ್ಯಸಂಭವಾವಯವಾಃ ।	
	ತತ್ವವಿರೋಧಾಭಾಸಾವಿತಿ ಭೇದಾಸ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಸ್ಯ ॥	10— 2
759 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾವಯವಮುಖಸ್ಥಿತಸಮುದಾಯವಿಶೇಷಣಂ ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥಂ ॥	
	ಪುಷ್ಯೇತ್ ಗಮ್ಯೇತಾನ್ಯಃ ಸೋಯಂ ಸ್ಯಾದವಯವಶ್ಲೇಷಃ ॥	10—18
	ಸ ಇತಿ ವಿರೋಧಾಭಾಸೋ ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥದ್ವಯಂ ಪೃಥಗ್ಭೂತಂ ।	
	ಅನ್ಯದ್ವಾಕ್ಯಂ ಗಮಯೇದವಿರುದ್ಧಂ ಸದ್ವಿರುದ್ಧಮಿವ ॥	10—22
760 (ಉ)	ಭುಜಯುಗಲೇ ಬಲಭದ್ರಃ . . . . ।	
	. . . . .ರಾಜಾಭೂದರ್ಜುನೋ ಯಶಸಿ ॥	10—19
761 (ಉ)	ತವ ದಕ್ಷಿಣೋಪಿ ವಾಮೋ ಬಲಭದ್ರೋಪಿ ಪ್ರಲಂಬ ವಿಷ ಭುಜಃ।	10—23
762 (ಸೂ)	ಯತ್ರಾಧಿಕಮಾರಬ್ಧಾದಸಮಾನವಿಶೇಷಣಂ ತಥಾ ವಾಕ್ಯಂ ।	
	ಅರ್ಥಾಂತರಮವಗಮಯೇದಧಿಕಶ್ಲೇಷಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ॥	10— 7
765 (ಸೂ)	ಗಮ್ಯೇತ ಪ್ರಕ್ರಾಂತಾದಸಂಭವತ್ತದ್ವಿಶೇಷಣೋನ್ಯೋರ್ಥಃ ।	
	ವಾಕ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಸ ಜ್ಞೇಯೋಸಂಭವಶ್ಲೇಷಃ ॥	10—16
	ಯತ್ರಾರ್ಥಾದನ್ಯರಸಸ್ತತ್ಪ್ರತಿಬದ್ಧಶ್ಚ ಗಮ್ಯತೇನ್ಯೋರ್ಥಃ ।	
	ವಾಕ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ವಕ್ರಶ್ಲೇಷಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ॥	10— 9
784 (ಸೂ)	ದ್ವಿತ್ರಿಪದಾ ಪಾಂಚಾಲೀ . . . . ।	2— 5
786 (ಸೂ)	ಶಬ್ದಾಸ್ಸಮಾಸವಂತೋ ಭ [illegible] ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಗೌಡೀಯಾ ॥	2— 5
799 (ಸೂ)	ವ್ಯವಹಾರಃ ಪುಂನಾರ್ಯೋರನ್ಯೋನ್ಯಂ ರಕ್ತಯೋರತಿಪ್ರಕೃತಿಃ ।	
	ಶೃಂಗಾರಃ ಸ ದ್ವೇಧಾ ಸಂಭೋಗೋ ವಿಪ್ರಲಂಭಶ್ಚ ॥	12— 5
	ಸಂಭೋಗಸ್ಸಂಗತಯೋರ್ವಿಯುಕ್ತಯೋರ್ಯಶ್ಚ ವಿಪ್ರಲಂ	
	ಭೋಸಾ ।	12— 6
809 (ಸೂ)	ಹಾಸ್ಯೋ ಹಾಸಪ್ರಕೃತಿರ್ಹಾಸೋ ವಿಕೃತಾಂಗವೇಷಚೇಷ್ಟಾಭ್ಯಃ ।	
	ಭವತಿ ಪರಸ್ಥಾಭ್ಯಃ . . . . ॥	15—11

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ರುದ್ರಟನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
828 (ಸೂ)	ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಪ್ರಕೃತಿಃ ಶಾಂತೋ ವಿಗತೇಚ್ಛನಾಯಕೋ ಭವತಿ । ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ವಿಷಯೇ ತಮಸೋ ರಾಗಸ್ಯ ಚಾಪಗಮಾತ್ ॥	15—15

---

458 (ಉ)	ಗೌರೀಕ್ಷಣಂ ಭೂಧರಜಾಹಿನಾಥಃ । ಪತ್ರಂ ತೃತೀಯಂ ದಯಿತೋಪವೀತಂ ॥ ಯಸ್ಯಾಂಬರಂ ದ್ವಾದಶಲೋಚನಾಖ್ಯಃ । ಕಾಷ್ಠಾ ಸುತಃ ಪಾತು ಸದಾಶಿವೋ ವಃ ॥	6—40

(ಇದು ನಮಿಸಾಧುವಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ.)

ವಾಮನನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ
ಸೂತ್ರ.

435 (ಸೂ)	ದುಷ್ಟಂ ಪದಮಸಾಧು ಕಷ್ಟಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮಪ್ರತೀತ ಮನರ್ಥಕಂ ಚ.	2—1— 4
439 (ಸೂ)	ವಿರೂಪಪದಸಂಧಿರ್ವಿಸಂಧಿಃ.	2—2— 7
443 (ಸೂ)	ಶ್ರುತಿವಿರಸಂ ಕಷ್ಟಂ.	2—1— 6
	ಅಸಭ್ಯಾರ್ಥಾಂತರಮಸಭ್ಯಸ್ಮೃತಿಹೇತುಶ್ಚಾಶ್ಲೀಲಂ.	2—1—14
455 (ಸೂ)	ಭಿನ್ನವೃತ್ತಯತಿಭ್ರಷ್ಟವಿಸಂಧೀನಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ.	2—2— 1
	ವ್ಯರ್ಥೈಕಾರ್ಥಸಂದಿಗ್ಧಾಪ್ರಯುಕ್ತಾಪಕ್ರಮಲೋಕ ವಿದ್ಯಾವಿರುದ್ಧಾನಿ ಚ.	2—2— 9
459 (ಸೂ)	ಉಕ್ತಾರ್ಥಪದಮೇಕಾರ್ಥಂ.	2—2—11
462 (ಸೂ)	ನ ವಿಶೇಷಶ್ಚೇತ್.	2—2—12
	ಕರ್ಣಾವತಂಸಶ್ರವಣಕುಂಡಲಶಿರಶ್ಶೇಖರೇಷು ಕರ್ಣಾದಿ ನಿರ್ದೇಶಸ್ಸನ್ನಿಧೇಃ.	2—2—14
	ಮುಕ್ತಾಹಾರಶಬ್ದೇ ಮುಕ್ತಾಶಬ್ದಶ್ಶುದ್ಧೇಃ.	2—2—15
	ಪುಷ್ಪಮಾಲಾಶಬ್ದೇ ಪುಷ್ಪಪದಮುತ್ಕರ್ಷಸ್ಯ.	2—2—16
	ಕರಿಕಲಭಶಬ್ದೇ ಕರಿಶಬ್ದಸ್ತಾದ್ರೂಪ್ಯಸ್ಯ.	2—2—17
465 (ಸೂ)	ವ್ಯಾಹತಪೂರ್ವೋತ್ತರಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಂ.	2—2—10
471 (ಸೂ)	ದೇಶಕಾಲಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಾನಿ ಲೋಕವಿರುದ್ಧಾನಿ.	2—2—23
499 (ಸೂ)	ಕಾವ್ಯಶೋಭಾಯಾಃ ಕರ್ತಾರೋ ಧರ್ಮಾ ಗುಣಾಃ.	3—1— 1
501 (ಸೂ)	ಅವೈಷಮ್ಯಂ ಸಮತಾ.	3—2— 5

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ವಾಮನನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರ.	
512 (ಸೂ)	ಅಪಾರುಷ್ಯಂ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ.	3—2—12
679 (ಸೂ)	ಹೀನತ್ವಾಧಿಕತ್ವಲಿಂಗವಚನಭೇದಾಸಾದೃಶ್ಯಸಂಭವಾ ಸ್ತದ್ದೋಷಾಃ,	4—2— 8
685 (ಸೂ)	ಉಪಮೇಯಸ್ಯೋಕ್ತೌ ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರತಿವಸ್ತು.	4—3— 2
736 (ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧತತ್ಫಲವ್ಯಕ್ತೌ ವಿಭಾವನಾ.	4—3—13
781 (ಸೂ)	ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಪದರಚನಾ ರೀತಿಃ.	1—2— 7
	ವಿಶೇಷೋ ಗುಣಾತ್ಮಾ.	1—2— 8
	ಸಾ ತ್ರಿಧಾ—ವೈದರ್ಭೀ ಗೌಡೀಯಾ ಪಾಂಚಾಲೀ ಚ.	1—2— 9
932 (ಸೂ)	ಸ್ತನಾದೀನಾಂ ದ್ವಿತ್ವವಿಷ್ಟಾ ಜಾತಿಃ ಪ್ರಾಯೇಣ.	5—1—17
935 (ಸೂ)	ನಿತ್ಯಂ ಸಂಹಿತೈಕಪದವತ್ಪಾದೇಷ್ವರ್ಧಾಂತವರ್ಜಂ.	5—1— 2
941 (ಸೂ)	ಸಂಬಂಧಸಂಬಂಧೇಪಿ ಷಷ್ಠೀ ಕ್ವಚಿತ್.	5—1—12
	ಬಿಂಬಾಧರಇತಿ ವೃತ್ತೌ ಮಧ್ಯಮಪದಲೋಪಿನ್ಯಾಂ.	5—2—15
944 (ಸೂ)	ಭಿದುರಾದಯಃ ಕರ್ಮಕರ್ತರಿ ಕರ್ತರಿ ಚ.	5—2—38

ಭಾಮಹನ ಶ್ಲೋಕ

712 (ಉ) ನೇಯಂ ವಿರೌತಿ ಭೃಂಗಾಳೀ । ಮದೇನ ಮುಖರಾ ಮುಹುಃ ॥
ಅಯಮಾಕೃಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ । ಕಂದರ್ಪಧನುಷೋ ಧ್ವನಿಃ ॥
(ವಲ್ಲಭದೇವಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಾವಳಿ 1644.)

777 (ಸೂ) ಚಿತ್ರೋದಾತ್ತಾದ್ಭುತಾರ್ಥತ್ವಂ । ಕಥಾಯಾಂ ಸ್ವಭಿನೀತತಾ ॥
ಶಬ್ದಾನಾಕುಲತಾ ಚೇತಿ । ತಸ್ಯ ಹೇತೂರ್ಜ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥

(ಇದನ್ನು ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇಂದುರಾಜನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.)

ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ
ಶ್ಲೋಕ

491 (ಉ) ಪದ್ಮಂ ಚ ನಿಶಿ ನಿಶ್ಶ್ರೀಕಂ । ದಿವಾ ಚಂದ್ರಂ ಚ ನಿಷ್ಪ್ರಭಂ ॥
ಸ್ಫುರಚ್ಛಾಯೇನ ಸತತಂ । ಮುಖೇನಾಧಃಪ್ರಕುರ್ವತೀಂ ॥ 2—15

560 (ಸೂ) ಶಷಾಭ್ಯಾಂ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ । ಷ್ಟವರ್ಗೇಣ ಚ ಯೋಜಿತಾ ॥
ಪರುಷಾನಾಮವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ । ಹ್ಲಹ್ವಹ್ಯಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಾ ॥ 1— 7

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಉದ್ಭಟನ ಅಲಂಕಾರಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
562 (ಸೂ)	ಸರೂಪಸಂಯೋಗಯುತಾಂ । ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವರ್ಗಾಂತ್ಯಯೋಗಿಭಿಃ ॥	
	ಸ್ಪರ್ಶೈರ್ಯುತಾಂ ಚ ಮನ್ಯಂತ । ಉಪನಾಗರಿಕಾಂ ಬುಧಾಃ ॥	1— 9
624 (ಉ)	ಕ್ವಚಿದುತ್ಫುಲ್ಲಕಮಲಾ । ಕಮಲಭ್ರಾಂತಷಟ್ಪದಾ ॥	
	ಷಟ್ಪದಕ್ವಾಣಮುಖರಾ । ಮುಖರಸ್ಫಾರಸಾರಸಾ ॥	1—18
708 (ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಭೀಷ್ಟಸ್ಯ । ಕಿಂಚಿದಂತರ್ಗತೋಪಮಾ ॥	
	ಭೂತಾರ್ಥಾಪಹ್ನವೇನಾಸ್ಯ । ಸಿಬಂಧಃ ಕ್ರಿಯತೇ ಬುಧೈಃ ॥	5— 3
727 (ಸೂ)	ಸಾಮ್ಯರೂಪಾವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ । ವಾಚ್ಯೇವಾದ್ಯಾತ್ಮಭಿಃ ಪದ್ಯೈಃ ॥	
	ಅತದ್ಗುಣಕ್ರಿಯಾಯೋಗಾ । ದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಾ ॥	3— 4
736 (ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಯಾ । ತತ್ಫಲಸ್ಯ ವಿಭಾವನಾ ॥	
	ಜ್ಞೇಯಾ ವಿಭಾವನೈವಾಸೌ । ಸಮಾಧೌ ಸುಲಭೇ ಸತಿ ॥	2—20
776 (ಸೂ)	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಇವ ಯತ್ರಾರ್ಥಾ । ದೃಶ್ಯಂತೇ ಭೂತಭಾವಿನಃ ॥	
	ಅತ್ಯದ್ಭುತಾಃ ಸ್ಯಾತ್ತದ್ವಾಚಾ । ಮನಾಕುಲ್ಯೇನ ಭಾವಿಕಂ ॥	6—12

ಅಮರಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪಲತಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ (ಪುಟ 30)

ಶ್ಲೋಕ

845 (ಸೂ)	ಅಸತೋಪಿ ನಿಬಂಧೇನಾನಿಬಂಧೇನ ಸತೋಪಿ ಚ ।
	ನಿಯಮೇನ ಚ ಜಾತ್ಯಾದೇಃ ಕವೀನಾಂ ಸಮಯಸ್ತ್ರಿಧಾ ॥
846 (ಸೂ)	ರತ್ನಾದಿ ಯತ್ರತತ್ರಾದೌ, ಹಂಸಾದ್ಯಲ್ಪಜಲಾಶಯೇ ।
	ಜಲೇಭಾದ್ಯಂ ನಭೋನದ್ಯಾಮಂಭೋಜಾದ್ಯಂ ನದೀಷ್ವಪಿ ॥
853 (ಸೂ)	ತಿಮಿರಸ್ಯ ತಥಾ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಂ ಸೂಚಿಭೇದ್ಯತಾಂ ।
	ಅಂಜಲಿಗ್ರಾಹ್ಯತಾ ಕುಂಭೋಪವಾಹ್ಯತ್ವೇ ವಿಧುತ್ವಿಷಃ ॥
856 (ಸೂ)	ವಿಭಾವರ್ಯಾಂ ಭಿನ್ನತಟಾಶ್ರಯಣಂ ಚಕ್ರವಾಕಯೋಃ ।
	ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಪಾನಂ ಚಕೋರಾಣಾಂ ವರ್ಣಯೇದಸದಪ್ಯದಃ ॥
861 (ಸೂ)	ಶುಕ್ಲತ್ವಂ ಕೀರ್ತಿಹಾಸಾದೌ ಕಾರ್ಷ್ಣ್ಯಂ ದುಷ್ಕೀರ್ತ್ಯಘಾದಿಷು ।
	ಪ್ರತಾಪೇ ರಕ್ತತೋಷ್ಣತ್ವೇ ರಕ್ತತ್ವಂ ಕ್ರೋಧರಾಗಯೋಃ ॥
869 873 } (ಸೂ)	ವಸಂತೇ ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ಪುಷ್ಪಂ ಚ ಚಂದನೇ ।
	ಅಶೋಕೇ ಚ ಫಲಂ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಧ್ವಾಂತೇ ಕೃಷ್ಣಾನ್ಯಪಕ್ಷಯೋಃ ॥
875 878 } (ಸೂ)	ಕಾಮಿದಂತೇಷು ಕುಂದಾನಾಂ ಕುಟ್ಮಲೇಷು ಚ ರಕ್ತತಾಂ ।
	ಪ್ರಿಯಂಗುಪುಷ್ಪೇ ಪೀತತ್ವಂ ಸರೋಜಮುಕುಲಾದಿಷು ॥
	ಹರಿತತ್ವಂ ದಿವಾ ನೀಲೋತ್ಪಲಾನಾಂ ಸ್ಮೇರತಾಂ ದಿವಾ ।
	ಶೇಫಾಲಿಕಾಸುಮೇ ಭ್ರಂಶಂ ವರ್ಣಯೇನ್ನ ಸದಪ್ಯದಃ ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ.	ಅಮರಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪಲತಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ (ಪುಟ 80) ಶ್ಲೋಕ.
883 } 888 } (ಸೂ)	ಮುಕ್ತಾಸ್ತಾಮ್ರಪರ್ಣ್ಯಾಮೇವಾಬ್ಧಿಷ್ವೇವ ಮಕರಾನಪಿ । ಭೂರ್ಜದ್ರುಮಂ ಹಿಮವತ್ಯೇವ ಮಲಯೇ ಹ್ಯೇವ ಚಂದನಂ ॥
891 (ಸೂ)	ತಥಾ ವಸಂತಏವಾನ್ಯಭೃತಾನಾಂ ಧ್ವನಿತೋದ್ಭವಂ । ವರ್ಷಾಸ್ವೇವ ಮಯೂರಾಣಾಂ ರುತಂ ನೃತ್ತಂ ಚ ವರ್ಣಯೇತ್ ॥
894 (ಸೂ)	ಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಹಣೇ ವಾರಿಮುಚಾಂ ಕೃಷ್ಣತ್ವಮೇವ ಹಿ । ರಕ್ತತ್ವಮೇವ ರತ್ನಾನಾಂ ಪುಷ್ಪಾಣಾಂ ಶೌಕ್ಲ್ಯಮೇವ ಚ ॥
898 901 906 921 } (ಸೂ)	ನೀಲಕೃಷ್ಣಯೋರ್ಹರಿತಕೃಷ್ಣಯೋಃ ಶ್ಯಾಮಕೃಷ್ಣಯೋಃ । ಪೀತಪಾಟಲಯೋಃ ಶುಕ್ಲಗೌರಯೋರ್ನಾಗಸರ್ಪಯೋಃ ॥ ಮಹಾರ್ಣವಸಾಗರಯೋಃ ಕ್ಷೀರಕ್ಷಾರಸಮುದ್ರಯೋಃ । ಕಮಲಾಸಂಪದೋಃ ಕಾಮಧ್ವಜೇ ಮಕರಮತ್ಸ್ಯಯೋಃ ॥ ದ್ವಾದಶಾನಾಮಪ್ಯರ್ಕಾಣಾಂ ವಾರ್ಧ್ಯತ್ರಿದೃಗ್ಜಚಂದ್ರಯೋಃ । ಚಂದ್ರೇ ಶಶೈಣಯೋರ್ವಿಷ್ಣುಶೇಷಕೂರ್ಮಾದಿಕಸ್ಯ ಚ ॥ ನಾರಾಯಣದಾಮೋದರಮಾಧವಪ್ರಭೃತೇರಪಿ । ದಾನವಾಸುರದೈತ್ಯಾನಾಮೈಕ್ಯಮೇವಾಭಿಸಂಮತಂ ॥ ಮನೋಭವಸ್ಯ ಮೂರ್ತತ್ವಮಮೂರ್ತತ್ವಂ ಚ ವರ್ಣ್ಯತೇ ।
927 (ಸೂ)	ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಕ್ಷ್ಣೋಃ ಕಟಾಕ್ಷಾಣಾಂ ಶುಕ್ಲತಾ ಕೃಷ್ಣತಾಥವಾ । ಕೃಷ್ಣತಾಪ್ಯಥವಾ ಶುಕ್ಲಶ್ಯಾಮತಾ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣತಾ ॥

ಕಾವ್ಯಪ್ರದೀಪದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಶ್ಲೋಕ.

831 (ಸೂ)	ಜ್ಞೇಯೌ ಶೃಂಗಾರಬೀಭತ್ಸೌ ತಥಾ ವೀರಭಯಾನಕೌ । ರೌದ್ರಾದ್ಭುತೌ ತಥಾ ಹಾಸ್ಯಕರುಣೌ ವೈರಿಣೌ ಮಿಥಃ ॥ ಪುಟ 273

APPENDIX II

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 2

———:0:———

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು. (ಕೆಲವುಕಡೆ ನೃಪತುಂಗ, ನಾಗವರ್ಮ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ದಂಡಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.)

———:0:———

ಷರಾ — ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
84, 85, 87	(ಸೂ)	1—113
131	(ಸೂ)	2— 21
134	(ಸೂ)	2— 15
136	(ಸೂ)	2— 18
147	(ಸೂ)	1—118
214	(ಸೂ)	1—116
282	(ಸೂ)	1— 51
424		1— 11
428		1— 43, 1—111
455, 471, 476	(ಸೂ)	1— 68, 1— 69
459	(ಸೂ)	1— 83, 2— 23
	ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—135, 3—137	
465	(ಸೂ)	1— 80
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—131)	
466	(ಉ)	1— 81
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—132)	
468	(ಸೂ)	1— 85
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—144)	
482	(ಸೂ)	1— 91
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 3—156)	
485	(ಸೂ)	2— 12
499	(ಸೂ)	2— 1
500, 521	(ಸೂ)	2— 52, 2— 53
	ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 41, 1— 42	
501	(ಸೂ)	2— 54
502	(ಉ)	2— 63
508	(ಉ)	1—101, 1—102
512	(ಸೂ)	2— 75
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 45)	
515	(ಸೂ)	2— 83
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ 1— 80)	

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.			ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
520	(ಉ)	..	2— 72
569	(ಸೂ)	..	2—110
570 594	(ಸೂ)	..	2—142
587	(ಸೂ)	..	2—117
597	(ಉ)	..	2—143
608	(ಸೂ	..	3— 6
609	(ಉ)	..	3— 7
612	(ಉ)	..	3— 9
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2— 11)	
621	(ಸೂ)	..	3—131
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—295)	
622	(ಉ)	..	3—132
629	(ಉ)	..	3—165
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—247)	
639	(ಸೂ)	..	3—170
642	(ಸೂ)	..	3— 39
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—180)	
643	(ಉ)	..	3— 40
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—185)	
653	(ಉ)	..	3—125
679	(ಸೂ)	..	3— 86
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2— 51)	
699	(ಉ)	..	3—183
720	(ಉ)	..	3— 97
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—332)	
722	(ಉ)	..	3—139
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—341)	
752	(ಉ)	..	3—121
755	(ಸೂ)	..	3—160
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—343)	
758	(ಉ)	..	3—162
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—346)	
776	(ಸೂ)	..	3—207
	(ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ	2—364)	
952 954	(ಸೂ)	..	1— 34
955	(ಸೂ)	..	1— 35

APPENDIX III

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 3

—————:o:—————

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
1	3 6	6 13
2	4	10
3		9
4	7	13
5	8 9	15 16
6	10 11	14 18
7	16	35 49
8	19 20 21	52
9	22 23 24	53 55
10	25 26	56
11	28 29 30	65 66
12	31	67
13	32 33	68
14	34 35 36	69
15	37 38 39	72 93
16		93

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
17	40 41	95
18	42 43	97 101
19	45 46	105
20	49 53	103 104
21	47 48	96 97
22	50 51	105 106
23	52 60 61	106 107
24	54 55	108 110
25	62 63 64	113
26	66 88	116 135
27	85 88	134 136
28	70 75 87	123 126 133
29	71 72	124 125
30	73	123
31	68	118
32	67	117
33		140
34		145
35	89 90 91	137 139
36	92 93	146
37	95 96 97	150 154

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
38	98, 99	82, 83
39	100, 101, 102	82, 83
40	103	84
41	104, 105	84, 85
42	106, 107, 108, 109	87
43	110, 111	86
44	112, 113	161
45	124, 125	162
46	126, 127, 128	164
47	129, 130, 131	165
48	133, 134	167
49	135, 136, 137	179
50	138, 139	180
51	140, 142, 143	181
52	145, 146, 147	182
53	144	58
54	148	176
55	149	175
56	150, 151	186
57	153, 154	187

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
58	155, 156	188
59	157, 158	189
60	159, 160, 161	190
61	163, 164, 165	192
62	162	191
63	132	174
64	192	195
65	119, 121	183
66	114, 123	157, 158
67	5	8, 70
68	166, 167, 168	197
69	170, 171	198, 199
70	185, 187	199
71	188, 189	208
72	190, 191	208
73	169	200
74	172, 173	206, 214
75	174, 175	214
76	178, 179	211
77	177	207
78	183	203
79	181	
80	182	
81	176	207
82	193	209

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
84 ...	... 195, 198 ..	.. 217
85 ...	... 201, 202 ...	... 223
86 ...	... 196, 210 ...	.. 221
88 ...	... 205, 208 ...	... 225, 226
89 ...	... 207 ...	... 226
90 ...	.. 209 ...	... 227
91 ...	... 215, 219 ..	... 229
92 ...	... 216 ...	.. 230
93 ...	... 221, 224, 225 ...	... 234, 236
94	... 222, 223 ...	... 234, 235
95 ...	... 206, 217 ...	... 225, 230
96 ...	... 213, 220 ...	... 231

APPENDIX IV

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 4

——: 0 :——

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯಗಳೊಳಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಂಡಶಃ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳ ವಿವರವು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
11, 47, 50	...	10
80	...	13
106	...	25
111	..	28
121	...	37
123	...	30
256, 257	...	57
290, 293	...	70
326	...	63
339, 342	...	64
359	...	30
369	...	64

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
9	...	122
11	...	19, 68
13	...	17
14	...	18
18	...	24
23	...	28
26	..	28
36	...	63
38	...	64, 128
40	...	64
41	...	67
42	..	66, 127
43	...	64
47	...	68
48	...	68, 289
49	...	68
50	..	68
51	...	68
52	..	68, 184
53	...	16, 68, 128, 137
55	..	78
57	...	78
58	...	79
59	...	79
64	...	80
65	...	81
67	...	142

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
70	...	81
72	..	82
74	..	82
75	...	83
76	...	83
77	...	22 83
80	...	84
81	...	84
82	..	85
83	...	85
94	...	120
95	...	121
102	...	117
106	...	130
110	...	131
111	...	132
113	...	66 133
116	...	138
118	..	141
119	...	142 166
122	...	164
123	..	126 167
129	...	152
130	..	112 153
133	...	151
137	...	142
138	...	142
141	...	171
146	...	121
150	...	81
173	...	188
177	...	66
181	...	105
187	...	64 278

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
197	...	128 130
207	...	81 197
209	...	221
211	...	79
224	..	84 214
234	..	216
235	...	216
244	...	78
249	..	92
252	...	209
253	...	208
257	...	221
263	...	223
264	...	223
266	...	223
268	...	224
269	...	224
270	...	224
271	...	225
274	...	226
277	...	227
279	...	226
280	...	122
281	..	226
284	...	377
288	...	230
290	...	230
292	...	230
293	...	231
294	...	64 272
298	...	79
299	...	79
301	..	79
309	...	84
314	...	16 277

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
318	...	153
323	...	233
325	...	235
326	...	234
328	...	235
333	...	244
353	...	239
358	...	64
359	...	143
380	...	282, 287
385	...	255
388	..	260
395	...	266
399	...	267
402	...	272
404	...	270

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
409	...	280
410	...	294
412	...	278
413	...	278
416	...	272
418	...	74
440	...	75
454	...	267
508	...	176
622	...	73
623	...	117
647	...	16
667	...	251
716	...	202
791	...	173
879	...	267, 275

5

APPENDIX V

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 5

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ಗುಣವರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಗಳ ವಿವರವು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
38	ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ (40)	2	53
76	,,	4	36
111	,,	3	80
123	,,	3	15
130	,,	3	4
159	,,	2	74
165	,,	1	64
187	,,	9	132
263	,,	1	50
266	,,	11	97
270	,,	9	50
274	,,	7	63
276	,,	6	12
281	,,	6	5
357	,,	9	54
432	,,	14	25
510	,,	1	57
513	,,	1	60
516	,,	1	58
536	,,	4	46
619	,,	11	17
647	,,	9	21
650	,,	9	71
672	,,	6	85
676	,,	9	86
783	,,	1	75
785	,,	4	49
791	,,	12	48

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
792	ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ	14	91
807	„	12	42
866	„	5	91
880	„	3	49
905	„	3	91
923	„	14	88
926	„	4	38
929	„	4	10
931	„	11	23
937	„	13	48
939	„	14	49
940	„	13	49
103	ಪಂಪನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ (9)	1	75
141	„	3	61
155	„	12	36
279	„	10	25
305	„	7	57
648	„	4	52
819	„	7	13
890	„	4	21
909	„	1	60
369	ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ (10)	1	13
486	„	7	124
493	„	1	56
517	„	1	61
641	„	8	86
645	„	5	85
670	„	3	46
852	„	2	116
867	„	3	67
893	„	5	130
21	ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣ (9)	9	22
64	„	6	27
240	„	1	79
418	„	2	48
696	„	6	51

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು	ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.
855	ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣ	6	54
874	,,	9	20
903	,,	6	53
930	,,	9	71
127	ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧ (9)	6	35
146	,,	2	17
153	,,	5	19
191	,,	4	3
286	,,	1	5
820	,,	4	37
824	,,	4	38
834	,,	4	30
912	,,	9	6
359	ಗುಣವರ್ಮನ ಹರಿವಂಶ (ಕಾವ್ಯಸಾರ, ಪುಟ 224)	—	ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ 1091
56 (?)	ಗುಣವರ್ಮನ ಶೂದ್ರಕ (ಕಾವ್ಯಸಾರ, ಪುಟ 17)	—	ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ 532
206	,,	—	,, 1087
217	,,	—	,, 1097
261	,,	—	,, 437 ನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ.
311	,,	—	,, 676
338 (?)	,,	—	,, 1036
351	,,	—	,, 551 ನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ
884	,,	—	,, 76
885	,,	—	,, 78
284	ಹಂಸರಾಜನ ಗ್ರಂಥ (?) (ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಪುಟ 877)	—	—
49	ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ 38ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.	—	—

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು.		ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ.	ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ
810	ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ 64ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದೆ.		——	—
97	ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ	ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ	3	32
99	,,	,,	4	105
145	,,	,,	3	73
205	,,	,,	1	62
289	,,	,,	4	27
290	,,	,,	4	126
299	,,	,,	1	68
609	,,	,,	3	34
616	,,	,,	8	138
763	,,	,,	1	31
886	,,	,,	2	30
908	,,	,,	2	11

APPENDIX VI

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 6

—:o:—

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ
ಕೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳು
ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಪದ್ಯಗಳು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ.

24 ದರ್ಶಯಂತಿ ಶರನ್ನದ್ಯಃ । ಪುಲಿನಾನಿ ಶನೈಶ್ಶನೈಃ ॥
ನವಸಂಗಮಸವ್ರೀಡಾ । ಜಘನಾನೀವ ಯೋಷಿತಃ ॥
ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ.

42 ಅಸ್ಯಾಸ್ಸರ್ಗವಿಧೌ ಪ್ರಜಾಪತಿರಭೂಚ್ಚಂದ್ರೋ ನು ಕಾಂತಿಪ್ರದಃ ।
ಶೃಂಗಾರೈಕರಸಃ ಸ್ವಯಂ ನು ಮದನೋ ಮಾಸೋ ನು ಪುಷ್ಪಾಕರಃ ॥
ವೇದಾಭ್ಯಾಸಜಡಃ ಕಥಂ ನು ವಿಷಯವ್ಯಾವೃತ್ತಕೌತೂಹಲೋ ।
ನಿರ್ಮಾತುಂ ಪ್ರಭವೇನ್ಮನೋಹರಮಿದಂ ರೂಪಂ ಪುರಾಣೋ ಮುನಿಃ ॥
ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ, ಪ್ರಥಮಾಂಕ.

53 } ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ವಿತ್ತಂ ಸ ನರಃ ಕುಲೀನಃ । ಸ ಪಂಡಿತಃ ಸ ಶ್ರುತವಾನ್ ಗುಣಜ್ಞಃ ॥
80 } ಸ ಏವ ವಕ್ತಾ ಸ ಚ ದರ್ಶನೀಯಃ । ಸರ್ವೇ ಗುಣಾಃ ಕಾಂಚನಮಾಶ್ರಯಂತಿ ॥
ಭರ್ತೃಹರಿ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 333)

102 ಆಪಾತರಮ್ಯಾ ವಿಷಯಾಃ । ಪರ್ಯಂತಪರಿತಾಪಿನಃ ॥
ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 11—12

148 ಗಿರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು । ಗಿರಿಯಿದು ಗಿರಿಯಲ್ತು ಕರಿಯದಲ್ತು ಕರೀಂದ್ರಂ ॥
ಗಿರಿವರಮಿದು ಕರಿವರಮೆಂ । ದರಿದಱಿಯಲ್ ಗಹನದೊಳಗೆ ಗಿರಿಯಂ ಕರಿಯಂ ॥
ಶೂದ್ರಕ (ಕಾವ್ಯಸಾರ 1057)

158 ರತಿಸ್ಮರೌ ನೂನಮಿಮಾವಭೂತಾಂ । ರಾಜ್ಞಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ತಥಾಹಿ ಬಾಲಾ ॥
ಗತೇಯಮಾತ್ಮಪ್ರತಿರೂಪಮೇವ । ಮನೋ ಹಿ ಜನ್ಮಾಂತರಸಂಗತಿಜ್ಞಂ ॥
ರಘುವಂಶ 7—15

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಉದಾಹೃತವಾದ ಅಥವಾ ಸೂಚಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ
164	ಅಂಕಾಧಿರೋಪಿತಮೃಗ । ಶ್ಚಂದ್ರಮಾ ಮೃಗಲಾಂಛನಃ ॥ ಕೇಸರೀ ನಿಷ್ಠುರಕ್ಷಿಪ್ತ । ಮೃಗಯೂಥೋ ಮೃಗಾಧಿಪಃ ॥ ಶಿಶುಪಾಲವಧ 2—53
189	ವೃದ್ಧೌರಸಾಂ ರಾಜ್ಯಧುರಾಂ ಪ್ರಸೋಢುಂ । ಕಥಂ ಕನೀಯಾನಹಮುತ್ಸಹೇ ಯ ॥ ಮಾ ಮಾಂ ಪ್ರಯುಕ್ಥಾಃ ಕುಲಕೀರ್ತಿಲೋಪೇ । ಪ್ರಾಹ ಸ್ಮ ರಾಮಂ ಭರತೋ ಽಪಿ ಧರ್ಮ್ಯಂ ॥ ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯ 3—51
192	ಕಪಿರಪಿ ಚ ಕಾಪಿಶಾಯನಮದಮತ್ತೋ ವೃಶ್ಚಿಕೇನ ಸಂದಷ್ಟಃ । ಅಪಿ ಚ ಪಿಶಾಚಗ್ರಸ್ತಃ ಕಿಂ ಬ್ರೂಮೋ ವೈಕೃತಂ ತಸ್ಯ ॥ ಮರ್ಕಟಸ್ಯ ಸುರಾಪಾನಂ । ತಸ್ಯ ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶನಂ ॥ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಭೂತಸಂಚಾರಃ । ಯದ್ವಾ ತದ್ವಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟಗಳು 392 ಮತ್ತು 257
230	ಬಾಳೆಯ ಕರ್ಜೂರದ ಕಿ । ತ್ತೀಳೆಯ ಕಮ್ರಾರದ ರಂಜಿಪಮ್ರಾವಿನ ಪೇ ರೀಳೆಯ ನಾರಂಗದ ಕಂ । ಚೀಳೆಯ ತನಿವಣ್ಣನಿಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ದಾದರದಿಂ ॥ ಧರ್ಮಾಮೃತ 1—141
249	ಭೀಮಕಾಂತೈರ್ನೃಪಗುಣೈಃ । ಸ ಬಭೂವೋಪಜೀವಿನಾಂ । ಅಧೃಷ್ಯಶ್ಚಾಭಿಗಮ್ಯಶ್ಚ । ಯಾದೋರತ್ನೈರಿವಾರ್ಣವಃ ॥ ರಘುವಂಶ 1—16
313	ಪರ್ಜನ್ಯ ಇವ ಭೂತಾನಾ । ಮಾಧಾರಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ ॥ ವಿಕಲೇಪಿ ಹಿ ಪರ್ಜನ್ಯೇ । ಜೀವ್ಯತೇ ನ ತು ಭೂಪತೌ ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 1283
364	ಮುನಿದೆಮ್ಮಂ ಕೊಲಲೊಡ್ಡಿದಂದಿನ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕೆಯ್ನಾಡಿದಂ । ದಿನ ಕಿಚ್ಚಿಂದಿನ ಕಾದಿದಂದಿನ ಕಪಿತ್ಥೋರ್ವೀಜದಿಂ ಮೋದಿದಂ ॥ ದಿನ ಗೆಲ್ದಂದಿನ ಗೆಲ್ದು ಬಂದು ಬನಮಂ ಕೊಂಡಂದಿನಾನಿನ್ನ ಗ । ರ್ಜನೆಯುಂ ಬೀರಮುಮೀಗಳೆಂತು ಪುಡಿಯೊಳ್ ಬಿಳ್ದೀರ್ಪೊರೆ ಸ್ವರ್ಗದೇ ॥ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ಸಪ್ತಮಾಶ್ವಾಸ.
376	ಮಂದೋಯಂ ಮಲಯಾನಿಲಃ ಕಿಸಲಯಂ ಚೂತದ್ರುಮಾಣಾಂ ನವಂ । ಮಾದ್ಯತ್ಕೋಕಿಲಕೂಜಿತಂ ವಿಚಕಿಲಾಮೋದಃ ಪುರಾಣಂ ಮಧು ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮೂಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಥವಾ ಸಮಾನವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

ಬಾಣಾನಿತ್ಯಪದೀಕರೋತಿ ಸುರಭಿಃ ಪಂಚೈವ ಪಂಚೇಷವೇ ।
ಯೂನಾಮಿಂದ್ರಿಯಪಂಚಕಸ್ಯ ಯುಗಪತ್ಸಮ್ಮೋಹಸಂಪಾದಿನಃ ॥
ಶ್ರೀಪಾಲಕವಿರಾಜ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 3789)

434 ಏದ್ದಹಮಿತ್ತತ್ಥಣಿಯಾ ಏದ್ದಹಮಿತ್ತೇಹಿ ಅತ್ಥಿವತ್ತೇಹಿ ।
ಏಯಾವತ್ಥಂ ಪತ್ತಾ ಏತ್ತಿಯಮಿತ್ತೇಹಿ ದಿಅಹೇಹಿ ॥
ಛಾಯಾ—ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರಸ್ತನಿಕಾ ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರಾಭ್ಯಾಮಕ್ಷಿಪತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ।
ಏತಾವದವಸ್ಥಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಏತಾವನ್ಮಾತ್ರೈರ್ದಿವಸೈಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 40

469 ಪದ್ಮಭೂರಿತಿ ಸೃಜಜ್ಜಗದ್ರಜಃ । ಸತ್ವಮಚ್ಯುತ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ನಯನ್ ॥
ಸಂಹರನ್ ಹರ ಇತಿ ಶ್ರಿತಸ್ತಮಃ । ತ್ರೈಧಮೇಷ ಭಜತಿ ತ್ರಿಭಿರ್ಗುಣೈಃ ॥
ಶಿಶುಪಾಲವಧ 14—61

ರಜೋಜುಷೇ ಜನ್ಮನಿ ಸತ್ವವೃತ್ತಯೇ । ಸ್ಥಿತೌ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪ್ರಲಯೇ ತಮಃ ಸ್ಪೃಶೇ ॥
ಅಜಾಯ ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿನಾಶಹೇತವೇ । ತ್ರಯೀಮಯಾಯ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ॥
ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟ 21

480 ಮೃದುಶ್ಚೇದವಮನ್ಯೇತ । ತೀಕ್ಷ್ಣಾದುದ್ವಿಜತೇ ಜನಃ ॥
ತೀಕ್ಷ್ಣಶ್ಚೈವ ಮೃದುಶ್ಚೈವ । ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸ ಚ ಸಮ್ಮತಃ ॥
ಕಾಮಂದಕ

ಮೃದೋಃ ಪರಿಭವೋ ನಿತ್ಯಂ । ವೈರಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶಃ ॥
ಉತ್ಸೃಜ್ಯೈತದ್ದ್ವಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ । ಮಧ್ಯಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥
ವ್ಯಾಸ (ಸುಭಾಷಿತಾವಳಿ 2692)

ಸಮವೃತ್ತಿರುಪೈತಿ ಮಾರ್ದವಂ । ಸಮಯೇ ಯಶ್ಚ ತನೋತಿ ತಿಗ್ಮತಾಂ ॥
ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ ಲೋಕಮೋಜಸಾ । ಸ ವಿವಸ್ವಾನಿವ ಮೇದಿನೀಪತಿಃ ॥
ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 2—38

ನ ಖರೋ ನ ಚ ಭೂಯಸಾ ಮೃದುಃ । ಪವಮಾನಃ ಪೃಥಿವೀರುಹಾನಿವ ॥
ಸ ಪುರಸ್ಕೃತಮಧ್ಯಮಕ್ರಮೋ । ನಮಯಾಮಾಸ ನೃಪಾನನುದ್ಧರನ್ ॥
ರಘುವಂಶ 8—9

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

565 ಹೇಪಾಂಥಾಃ ಸ್ವಗೃಹಾಣಿ ಗಚ್ಛತ ಸುಖಂ ಸೇವಾಕ್ಷಣೋ ಮುಚ್ಯತಾಂ ।
ಮಾನಂ ಮಾನಿನಿ ಮುಂಚ ವಲ್ಲಭಜನೇ ಕೋಪಾನುಬಂಧೇನ ಕಿಂ ॥
ಆಯಾತಃ ಕುಸುಮಾಕರಃ ಕ್ಷಪಯತಿ ಪ್ರಾಣಾನ್ ವಿಯೋಗಾತುರೇ ।
ಷ್ವಿತ್ಯೇವಂ ಪರಪುಷ್ಟನಾದಪಟಹೋ ವಕ್ತೀವ ಕಾಮಾಜ್ಞಯಾ ॥

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1689

616 ಅಂಬಾ ಶೇತೇತ್ರ ವೃದ್ಧಾ ಪರಿಣತವಯಸಾಮಗ್ರಣೀರತ್ರ ತಾತೋ ।
ನಿಶ್ಶೇಷಾಗಾರಕರ್ಮಶ್ರಮಶಿಥಿಲತನುಃ ಕುಂಭದಾಸೀ ತಥಾತ್ರ ॥
ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾಪಾಹಮೇಕಾ ಕತಿಪಯದಿವಸಪ್ರೋಷಿತಪ್ರಾಣನಾಥಾ ।
ಪಾಂಥಾಯೇತ್ಥಂ ತರುಣ್ಯಾ ಕಥಿತಮವಸರವ್ಯಾಹೃತಿವ್ಯಾಜಪೂರ್ವಂ ॥

ಧ್ವನ್ಯಾಲೋಕ, ಪುಟ 105

623 ಪ್ರತಿಮಧುಬಿಂದು ಮಿಳಿಂದಾಃ । ಪ್ರೇಂಖಂತಿ ಪ್ರತಿಮಿಳಿಂದಮಾರಾವಾಃ ॥

624 ನ ತಜ್ಜಲಂ ಯನ್ನ ಸುಚಾರುಪಂಕಜಂ । ನ ಪಂಕಜಂ ತದ್ಯದಲೀನಷಟ್ಪದಂ ॥
ನ ಷಟ್ಪದೋಸಾ ನ ಜುಗುಂಜ ಯಃ ಕಲಂ । ನ ಗುಂಜಿತಂ ತನ್ನ ಜಹಾರ ಯ
ನ್ಮನಃ ॥

ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯ 2—19

628 ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವಂ ವಿನಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ । ಗುಣಪ್ರಕರ್ಷೋ ವಿನಯಾದವಾಪ್ಯ
ತೇ ॥
ಗುಣಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಜನೋನುರಜ್ಯತೇ । ಜನಾನುರಾಗಪ್ರಭವಾ ಹಿ ಸಂಪದಃ ॥

ಭಾರವಿ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2917)

635 ಮಾತರ್ನೋ ಸಂತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಶಿಶಿರಜಲಕಣಾಕರ್ಷಿಣೋ ಗಂಧವಾಹಾ ।
ವಿದ್ಯುದ್ಭಾಸಾ ಸಿತಾಂಗಾಃ ಪ್ರಚುರತರಪಯಃಸ್ಯಂದಿನೋ ವಾ ಘನೌಘಾಃ ॥
ಕೇಕಾ ವಾ ಬರ್ಹಿಣಾನಾಂ ಗಿರಿವರಶಿಖರಸ್ಥಾಯಿನಾಂ ವಾ ನಿಶೀಥೇ ।
ಯೇನಾಸೌ ಜೀವಿತೇಶಃ ಸ್ಮರತಿ ಪರಿಜನಸ್ಯಾಸ್ಯ ವೈ ದುಃಖಿತಸ್ಯ ॥

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1165)

637 ಸಂಕೇತಕಾಲಮನಸಂ । ವಿಟಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿದಗ್ಧಯಾ ॥
ಹಸನ್ನೇತ್ರಾರ್ಪಿತಾಕೂತಂ । ಲೀಲಾಪದ್ಮಂ ನಿಮೀಲಿತಂ ॥

ಕಾವ್ಯಪ್ರದೀಪ, ಪುಟ 440

654 ಮಾನಾಪನೋದನವಿಧೌ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಾಯಾ ಯಾವನ್ನಮಾಮಿ ಚರಣಾವಥ
ತಾವದೇವ ॥

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.
	ನೀಪಸ್ಥಲನ್ನವಸವಿಸರಪುರಸ್ಸರಾಣಿ। ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವುರಚಿರಾದ್ಘನಗರ್ಜಿತಾನಿ ॥
	ಅಲಂಕಾರಶೇಖರ, ಪುಟ 35
659	ಕಂಠಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ತನಬಂಧುರಸ್ಯ । ಮುಕ್ತಾಕಲಾಪಸ್ಯ ಚ ನಿಸ್ತಲಸ್ಯ ॥ ಅನ್ಯೋನ್ಯಶೋಭಾಜನನಾದ್ಬಭೂವ । ಸಾಧಾರಣೋ ಭೂಷಣಭೂಷ್ಯಭಾವಃ ॥ ಕುಮಾರಸಂಭವ 1—42
660	ಅಕೃತ್ರಿಮಪ್ರೇಮರಸಾ । ವಿಲಾಸಾಲಸಗಾಮಿನೀ ॥ ಅಸಾರೇ ದಗ್ಧಸಂಸಾರೇ । ಸಾರಂ ಸಾರಂಗಲೋಚನಾ । ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1453
681	ಕ್ವಚಿದಗ್ರೇ ಪ್ರಸರತಾ । ಕ್ವಚಿದಾಪತ್ಯ ನಿಘ್ನತಾ ॥ ಶುನೇವ ಸಾರಂಗಕುಲಂ । ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನಂ ದ್ವಿಷಾಂ ಬಲಂ ॥ ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 167
692	ಆಲೋಲನೇತ್ರಶಫರಾ ಭುಜವೀಚಿರೇಖಾ । ರೋಧಸ್ವಿನೀ ಸುಮಹತಾ ಜಘನಸ್ಥಲೇನ ॥ ಸೌಂದರ್ಯವಾರಿಭರಿತಾ ಸ್ತನಚಕ್ರವಾಕಾ । ಸಂಚಾರಿಣೀ ಮದನವಿಭ್ರಮದೀರ್ಘಿಕೇವ ॥
695	ಅಸಾರಂ ಸಂಸಾರಂ ಪರಿಮುಷಿತರತ್ನಂ ತ್ರಿಭುವನಂ । ನಿರಾಲೋಕಂ ಲೋಕಂ ಮರಣಶರಣಂ ಬಾಂಧವಜನಂ ॥ ಅದರ್ಪಂ ಕಂದರ್ಪಂ ಜನನಯನನಿರ್ಮಾಣಮಫಲಂ । ಜಗಜ್ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯಂ ಕಥಮಸಿ ವಿಧಾತುಂ ವ್ಯವಸಿತಃ ॥ ಮಾಲತೀಮಾಧವ, [illegible]
699	ಅನೃತಮನೃತಮೇತದ್ಯತ್ಸುಧಾಸೂತಿರಿಂದು । ನಿರ್ಯತಮಯಮನಾರ್ಯೋ ನಿರ್ಗತಃ ಕಾಲಕೂಟಾತ್ ॥ ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1116
706	ದಿವಸೋಽನುಮಿತ್ರಮಗಮದ್ವಿಲಯಂ । ಕಿಮಿಹಾಸ್ಯತೇ ಬತ ಮಯಾಬಲಯಾ ॥ ರುಚಿಭರ್ತುರಸ್ಯ ವಿರಹಾಧಿಗಮಾ । ಇತಿ ಸಂಧ್ಯಯಾಪಿ ಸಪದಿ ವ್ಯಗಮಿ ॥ ಶಿಶುಪಾಲವಧ 9—17
722	ದೂರ್ವಾಂಕುರತೃಣಾಹಾರಾ । ಧನ್ಯಾಸ್ತಾತ ವಸೇ ಮೃಗಾಃ ॥ ವಿಭವೋನ್ಮತ್ತಚಿತ್ತಾನಾಂ । ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮುಖಾನಿ ಯತ್ ॥ ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 646

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

723 ನಿರ್ಮಥ್ಯತೇ ಯದಿ ಸುರಾಸುರಸೈನ್ಯಸಂಘೈ |
ರಾಪೂರ್ಯತೇ ಯದಿ ಜಲೈರ್ಜಲದಾಪಗಾಭಿಃ ||
ಪೇಪೀಯತೇ ಚ ವಡಬಾಮುಖವಹ್ನಿನಾ ಚೇ |
ನ್ನೈ ಕ್ಷುಭ್ಯತಿ ಸ್ಮ ಜಲಧಿರ್ನ ತನುತ್ವಮೇತಿ ||

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 870

732 ಗಂಗಾವರ್ತಸಮಾನನಾಭಿವಿಲಸದ್ವಲ್ಮೀಕರಂಧ್ರಾಂತರಾತ್ |
ತನ್ವೀ ಶ್ಯಾಮಲರೋಮರಾಜಿಭುಜಗೀ ನಿರ್ಗತ್ಯ ಕಾಂತೇ ತವ ||
ವಕ್ತ್ರೇಂದುಂ ಗ್ರಸತೀತಿ ಪನ್ನಗಭಯಾತ್ಪೀನೌ ಸ್ತನೌ ಸಂಗತಾ |
ವಿತ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಿವ ತ್ವದಕ್ಷಿಯುಗಳಂ ಕರ್ಣಾಂತಮಾಶಿಶ್ರಿಯೇ ||

751 ರಥಸ್ಯೈಕಂ ಚಕ್ರಂ ಭುಜಗಯಮಿತಾಸ್ಸಪ್ತ ತುರಗಾ |
ನಿರಾಲಂಬೋ ಮಾರ್ಗಶ್ಚರಣವಿಕಲಸ್ಸಾರಥಿರಪಿ ||
ರವಿರ್ಯಾತ್ಯೇವಾಂತಂ ಪ್ರತಿದಿನಮಪಾರಸ್ಯ ನಭಸಃ |
ಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಿಸ್ಸತ್ವೇ ವಸತಿ ಮಹತಾಂ ನೋಪಕರಣೇ ||

ಅರ್ಗಟ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2277)

763 ಬಿಭ್ರಾಣಾ ಗರಲಂ ಕಂಠೇ | ಭುಜಂಗಪರಿವೇಷ್ಟಿತಾ ||
ಶಾಂಭವೀವ ತನುಃ ಕಸ್ಯ | ನ ವಂದ್ಯಾ ದೌರ್ಜನೀ ಸಭಾ ||

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಕೃತನಲಚಂಪು (ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಾಕರ, ಪುಟ 33)

815 ತೌ ದಂಪತೀ ಬಹು ವಿಲಪ್ಯ ಶಿಶೋಃ ಪ್ರಹರ್ತ್ರಾ |
ಶಲ್ಯಂ ನಿಖಾತಮುದಹಾರಯತಾಮುರಸ್ತಃ ||
ಸೋಭೂತ್ಪರಾಸುರಥ ಭೂಮಿಪತಿಂ ಶಶಾಪ |
ಹಸ್ತಾರ್ಪಿತೈರ್ನಯನವಾರಿಭಿರೇವ ವೃದ್ಧಃ ||

ರಘುವಂಶ 9—78

818 ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃತವತಃ ಪಿತೃದ್ವಿಷಃ | ಪಾತ್ರಸಾಚ್ಚ ವಸುಧಾಂ ಸಸಾಗರಾಂ ||
ಆಹಿತೋ ಜಯವಿಪರ್ಯಯೋಪಿ ಮೇ | ಶ್ಲಾಘ್ಯ ಏವ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ತ್ವಯಾ ||

ರಘುವಂಶ 11—86

827 ಯದಸ್ತಿ ತದ್ದದಾಸೀತಿ | ನೈತಚ್ಚಿತ್ರಮಮೈವ್ಯಹಂ ||
ಭಯಂ ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ ತೇ ನಾಸ್ತಿ | ದತ್ತಂ ತದ್ವಿದ್ವಿಷಾಂ ಕಥಂ ||

ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 2470

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ.	ಮಾತೃಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

857 ಏಕೇನಾಕ್ಷ್ಣಾ ಪ್ರವಿತತರುಷಾ ವೀಕ್ಷತೇ ಲಂಬಮಾನಂ ।
ಭಾನೋರ್ಬಿಂಬಂ ಜಲವಿಲುಲಿತೇನಾಪರೇಣ ಸ್ವಕಾಂತಂ ॥
ಅಹ್ನಶ್ಛೇದೇ ದಯಿತವಿರಹಾಶಂಕಿನೀ ಚಕ್ರವಾಕೀ ।
ದ್ವಾ ಸಂಕೀರ್ಣೌ ರಚಯತಿ ರಸಾ ನರ್ತಕೀವ ಪ್ರಗಲ್ಭಾ ॥
ಚಂದ್ರಕ (ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ 3596)

860 ಅಪಿ ಪಿಬತ ಚಕೋರಾಃ ಕೃತ್ಸ್ನಮುನ್ನಾಮ್ಯ ಕಂಠಂ ।
ಕ್ರಮುಕಬಲನಚಂಚಚ್ಚಂಚವಶ್ಚಂದ್ರಿಕಾಂಭಃ ॥
ವಿರಹವಿಧುರಿತಾನಾಂ ಜೀವಿತತ್ರಾಣಹೇತೋಃ ।
ಭವತಿ ಹರಿಣಲಕ್ಷ್ಮಾ ಯೇನ ತೇಜೋದರಿದ್ರಃ ॥
ಸುಭಾಷಿತರತ್ನಭಾಂಡಾಗಾರ, ಪುಟ 512

872 ಯದ್ಯಪಿ ಚಂದನವಿಟಪೀ । ವಿಧಿನಾ ಫಲಕುಸುಮವರ್ಜಿತೋ ವಿಹಿತಃ ॥
ನಿಜವಪುಷೈವ ಪರೇಷಾಂ । ತಥಾಪಿ ಸಂತಾಪಮಪನಯತಿ ॥
ಭಟ್ಟಾದಿತ್ಯಕ (ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 793)

877 ತ್ವದ್ವಿಪ್ರಯೋಗೇ ಕಿರಣೈಸ್ತಥೋಗ್ರೈ । ರ್ದಗ್ಧಾಸ್ಮಿ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ದಿವಸಂ ಸವಿತ್ರಾ ॥
ಇತೀವ ದುಃಖಂ ಶಶಿನೇ ಗದಂತೀ । ಶೇಫಾಲಿಕಾ ರೋದಿತಿ ಪುಷ್ಪಬಾಷ್ಪೈಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 11

879 ಸಿತಂ ಸಿತಿಮ್ನಾ ಸುತರಾಂ ಮುನೇರ್ವಪು । ರ್ವಿಸಾರಿಭಿಸ್ಸೌಧಮಿವಾಥ ಲಂಭಯನ್ ॥
ದ್ವಿಜಾವಳಿವ್ಯಾಜನಿಶಾಕರಾಂಶುಭಿಃ । ಶುಚಿಸ್ಮಿತಾಂ ವಾಚಮವೋಚದಚ್ಯುತಃ ॥
ಶಿಶುಪಾಲವಧ 1—25

881 ಪ್ರಿಯಂಗುಶ್ಯಾಮಮಂಭೋಧಿ (?) । ರಂಧ್ರೀಣಾಂ ಸ್ತನಮಂಡಲಂ ॥
ಅಲಂಕರ್ತುಮಿವ ಸ್ವಚ್ಛಾಃ । ಸೂತೇ ಮೌಕ್ತಿಕಸಂಪದಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 11

893 ಅಧ್ಯಾಸ್ಯ ಚಾಂಭಃಪೃಷತೋಕ್ಷಿತಾನಿ । ಶೈಲೇಯಗಂಧೀನಿ ಶಿಲಾತಲಾನಿ ॥
ಕಲಾಪಿನಾಂ ಪ್ರಾವೃಷಿ ಪಶ್ಯ ನೃತ್ಯಂ । ಕಾಂತಾಸು ಗೋವರ್ಧನಕಂದರಾಸು ॥
ರಘುವಂಶ 6—51

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ. — ಉದಾಹೃತವಾದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಪದ್ಯ.

895 ಪುಷ್ಪಂ ಪ್ರವಾಲೋಪಹಿತಂ ಯದಿ ಸ್ಯಾ । ನ್ಮುಕ್ತಾಫಲಂ ವಾ ಸ್ಫುಟವಿದ್ರುಮಸ್ಥಂ ॥
ತತೋಽನುಕುರ್ಯಾದ್ವಿಶದಸ್ಯ ತಸ್ಯಾ । ಸ್ತಾಮ್ರೌಷ್ಠಪರ್ಯಸ್ತರುಚೇಃ ಸ್ಮಿತಸ್ಯ ॥
ಕುಮಾರಸಂಭವ 1—44

902 ಮಯೂಖನಖರತ್ರುಟತ್ತಿಮಿರಕುಂಭಿಕುಂಭಸ್ಥಲೋ ।
ಚ್ಛಲತ್ತರಲತಾರಕಾಕಪಟಕೀರ್ಣಮುಕ್ತಾಗಣಃ ॥
ಪುರಂದರಹರಿದ್ದರೀಕುಹರಗರ್ಭಸುಪ್ತೋತ್ಥಿತ ।
ಸ್ತುಷಾರಕರಕೇಸರೀ ಗಗನಕಾನನಂ ಗಾಹತೇ ॥
ಸುಭಾಷಿತಾವಲಿ 1981

907 ಗರ್ಭಂ ದಧತ್ಯರ್ಕಮರೀಚಯೋಸ್ಮಾ । ದ್ವಿವೃದ್ಧಿಮತ್ರಾಶ್ನುವತೇ ವಸೂನಿ ॥
ಅಬಿಂಧನಂ ವಹ್ನಿಮಸೌ ಬಿಭರ್ತಿ । ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂ ಜ್ಯೋತಿರಜನ್ಯನೇನ ॥
ಪಕ್ಷಚ್ಛಿದಾ ಗೋತ್ರಭಿದಾತ್ತಗಂಧಾಃ । ಶರಣ್ಯಮೇನಂ ಶತಶೋ ಮಹೀಧ್ರಾಃ ॥
ನೃಪಾ ಇವೋಪಪ್ಲವಿನಃ ಪರೇಭ್ಯೋ । ಧರ್ಮೋತ್ತರಂ ಮಧ್ಯಮಮಾಶ್ರಯಂತೇ ॥
ರಘುವಂಶ 13—4 ಮತ್ತು 7

910 ಯದಿಂದೋರನ್ವೇತಿ ವ್ಯಸನಮುದಯಂ ವಾ ನಿಧಿರಪಾಂ ।
ಉಪಾಧಿಸ್ತತ್ರಾಯಂ ಜಯತಿ ಜನಿಕರ್ತುಃ ಪ್ರಕೃತಿತಾ ॥
ಅಯಂ ಕಸ್ಸಂಬಂಧೋ ಯದನುಹರತೇ ತಸ್ಯ ಕುಮುದಂ ।
ವಿಶುದ್ಧಾಃ ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಧ್ರುವಮನಭಿಸಂಧಿಪ್ರಣಯಿನಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 14

ಕುಂದಲೊಡನಿಂದುಬಿಂಬಂ । ಕುಂದುಗುಮದು ಪೆರ್ಚೆ ಪೆರ್ಚುಗುಂ ಜಲನಿಧಿಮೆ ॥
ಯ್ದುಂದಿದ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹಂ । ಸಂದಿಸಿ ಜಗಕಿಂತು ನಾಡೆ ಸೊಗಯಿಸವೇಡಾ ॥
ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ 2—10

920 ಉಪಾಂತವಾನೀರವನೋಪಗೂಢಾ । ನ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯ ಪಾರಿಪ್ಲವಸಾರಸಾನಿ ॥
ದೂರಾವತೀರ್ಣಾ ಪಿಬತೀವ ಖೇದಾ । ದಮೂನಿ ಪಂಪಾಸಲಿಲಾನಿ ದೃಷ್ಟಿಃ ॥
ರಘುವಂಶ 13—30

922 ಮರಕತಸದೃಶಂ ಚ ಯಾಮುನಂ । ಸ್ಫಟಿಕಶಿಲಾವಿಮಲಂ ಚ ಜಾಹ್ನವಂ ॥
ತದುಭಯಮುದಕಂ ಪುನಾತು ವೋ । ಹರಿಹರಯೋರಿವ ಸಂಗತಂ ವಪುಃ ॥
ಹೇಮಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಪುಟ 13

ಕಾವ್ಯವರ್ಣನಾರ್ಣವದಲ್ಲಿರು ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.	ಪ್ರಾಕೃತಗಾಥೆ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಛಾಯೆ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ
924	ಲೇಖಯಾ ವಿಮಲವಿದ್ರುಮಭಾಸಾ । ಸಂತತಂ ತಿಮಿರಮಿಂದುರುದಾಸೇ ॥ ದಂಷ್ಟ್ರಯಾ ಕನಕಟಂಕಪಿಶಂಗ್ಯಾ । ಮಂಡಲಂ ಭುವ ಇವಾದಿವರಾಹಃ ॥ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ 9-22
925	ಸ ತಪ್ತಕಾರ್ತಸ್ವರಭಾಸ್ವರಾಂಬರಃ । ಕಠೋರತಾರಾಧಿಪಲಾಂಛನಚ್ಛವಿಃ ॥ ವಿದಿದ್ಯುತೇ ಬಾಡಬಜಾತವೇದಸಃ । ಶಿಖಾಭಿರಾಶ್ಲಿಷ್ಟ ಇವಾಂಭಸಾಂ ನಿಧಿಃ ॥ ಶಿಶುಪಾಲವಧ 1—20

APPENDIX I *a*

ಪರಿಶಿಷ್ಟ I ಏ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಗಳಾದ
ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದ
ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು.

———:0:———

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
426		ವಿನಯೇನ ವಿನಾ ಕಾ ಶ್ರೀಃ । ಕಾ ನಿಶಾ ಶಶಿನಾ ವಿನಾ ॥	
		ರಹಿತಾ ಸತ್ಕವಿತ್ವೇನ । ಕೀದೃಶೀ ವಾಗ್ವಿದಗ್ಧತಾ ॥	1— 4
427		ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷೇಷು । ವೈಚಕ್ಷಣ್ಯಂ ಕಲಾಸು ಚ ॥	
		ಪ್ರೀತಿಂ ಕರೋತಿ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ । ಸಾಧುಕಾವ್ಯನಿಬಂಧನಂ ॥	1— 2
430	(ಸೂ)	ಶಬ್ದಾರ್ಥೌ ಸಹಿತೌ ಕಾವ್ಯಂ । . . . . ॥	1—16
453	(ಸೂ)	ಪದಾನಾಮೇವ ಸಂಘಾತಃ । ಸಾಪೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ॥	
		ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಂ ಚ ತದ್ವಾಕ್ಯ । ಮೇಕವಸ್ತುನಿಬಂಧನಂ ॥	4— 4
455 } 471 }	(ಸೂ)	ಅಪಾರ್ಥಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇಕಾರ್ಥಂ । ಸಸಂಶಯಮಪಕ್ರಮಂ ॥	
		ಶಬ್ದಹೀನಂ ಯತಿಭ್ರಷ್ಟಂ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಂ ವಿಸಂಧಿ ಚ ॥	4— 1
		ದೇಶಕಾಲಕಲಾಲೋಕ । ನ್ಯಾಯಾಗಮವಿರೋಧಿ ಚ ॥	4— 2
459	(ಸೂ)	ಭಯಶೋಕಾಭ್ಯಸೂಯಾಸು । ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯಯೋರಪಿ ।	
		ಯಥಾಹ ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛೇತಿ । ಪುನರುಕ್ತಂ ನ ತದ್ವಿದುಃ ॥	4—14
465	(ಸೂ)	ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಂ ಮತಂ ವ್ಯರ್ಥಂ । ವಿರುದ್ಧಂ ತೂಪದಿಶ್ಯತೇ ॥	
		ಪೂರ್ವಾಪರಾರ್ಥವ್ಯಾಘಾತಾ । ದ್ವಿಪರ್ಯಯಕರಂ ಯಥಾ ॥	4— 9
482	(ಸೂ)	ಗುರೋರ್ಲಘೋಶ್ಚ ವರ್ಣಸ್ಯ । ಯೋಸ್ಥಾನೇ ರಚನಾವಿಧಿಃ ॥	
		ತನ್ನ್ಯೂನಾಧಿಕತಾ ವಾಪಿ । ಭಿನ್ನವೃತ್ತಮಿದಂ ಯಥಾ ॥	4—25
498		ಏತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಸುರಭಿ ಕುಸುಮಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮೇತನ್ನ ಧೇಯಂ ।	
		ಧತ್ತೇ ಶೋಭಾಂ ವಿರಚಿತಮಿದಂ ಸ್ಥಾನಮಸ್ಯೈತದಸ್ಯ ॥	
		ಮಾಲಾಕಾರೋ ರಚಯತಿ ಯಥಾ ಸಾಧು ವಿಜ್ಞಾಯ ಮಾಲಾಂ ।	
		ಯೋಜ್ಯಂ ಕಾವ್ಯೇಷ್ವವಹಿತಧಿಯಾ ತದ್ವದೇವಾಭಿಧಾನಂ ॥	1—59
522	(ಸೂ)	ಗೌಡೀಯಮಿದಮೇತತ್ತು । ವೈದರ್ಭಮಿತಿ ಕಿಂ ಪೃಥಕ್ ॥	
		ಗತಾನುಗತಿಕನ್ಯಾಯಾ । ನ್ನಾನಾಖ್ಯೇಯಮಮೇಧಸಾಂ ॥	1—32
546	(ಸೂ)	ಸಂದಷ್ಟಕಸಮುದ್ಗಾದೇ । ರತ್ರ ನಾಂತರ್ಗತಿರ್ಮತಾ ॥	2—10

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ.		ಭಾಮಹನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೋಕ.	
555	(ಸೂ)	ಸರೂಪವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸ । ಮನುಪ್ರಾಸಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥	2— 5
666	(ಸೂ)	ವಿರುದ್ಧೇನೋಪಮಾನೇನ । ದೇಶಕಾಲಕ್ರಿಯಾದಿಭಿಃ ॥	
		ಉಪಮೇಯಸ್ಯ ಯತ್ಸಾಮ್ಯಂ । ಗುಣಲೇಶೇನ ಸೋಪಮಾ ॥	2—30
679	(ಸೂ)	ಹೀನತಾಸಂಭವೋ ಲಿಂಗ । ವಚೋಭೇದೋ ವಿಪರ್ಯಯಃ ॥	
		ಉಪಮಾನಾಧಿಕತ್ವಂ ಚ । ತೇನಾಸದೃಶತಾಪಿ ಚ ॥	2—39
		ತ ಏತ ಉಪಮಾದೋಷಾ । ಸ್ಸಪ್ತ ಮೇಧಾವಿನೋದಿತಾಃ ॥	2—40
681	(ಉ)	ಕ್ವಚಿದಗ್ರೇ ಪ್ರಸರತಾ । ಕ್ವಚಿದಾಪತ್ಯ ನಿಘ್ನತಾ ॥	
		ಶುನೇವ ಸಾರಂಗಕುಲಂ । ತ್ವಯಾ ಭಿನ್ನಂ ದ್ವಿಷಾಂ ಬಲಂ ॥	2—54
683	(ಉ)	ವನೇಥ ತಸ್ಮಿನ್ವಸಿತಾನುಯಾಯಿನಃ ।	
		ಪ್ರವೃತ್ತದಾನಾರ್ದ್ರಕಟಾಮತಂಗಜಾಃ ॥	
		ವಿಚಿತ್ರಬರ್ಹಾಭರಣಾಶ್ಚ ಬರ್ಹಿಣೋ ।	
		ಬಭುರ್ದಿವೀವಾನಲವಿಗ್ರಹಾ ಗ್ರಹಾಃ ॥	2—62
685	(ಸೂ)	ಸಮಾನವಸ್ತುನ್ಯಾಸೇನ । ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೋಚ್ಯತೇ ॥	
		ಯಥೇವಾನಭಿಧಾನೇಪಿ । ಗುಣಸಾಮ್ಯಪ್ರತೀತಿತಃ ॥	2—34
697	(ಸೂ)	ಪ್ರತಿಷೇಧ ಇವೇಷ್ಟಸ್ಯ । ಯೋ ವಿಶೇಷೋಭಿಧಿತ್ಸಯಾ ॥	
		ಆಕ್ಷೇಪ ಇತಿ ತಂ ಸಂತಃ । ಶಂಸಂತಿ . . . . . . ॥	2—68
708	(ಸೂ)	ಅಪಹ್ನುತಿರಭೀಷ್ಟಾ ಚ । ಕಿಂಚಿದಂತರ್ಗತೋಪಮಾ ॥	
		ಭೂತಾರ್ಥಾಪಹ್ನವಾದಸ್ಯಾಃ । ಕ್ರಿಯತೇ ಚಾಭಿಧಾ ಯಥಾ ॥	3—19
712	(ಉ)	ನೇಯಂ ವಿರೌತಿ ಭೃಂಗಾಳೀ । ಮದೇನ ಮುಖರಾ ಮುಹುಃ ॥	
		ಅಯಮಾಕೃಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ । ಕಂದರ್ಪಧನುಷೋ ಧ್ವನಿಃ ॥	3—20
727	(ಸೂ)	ಅವಿವಕ್ಷಿತಸಾಮಾನ್ಯಾ । ಕಿಂಚಿಚ್ಚೋಪಮಯಾ ಸಹ ॥	
		ಅತದ್ಗುಣಕ್ರಿಯಾಯೋಗಾ । ದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಾ ॥	2—91
736	(ಸೂ)	ಕ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಯಾ । ತತ್ಫಲಸ್ಯ ವಿಭಾವನಾ ॥	
		ಜ್ಞೇಯಾ ವಿಭಾವನೈವಾಸೌ । ಸಮಾಧೌ ಸುಲಭೇ ಸತಿ ॥	2—77
738	(ಉ)	ಅಪೀತಮತ್ತಾಶ್ಶಿಖಿನೋ । ದಿಶೋನುತ್ಕಂಠಿತಾಕುಲಾಃ ॥	
		ನೀಪೋವಿಲಿಪ್ತಸುರಭಿ । ರಭ್ಯಷ್ಟ(?)ಕಲುಷಂ ಜಲಂ ॥	2—78
770	(ಸೂ)	ಪರಾ ವಿಭೂಷಾ ಸಂಸೃಷ್ಟಿ । ರ್ಬಹ್ವಲಂಕಾರಯೋಗತಃ ॥	3—47
771	(ಉ)	ಗಾಂಭೀರ್ಯಲಾಘವವತೋ । ರ್ಯುವಯೋಃ ಪ್ರಾಜ್ಯರತ್ನಯೋಃ ॥	
		ಸುಖಸೇವ್ಯೋ ಜನಾನಾಂ ತ್ವಂ । ದುಷ್ಟಗ್ರಾಹೋಂಭಸಾಂ ಪತಿಃ ॥	3—48
776	(ಸೂ)	ಭಾವಿಕತ್ವಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುಃ । ಪ್ರಬಂಧವಿಷಯಂ ಗುಣಂ ॥	3— 51
777	(ಸೂ)	ಯ[1]ತ್ರೋದಾತ್ತಾದ್ಭುತಾರ್ಥತ್ವಂ । ಕಥಾಯಾಃ ಸ್ವಭಿನೀತತಾ ॥	
		ಶಬ್ದಾನಾಕುಲತಾ ಚೇತಿ । ತಸ್ಯ ಹೇತುಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥	3—52

1 ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ 19ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡು.

INDEX

TO

KÂVYÂVALÔKANAṂ.

———:0:———

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

☞ "ಪದ್ಯ ಅಥವಾ ಪಙ್ಕ್ತಿ" ಎಂಬುದರ ಕೆಳಗೆ ಬರಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದರೆ ಪದ್ಯವೆಂದೂ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ "ಪ" ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವಿದ್ದರೆ ಪಙ್ಕ್ತಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

NÂGAVARMMA'S

KARṆÂṬAKA BHÂSHÂ BHÛSHAṆAM.

——:0:——

ನಾಗವರ್ಮ್ಮಕೃತ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಂ.

ಸರ್ವ್ವಜ್ಞಂ ತದಹಂ ವಂದೇ । ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಮೋಪಹಂ ।
ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಯನ್ಮುಖಾದ್ದೇವೀ । ಸರ್ವ್ವಭಾಷಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥

---

1. ಸಂಜ್ಞಾವಿಧಾನಂ.

ಸೂತ್ರಂ ॥ ಅಥ ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿಃ ॥ 1 ॥

ವೃತ್ತಿಃ ॥ ಅಥಶಬ್ದೋಽಯಮಾದೌ ಮಂ[1]ಗಳಾರ್ಥಃ । ಮಂಗಳಾದೀನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪ್ರ[2]ಥಂತೇ । ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥೋ ವಾ । ಇ[3]ಹ ಕರ್ಣಾಟವಿಷಯೇ ಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿರಧಿಕ್ರಿಯತ ಇ[4]ತಿ ॥

ಟೀಕೆ ॥ ಅಥ = ಇಷ್ಟದೇವತಾನಮಸ್ಕಾರಾನಂತರಂ. ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿಃ = ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದದ ಆಗು ಪೇಳಲ್ಪಡುವುದು.

ಸೂ ॥ ಅಕಾರಾದಯಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ವರ್ಣಾಃ ॥ 2 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾದಯೋ ವರ್ಣಾಃ ಹಕಾರಪರ್ಯವಸಾನಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಏ[5]ವ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ । ತೇ[6] ಷ್ವನಾದಿಕಾಲಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದನ್ಯಥಾ ನೋಪದೇಷ್ಟವ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥
ತೇ ಕೇ ?

ಅ ಆ, ಇ ಈ, ಉ ಊ, ಋ ೠ, ಎ ಏ, ಏ ಐ, ಒ ಔ; ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್, ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್ ಶ್ ಷ್ ಸ್ ಹ್.

ಟೀ ॥ ಅಕಾರಾದಯಃ = ಅಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಕಾರಂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳಂತಪ್ಪ. ವರ್ಣಾಃ = ಅಕ್ಷರಂಗಳ್. ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ = ಅನಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂಗಳಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ = ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ).

---

1 ಮಾಂಗಲ್ಯಾರ್ಥಃ. 2 ಪ್ರಥಂತ ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ. 3 ಮಾದಾ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯಃ. 4 ಇತ್ಯರ್ಥಃ. 5 ಇತಿ.
6 ತೇಷಾಮನಾದಿಕಾಲತ್ವಾತ್, ತೇಷಾಮನಾದಿಕಾಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್.

ಸೂ ॥ ತೇಷ್ವಾದೌ ಚತುರ್ದಶ ಸ್ವರಾಃ ॥ 3 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷ್ವಕಾರಾದಿಷು ವರ್ಣೇಷು ಆದೌ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ಯೇ ಚತುರ್ದಶವರ್ಣಾಃ ತೇ ಸ್ವರ ಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

ತೇ ಕೇ?

ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ ಋ ೠ ಌ ೡ ಏ ಐ ಓ ಔ.

ಟೀ ॥ ತೇಷು = ಆ ಅಕ್ಕರಂಗಳಲ್ಲಿ. ಆದೌ = ಮೊದಲಿರ್ದ. ಚತುರ್ದಶ = ಪದಿನಾಲ್ಕಕ್ಕರಂಗಳ್. ಸ್ವರಾಃ = ಸ್ವರಂಗಳೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ = ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಸೂ ॥ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಸ್ತೇ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾಃ ॥ 4 ॥

ವೃ ॥ ತೇ[1]ಇತಿ ತಚ್ಛಬ್ದೋಪಾದಾನಂ ವ್ಯ[2]ಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ। ಅಕಾರಾದಿಸ್ವ[3]ರವ್ಯಕ್ತ್ಯಾಯೇ ವರ್ಣಾ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಃ ತೇ ಖಲು ಯ[4]ಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾ ಭವಂತಿ॥

ಉದಾಹರಣಂ ॥ ಅ1, ಆ2, ಆ3; ಇ1, ಈ2, ಈ3; ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸಂಖ್ಯಾಪಿ ನ ವಿರುಧ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ತೇ = ಆ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಂಗಳ್. ಏಕ ದ್ವಿ ತ್ರಿ ಮಾತ್ರಾಃ = ಒಂದುಮೆರಡುಂ ಮೂಱುಂ ಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳುವಾದಂದು. ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಾಃ = ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದೆ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉದಾಹರಣಂ ॥ (ವೃ. ನೋ.)[5]

ಸೂ ॥ ಏದೋತೌ ಹ್ರಸ್ವಾ ಚ ॥ 5 ॥

ವೃ ॥ ಏಕಾರೌಕಾರೌ ದ್ವಾವಪಿ ಕ್ವಚಿದ್ಭಾ[6]ಷಾಯಾಂ ಹ್ರಸ್ವಾ ಚ ಭವತಃ। ನಿತ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ದೀರ್ಘಾಣಿ–ಇತ್ಯುಪದೇಶಾದಿದಂ ವಚನಂ॥

ಉ ॥ ಎಲೆ, ಏ[7]ಲೆ; ಸೆಲೆ, ಸೇಲೆ; ಒಲೆ, ಓಲೆ; ಗೊಲೆ, ಗೋಲೆ.

ಟೀ ॥ ಏದೋತೌ = ಏಕಾರೌಕಾರಂಗಳ್. ಹ್ರಸ್ವಾ ಚ = ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವಂಗಳುಮಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಈಯುಂತಂಗಳ್ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಳ್—ನಿತ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ದೀರ್ಘಾಣಿ—ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರದಿಂದೆ ದೀರ್ಘಂಗಳೆ ಅಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ಕಾದಯಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ವ್ಯಂಜನಾನಿ ॥ 6 ॥

ವೃ ॥ ಕಕಾರಪ್ರಭೃತಯಃ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಪರಿಮಿತಾಃ ಯೇ ವರ್ಣಾಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ತೇ ವ್ಯಂಜನಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

1 ತೇ ಖಲು ಸ್ವರಾ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಮಾತ್ರಾಸ್ತ್ರಯಃ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪ್ಲುತಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ. 2 ವ್ಯುತ್ಪತ್ತ್ಯರ್ಥಂ. 3 ಸ್ವರಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಏವ ವರ್ಣಾಃ, ಸ್ವರಯುಕ್ತಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಃ. 4 ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ. 5 ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ—ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಜ್ಞೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದೆಯೂ. 6 ಭಾಷಾವಿಷಯೇ. 7 ಏಳು.

ತೇ ಕೇ?

ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್, ಯ್ ರ್ ಲ್ ವ್ ಶ್ ಷ್ ಸ್ ಹ್.

ಟೀ ॥ ಕಾದಯಃ=ಕಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಕಾರಂ ಕಡೆಯಾದ. ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್=ಮೂವತ್ತುಮೂಱು ಅಕ್ಷರಂಗಳ್. ವ್ಯಂಜನಾನಿ=ವ್ಯಂಜನಂಗಳೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಪ್ಪುವು.

ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗಾಸ್ತೇ[1] ಮಾಂತಾಃ ಪಂ[2]ಚಶಃ ಪಂಚ ॥ 7 ॥

ವೃ ॥ ತೇ ಪುನಃ ಕಕಾರಾದಯೋ ವ[3]ರ್ಣಾಃ ಮಕಾರಾಂತಾಃ ಪಂಚ ಪಂಚ ಭೂತ್ವಾ ಪಂಚೈವ ವರ್ಗಸಂ[4]ಜ್ಞಾ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ ॥

ತೇ ಕೇ?

ಕ್ ಖ್ ಗ್ ಘ್ ಙ್, ಚ್ ಛ್ ಜ್ ಝ್ ಞ್, ಟ್ ಠ್ ಡ್ ಢ್ ಣ್, ತ್ ಥ್ ದ್ ಧ್ ನ್, ಪ್ ಫ್ ಬ್ ಭ್ ಮ್.

ಟೀ ॥ ತೇ ಮಾಂತಾಃ=ಕಕಾರಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಕಾರಂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಆ ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್. ಪಂಚಶಃ=ಅಯ್ದಯ್ದುಗಳೊಂದಾಗಿ. ಪಂಚವರ್ಗಾಃ=ಅಯ್ದು ವರ್ಗಂಗಳಪ್ಪುವು.

ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅನುನಾಸಿಕಾಸ್ತೇಷಾಂ ಪಂಚಮಾಃ ॥ 8 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ವರ್ಗಾಣಾಮಂತೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಸ್ತೇ ಅನುನಾಸಿಕಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥ ತೇ ಕೇ?

ಙ ಞ ಣ ನ ಮಾಃ.

ಟೀ ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ವರ್ಗಂಗಳ. ಪಂಚಮಾಃ=ಅಯ್ದನೆಯ ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ಅನುನಾಸಿಕಾಃ=ಅನುನಾಸಿಕಂಗಳಪ್ಪುವು. ತೇ ಕೇ=ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—ಙ ಞ ಣ ನ ಮ.

ಸೂ ॥ ವಿಭಾಷಯಾ ಯವಲಾಃ ॥ 9 ॥

ವೃ ॥ ಯವಲಾ ಇತ್ಯೇತೇ ವರ್ಣಾಃ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಅನುನಾಸಿಕಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥ ತದ್ಯಥಾ—ಸಂ[5]ಯುತಂ, ಸಯ್ಯುತಂ ; ಸೇಂವೆ, ಸೇವೆ ; ಕಂ[6]ಲೆನೆ ಕನಲ್ದು, ಕಲ್ಲೆನೆ ಕನಲ್ದು; ಯಂ[7]ಲೋಕಂ, ಯಲ್ಲೋಕಂ ; ಜಂವಂ, ಜವಂ ; ಗಾಂವೆ, ಗಾವೆ ; ಓಂವಂ, ಓವಂ; ಕಾಂವಂ, ಕಾವಂ ; ಬುಂಲನೆಯೊನಲ್ದು, ಬಲ್ಲನೆಯೊನಲ್ದು—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಯವಲಾಃ=ಯಕಾರ ವಕಾರ ಲಕಾರಂಗಳ್ ಅನುನಾಸಿಕಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

---

1 ಸ್ತು. 2 ಪಂಚ ಪಂಚ. 3 ಮಾವಸಾನಾ ವರ್ಗಾಃ. 4 ಸಂಜ್ಞಿಕಾಃ ಪ್ರತ್ಯೇತವ್ಯಾಃ. 5 ಸಂಯುತಂ. 6 ಕಂಲನೆ. 7 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣಗಳು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಸೂ॥ ಲ[1]ರಡಾ ಏವ ೞಱಳಾಃ ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್ ॥ 10 ॥

ವ॥ ಲರಡಾ ಇ[2]ತ್ಯೇತೇ ವರ್ಣಾಃ ಪ್ರ[3]ಯತ್ನವಿಶೇಷಾಶ್ರಯಣಾತ್ ೞಱಳಾ ಭವಂತಿ । ತೇಷಾಂ ಭಾ[4]ಷಾಯಾಂ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಹತ್ವಾದಯಮಾರಂಭಃ ॥

ತದ್ಯಥಾ—ಮೊಲೆ, ಮೊೞೆ; ಕಲೆ, ಕೞೆ; ಮೊರೆ, ಮೊಱೆ; ಮರೆ, ಮಱೆ; ಕಡಲ್, ಕಳಲ್; ಕೋಡಿ, ಕೋಳಿ—ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಂ[5]ಸ್ಕೃತಪದೇಷು ತೇಷಾಮೈಕ್ಯಮೇವ—ಸಲಿಲಂ, ಸೞಿೞಂ; ಖಡ್ಗಂ, ಖಳ್ಗಂ.

ಟೀ॥ ಲರಡಾಏವ—ಲಕಾರಂ ರಕಾರಂ ಡಕಾರಮೆಂಬೀಯಕ್ಕರಂಗಳೆ. ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್—ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯದತ್ತಣಿಂ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ೞಱಳಾಃ—ಕುೞವೆಸರ ೞಕಾರಂ ಱಕಾರಂ ಳಳವೆಸರ ಳಕಾರಮೆಂಬೀಯಕ್ಕರಂಗಳಪ್ಪುವು.

ಅದೆಂತೆನೆ—

ಲ[6]ಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಕುೞವೆಸರ ೞಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಮೊಲೆ, ಕಲೆ ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ಮೊೞೆ, ಕೞೆ ಎಂದಾಯ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ೞಕಾರಮಂ ಕ್ಷಳನೆಂಬುದು. ಸಲಿಲಂ, ಇಲಾ, ಬಾಲಾ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಂಗಳ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ೞಕಾರಂ ಸೞಿೞಂ, ಇೞೆ, ಬಾೞೆ ಎಂದಾಯ್ತು.

ರೇ[6]ಫೆ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಱಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಮೊರೆ, ಮರೆ ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ರೇಫೆಗೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಱಕಾರಂ ಮೊಱೆ, ಮಱೆ ಎಂದಾಯ್ತು.

ಡ[6]ಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುವ ತಾಣಮಂ ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಳಳವೆಸರ ಳಕಾರಂ ಪುಟ್ಟುಗುಂ. ಖಡ್ಗಂ[7], ಕೋಡುಕಟ್ಟು, ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ಖಳ್ಗಂ, ಕೋಳ್ಕಟ್ಟು, ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚು ಎಂದಾಯ್ತು.

ಕನ್ನಡದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕುೞವೆಸರ ೞಕಾರಮುಂ ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಳವೆಸರ ೞಕಾರಮುಂ ತಮ್ಮೊಳೆರಡುಂ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಲ್ವುವು—

ಕಿೞಿಱೆ ಹಯಂಗಳ್ ಗರ್ಜಿಸೆ ।
ಜಳದ ನಿಭಂಗಳ್ ಗಜಂಗಳ್ . . . . . ॥ ಇವುಮೊದಲಾದುವು.

ಲ[8]ಕಾರಂ ದಂತ್ಯಂ, ಕುೞನದಮೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ರೇಫೆ ಮೂರ್ಧನ್ಯಂ, ಱಕಾರಮುದಱೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ಡಕಾರಂ ಮೂರ್ಧನ್ಯಂ, ಳಳನದಮೊಳೇಕಸ್ಥಾನಿ ; ಅದುಕಾರಣದಿನಿವು ವರ್ಣಾವೃತ್ತಿಗೆ ಸಲ್ವುವು, ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲವು. ಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ—

ಲಕಾರೞಕಾರಂಗಳ್ಗೆ—
...ತೞತೞಿಸಿ ದೆಸೆಗಳ ।
ನೞುರ್ದೆಸಿರಲ್ಕೆೞರ್ದು ಮಿೞರ್ದು ತೞರ್ದತ್ತಾಗಳ್[9] ॥

1 ಲರಪ್ಯರೇವ. 2 ಇತ್ಯೇಭಿರ್ವರ್ಣೈಃ. 3 ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯಾತ್. 4 ವಿಭಾಷಯಾ. 5 ಸಂಸ್ಕೃತೇಷು. 6 ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ. ಪುಟ 27. 7 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಉದಾಹರಣವಿಲ್ಲ. 8 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 27. 9 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 23.

ರೇಫ ಱಕಾರಂಗಳ್ಗೆ —

ಸುರಗಿಱಿದೊಱಗಿದ ಬಿರುದರ ।
ಕರುಳಂ ಕೊಱೆಕೊಱೆದು ಮರುಳಿರುಳ್ ತಿಂಬೆಡೆಯೊಳ್ ॥

ಡಕಾರ ೞಟಿಂಗಳ್ಗೆ—

ಕ[1]ೞಲೆ ನುಡಿಸೞಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ।
ಘೞಿಲೆನೆ ನಡೆಯೆಂದು ಜಡಿದು ಸಾರಥಿಯಂ .॥

ಲಕಾರಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಳವೆಸರ ಳಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ಬಾರದುದರ್ಕೆ—

ಓಲಗದೊಳೊರ್ವ ನತನರ ।
ಪಾಳಕಚೂಡಾಮಣಿದ್ಯುತಿಪ್ಲುತಚರಣಂ ॥

ಲಕಾರಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕುಳವೆಸರ ಳಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ಬಾರದುದರ್ಕೆ—

ನೆಲದೊಳ್ ಪಗೆ ಪುಗೆ ಫಣಿಯುಮೊ ।
ಲೊಳಪೊಕ್ಕಳಱಿಸಿದನೆಂಬ ನಿಯಮಂ ದೂಷ್ಯಂ ॥

ರೇಫಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಱಕಾರಮನಿರಿಸಲ್ಬಾರದುದರ್ಕೆ—

ಧುರದೊಳ್ ಪಱಿಮಱಿಯಾಡುವ ।
ತೆಱದಿಂದುಱಿದಿಱಿದನೆಂಬ ನಿಯಮಂ ದೂಷ್ಯಂ ॥

ಈಯಕ್ಷರಂಗಳ್ ಯಮಕಕ್ಕೆಸಲ್ಲವು. ಕ್ರಮಪ್ರಯೋಗಂ —

ತಲೆಯಂ ಕೀೞ್ತ್ತೀಕರದೊಳ್ ।
ತಳೆಯದೆ ಪೆಸರಂತುಟಕ್ಕುಂ. . . . ॥

ಕ[2]ರೆಯಂ ನೆರವಂ ವಂಶಂ ।
ಕಱೆಯಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂದು ಸಂಗರಮುಖದೊಳ್ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿ ಕೆಟ್ಟಪುರ್ದಾಗಿಯುಂ ಕಱೆಯಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂಬುದಂ ಕರೆಯಂ ಪೊತ್ತಪ್ಪುದೆಂದೊಡೆ ಅರ್ಥಘಟನೆ ಇಲ್ಲಾಗಿಯುಂ ಯಮಕಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲ.

ಡಕಾರ ೞಕಾರಂಗಳ್ಗಮಂತೆ.

ಸೂ ॥ ನಾತ್ರ ಪ್ರಾಯೇಣ ವರ್ಗಾಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಃ ॥ 11 ॥

ವೃ ॥ ಅಸ್ಮಿನ್ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ ವರ್ಗಾಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಕ್ಷರಾಃ ಖ ಛ ಠ ಥ ಫಾ ಘ ಝ ಢ ಧ ಭಾಶ್ಚ ಪ್ರಾ[3]ಯೇಣ ನ ವಿ[4]ದ್ಯಂತೇ ।

ಪ್ರಾಯೇಣೇತಿವಚನೇನ ಕ್ವಚಿತ್ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಾದೌ ದೃಶ್ಯಂತೇ ॥ ತತ್ಕಥಂ ?

ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾವತ್ — ಇರ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಣ್ಛಾಸಿರಂ, ನೂರ್ಛಾಸಿರಂ.

---

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 26. 2 ಕ. ಮ. ದ. ಪುಟ 28. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. 4 ಧವಂತಿ.

ಅನುಕರಣೇ—ಖಮ್ಮನೆ, ಛಟಿಲೆನೆ, ಝಲ್ಲನೆ, ಠಾಳೆನೆ, ಢುಢುಮ್ಮನೆ, ಥೊಕ್ಕನೆ, ಧೊಪ್ಪನೆ, ಭೋಂಕನೆ.

ಆದಿಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ—ಛಟಾಯುಂ, ಝಳಂ, ಠಕ್ಕು, ಥೊಕ್ಕರಂ, ಧಟಂ, ಭರಂ.

ಟೀ ॥ ಅತ್ರ = ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ. ವರ್ಗಾಣಾಂ = ವರ್ಗಂಗಳ. ದ್ವಿತೀಯ ಚತುರ್ಥಾಃ = ಎರಡನೆಯ ಖ ಛ ಠ ಥ ಫಂಗಳುಂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಘ ಝ ಢ ಧ ಭಂಗಳುಂ ಎಂಬೀ ಅಕ್ಕರಂಗಳ್. ನ = ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯೇಣ—ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೇಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವು ಠಾವಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಚತುರ್ಥಾಕ್ಷರಂಗಳೊಳವು. ಅವು, ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಾದೌ = ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಕರಣೆ ಮೊದಲಾದುವಱಲ್ಲಿಯುಂ. ದೃಶ್ಯಂತೇ = ಕಾಣಲ್ಪಡುವುವು.

ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಎಣಿಕೆಯಂ ಪೇೞ್ವುದು. ಅನುಕರಣಮೆಂಬುದು ಮೊೞಗು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಮಂ ಪೇೞ್ವುದು.

ಉ ॥ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಅನುಕರಣೆಗೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು. ಮತ್ತಂ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂ ಸಂಖ್ಯಾನುಕರಣಮಲ್ಲದೆಡೆಯೊಳಂ ಸ್ವಲ್ಪಮುಂಟು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶಷೌ ಚ ॥ 12 ॥

ವೃ ॥ ಶಕಾರಷಕಾರೌ ದ್ವಾವಪ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಕ[1]ರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ ನ ಸ್ತಃ ॥
ಉ ॥ ಸಸಿ, ಸಿಸು, ಸೇಸೆ.

ಟೀ ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಶಷಾ ಚ = ಶಕಾರ ಷಕಾರಂಗಳುಮಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಋ[2]ಕಾರಾದಯಶ್ಚತ್ವಾರಃ ಸ್ವರಾಃ ॥ 13 ॥

ವೃ ॥ ಋ, ೠ, ಌ, ೡ ಇತ್ಯೇತೇ ಚತ್ವಾರಃ ಸ್ವರಾಶ್ಚ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯೇ ನ ಸಂತಿ ॥

ಉ ॥ ರಿಸಿ, ಬಸವಂ. ಏವವಮಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಋಕಾರಾದಯಃ = ಋ ೠ, ಌ, ೡ ಎಂಬ. ಚತ್ವಾರಃ ಸ್ವರಾಃ = ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರಂಗಳುಂ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳಿಲ್ಲ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅನುಸ್ವಾರೋ ಬಿಂದುಃ ॥ 14 ॥

ವೃ ॥ ನಿಸ್ತುಳೋದಾತ್ತಮುಕ್ತಾಫಲಾನುಕಾರೀ ಬಿಂದುಃ ಅನುಸ್ವಾರಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ।[3] ಕೇ[4]ವಲಸ್ಯಾಸ್ಯ ಬಿಂದೋಃ ಪ್ರಯೋಗಾಭಾವಾದಕಾರಃ ಸನ್ನಿಧೀಯತೇ—ಅಂ ಇತಿ.

1 ಭಾಷಾವಿಷಯೇ. 2 ಋ ಌ ಚತ್ವಾರಃ. 3 ಇದಾದಮೇಲೆ—ಅರ್ಧಚಂದ್ರೋಪಮೋ ಬಿಂದುಃ ಪ್ಲುತೋಽನುಸ್ವಾರ ಇಷ್ಯತೇ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಕೇವಲಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಿತ್ವಾತ್.

ಟೀ ॥ ಅನುಸ್ವಾರಃ—ಅನುಸ್ವಾರವೆಂದು. ಬಿಂದುಃ—ಬಿಂದುವಕ್ಕುಂ. ಬಿಂದುವೆಂದು ಸೊನ್ನೆಯ ಪೆಸರ್. ಅ[1]ದಂ ಸ್ವರಾಂಗಮುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗಮುಂ ಎಂಬರ್.

ಸೂ ॥ ಸ ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾಚ್ಚ ವಿ[2]ಸರ್ಗಃ ॥ 15 ॥

ವೃ ॥ ಸ ಏವ ಬಿಂದುಃ ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾಚ್ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೋ ವಿಸರ್ಗಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ—
ಅಃ ಇತಿ.

ಟೀ ॥ ಸಃ—ಆ ಸೊ[3]ನ್ನೆ. ಉಪರ್ಯಧಸ್ತಾತ್ ಚ—ಮೇಗೆಯುಂ ಕೆಳಗೆಯುಂ ಮೊಳೆಗೊಳ್ಪಿನಂತಿರ್ದೊಡೆ. ವಿಸರ್ಗಃ—ವಿಸರ್ಗವೆಂಬ ಪೆಸರುಳ್ಳುದಕ್ಕುಂ.

ಸೂ ॥ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ ಪದಂ ॥ 16 ॥

ವೃ ॥ ನಾಮಾಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತತ್ಪದಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥
ಉ ॥ ಕೆಯ್ವೊಲಂ ದಿವದಂತೆ ಸಸಿಯಿಂದೆಸೆದತ್ತು.

ಟೀ ॥ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಂ—ನಾಮಾಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಕಡೆಯಾಗಿಯುಳ್ಳ ಶಬ್ದಂ. ಪದಂ—ಪದವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪರಸ್ಪರಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ ಸಂಹಿತಾ ॥ 17 ॥

ವೃ ॥ ಶ್ಲಿ[4]ಷ್ಟಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರಮನ್ಯೋನ್ಯಂ ಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ ಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಸಂ[5]ಹಿತಾ ಸಂಧಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಪರಸ್ಪರ ಸನ್ನಿಕರ್ಷಃ—ವರ್ಣಂಗಳಂ ಒಂದರೊಳೊಂದಂ ಕೂ[6]ಡಿ ನುಡಿವುದು. ಸಂಹಿತಾ—ಸಂಹಿತೆಯೆಂಬುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾ[7]ಕರಣವಿವರಣೇ ಸಂಜ್ಞಾವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಪ್ರಥಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅದು ಸ್ವರಾಂಗವೆಂದುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗವೆಂದುಂ ಸಲ್ವುದು. 2 ವಿಸರ್ಜನೀಯಂ. 3 ಪೊನ್ನೆಯುಂ. 4 ವಿಶಿಷ್ಟಾನಾಂ, ವಿಶೇಷಣಾನಾಂ. 5 ಸಂಹಿತೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ, ಸಂ[illegible] 6 ಕೂಡಿ. 7 ವ್ಯಾಕರಣೇ, ಭಾಷಾಭೂಷಣೇ,

2. ಸಂಧಿವಿಧಾನಂ.

—∞—

ಸೂ ‖ ಸಂಧೌ ‖ 18 ‖

ವೃ ‖ ಸಂಧಾವಿತ್ಯಧಿಕಾರೋಽಯಂ । ಇತ ಉತ್ತರಂ ಯ[1]ದ್ವಕ್ಷ್ಯತೇ ತತ್ಸ್ವನಃ ಸಂಧೌ ವಿ[2]ವಕ್ಷಿತಂ ಭವತೀತ್ಯವಗಂತವ್ಯಂ ‖

ಟೀ ‖ ಸಂಧೌ=ಮುಂದೆ ಪೇೞ್ವುದೆಲ್ಲಂ ಸಂಧಿಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂದಱಿವುದು.

ಸೂ ‖ ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ ‖ 19 ‖

ವೃ ‖ ಸ್ವರೇ ಪರತ್ರಾವಸ್ಥಿತೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಎನ್ನರಸಂ, ತನ್ನಾಳಿಂ, ಮುನ್ನಿಱಿವಂ, ಕೂರ್ತಿರ್ಪಂ, ಬಿಟ್ಟುಱಿವಂ, ಕೆಟ್ಟೊಳ್ವಂ, ತಳ್ತಿಸೆವಂ, ಪದೆದ್ದೈದುಗೊಳ್ವಂ, ಬಿಟ್ಟೊಳ್ಪಂ.

ಟೀ ‖ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಸಂಧಿಯೊಳ್ ಸಾಧಾರಣಮಾಗಿ, ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಸ್ವರಸ್ಯ=ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಪ್ರಕೃತೇರುದೇತೋಃ ‖ 20 ‖

ವೃ ‖ ಸಿದ್ಧೇ ಸ[3]ತ್ಯಾರಭ್ಯಮಾಣೋ ವಿಧಿರ್ನಿಯಮಾಯೇತಿ ನಿಯಮಾರ್ಥೋಽಯಂ ಯೋಗಃ ।[4] ಪ್ರ[5]ಕೃತೇಃ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಯದಿ ಸ್ಯಾತ್ ತ[6]ದುಕಾರೈಕಾರಯೋರೇವ। ನಾನ್ಯಸ್ಯ । ಸ್ವರಾಧಿಕಾರಾದತ್ರ ಸ್ವರಲೋಪೋ ನಿಯಮ್ಯತೇ । ನ ಪುನಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ‖

ಉ ‖ ಮಾತೆಲ್ಲಂ, ಲೇಸೆಲ್ಲಂ, ನಾಲ್ಗುಳ್ಳನೆ ಬಾೞ್ಗುಂ, ಸೇಸಿಕ್ಕಿದಂ.

ಟೀ ‖ ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ—ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಸಿದ್ಧಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಈ ಸೂತ್ರಂ ನಿಯಮಾರ್ಥಮಾಗಿ ಪೇೞ್ದಪುದು.

ಪ್ರಕೃತೇಃ=ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳ ಲಿಂಗದ. ಉದೇತೋಃ=ಉಕಾರ ಎಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಮೊದಲ ಸ್ವರಂಗಳ್ಗೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ನ ನಾಮಭಾಗಪ್ರಧ್ವಂಸೇ ‖ 21 ‖

ವೃ ‖ ಯಸ್ಮಿನ್ ನಾ[7]ಮಭಾಗಪ್ರಧ್ವಂಸಃ ಸಂಭವತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಉಕಾರಸ್ಯೈಕಾರಸ್ಯ ಚ ಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ ‖

---

1 ಯದ್ವಕ್ಷ್ಯತೇ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವಿಲ್ಲ. 3 ವಿಧಿರಾರಭ್ಯಮಾಣೋ ನಿಯಮಾರ್ಥೋಽಯಂ ಯೋಗಃ.
4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ—ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ ಇತಿ ವಿಧಿನಾ ಪ್ರಕೃತೇರುದಿತಃ—ಎಂದಿದೆ.
5 ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧಿನಃ. 6 ಉಕಾರೈಕಾರಯೋರೇವ. 7 ನಾಮಭಾಗಯೋಃ ಪ್ರಧ್ವಂಸಃ.

ಉ॥ ಪಟುವೀತಂ, ಗಾಳುವಿವಳ್, ಮಡುವಿದು, ಆನೆಯೊಡ್ತು, ಕುದುರೆಯೆಕ್ಕತು ಳಂ, ಪಡೆಯಿದು.

ಟೀ॥ ಆವುದಾನೊಂದು ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ, ನಾಮಭಾಗಪ್ರಧ್ವಂಸಃ—ಪೆಸರಳಿಯುತಿರ್ದದು ಅಲ್ಲಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಉಕಾರ ಎಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಲೋಪಂ, ನ—ಇಲ್ಲ.

ಲೋಪಃ ಕ[1] :

ಸೂ॥ ಭರದಿಂ ವರ್ಣವಿನಾಶಂ।
ತರವಾಗಿಯುಮಿರ್ಕ್ಷಿಸಲ್ಕೆ ಕೇಳಲ್ಕಿರದು॥
ಚ್ಚರಿಸಲ್ಕೆ ಬಾರದಿರ್ದೊಡೆ।
ನಿರತಂ ತಾಂ ಲೋಪಮೆಂಬ ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ॥

ಪಟು ಏಕವಾಕ್ಯಂ ಎಂಬ ಸಂಧಿಗೆ ಪಟೇಕವಾಕ್ಯಮೆಂದಾಗದು; ಮಡು ಇದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಡಿದು ಎಂದಾಗದು; ಮಸಲೆ ಇಕ್ಕಿದಳ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಸಲಿಕ್ಕಿದಳ್ ಎಂದಾಗದು.

ಸೂ॥ ಆ[2]ದಿವರ್ಣೈರ್ಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ॥ 22॥

ವೃ॥ ಆಕಾರಾಂತಾದಿವರ್ಣಾಂತಾದೇಕಾರಾಂತಾಚ್ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ವ[3]ರೇ ಪರೇ ಯಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಆಯೆಡೆಯೊಳ್ ಸಂಗತಿಯಿಂ ಶ್ರೀಯೊಡೆಯರ್ ಸಲೆಯಿರ್ದರ್.

ಟೀ॥ ಆದಿವರ್ಣೈರ್ಕಾರೇಭ್ಯಃ—ಆಕಾರ ಇವರ್ಣ ಎಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಯಃ—ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ಅಕಾರಾಂತಾಚ್ಛಬ್ದಾವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏ[4]॥ 23॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾಚ್ಛಬ್ದರೂಪಾದವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏಕಾರೇ ಪರೇ ಯಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಆತನಯೆ, ಅವಳಯೆ.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಅವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏ ಚ—ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ್ಕಾದೇಶಮಾದ ಏಕಾರಂ ಬರುತ್ತಿರೆಯುಂ ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ವೋ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ॥ 24॥

ವೃ॥ ಉವರ್ಣಾಂತಾತ್ ಋವರ್ಣಾಂತಾದಪಿ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ವಕಾರೋ ವ್ಯವಧಾಯಕೋ ಭವತಿ॥

---

1 ಕಂ. 2 ಅ ಈ ವರ್ಣೈರ್ಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ. 3 ಪರಸ್ವರಸ್ಯ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಕ್ಷರವಿಲ್ಲ.

ಉ॥ ವಿಧುವಿಲ್ಲದಿರುಳ್ ಪೂವಿಲ್ಲದ ಕೊಳನಂತೆಸೆಯದು; ಪಿತೃವಿವಂ, ಮಾತೃವಿವಳ್, ಋವಿತ್ತಂ.

ಟೀ॥ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ = ಉವರ್ಣ ಋವರ್ಣಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ವಃ = ವಕಾರಮಕ್ಕುಂ.

ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏದೋದಂತಾ ನಿಪಾತಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ॥ 25 ॥

ವೃ॥ ಏಕಾರಾಂತಾ ಓಕಾರಾಂತಾಶ್ಚ ಯೇ ನಿಪಾತಾಸ್ತೇ ಸ್ವರೇ ಪರೇ[1] ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ[2] ತಿಷ್ಠಂತಿ.—ನ ಚ ಸಂಧಿವಿಕಾರಾನಾಪ್ನುವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಉ॥ ಎಲೆ ಇದಾವುದೊ, ಅಂತುಟೆ ಅಲ್ತೆ, ಅರಮೆ ಅರಲ್ದು, ಆರೆ ಎಡೆಯೊಳ್; ಅಯ್ಯೋ ಅಕ್ಕಟ, ಓಹೋ ಇರಲಿಂ.

ಟೀ॥ ಏದೋದಂತಾಃ = ಏಕಾರಾಂತಮುಂ ಓಕಾರಾಂತಮುಮಪ್ಪ ನಿಪಾತಾಃ = ನಿಪಾತಶಬ್ದಂಗಳ್. ಸ್ವರೇ ಪರೇ = ಸ್ವರಂಪರಮಾಗೆ. ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ = ಸಂಧಿಯಾಗವು.

ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿರ್ದಂತಿರ್ಕುಂ.

ಸೂ ॥ ವಿಶಂಕಾವಧಾರಣಯೋಃ[3] ॥ 26 ॥

ವೃ॥ ವಿಶಂಕಾಯಾಮವಧಾರಣೇ[4] ಚ ವರ್ತಮಾನಾಶ್ಶಬ್ದಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಭವಂತಿ ॥

ಉ॥ ಆನೆಯೋ ಅದ್ರಿಯೋ, ರಜ್ಜುವೋ ಅಹಿಯೋ, ಈ[5]ವನೋ ಈಯನೋ, ಅ[6]ಕ್ಕುವೊ ಆಗದೊ ; ಪೊರೆವನೆ ಆಳ್ದಂ, ಕೂರ್ಪನೆ ಆಪ್ತಂ.

ಟೀ॥ ವಿಶಂಕಾವಧಾರಣಯೋಃ = ವಿಶಂಕೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅವಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗೆ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ಲುತಾಶ್ಚ ॥ 27 ॥

ವೃ॥ ತ್ರಿಮಾತ್ರಾ ಯೇ ವರ್ಣಾಸ್ತೇ ಚ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಪ್ರ[7]ಕೃತ್ಯೈವ ತಿಷ್ಠಂತಿ ॥

ಉ॥ ಎಲೆ ಅಣ್ಣಾ३ ಇತ್ತ ಬಾ. ಕು ಕ್ಕೂ ಕೂ३ ಎಂದು ಕೋೞಿ ಕೂ[8]ಗಿತ್ತಾಗಳ್.

ಟೀ॥ ಪ್ಲುತಾಶ್ಚ = ಪ್ಲುತಂಗಳ್ಗಂಯುಂ ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗೆ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ ತೃತೀಯಾಃ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ ॥ 28 ॥

ವೃ॥ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ತೇ[9]ತೃತೀಯವರ್ಣಾ ಭವಂತಿ ॥

---

1 ಪರತಃ. 2 ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಭವಂತಿ. 3 ಇದರ ಮುಂದೆ ವರ್ತಮಾನಃ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ನೇ ರೇ. 5 ಈವನೆ ಈಯಂ. 6 ಅಕ್ಕುವೆ ಆಗದು. 7 ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವಾವತಿಷ್ಠಂತೇ. 8 ಕೂಗಿದುದಾಗಳ್. 9 ತೇಷಾಂ ತೃತೀಯಾ ವರ್ಣಾ ಭವಂತಿ.

ಉ ‖ ಪಱಗನ್ನಡಂ, ಅಱಗಬ್ಬಂ; ಕೆಂದಳಿರ್, ಬಾಂದೊಱೆ; ನುಣ್ಬುರಲ್, ತಣ್ಬುೞಲ್.

ಟೀ ‖ ಸಮಾಸೋತ್ತರಪದಾದೌ=ಸಮಾಸದ ಮುಂದಣ ಪದದ ಆದಿಯೊಳಿರ್ದ್ದಂ ತಪ್ಪ. ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ=ವರ್ಗದ ಮೊದಲಕ್ಕರಂಗಳೆ. ತೃತೀಯಾಃ=ತಂತಮ್ಮ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ನಾ[1]ದಿಷ್ಟರೇಫಾತ್ ‖ 29 ‖

ವೃ ‖ ಆದೇಶವಿ[2]ಹಿತಃ ಪರಿಣಾಮೋ ಯೋ ರೇಫಃ ತಸ್ಮಾತ್ಪರಭೂತಾನಾಂ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾನಾಂ ವ[3]ರ್ಗತೃತೀಯತ್ವಂ ನ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಮಾರ್ಕೊರಲ್, ಮಾರ್ತಲೆ, ಮಾರ್ಪಡೆ; ಒರ್ಕೈ, ಒರ್ತಲೆ, ಒರ್ಪಿಡಿ.

ಟೀ ‖ ಆ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳ್, ಆದಿಷ್ಟರೇಫಾತ್=ಆದೇಶದಿಂ ಬಂದ ರೇಫೆಯ ತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದೊಡೆ. ಅವರ್ಕೆ, ನ=ತಂತಮ್ಮ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳ್ ಇಲ್ಲ.

ಉ ‖ ಮಾರ್ಕೊರಲ್ ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಮಾರ್ಗೊರಲೆಂದಾಗದು, ಮಾರ್ಕೊರಲ್. (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

ಸೂ ‖ ಚಟವರ್ಗಯೋಶ್ಚ ‖ 30 ‖

ವೃ ‖ ಚವರ್ಗ ಟವರ್ಗಯೋಃ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಯೋಶ್ಚ ತೃತೀಯೌ ನ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಅಳಿಚೆನ್ನಂ, ಕಡುಚಾಗಿ, ಉರಚಲ್ಲಿ; ಮಾತುಟೆಪ್ಪರಂ, ಪೊಸಟಂಕಂ, ಪೂಣಿ ಕಟಿಕ್ಕೆ.

ಟೀ ‖ ಚಟವರ್ಗಯೋಶ್ಚ=ಚಟವರ್ಗಂಗಳ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆಯುಂ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳಾಗವು.

ಉ ‖ ಅಳಿಚೆನ್ನಂ, ಅಳಿಜೆನ್ನನೆಂದಾಗದು. (ವೃ. ನೋ.) ಇವರ್ಕ್ಕೆ ಜತ್ವಡತ್ವಂಗಳಾಗವು.

ಸೂ ‖ ಸ್ವರಯರಲೇಭ್ಯೋ ಬಹುಳಂ ವಃ ಪವರ್ಗಸ್ಯ ‖ 31 ‖

ವೃ ‖ ಸ್ವರಾತ್ ಯಕಾರಾತ್ ರೇಫಾತ್ ಲಕಾರಾಚ್ಚ ಪರಸ್ಯ ಪವರ್ಗಸ್ಯ ಬಹುಳಂ ವಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪೊಸವೆಸರ್, ಎಳವಿದಿರ್, ಮರವಣೆ; ಕೆಯ್ವಾಱೆ, ಮೆಯ್ವೆಸಂ, ತಾಯ್ವಾನೆ; ಬಲ್ವಡೆ, ಕಲ್ವಾಱೆ, ಪುಲ್ವನೆ; ನೀರ್ವಾವು, ನೀರ್ವೆಳಸು, ನೀರ್ವಾನಸಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ ‖

---

1 ನಾದೇಶಜಾತ್. 2 ರಚಿತಃ. 3 ತೃತೀಯಾ ನ ಭವಂತಿ.

ಉ ॥ ನಿ[1]ಡುರ್ಬೆ, ಉ[2]ಡುವೊಗಂ; ಕೆಯ್ವ್ಮಾಡಿದಂ, ಕೆಯ್ಮ್ಮುಟೆಯುಂ; ಪೆರ್ಬ್ಬಗಿಲ್, ಕಾಮ್ಮ್ಮ್ರ್ಗಿಲ್; ಬಲ್ಮುಗುಳ್, ಪುಲ್ಮರುಳ್.

ಕ್ವ[3]ಚಿದ್ವಾಕ್ಯೇಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಊರ್ಗೆ ನ್ರೋದಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ವರಯುರಲೇಭ್ಯಃ=ಸ್ವರ ಯಕಾರ ರಕಾರ ಲಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ಪವರ್ಗಸ್ಯ=ಪವರ್ಗಕ್ಕೆ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ವಃ=ವಕಾರವುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಬಹುಳ ಗ್ರಹಣಾತ್=ಬಹುಳಶಬ್ದ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂ. ಕ್ವಚಿತ್ ನ ಭವತಿ=ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಎಂಬಿವಱೊಳ್ ವತ್ವವಾಗದು.

ಸೂ ॥ ವ್ಯಂಜನಾದಲಯಾತ್ಸಸ್ಯ ಚಃ ಕ್ವಚಿಜ್ಜತ್ವಂ[4] ॥ 32 ॥

ವೃ ॥ ಲಕಾರ ಯಕಾರ ವರ್ಜಿತಾತ್ ವ್ಯಂಜನಾತ್ ಪ[5]ರತೋಽವಸಿ ತಸ್ಯ ಸಕಾರಸ್ಯ ಚಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಣ್ಚರಂ, ಇಂಚರಂ, ಬಿರ್ಚವಡಿ.

ಬಹುಳಮಿ[6]ತ್ಯನುವರ್ತತೇ । ತತಃ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಕಣ್ಸೋಲಂ, ಕೀಟ್ಸುರಿ.

ಕ್ವಚಿತ್ ಜಕಾರೋಽಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೊಂಜುರಿಗೆ, ಪುಂಜೂರ.

ಅಲಯಾದಿತಿ ಕಿಂ? ಮೆಲ್ಸರಂ, ಬಲ್ಸರಿ; ಮೆಯ್ಸೋಂಕು, ಬಾಯ್ಸವಿ, ಕಯ್ಸೊರೆ.

ಟೀ ॥ ಅಲಯಾತ್=ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳಲ್ಲದಂತಪ್ಪ. ವ್ಯಂಜನಾತ್=ವ್ಯಂಜನಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ಸಸ್ಯ=ಸಕಾರಕ್ಕೆ. ಚಃ=ಚಕಾರಾದೇಶವುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಾಗದು. ಕಣ್ಸೋಲಂ, ಕೀಟ್ಸುರಿ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ಚಕಾರವಾಗದು.

ಕ್ವಚಿತ್=ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್. ಆ ಸಕಾರಕ್ಕೆ, ಜತ್ವಂ=ಜಕಾರವುಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಲಯಾತ್ ಎಂಬ ನಿಷೇಧಶಬ್ದದಿಂ ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳಿಂ ಪರವಾದ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಚತ್ವವಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಡುರ್ಬೆ. 2 ಉಡುವೊಲಂ. 3 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ವಚಿಜ್ಜತ್ವಂ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಇದೆ. 5 ಪರಸಕಾರಸ್ಯ, ಪರತಸ್ಸಕಾರಸ್ಯ. 6 ಮಿತಿ ವರ್ತತೇ.

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ಛ[1]ತ್ವಂ ॥ 33 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[2]ಖ್ಯಾವಿಷಯೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಲಕಾರಯಕಾರರಹಿತವ್ಯಂಜನಾ[3]ತ್ಪರಸ್ಯ ಸಕಾರಸ್ಯ ಛಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇ[4]ರ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಣ್ಛಾಸಿರಂ.

ಅಲಯಾದಿತಿ ಕಿಂ ? ನಾಲ್ಸಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಸಾಸಿರಂ.

ಟೀ ॥ ಅಲಯುಮಪ್ಪ ವ್ಯಂಜನಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಕಾರಕ್ಕೆ, ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ=ಲೆಕ್ಕದೆಣಿಕೆಯಂ ನುಡಿವಲ್ಲಿ. ಛತ್ವಂ=ಛಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಲಕಾರ ಯಕಾರಂಗಳ ಮುಂದಣ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಛಕಾರಮಾಗದು. ನಾಲ್ಸಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಸಾಸಿರಂ, ಎಂದಪ್ಪುದಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಛಾಸಿರಂ, ಅಯ್ಛಾಸಿರಂ, ಎಂದಾಗದು.

ಸೂ ॥ ನಣಲಯಳಾ ದ್ವಿಃ ಸ್ವರೇ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾಃ ॥ 34 ॥

ವೃ ॥ ಹ್ರ[5]ಸ್ವಾಕ್ಷರಪೂರ್ವಕಾಃ ನಣಲಯಳಕಾರಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವಮಾಪದ್ಯಂತೇ ॥

ಉ ॥ ಪೊ[6]ನ್ನುಳ್ಳವನೆ ಕುಲೀನಂ, ಮಣ್ಣೊಳ್ಳಂ, ಪುಲ್ಲಿಲ್ಲಂ, ಕೆಯ್ಯಾದುದು, ಮುಳ್ಳುಳ್ಳುವೆ ಕೇದಗೆಗಳ್.

ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾ ಇತಿ ಕಿಂ ? ತಾನೆಂದಂ, ಜಾಣಿಂದಂ, ಮೇಲಾಳ್ಗಳ್, ಬಾಯಾಱಲ್, ಕೇಳ್ದಿತಂ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಾಃ=ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಂಗಳಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳ. ನಣಲಯಳಾಃ=ನಕಾರ ಣಕಾರ ಲಕಾರ ಯಕಾರ ಳಕಾರಂಗಳ್. ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ದ್ವಿಃ=ದ್ವಿತ್ವಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವದೊಳಲ್ಲದೆ ದೀರ್ಘಪೂರ್ವದೊಳಾದೊಡೆ ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಮಾಗದು. ತಾನ್ ಎಂದಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಾನ್ನೆಂದಂ ಎಂದಾಗದು, ತಾನೆಂದಂ ಎಂದೇ ಅಪ್ಪುದು. (ವೃ. ನೋ.) ಇವು ಮೊದಲಾದುವು.

ಸೂ ॥ ನಾನೇಕಾಕ್ಷರಪದೇ ॥ 35 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿ[7]ತ್ರ್ಯಾದಿಸ್ವರಸಂಪನ್ನೇ ಪದೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ನಣಲಯಳಕಾರಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಡನಿಲ್ಲಂ, ಸರಣಾರುಂ, ಪವಣುಂಟು, ಕವಲಿಲ್ಲಂ, ತೊದಳಿಲ್ಲದ ನುಡಿ.

1 ಛಃ. 2 ಸಂಖ್ಯಯಾಂ. 3 ನಾದುತ್ತರಸ್ಯ. 4 ಮೂವತ್ತಿಛ್ಛಾಸಿರಂ, ಇಪ್ಪತ್ತೆಛ್ಛಾಸಿರಂ. 5 ಹ್ರಸ್ವ ಪೂರ್ವಕಾಃ.
6 ಪೊನ್ನುಳ್ಳಿಯು. 7 ಅನೇಕಸ್ವರ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಂ ಪೂರ್ವಮಾಗಿಯುಂ, ಅನೇಕಾಕ್ಷರಪದೇ—ಅನೇಕಾಕ್ಷರಮುಳ್ಳ ಪದಂ ಮೊದಲೊಳಿರ್ದ್ದು ಸ್ವರಂ ಮುಂದಾಗೆ. ನ—ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ವ್ಯಯೇಽಪಿ ॥ 36 ॥

ವೃ ॥ ಅವ್ಯಯಶಬ್ದೇಷು ವರ್ತಮಾನಾಃ ನಣಲಯಳಾಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ದ್ವಿ[2]ರ್ಭಾವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ಇದ.ದಲಪೂರ್ವಂ, ಸ್ಮರನಪ್ರೋಲೀತಂ.

ಟೀ ॥ ಅವ್ಯಯೇಽಪಿ—ಅವ್ಯಯಪದಂ ಪೂರ್ವಮಾಗಿ ಸ್ವರಂಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ನಣಲಯಳಂಗಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಸಂಧಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ದ್ವಿತೀಯಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅವ್ಯಯೇಪಿಚ. 2 ದ್ವಿರ್ನ ಭವಂತಿ.

3. ವಿಭಕ್ತಿ ವಿಧಾನಂ.

———:0:———

ಸೂ ॥ ಅರ್ಥವದಕ್ರಿಯಾವಾಚಿ ಕೃದಂತಂ ಚ ಲಿಂಗಂ ॥ 37 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾ[1]ಚಿನೋನ್ಯದರ್ಥವಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂ ಚ ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅಕ್ರಿಯಾವಾಚಿ=ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕವಲ್ಲದೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ಅರ್ಥವತ್=ಅರ್ಥಮುಳ್ಳ ಶಬ್ದಮಂ. ಕೃದಂತಂ ಚ=ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಮುಮಂ. ಲಿಂಗಂ=ಲಿಂಗಮೆಂಬರ್.

ಸೂ ॥ ತತೋ ವಿಭಕ್ತಯಃ ॥ 38 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಾಲ್ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಾತ್ ಪ[2]ರತೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ವ್ಯ[3]ತ್ಪಾದ್ಯಂತೇ ॥

ಟೀ ॥ ತತಃ=ಆಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ತಾ[4]ಸ್ತು ಮಮಿಂಕೆ ಅದದೊಳ್ ॥ 39 ॥

ವೃ ॥ ಮ್, ಅಮ್, ಇಮ್, ಕೆ, ಅತ್, ಅತ್, ಒಳ್, ಇತಿ ತಾಃ ಪುನಃ ಸಪ್ತ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ॥ ತ[5]ದ್ಯಥಾ—

ನೆಲಂ, ನೆಲನಂ, ನೆಲದಿಂ, ನೆಲಕೆ, ನೆಲದತ್ತಣಿಂ, ನೆಲದ, ನೆಲದೊಳ್.

ಮ[6]ರನಿರ್ದುದು ಕೊಳ್ ಮರನಂ ।
ಮರದಿಂ ಮಾಡಾನೆಯುಂ ಮರಕ್ಕೆಱೆ ನೀರಂ ॥
ಮರದತ್ತಣಿನಾಂ ಬಂದೆಂ ।
ಮರದದು ಪಣ್ ಮರದೊಳಿರ್ಪರು ತಳಿರ್ತಿರ್ಪರು ಮರನೇ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಃ=ಅವು. ತು=ಮತ್ತೆ. ಮಮಿಂಕೆ ಅದದೊಳ್=ಮ್, ಅಮ್, ಇಮ್, ಕೆ, ಅತ್, ಅತ್, ಒಳ್ ಎಂದಿಂತು ಏೞು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು. ಅವು ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂದೆ ಪ್ರಥಮೆ, ದ್ವಿತೀಯೆ, ತೃತೀಯೆ, ಚತುರ್ಥಿ, ಪಂಚಮಿ, ಷಷ್ಠಿ, ಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳುವಾಗಿ ಲಿಂಗದ ಪರದಲ್ಲಿ ನಿ[7]ಱಿಸೆ ಸಿದ್ಧಿಯುಪ್ಪುವು.

ಅದೆಂತೆನೆ—

'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಎಂಬುದ ನಿಱಿಸೆ 'ಮರಮ್' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಅತೋನುಸ್ವಾರಃ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ (45)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ—'ಮರಂ' ಎಂದಾಯ್ತು.

---

1 ವಚನಾದನ್ಯತ್. 2 ಪರಾ. 3 ವ್ಯುತ್ಪಾದ್ಯಂತೇ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ತಾಸ್ತು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 5 ಯಥಾ. 6 ಈ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 7 ಇರಿಸೆ.

ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದಲ್ಲಿ ‘ ಮರ ’ ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯಾದ ‘ ಅಮ್ ’ ಎಂಬುದು ಇರ್ದಲ್ಲಿ, ವಿಭಾಷಯಾಮಿ ಮ್ನೌ (52)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ ಅಮ್ ಇರೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆ ಅಮ್ ಶಬ್ದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು—ಮರ + ಮ್ + ಅಮ್ ಅಥವಾ ಮರ + ನ್ + ಅಮ್ ಎಂದಿರೆ, ಅಸ್ವರಮಪ್ಪ ವ್ಯಂಜನಂ ಪರದೊಳಿರ್ದ ಸ್ವರಮಂ ಕೂಡುವ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಎರಡುಂ ಪಲವುಂ ವರ್ಣಂ ।
ಪರಸ್ಪರಂ ಕೂಡುವಂದವದು ಸಂಧಿ ವಲಂ ॥
ಸ್ವರರಹಿತವ್ಯಂಜನಮವು ।
ಪರವರ್ಣಮನೆಯ್ದುತಿರ್ಪುದಾ ಸಂಹಿತೆಯೊಳ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 49).

ಮರಮಮ್, ಮರನಮ್, ಎಂದು ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ ವಿಭಕ್ತಿಸ್ವರಮಂ ಕೂಡಿರೆ ಮುಂದಣ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಮಪ್ಪ ಸೂತ್ರಂ: ಮನಯೋರ್ಬಿಂದುಃ (112)—ವಿರಾಮದೊಳ್ ವರ್ತಿಸುವ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ—ಮರಮಂ, ಮರನಂ, ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ವಿತತನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ।
ದ್ವಿತೀಯೆಯೊಳ್ ಮತ್ವನತ್ವವಿಧಿ ಮತ್ವಮೆ ಸಂ ॥
ಗತಿವಡೆಗುಂ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಳ್ ।
ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದುವರ್ಕೆ ದಾಗಮಮಕ್ಕುಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 106).

‘ ಮರ ’ ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ತೃತೀಯೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು ‘ ಇಮ್ ’ ಇರೆ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ದಃ (51)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಆದಿಯೊಳ್ ದಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ—‘ ಮರದ + ಇಮ್ ’ ಎಂದಿರೆ, ಸ್ವರೇ ಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪಃ (19) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದಕಾರದ ಅಕಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ, ‘ ಇಮ್ ’ ಶಬ್ದದ ಇಕಾರಮಂ ಕೂಡಿ ಮುಂದಣ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸೊನ್ನೆಯಾಗೆ ‘ ಮರದಿಂ ’ ಎಂದಾಯ್ತು. ಅಂತೇ ದಂ ತೃತೀಯಾಯಾಃ (60)—ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮಾದ ಪದದ ಮುಂದೆ ‘ ದಂ ’ ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ—‘ ಮರದಿಂದಂ ’ ಎಂದಾಯ್ತು. ಏದಂತತಾ ಚ (61)—ಆ ತೃತೀಯೆಗಾಗಮಮಾದ ‘ ದಂ ’ ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಏಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ—‘ ಮರದಿಂದೆ ’ ಎಂದಾಯ್ತು. ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬಱಿಯ ಏಕಾರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ—‘ ಮರದೆ ’ ಎಂದಕ್ಕುಂ. ಈ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಕಲ್ಪಮಂ ತೋಱುವುದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಮನಿಸಿ ತೋಱುಗುಂ ದಿಮಿಂ ।
ದಮಿಂದೆಯೆಂಬಿವು ತೃತೀಯೆಯೊಳ್ ಮತ್ತಮೆಕಾ ॥
ರಮದೊಂದೆ ಮೇಣ್ ತೃತೀಯೆಗೆ ।
ಸಮುಚಿತಮಾದೇಶಮಱಿದುಕೊಳ್ಗೆ ಕ್ರಮದಿಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 107).

ಚತುರ್ಥ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಚತುರ್ಥ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಕೆ' ಇರೆ, **ವಾ ನಪುಂಸಕೇ ದ್ವಿತ್ವಂ** (63)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ—'ಮರಕೆ', 'ಮರಕ್ಕೆ', ಎಂದಾಯ್ತು. ಈ ಚತುರ್ಥಿಯ ದ್ವಿತ್ವವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಬದವುವುದದಂತವುಲ್ಲಿಂ ।
ಗದೊಳ್ ಗೆಯೆಂದಾದಿಬಿಂದುವಿಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ಮೇ ॥
ಣೊದವುವುದು ನಪುಂಸಕಲಿಂ ।
ಗದೊಳ್ ಚತುರ್ಥಿಗೆ ಗೆಯುಕ್ಕುಮುಱಿದಡೆಗೆಲ್ಲಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 113).

ಪಂಚಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪಂಚಮ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಅತ್' ಇರೆ, ಅನುಬಂಧಲೋಪಮಾಗಿ ದತ್ವಮಾಗಿ 'ಮರ + ದ + ಅ' ಇರೆ, **ಅತ್ತಣಿಂ ತ್ವನುಸಂಧೇಯಃ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ** (66)—ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ 'ಅತ್ತಣಿಂ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಮಂ ಪತ್ತಿಸೆ, ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗೆ, 'ಮರದತ್ತಣಿಂ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. ಮತ್ತಂ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ್ಯೇಕ ವಚನಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಮೂಱು ರೂಪಂ ತೋಱುವ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಅತ್ತಣಿನೆಂದು ನಿಮಿರ್ಚುವ ।
ರೆತ್ತಮುದೆಂದುಸಿರ್ವ ಪಂಚಮಿಯನಲ್ಲಿ ಕೆಲರ್ ॥
ಪತ್ತಿಸುವರ್ ಮೂದೆಱನಂ ।
ಪೆತ್ತು ತೃತೀಯೆಯನೆಕಾರಮಂ ಪರಿಹರಿಪರ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 116).

ಈ ಲಕ್ಷಣದಿಂ 'ಮರದತ್ತಣಿಂದಂ', 'ಮರದತ್ತಣಿಂದೆ', ಎಂದುಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಕ್ಕುಂ; ತೃತೀಯೆಯ ಮೂಱು ರೂಪಿಂಗಾದೇಶಮಾದ 'ಎ' ಎಂಬುದಂ 'ಮರದತ್ತಣೆ' ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗದು.

ಷಷ್ಠ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಷಷ್ಠ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಅತ್' ಇರೆ, ಅನುಬಂಧಲೋಪಮಾಗಿ ದತ್ವಮಾಗಿ 'ಮರ+ದ+ಅ' ಇರೆ, ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅಕಾರಂ ಪೂರ್ವವ್ಯಂಜನದೊಳ್ ಕೂಡೆ 'ಮರದ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ತು. **ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಷಷ್ಠ್ಯಾ ಯಥೇಷ್ಟಂ** (67)—ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಇಷ್ಟಮಪ್ಪಂತು ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ—'ಮರದಾ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣದೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಕ್ಕೆ ಪೇೞ್ದ ಸೂತ್ರಂ—

ಆದರಿಪರ್ ಕೆಲಬರ್ ದೀ ।
ರ್ಘಾದೇಶಮನಗ್ರದಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠಿಯಕಾರ ॥
ಕ್ಕಾ ದೀರ್ಘಮನಿರದರಬರ್ ।
ಖೇದದ ಸಂಭ್ರಮದ ಪುಯ್ಯೊಳಾತ್ಪದಿಸುವರ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 117).

ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಒಳ್' ಇರೆ, ದಕಾರಾಗಮವಾಗೆ, 'ಮರದೊಳ್' ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತು. ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ಅಲ್ಲಿ ವಾ (69)—ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯ 'ಒಳ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ 'ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ—'ಮರದಲ್ಲಿ' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ರೂಪಮಂ ಸಪ್ತಮ್ಯೇಕವಚನದಲ್ಲಿ ತೋಱಿಸಿ ಪೇೞ್ದ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಅಲ್ಲಿಯೊಳೆಂಬಿವು ಮಿಕ್ಕೆಡೆ।
ಗೆಲ್ಲಂ ದಿಗ್ವಾಚಿಯುಪ್ಪದಂತಕ್ಕಲ್ ಮ॥
ತ್ತಲ್ಲಿಯುಕಾರಕ್ಕೆತ್ವಂ।
ಬಲ್ಲರ ಮತದಿಂ ವಿಕಲ್ಪವಿಧಿ ಸಪ್ತಮಿಯೊಳ್॥ (ಶ. ಮ. ದ. 119).

ಆಮಂತ್ರಣೈಕವಚನದಲ್ಲಿ 'ಮರ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದ ಏಕವಚನದ 'ಮ್' ಇರೆ, ಆಮಂತ್ರಣೇ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪಃ (70)—ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ—'ಮರ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಏತ್ವಂ ವಾ ತದಂತಸ್ಯ (71)—ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಏಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ— 'ಮರವೇ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ (53)—ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಮಾಗೆ, ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಏತ್ವಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆ ಸೊನ್ನೆಗೆ ಪರಮಾಗೆ, ಆ ಸೊನ್ನೆಗಂ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು—'ಮರನೇ' ಎಂದುಮಾಯ್ತು. ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಚ ಶಬ್ದದಿಂ ವಕಾರಮುಮಪ್ಪುದು. ಇವಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಶಿಷ್ಟಕವಿಪ್ರಯೋಗಂ—

ನಂ[1]ದನವೋ ಲತಾಭವನವೋ ಕೊಳನೋ ತೆರೆಯೋ ಮದಾಳಿಯೋ।
ಚಂದನವೃಕ್ಷವೇ ಕುಳಿರ್ವ ತಣ್ಬುಳಿಲೇ ಗಿಳಿಯೋ ವಸಂತನೇ॥
ನೊಂದಪೆನಾರ್ದ್ರಬಿಲ್ದಪೆನಡರ್ದ್ದಱೆ ನಟ್ಟಲರಂಬ ಗಾಯದಿಂ।
ಬೆಂದಪೆನಿಂದು ತಂದು ಕುಡು ನಾಡೆಯುಮಾಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷಿಯಂ॥

ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ (73)—ನಯಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಮತದಿಂ ಸಂಬೋಧನೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ.

ಉ॥ ಎ[2]ಲೆ ಗಣಪ, ಸುಖಸಂಪದಮಂ ಮಾಡುವೆವುಗೆ ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರಾ.

ಈ ಸಂಬೋಧನೆಗೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಎಲ್ಲಿಯುಮಾಮಂತ್ರಣದೊಳ್।
ಬಲ್ಲರ್ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಮಂ ಲೋಪಿಸುವರ್॥
ನಿಲ್ಲದೆ ವಿಕಲ್ಪಮುಖದಿಂ।
ಸೊಲ್ಲಿಸುವರ್ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಕಾಕುಗಳೆರಡಂ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 123).

1 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 152. 2 ಅಜಿತ. ಪುಟ 151.

ಈ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣದೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಾದಿಗಳ್ಗೆ ತೋಱಿಸಿದನಿತಕ್ಕಂ ಉದಾಹರಣಂ:—

ಮರಂ ;
ಮರಮಂ, ಮರನಂ ;
ಮರದಿಂ, ಮರದಿಂದಂ, ಮರದಿಂದೆ, ಮರದೆ ;
ಮರಕೆ, ಮರಕ್ಕೆ ;
ಮರದತ್ತಣಿಂ, ಮರದತ್ತಣಿಂದಂ, ಮರದತ್ತಣಿಂದೆ ;
ಮರದ, ಮರದಾ ;
ಮರದೊಳ್, ಮರದಲ್ಲಿ ;
ಮರ, ಮರಮೇ, ಮರನೇ, ಮರವೇ.

ಮತ್ತೆಯುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸಹಜ [ರೂಪವ] ನಿತರ್ಕ್ಕಂ ಉದಾಹರಣಂ—

ಮರಂ, ಮರಮಂ, ಮರದಿಂ, ಮರಕ್ಕೆ, ಮರದತ್ತಣಿಂ, ಮರದ, ಮರದೊಳ್.

ಈ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣದ ಕಂದಂ—

ಮ[1]ರನಿರ್ದುದು ಮರನಂ ಕಡಿ ।
ಮರದಿಂ ಮಾಡಾನೆಯುಂ ಮರಕ್ಕೆಱೆ ನೀರಂ ॥
ಮರದತ್ತಣಿನೆಲೆಯುದಿರ್ದುದು ।
ಮರದದು ಪಣ್ ಮರದೊಳಿರು ತಳಿತ್ತಿರ್ದರು ಮರನೇ ॥

'ಹರಿ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಇರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46)—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ—'ಹರಿ' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ಹರಿ + ಅಮ್' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಆದಿವರ್ಣೈರ್ಗಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ (22) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಯತ್ವಮಾಗಿ—ಹರಿಯಂ, ಹರಿಯಿಂ. ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ 'ಹರಿ+ಕೆ' ಎಂದಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ (64)—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ ಆ ಕವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ ಗಕಾರಮಕ್ಕುಂ—ಹರಿಗೆ, ಹರಿಯತ್ತಣಿಂ, ಹರಿಯ, ಹರಿಯೊಳ್. ಇದಱಂತೆ ಕರಿ, ಬಿದಿ, ನದಿ, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

'ವಿಧು' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಮ್' ಇರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ 'ವಿಧು' ಎಂದಾಯ್ತು. 'ವಿಧು + ಅಮ್' ಎಂದಿರೆ, ವ್ವೋ ವೃವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ (24) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ವಕಾರಾಗಮಮಾಗಿ—ವಿಧುವಂ. ಉದಂತಾತ್ತೃತೀಯಾದಿಷ್ವನಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ

1 ಶ. ಮ. ದ. ಸೂ 115.

(54)—ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ ಇನಾಗಮಮಕ್ಕುಂ—ವಿಧುವಿನಿಂ, ವಿಧುವಿಂಗೆ, ವಿಧುವಿನತ್ತಣಿಂ, ವಿಧುವಿನ, ವಿಧುವಿನೊಳ್. ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂ ಮಧು, ವಧು, ಮಡು, ಗಿಡು, ಮೊದಲಾದುವು ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

ಭ್ರಾತೃ, ಮಾತೃ, ಸವಿತೃ; ಕೆಱೆ, ಪೆಱೆ, ತೊಱೆ, ಬಾಲೆ, ಮಾಲೆ; ತೋಳ್, ಬಾಳ್, ಕೋಳ್; ಎಂಬೀಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳಪ್ಪ ಲಿಂಗಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪೂರ್ವಾಪರಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಂ ನಿಱಿಸಿ ಸಿದ್ಧಂಮಾೞ್ಕೆ.

ಸೂ ॥ ದಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ಗಳಾದೌ ॥ 40 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಮಾದೌ ದಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಗಳಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ದ್ವಿತ್ವೇ—ಕಣ್ಗಳ್, ಕಣ್ಗಳಂ, ಕಣ್ಗಳಿಂ, ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ, ಕಣ್ಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕಣ್ಗಳ, ಕಣ್ಗಳೊಳ್.

ಬಹುತ್ವೇ—ಕುರುಳ್ಗಳ್, ಕುರುಳ್ಗಳಂ, ಕುರುಳ್ಗಳಿಂ, ಕುರುಳ್ಗಳ್ಗೆ, ಕುರುಳ್ಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕುರುಳ್ಗಳ, ಕುರುಳ್ಗಳೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್, ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ=ದ್ವಿವಚನಬಹುವಚನಂಗಳೊಳ್. ಆದೌ=ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿ. ಗಳ್=ಗಳಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.

'ತೊಡೆ' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಗಳಾಗಮಮಾಗಿ 'ತೊಡೆ+ಗಳ್' ಎಂದಿರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ—ತೊಡೆಗಳ್, ತೊಡೆಗಳಂ, ತೊಡೆಗಳಿಂ. ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ (64) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ ಗೆಕಾರಮಾಗಿ—ತೊಡೆಗಳ್ಗೆ. ತೊಡೆಗಳತ್ತಣಿಂ, ತೊಡೆಗಳ, ತೊಡೆಗಳೊಳ್. ಈ ತೆಱದಿಂದೆಲ್ಲಕ್ಕಂ ವಿಭಕ್ತಿಯುಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು. ದ್ವಿವಚನದ ಗಳಾಗಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಂ—

ತೊ[1]ಡೆಗಳ್ ರಂಭಾಸ್ತಂಭದ ।
ಗಿಡುಗಳ್ ಕಣ್ಗಳ್ ಮನೋಜವೀರನ ನೇಣ್ಗಳ್ ॥
ನಿಡುದೋಳ್ಗಳ್ ದಿಕ್ಕರಿಕರ ।
ದೊಡನಾಡಿಗಳೆನಿಸಿ ಮೆಱೆವುದಾತನ ರೂಪಂ ॥

ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ—ಕೊಳಗಳ್, ಕೊಳಗಳಂ, ಕೊಳಗಳಿಂ, ಕೊಳಗಳ್ಗೆ, ಕೊಳಗಳತ್ತಣಿಂ, ಕೊಳಗಳ, ಕೊಳಗಳೊಳ್.

ಕೊ[2]ಳಗಳ್ ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ।
ದಳಿತಾಬ್ಜಂಗಳ್ ಸಮೃದ್ಧಮಧುಗಳ್ ಮಧುಗಳ್ ॥
ಚಳದಳಿಕುಳಾಕುಳಂಗಳ್ ।
ವಿಳಸದಳಿಪ್ರತತಿ ಮಧುರವಿರುತಿಯೆ ಬನದೊಳ್ ॥

1 ಶ. ಮ. ದ. ಪುಟ 117. 2 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 623.

ಸೂ || ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ || 41 ||

ವೃ || ಸರ್ವನಾಮ್ನಾಂ ಗುಣವಚನಾನಾಂ ಚ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೋ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ತೇಷಾಮಂತೇ ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅವು ಭವತಿ ||

ಉ || ಸರ್ವನಾಮ್ನಿ—ಎಲ್ಲವು, ಎಲ್ಲವಂ, ಎಲ್ಲವಱಿಂ, ಎಲ್ಲವರ್ಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲವಱತ್ತಣಿಂ, ಎಲ್ಲವಱ, ಎಲ್ಲವಱೊಳ್.

ಗುಣವಚನೇ—ಇನಿಯುವು, ಇನಿಯುವಂ, ಇನಿಯುವಱಿಂ, ಇನಿಯುವರ್ಕ್ಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪಿರಿಯುವು, ಪಿರಿಯುವಂ, ಪಿರಿಯುವಱಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪ್ರ[1]ಕೃತತ್ವಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನಳಪಿ. ಉ || ನೀಂಗಳ್.

ಟೀ || ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಂ = ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ್ಗೆ. ದಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ, ತದಂತೇ = ಅವಱ ಅಂತದೊಳ್. ಅವು = ಅವು ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳಾವುವು ಎಂದೊಡೆ—

ಅದುವಿದುವುದುವಾವುದುವೆ |
ಲ್ಲದು ಪೆಱತೇೞ ಪೆಱದೆನಿಪ್ಪ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ತ ||
ಪ್ಪದೆ ಸರ್ವನಾಮಮಕ್ಕುಂ |
ವಿದಗ್ಧರಿದನಱಿದು ನಿಲಿಕೆ ಲಿಂಗಸ್ಥಳದೊಳ್ || (ಶ. ಮ. ದ. 78).

ಬಳ್ಳಿತು ಮೆಲ್ಲಿತು ಬೆಟ್ಟಿತು |
ತೆಳ್ಳಿತು ಬಸಿದಸಿದು ಕಡಿದು ನಿಡಿದಿನಿದೆಂಬಂ ||
ತುಳ್ಳುವು ತು ದು ಕಡೆಯೆನೆ ಕೆ |
ಯ್ಕೊಳ್ಳಂ ಗುಣವಾಚಿ ಮೇಣ್ ತುಕಾರಂ ದ್ವಿತ್ವಂ || (ಶ. ಮ. ದ. 77).

ಸರ್ವನಾಮದಲ್ಲಿ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪ ಕ್ರಮಂ—

'ಎಲ್ಲದು' ಎಂಬ ಲಿಂಗದ ಅಂತಕ್ಕೆ, ಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ (41) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಅವುಪ್ರತ್ಯಯಮಾಗಿ 'ಎಲ್ಲದು + ಅವು' ಎಂದಿರೆ,

ಸಂಗಡಿಸಿ ಸರ್ವನಾಮದ |
ಲಿಂಗಾಂತ್ಯಾಕ್ಷರಕಮವುವಿನಾದ್ಯಕ್ಷರಕಂ ||
ಪಿಂಗದೆ ಲೋಪಂ ಗುಣವಚ |
ನಂಗಳೊಳಂತ್ಯಂ ದುಕಾರಮಾದೊಡೆ ಲೋಪಂ || (ಶ. ಮ. ದ. 96).

ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದುಕಾರಕ್ಕಂ ಅವುವಿನ ಅಕಾರಕ್ಕಂ ಲೋಪಮಾಗಿ 'ಎಲ್ಲವು' ಎಂದಿರೆ, ಈ ಲಿಂಗದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ 'ಮು' ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿಯಂ ನಿಱಿಸೆ 'ಎಲ್ಲವು + ಮು'

1 ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿತ್ವಾತ್.

ಎಂದಿರೆ, ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ (46) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗಿ 'ಎಲ್ಲವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲವಂ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಗೆ, ಅಱುಕಾರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು (55)—ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರ್ಪ ಉಕಾರಕ್ಕೆ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗೆ ಅಱಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ—ಎಲ್ಲವಱಿಂ, ಎಲ್ಲವರ್ಕೆ, ಎಲ್ಲವಱತ್ತಣಿಂ, ಎಲ್ಲವಱ, ಎಲ್ಲವಱೊಳ್.

ಗುಣವಚನಂಗಳ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯುಂ ಪೂರ್ವದಂತಗಪ್ಪುದು.

'ನಿಡಿದು' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅವುಪ್ರತ್ಯಯಮಾಗಿ, ದುಕಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ, 'ನಿಡಿ + ಅವು' ಎಂದಿರೆ, ಆದಿವರ್ಣೈಕಾರೇಭ್ಯೋ ಯಃ (22) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಯಕಾರಮಾಗಿ—'ನಿಡಿಯವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ನಿಡಿಯವಂ, ನಿಡಿಯವಱಿಂ, ನಿಡಿಯವರ್ಕೆ, ನಿಡಿಯವಱತ್ತಣಿಂ, ನಿಡಿಯವಱ, ನಿಡಿಯವಱೊಳ್.

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾ[1]ಚಕೇಷ್ವಿರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್ ಕ್ವಚಿತ್ ॥42॥

ವೃ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕೇಷು ಶಬ್ದೇಷು ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ವಿ ಭಕ್ತೀನಾಮಾದ್ ಕ್ವಚಿತ್ ಇರ್, ಅರ್, ದಿರ್, ವಿರ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಗಳಪವಾದಾ ವಿ[3]ಧೀಯಂತೇ ॥

ಉ ॥ ಪೆಂಡಿರ್, ತೊೞ್ತಿರ್; ನಂಟರ್, ನಲ್ಲರ್; ಮಗಳ್ದಿರ್, ತಮ್ಮಂದಿರ್; ತಾಯ್ವಿರ್, ತಂದೆವಿರ್.

ಗ[4]ಳಪಿ ಕ್ವಚಿತ್—ಅಯ್ಯಂಗಳ್, ಅಬ್ಬೆಗಳ್. ಕ್ವ[5]ಚಿದುಭಯಂ—ಮಾವಂದಿರ್, ಮಾವಂಗಳ್; ಅತ್ತೆವಿರ್, ಅತ್ತೆಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕೇಷು=ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷವಾಚಕಂಗಳಲ್ಲಿ. ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ, ಕ್ವಚಿತ್=ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ. ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲೊಳ್, ಇರರ್ ದಿರ್ ವಿರ್=ಇರ್, ಅರ್, ದಿರ್, ವಿರ್, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳ್ ಪಿಂದೆ ಪೇೞ್ದ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮುಮಂ ನಿಷೇಧಿಸಿ ಅಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಗಳ್ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಗಳ್ಪ್ರತ್ಯಯಮುಂ ದಿರ್ ವಿರ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳುಮಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಆ[6]ರಾರ್ಗೆ ಪೆಂಡಿರೊಡವುಟ್ಟಿದರೆಂಬರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಾರ್ಗೆ ತಂದೆವಿರತಿಪ್ರಿಯಪುತ್ರರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಾರ್ಗೆ ತಾಯ್ವಿರೆರಡಿಲ್ಲದೆ ಕೂರ್ಪರಾರಾ ।
ರ್ಗಾರಯ್ಯ ತಾನೆ ತನಗಂ ನೆರವಲ್ಲರಾರುಂ ॥

ಮಿಱುಗುವ ತಮ್ಮ ನುಣ್ಣೊಡೆಯ ಕಾಂತಿ ಕವಲ್ತುದೆನಿಪ್ಪ ಪೀಲಿಯೊ ।
ಳ್ನೞಿ ನವವಿದ್ರುಮಾಧರದ ಸೂಸಿದ ಕಾಂತಿಯು ಕಣ್ಗೆಳೆಂಬಿನಂ ॥
ತುಱುಗಿದ ಗುಂಜೆಯಾಭರಣಮುಣ್ಮುವಪಾಂಗಮರೀಚಿಮಾಲೆ ಸು ।
ತ್ತಿಱಿದುದೆನಿಪ್ಪ ಕೇದಗೆಯ ಪೆಳ್ಸುೞಿಯೊಲೆ ಪೆಡಂಗವಳ್ದಿರಾ ॥

1 ವಾಚಿಷ್ವಿರರ್. 2 ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ. 3 ಸ್ವನ್ನಿರ್ದಿಶ್ಯಂತೇ, ಭವಂತಿ. 4 ಗಳ್ ಕ್ವಚಿತ್, ಕ್ವಚಿಚ್ಛಬ್ದೇನ ಅಯ್ಯಂಗಳ್.
5 ಇವಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—ಗಳ್ಸಂಬಂಧೋಪಲಕ್ಷಣಾತ್ ಎಂದಿದೆ. 6 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 93.

ಇವಱೊಳ್ ಮುಂಪೇೞ್ದ ಪ್ರಯೋಗಮಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು.

ಸೂ ॥ ಸ್ವಾರ್ಥೇಽತಃ ಕಳ್ ॥ 43 ॥

ವೃ ॥ ಅತ ಏ[1]ತೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಳ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಂಡಿತರ್ಕಳ್, ಸುತರ್ಕಳ್, ವಿಚಾರಪರರ್ಕಳ್ ; ತಾ[2]ಯ್ವಿರ್ಕಳ್.

ಕೇ[3]ವಲಾದಪಿ ಕ್ವಚಿದ್ಭವತಿ. ಉ ॥ ಮಕ್ಕಳ್, ನಾೞ್ಕಳ್, ಕೋೞ್ಕಳ್.

ಟೀ ॥ ಅತಃ—ಮುಂಪೇೞ್ದ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಸ್ವಾರ್ಥೇ—ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಕಳ್—ಕಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಬಱಿಯ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದೊಳಂ ಕಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೊ.).

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ವಃ ॥ 44 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ಪರಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಮಾದೌ ವಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ವರ್, ಇರ್ವರ್, ಮೂವರ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ—ಸಂಖ್ಯೆಯಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿ. ಅರ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ನಡುವೆ, ವಃ—ವಕಾರಮಕ್ಕುಂ.

ಒರ್ವರ್, ಇರ್ವರ್, ಮೂವರ್, ನಾಲ್ವರ್, ಅಯ್ವರ್, ಅಱುವರ್, ಎಂಬಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುರೂಪಮಾಗಿ ಅಱಿವುದು.

ಸೂ ॥ ಅತೋಽನುಸ್ವಾರಃ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ॥ 45 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಲಿಂಗಾತ್ ಪರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಅ[4]ನುಸ್ವಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ॥

ಉ ॥ ಮರಂ, ನರಂ, ಧರ್ಮಂ, ದಾನಂ.

ಟೀ ॥ ಅತಃ—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ—ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಅನುಸ್ವಾರಃ—ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.).

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯಸ್ಮಾಲ್ಲೋಪಃ ॥ 46 ॥

ವೃ ॥ ಅನಕಾರಾಂತಾತ್ ಲಿಂಗಾತ್ ಉತ್ತರಸ್ಯ ಪ್ರ[5]ಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಹರಿ, ಕರಿ, ಬಿದಿ, ನದಿ ; ಮಧು, ವಧು, ವಿಧು, ಸಿಸು ; ಪಿತೃ, ಸವಿತೃ ; ಕೆಱೆ, ತೊಱೆ ; ತೋಳ್, ಬಾಳ್.

---

1 ಏಭ್ಯಃ ಪರಂ. 2 ಇದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. 3 ಪೃಥಗ್ಯೋಗಕರಣಾತ್ ಪೃಥಗಪಿ. 4 ಮೋಽನುಸ್ವಾರೋ ಭವತಿ. 5 ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೇರೇಕವಚನಸ್ಯ.

ಟೀ ॥ ಅನ್ಯಸ್ಮಾತ್—ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದಾದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ—ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಸೂ ॥ ಗುಣೋಕ್ತೇರವಾವುಪಾಂತ್ಯಾವಧೇಃ ॥ 47 ॥

ವೃ ॥ ಗುಣವಚನಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಅವೌ ಪರೇ ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ॥

ಉ ॥ ಕಿಱಿಯವು, ಪಿರಿಯವು, ಅಸಿಯವು.[1]

ಟೀ ॥ ಗುಣೋಕ್ತೇಃ—ಗುಣವಚನಕ್ಕೆ. ಅವೌ—ಸರ್ವನಾಮಂಗುಣವಚನಾನಾಮವು ತದಂತೇ (41) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತವಾದ 'ಅವು' ಪರವಾಗೆ. ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇಃ—ಕಡೆಯ ಅವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ.

'ಕರಿದು' ಎಂಬ ಗುಣವಚನದ ಮುಂದೆ 'ಅವು' ಪರವಾಗೆ, 'ಕರಿದು' ಎಂಬುದಱ ದುಕಾರಂ ಲೋಪವಾಗಿ 'ಕರಿ+ಅವು' ಎಂದಿರೆ, ಯತ್ವವಾಗಿ 'ಕರಿಯವು' ಎಂದಾಯ್ತು. ಕರಿಯವಂ, ಕರಿಯವಱಿಂ, ಕರಿಯವರ್ಕ್ಗೆ, ಕರಿಯವಱತ್ತಣಿಂ, ಕರಿಯವಱ, ಕರಿಯವಱೊಳ್. ಪಿರಿಯವು, ಕಿಱಿಯವು, ಅಸಿಯವು, ಮೊದಲಾದ ಗುಣವಚನಂಗಳ್ ಹಿಂದಣಂತೆ ಸಿದ್ಧಮಪ್ಪುವು.

ಸೂ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಸ್ತದಾದೇರಪಿ ॥ 48 ॥

ವೃ ॥ ಸರ್ವನಾಮಸಂಜ್ಞಾನಾಂ[2] ಅವೌ ಪರೇ ಉಪಾಂತ್ಯಾವಧೇರವುಶಬ್ದಾದೇಶ್ಚ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವು, ಅವಂ, ಅವಱಿಂ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವು ಇತ್ಯಾದಿ. ಉವು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ—ಸರ್ವನಾಮಕ್ಕೆ ಅವು ಪರವಾಗೆ. ತದಾದೇರಪಿ—ಅವು ಎಂಬುದಱ ಆದಿಗಂ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

ಸೂ ॥ ಅದಂತಾನ್ನಾಗಮಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಗಳಃ ॥ 49 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದರೂಪಾತ್ ಗಳಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ನಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಗಜಂಗಳ್, ಹಯಂಗಳ್.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಕ್ವಚಿದ್ವಿಕಲ್ಪಃ—ಮರಂಗಳ್, ಮರಗಳ್ ; ಕೊಳಂಗಳ್, ಕೊಳಗಳ್. ಅಕಾರಾಂತಾದಿತಿ ಕಿಂ ? ಮಡಿಗಳ್, ಮಡುಗಳ್, ಮನೆಗಳ್, ಊರ್ಗಳ್, ಸಾಲ್ಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಅದಂತಾತ್—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ, ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತವಾದ, ಗಳಃ—ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ. ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್—ಮೊದಲಲ್ಲಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರದಲ್ಲಿ, ನಾಗಮಃ—ನಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ).

---

1 ಇದಱಮೇಲೆ, ಇಱಿಯಾವು—ಇಱಿಯಾವು ಕ್ವಚಿದೇವ ಭವತಿ. ಹಾಸ. [illegible] ದಯೋ ಘವಂತ್ಯೇವ ॥ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 2 ಇದಱಮೇಲೆ ಅವು ಇವು ಉವೂನಾಂ ಎಂದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಬಹುಳಶಬ್ದಾಧಿಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ನಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದೆ ಉೞಿದ ಸ್ವರಾಂತವ್ಯಂಜನಾಂತಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಾದೊಡಂ ನಡುವೆ ನಕಾರಾಗಮಮಾಗದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವರಾದೌ ನಾಗಮಃ ಪುಂಸಿ ॥ 50 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್[1] ಸ್ವರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ನಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ದೇವನಂ, ದೇವನಿಂ, ದೇವನತ್ತಣಿಂ, ದೇವನ, ದೇವನೊಳ್; ಅ[2]ರಸನಂ ಕಂಡರ್, ಸಚಿವನಿಂ ಮುಂಚೆ, ಕೆಳೆಯನ ಬಲದೊಳ್.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ, ಪುಂಸಿ=ಪುಲ್ಲಿಂಗಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ. ಸ್ವರಾದೌ=ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಆವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಮೊದಲೊಳ್. ನಾಗಮಃ=ನಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.

'ಅರಸ + ಅಮ್' ಎಂದಿರೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನಕಾರಾಗಮಮಾಗಿ—ಅರಸನಂ. ಅರಸನಿಂ. ಅತಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯೋಽನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ ಪುಂಸಿ (62)—ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆಯುಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾಗಿ ತನ್ನ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಕ್ಕು—'ಅರಸಂಗೆ' ಎಂದಾಯ್ತು. ಅರಸನತ್ತಣಿಂ, ಅರಸನ, ಅರಸನೊಳ್.

ಸೂ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ದಃ ॥ 51 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶ[3]ಬ್ದಾತ್ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಸ್ವರಾದೌ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ದಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಮನದಿಂ ಬೇಗಂ, ವನದತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಜಗದೊಳ್ ಸಂದಂ.

ಟೀ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗೇ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರದ ಆದಿಯೊಳ್, ದಃ=ದಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಿಭಾಷಯಾಮಿ ಮ್ನೌ ॥ 52 ॥

ವೃ ॥ ಅಮಿ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನೇ ಪರೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಾದಕಾರಾಂತಾತ್ ವಿಭಾಷಯಾ ಮ್ನೌ ಮಕಾರನಕಾರೌ ಭವತಃ ॥ ಸಂ[4]ಸ್ಕೃತೇ ಮಕಾರ ಏವ ॥

---

1 ಪುಲ್ಲಿಂಗಾತ್, ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 2 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 3 ಸ್ವರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ದಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ. 4 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗವಿಲ್ಲ.

ಉ ॥ ಪೊಲವಮಂ, ಪೊಲನಂ; ನೆಲವಮಂ, ನೆಲನಂ;- ಕುಲವಮಂ, ಬಲವಮಂ.

ಟೀ ॥ ಅಮಿ=ಅಕಾರಾಂತವಪ್ಪ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಮುಂದೆ ದ್ವಿತೀಯೈಕವಚನದ 'ಅಮ್' ಇರೆ. ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮ್ನೌ=ಆ ಅಮ್ ವಚನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ ॥ 53 ॥

ವೃ ॥ ಪ[2]ದಾಂತೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯಾಪ್ಯನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಮಕಾರನಕಾರೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಇವನಧಿಕಬಲಂ, ಹರನಗವಿಂತಿದು.

ಟೀ ॥ ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ=ಪದದ ಕಡೆಯೊಳುಳ್ಳ ಸೊನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರಂ ಪರವಾಗೆ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.). ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಚಶಬ್ದದಿಂ ವಕಾರಮುಮಪ್ಪುದು.

ಸೂ ॥ ಉ[3]ದಂತಾತ್ತೃತೀಯಾದಿಷ್ವಿನಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ॥ 54 ॥

ವೃ ॥ ಉಕಾರಾಂತಾಲ್ಲಿಂಗಾತ್ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಬಹುಳಂ ಇನಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಗುರುವಿನಿಂ ನೀತಿಜ್ಞಂ, ಮನುವಿನಿಂ ಮಿಗಿಲ್, ಪಂ[4]ಪಿನೊಳ್ ಸುರನಗಂ, ಗುರುವಿನ ಮ[5]ತಂ, ಮನುವಿನ ಕಾಲಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ.—ಗುರುವ ಮತಂ, ಮನುವ ಕಾಲಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನಿತ್ಯಂ.— ಮನುವಿನೊಳ್, ಗುರುವಿನೊಳ್, ಮಧುವಿನೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಉದಂತಾತ್=ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ. ತೃತೀಯಾದಿಷು=ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ. ಇನಾಗಮಃ=ಇನಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಱುಕಾರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು ॥ 55 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನವಿಷಯೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಉ[6]ದಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಅಱಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒಂದಱಿಂ, ಎರಡಱಿಂ, ಮೂಱಱಿಂ, ಮೂಱಱ್ಕೆ, ನಾಲ್ಕಱ್ಕೆ; ಅದಱಿಂ, ಅವಱಿಂ, ಅವಱ್ಕೆ, ಇದಱಿಂ, ಇವಱಿಂ, ಇವಱ್ಕೆ; ಇನಿಯುವಱಿಂ, ಇನಿಯುವಱ್ಕೆ, ಇನಿಯುವಱತ್ತಣಿಂ.

---

1 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯಾಪಿ ನೋ ವಾ. 2 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ಮನ್ವೌ ಭವತಃ । ಚಕಾರೇಣ ವಕಾರಃ. 3 ಉಕಾರಾಂತಾತ್. 4 ಪಂಪನಿಂ. 5 ಮತಂ. 6 ಉಕಾರಸ್ಯ.

ಟೀ ‖ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನೇಷು=ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮಗುಣವಚನಂಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರ್ದ. ಉಕಾರಸ್ಯ=ಉಕಾರಕ್ಕೆ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪರಮಾಗೆ, ಅಙ್=ಅಙಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋऽಣ್ ‖ 56 ‖

ವೃ ‖ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯಃ ಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ತೃತೀಯಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಅಂ[1]ತ್ಯಸ್ಯ ಅಣ್ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಮೂಡಣಿಂ, ಮೂಡಣ್ಗೆ; ಪಡುವಣಿಂ, ಪಡುವಣ್ಗೆ; ಬಡಗಣಿಂ, ಬಡಗಣ್ಗೆ; ತೆಂಕಣಿಂ, ತೆಂಕಣ್ಗೆ; ತೆಂಕಣ ದೆಸೆಯಿಂ, ಬಡಗಣ ಮೇರೆಯಿಂ.

ಟೀ ‖ ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯಃ=ದಿಕ್ಕಂ ನುಡಿವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ತೃತೀಯೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ. ಅಣ್=ಅಣ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ವಾಲತಃ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ ‖ 57 ‖

ವೃ ‖ ಅತಃ ಅಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪ[2]ರಯೋಃ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ ಅ[3]ಲ್ ವಾ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಮೂಡಲ್, ಮೂಡ; ತೆಂಕಲ್, ತೆಂಕ; ಪಡುವಲ್, ಪಡುವ; ಬಡಗಲ್, ಬಡಗ.

ಟೀ ‖ ಅತಃ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ದಿಕ್ಕಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋಃ=ಪ್ರಥಮೆದ್ವಿತೀಯೆಗಳ್ಗೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್=ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)[4]

ಅತ್ತ, ಇತ್ತ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗಂ ಪ್ರಥಮೆದ್ವಿತೀಯೆಗಳ್ಗೆ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ ಅತ್ತ, ಅತ್ತಲ್; ಇತ್ತ, ಇತ್ತಲ್. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವರ್ಕೆ ಮೊದಲಂತೆ ಸಿದ್ಧಂ.

ಸೂ ‖ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ ‖ 58 ‖

ವೃ ‖ ಅಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪ[5]ರಭೂತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ತ[6]ದಲ್ ವಾ ಭವತಿ ‖ ಅ[7]ಲಭಾವಪಕ್ಷೇ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯಯೋರಭಾವಾತ್—ದಿಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋऽಣ್—ಇತಿ ಅಣ್ ನ ಸ್ಯಾತ್ ‖

ಉ ‖ ಮೂಡಲಿರ್ದಂ, ಮೂಡಿರ್ದಂ; ತೆಂಕಲಿರ್ದಂ, ತೆಂಕಿರ್ದಂ; ಅತ್ತಲಿರ್ದಂ, ಅತ್ತಿರ್ದಂ; ಇತ್ತಲಿರ್ದಂ, ಇತ್ತಿರ್ದಂ.

---

1 ಅನಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದವಿಲ್ಲ. 3 ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಅಲ್ ಭವತಿ. 4 ಉದಾಹರಣಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ—ವಾ ಶಬ್ದಾದೇಕಸ್ಮಿನ್ ಪಕ್ಷೇ ವಿಭಕ್ತ್ಯೋರ್ಲೋಪಶ್ಚ ಭವಂತಿ—ಎಂದಿದೆ. 5 ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಪರಾಯಾಂ. 6 ಅಲ್. 7 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಟೀ ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಚ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ದಿಕ್ಕಂ ಪೇಳ್ವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಗಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಅಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉತ ಏತ್ ॥ 59 ॥

ವೃ ॥ ಉ[1]ಕಾರಾಂತಾದ್ದಿಗ್ವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಪರಭೂತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ಏಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೇಗಿರ್ದುದು, ಕೆಱಗೆ ಪೋಲಂ, ಒಳಗೆ ಪೆಳಗು, ಪೊಱಗೆ ಕಟ್ಟಿಲೆ.

ದಿ[2]ಗ್ವಾಚಿಭ್ಯೋಽಣ್—ಇತಿ ಅಣಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಪ್ತಮ್ಯಭಾವಾತ್ ಅಣ್ ನ ಸ್ಯಾತ್।

ಉತ ಇತಿ ಕಿಂ? ಅತ್ತಲ್, ಇತ್ತಲ್.

ಟೀ ॥ ಉತಃ=ದಿಕ್ಕಂ ಪೇಳ್ವ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯ ಉಕಾರಕ್ಕೆ. ಏತ್=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿ ಪರವಾಗೆ ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಂತೇ ದಂ ತೃತೀಯಾಯಾಃ ॥ 60 ॥

ವೃ ॥ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಸ್ಯ ಶ[3]ಬ್ದಸ್ಯಾಂತೇ ದಂ ಭವತಿ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ॥

ಉ ॥ ದಾನದಿಂದಂ, ದಯೆಯಿಂದಂ, ಗತಿಯಿಂದಂ, ಮತಿಯಿಂದಂ.

ಟೀ ॥ ತೃತೀಯಾಯಾಃ=ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಸಿದ್ಧವಾದ ಪದದ ಮುಂದೆ, ದಂ=ದಂ ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏದಂತತಾ ಚ ॥ 61 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಯ ತೃತೀಯಾಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದರೂಪಸ್ಯ ಏಕಾರಾಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅದಱಿಂದೆ, ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದೆ, ಗಂಧದಿಂದೆ.

ನ[4]ಪುಂಸಕೇ ಕೇವಲಾದಪಿ । ಉ॥ ಗಂಧದೆ, ನೆಲದೆ, ಪೊಲದೆ, ಬಗೆದಂತಾಗೆ ಸುರೇಂದ್ರರಿಂ ಕ್ರಮದೆ ಕಲ್ಯಾಣದ್ವಯಂ.

ಟೀ ॥ ಏದಂತತಾ ಚ=ಆ ತೃತೀಯೆಗಾಗಮವಾದ 'ದಂ' ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಏಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬಱಿಯ ಏಕಾರಾದೇಶಮುಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[5]ತಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯೋಽನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ ಪುಂಸಿ ॥ 62 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಪು[6]ಲ್ಲಿಂಗಾತ್ಪರಭೂತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೇಃ ಅನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಸ್ತೃತೀಯೋ ಭವತಿ ॥

1 ದಿಗ್ವಾಚಿಸಂಬಂಧಿನ ಉಕಾರದಸ್ತು ಸಪ್ತಮ್ಯಾವಿಭಕ್ತೌ ಪರಾಯಾಮೇಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 2 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 3 ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದಂತೇ ದಂ ಭವತಿ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 5 ಅಕಾರಾಂತಾತ್. 6 ಲಿಂಗಾತ್ಪರವಿಭಕ್ತ ತುರ್ಥ್ಯಾಃ ಪುಂಸಿ.

ಉ॥ ನೃಪಂಗೆ, ದೇವಂಗೆ, ಇಂದ್ರಂಗೆ, ಚಂದ್ರಂಗೆ, ಅಯ್ಯಂಗೆ, ಅಪ್ಪಂಗೆ, ಪೆಱಂಗೆ, ಅವಂಗೆ.

ಟೀ॥ ಅತಃ=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ=ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಪುಂಸಿ=ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಅನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ=ಸೊನ್ನೆಯಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾಗಿ. ತೃತೀಯಃ=ತನ್ನ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಾ ನಪುಂಸಕೇ ದ್ವಿತ್ವಂ ॥ 63 ॥

ವೃ॥ ಅ[1]ಕಾರಾಂತಾತ್ ಪರಭೂತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ದ್ವಿತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕುಲಕ್ಕೆ, ಕುಲಕೆ; ಜಲಕ್ಕೆ, ಜಲಕೆ; ಮನಕ್ಕೆ, ಮನಕೆ; ಬನಕ್ಕೆ, ಬನಕೆ; ನೆಲಕ್ಕೆ, ನೆಲಕೆ; ತೃಣಕ್ಕೆ, ತೃಣಕೆ.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ, ನಪುಂಸಕೇ=ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ದ್ವಿತ್ವಂ=ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶೇಷಾತ್ತೃತೀಯತ್ವಂ ॥ 64 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾದವಶೇಷಾತ್ ಶಬ್ದರೂಪಾತ್ ಪರಸ್ಯಾಃ ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ತೃತೀಯತ್ವಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಯತಿಗೆ, ಮತಿಗೆ, ಗಿಡುಗೆ, ಮಡುಗೆ, ಮನೆಗೆ, ನೆಲೆಗೆ, ಊರ್ಗೆ, ನೀರ್ಗೆ, ಕೆಯ್ಗೆ, ತೋಳ್ಗೆ, ಪವಣ್ಗೆ, ಕಲ್ಗೆ.

ಟೀ॥ ಶೇಷಾತ್=ಅಕಾರಾಂತಮಲ್ಲದುೞಿದ ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಕೆಕಾರಕ್ಕೆ. ತೃತೀಯತ್ವಂ=ಆ ಕವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ ಗಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ[2]ರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದೋ ವಾ ॥ 65 ॥

ವೃ॥ ಅಲಿಂಗಾತ್ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ ಪರಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಅಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಅದರ್ಕೆ, ಅದಕೆ; ಇದರ್ಕೆ, ಇದಕೆ.

ಟೀ॥ ಅಲಿಂಗಾತ್=ಅಲಿಂಗಮಪ್ಪ. ಸರ್ವನಾಮ್ನಃ=ಸರ್ವನಾಮದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೊದಲೊಳ್. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಃ=ಅಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯಾದಕಾರಾಂತಾತ್ಪರತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಃ ದ್ವಿತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದರಲ್ಲಿ—ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದವಾ—ಎಂದಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ—ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾದವಾ | ಸರ್ವನಾಮ್ನೋಽಲಿಂಗಾತ್ಪರಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೇಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾ ಅಕಾರೋ ಭವತಿ ವಾ—ಎಂದಿದೆ.

ಸೂ ॥ ಅತ್ತಣಿಂ ತ್ವ[1]ನುಸಂಧೇಯಃ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ ॥ 66 ॥

ವೃ॥ ಪಂಚಮ್ಯಂತಸ್ಯ[2]ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದಭಿವ್ಯಕ್ತಯೇ ಪುನಸ್ತದಂತೇ ಅತ್ತಣಿಮಿತಿ ಶಬ್ದೋಽನುಸಂಧೇಯಃ ಅ[3]ನುಪ್ರಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಉ॥ ಊರತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಅವನತ್ತಣಿಂ ಭಯಂ, ಕೆಱೆಯತ್ತಣಿಂ ತಂದಂ.

ಟೀ॥ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ=ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಅತ್ತಣಿಂ=ಅತ್ತಣಿಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ. ಅನುಸಂಧೇಯಃ=ಪತ್ತಿಸಲ್ಪಡವೇಳ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಷಷ್ಠ್ಯಾ ಯಥೇಷ್ಟಂ ॥ 67 ॥

ವೃ ॥ ಷಷ್ಠ್ಯಂತಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ ಕಾಮಚಾರತೋ ವೇ[4]ದಿತವ್ಯಃ ॥

ಉ॥ ನ[5]ರೇಂದ್ರನಾ ಪರಿಜನಂ, ಎಸೆದತ್ತಾಲೋಕಮಾಕಾಂತೆಯಾ, ಪೆರ್ಮೆ ಧರ್ಮದಾ. ಕಾ[6]ಮಚಾರಾದಿಹ ನ ಭವತಿ । ಮದನನ ಕೆಯ್ಪುವೆಲ್ಲಿದನನಂಗನ ಕೆಯ್ಪಿಡಿಯಲ್ಲಿದಂ.

ಟೀ॥ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೊಳ್, ಷಷ್ಠ್ಯಾಃ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ಯಥೇಷ್ಟಂ=ಇಷ್ಟಪ್ಪಂತು. ದೀರ್ಘಾದೇಶಃ=ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯ ವಾ ಸ್ವರೇ ॥ 68 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿ[7]ತೀಯಾಂತಸ್ಯ ಪದಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ ವಾ ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ ॥

ಹ[8]ರಿಪಾಲಪ್ರಯೋಗಃ—ಕಲ್ಲಾನೇಱಿದಂ, ಕಲ್ಲನೇಱಿದಂ; ಬಿಲ್ಲಾನೇಱಿಸಿದಂ, ಬಿಲ್ಲನೇಱಿಸಿದಂ. ತಥಾ ಗುಣವರ್ಮಕವಿಪ್ರಯೋಗಃ—

ಎ[9]ನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನೊತ್ತಿ ಕೇಸುಗುಂ ॥

ಟೀ॥ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯ=ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಮಪ್ಪ ಪದಕ್ಕೆ. ಸ್ವರೇ=ಸ್ವರಂ ಪರಮಾಗೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ಬಿಲ್ಲಂ, ಬಿಲ್ಲಾಂ.

ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಮಿಂತೆಂದಪುದು—

---

1 ಚಾನುಸಂಧೇಯಃ. 2 ಪಶ್ಚಾಭಿವ್ಯಕ್ತಯೇ. 3 ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ವಿಧಾತವ್ಯಃ. 5 ನೃಪೇಂದ್ರನಾ. 6 ಕಾಮಚಾರತ್ವವಿಧಾನಾತ್ತ್ವ ಭವತಿ ನ, ಕಾಮಚಾರತೋ ದೀರ್ಘೋ ನ ಭವತಿ, ಯಥೇಷ್ಟ, [illegible] 7 ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತಸ್ಯ ಸ್ವರೇ ಪರೇ. 8 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಪಾಲಪ್ರಯೋಗಃ—ಎಂಬುದು [illegible] ಇಲ್ಲ, ತಥಾ ಗುಣವರ್ಮಕವಿಪ್ರಯೋಗಃ—ಎಂಬುದೂ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. 9 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 359.

ಆ[1]ದಿಸ್ವರಪದಮಂತ್ಯಹೊ।
ಳಾದೆಡೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಮೆರಡನೆಯ ವಿಭ॥
ಕ್ತ್ಯಾದಾನಪದಂ ದೀರ್ಘಂ।
ಮಾಬಾಂತ್ಯದೊಳಱಿದ ತಾವಿನೊಳ್ ಸ್ವಚ್ಛಂದಂ॥

ಇದರ್ಕೆ ಗುಣವರ್ಮನ ಪ್ರಯೋಗಂ—(ವೃ. ನೋ.)

ಮತ್ತಂ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಂ—

ನೃ[2]ಪನಾನಭಿನುತಮನನಾ।
ನುಪಮೇತರನಾನಪಾರಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಂ॥
ವಿಪುಳಗುಣಜ್ಞನನುಚಿತನ।
ನಪಗತದೋಷನನುದಾರಚರಿತ್ರೋದಯನಂ॥

ಇಂತು ದ್ವಿತೀಯೆ ಪಿರಿದುಂ ದೀರ್ಘಪ್ರಯೋಗಂ ವಿರಸಂ ಶಿಥಿಲಬಂಧಮೆನಿಸುಗುಂ.

ನೃ[2]ಪನನಭಿಮಾನಧನನನ।
ನುಪಮನನತಿಶಯವಿಶಾಲಕೀರ್ತಿಧ್ವಜನಾ॥
ನುಪಚಿತಗುಣನಾನುಚಿತನ।
ನ[3]ಪಗತದೋಷನನುದಾರಚರಿತೋದಯನಂ॥

ಸೂ ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ಅಲ್ಲಿ ವಾ ॥ 69 ॥

ವೃ॥ ಲಿಂ[4]ಗಸಂಜ್ಞಕಾದ್ವಿಹಿತಾಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ವಾ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಮನದೊಳ್, ಮನದಲ್ಲಿ; ಬನದೊಳ್, ಬನದಲ್ಲಿ.

ಟೀ॥ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ=ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯ 'ಒಳ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್ಲಿ='ಅಲ್ಲಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಮಂತ್ರಣೇ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪಃ ॥ 70 ॥

ವೃ॥ ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥೇ ವಿಹಿತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಎಲೆ ದೇವ, ಎಲೆ ಭೂಪ, ಎಲೆ ಅಣ್ಣ, ಎಲೆ ಅಕ್ಕ.

ಟೀ॥ ಆಮಂತ್ರಣೇ=ಸಂಬೋಧನೆಯುಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ=ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏ[5]ತ್ವಂ ವಾ ತದಂತಸ್ಯ ॥ 71 ॥

ವೃ॥ ಆ[6]ಮಂತ್ರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೇರೇಕವಚನಸ್ಯ ಏತ್ವಂ ವಾ ಭವತಿ॥

---

1 ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ 2—15. 2 ಡಿಟೋ. 2—16. 3 ನಪೇತದೋಷ. 4 ಲಿಂಗಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ ವಿಹಿತಾಯಾಃ. 5 ವಾಮಂತ್ರಣ ಪ್ರಥಮಾಯಾ ಏತ್ವಂ. 6 ಆಮಂತ್ರಣಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಏತ್ವಂ ಭವತಿ.

ಉ॥ ಎಲೆ ಮಂದಾನಿಲನೇ, ತಂಬೆಲರೇ, ಮಾವೇ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯೇ, ಇಂದೋಳವೇ.

ವಾ[1]ಶಬ್ದೋಯಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಾಯಾಂ ವರ್ತಮಾನೋ ಗೃಹ್ಯತೇ । ತೇನ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಎಲೆ ದೇವ, ಎಲೆ ಭೂಪ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ॥ ತದಂತಸ್ಯ=ಆಮಂತ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಏಕವಚನದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಏತ್ವಂ=ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಗಳಃ ಸಂ[2]ಬೋಧನ ವಿಷಯೇ ॥ 72 ॥

ವೃ॥ ದ್ವಿ[3]ತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಗಳಃ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಭವತಿ ಸಂಬೋಧನ ವಿಷಯೇ ॥

ಉ॥ ದೈವಂಗಳಿರ, ದೇವತೆಗಳಿರ, ಮಾಮರಂಗಳಿರ, ನಂದನಂಗಳಿರ.

ಇ[4]ರೋ ಗಳ ಇತಿ ಪಂಚಮ್ಯಾ ಸಿದ್ಧೇ ಆಶ್ಲೇಷಗ್ರಹಣಂ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವ್ಯಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ । ತೇನ ಕ್ವಚಿದಿರೋ ಭವತಿ—ನಂಟರಿರ, ನಲ್ಲರಿರ, ಪಂಡಿತರ್ಕಳಿರ, ತಾಯ್ವಿರ್ಕಳಿರ.

ಟೀ॥ ಸಂಬೋಧನವಿಷಯೇ=ಆ ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ. ಗಳಃ=ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಉಕ್ತಮಾದ ಗಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಮುಂದೆ. ಇರಾಶ್ಲೇಷಃ=ಇರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯಪ್ರಯೋಗಂ—

ಸು[5]ರತರುನಂದನಂಗಳಿರ ರತ್ನಖಿನದ್ಧವಿಮಾನಕುಟ್ಟಿಮಾಂ ।
ತರಸುರತಾಲಯಂಗಳಿರ ಚಾರುವಿಲೋಲಕಟಾಕ್ಷಪಾತಸುಂ ॥
ದರಪರಿವಾರದೇವಿಯರಿರಾ ಕಡುಕೆಯ್ದು ಕೃತಾಂತನಿಂತು ನಿ ।
ರ್ನೆರಮೊಱೆದುಯ್ವೊ ಬಾರಿಸದೆ ಕೆಮ್ಮನುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತಿರ್ಪುದೇ ॥

ಸೂ ॥ ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ ॥ 73 ॥

ವೃ॥ ಸಂಬೋಧನಾರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಶ[6]ಬ್ದಸ್ಯ ನಯಸೇನಮುನೇ ರ್ಮತೇ ದೀ[7]ರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ದೇವಾ ಬಿನ್ನಪಂ, ದೇವ ಬಿನ್ನಪಂ; ಸುಗ್ಗೀ, ಸುಗ್ಗಿ; ವಿಧೂ, ವಿಧು; ಕಾಂತೇ, ಕಾಂತೆ; ಗಿ[8]ಳಿಗಳಿರಾ, ಗಿಳಿಗಳಿರ.

ಟೀ॥ ನಯಸೇನಸ್ಯ=ನಯಸೇನಾಚಾರ್ಯನ ಮತದಿಂ. ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿಃ=ಸಂಬೋಧನೆಯೊಳ್ ದೀರ್ಘಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ವಿಭಕ್ತಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ತೃತೀಯಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ವಾಶಬ್ದೇನ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ. 2. ಸಂಬೋಧನವಿಷಯೇ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 3 ಸಂಬೋಧನದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವವಿಷಯೇ ಗಳಂತೇ ಇರಾಶ್ಲೇಷೋ ಭವತಿ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 5 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಪದ್ಯ 130. ಆದಿಪುರಾಣ, 3—4. 6 ಶಬ್ದರೂಪಸ್ಯ. 7 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ. 8 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ನವೋ ನವೋ ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

4. ಕಾರಕವಿಧಾನಂ.

ಅ[1]ಥ ಕಾರಕಂ ನಿರೂಪ್ಯತೇ.

ಟೀ॥ ಅಥ = ಸಂಜ್ಞಾಸಂಧಿವಿ[2]ಭಕ್ತಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನಂತರಂ. ಕಾರಕಂ = ಕರ್ತೃಕರ್ಮಕರಣಸಂಪ್ರದಾನಾಪಾದಾನಸ್ವಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಂಗಳೆಂಬ ಪೆಸರನುಳ್ಳ ಕಾರಕಂ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ನಿರೂಪ್ಯತೇ = ಪೇೞಲ್ಪಡುತ್ತಿರ್ಪುದು.

ಸೂ ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ ಪ್ರಥಮಾ ॥ 74 ॥

ವೃ ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಲಿಂ[3]ಗಮಾತ್ರೇ ತಾವತ್ —ದೇವಂ, ನೃಪಂ; ನಾರಿ, ನಲ್ಲಳ್; ಕುಲಂ, ಜ[4]ಲಂ. ಅರ್ಥಮಾತ್ರೇ—ಉಚ್ಚಂ, ನೀಚಂ.[5] ವಚನಮಾತ್ರೇ—ಬಂದಾನುಂ, ಎರಡಾನುಂ.

ಟೀ ॥ ಲಿಂಗಾರ್ಥವಚನಮಾತ್ರೇ = ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯುಂ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವಚನದಲ್ಲಿಯುಂ. ಪ್ರಥಮಾ = ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಬೋಧನೇ ಚ ॥ 75 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಬೋಧನಮಭಿಮುಖೀಕ[6]ರಣಂ ತ[7]ದರ್ಥೇಽಪಿ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೃಪೇಂದ್ರ, ಕಾಂತೆ, ಕೆೞಯನೇ, ವನಮೆ, ವಸಂತನೆ.

ಟೀ ॥ ಸಂಬೋಧನೇ ಚ = ಸಂಬೋಧನೆಯೆಂಬುದು ಇದಿರೊಳಿರ್ಪರಂ ತನ್ನತ್ತಲ್ ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊ[8]ಳ್ವುದು ಪೆಸರ್, ಆ ಸಂಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ). ಅನ್ಯಪ್ರ[9]ಯೋಗಂ—

ನೀಲಾಳಕೆ ಮಂಜುಳಮೃಗ ।
ಬಾಲೇಕ್ಷಣೆ ತುಂಗಕುಚೆ ಸರೋಜಾಸ್ಯೆ ಲಸ ॥
ದ್ವ್ಯಾಲಗಜಗಮನೆ ನಿ[10]ನ್ನುಮ ।
ನಾಲೋಕಿಸಿ ಸೋಲದಿರ್ಪ ಗಂಡರುಮೊಳರೇ ॥

---

1 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಕನ್ನಡಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ; ಇತರಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸೂತ್ರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 2 ವಿಭಕ್ತಿ ಪದಸಿದ್ಧಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನಂತರಂ. 3 ಲಿಂಗೇ. 4 ಜನಂ. 5 ಇದರಮುಂದೆ, ಅತ್ರ ಅಕೋ(ನು)ಸ್ವಾರ ಇತ್ಯನುಸ್ವಾರಃ— ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 6 ಕರಣಮಾತ್ರಂ. 7 ತಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ. 8 ಕೊಳ್ವುದು. 9 ಗ್ರಂಥಲಕ್ಷಣಂ. 10 ನಿನ್ನನು । ನಾಲೋಕಿಸಿ.

ಸೂ ॥ ಕ[1]ರ್ಮಣಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ॥ 76 ॥

ವೃ ॥ ಯ[2]ತ್ಕ್ರಿಯತೇ ತತ್ಕರ್ಮ ಉಚ್ಯತೇ । ತ[3]ದೇಕಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯಂ ವಿಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ವೈ[4]ಷಯಿಕಮಿತಿ ಚತುರ್ಧಾ ಭಿದ್ಯತೇ । ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯೇ—ಮನೆಯುಂ ಮಾಡಿದಂ. ವಿಕಾರ್ಯೇ—ಪಟುವಂ ಕಡಿದಂ. ಪ್ರಾಪ್ಯೇ—ಊರನೆಯ್ದಿದಂ. ವೈಷಯಿಕೇ—ನೇಸಱಂ ನೋಡಿದಂ.

ತಚ್ಚೇಪ್ಸಿತಮನೀಪ್ಸಿತಮಿತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಈಪ್ಸಿತೇ—ಕೂೞನಟ್ಟಂ, ಬಾಡಂ ಕೊಯ್ದಂ. ಅನೀಪ್ಸಿತೇ—ಹಾವಂ ದಾಂಟಿದಂ. ಕೊಳಡನೆ[5]ಡರ್ದಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಆವುದು ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದು ಕರ್ಮಂ. ಕರ್ಮಣಿ=ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ದ್ವಿತೀಯಾ=ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯುಪ್ಪುದು. ಆ ಕರ್ಮಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯವೆಂದುಂ ವಿಕಾರ್ಯವೆಂದುಂ ಪ್ರಾಪ್ಯವೆಂದುಂ ವೈಷಯಿಕವೆಂದುಂ ನಾಲ್ಕು ತೆಱನಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಮತ್ತಮದು ಇಷ್ಟವೆಂದುಂ ಅನಿಷ್ಟವೆಂದುಂ ಇರ್ತೆಱನಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಾಲಾಧ್ವನೋರವಿಚ್ಛೇದೇ ॥ 77 ॥

ವೃ ॥ ಕಾ[6]ಲೇ ಅಧ್ವನಿ ವಾ ಅವಿಚ್ಛೇದಃ ಕ್ರಿಯಾವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ತತ್ರ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಾಲೇ—ಬಂದು ಬರಿಸಮನಿರ್ದಂ, ಇರ್ತಿಂಗಳನೋದಿದಂ, ಅರೆಜಾವಮಂ ನಿದ್ರೆಗೆ[7]ಯ್ದಂ. ಅಧ್ವನಿ—ಬಿಗರ್ಾವುದಮಂ ಪರಿದಂ, ನಾಲ್ಗಾವುದಮಂ ನಡೆದಂ.

ಟೀ ॥ ಕಾಲಾಧ್ವನೋಃ=ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಣ್ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ. ಅವಿಚ್ಛೇದೇ=ಕ್ರಿಯೆಯು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗೆ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕರ್ತೃಕರಣಯೋಸ್ತೃತೀಯಾ ॥ 78 ॥

ವೃ ॥ ಯಃ ಕ್ರಿ[8]ಯಾಂ ಕರೋತಿ ಸ ಕರ್ತಾ । ಸಾಧಕತಮಂ ಕರಣಂ । ತ[9]ಸ್ಮಿನ್ ಕರ್ತರಿ ಕರಣೇ ಚ ವಿ[10]ವಕ್ಷಿತೇ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರ್ತರಿ—ದೇವದತ್ತನಿಂ ಮಾ[11]ಡಲ್ಪಟ್ಟುದು, ಯಜ್ಞಮಿ[12]ತ್ರನಿಂ ಪೇ[13]ಡಲ್ಪಟ್ಟುದು. ಕರಣೇ—ಕುಡುಗೋಲಿಂ ಕೊಯ್ದಂ, ಪರಶುವಿಂ ಕಡಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಕರ್ತೃಕರಣಯೋಃ=ಕರ್ತೃಕರಣಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾ=ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯುಪ್ಪುದು. ಕರ್ತೃಕರಣಂಗಳಾವುವೆನೆ—ಮಾಡುವಾತಂ ಕರ್ತೃ, ಸಾಧಿಸುವುದು ಕರಣಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ದ್ವಿತೀಯಾ ಕರ್ಮಣಿ. 2 ಯತ್ಕರ್ತ್ರಭಿಮತಂ ತತ್ಕರ್ಮ. 3 ತತ್ತು ಚತುರ್ವಿಧಂ. 4 ವಿಷಯಾಧಾರಕಮಿತಿ. 5 ನೆರಪಿದಂ. 6 ಕಾಲೇ ವಾ. 7 ಗೆಯ್ದು ಬಂದಂ. 8 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಂ ಎಂಬುವಿಲ್ಲ. 9 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 10 ಕಾರಕೇ. 11 ಕಾರ್ಯಂ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು. 12 ಪಶು. 13 ಮಂತ್ರಂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದು.

ಸೂ ॥ ಹೇತಾವಪಿ ॥ 79 ॥

ವೃ ॥ ಹೇತುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ । ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇZಟ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಓಲಗದಿಂದಿರ್ದಂ, ಓಲಗದಿಂ ಬಿಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಹೇತಾವಪಿ = ಕಾರಣಾರ್ಥದೊಳಂ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಪ್ರದಾನೇ ಚತುರ್ಥೀ ॥ 80 ॥

ವೃ ॥ ಕರ್ಮಣೋ[1] ವಿಷಯಭೂತತ್ವೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಸಂಪ್ರದಾನಂ । ತಸ್ಮಿನ್[2] ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಂಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಂ ಕೊಟ್ಟಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂಗೆ ಗೋವನಿತ್ತಂ.

ಟೀ ॥ ....ಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿದುದು ಸಂಪ್ರದಾನವೆಂಬುದು. ಸಂಪ್ರದಾನೇ = ಆ ಸಂಪ್ರದಾನಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಚತುರ್ಥೀ = ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಸಂಪ್ರದಾನವೆಂದು ಕೊಳ್ವ ಪಾತ್ರಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ರುಚಿಹಿತೇರ್ಷ್ಯಾಭಯೇಷು ಚ ॥ 81 ॥

ವೃ ॥ ರುಚೌ ಹಿತೇ ಈರ್ಷ್ಯಾಯಾಂ ಭಯೇ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ರುಚೌ—ದೇವದತ್ತಂಗೆ ರುಚಿಯಾಯ್ತು ಮೋದಕಂ. ಹಿತೇ—ಪಶುವಿಂಗೆ ಹಿತಂ ತೃಣಂ. ಈರ್ಷ್ಯಾಯಾಂ—ಆರ್ಯಂಗೆ ಸೇಸುಗುಂ ದುರ್ಜನಂ. ಭಯೇ—ಪಾಪಕ್ಕಂಜುಗುಂ ತಕ್ಕಂ.

ಟೀ ॥ ರುಚಿಹಿತೇರ್ಷ್ಯಾಭಯೇಷು ಚ = ರುಚಿಯಲ್ಲಿಯುಂ ಹಿತದಲ್ಲಿಯುಂ ಸೇಸಿನಲ್ಲಿಯುಂ ಭೀತಿಯಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮನ್ಯಕರ್ಮಣಿ[3] ಚಾನಾದರೇ ॥ 82 ॥

ವೃ ॥ ಅನಾದರೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಮನ್ಯತೇಃ ಕರ್ಮಣಿ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವನಂ ಪುಲ್ಗೆ ಕಷ್ಟಮಾಗೆ ಬಗೆದಂ, ಆತನ ಮಾತನೊಂದಡಕೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಂ.

ಟೀ ॥ ಅನಾದರೇ = ಆದರಣೆಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ. ಮನ್ಯಕರ್ಮಣಿ ಚ = ಬಗೆಧಾತುವಿನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಮಸ್ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ[4] ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ ॥ 83 ॥

ವೃ ॥ ನಮಸ್ಕರಣೇ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಪ್ರಯೋಗೇ ಚ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

---

1 ಕರ್ಮಕರಣಭೂತೇನೋಪಾತ್ತಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ. 2 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 3 ಕರ್ಮಣ್ಯನಾದರೇ. 4 ನಮಸ್ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ.

ಉ॥ ದೇವಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಂಗೆಯ್ವಂ, ಅರಸಂಗೆಱಗಿದಂ; ಪ್ರಜೆಗೆಲ್ಲಂ ಸ್ವಸ್ತಿಯಕ್ಕೆ, ಭದ್ರಂ ಜಿನಶಾಸನಕ್ಕೆ.

ಆದಿಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾಲಂವ[1]ಷಡರ್ಥೇಷ್ವಪಿ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಂ, ಪಿತೃಗಳ್ಗೆ ಸ್ವಧಾಕಾರಂ, ಮಲ್ಲಂಗೆ ಪ್ರತಿಮಲ್ಲನಲಂ (ಅಲಂ=ಸಮರ್ಥಂ), ಇಂದ್ರಂಗೆ ವಷಟ್ಕಾರಂ ಪ್ರಿಯಂ.

ಟೀ॥ ನಮಸ್ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ=ನಮಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ. ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾದಿಷು ಚ=ಸ್ವಸ್ತಿ ಎಂಬುದು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಪಾದಾನೇ ಪಂಚಮೀ ॥ 84 ॥

ವೃ॥ ಅಪಾದಾನಮ[2]ಪನಯನಂ । ತ[3]ಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಊರತ್ತಣಿಂ ಬಂದಂ, ಪಟದತ್ತಣಿಂದಿೞಿದಂ, ಕುದುರೆಯತ್ತಣಿಂದೋಡಿದಂ, ಪುಲಿಯತ್ತಣಿಂ ಭಯಂ.

ಟೀ ॥ ಅಪಾದಾನೇ=ಅಪಾದಾನಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಪಂಚಮೀ=ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂ[4]ಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀ ॥ 85 ॥

ವೃ॥ ಸ್ವ[5]ಸ್ವಾಮಿಭಾವಾದಿಸಂಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವೇ—ನಾಡೆಱೆಯಂ. ಅವಯವೇ—ಮರದ ಕೊಂಬು. ಜಾತೌ—ಪುಲ್ಲೆಯ ಪಿಂಡು. ವಸ್ತುನಿ—ಪೊನ್ನಗೆಜ್ಜೆ.

ಟೀ॥ ಸಂಬಂಧೇ=ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವಂ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಧಿಕರಣೇ ಸಪ್ತಮೀ ॥ 86 ॥

ವೃ॥ ಆಧಾರೋಽಧಿಕರಣಂ । ತ[6]ಸ್ಮಿನ್ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ॥

ಉ॥ ನೆಲದೊಳ್ ಪ[7]ಟ್ಟಂ, ತೊಱೆಯೊಳ್ ಬಿೞ್ದಂ, ಕೆಯ್ಯೊಳ್ ಕಂಕಣಂ, ಪೂವಿನೊಳ್ ಕಂಪು.

ಟೀ॥ ಅಧಿಕರಣೇ=ಅಧಿಕರಣಕಾರಕದಲ್ಲಿ. ಸಪ್ತಮೀ=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಅಧಿಕರಣಮೆಂಬೊಡೆ ಆಧಾರಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ವಷಡರ್ಥೇಷ್ವಪಿ ಚ. 2 ಮಪಾಯಃ. 3 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 4 ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧೇ. 5 ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಸಂಬಂಧೇ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ. ಅವಯವಜಾತಿವಸ್ತುಷು ಚ. 6 ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 7 ಪಟ್ಟಣಂ.

ಸೂ ॥ ನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ ॥ 87 ॥

ವೃ ॥ ಜಾ[1]ತಿಕ್ರಿಯಾಗುಣದ್ರವ್ಯೈರೇಕದೇಶಪೃಥಕ್ಕರಣಂ ನಿರ್ಧಾರಣಂ। ತಸ್ಮಿನ್ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಚ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ॥

ಉ॥ ಪುರುಷರೊಳ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯಂ ಶೂರಂ, ನುಡಿವರೊಳ್ ಕಡುಜಾಣಂ, ಕಲಿಗಳೊಳ್ ಮೆಚ್ಚುಗಲಿ, ನರರೊಳುತ್ತಮಂ.

ಟೀ ॥ ನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ = ಜಾತಿ, ಕ್ರಿಯೆ, ಗುಣಂ, ದ್ರವ್ಯಂ, ಎಂಬಿವಱಿಂ ವಸ್ತುವಂ ಬೇರ್ಕೆಯ್ವುದು ನಿರ್ಧಾರಣಂ; ಆ ನಿರ್ಧಾರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಸಾಂ ವ್ಯತ್ಯಯೋ ಬಹುಳಂ ॥ 88 ॥

ವೃ ॥ ಆಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣ ವ್ಯತ್ಯಯೋ ವಿಪರ್ಯಾಸೋ ಭವತಿ ಉ[2]ತ್ತರತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿತೇಽರ್ಥೇ॥

ಸ[3]ಪ್ತಮ್ಯರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ —ಉ॥ ಚಾಗಿಗಳ ಬಲ್ಲಹಂ, ಅಂಕವಖ್ಖರ ದೇವಂ.

ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥೇ ತೃತೀಯಾ—ಉ॥ ಬಱೆಯಿಂದುರ್ಚಿದಂ, ನೆಱೆಯಿಂ ಬದುರ್ಂಕಿದಂ, ಮನೆಯಿಂ ಪೋಱಮಟ್ಟಂ.

ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥೀ —ಉ॥ ನೆಲಕ್ಕೆಱೆಯುಂ, ಶ್ರೀಗಧೀಶ್ವರಂ.

ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಚ[4] —ಉ॥ ಶಿ[5]ಷ್ಯಂಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದಂ, ಬ[5]ಹುತಾಪಕ್ಕೆ ಬಿಗುರ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಡೆದಂ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ.

ಪ್ರ[6]ಥಮಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ —ಉ॥ ನಿನ್ನ ಪೋಪುದುಂ ಬಿನ್ನನಿರ್ದಳ್, ನಿನ್ನ ಬರೆ ಮುರಮಥನ.

ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ ಸಪ್ತಮೀ – ಉ॥ ಚಲದೊಳವನ ದೊರೆಯಾವಂ, ಕೊಡಲಿಯೊಳ್ ಕಡಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಆಸಾಂ = ಈ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ಗೆ. ಬಹುಳಂ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮುಂದೆ ಪೇೞ್ವರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯತ್ಯಯಃ = ಪಲ್ಲಟಮಪ್ಪುದು.

ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥೇ = ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ = ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥೇ = ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ತೃತೀಯಾ = ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ.
ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕ್ರಿಯಯಾ ಗುಣೇನ ವಾ ಸಜಾತೀಯೇಷು ಯನ್ನಿರ್ಧಾರ್ಯತೇ ತನ್ನಿರ್ಧಾರಣಂ. ತತ್ರ ಷಷ್ಠೀಸಪ್ತಮ್ಯೌ ಭವತಃ. 2 ತಥಾ ಚ. 3 ಇದೂ ಇದರ ಮುಂದಣ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. 4 ಚತುರ್ಥೀ. 5 ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭು, ನೆಲಕ್ಕೆ ಮಂದಂ ಎಂದಿದೆ. ಬಹುಳಕ್ಕೆ—ಪಂಪರಾಮಾಯಣ 7—98. 6 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ—ಅರಸನ ಕಂಪಂ, ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಥೇ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಚತುರ್ಥೀ=ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಚ=ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ಬಹುತಾಪಕ್ಕೆ ಬಿಗುರ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಡೆದಂ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಂ ಎಂಬುದರ್ಥಂ. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಂ ಪಡೆದನೆಂಬಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ ಎಂದಂ.

ಪ್ರಥಮಾರ್ಥೇ=ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಷಷ್ಠೀ=ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ=ತೃತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಸಪ್ತಮೀ=ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಜಾತಿರೇಕವದ್ಬ[1]ಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಂ ಬ[2]ಹುಳಂ ॥ 89 ॥

ವೃ ॥ ಜಾತಿವಾ[3]ಚೀ ಶಬ್ದಃ ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ಏಕವದ್ಬಹುಳಂ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕರಿಯಿವು, ಕರಿಗಳಿವು; ಕೆಯ್ ಬೆಳೆದುವು, ಕೆಯ್ಗಳ್ ಬೆಳೆದುವು.[4]

ಟೀ ॥ ಜಾತಿಃ=ಜಾತಿಯಂ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದಂ. ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಂ=ಬಹುತ್ವಮಂ ನುಡಿವಲ್ಲಿ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಏಕವತ್=ಏಕವಚನಮಾಗಿರ್ಪುದು. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ ಸಂಖ್ಯಾಸು ಚ ॥ 90 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ ಸಂಖ್ಯಾಸ್ವಪಿ ವರ್ತಮಾನಃ ಶಬ್ದಃ ಬಹ್ವಾಖ್ಯಾಯಾಮೇ[5]ಕವದ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಪತ್ತು ದೆಸೆ, ಪತ್ತು ದೆಸೆಗಳ್; ಮೂಱು ನಾಲ್ಕು, ಮೂಱು ನಾಲ್ಕುಗಳ್.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಪದಿನಯ್ವರ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ=ಸಂಖ್ಯಾವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ. ಸಂಖ್ಯಾಸು ಚ=ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯುಂ ಬಹುಳದಿಂ ಬಹುವಚನಮೇಕವಚನರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭಾವವಚನೇಽಪಿ ॥ 91 ॥

ವೃ ॥ ಭಾವಾಖ್ಯಾಯಾಂ[6] ವರ್ತಮಾನೋ ಯಃ ಶಬ್ದಃ ಸೋಽಪ್ಯೇಕವದ್ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕರ್ಪು, ಬೆಳ್ಪು, ತಣ್ಪು, ತಿಣ್ಪು, ಕೂರ್ಮೆ, ಪೆರ್ಮೆ.

---

1 ಬಹುತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ. 2 ಬಹುಳಂ ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 3 ವಾಚಕಃ. 4 ಇದಾದ ಮೇಲೆ—ಬಹುಳ ಗ್ರಹಣಾತ್ (ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್) ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ವಿಷಯೇ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. 5 ಏಕ ವದ್ಭವತಿ. 6 ಭಾವಮುಖೆ.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಪೆಳ್ಪುಗಳ್, ತೆಳ್ಪುಗಳ್, ಇತಿ ಭವತಿ॥

ಟೀ॥ ಭಾವವಚನೇZಪಿ—ಭಾವವಚನದಲ್ಲಿಯುಂ ಬಹುವಚನಂ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೇಕವಚನರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.) ವಿಕಲ್ಪಮೆಂತೆನೆ—ಪೆಳ್ಪುಗಳ್, ಕರ್ಪುಗಳ್, ಕೂರ್ಮೆಗಳ್, ಪೆರ್ಮೆಗಳ್.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಕಾರಕವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ಚತುರ್ಥಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

5. ಯು[1]ಷ್ಮದಾದಿವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ನೀನ್ಆನ್ತಾನಃ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೌ ನಿ[2]ೞೆೞ್ತೞಾಂ ॥ 92 ॥

ವೃ ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದನ್ಯದರ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ನಿೞ್ ಎೞ್ ತೞ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ ನೀನ್ ಆನ್ ತಾನ್ ಇತ್ಯೇತಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಯ[3]ಥಾಕ್ರಮಂ ಭವಂತಿ ॥

ಉ ॥ ನೀನಿರ್ದಯ್, ಆಂ ಪೋದೆಂ, ತಾಂ ಬಂದಂ.

ಟೀ ॥ ನಿೞೆೞ್ತೞಾಂ = ನಿೞ್ ಎೞ್ ತೞ್ ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತೌ = ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ನೀನ್ಆನ್ತಾನಃ = ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ನೀನ್ ಆನ್ ತಾನ್ ಎಂಬ ಆದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಿನಎನತನಾಶ್ಚ[4]ತುರ್ಥ್ಯಾಂ ತೃತೀಯತ್ವಂಚಾಸ್ಯಾಃ ॥ 93 ॥

ವೃ ॥ ನಿೞ್ ಎೞ್ ತೞ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪುನಃ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ನಿನ ಎನ ತನ ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭವಂತಿ। ಅಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾ ಅಪಿ ತೃತೀಯತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಿನಗೆ, ಎನಗೆ, ತನಗೆ.

ಟೀ ॥ ಆ ನಿೞ್ ಎೞ್ ತೞ್ ಎಂಬಿವರ್ಕೆ, ಚತುರ್ಥ್ಯಾಂ = ಮತ್ತೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ನಿನ ಎನ ತನಾಃ = ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ನಿನ ಎನ ತನ ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಅಸ್ಯಾಃ = ಆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಗೆ. ತೃತೀಯತ್ವಂ ಚ = ತನ್ನ ವರ್ಗದ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂ ಗತ್ವಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿ[5]ಬಹ್ವೋರ್ನಸ್ಯ ಮಃ ॥ 94 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರ್ವಿಷಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ನಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಮಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೀಮುಂ, ಆಮುಂ, ತಾಮುಂ ; ನಿಮಗೆ, ಎಮಗೆ, ತಮಗೆ ; ನಿಮ್ಮ, ಎಮ್ಮ, ತಮ್ಮ ; ನಿಮ್ಮೊಳ್, ಎಮ್ಮೊಳ್, ತಮ್ಮೊಳ್.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿಬಹ್ವೋಃ = ಆ ಶಬ್ದಂಗ[6]ಳ್ಗೆ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ. ನಸ್ಯ = ನಕಾರಕ್ಕೆ. ಮಃ = ಮಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಯುಷ್ಮದಸ್ಮತ್ಪ್ರಕರಣಂ, ಶಬ್ದರೀತಿವಿಧಾನಂ. 2 ನಿನ್ನೆನ್ನತನ್ನಾನಾಂ. 3 ಕ್ರಮೇಣ. 4 ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯತ್ವಂ. 5 ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ. 6 ಗಳ್.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ದು ಇದು ಉದೂನಾವಂತೇ ವತೌ ಪುಂಸಿ ॥ 95 ॥

ವೃ ॥ ಅದು ಇದು ಉದು ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಪ್ರಕೃತಿವಿಶೇಷಾಣಾಂ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂತೇ ವಕಾರತಕಾರೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅವಂ, ಇವಂ, ಉವಂ; ಆತಂ, ಈತಂ, ಊತಂ. ಸ್ವಾ[2]ರಾದೌನಾಗಮಃ ಪುಂಸಿ (50)—ಅವನಂ, ಇವನಂ, ಉವನಂ; ಆತನಂ, ಈತನಂ, ಊತನಂ. ಏವಂ ಸರ್ವತ್ರ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಂ=ಅದು ಇದು ಉದು ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪುಂಸಿ=ಪುಲ್ಲಿಂಗವುಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಪರವಾಗೆಯುಂ, ಅಂತೇ=ಆ ಶಬ್ದಂಗಳ ಅಂತ್ಯದ ಉಕಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ವತೌ=ವಕಾರತಕಾರಂಗಳ್ ಆದೇಶವುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿವರ್ಕೆ ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಪ್ರಯೋಗಂ—

ಆತಂ ದ್ರೋಣಂ ನೆಗೞ್ದಂ ।
ಈತಂ ಕುರುರಾಯನೂತನಶ್ವತ್ಥಾಮಂ ॥

ಸೂ ॥ ವಳ್ ಕೇ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ॥ 96 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಂ ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಸರ್ವಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂ[3]ತೇ ವಳ್, ಕೇ, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅವಳ್, ಇವಳ್, ಉವಳ್; ಅವಳಂ, ಇವಳಂ, ಉವಳಂ; ಆಕೆ, ಈಕೆ, ಊಕೆ; ಆಕೆಯುಂ, ಈಕೆಯುಂ, ಊಕೆಯುಂ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಉದು ಎಂಬಿವರ್ಕೆ, ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆಯುಂ ಆಶಬ್ದಂಗಳ ಅಂತ್ಯದ ಉಕಾರಕ್ಕೆ. ವಳ್ ಕೇ ಚ=ವಳ್, ಕೇ, ಎಂಬೆರಡುಮಾದೇಶಮುಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಇಂತಿವರ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಂ ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಸೂ ॥ ದೀ[4]ರ್ಘಸ್ತಕಯೋಃ ॥ 97 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಮುದುಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ತ[5]ಕಯೋಃ ಪರಯೋಃ ಪೂರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಿ ಉದಾಹರಣಾನಿ.

---

1 ಅದ್ವಿದುದೂನಾಂ. 2 ಈ ಸೂತ್ರವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 3 ಅಂತ್ಯಸ್ಯ. 4 ದೀರ್ಘಃ ಠೇಕಯೋಃ. 5 ಠೇಕಯೋಃ.

ಟೀ ॥ ಆ ಅದುಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂಗಳಲ್ಲಿ. ತಕಯೋಃ=ಅದುಇದು ಉದೂನಾಮಂತೇ ವತೌ ಪುಂಸಿ (95) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಾದ ತಕಾರಮುಂ ವಳ್ ಕೇ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ (96) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಾದ ಕೇಕಾರಮುಂ ಪರಮಾಗೆ. ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ, ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ.

ಅದಂ ಮುಂಪೇಳ್ದುದಾಹರಣಂಗಳಿಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ವುದು.

ಮತ್ತಮನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರದೊಳಮಿಂತೆಂಬುದು—

ಅ[1]ವನಾತನೆಂಬ ಮಾತುಗ ।
ಳವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೈಣದೊಳ್ ॥
ನ್ನವಳಾಕೆಯೆಂಬ ನುಡಿ ಸಂ ।
ಭವಿಕುಂ ಶೇಷದೊಳದೆಂಬ ಮಾತಸೆದಿರ್ಕುಂ ॥

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಯೋರ್ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ 98 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪುಲ್ಲಿಂಗಯೋಃ ಕ್ವಚಿತ್ಕರುಣಾಭಿಲಾಷಾದೌ ವ್ಯತ್ಯಾಸೋ ವಿಪರ್ಯಾಸೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರುಣಂ, ಅಭಿಲಾಷೆ, ಉಪತ್ಯಕಂ.

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಯೋಃ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪುಲ್ಲಿಂಗಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕ್ವಚಿತ್=ಕರುಣಾ, ಅಭಿಲಾಷ, ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಠಾವಿನಲ್ಲಿ. ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ=ಪಲ್ಲಟವಪ್ಪುದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನಿತ್ಯಂ ಕಳತ್ರಾದೌ ನಪುಂಸಕತ್ವಂ ॥ 99 ॥

ವೃ ॥ ಕಳತ್ರಪ್ರಭೃತಿಷು ಶಬ್ದೇಷು ನಿತ್ಯಂ ನ[2]ಪುಂಸಕತ್ವಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇ[3]ದು ಧರ್ಮಕಳತ್ರಂ, ಇದು ಅಪತ್ಯಂ, ಇದು ಕೂಸು.

ಟೀ ॥ ಕಳತ್ರಾದೌ=ಕಳತ್ರಂ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳಲ್ಲಿ. ನಿತ್ಯಂ=ನಿತ್ಯಮಾಗಿ. ನಪುಂಸಕತ್ವಂ=ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆತೋ ಲಘುರೇತ್ ॥ 100 ॥

ವೃ ॥ ಲಿಂಗಾಂತಸ್ಯ ಆಕಾರಸ್ಯ ವಿಭಕ್ತಿಷು ಪರಭೂತಾಸು ಲಘುಭೂತಃ ಏಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವಸುಧೆ, ವನಿತೆ, ದಯೆ, ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಮಾಲೆ, ಶಾಲೆ, ಧಾರೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಆತಃ=ಲಿಂಗಾಂತದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರಮಾಗೆ. ಲಘುಃ=ಲಘುವಪ್ಪ. ಏತ್=ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂತ್ರ 37. 2 ನಪುಂಸಕಲಿಂಗತಾ ಭವತಿ. 3 ಇದು ಕಳತ್ರಂ.

ಸೂ ॥ ಈದೂತೋರ್ಹ್ರಸ್ವಃ ॥ 101 ॥

ವೃ ॥ ಲಿಂ[1]ಗಾಂತಗತಯೋಃ ಈಕಾರೋಕಾರಯೋಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನದಿ, ನಾರಿ, ಸರಸ್ವತಿ ; ಸರಯು, ಕುಹು, ವಧು, ವಾಮೋರು.

ಟೀ ॥ ಈದೂತೋಃ=ಲಿಂಗಾಂತದ ಈಕಾರೋಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ=ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯಪ್ರಯೋಗಂ—

ಲಲಿತಾಳಿಕೆ ತಿಲನಾಸಿಕೆ ।
ಲಲಿತಾಂಗಿ ವಿಶಾಲಜಘನೆ ಚಂದ್ರಾಸ್ಯೆ ಸಮು ॥
ಜ್ವಲಿತರದೆ ಮನಸಿಜಂ ಕಡು ।
ಗಲಿಯಾದಂ ನಿನ್ನ ಯುವ್ವನಂ ಪೆರ್ಚಲೊಡಂ ॥

ಸೂ ॥ ನೈಕಾಕ್ಷರಪದೇ ॥ 102 ॥

ವೃ ॥ ಏ[2]ಕಾಕ್ಷರಂ ಯತ್ಪದಂ ತ[3]ಸ್ಮಿನ್ ಈಕಾರೋಕಾರಯೋಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ನ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಶ್ರೀ, ಸ್ತ್ರೀ, ಭೂ, ಭ್ರೂ.

ಟೀ ॥ ಏಕಾಕ್ಷರಪದೇ=ಏಕಾಕ್ಷರಪದಮಾದಲ್ಲಿ. ಈ[4]ಕಾರೋಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಹ್ರಸ್ವಂ, ನ=ಆಗದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಆ[5]ಕಾರಕ್ಕೆ ಲಘೂಕೃತ ।
ಮೇಕಾರಂ ತಾನದಕ್ಕು ವಿಾದೂದಂತ ॥
ಕ್ಕೇಕಾಕ್ಷರಪದಮುೞಿಯೆ ನಿ[6] ।
ರಾಕುಳದಿಂ ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಮೆಲ್ಲೆಡೆಗಳೊಳಂ ॥

ಸೂ ॥ ಧಾತೋಸ್ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವಾರಃ ॥ 103 ॥

ವೃ ॥ ಧಾ[7]ತೋರ್ವಿಹಿತಸ್ಯ ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವಾ ಆರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರ್ತಾರಂ, ಕರ್ತೃ ; ಧಾತಾರಂ, ಧಾತೃ ; ಭರ್ತಾರಂ, ಭರ್ತೃ ; ದಾತಾರಂ ದಾತೃ ; ಹೋತಾರಂ, ಹೋತೃ.

ಟೀ ॥ ಧಾತೋಃ=ಧಾತುವಿನ. ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ=ತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಆರಃ=ಆರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಲಿಂಗಾಂತಯೋಃ. 2 ಏಕಾಕ್ಷರಪದಾಂತಾನಾಮಾಕಾರ ಈಕಾರ ಊಕಾರ ವಿಶೇಷಾಂ ಹ್ರಸ್ವಾ ನ ಭವಂತಿ. 3 ತಸ್ಮಿನ್ನೀಕಾರಾಕಾರೋಕಾರಾಃ ಹ್ರಸ್ವಾ ನ ಭವಂತಿ. 4 ಆಕಾರ ಈಕಾರ ಊಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. 5 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂತ್ರ 89. 6 ನಿರಾಕೃತದಿಂ. 7 ಧಾತುವಿಹಿತತೃಶಬ್ದಸ್ಯಂತ್ಯಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ರಾಂತೋ ವೇಧಸಿ ವಿಧಾತುಃ ॥ 104 ॥

ವೃ ॥ ವಿ[1]ಧಾತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ವೇ[2]ಧಸ್ಯಭಿಧೇಯೇ ರಾಂತೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವಿಧಾತ್ರಂ, ವಿಧಾತೃ.

ಟೀ ॥ ವಿಧಾತುಃ=ವಿಧಾತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ವೇಧಸಿ=ಬ್ರಹ್ಮನಂ ನುಡಿವ ಅರ್ಥವಾಗೆ ರಾಂತಃ=ರಕಾರಾಂತತೆ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅರೋಽನ್ಯತ್ರ[3] ॥ 105 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನೋ ಧಾತೋರನ್ಯತ್ರ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ಅರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಿತರಂ, ಪಿತೃ ; ಭ್ರಾತರಂ, ಭ್ರಾತೃ ; ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಅನ್ಯತ್ರ=ಧಾತುವಿನದಲ್ಲದ ತೃಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಅರಃ=ಅರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಶ್ವಯುವಾಧ್ವನಾಮಾನಃ ॥ 106 ॥

ವೃ ॥ ಶ್ವನ್ ಯುವನ್ ಅಧ್ವನ್ ಇತ್ಯೇತೇಷಾಮಂತಸ್ಯ ಆನೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಶ್ವಾನಂ, ಯುವಾನಂ, ಅಧ್ವಾನಂ.

ಟೀ ॥ ಶ್ವಯುವಾಧ್ವನಾಂ=ಶ್ವನ್ ಯುವನ್ ಅಧ್ವನ್ ಎಂಬಿವಱಂತಕ್ಕೆ. ಆನಃ=ಆನಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಖ್ಯುರಾಯಃ ॥ 107 ॥

ವೃ ॥ ಸ[4]ಖಿಶಬ್ದಾಂತಸ್ಯ ಆಯಪ್ರತ್ಯಯೋಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಖಾಯಂ.

ಟೀ ॥ ಸಖ್ಯುಃ=ಸಖಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರಮಾಗೆ. ಆಯಃ=ಆಯಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಸ್ಸಯಸ್ಸೋರುಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘೋ ವಾ[5] ॥ 108 ॥

ವೃ ॥ ವಸ್ಸಯಸ್ಸಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಯೋರುಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀ[6]ರ್ಘೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉತ್ತರತ್ರ ಉದಾಹ್ರಿಯೇತೇ.

---

1 ವೇಧಸಿ ಅಭಿಹಿತೇ ವಿಧಾತೃಶಬ್ದಸ್ಯ ರಾಂತೋ ವಾ ಭವತಿ. 2 ವೇಧಸ್ಯರ್ಥೇ. 3 ಈ ಸೂತ್ರಪಾದವೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ—ತಕ್ತ—ಎಂಬ ಸೂತ್ರವಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸೂತ್ರವು ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ 5 ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. 4 ಸಖಿಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಭಕ್ತ್ಯಾಸು ಪರಭೂತಾಸು ಅಂತ್ಯಸ್ಯ ಆಯೋ ಭವತಿ. 5 ವಾ ಲೋಪಃ. 6 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ । ವಿಕಲ್ಪೇನ ಶ್ಯಚಿತಸ್ಥ್ಯಃ, ದೀರ್ಘೋ ವಾ ಭವತಿ । ಕೃತಿತಂಕಸ್ಯ ಲೋಪಃ.

ಟೀ ॥ ವಸ್ಸ ಯಸ್ನೋಃ=ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂಗಳ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ=ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ.

ಇದರ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಣೆಯುಂ ತೋಱಿದಪರ್.

ಸೂ ॥ ಅದಂತತಾ ಚ ॥ 109 ॥

ವೃ ॥ ತಯೋಃ ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಯೋಃ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘೇ ಕೃತೇ ಅಕಾರಾಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವಿದ್ವಾಂಸಂ, ಕನೀಯಾಂಸಂ.

ವಾಗ್ರಹಣಾನುವರ್ತನಾತ್ ಕ್ವಚಿದ್ವಿಕಲ್ಪಃ—ಉ ॥ ಜ್ಯಾಯಾಂಸಂ, ಜ್ಯಾಯಂ; ಶ್ರೇಯಾಂಸಂ, ಶ್ರೇಯಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ವಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಂಗಳ ಉಪಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಅದಂತತಾ ಚ=ಅವರ್ಕೆ ಅಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವಾಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವಿಕಲ್ಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವಿರಾಮೇ ವ್ಯಂ[1]ಜನಸ್ಯ ॥ 110 ॥

ವೃ ॥ ವಿರಾಮೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ಅಕಾರಾಂತತಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಂಪದಂ, ಮರುತಂ, ವಿಹಾಯಸಂ.

ಟೀ ॥ ವಿರಾಮೇ=ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ=ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಅಕಾರಾಂತತೆಯುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರ ॥ ಲೋಪೋ ವಿಭಾಷಯಾ ॥ 111 ॥

ವೃ ॥ ವಿರಾಮೇ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ವಿಭಾಷಯಾ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನವವಯಂ, ನವವಯಸಂ; ಜಾತವೇದಂ, ಜಾತವೇದಸಂ; ಉಶನಂ, ಉಶನಸಂ

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಯಾ ಕ್ವ[2]ಚಿಲ್ಲೋಪ ಏವ—ಉ ॥ ನಭಂ, ಮನಂ.

ಕ್ವಚಿದದಂತತ್ವಮೇವ—ಉ ॥ ದಿವಂ, ಕಕುಭಂ.

ಕ್ವ[3]ಚಿದುದಂತತ್ವಮೇವ । ವಿರಾಮೇ ದ್ವಿತ್ವಂ—ಉ ॥ ವಾಕ್ಕು, ದಿಕ್ಕು, ವೀರುತ್ತು, ಪರಿಷತ್ತು.

ಟೀ ॥ ಆ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ, ವಿಭಾಷಯಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ, ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

---

1 ವ್ಯಂಜನಸ್ಯಾಪಿ. 2 ಕ್ವಚಿನ್ನಿತ್ಯಲೋಪಃ. 3 ಕ್ವಚಿದುದ್ವಿತ್ವಂ। ವಿರಾಮೇ ನಸ್ಯ ಕ್ವಚಿದ್ದ್ವಿತ್ವಮುತ್ವಂ ಭವತಿ— ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಜನಮುಲಿವ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಂ।
ಜನಾಂತಲಿಂಗಂಗಳತ್ವಮುಂ ದ್ವಿತ್ವದಿನು ॥
ತ್ವನಿಯೋಗಮನಂತ್ಯದ ।
ರ್ಶನಮುಂ ಮೇಣ್ ತಾಳ್ದೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕವು ಲಿಂಗಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 86)

ಇದಱಿಂ ಕಿಱಿದು ದ್ವಿತ್ವಂಗೂಡಿದುಕಾರಾಂತಮುಕ್ಕುಂ. ಉ॥ ವಾಕ್ಕು ಇತ್ಯಾದಿ. (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮನಯೋರ್ಬಿಂದುಃ ॥ 112 ॥

ವೃ ॥ ಮಕಾರನಕಾರಯೋಃ ಬಿಂದುರ್ಭವತಿ ವಿರಾಮೇ ॥

ಉ ॥ ಕುಲಂ, ಜಲಂ, ಪೊಲಂ, ನೆಲಂ; ನೀಂ[1], ಆಂ, ತಾಂ.

ಟೀ ॥ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಮನಯೋಃ — ಮಕಾರ ನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಬಿಂದುಃ—ಸೊನ್ನೆಯಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ, ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವರ್ಗೇ ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ ॥ 113 ॥

ವೃ ॥ ವರ್ಗಾಕ್ಷರೇ ಪರೇ ಮ[2]ನಯೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ ಪಂಚಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬೆಂಕಙ್ಗೆಟ್ಟಂ, ತಾಞ್ಜಟಿತ್ತಂ, ಸುತ್ತಣ್ಣುಕ್ಕಂ, ಮೆ[3]ಲ್ಪನೊತ್ತಿರ್ದಂ, ಬಲ್ಪಮ್ಬಿಸುಟಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ಮಕಾರನಕಾರಂಗಳ್ಗೆ, ವರ್ಗೇ—ವರ್ಗಾಕ್ಷರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತದ್ವರ್ಗಾಂತ್ಯಃ—ಆವರ್ಗದ ಪಂಚಮಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)[4]

ಸೂ ॥ ಣೋ ನಸ್ಯ ಣೇನ ॥ 114 ॥

ವೃ ॥ ಣಕಾರೇಣ ಯೋಗೇ ನಕಾರಸ್ಯ ಣತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತಣ್ಣೆಲ್, ತಣ್ಣೀರ್.

ಟೀ ॥ ಣೇನ—ಣಕಾರದೊಡನೆ ಯೋಗಮಾದ. ನಸ್ಯ—ನಕಾರಕ್ಕೆ. ಣಃ—ಣಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೇ[5] ಹೋ ವಾ ॥ 115 ॥

ವೃ ॥ ಪಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಹಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಲಗೆ, ಹಲಗೆ; ಕಾಪು, ಕಾಹು.

ಟೀ ॥ ಪೇ—ಪಕಾರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ವಾ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹಃ—ಹಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಂ, ಆಂ, ತಾಂ, ಎಂಬ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. 2 ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. 4 [illegible]—ಇತ್ತು ವಿಕಲ್ಪಮುಮಕ್ಕುಂ। ಬೆಂಕಂಗೆಟ್ಟನೆಂಬುದು— ಎರಡು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿವೆ. 5 ಪೇಃ

ಸೂ ‖ ಶಷಯೋಃ ಸಃ ‖ 116 ‖

ವೃ ‖ ಶಕಾರಷಕಾರಯೋಃ ಸಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಸಸಿ, ಸೇಸೆ, ಸಿಸು, ಮಸಿ.

ಟೀ ‖ ಶಷಯೋಃ—ಶಕಾರಷಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಸಃ—ಸಕಾರಮುಕ್ಕುಂ.
ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ತದಂತರೇ ತ್ವಿಃ ‖ 117 ‖

ವೃ ‖ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ಸತಿ ಶಷಯೋಃ ರೇಫಸ್ಯ ಚಾಂತರೇ ಇಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಪರಿಸಂ, ಸಿರಿ; ಹರಿಸಂ, ಬರಿಸಂ, ಸರಿಸಮಂ.

ಟೀ ‖ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ—ರೇಫೆ ಸಂಯೋಗಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತದಂತರೇ—ಆ ರೇಫೆಯು ಶಷಕಾರಂಗಳ ನಡುವೆ. ಇಃ—ಇಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಹಕಾರಸ್ಯೋಃ[1] ‖ 118 ‖

ವೃ ‖ ರೇಫಸಂಯೋಗೇ ಸತಿ ಹಕಾರರೇಫಯೋರಂತರೇ ಉಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಅರುಹಂ, ಬರುಹಂ, ಅರುಹಂತಂ, ಗಾರುಹಸತ್ವಂ.

ಟೀ ‖ ಹಕಾರಸ್ಯ—ಹಕಾರಕ್ಕೆ. ರೇಫೆ ಸಂಯೋಗಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ರೇಫೆಯು ಹಕಾರದ ನಡುವೆ, ಉಃ—ಉಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ೞಕಾರಃ ಪದವಿಧೌ ಡಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇಷು ‖ 119 ‖

ವೃ ‖ ಡಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಪದವಿಧೌ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ೞಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಕಾೞ್ಪುರಂ, ಕಾೞ್ಕಿಚ್ಚು, ನಾೞ್ಪಗರಣಂ, ನಾೞ್ನುಡಿ, ಕೋೞ್ಕುಟ್ಟು.

ಟೀ ‖ ಪದವಿಧೌ—ಸಮಾಸವಿಧಾನದಲ್ಲಿ. ವ್ಯಂಜನೇಷು—ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಡಸ್ಯ—ಡಕಾರಕ್ಕೆ. ೞಕಾರಃ—ೞಕಾರಮುಕ್ಕುಂ.

ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.) ಇವರ್ಕೆ ಸಮಾಸವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯಸ್ವರಂ ಲೋಪಮಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯಿಂ ರೂಪಂ ಸಿದ್ಧಂ.

ಸೂ ‖ ಅತಿ ಟಃ ‖ 120 ‖

ವೃ ‖ ಅತಿ ಪ್ರತ್ಯಯೇ ಪರೇ ಡ[2]ಕಾರಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಆಟಂ, ನೋಟಂ, ಮಾಟಂ, ಬೇಟಂ, ಕೂಟಂ, ಊಟಂ, ಕಾಟಂ, ಪಾಟಂ.

ಟೀ ‖ ಆ ಡಕಾರಕ್ಕೆ, ಅತಿ—ಅಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಟಃ—ಟಕಾರಮುಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

1 ಸ್ಯೋಃತ. 2 ಡಕಾರೇ, ದಾಂತಸ್ಯ.

ಸೂ ॥ ಱ[1]ಕಾರಸ್ಯ ರೇಫಃ ॥ 121 ॥

ವೃ ॥ ಱಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ರೇಫೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಮೂರ್ಕಣೆ, ಮೂರ್ಕೊರಲ್, ಮೂರ್ದನಿ, ಮೂರ್ದಡೆ, ನೂರ್ವಡಿ.

ಟೀ॥ ಱಕಾರಸ್ಯ = ಱಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ, ರೇಫಃ = ರಕಾರವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆದೇರೃರಿಃ ॥ 122 ॥

ವೃ ॥ ಆದಿಭೂತಸ್ಯ ಋಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ರಿಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ರಿಣಂ, ರಿತು, ರಿಸಿ.

ಟೀ॥ ಆದೇಃ = ಶಬ್ದದ ಆದಿಯಾದ. ಋಃ = ಋಕಾರಕ್ಕೆ. ರಿಃ = ರಿಕಾರವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯವಯೋರನಾದಿಸ್ಥಯೋರೈ[2]ಔ ಸ್ವರೇಣ ವಾ ॥ 123 ॥

ವೃ ॥ ಅನಾದಿಭೂತಯೋಃ ಯಕಾರವಕಾರಯೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ವರೇಣ ಸಹ ಐ[3]ಔ ವಾ ಭವತಃ॥

ಉ॥ ಕಯ್ಸಾರಂ, ಕೈಸಾರಂ; ಪಾರಯಿಸಿದಂ, ಪಾರೈಸಿದಂ; ಕವುಂಗು, ಕೌಂಗು; ತವುದಲೆ, ತೌದಲೆ.

ಟೀ॥ ಅನಾದಿಸ್ಥಯೋಃ = ಆದಿಯಲ್ಲದಂತಪ್ಪ. ಯವಯೋಃ = ಯಕಾರವಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ಸ್ವರೇಣ = ಸ್ವರದೊಡನೆ ಕೂಡಿ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಐ ಔ = ಐ, ಔ, ಎಂಬಿವಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಯುಷ್ಮದಾದಿವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ಪಂಚಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಱಶ್ಚ. 2 ರೈಚ್ ಸ್ವರೇಣ ವಾ. 3 ವಾ ಐಚ್ ಭವತಿ, ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ವಾ ಐಚ್ ಭವತಿ.

೯. ಸಮಾಸವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ ಸಮಾಸಃ ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ॥ 124 ॥

ವೃ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ ನಾಮಪದಾನಾಂ ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಃ ಸಮಾಸೋ ವೇ[1]
ದಿತವ್ಯಃ[2] ॥

ಟೀ ॥ ನಾಮ್ನಾಂ=ನಾಮಪದಂಗಳ. ಸಂಗತಾರ್ಥಃ=ಕೂಡಿಸುಡಿವರ್ಥಂ. ಸಮಾಸಃ=ಸಮಾಸವೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ತ[3]ತ್ರಾಂತರ್ವರ್ತಿನ್ಯೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಲೋಪ್ಯಾಃ ॥ 125 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಸೇ ಅಂ[4]ತರ್ವರ್ತಿನ್ಯೋ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಲೋಪ್ಯಾ ಭವಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಆ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಅಂತರ್ವರ್ತಿನ್ಯಃ=ನಡುವೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್. ಲೋಪ್ಯಾಃ=ಲೋಪಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

ಇದರ್ಕನ್ಯಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

> ಸಂಗತಿಯಿಂದಂ ನಾಮಪ ।
> ದಂಗಳವೇಕಾರ್ಥಗತಿಯೊಳಾಗೆ ಸಮಾಸಂ ॥
> ಸಂಗಳಿಸುಗುಂ ವಿಭಕ್ತಿಗ ।
> ಳಂಗಳ್ಗಂತರದೊಳಲ್ಲಿ ಲೋಪಮೆ ಅಕ್ಕುಂ ॥ (ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಸೂ. 45.)

ಸಮಾಸಾಃ ಕೇ ?

ಸೂ ॥ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃ[5]ತ್ತಿಸ್ತತ್ಪುರುಷಃ ॥ 126 ॥

ವೃ ॥ ಉ[6]ತ್ತರಪದಾರ್ಥೇ ವೃತ್ತಿರ್ಯಾ ಸಮಾಸಸ್ತತ್ಪುರುಷಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅರಮನೆ, ಸೂಳಗೇರಿ, ಮೂಂಗಾಯ್, ಸಿರ್ಪಿರೆ, ಆನೆವಾಲು, ಪೊನ್ನೋಲೆ.

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿಃ=ಮುಂದಣ ಪದದ ಅರ್ಥಮನೆ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ತತ್ಪುರುಷಃ=ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸಮೆಂಬುದು.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಸೂಳೆಯರ ಕೇರಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಲೋಪಮಾಗಿ ಸೂಳಗೇರಿ ಎಂದಾಯ್ತು.

---

1 ಭವತಿ. 2 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಸಂಗತಾರ್ಥಃ ಏಕಾರ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಏಕಾರ್ಥೀಭಾವಃ ಸಮಾಸಶ್ಶಕ್ತಿರ್ಭಾವಃ—ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. 3 ತತ್ರಾಂತರ್ವರ್ತಿವಿಭಕ್ತೇರ್ಲೋಪಃ. 4 ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಲೋಪೋ ಭವತಿ. 5 ಪ್ರವೃತ್ತಿ. 6 ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿಪ್ರಧಾನಃ ಸಮಾಸಃ.

ಸೂ ॥ ಸ[1] ಏವೈಕಾಶ್ರಯಃ ಕರ್ಮಧಾರಯಃ ॥ 127 ॥

ವೃ ॥ ಸ[2] ಏವ ತತ್ಪುರುಷಃ ಏ[3]ಕಾಶ್ರಯಶ್ಚೇತ್ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಸೆಕೋಳ್, ಕೆಂದಳಂ, ತೆಳ್ವಸಿಱ್, ಪೆರ್ದೊಗಲೆ, ಕರ್ನೆಯ್ದಿಲ್, ಕಟ್ಟಾಳ್.

ಟೀ ॥ ಸ ಏವ = ಆ ತತ್ಪುರುಷಸಮಾಸವು. ಏಕಾಶ್ರಯಃ = ಒಂದೇ ಅಧಿಕರಣವುಳ್ಳುದಾಗೆ. ಕರ್ಮಧಾರಯಃ = ಕರ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸವೆಂದು ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಕೆಂಪುಂ ತಾನೇ ತಾವರೆಯುಂ ತಾನೇ ಆಗಿ ಏಕಾಶ್ರಯವಾಗೆ ವಿಭಕ್ತಿಲೋಪವಾಗಿ ಕೆಂದಾವರೆ ಎಂದಾಯ್ತು.

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾದಿಶ್ಚೇತ್ ದ್ವಿಗುಃ ॥ 128 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[4]ಖ್ಯಾದಿಪದಶ್ಚೇತ್ ಸ ಏವ ಕರ್ಮಧಾರಯಃ ದ್ವಿಗುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ತಲೆ, ಒರ್ಪಡಿ, ಇರ್ಕೆಯ್, ಇರ್ಕಣ್, ಮೂಲೋಕಂ, ಮುಕ್ಕೊಡೆ, ನಾಲ್ಗಾವುದಂ, ಅಯ್ಸರಂ, ಅಯ್ವೆಂಡಿಱ್.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾದಿಶ್ಚೇತ್ = ಆ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸವು ಸಂಖ್ಯಾಪದಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುದಾದೊಡೆ. ದ್ವಿಗುಃ = ದ್ವಿಗುಸಮಾಸವೆಂದು ಪೆಸರಂ ಪಡೆಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಃ ॥ 129 ॥

ವೃ ॥ ಪೂ[5]ರ್ವಪದಾರ್ಥಮು[6]ಖ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಸಮಾಸೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಿಱುಕ್ಕೆಱೆ, ಕಿಱುಪ್ಪೊಡೆ, ಮೇಂಗೆಯ್, ಮೇಂಗಾಲ್, ಅಂಗೆಯ್, ಅಂಗಾಲ್.

ಟೀ ॥ ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಮೊದಲ ಪದದ ಅರ್ಥವನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುಳ್ಳುದು. ಅವ್ಯಯೀಭಾವಃ = ಅವ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ[7]ರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋ ದ್ವಂದ್ವಃ ॥ 130 ॥

ವೃ ॥ ಸ[8]ಮಸ್ತಪದಾನಾಂ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೆಯ್ಮನೆಗಳ್, ಕೆಱೆತೊಱೆಗಳ್, ಕಱೆಮುಱಿಗಳ್, ನಾಡುಬೀಡುಗಳ್, ಬೆಟ್ಟ, ಗಟ್ಟಂಗಳ್, ಕೆಯ್ಕಾಲ್ಗಳ್.

ಟೀ ॥ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಎಲ್ಲಾಪದಂಗಳ ಅರ್ಥಮಂ ಮುಖ್ಯವಾಗುಳ್ಳುದು. ದ್ವಂದ್ವಃ = ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವೆಂಬುದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಸ ಏಕಾಶ್ರಯಃ. 2 ಭಿನ್ನಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಶ್ರಯೇಷು ಸ ಏವ ತತ್ಪುರುಷಃ ಕರ್ಮಧಾರಯಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 3 ಏಕಾಧಿಕರಣಶ್ಚೇತ್. 4 ಸಂಖ್ಯಾದಿಃ. 5 ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥೋಪಸರ್ಜನಂ ಯತ್ರ ಸೋಽವ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 6 ಸಮುಚ್ಚಯಃ 7 ಸರ್ವಪದಮುಖ್ಯೋ ದ್ವಂದ್ವಃ.
8 [illegible]

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನೋ ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ ॥ 131 ॥

ವೃ ॥ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪ[1]ದಸ್ಯಾರ್ಥೇ ವ[2]ರ್ತಮಾನಃ ಸಮಾಸೋ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರ್ಬುವಿಲ್ಲಂ, ಕುಡುವಿಲ್ಲಂ, ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯಂ, ಕುಸಿಗೊರಲಂ, ನುಚ್ಚುಕ್ಕಿವಲ್ಲಂ, ಕೆಂದಲೆಯುಂ, ಮೆಲ್ಲಡಿಯುಂ, ಕುಜಿಗೆಯ್ಯಂ, ಬಿಸುಗದಿರಂ, ತಣ್ಗದಿರಂ.

ಟೀ ॥ ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಪ್ರಧಾನಃ = ಮತ್ತೊಂದುಪದದ ಅರ್ಥಮನೆ ಮುಖ್ಯಮಾಗುಳ್ಳುದು. ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ = ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸಮೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸ[3]ಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ ॥ 132 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಸಮಂ ಯತ್ಪದಂ ತತ್ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ । ತದ್ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸ[4]ಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ ॥

ಉ ॥ ಪರದೇಸಂ, ಪರಕೊತ್ತೞಿ, ಪರವೆಣ್, ಪರಮಂಡಳಿಗಂ ; ಬಳ್ಗವಿ, ಪೆಳ್ಗವಿ, ಅಱಿಗವಿ ; ಕೂರಸಿ, ಮಾಜನಂ, ಮಾಪಾತಕಂ, ತುರಗದೞಂ, ಮಂ[5]ಗಳಾರತಿ, ಕಡುರಾಗಂ, ಪೊಡವೀಶಂ.

ಟೀ ॥ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಂ = ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಪದಂ. ದೇಶೀಯಪದೇನ ಸಮಂ = ಕರ್ಣಾಟಕಪದದೊಡನೆ. ಸಮಸ್ಯತೇ = ಸಮಾಸಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಮೆಂಬ ಪೆಸರನುಳ್ಳುದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಮುದಿತಸಂಖ್ಯಾವ್ಯಯರಹಿ ।
ತಮೆನಿಸಿ ವರ್ತಿಪ ನಿಘಂಟುವಿನ ನಾಮಪದೋ ॥
ತ್ತಮವರ್ಣಪ್ರಕೃತಿಗಳಂ ।
ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಮೆಸರನಿಟ್ಟು ಲಿಂಗಂಮಾೞ್ಪರ್ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 80)

ನಾರದದಂಡಿಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಣಂ. ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ಕೆಲವುಂಟು–(ವೃ.ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಾರಕಂ ಪ[6]ರೇಣ ಸಮರ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದೇನ ॥ 133 ॥

ವೃ ॥ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ಯತ್ಕಾರಕಂ ತ[7]ತ್ಪರತ್ರಾವಸ್ಥಿತೇನ ಸ[8]ಮರ್ಥೇನ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಾ ಪದೇನ ಸಮಂ ಸಮಸ್ಯತೇ ॥

ಉ ॥ ಊರೇೞಲ್ ಬಂದಂ, ನಾಟ್ಕುಡಿಪ್ಪೇದಂ, ತೆಱವೆತ್ತಂ, ಎಱ್ಱುಗೊಂಡಂ, ನೆಱೆಯಿರ್ದಂ, ಬಕ್ಕಲ್ವೋದಂ, ಬಿ[5]ಲ್ಲತ್ತಿದಂ, ಬಳೆದೊಟ್ಟಂ, ಸೇದೆವಡೆದಂ.

1 ಪದಸ್ಯಾರ್ಥೋ ಯತ್ರ ಸಮಸ್ಯತೇ ಸ ಸಮಾಸೋ. 2 ಸಮಸ್ಯಮಾನ್ಯಾರ್ಥಪದಂ ಯದಿ ವ್ಯರ್ಥ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸೋ ಭವತಿ. 3 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಂ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 4 ಸಹ. 5 ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವೆ. 6 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪರೇಣ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 7 ತತ್ಪರೋಽವಸ್ಥಿತೇನ. 8 ಸಮರ್ಥಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಾ.

ಟೀ॥ ಕಾರಕಂ=ಕರ್ಮಂ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಕಪದಂ. ಪರೇಣ=ಮುಂದಣ. ಸಮರ್ಥಕ್ರಿಯಾಪದೇನ=ಸಮರ್ಥವಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಡನೆ ಸಮಾಸಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ಅ[1]ಕಾರಾಂತಾನ್ಮಃ ॥ 134 ॥

ವೃ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಕಾರಕಾತ್ ಕ್ರಿ[2]ಯಾಪದೇನ ಸಮಸ್ಯಮಾನಾತ್ ಪರೋ ಮ[3]ಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಮನಂಗೊಳ್ಗುಂ, ಗುಣಂಗೊಂಡಂ, ಜಸಂಬಡೆದಂ, ಕಳಸವಿಟ್ಟಂ.

ಟೀ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್=ಅಕಾರಾಂತವಪ್ಪ ಕಾರಕದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಮಃ=ಮಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪ[4]ದಪೂರ್ವಪದಸ್ಯೋಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರ್ಲೋಪಃ ॥ 135 ॥

ವೃ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪದಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣರೂಪತಯಾಽವಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಕಾಮರ್ಗಡಾ, ಕೂರ್ವಾಳ್, ಇಮ್ಮಾವು, ಇಮ್ಮುನಿಸು, ನುಣ್ಬರಂ, ಬಳ್ಮಾತು, ಬಳ್ಗಣಂ, ಬಳ್ನುಡಿ, ಬಳ್ವಾನಸಂ.

ಟೀ॥ ವಿಶೇಷ್ಯೋತ್ತರಪದ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ=ವಿಶೇಷಣರೂಪವಾಗಿರ್ದ ಮೊದಲ ಪದದ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇಃ=ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ಲೋಪಃ=ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ.

ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ಇಕಾರಸ್ಯೈದ್ಧ್ರಸ್ವಃ ॥ 136 ॥

ವೃ॥ ತಸ್ಮಿನ್ನುಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದೇರ್ಲೋಪೇ ಕೃತೇ ಪೂ[5]ರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ಇಕಾರಸ್ಯ ಲಘ್ವೇಕಾರೋ ಭವತಿ ॥

ಉ॥ ಪೆರ್ಮರಂ, ಪೆರ್ವಾಳ್, [illegible], ಬೆಳ್ದಿಂಗಳ್.

ಟೀ॥ ಆ ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದಿಗೆ ಲೋಪಂ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರೆ, ಇಕಾರಸ್ಯ=ಮೊದಲ ಇಕಾರಕ್ಕೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ=ಲಘುವಪ್ಪ, ಏತ್=ಏಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅಕಾರಾಂತಾದನುಸ್ವಾರಃ, ಮಕಾರಾಂತಾತ್. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದೇನಾ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 3 ಆಗಮ್ಯತೋ ಭವತಿ. 4 ಪದ:. 5 ಪರಿಹ್ರಸ್ವ.

ಸೂ ॥ ನ ಚ ಕ್ವ[1]ಚನ ॥ 137 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ವಚಿದಿಕಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಹ್ರಸ್ವೈಕಾರೋ ನ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬಿಙ್ಗೊನೆ, ಬಿಣ್ಪೊಚಿ, ನಿಟ್ಟೆರ್ದ, ನಿಟ್ಟೆರ್ಕೆ

ಟೀ ॥ ಕ್ವಚನ — ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್. ನ ಚ — ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂದ ಪೇೞ್ದ ಹ್ರಸ್ವಮಪ್ಪ ಏಕಾರಂ ಆಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವ[2]ರಾದೌ ದೀರ್ಘಸ್ತ್ವಗುರೋಃ ॥ 138 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವ[3]ರಾದೌ ಪದೇ ಪ[4]ರೇ ಅ[5]ಗುರುಕಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ದೀ[6]ರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಾರೊಸಡು, ಕಾಂರುಳ್, ಪೇರೊಡಲ್.

ಅಗುರುವಿಶೇಷಣಾಂ ಕಿಂ? ಪಚ್ಚೆಲೆ, ಪಚ್ಚೆತ್ತಿ.

ನ ಚ ಕ್ವಚನೇತ್ಯ[7]ನುವರ್ತತೇ । ತಸ್ಮಾದಿ[8]ಹ ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ—

ಕೀಂಗೊರಲ್, ಈಂಚರಂ, ಕೀಂಗಡಲ್, ಕೀಂಬುಗೆ.

ಟೀ ॥ ಸ್ವರಾದೌ — ಸ್ವರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಪದಂ ಪರದಲ್ಲಿರೆ. ಅಗುರೋಃ — ಗುರುವಪ್ಪ ಅಕ್ಷರವಿಲ್ಲದ ಪೂರ್ವಪದಕ್ಕೆ. ತು — ಮತ್ತೆ. ದೀರ್ಘಃ — ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಅಗುರು ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿಶೇಷದಿಂ ಪೂರ್ವಪದದೊಳ್ ಗುರ್ವಕ್ಷರಮಿರೆ ದೀರ್ಘಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ನ ಚ ಕ್ವಚನ ಎಂಬುದು ಅನುವರ್ತಿಸುವದರಿಂದೆ ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಹ್ರಸ್ವೈಕಾರವಾಗದು, ದೀರ್ಘಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ ದ್ವಿರ್ಭಾವಃ ॥ 139 ॥

ವೃ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಉ[9]ಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೇ ಕೃತೇ ಅವಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಸ್ವರಾದಿಪದೇ ಪರೇ ದ್ವಿರ್ಭಾವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತಣ್ಣೆಲರ್, ಕಟ್ಟಾಯಂ, ಬಳ್ಳಾಳ್, ಇನ್ನುಣಿಸು, ಕಿತ್ತಡಿ.

ಟೀ ॥ ಣಟಳನತಾನಾಂ — ಣ, ಟ, ಳ, ನ, ತ, ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆ. ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಪದಂ ಪರಮಾಗಿರೆ, ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ, ದ್ವಿರ್ಭಾವಃ — ದ್ವಿತ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕ್ವಚಿತ್. 2 ಸ್ವರಾದೌ ದೀರ್ಘೋಽಗುರೋಃ. 3 ಗುರುರಹಿತೇ ಸ್ವರಾದಿಪದೇ ಪರೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ದೀರ್ಘಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 4 ಪರತ್ರ ಸ್ಥಿತೇ. 5 ಅಗುರ್ವಕ್ಷರಸ್ಯ ಪೂರ್ವಸ್ಯ. 6 ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ. 7 ಕ್ವಚನಾನುವರ್ತನಾದಿಹ. 8 ಇಕಾರೋ. 9 ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ಯ, ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಲೋಪಶಿಷ್ಟಾನಾಂ. ಉಪ. ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅವಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಪರತಃ ಇಲ್ಲ...

ಸೂ ॥ ಕಡಿಮನಿಡಿಮದ್ವಯಸ್ಯಾದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್ಪರಸ್ಯ ಟಃ ॥ 140 ॥

ವೃ ॥ ಕಡಿಮ ನಿಡಿಮ ಇತ್ಯೇತಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ ಆದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್ ಪರಸ್ಯಾವಯವಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಕಟ್ಟ್ವಳ್, ನಿಟ್ಟ್ವಸಿರ್

ಟೀ ॥ ಕಡಿಮ ನಿಡಿಮ ದ್ವಯಸ್ಯ=ಕಡಿಮ ನಿಡಿಮ ಎಂಬ ಎರಡು ಶಬ್ದಂಗಳ. ಆದ್ಯೈಕಸ್ವರಾತ್=ಮೊದಲ ಒಂದು ಸ್ವರದತ್ತಣಿಂ. ಪರಸ್ಯ=ಪರವಾದ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ಟಃ=ಟಕಾರದೇಶಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನದೋಽಕ್ಷ್ಣ ॥ 141 ॥

ವೃ ॥ ನದು ಇತ್ಯೇತಸ್ಯ ಚ ದಕಾರಸ್ಯ ಟಕಾರೋ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ನಟ್ಟುದಿರ್, ನಟ್ಟುವಿ.

ಟೀ ॥ ನದೋಽಕ್ಷ್ಣ=ನದು ಎಂಬುದರ ದಕಾರಕ್ಕೆಯುಂ ಟಕಾರದೇಶಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಿಱಿದೋಽಸ್ತಃ ॥ 142 ॥

ವೃ ॥ ಕಿಱಿದುಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಂತೇ ಪ್ರಸಕ್ತಸ್ಯ ತಕಾರೋ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಕಿತ್ತಡಿ, ಕಿತ್ತೆಲ್.

ಟೀ ॥ ಕಿಱಿದೋಃ=ಕಿಱಿದು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ತಃ=ತಕಾರದೇಶಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತೇಷಾಮುದಂತತ್ವಂ ವ್ಯಂಜನೇಷು ॥ 143 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ಕಡಿಮಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಉಕಾರಾಂತತ್ವಂ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಕಡುಗುದುರೆ, ಕಡುನಾಡ್ ; ನಿಡುಮೋಱ್, ನಿಡುಪುರ್ಬ್ ; ನಡುವಗಲ್, ನಡುಮನೆ ; ಕಿಱುನೆಲೆ, ಕಿಱುಬಿಡಿ.

ಟೀ ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ಕಡಿಮ ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನೇಷು=ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಉದಂತತ್ವಂ=ಉಕಾರಾಂತತೆಯುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪುಗಸತ್ತ್ವಾದೀನಾಮದಂತತ್ವಂ ನಿಪಾತ್ಯತೇ ॥ 144 ॥

ವೃ ॥ ಪುಗಸತು, ಪಡಿದು, ಎಸಗು, ಇತ್ಯೇವಮಾದೀನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಉಕಾರಾಂತ್ಯಸ್ವರಸ್ಯೈವ ಲುಪ್ತಲೋಪೇ ಸತಿ ಅಕಾರಾಂತತ್ವಂ ನಿಪಾತ್ಯತೇ.

---

1 [illegible]. 2 [illegible]. 3 [illegible]. 4 [illegible]. 5 [illegible].

ಉ ॥ ಪೊಸಸುಗ್ಗಿ, ಪೊಸ ಅಡಕೆ; ಪೞುಗೆಳವೆ, ಪೞು ಅಲಗು; ಎಳವಸಾವು, ಎಳ ಅಂಚೆ; ಪೊಱುವಸಾಱು, ಪೊಱ ಅಡಿ; ಬೞಜಗಳಂ, ಬೞ ಅಟ್ಟುಂ.

ಕೇ[1]ಚಿದೊಳಸ್ಯ ಉ[2]ಳ್ಳಾದೇಶಮಿಚ್ಛಂತಿ—ಉಳ್ವಕ್ಕಂ, ಉಳ್ಳಾಳ್, ಉಳ್ಳಡೆ.

ಟೀ ॥ ಪೊಸತ್ವಾದೀನಾಂ—ಪೊಸತು, ಪೞದು, ಎಳದು, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ. ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಾದ್ಯವಯವಂ ಲೋಪವಾಗಲೊಡಂ, ಅದಂತತ್ವಂ—ಅಕಾರಾಂತತೆ. ನಿಪಾತ್ಯತೇ—ನಿಪಾತಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲರ್ ಕರ್ಣಾಟಕಪ್ರಾಕ್ತನಾಚಾರ್ಯರ್ ಒಳಗಿಂಗೆ ಉಳ್ಳಾದೇಶಮುಮನಿಚ್ಛೈಸುವರ್—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಪಚ್ಚನೆ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಚಾದೇರ್ಮತ್ವಂ ॥ 145 ॥

ವೃ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಇ[3]ತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಚಕಾರಾದೇಃ ಅ[4]ವಯವಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು ಮತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕೆಂಗುಡಿ, ಕೆಂದಾವರೆ; ಬೆನ್ನೀರ್, ಬೆಂಬೂದಿ; ಪಂದಲೆ, ಪಂದಳಿರ್.

ಟೀ ॥ ಕೆಚ್ಚನೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಪಚ್ಚನೆ ಶಬ್ದಾನಾಂ—ಕೆಚ್ಚನೆ, ಬೆಚ್ಚನೆ, ಪಚ್ಚನೆ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ. ಚಾದೇಃ—ಚಕಾರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಮತ್ವಂ—ಮಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವಂತತಾ ಚ ॥ 146 ॥

ವೃ ॥ ತೇ[5]ಷಾಂ ಕೆಚ್ಚನೆ ಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ಸ್ವಂತತಾ ಚ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನೇ ಪರೇ ॥

ಉ ॥ ಕಿಸುಗಲ್, ಕಿಸುಗಾ[6]ಡು; ಬಿಸುಗದಿರ್, ಬಿಸುಗಲ್; ಪಸುವಂದರ್, ಪಸುವೊರ್ಣ.
ಯೋ[7]ಗವಿಭಾಗಾದಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ವಂತತಾ ನ ಭವತಿ—

ಪಚ್ಚಡಕೆ, ಪಚ್ಚೋಲೆ; ಬೆಚ್ಚಡಿ, ಬೆಚ್ಚೋಡು.

ಟೀ ॥ ಸ್ವಂತತಾ ಚ—ಆ ಕೆಚ್ಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಂಗಳ್ಗೆ ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ ಸುಕಾರಾಂತತೆಯುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಯೋಗವಿಭಾಗದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸುಕಾರಾಂತತೆಯಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[8]ಕಾರೋ ವಿಭಾಷಯಾ ಶ್ವೈ[9]ತಃ ॥ 147 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವಂ[10]ತತಾವಿಧಾನೇ ಪಕಾರಸ್ಯ ಇಕಾರಾದೇಶೋ ವಿಭಾಷಯಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕಿಸುವೊರ್ಣ, ಕಿಸುಸಂಜೆ; ಬಿಸುನೆತ್ತರ್, ಬಿಸುಸುಯಿಲ್.

---

1 ಕೇಚಿ [illegible]. 2 ಉಳ್ಳಾದೇಶ. 3 ಇತ್ಯಾದಿ [illegible]. 4 [illegible] ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ವಿಲ್ಲ. 5 ಕ್ವಚಿತ್ ಶಬ್ದಾನಾಮ್ ಚಕಾರಾದೇಃ [illegible]. 6 ಗಾಳು. 7 ಯೋಗವಿಭಾಗಾದಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಃ, ಯೋಗವಿಭಾಗಾತ್ ಕ್ವಚಿದಿಷ್ಟಪ್ರವೃತ್ತಿಃ, ಯೋಗವಿಭಾಗಾದಿಷ್ಟಪ್ರವೃತ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್. 8 [illegible] ಇಕಾರೋ ನಾ, [illegible], ಇಕಾರೋ [illegible]. 9 ಶ್ವೈತ. 10 ಸ್ವಂತತ್ವೇ ಚ.

[illegible]

[illegible] || 148 ||

[illegible]

[illegible] || 149 ||

[illegible]

[illegible] ॥ 150 ॥

[illegible]

[illegible] ॥ 151 ॥

[illegible]

[illegible] ॥ 152 ॥

[illegible]

[illegible] ॥ 153 ॥

[illegible]

ಟೀ ॥ ಏಕಾರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ = ಒಂದು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಅಂತೇ = ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ರಃ = ರೇಫಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇರಾದೇಶೋ ದ್ವ್ಯರ್ಥಸ್ಯ ॥ 154 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವ್ಯರ್ಥವಾ[1]ಚಕಸ್ಯ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸೇ ಪೂರ್ವಪದಸ್ಯ ಇರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಇರ್ಮೆಯ್, ಇರ್ಕಣ್ಣಂ, ಈ[2]ರಯ್ಪು, ಈರೊಳ್ಪದರ.

ಅತ್ರ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ವ[3]ಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ — ಎರಱಿಮ್ಮಡಿ, ಎರಱುಮ್ಮಡಿ, ಎರಱಕ್ಕಮೆ.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾದ, ದ್ವ್ಯರ್ಥಸ್ಯ = ಎರಡು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಇರಾದೇಶಃ = ಇರ್ ಎಂಬ ಆದೇಶವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವಭಾವದೊಳಿರ್ಕುಂ — ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲಂಬರ ಮತದಿಂ ಕಿಱಿದೆಡೆಯೊಳ್ ಈರಾದೇಶವಕ್ಕುಂ — ಈರಯ್ಪು, ಈರೊಳ್ಪದರ.

ಸೂ ॥ ಕಪವರ್ಗಯೋಸ್ತ್ರ್ಯ[4]ಖ್ಯಸ್ಯ ತಾ[5]ವಾಗಮೌ ಬಹುಳಂ ಹ್ರ[6]ಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಚ ॥ 155 ॥

ವೃ ॥ ತ್ರಿಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಕಪವರ್ಗಯೋಃ ಪರಯೋಃ ತಾ[7]ವಾಗಮೌ ಹ್ರ[8]ಸ್ವಪೂರ್ವೌ ಬಹುಳಂ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಮುಕ್ಕೊಡೆ, ಮುಪ್ಪುರಿ, ಮುಪ್ಪೊಟಿಲ್, ಮುಮ್ಮಡಿ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ — ಮೂಗೇಣ್, ಮೂಗಾವುದಂ, ಮೂವಣ್ಣಂ, ಮೂವಳಸು.

ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ — ಮುಯ್ಯೇಱ್ಸೂಱ್, ಮುಯ್ಯಾರಡಿ.

ಟೀ ॥ ತ್ರ್ಯಖ್ಯಸ್ಯ = ಮೂಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಕಪವರ್ಗಯೋಃ = ಕಪವರ್ಗಂಗಳ್ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ತೌ = ಆ ಕಪವರ್ಗಂಗಳ್. ಬಹುಳಂ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವೌ = ಹಸ್ವಾಕ್ಷರಪೂರ್ವಂಗಳಾಗಿ. ಆಗಮೌ = ಆಗಮಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳಿಲ್ಲ — ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ ॥ 156 ॥

ವೃ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಂ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನೇಷು ಪರೇಷು । ನ ಪುನಃ ಸ್ವರಾದೌ ॥

ಉ ॥ ಮೂಲೋಕಂ, ಮೂದೆಱಂ.

---

1 ವಚನಸ್ಯ. 2 ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಕ್ವಚಿದೀರಾದೇಶಃ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ಇದೆ. 3 ಇಕಾರಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ. 4 ತ್ರಿ ಸಂಖ್ಯಸ್ಯ. 5 ತಾವಾಗಮೌ ಬಹುಳಂ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಕೌ. 6 ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಕೌ. 7 ತಾವಾಗಮೌ ಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಂ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ. 8 ದ್ವಿತ್ವಹ್ರಸ್ವಪೂರ್ವಂ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ.

ವ್ಯಂ[1]ಜನೇಷ್ವಿತಿ ಕಿಂ ? ಮೂಱಡಿ, ಮೂಱಾನೆ, ಮೂಱೆರೊಡ್ಡು.

ಟೀ ॥ ತ್ರ್ಯಾದೀನಾಂ—ಮೂಱೆಂಬ ಶಬ್ದಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ—ವ್ಯಂಜನಂಗಳ್ ಪರಮಾದಲ್ಲಿಯೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವ್ಯಂಜನೇಷ್ವೇವ ಎಂಬುದಱಿಂದೆ ಸ್ವರಾದಿಶಬ್ದಂ ಪರದೊಳಿರೆ ಆ ಅವಯವಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ ಷಡರ್ಥವಾ[2]ಚಕಸ್ಯಾಪಿ ತು ಹ್ರಸ್ವಸ್ತದಾದೇಃ ॥ 157 ॥

ವೃ ॥ ಷಡರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಾದೇರವಯವಸ್ಯ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ । ಅಪಿತು ತ[3]ದಾದೇಃ ಹ್ರಸ್ವೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅಱುವಿಂಗಳ್, ಅಱುವೆರಲ್, ಅಱುಗೇಣ್, ಅಱುವತ್ತು.[4]

ಟೀ ॥ ಷಡರ್ಥವಾಚಕಸ್ಯ—ಆಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಅವಯವಕ್ಕೆ. ನ—ಪಿಂದೆ ಪೇೞ್ದ ಲೋಪಮಾಗದು. ಅಪಿತು—ಮತ್ತೆ ಏನಪ್ಪುದೆಂದೊಡೆ. ತದಾದೇಃ—ಆಱೆಂಬುದಱ ಆದಿಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ. ಹ್ರಸ್ವಃ—ಹ್ರಸ್ವಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಪ್ತಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಶ್ಚ ॥ 158 ॥

ವೃ ॥ ಸಪ್ತಸಂ[5]ಖ್ಯಾಭಿಧಾಯಿನಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಉ[6]ಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಸ್ಯ ಲೋಪೋ ನ ಭವತಿ ।

ಉ ॥ ಏೞ್ಕಡಲ್, ಏೞ್ಪೊರೆ, ಏೞ್ಮೊಱಂ[7].

ಟೀ ॥ ಸಪ್ತಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಶ್ಚ—ಏೞು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಉಪಾಂತ್ಯವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಾಗದು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನ[8]ವಾಖ್ಯಾಯಾಸ್ತೊಮಾದೇಶಃ ಪಙ್ಕ್ತಿಹತೌ ॥ 159 ॥

ವೃ ॥ ನ[9]ವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ದ[10]ಶಹತೌ ತೊ[11]ಮಿತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತೊಂಬತ್ತು.

ಟೀ ॥ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ—ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಪಙ್ಕ್ತಿಹತೌ—ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ತೊಮಾದೇಶಃ—ತೊಂ ಎಂಬ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

1 ವ್ಯಂಜನವಿಶೇಷಣಂ ಕಿಂ. 2 ವಾಚಕಸ್ಯಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವಃ. 3 ಆದೇಃ. 4 ಇಗಾದವೇಳ್, ನ ಪುನಃ ಸ್ವರೇ ಪರೇ—ಅಱಿಂ, ಅಱು ನೆ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠವಿದೆ. 5 ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಿನಃ. 6 ಉಪಾಂತ್ಯಸ್ವರಲೋಪೋ ಭವತಿ ತದಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ, ಪ್ರಾಕ್ತಸ್ವರಸ್ಯ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ಆದೇರ್ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ. 7 ಇದಾದವೇಳ್, ಪ್ರಾಚಾದೇರ್ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ—ಎಲ್ಪತ್ತು, ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. 8 ನವಾಖ್ಯಾಯಾಸ್ತೊಂಭತ್ತು ಪಙ್ಕ್ತಿಹತೌ, ನವದಶೇ ತೊಂಭತ್ತು. 9 ನವದಶಶಬ್ದಸ್ಯ ತೊಂಭತ್ತಾದೇಶೋ ಭವತಿ. 10 ಸಂಖ್ಯಾದಶಕಹತೌ. 11 ತೊಂಭತ್ತು ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ, ತೊಮಿತ್ಯೇವಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ.

ಸೂ ॥ ಒಂ[1]ಬಯ್ ಶತೇ ॥ 160 ॥

ವೃ ॥ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಶತವಾಚಿನಿ ಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಒಂಬಯ್ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒಂಬಯ್ನೂಱು.

ಟೀ ॥ ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಶತೇ = ನೂಱು ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಒಂಬತ್ = ಒಂಬಯ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಹಸ್ರೇ ಚ ॥ 161 ॥

ವೃ ॥ ನವಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರವಾಚಿನಿ ಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಒಂಬ[2] ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒಂಬಯ್ಸಾಸಿರಂ.

ಟೀ ॥ ಒಂಬತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಸಹಸ್ರೇ ಚ = ಸಾಸಿರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆಯುಂ ಒಂಬಯ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಪಯಿರ್ ॥ 162 ॥

ವೃ ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರವಾಚಿನಿ ಪರೇ ಪಯಿರ್ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪ[3]ಯಿಂಚಾಸಿರಂ.

ಟೀ ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ = ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಸಾಸಿರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ, ಪಯಿರ್ = ಪಯಿರ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪನ್ನೇಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ ॥ 163 ॥

ವೃ ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ ಪರಯೋಃ ಪನ್ ಇತ್ಯಯಮಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪನ್ನೊಂದು, ಪನ್ನೆರಡು.

ಟೀ ॥ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಯೋಃ = ಒಂದು, ಎರಡು, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಪನ್ = ಪನ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯತ್ರ ಪದಿಃ ॥ 164 ॥

ವೃ ॥ ದ[4]ಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಏಕದ್ವ್ಯರ್ಥಾಭ್ಯಾಮನ್ಯತ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಶಬ್ದೇ ಪರೇ ಪದಿರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪದಿಮೂಱು, ಪದಿನಾಲ್ಕು.

---

1 ಒಂಭ್ಯ. 2 ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲು, ಸಹಸ್ರೇ ಇತ್ಯನುವರ್ತತೇ — ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. 3 ಪಯಿರ್ಸಾಸಿರಂ, ಪಯಿಂಛಾಸಿರಂ. 4 ಅನುಕ್ತಸ್ಥಲೇ ದಶಶಬ್ದಸ್ಯ ಪದಿರ್ಭವತಿ.

ಟೀ॥ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಅನ್ಯತ್ರ=ಉಳಿದ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ್ ಪರವಾಗೆ, ಪದಿಃ=ಪದಿ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ॥ ಸ್ವರಾದೌ[1] ನಾಗಮಃ ॥ 165 ॥

ವೃ॥ ದಶಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸ್ವರಾದಿಸಂಖ್ಯಾಯಾಂ ಪರಾಯಾಂ ಪ[2]ದಿರ್ಭವತಿ । ನಕಾರಾಗಮಶ್ಚ ॥

ಉ॥ ಪದಿನಯ್ದು, ಪದಿನಾಱು, ಪದಿನೇೞು, ಪದಿನೆಂಟು.

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ[3] ತಿಷ್ಠತಿ—ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು.

ಟೀ॥ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಸ್ವರಾದೌ=ಸ್ವರಮನಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಮಪ್ಪ ಪದಂ ಪರವಾಗೆ ಪದಿ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ನಾಗಮಃ=ಅದಱ ಮುಂದೆ ನಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಾಧಿಕಾರದಿಂದೆ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಿರ್ಕುಂ—ಉ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಸಮಾಸವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಷಷ್ಠಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಸ್ವರಾದೌ ನಾಗಮಃ [illegible]. 2 ಪದೇ[illegible] ಭವತಿ. 3 [illegible] — [illegible].

7. ತದ್ಧಿತವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ತದಸ್ಯ ಪಣ್ಯಂ ಶಿಲ್ಪಂ ನಿ[1]ಯೋಗಶ್ಚೇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಗಃ ॥ 166 ॥

ವೃ ॥ ತದಸ್ಯ ಪಣ್ಯಂ ತದಸ್ಯ ಶಿಲ್ಪಂ ಸೋಽಸ್ಯ ನಿ[2]ಯೋಗ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ತದಿತಿ ಪ್ರಥಮಾಂತಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿವಿಶೇಷಾತ್ ಪರತಃ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಣ್ಯೇ — ತಂಬುಲಿಗಂ, ಗಂಧಿಗಂ, ದವಸಿಗಂ. ಶಿಲ್ಪೇ — ಸರವಂದಿಗಂ, ಪಟ್ಟಸಾಲಿಗಂ, ಚಿಪ್ಪಿಗಂ. ನಿಯೋಗೇ — ಭಂಡಾರಿಗಂ, ಬಾಣಸಿಗಂ, ಕೊಟ್ಟಾರಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದು. ಅಸ್ಯ = ಈತಂಗೆ. ಪಣ್ಯಂ = ವ್ಯವಹಾರಂ. ಶಿಲ್ಪಂ = ಕೆಲಸಂ. ನಿಯೋಗಶ್ಚ = ಬಲಗಂ. ಇತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ = ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಲಿಂಗದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ, ಇಗಃ = ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದ್ವೇತ್ತ್ಯಧೀತೇ ವಾ ॥ 167 ॥

ವೃ ॥ ತದ್ವೇತ್ತಿ ತ[4]ದಧೀತೇ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇ[5]ಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಜೋಯಿಸಿಗಂ, ಗಣಿತಿಗಂ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದಂ. ವೇತ್ತಿ = ಅಱಿವಂ, ಅಧೀತೇ ವಾ = ಪೇೞ್ ಓದುವಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದಾಚರತಿ ॥ 168 ॥

ವೃ ॥ ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ ಆಚರತಿ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಡಿಸಣಿಗಂ, ಸುಂಕಿಗಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ = ಅದಂ. ಆಚರತಿ = ಆಚರಿಸುವಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಇಗಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[6]ಚಸ್ತತ್ರ ಜಾತೇ ಭವೇ ವಾ ॥ 169 ॥

ವೃ ॥ ತ[7]ತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ತತ್ರ ಜಾತಃ ತತ್ರ ಭವಃ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

---

1 [illegible] ಇಗಃ. 2 [illegible] ಇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 3 ತದಃ. 4 ಅಧಿ [illegible] 5 [illegible] ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠವಿದೆ. 6 ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ [illegible] ಭವತಿ, [illegible]. 7 ತತ್ರೇತಿ [illegible] ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ [illegible] ಅರ್ಥೇ ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 8 [illegible] ಇಚಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ.

ಉ ॥ ಪೊಱಲಿಚಂ, ಅಲರಿಚಂ, ಕರಸಡಿಚಂ, ಕಾಲುರಿಚಂ.

ಅತ್ರ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಹ್ರಸ್ವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ ।

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಅಲ್ಲಿ. ಜಾತೇ ಭವೇ ವಾ=ಪುಟ್ಟಿದಂ ಮೇಣ್ ವರ್ತಿಸುವಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಇಚಃ=ಇಚಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹ್ರಸ್ವಮಂ ಪೇೞವೇೞ್ಕುಂ—ಕಾಲೂರಿಚಂ ಎಂಬುದು ಕಾಲುರಿಚಂ ಎಂದಾಯ್ತು.[1]

ಸೂ ॥ ವಳವಳ್ಳೌ ತತ್ರಾಧಿಕೃತೇ ॥ 170 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ಅಧಿಕೃತ[2] ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಳ, ವಳ್ಳ, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಅಡಪವಳಂ, ಅಡಪವಳ್ಳಂ; ಮಡಿವಳಂ, ಮಡಿವಳ್ಳಂ; ಸೆಜ್ಜೆವಳಂ, ಸೆಜ್ಜೆವಳ್ಳಂ; ಪಡೆವಳಂ, ಪಡೆವಳ್ಳಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್ರ=ಅಲ್ಲಿ. ಅಧಿಕೃತೇ=ಇವಂಗಧಿಕಾರಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಳವಳ್ಳೌ=ವಳ ವಳ್ಳ ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವ್ಯಾಪೃತೇ ಪ್ರವಣೇ ಚ ಕಾಱಃ ॥ 171 ॥

ವೃ ॥ ತತ್ರೇತ್ಯಧಿಕಾರೋ ವರ್ತತೇ । ತತ್ರೇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಂತಾತ್ ವ್ಯಾಪೃತಃ ಪ್ರವಣಃ ಇತ್ಯೇತಯೋರರ್ಥಯೋಃ ಕಾಱಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಗೆಕಾಱಂ, ಬಗೆಕಾಱಂ, ನಡೆವಳಿಕಾಱಂ, ಬಿಡುಕಾಱಂ, ಬಿಲ್ಕಾಱಂ, ಮೊನೆಕಾಱಂ.

ಟೀ ॥ ವ್ಯಾಪೃತೇ ಪ್ರವಣೇ ಚ=ಇದಱೊಳಿರ್ಪಂ ವ್ಯಾಪೃತಂ, ಇದಱೊಳಿರ್ಪಂ ಆಸಕ್ತಂ, ಎಂಬ ಅರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕಾಱಃ=ಕಾಱಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದಸ್ಯಾಸ್ತೀತಿ ವಂತಃ ॥ 172 ॥

ವೃ ॥ ತದಿತಿ ಪ್ರಥಮಾಂತಾತ್ ತದಸ್ಯಾಸ್ತೀತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಂತಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸಿರಿವಂತಂ, ಗುಣವಂತಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್=ಅದು. ಅಸ್ಯ=ಈತಂಗೆ. ಅಸ್ತಿ=ಉಂಟು. ಇತಿ=ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಂತಃ=ವಂತಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಇದಾದಪೊಲೆ, ಕ್ವಚಿದಿಗಂಕಕ್ಕಂ—ಪೊಱಲಿಗಂ, ಅರಸಡಿಗಂ, ಕಾಲೂರಿಗಂ, ಎಂದು ಅನ್ಯಟೀಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಇದೆ.
2 ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥೇ. 3 ವಳವಳ್ಳಾವಿಕೃತೌ, ವಳವಳ್ಳಾ.

ಸೂ ॥ ಉಪಮಾನೇ ಪೋಲ್ ॥ 173 ॥

ವೃ ॥ ಉ[1]ಪಮಾನಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಶ[2]ಬ್ದಾತ್ಪರತಃ ಪೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕರಿಪೋಲ್ ಭದ್ರಗುಣಂ, ಗಿರಿಪೋಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ, ಹರಿಪೋಲ್ ಧೀರಂ, ಮನುಪೋಲ್ ನ[3]ಯಜ್ಞಂ.

ಟೀ ॥ ಉಪಮಾನೇ=ಉಪಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಪೋಲ್=ಪೋಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹ್ರಸ್ವೋಽಪಿ ವಾ ॥ 174 ॥

ವೃ ॥ ಅಪಿಚಾಸ್ಯ ಪೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಹ್ರಸ್ವೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಹರಿಪೊಲಿಂದ್ರಜನಾಂತಿರೆ ಭೀತಿಯಿಂ.

ಟೀ ॥ ಆ ಪೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ, ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಹ್ರಸ್ವೋಽಪಿ=ಹ್ರಸ್ವಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[4]ಕಾರಾಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ ॥ 175 ॥

ವೃ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್ ಉಪಮಾನಾರ್ಥೇ ಪೋಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯೇ ಪರೇ ಮಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ । ಪಕಾರಸ್ಯ ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ ॥

ಉ ॥ ನಿಗಳಂಬೋಲ್ ತೊಡರ್ದುದು, ಚಂದ್ರಂಬೋಲ್ ತೊಳಗಿತ್ತು.

ತ[5]ಥಾ ಪ್ರಯೋಗೋ ಗು[6]ಣವರ್ಮಣಃ—

ಶ್ರೀ ರಾಜಾವರ್ತದಿಂ ಕಂಡರಿಸಿದ ಸ[7]ತಿಪೋಲ್ ಕೌಸ್ತುಭಂ ಮೇ[8]ಘಮಾಲಾ ।
ಕಾರಂಬೋಲ್ ಶಂಖಮು[9]ಮ್ಮಂಗೊಡಲಿಸು ಮುಗುಳ್ಪೋಲ್ ನಾಭಿಕೂಪೋಪಜಾತಂ ॥
ನೀರೇಜಂ ನೀಳ್ದ ಕನ್ನೆಯ್ದಿಲಪೊಲಿರೆ ತನುಚ್ಛಾಯೆಯಿಂ ಮಿಕ್ಕ ಲೋಕಾ ।
ಧಾರಂ ರಕ್ಷಿಪ್ಪನಕ್ಕೀಭುವನಭವನಮಂ ಗಾಂಗಚಕ್ರಾಯುಧಾಂಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಕಾರಾಂತಾತ್=ಅಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ. ಪೋಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಮಾಗಮಃ=ಆ ಶಬ್ದದ ಮುಂದೆ ಮಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಬಶ್ರುತಿಶ್ಚ=ಪೋಲ್ ಎಂಬುದರ ಪಕಾರಕ್ಕೆ ಬಕಾರಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ಪೂರಣೇಽನೆಯಃ ॥ 176 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ಪೂ[10]ರಣೇಽರ್ಥೇ ಅನೆಯಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅಯ್ದನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಜಿ[11]ನಮುಪನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾಱನೆಯಂ.

---

1 ಉಪಮಾನೇಽರ್ಥೇ. 2 ಶಬ್ದಾತ್ ಪರತಃ. 3 ಮತಿವಂತಂ. 4 ಅಕಾರಾಂತಾನ್ಮಾಗಮಃ. 5 ಈ ವಾಕ್ಯವೂ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯವೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 6 ಗುಣವರ್ಮಸ್ಯ. 7 ಸತಿಪೋಲ್. 8 ಬಂಧೆ. 9 ಮಮಾಂಗದಹರೆಯ.
10 ಪೂರಣೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ. 11 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, 869.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ=ಸಂಖ್ಯೆಯ. ಪೂರಣೇ=ಪೂರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆನೆಯಃ= ಆನೆಯಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ ಪದಿನಾಱನೆಯಂ ತೀರ್ಥಂಕರಂ ಶಾಂತಿನಾಥಂ.

ಜಿ[1]ನಮುದನರೊಳಗೆ ಪದಿನಾ ।
ಱನೆಯಂ ತತ್ಸಕಳಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೊಳಗ ॥
ಯ್ದನೆಯನೆನೆ ಪುಣ್ಯಪುಂಜಾ ।
ರ್ಜನಕ್ಕೆ ಶಾಂತೀಶನಂತು ನೋಂತವರೊಳರೇ ॥

ಸೂ ॥ ವಾ[2]ರಾರ್ಥೇ ಮೆ ವಾ ॥ 177 ॥

ವೃ ॥ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿನಾಂ ವಾ[3]ರಾರ್ಥೇ ಮೆಪ್ರತ್ಯಯೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಒರ್ಮೆ, ಇರ್ಮೆ, ಮೂಮೆ, ನಾಲ್ಮೆ, ನೂರ್ಮೆ, ಸಾಸಿರ್ಮೆ.

ಪಕ್ಷೇ—ಒಂದುಸೂಳ್, ಎರಡುಸೂಳ್, ಮೂಱುಸೂಳ್, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಂಗಳ್ಗೆ, ವಾರಾರ್ಥೇ=ಸೂಳ್ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಾ= ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಮೆ=ಮೆಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ—ಒಂದುಸೂಳ್ ಇತ್ಯಾದಿ. (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭಾ[4]ವೇ ಕೆಪು ॥ 178 ॥

ವೃ ॥ ಭಾವಾರ್ಥೇ ಕೆ, ಪು, ಇತ್ಯೇತೌ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಕಾಣ್ಕೆ, ತೆರಳ್ಕೆ, ಪೂಣ್ಕೆ ; ತಿಣ್ಪು, ಗುಣ್ಪು, ಸೊಂಪು.

ಟೀ ॥ ಭಾವೇ=ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಕೆಪು=ಕೆ ಪು ಎಂಬೆರಡುಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಚೇ[5]ತನೇಪ್ಯಿಕೆಉಮೆತನಾನಿ ॥ 179 ॥

ವೃ ॥ ಚೇತನವಿಷಯೇ ಭಾವೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪು[6]ನಃ ಇಕೆ, ಉ, ಮೆ, ತನ, ಇತ್ಯೇತೇ ಪ್ರತ್ಯಯಾ ಭವಂತಿ.

ಉ ॥ ಮಾನಸಿಕೆ, ಆಯಸಿಕೆ ; ಉರ್ಕು, ಸೊರ್ಕು ; ಕೂರ್ಮೆ, ಪೆರ್ಮೆ ; ಕಲಿತನಂ, ಆಳ್ತನಂ

1 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ೨96. 2 ವಾರಾರ್ಥೇ ಮೇ. 3 ಒಂದುಸೂಳು, ಎರಡುಸೂಳು, ಇತಿ ವಾರಾರ್ಥೇ ಮ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 4 ಭಾವಾರ್ಥೇ ಕಪೂ. 5 ಚೇತನೇಪ್ಸಿಕಮತನಾನಿ. 6 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಃ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಟೀ ॥ ಚೇತನೇಷು=ಚೇತನವಿಷಯದಲ್ಲಿ. ಭಾವಂ ವಿವಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತಿರೆ, ಇಕೆ ಉ ವೆ ತನಾನಿ=ಇಕೆ, ಉ, ವೆ, ತನ, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿ[1]ಯಾರ್ಥಾದತ್ ॥ 180 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಭಾವೇ ಅ[2]ತ್ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೋಟಂ, ಓಟಂ, ಊಟಂ, ಪೇಟಂ, ಸೋಲಂ, ಸಾಲಂ.

ಟೀ ॥ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾತ್=ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕವಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಅತ್=ಅತ್ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅತಿ ಟಃ (120) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂ ಡಕಾರಕ್ಕೆ ಅತ್ಪ್ರತ್ಯಯಂ ಪರವಾಗೆ ಟಕಾರವಾಯ್ತು.

ಸೂ ॥ ಅದು ಇದು ಏ[3]ನ್ಭ್ಯಃ ಪ್ರಮಾಣೇ ನಿತುಃ ॥ 181 ॥

ವೃ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಇತ್ಯೇತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರ[4]ಮಾಣಾರ್ಥೇ ನಿ[5]ತುಃಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅನಿತು, ಇನಿತು, ಎನಿತು.

ಅತ್ರ ತಕಾರಸ್ಯ ದಿತ್ವಂ ಕೇಚಿದಿಚ್ಛಂತಿ—ಅನಿತ್ತು, ಇನಿತ್ತು, ಎನಿತ್ತು.

ತಥಾ ಚ ಪ್ರಯೋಗಃ—

ಎ[6]ನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ ।
ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ॥
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ ।
ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನಂತೆ ಕ[7]ತ್ತುಗುಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅದು ಇದು ಏನ್ಭ್ಯಃ=ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಪ್ರಮಾಣೇ=ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ನಿತುಃ=ನಿತು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಂಬರ್ ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಾಚಾರ್ಯರ್ ತಕಾರಕ್ಕೆ ದ್ವಿತ್ವಮನೊಡಂಬಡುವರ್. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ಥೇ ಂತು[8]ಂದೂ ॥ 182 ॥

ವೃ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏನ್, ಇ[9]ತ್ಯೇತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥೇ ಕಾಲಾರ್ಥೇ ಚ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಂತು, ಂದು, ಇತ್ಯೇತೌ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ॥

---

1 ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದ್ವಾವೇತ್, ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದಃ. 2 ಅಕಾರೋ ಭವತಿ. 3 ಏನುಭ್ಯಃ. 4 ಪ್ರಮಾಣೇರ್ಥೇ. 5 ಅಂತೇ ನಿಶಾಭರ್ತಿ. 6 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, 359. 7 ಕಿಚ್ಚುವಂ, ಕೋಪಮಂ. 8 ತಂದೂ. 9 ಏತೇಷಾಂ ಮಂತೇ.

ಉ ॥ ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥೇ—ಅಂತು, ಇಂತು, ಎಂತು. ಕಾಲಾರ್ಥೇ—ಅಂದು, ಇಂದು, ಎಂದು.

ಟೀ ॥ ಅದು, ಇದು, ಏ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ, ಪ್ರಕಾರಕಾಲಾರ್ಥೇ= ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಂ ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಂತುಂದೂ=ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ ಂತು ಂದು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಆಳಿಸ್ತಾಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ॥ 183 ॥

ವೃ ॥ ತಾ[1]ಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಓದಾಳಿ, ಜೂದಾಳಿ, ಮಾತಾಳಿ, ಸಿಗ್ಗಾಳಿ, ಏಱಾಳಿ, ಪಡಪಾಳಿ.

ಟೀ ॥ ತಾಚ್ಛೀಲ್ಯೇ=ಅದು ಇವಂಗೆ ಶೀಲಂ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆಳಿಃ=ಆಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕು[2]ಳಿಶ್ಚ ॥ 184 ॥

ವೃ ॥ ತಾ[3]ಚ್ಛೀಲ್ಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಕುಳಿಪ್ರತ್ಯಯೋಽಪಿ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆಟಕುಳಿ, ಅಂಜುಕುಳಿ, ಓಡುಕುಳಿ.

ಟೀ ॥ ಅದು ಇವಂಗೆ ಶೀಲಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಕುಳಿಶ್ಚ=ಕುಳಿಪ್ರತ್ಯಯಮುಮ ಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತ[4]ತ್ಕರೋತೀತ್ಯಸ್ಮಾದ್ಗಾಱಃ ॥ 185 ॥

ವೃ ॥ ತ[5]ತ್ಕರೋತೀತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ ಗಾಱಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ ॥
ಉ ॥ ಮಣಿಗಾಱಂ, ಕಂಚಗಾಱಂ, ಬಳೆಗಾಱಂ, ಮಾಲೆಗಾಱಂ.

ಟೀ ॥ ತತ್=ಅದಂ. ಕರೋತಿ=ಮಾಡುವಂ. ಇತಿ=ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಅಸ್ಮಾತ್= ಆ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಗಾಱಃ=ಗಾಱಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉ[6]ದಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ॥ 186 ॥

ವೃ ॥ ಉಕಾರಾಂತಾತ್ ಶಬ್ದಾತ್ ಗಾಱಪ್ರತ್ಯಯೇ ಕೃತೇ ಬಹುಳಂ ಮ[7]ಕಾರಾಗಮೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪಾಡುಂಗಾಱಂ, ಜೂದುಂಗಾಱಂ.

ಬ[8]ಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್— ಸೊಂಪುಗಾಱಂ, ಕಂಪುಗಾಱಂ.

---

1 ಶೀಲಾರ್ಥೇ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. 3 ಶೀಲಾರ್ಥೇ. 4 ತತ್ಕರೋತೀತ ಸ್ಮಾದ್ಗಾಱಃ, ತತ್ಕರೋತ್ಯರ್ಥೇ ಗಾಱಃ. 5 ತದಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಾತ್ಕರೋತ್ಯರ್ಥೇ ಗಾಱಿಪ್ರತ್ಯಯೋ ಭವತಿ. 6 ಉದಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ. 7 ಮಕಾರಾಗಮೋ. 8 ಬಹುಳಪಕ್ಷೇ.

ಟೀ ॥ ಉದಂತಾತ್—ಉಕಾರಾಂತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ ಪರಮಪ್ಪ, ಗಾಱಪ್ರತ್ಯಯಂ ಬರೆ, ಬಹುಳಂ—ವಿಕಲ್ಪದಿಂ, ಮಾಗಮಃ—ಮಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಪಭ್ರಂಶೇಽಪ್ಯೇವಂ ಕಾರಸ್ಯ ॥ 187 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[2]ಸ್ಕೃತಾದಪಭ್ರಂಶವಿಷಯೇ ಕಾರಶಬ್ದಸ್ಯ ಗಾಱಾದೇಶೋ ಭವತಿ । ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಮ[3]ಕಾರಾಗಮಶ್ಚ ॥

ಉ ॥ ಮಾಲೆಗಾಱಂ, ಸಮ್ಮಗಾಱಂ.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವ[4]ಚಿದಾ ಆ[5]ದಿಲೋಪೋ ದೃಶ್ಯತೇ—

ಕಮ್ಮಾಱಂ, ಕಮ್ಮಱಂ ; ಕುಂಬಾಱಂ, ಕುಂಬಱಂ.

ತ[6]ಥಾಚ ಭಾರತೇ ಹಂಪಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ—

ಮ[7]ದಗಜಮೆರಡಱ ಬಾಲದ ।
ಮೊದಲಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿಯೆತ್ತಿ ಸುರ್ಗುತ್ತಿರೆಯಾ ॥
ಸ್ವದಿಸುಗುವ ರಕ್ತಮುರಿಯೆನೆ ।
ತಿದಿಯೊತ್ತುವ ಕಮ್ಮಱಂಬೊಲಿರ್ದಂ ಭೀಮಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಪಭ್ರಂಶೇಽಪಿ—ಅಪಭ್ರಂಶವಿಷಯದಲ್ಲಿಯುಂ. ಕಾರಸ್ಯ—ಕಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ. ಏವಂ—ಗಾಱಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ ಮತ್ತಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರಮಾಗಿ ಮಕಾರಾಗಮಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ—ಕಮ್ಮಱಂ, ಕುಂಬಱಂ.

ಕಾ[8]ವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಸೂತ್ರಂ—

ನಿರತಂ ಗಾಱಪ್ರತ್ಯಯ ।
ಮುಱುಮುದದಿಂ ಕುಂಭಕರ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆಂದುಂ ॥
ಪರಮಾಗಿರ ಗ[9]ತ್ವಕ್ಕಂ ।
ತರಲೋಪಂ ಬಹುಳವಿಧಿಯಿಂದುಂ ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ॥

ಇದರ್ಕೆ ಹಿರಿಯ ಹಂಪದೇವಂಗಳ ಪ್ರಯೋಗಂ—

ಕರಿಯುಗದ ಪುಚ್ಛಯುಗಮಂ ।
ಕರಯುಗದಿಂದೊತ್ತಿ ಪಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಯಿಗದಿಂ ॥

---

1 ಅಪಭ್ರಂಶೇ ಕಾರಸ್ಯ. 2 ಸಂಸ್ಕೃತಾದಪಭ್ರಂಶೇ. 3 ಮಕಾರಾಗಮ. 4 ಕ್ವಚಿದಪ್ಯತಾ, ಕ್ವಚಿದಾದ್ಯಸ್ವರಸ್ಯಾಕಾರಾದಿ ಲೋಪೋ ದೃಶ್ಯತೇ. 5 ಆದಿಸ್ವರಲೋಪೋ. 6 ಈ ವಾಕ್ಯವೂ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯವೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 7 ಕ, ಖ, ಘ, ಪಂಪ 91. 8 ಈ ಸೂತ್ರವು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಲ್ಲ. 9 ಗಾಱಕ್ಕಂ.

ದರುಣಜಲಮುಣ್ಮಿ ತಿದಿಗಳ ।
ನಿರದೊತ್ತುವ ಕಮ್ಮಿಟಂಬೊಲಿರ್ದಂ ಭೀಮಂ॥

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರಿ[1]ಯಾಮಿತಿ ಚ ॥ 188 ॥

ವೃ ॥ ಬಹುಳಗ್ರಹಣಮನುವರ್ತತೇ । ಸ್ತ್ರಿ[2]ಯಾಂ ವಿವಕ್ಷಿತಾಯಾಂ ಪೂ[3]ರ್ವೋಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯಾತ್ ಇತಿ ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬಾಣಸಿಗಿತಿ, ಮಡಿವಳಿತಿ, ಘಟ್ಟಿವಳಿತಿ.[4]

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯದರ್ಥಮಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ. ಮೊದಲೊಳಿರ್ದಪದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಇತಿ ಚ=ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಮುಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[5]ಲೋಪಃ ಪರಿಣಾಮಿನಃ ॥ 189 ॥

ವೃ ॥ ಆದೇಶಿನಃ ಶಬ್ದಾದುತ್ತರಸ್ಯ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಇಕಾರಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿ, ಬಳೆಗಾರ್ತಿ, ಗೆಲ್ಲಗಾರ್ತಿ, ಆಟಗಾರ್ತಿ.

ಟೀ ॥ ಪರಿಣಾಮಿನಃ=ಆದೇಶಮಂ ಪಡೆವ ಶಬ್ದದತ್ತಣಿಂ. ಪರಮಾದ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯದ, ಇ ಲೋಪಃ=ಇಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅಳೇ ಚ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ ॥ 190 ॥

ವೃ ॥ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ ಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಅಳ್, ಏ, ಚ ಪ್ರತ್ಯಯೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಬಳ್ಳಿದಳ್, ನಲ್ಲಳ್, ಪೊಲ್ಲಳ್, ಇನಿಯಳ್ ; ಚದುರೆ, ಪೆಣ್ಣೆ, ಸಿತಗೆ, ಜಾಣೆ.

ಟೀ ॥ ಗುಣವಚನೇಭ್ಯಃ=ಗುಣವಚನಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯದೊಳ್, ಅಳೇ ಚ=ಅಳ್, ಏ, ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಂಗಳುಮಕ್ಕುಂ.

ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಇ[7]ದುದಂತಂ ಪುಂಸಿ ವಾ ॥ 191 ॥

ವೃ ॥ ಇಕಾರಾಂತಮುಕಾರಾಂತಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತತ್ ಪುಲ್ಲಿಂಗೇನ ಸಮಾನಂ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನಾಣಿಲಿ, ಮಾತಾಳಿ, ಸೊಂದಿ ; ಗಾಳು, ಪಾಜು.[9]

---

1 ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಿತಿ. 2 ಸ್ತ್ರೀವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ. 3 ತದಂತಾಗಿತಿ ಭವತಿ, ಇತಿರ್ಭವತಿ. 4 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಬಾ. ಇ. —ಬಾಣಸಿಗಿತ್ತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಇದೆ. 5 ಈ ಸೂತ್ರವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 6 ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಇಕಾರಲೋಪೋ ಭವತಿ. 7 ಇದುದಂತಂ ಪುಂಸಿ ಚ, ಇದುತಃ ಪುಂವತ್, ಇದುದಂತಃ ಪುಂಸಿ ವಾ. 8 ಪುಲ್ಲಿಂಗವದ್ಭವತಿ. 9 ಇದಾದಮೇಲೆ, ಕ್ವಚಿದಿಕಾರಾಂತಃ—ಕುರುಡಿ, ಕಿವುಡಿ, ಗುಜ್ಜೆ, ಕೆಂಚೆ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಕ್ವಚಿದ್ವ್ಯಂಜನಾಂತಂ—ಮರುಳ್.

ಟೀ ॥ ಇದುದಂತಂ = ಇಕಾರಾಂತಮುಂ ಉಕಾರಾಂತಮುಂ ಆದ ಶಬ್ದಂಗಳ್. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಪುಂಸಿ = ಪುಲ್ಲಿಂಗದೊಳ್ ಸಮರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ವ್ಯಂಜನಾಂತಮಕ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವೀಪ್ಸಾನುಕರಣಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಸಾ[1]ಮೀಪ್ಯ ಚಾಪಲಾದೌ ಪದಸ್ಯ ದ್ವಿರ್ವಚನಂ ॥ 192 ॥

ವೃ ॥ ವೀಪ್ಸಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ವಿವಕ್ಷಿತೇಷು ಪದಸ್ಯ ದ್ವಿರ್ವಚನಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ವೀಪ್ಸಾಯಾಂ— ಊರೂರ್, ಮನೆಮನೆ, ಕೇರಿಕೇರಿ, ನಾಡುನಾಡು.

ಅನುಕರಣೇ— ಭೋಭೋರೆನೆ, ಘಲ್ಘಲ್ಲೆನೆ, ಗಳಗಳನೆ.

ಆಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯೇ— ನೋಡಿನೋಡಿ, ಓದಿಯೋದಿ, ಪಾಡಿಪಾಡಿ, ಆಡಿಯಾಡಿ.

ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ— ನ[2]ಡೆನಡೆಯೆಂದು ನಡೆದರ್, ಕೊ[3]ಯ್ಕೊಯ್ಯೆಂದು ಕೊಯ್ದರ್.

ಸಾಮೀಪ್ಯೇ— ಕೆಳಕೆಳಗೆ, ಕೆಲಕೆಲದೊಳ್, ಇದೆಇದೆ.

ಚಾಪಲೇ— ಒಪ್ಪಿಸೊಪ್ಪಿಸು, ಮೂಱುಮೂಱು, ಇದಿರ್ಚಿದಿರ್ಚು, ಅಣ್ಣಾಣ್ಣು.

ಆದಿಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಭವತಿ—ಎನೆ ಎನೆ, ನುಡಿಯೆ ನುಡಿಯೆ, ಅಂತಂತೆ.

ಟೀ ॥ ವಿಪ್ಸಾನುಕರಣಾಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಸಾಮೀಪ್ಯಚಾಪಲಾದೌ = ವೀಪ್ಸೆ, ಅನುಕರಣಂ, ಆಭೀಕ್ಷ್ಣ್ಯಂ, ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಂ, ಸಾಮೀಪ್ಯಂ, ಚಾಪಲಂ, ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಂಗಳಂ ಪೇಳ್ವಲ್ಲಿ. ಪದಸ್ಯ = ಪದಕ್ಕೆ. ದ್ವಿರ್ವಚನಂ = ದ್ವಿರಾವೃತ್ತಿಯುಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಅನುಕರಣೆಗೆ ಮೂಱುಬಾರಿ ಬಂದು ಶಬ್ದಮುಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಕ್ಕುಂ—

ಬಳೆಗಳ್ ಘಲ್ ಘಲ್ ಘಲ್ಲೆನೆ ।
ಗಿಳಿಸೋವಾಕೆಗಳಿನೊಪ್ಪುಗುಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್[4] ॥

ಆದಿಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಉೞಿದೆಡೆಯೊಳಂ ಪದಕ್ಕೆ ದ್ವಿರಾವೃತ್ತಿಯುಂಟು— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

1 ಸಾಮೀಪ್ಯಚಾಪಲಾದಿಷು. 2 ನಡೆನಡೆ, 3 ಕೊಯ್ಕೊಯ್ದು, 4 ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, 203.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ತ್ರಾಪಿ ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ ಸಮಾಸವತ್ ॥ 193 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ತ್ರ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ತದ್ಧಿತೇ ಕೃತೇ ಚ ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ ಪದವಿಧಾನಂ ಸಮಾಸವತ್ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ । ತ[3]ಥೈವೋದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅತ್ರಾಪಿ = ಈ ತದ್ಧಿತಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯುಂ. ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ = ಲೋಪಂ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಂ. ಸಮಾಸವತ್ = ಸಮಾಸದಂತಪ್ಪುದು. ಅದರ್ಕೆ ಸಮಾಸದೊಳ್ ಕಾಣ್ಬುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ತದ್ಧಿತವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ಸಪ್ತಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅತ್ರ. 2 ಅತ್ರಾಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ಕದಾಚಿತ್ಕಂ ಚ. 3 ತದೇವೋದಾಹೃತಂ.

8. ಆಖ್ಯಾತವಿಧಾನಂ.

—◦◦—

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿ[1]ಯಾರ್ಥೋ ಧಾತುಃ ॥ 194 ॥

ವೃ ॥ ಕ್ರಿಯಾ ಏವ ಅರ್ಥೋ ಯಸ್ಯಾಸೌ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಃ । ಸ ಧಾತುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಃ=ಕ್ರಿಯೆಯನೆ ಅರ್ಥವಾಗುಳ್ಳುದು. ಧಾತುಃ = ಧಾತುವೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ತಸ್ಮಾದಮುರಯಿರೆನೆವ್ರೋ ವಿಭಕ್ತಯಃ ॥ 195 ॥

ವೃ ॥ ತಸ್ಮಾದ್ಧಾತುಸಂಜ್ಞಾತ್ ಪರಾಃ ಅಮ್, ಅರ್, ಅಯ್, ಇರ್, ಎರ್, ಎವ್, ಇತ್ಯೇತಾ ವಿಭಕ್ತಯೋ ಭವಂತಿ ॥

ಉ[2] ॥ ಮಾಡಂ, ಮಾಡರ್ ; ಮಾಡಯ್, ಮಾಡಿರ್ ; ಮಾಡೆರ್, ಮಾಡೆವು.

ಟೀ ॥ ತಸ್ಮಾತ್=ಆ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ. ಅಮುರಯಿರೆನೆವಃ=ಅಮ್, ಅರ್, ಅಯ್, ಇರ್, ಎರ್, ಎವ್, ಎಂಬ. ವಿಭಕ್ತಯಃ=ವಿಭಕ್ತಿಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಸ್ತಾ ಭೂತವರ್ತಿವರ್ತಮಾನಾಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ ॥ 196 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸ್ತು ವಿಭಕ್ತಯಃ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಃ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಭೂತವರ್ತಿವರ್ತಮಾನಾಃ ಭವಿಷ್ಯಂತೀಸಂಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ॥

ಭೂತವರ್ತ್ಯಃ— ದಮ್, ದರ್ ; ದಯ್, ದಿರ್ ; ದೆರ್, ದೆವು.
ವರ್ತಮಾನಾಃ— ದಪಮ್, ದಪರ್ ; ದಪಯ್, ದಪಿರ್ ; ದಪೆರ್, ದಪೆವು.
ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ— ವಮ್, ವರ್ ; ವಯ್, ವಿರ್ ; ವೆರ್, ವೆವು.

ಟೀ ॥ ತಾಃ=ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್. ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಃ=ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿವಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುವಾಗಿ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಭೂತವರ್ತಿವರ್ತಮಾನಾಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಃ=ಭೂತವರ್ತಿ, ವರ್ತಮಾನಂ, ಭವಿಷ್ಯಂತಿ, ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಂ ಪಡೆಗುಂ.

ಅದೆಂತೆನೆ—(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನೈ[3]ವಂ ನಞರ್ಥೇ ॥ 197 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಏವಂ ದದಪವಕಾರಾದ್ಯಾಸ್ತಾ ವಿಭಕ್ತಯೋ ನ ಭವಂತಿ । ಕೇವಲಂ ಸ್ವರೂಪತಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ॥

ಉ[4] ॥ ಮಾಡಂ, ಮಾಡರ್ ; ಮಾಡಯ್, ಮಾಡಿರ್ ; ಮಾಡೆರ್, ಮಾಡೆವು.

---

1 ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕೋಽರ್ಥೋ ಧಾತುಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. 3 ನೈವಂ ನಞರ್ಥೇ, ನೇದಂ ನಾರ್ಥೇ, ನೈವಂ ನಞ್ಞರ್ಥೇ. 4 ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವೆ.

ಟೀ ॥ ನಞರ್ಥೇ = ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥದೊಳ್. ಏನಂ ನ = ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿನಂ ಮೊದಲೊಳುಳ್ಳುವಾಗವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತಾ[1]ಸು ದ್ವೇ[2]ದ್ವೇ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಃ ॥ 198 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸು ತ್ರಿಧಾ ವಿಭಜ್ಯಮಾನಾಸು ವಿಭಕ್ತಿಷು ದ್ವೇ ದ್ವೇ ವಚನೇ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಮಧ್ಯಮಪುರುಷೋತ್ತಮಪುರುಷಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ ॥

ಪ್ರಥಮಪುರುಷಃ—ಅಮ್, ಅರ್.
ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಃ—ಅಯ್, ಇರ್.
ಉತ್ತಮಪುರುಷಃ—ಎನ್, ಎವು.[3]

ಟೀ ॥ ತಾಸು = ಆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೊಳ್. ದ್ವೇ ದ್ವೇ = ಎರಡೆರಡುಗಳೊಂದಾಗಿ ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನಂಗಳಾಗಿ. ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಃ = ಪ್ರಥಮಪುರುಷಂ, ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಂ, ಉತ್ತಮಪುರುಷಂ, ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಂ ಪಡೆವುವು.

ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ—(ವೃ. ನೋ.) ಇವರ್ಕೆ ಭೂತವರ್ತಿವರ್ತಮಾನಭವಿಷ್ಯಂತಿಗಳ್ಗಾದ ದ, ದಪ, ವ, ಎಂಬಿನಂ ಜೇಜುವೇಜು ಪತ್ತಿಸುವುದು.

ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ	ಭೂತವರ್ತಿಗೆ—	ದಂ, ದರ್.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪಂ, ದಪರ್.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವಂ, ವರ್.
ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದ	ಭೂತವರ್ತಿಗೆ—	ದಯ್, ದಿರ್.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪಯ್, ದಪಿರ್.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವಯ್, ವಿರ್.
ಉತ್ತಮಪುರುಷದ	ಭೂತವರ್ತಿಗೆ—	ದೆನ್, ದೆವು.
,,	ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ—	ದಪೆನ್, ದಪೆವು.
,,	ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ—	ವೆನ್, ವೆವು.

ಇಂತೆಲ್ಲವಱೊಳಂ ತಿಳಿವುದು.

ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳ ವರ್ತನೆಗಳೆಹಗೆಂದೊಡೆ—

ಸೂ ॥ ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ ಪ್ರಥಮಃ ॥ 199 ॥

ವೃ ॥ ಅ[4]ನ್ಯಾರ್ಥೇ ವಿ[5]ವಕ್ಷಿತೇ ಕ್ರಿಯಾವಚನಾದ್ಧಾತೋಃ ಪರಃ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೋ ಭವತಿ ॥

---

1 ತಾಸ್ವು. 2 ದ್ವಿದ್ವಿಃ. 3 ಇವಾದವೋಲೆ, ಏನಂ ಸರ್ವ ಕಾಲೇ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಇದೆ.
4 ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ ಸಾಧನೇ. 5 ಗಮ್ಯಮಾನೇ, ಕ್ರಿಯಾವಿವಕ್ಷಿತೇ ಕ್ರಿಯಾವಚನಾರ್ಥೇ ಪರಃ.

ಉ ॥ ತಾಂ ಮಾಡಿದಂ, ತಾಂ ಮಾಡಿದರ್ ; ತಾಂ ಮಾಡಿದಪಂ, ತಾಂ ಮಾಡಿದಪರ್; ತಾಂ ಮಾಡುತಂ, ತಾಂ ಮಾಡುವರ್.

ಟೀ ॥ ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ=ನೀಂ, ಆಂ, ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವಾದ ತಾಂ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಃ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದೋರ್ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮೌ ॥ 200 ॥

ವೃ ॥ ಯು[1]ಷ್ಮದರ್ಥೇ ಅಸ್ಮದರ್ಥೇ ಚ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೇ—ಆಡಿದಯ್, ಆಡಿದಿರ್; ಆಡಿದಪಯ್, ಆಡಿದಪಿರ್; ಆಡುವಯ್, ಆಡುವಿರ್.

ಉತ್ತಮಪುರುಷೇ—ಆಡಿದೆಂ, ಆಡಿದೆವು ; ಆಡಿದಪೆಂ, ಆಡಿದಪೆವು ; ಆಡುವೆಂ, ಆಡುವೆವು.

ಟೀ ॥ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದೋಃ=ನೀಂ, ಆಂ, ಎಂಬರಡರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ. ಕ್ರಮದಿಂ, ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮೌ=ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ ಪರಸ್ತೇಷಾಂ ॥ 201 ॥

ವೃ ॥ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಾಣಾಂ ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ ಸತಿ ಯಃ ಪರಃ ಸ ಏವ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆತನುಂ ನೀನುಂ ಮಾಡಿದಿರ್, ಮಾಡಿದಪಿರ್, ಮಾಡುವಿರ್.

ಆತನುಮಾನುಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ನೀನುಮಾನುಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು ಮಾಡುವೆವು.

ಆತನುಂ ನೀನುಮಾನುಂ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ಟೀ ॥ ತೇಷಾಂ=ಆ ಪ್ರಥಮಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳ. ಯುಗಪತ್ಪ್ರಯೋಗೇ=ಏಕಕಾಲಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ. ಪರಃ=ಅವಱೊಳಾವುದೊಂದು ಮುಂದಿರ್ದುದು ಅದುವೆ ಪುರುಷಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸ್ವಾ[2]ರ್ಥೇ ಕಾಲೇ ॥ 202 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ವ[3]ಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ ಭೂತವರ್ತ್ಯದಮೋ ವಿಧಾತವ್ಯಾಃ ।

ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ । ಭೂತಕಾಲೇ ಭೂತವತೀ । ವರ್ತಮಾನಕಾಲೇ ವರ್ತಮಾನಾ । ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲೇ ಭವಿಷ್ಯಂತೀ ವಿಧಾತವ್ಯಾ । ತದ್ಯಥಾ —

1 ಯುಷ್ಮದಸ್ಮದರ್ಥೇ ತಾಧಿತೇ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ. 2 ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ. 3 ಸ್ವಸ್ಯಾರ್ಥ ಏವ ಅರ್ಥೇ ಕಾಲೇ ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ, ಸ್ವಸ್ಯಾರ್ಥ ಏವ ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಲೇ.

ಭೂತೇ—ಪುಟ್ಟಿದಂ, ಪುಟ್ಟಿದರ್.
ವರ್ತಮಾನೇ—ಪುಟ್ಟಿದಪಂ, ಪುಟ್ಟಿದಪರ್.
ಭವಿಷ್ಯತಿ—ಪುಟ್ಟುವಂ, ಪುಟ್ಟುವರ್.
ಏವಂ ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಯೋರಪಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅವು, ಸ್ವಾರ್ಥೇ—ತಂತಮ್ಮ ಅರ್ಥದೊಳ್. ಕಾಲೇ—ತಂತಮ್ಮ ಕಾಲದೊಳ್ ಅಕ್ಕುಂ. ಅದೆಂತೆನೆ—

ಭೂತಕಾಲದೊಳ್ ಭೂತನತೀವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ಕುಂ; ವರ್ತಮಾನಕಾಲದೊಳ್ ವರ್ತಮಾನವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ಕುಂ; ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದೊಳ್ ಭವಿಷ್ಯಂತೀವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ಕುಂ. ಭೂತಕಾಲಮೆಂಬುದು ಅತೀತಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ಭೂತಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ವರ್ತಮಾನಕಾಲಮೆಂಬುದು ಈಗಳ್ ವರ್ತಿಸುವ ಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ವರ್ತಮಾನಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಮೆಂಬುದು ಮೇಲೆ ಬರ್ಪ ಕಾಲಮಂ ಪೇೞ್ಗುಂ. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.) ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಱಿವುದು.

ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಪುರುಷಂಗಳಲ್ಲಿಯುಮಿಂತೆ.

ಸೂ ॥ ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇಕವಚನಂ ॥ 203 ॥

ವೃ ॥ ಏ[1]ಕಸ್ಮಿನ್ ಏಕಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಏ[2]ಕವಚನಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಆತನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದಂ, ಮಾಡಿದಪಂ, ಮಾಡುವಂ.

ನೀನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದಯ್, ಮಾಡಿದಪಯ್, ಮಾಡುವಯ್.

ಆನೊರ್ವನೆ ಮಾಡಿದೆಂ, ಮಾಡಿದಪೆಂ, ಮಾಡುವೆಂ.

ಟೀ ॥ ಏಕಸ್ಮಿನ್—ಏಕಾರ್ಥಮಂ ನುಡಿಯಲ್ವೇಡಿದೊಡೆ, ಏಕವಚನಂ—ಏಕವಚನಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರನ್ಯತ್ ॥ 204 ॥

ವೃ ॥ ದ್ವಿತ್ವೇ ಬಹುತ್ವೇ ಚ ತ[3]ದನ್ಯತ್ ಬಹುವಚನಮೇವ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅವರ್ ಮಾಡಿದರ್, ಮಾಡಿದಪರ್, ಮಾಡುವರ್.

ನೀಂ ಮಾಡಿದಿರ್, ಮಾಡಿದಪಿರ್, ಮಾಡುವಿರ್.

ಆಂ ಮಾಡಿದೆವು, ಮಾಡಿದಪೆವು, ಮಾಡುವೆವು.

ಟೀ ॥ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ—ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿ. ಅನ್ಯತ್—ಏಕವಚನದಿಂದನ್ಯಮಾದ ಬಹುವಚನಮೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಏಕಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ. 2 ಏಕಾರ್ಥಂ ವಿಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಾ ಏಕವಚನಮೇವ ಭವತಿ. 3 ತಸ್ಯಾಂ ವಚನಂ ಭವತಿ.

ಸೂ ॥ ಉದು ಉವು ನ[1]ಪಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಯ ॥ 205 ॥

ವೃ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಏಕಾನೇಕವಚನಯೋಃ ಕ್ರಮೇಣ ಉದು, ಉವು, ಇತ್ಯೇತಾವಾದೇಶೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಆದುದು, ಆದುವು ; ಆದಪುದು, ಆದಪುವು ; ಅಪ್ಪುದು, ಅಪ್ಪುವು. ಪೋದುದು, ಪೋದುವು ; ಪೋದಪುದು, ಪೋದಪುವು ; ಪೋಪುದು, ಪೋಪುವು.

ಟೀ ॥ ನಪಿ = ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಸ್ಯ = ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂ, ಉದು ಉವು = ಉದು, ಉವು, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭಾವೇ ಚ ॥ 206 ॥

ವೃ ॥ ಭಾ[2]ವಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಉದು, ಉವು, ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಇರ್ಪುದು, ಇರ್ಪುವು ; ಮಾಳ್ಪುದು, ಮಾಳ್ಪುವು ; ಕೂರ್ಪುದು, ಕೂರ್ಪುವು; ಬರ್ಪುದು, ಬರ್ಪುವು; ನೋ[3]ಡಿದುದು, ನೋಡಿದುವು ; ಪೇಳಿದುದು, ಪೇಳಿದುವು.

ಮಾಡಿದುದು, ಮಾಡಿದುದಂ, ಮಾಡಿದುದಱಿಂ, ಮಾಡಿದುದರ್ಕೆ, ಮಾಡಿದುದಱತ್ತಣಿಂ, ಮಾಡಿದುದಱ, ಮಾಡಿದುದಱೊಳ್. ನೋಡಿದುವು, ನೋಡಿದುವಂ, ನೋಡಿದುವಱಿಂ, ನೋಡಿದುವರ್ಕೆ, ನೋಡಿದುವಱತ್ತಣಿಂ, ನೋಡಿದುವಱ, ನೋಡಿದುವಱೊಳ್.

ಟೀ ॥ ಭಾವೇ ಚ = ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ ಏಕವಚನಬಹುವಚನಂಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂ ಉದು, ಉವು, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತದೇಕವಚನಸ್ಯ ತುತ್ತೂ ವಾನ್ಯೇಷಾಂ ॥ 207 ॥

ವೃ ॥ ನಪುಂಸಕಲಿಂ[4]ಗವಿಹಿತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಮತೇನ ತುತ್ತೂ ವಾ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಪುಟ್ಟಿತು, ಪುಟ್ಟಿತ್ತು ; ಸೊಗಯಿಸಿತು, ಸೊಗಯಿಸಿತ್ತು ; ಆಕ್ಕಿತು, ಆಕ್ಕಿತ್ತು. ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷಯಾ ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ—ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು, ಸತ್ತತ್ತು, ಆದತ್ತು, ಪೋದತ್ತು.

ಟೀ ॥ ತದೇಕವಚನಸ್ಯ = ಆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನಕ್ಕೆ. ಅನ್ಯೇಷಾಂ = ಕೆಲಂಬರ ಮತದಿಂ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂದೆ. ತುತ್ತೂ = ತು, ತ್ತು, ಎಂಬ ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿಭಾಷೆಯಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬೇಱೆ ಆದೇಶಮಕ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ನಪುಂಸಿ, ಪ್ರಥಮಸ್ಯ ನಪುಂಸಕೇ. 2 ಭಾವೇರ್ಥೇ, ಭಾವಾರ್ಥೇಽಪಿ ಉದು, ಉವು, ಆದೇಶೌ ಭವತಃ. 3 ಇದರ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ವಿಹಿತ.

ಸೂ ॥ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಳಂತೇ ॥ 208 ॥

ವೃ ॥ ಸ್ತ್ರೀ[1]ವಿವಕ್ಷಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಅಂತೇ ಅಳ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಅಱಿದಳ್, ಅಱಿದಪಳ್, ಅಱಿವಳ್; ಜನಿಯಿಸಿದಳ್, ಜನಿಯಿಸಿದಪಳ್, ಜನಿಯಿಸುವಳ್.

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ=ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನದ, ಅಂತೇ=ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಅಳ್=ಅಳ್ ಪ್ರತ್ಯಯಮಕ್ಕುಂ ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಗುಂಕುಮೌ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ॥ 209 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಭ[2]ವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ಲಿಂ[3]ಗವಚನೇ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಗುಂಕುಮೌ ಆದೇಶೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಮಾಱುಗುಮಾತಂ, ಮಾಱುಗುಮಾಕೆ, ಮಾಱುಗುಮದು; ಇರ್ಕುಮಾತಂ, ಇರ್ಕುಮಾಕೆ, ಇರ್ಕುಮದು.

ಟೀ ॥ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಃ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಭವಿಷ್ಯಂತಿಗೆ. ಸರ್ವತ್ರ=ಎಲ್ಲಾ ಲಿಂಗವಚನಂಗಳೊಳಂ. ಗುಂಕುಮೌ=ಗುಂ, ಕುಂ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದಾದಾವಿದಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ॥ 210 ॥

ವೃ ॥ ದಕಾರಾದಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಕಾರಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೆಚ್ಚಿದಂ, ಮೆಚ್ಚಿದಪಂ; ಮೆಚ್ಚಿದರ್, ಮೆಚ್ಚಿದಪರ್.

ಬಹುಳಗ್ರಹಣಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಭವತಿ – ಉರ್ಚಿತು, ಉರ್ಚಿತ್ತು; ಪೆರ್ಚಿತು, ಪೆರ್ಚಿತ್ತು.

ಕ್ವಚಿದನ್ಯದೇವ—ನಡೆದತ್ತು, ಒಡೆದಂ, ಪಡೆದಂ, ಕಳೆದಂ, ಬೆಳೆದಂ.

ಟೀ ॥ ದಾದೌ=ದಕಾರಮಂ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಬಹುಳಂ=ಬಹುಳದಿಂ. ಇದಾಗಮಃ=ಇಕಾರಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಬಹುಳಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ದಕಾರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಯುಮುಂಟು–ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಬೇಱೆ ಆಗಮಮಕ್ಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಯೂಚ ವೇ ॥ 211 ॥

ವೃ ॥ ವಕಾರಾದಾ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಶ್ಚ ಉಶ್ಚ ಆಗಮೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಜಡಿವಂ, ನುಡಿವಂ, ಬಡಿವಂ, ಕುಡಿವಂ; ಮಾಡುವಂ, ಪೇಡುವಂ, ಆಡುವಂ, ಪಾಡುವಂ.

---

1 ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಿಷಯೇ ಧಾತ್ವಂತೇ ಅಳ್ ಭವತಿ. 2 ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಾಂ. 3 ಲಿಂಗವಚನೇ ಚ.

ಚಕಾರಾದನ್ಯದಪಿ—ಸೆಳೆವಂ, ಬೆಳೆವಂ, ಎಱೆವಂ.

ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಈವಂ, ಕಾವಂ.

ಟೀ ॥ ವೇ = ವಕಾರಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರವಾಗುತ್ತಿರೆ. ಯೂ ಚ = ಇಕಾರಾಗಮುಮುಂ ಉಕಾರಾಗಮುಮುಂ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಚಶಬ್ದಸ್ವೀಕಾರದಿಂ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕುಂ— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಆಗಮವಿಲ್ಲ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ರಱಾಭ್ಯಾಂ ವಸ್ಯ ಪಃ ॥ 212 ॥

ವೃ ॥ ರೇಫಱಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಕಾರಾದೇಶೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಬರ್ಪಂ, ಬರ್ಪರ್; ಇರ್ಪಂ, ಇರ್ಪರ್. ನೋಱ್ಪಂ, ನೋಱ್ಪರ್; ಪೇಱ್ಪಂ, ಪೇಱ್ಪರ್.

ಒ[1]ಕಾರಾದಪಿ ವಕ್ತವ್ಯಃ—ಒಪಂ, ಒಪರ್.

ಟೀ ॥ ರಱಾಭ್ಯಾಂ = ರೇಫ ಱಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ. ವಸ್ಯ = ವಕಾರಕ್ಕೆ. ಪಃ = ಪಕಾರಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಒಕಾರದತ್ತಣಿಂ ಪರವಾದ ವಕಾರಕ್ಕಂ ಪಕಾರಾದೇಶಮಂ ಪೇಱನೇೞ್ಕುಂ— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಧಾತೋರನೇಕಾಕ್ಷರಾದಿಸುಃ ॥ 213 ॥

ವೃ ॥ ಅನೇಕಾಕ್ಷರಾತ್ ಧಾತೋಃ ವಿಭಕ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಇಸುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ, ಸೊಗಯಿಸಿದಂ, ಸೊಗಯಿಸಿದಳ್, ಸೊಗಯಿಸಿದರ್; ರಂಜಿಸುಗುಂ, ರಂಜಿಸಿದಂ, ರಂಜಿಸಿದಳ್, ರಂಜಿಸಿದರ್.

ಟೀ ॥ ಅನೇಕಾಕ್ಷರಾತ್ = ಅನೇಕಾಕ್ಷರಮಪ್ಪ. ಧಾತೋಃ = ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ. ವಿಭಕ್ತಿಗಣಂ ಪರಮಾಗೆ, ಇಸುಃ = ನಡುವೆ ಇಸು ಎಂಬಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಚ ॥ 214 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರ[2]ಯೋಜಕೇ ಚಾರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಧಾತೋಃ ಪರಃ ಇಸುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದಂ, ಮಾಡಿಸಿದಂ, ಕಟ್ಟಿಸಿದಂ.

ಟೀ ॥ ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಚ = ಪ್ರಯೋಜಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರವಾಗಿ ಇಸುವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಸೂತ್ರವಾಗಿ ತೋರ್ಪುದೆ. 2 ಪ್ರಯೋಜಕೇ ಕರ್ತರಿ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಧಾತೋಃ ಇಸುರ್ಭವತಿ ವಿಭಕ್ತೌ ಪರತಃ.

ಸೂ ॥ ಗೆ[1]ಕೆ ವಾ ಪ್ರಥಮಸ್ಯಾಶಿಷಿ ವಿಧ್ಯಾದಿಷು ಚ ॥ 215 ॥

ವೃ ॥ ತಾಸಾಂ ವಿಭಕ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಆಶಿಷಿ ವಿಧ್ಯಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ಚ ಗೆ ಕೆ ವಾ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಆಯುಮಂ ಸಿರಿಯುಮಂ ಮಾಡುಗೆ, ಆಯುಂ ಸಿರಿಯುಮಕ್ಕೆ ; ತಾನದಂ ಮಾಡುಗೆ, ತಾನದು ಮಾೞ್ಕೆ. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟೀ ॥ ಪ್ರಥಮಸ್ಯ=ಪ್ರಥಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಆಶಿಷಿ=ಪರಕೆಯಲ್ಲಿ. ವಿಧ್ಯಾದಿಷು ಚ= ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದುವಱಲ್ಲಿಯುಂ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಗೆ ಕೆ=ಗೆ, ಕೆ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಸ್ಯೇದುದೇತಃ ಪ್ರಾಯೋ ಲೋಪಶ್ಚ ॥ 216 ॥

ವೃ ॥ ಆಶೀರ್ವಿಧ್ಯಾದಿಷ್ವರ್ಥೇಷು ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಇತ್, ಉತ್, ಏತ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭ[2]ವಂತಿ । ಪ್ರಾಯೋ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ಲೋಪಶ್ಚ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಕುಡಿ, ಪಿಡಿ, ಬಡಿ, ಕಡಿ; ಕುಡು, ಸೂಡು, ಮಾಡು, ಪೂಡು ; ಕಳೆ, ತೆಗೆ, ಬಗೆ, ತಗೆ; ನಿಲ್, ಕೊಳ್, ಪೇೞ್, ಮಾಣ್.

ಟೀ ॥ ಮಧ್ಯಮೈಕವಚನಸ್ಯ=ಮಧ್ಯಮಪುರುಷದ ಏಕವಚನಕ್ಕೆ. ಪರಕೆ, ವಿಧಿ, ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ಇದುದೇತಃ=ಇಕಾರಂ ಉಕಾರಂ ಏಕಾರಂ ಎಂಬಿವು ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಪ್ರಾಯಃ=ಪ್ರಚುರವೃತ್ತಿಯಿಂ. ಲೋಪಶ್ಚ=ಆ ಆದೇಶಂಗಳ್ಗೆ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಲೋಪಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ ಚ ॥ 217 ॥

ವೃ ॥ ಪೌನಃಪುನ್ಯಂ ಭೃಶಾರ್ಥೋ ವಾ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಃ । ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಸ್ಯ ಇತ್, ಉತ್, ಏತ್, ಇತ್ಯೇತೇ ಆದೇಶಾ ಭವಂತಿ । ಪ್ರಾಯೋ ಲೋಪಶ್ಚ ॥

ಉ ॥ ಕುಡಿ ಕುಡಿಯೆಂದು ಕುಡಿಯಿಸಿದರ್, ಪುಗು ಪುಗು ಎಂದು ಪುಗಿಸಿದರ್, ನಡೆ ನಡೆಯೆಂದು ನಡೆಯಿಸಿದರ್, ಕೊಯ್ ಕೊಯ್ ಎಂದು ಕೊಯಿಸಿದರ್. ಪಿಡಿ ಪಿಡಿ, ಬಿಡು ಬಿಡು, ತೆಗೆ ತೆಗೆ, ನಿಲ್ ನಿಲ್.

ಟೀ ॥ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರೇ ಚ=ಮಗುೞೆ ಮಗುೞೆ ಮಾೞ್ಪುದೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಆ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷೈಕವಚನಕ್ಕೆ ಇ, ಉ, ಏ, ಎಂಬಾದೇಶಂಗಳಪ್ಪುವು. ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಅವರ್ಕೆ ಲೋಪಮುಮುಂಟು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಉಗೆಕೆ ವಾ, 2 ವಾ ಭವತಿ,

ಸೂ || ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋರಿಮ್ || 218 ||

ವೃ || ದ್ವಿತ್ವೇ ಬಹುತ್ವೇ ಚ ವಿವಕ್ಷಿತೇ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಸ್ಯ ಇಮ್ ಭವತಿ ||

ಉ || ನುಡಿಯಿಂ, ನೋಡಿಂ, ಇರಿಸಿಂ, ಪೇೞಿಂ.

ಟೀ || ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ=ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಕ್ಕೆ, ಇಮ್=ಇಮ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಅಮುತ್ತಮಸ್ಯೈಕವಚನಾದನ್ಯತ್ರ || 219 ||

ವೃ || ತೇಷು ವಿಧ್ಯಾದ್ಯರ್ಥೇಷು ಉತ್ತಮಪುರುಷಸ್ಯ ಏಕವಚನಾದನ್ಯತ್ರ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಯೋಃ ಅಮ್ ಆದೇಶೋ ಭವತಿ ||

ಉ || ಮಾೞ್ಪಂ, ಮಾಡುವಂ, ನೋೞ್ಪಂ, ನೋಡುವಂ, ಬೇೞ್ಪಂ, ಬೇಡುವಂ, ಪೋಪಂ, ಬರ್ಪಂ, ಕೂಡುವಂ, ಆಡುವಂ.

ಟೀ || ಉತ್ತಮಸ್ಯ=ಉತ್ತಮಪುರುಷಕ್ಕೆ. ಏಕವಚನಾತ್=ಏಕವಚನದತ್ತಣಿಂ. ಅನ್ಯತ್ರ=ಬೇಱಪ್ಪ ದ್ವಿತ್ವಬಹುತ್ವಂಗಳೊಳ್. ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ಅಮ್=ಅಮ್ ಎಂಬಾದೇಶಮಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ವಿಧಿ ಮೊದಲಾದರ್ಥಂಗಳಾವುವೆಂದೊಡೆ—ವಿಧಿನಿಮಂತ್ರಣಾಮಂತ್ರಣಾಧ್ಯೇಷಣಸಂಪ್ರಶ್ನಪ್ರಾರ್ಥನಾದಯಃ.

ಸೂ || ಹೇತಾವಿಸುಃ || 220 ||

ವೃ || ಹೇತುಃ ಪ್ರಯೋಜಕಃ ಕರ್ತಾ[1] | ತಸ್ಮಿನ್ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾದ್ಧಾತೋಃ[2] ಇಸುರ್ಭವತಿ ||

ಉ || ಮಾಡಿಸಿದಂ, ಪಾಡಿಸಿದಂ, ಇರಿಸಿದಂ, ಬರಿಸಿದಂ, ಬಿಡಿಸಿದಂ, ತರಿಸಿದಂ.

ಟೀ || ಹೇತೌ=ಹೇತುವಿನಲ್ಲಿ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾಗಿ, ಇಸುಃ=ಇಸು ಎಂಬಾಗಮಮಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಮಲ್ || 221 ||

ವೃ || ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ ||

ಉ || ನೋಡಲ್ ಬಗೆದಂ, ಕೂಡಲ್ ಬಂದಂ, ಪಾಡಲ್ ತೊಡಗಿದಂ, ಕೇಳಲೆಳಸಿದಂ, ಪೋಗಲೊಡಬಟ್ಟಿದಂ.

ಟೀ || ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ=ಕ್ರಿಯೆ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಮಂ ಪೇೞುತ್ತಿರೆ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ, ಅಲ್=ಅಲ್ ಆಕ್ಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. 2 ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾ ಧಾತೋಃ.

ಸೂ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಚ ॥ 222 ॥

ವೃ ॥ ಪ್ರ[1]ತಿಷೇಧಾರ್ಥೇಽಪಿ ಧಾತೋಃ ಅಲ್ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಡಿಯಲ್ ಬೇಡ, ಮಿಸುಕಲ್ ಬೇಡ, ಪೋಗಲ್ ಬಾರದು, ಉಸಿರಲ್ ಬಾರದು.

ಟೀ ॥ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ಚ=ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ ಅಲ್ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಸಂ[2]ಗತಾಂತರೇ ಬಹುಳಮಲ್ಲೋಪಃ ॥ 223 ॥

ವೃ ॥ ಸಂ[3]ಗತಾಂತರೇ ಬ[4]ಹುಳಮಲಂತೇ ಲೋಪೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನುಡಿಯಲ್ ಬಾರದು, ನುಡಿಯಬಾರದು ; ತರಲ್ ವೇೞ್, ತರವೇೞ್ ; ಬರಲ್ ವೇೞ್ಪುದು, ಬರವೇೞ್ಪುದು.

ಟೀ ॥ ಸಂಗತಾಂತರೇ=ಪದಾಂತರಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ. ಬಹುಳಂ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ಅಲ್ಲೋಪಃ=ಅಲ್ ಎಂಬುದಱ ಅಂತಕ್ಕೆ ಲೋಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇದರ್ಕೆ ಅನ್ಯವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಂ—

ಸಂದಿಪುದಲ್ಲಿನ ಪರದೊಳ್ ।
ಬಂದು ಕೆಕಾರಮುಮುದೊರ್ಮೆ ವೈಕಲ್ಪಿಕದಿಂ ॥
ಸಂದಿಪುದ[5]ಲ್ಗಂ ಲೋಪಂ ।
ಬಂದಾಪ್ರತಿಷೇಧವಿ[6]ಧಿಯುಮೊದವದ ಪಕ್ಷಂ ॥ (ಶ. ಮ. ದ. 235)

ಸೂ ॥ ಉ[7]ತುಮುತ್ತುಮಂತೇ ತದಾತ್ವೇ ॥ 224 ॥

ವೃ ॥ ತದಾತ್ವೇ ವ[8]ರ್ತಮಾನಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಅಂತೇ ಉತುಂ ಉತ್ತುಂ ಇತ್ಯೇತೌ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಕೆದಱುತುಂ, ಕೆದಱುತ್ತುಂ ; ನೋಡುತುಂ, ನೋಡುತ್ತುಂ.

ಟೀ ॥ ತದಾತ್ವೇ=ವರ್ತಮಾನಕಾಲಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ. ಅಂತೇ=ಕಡೆಯೊಳ್. ಉತುಮುತ್ತುಂ=ಉತುಂ, ಉತ್ತುಂ ಎಂಬಿವಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಪೂರ್ವಕಾಲಕ್ರಿಯಾಯಾಮಿದುತೌ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥ 225 ॥

ವೃ ॥ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿ[9]ಯಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ ಧಾತೋಃ ಇದುತೌ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಭವತಃ ॥

---

1 ಪ್ರತಿಷೇಧೇಽರ್ಥೇಽಪಿ. 2 ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. 3 ಪ್ರಯೋಗಾಂತರೇ. 4 ಕ್ವಚಿದಲ್ಲೋಪೋ ಭವತಿ, ಕ್ವಚಿದ್ಬಹುಳಮಲಂತೇ ಲೋಪಃ. 5 ದಲ್ಲಿಂ, ದಲ್ಲಲಿ. 6 ವಿಧಿಯುನೊದವದ. 7 ಉತುಮುತ್ತುಂ ತದಾತ್ವೇ ತದಂತೇ. 8 ವರ್ತಮಾನೇ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾಯಾಂ. 9 ವರ್ತಮಾನಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಇದುತೌ ಭವತಃ, ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ, ಯಸ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ತಸ್ಮಾದ್ಧಾತೋಃ.

ಉ ॥ ನೋಡಿ ಪೇೞ್ದಂ, ಓಡಿ ಬಂದಂ, ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟಂ; ಏಂದುಂಡಂ, ಬಂದು ಕಂಡಂ, ಕಂಡು ನಿಂದಂ.

ಟೀ ॥ ಪೂರ್ವಕಾಲಕ್ರಿಯಾಯಾಂ=ಭೂತಕಾಲಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ. ಧಾತುವಿನತ್ತಣಿಂ, ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಯಂ=ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ. ಇದುತೌ=ಇಕಾರಮುಂ ಉಕಾರಮುಂ ಅಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಧಾತೋರಿದುತೋರುಪಾಂತ್ಯಯೋರೇದೋತೌ ಪ್ರಾಯಃ ॥226॥

ವೃ ॥ ಧಾ[1]ತೋಃ ಸಂ[2]ಬಂಧಿನೋಃ ಉಪಾಂತ್ಯೇ ವರ್ತಮಾನಯೋಃ ಇದುತೋಃ ಸ್ಥಾನೇ ಏದೋತೌ ಪ್ರಾಯೇಣ ಭವತಃ ॥

ಉ ॥ ಎಚ್ಚಂ, ಬೆಚ್ಚಂ, ಗೆತ್ತಂ, ಕೆಟ್ಟಂ; ಒಕ್ಕಂ, ಪೊಕ್ಕಂ, ತೊಟ್ಟಂ, ಕೊಟ್ಟಂ.

ಪ್ರಾಯೋಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಬಿಟ್ಟಂ, ಇಟ್ಟಂ, ಉಟ್ಟಂ, ಸುಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಧಾತೋಃ=ಧಾತುವಿನ. ಉಪಾಂತ್ಯಯೋಃ=ಉಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿರ್ಪ. ಇದುತೋಃ=ಇಕಾರಂ, ಉಕಾರಂ, ಎಂಬಿವರ್ಕೆ. ಪ್ರಾಯಃ=ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ. ಏದೋತೌ=ಕ್ರಮದಿಂ ಏಕಾರಂ, ಓಕಾರಂ, ಎಂಬಿವು ಆದೇಶಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಪ್ರಾಯಃ ಎಂಬುದಱಿಂ ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ಈ ಆದೇಶಂಗಳಾಗವು. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅತೋ ದೀ[3]ರ್ಘೋಽನಾಗಮೇಷು ॥ 227 ॥

ವೃ ॥ ಧಾತೋಃ ಅಕಾರಸ್ಯ ಅನಾಗಮೇಷು ವಿ[4]ಭಕ್ತಿಷು ದೀರ್ಘೋ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ತಾರಂ, ತಾರರ್; ಬಾರಂ, ಬಾರರ್.

ಟೀ ॥ ಅತಃ=ಧಾತುವಿನ ಅಕಾರಕ್ಕೆ. ಅನಾಗಮೇಷು=ಆಗಮರಹಿತಮಪ್ಪ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರವಾಗೆ. ದೀರ್ಘಃ=ದೀರ್ಘಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತೃತೀಯಾನಾಂ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪ್ರಥಮತ್ವಂ ॥ 228 ॥

ವೃ ॥ ಧಾತೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಾಂ ತೃತೀಯಾನಾಂ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪ್ರಥಮತ್ವಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೊಕ್ಕಂ, ಒಕ್ಕಂ, ಮಿಕ್ಕಂ, ನಕ್ಕಂ; ಪಟ್ಟಂ, ನಟ್ಟಂ, ಅಟ್ಟಂ, ತೊಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ತೃತೀಯಾನಾಂ=ಧಾತುವಿನ ಸಂಬಂಧಿಯಪ್ಪ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಂಗಳ್ಗೆ. ವ್ಯಂಜನಾದೌ=ವ್ಯಂಜನಮಾದಿಯಾಗುಳ್ಳ ವಿಭಕ್ತಿ ಪರವಾಗೆ. ಪ್ರಥಮತ್ವಂ=ತಂತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಧಾತುಸಂಬದ್ಧಯೋಃ. 2 ಸಂಬಂಧೀಭೂತಯೋಃ. 3 ದೀರ್ಘೋಽನಾಗಮೇಷು ಚ. 4 ವಿಭಕ್ತಿವಚನೇಷು.

ಸೂ ‖ ಉಡಯೋಸ್ತಟೌ ‖ 229 ‖

ವೃ ‖ ಧಾತೋಃ ಉಕಾರಡಕಾರಯೋಃ ವ್ಯಂಜನಾದಿಷು ವಿ[1]ಭಕ್ತಿಷು ಯ[2]ಥಾಕ್ರಮಂ ತಕಾರಟಕಾರೌ ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಪೆತ್ತಂ, ಪೊತ್ತಂ, ತೆತ್ತಂ; ಮೊಟ್ಟಂ, ಜೇಟ್ಟಂ, ನೋಟ್ಟಂ.

ಟ[3]ಸ್ಯ ರೇಫೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ—ಅರ್ತಂ, ಆರ್ತರ್.

ಟೀ ‖ ಉಡಯೋಃ=ಧಾತುವಿನ ಉಕಾರಡಕಾರಂಗಳ್ಗೆ. ವ್ಯಂಜನಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ತಟೌ=ಕ್ರಮದಿಂ ತಕಾರಟಕಾರಂಗಳಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಃ ‖ 230 ‖

ವೃ ‖ ಧಾತೋಃ ವಕಾರಸ್ಯ ಪಕಾರೋ ಭವತಿ ವ್ಯಂಜನಾದೌ ಪರತಃ ‖

ಉ ‖ ತಪ್ಪಂ, ತಪ್ಪರ್..

ಟೀ ‖ ವಕಾರಸ್ಯ=ಧಾತುವಿನ ವಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಾದಿವಿಭಕ್ತಿಗಳ್ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ಪಃ=ಪಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಆಪೋಭ್ಯಾಂ ದಸ್ಯ ತೇ ಯಃ ‖ 231 ‖

ವೃ ‖ ಆ[4]ಪೋಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ಯಕಾರೋ ಭವತಿ ತಕಾರೇ ಪರತಃ ‖

ಉ ‖ ಆಯ್ತು, ಪೋಯ್ತು.

ಟೀ ‖ ಆಪೋಭ್ಯಾಂ=ಆ, ಪೋ, ಎಂಬಿವಱತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ದಸ್ಯ=ದಕಾರಕ್ಕೆ. ತೇ=ತಕಾರಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ. ಯಃ=ಯಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಹಿಂಸಾಗ[5]ತ್ಯರ್ಥಯೋರ್ಲೋ ನಃ ‖ 232 ‖

ವೃ ‖ ಹಿಂಸಾರ್ಥಸ್ಯ ಗತ್ಯರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಧಾತೋಃ ಲಕಾರಸ್ಯ ವ್ಯಂಜನೇ ಪರೇ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಕೊಂದಂ, ಸಂದಂ.

ಟೀ ‖ ಹಿಂಸಾಗತ್ಯರ್ಥಯೋಃ=ಹಿಂಸಾರ್ಥಮುಂ ಗತ್ಯರ್ಥಮುಂ ಪೇೞ್ವ ಧಾತುಗಳ. ಲಃ=ಲಕಾರಕ್ಕೆ. ವ್ಯಂಜನಂ ಪರಮಾಗುತ್ತಿರೆ, ನಃ=ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಪರೇಷು. 2 ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ. 3 ಈ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ಆಕಾರಪೋಕಾರಾಭ್ಯಾಂ.
5 ಗತ್ಯರ್ಥಾರ್ಲ್ಲೋ ನಃ.

ಸೂ ‖ ವಾ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ ‖ 233 ‖

ವೃ ‖ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ ಧಾತೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಲಕಾರಸ್ಯ ವಾ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ನಿಂದಂ, ನಿಲ್ತಂ.

ಟೀ ‖ ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಕಸ್ಯ=ಸ್ಥಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ಪೇೞ್ವ ಧಾತುವಿನ ಲಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ=ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಆ[1]ನಯನಾಗಮನಾರ್ಥವರ್ತಿನೋ ರೇಫಸ್ಯ ‖ 234 ‖

ವೃ ‖ ಆ[2]ನಯನಾರ್ಥೇ ಆಗಮನಾರ್ಥೇ ಚ ವರ್ತಮಾನಯೋಃ ಧಾತ್ವೋಃ ರೇ[3]ಫಸ್ಯ ನಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ತಂದಂ, ಬಂದಂ.

ಅ[4]ತ್ರ ಳಕಾರದಕಾರಯೋಃ ಣಡೌ ವಕ್ತವ್ಯೌ—ಕೊಂಡಂ.

ಟೀ ‖ ಆನಯನಾಗಮನಾರ್ಥವರ್ತಿನೋಃ=ಆನಯನಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಆಗಮನಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಸುವ ಧಾತುಗಳ. ರೇಫಸ್ಯ=ರೇಫಕ್ಕೆ ನಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಳಕಾರ ದಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಣಕಾರಡಕಾರಂಗಳಂ ಪೇೞವೇೞ್ಕುಂ ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಸಸ್ಯ ಚಃ ‖ 235 ‖

ವೃ ‖ ಧಾತೋಃ ಸಕಾರಸ್ಯ ಚಕಾರೋ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಎಚ್ಚಂ, ಬೆಚ್ಚಂ, ಪಚ್ಚಂ.

ಟೀ ‖ ಸಸ್ಯ=ಧಾತುವಿನ ಸಕಾರಕ್ಕೆ. ಚಃ=ಚಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಮೃತಿದಾನಾರ್ಥಯೋಸ್ತೋऽಂತೇ ಹ್ರ[5]ಸ್ವಶ್ಚ ‖ 236 ‖

ವೃ ‖ ಮೃತ್ಯರ್ಥದಾನಾರ್ಥಯೋಃ ಅಂ[6]ತೇ ತಕಾರೋ ಭವತಿ । ಪೂರ್ವಸ್ವರಸ್ಯ ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ ಭವತಿ ‖

ಉ ‖ ಸತ್ತಂ, ಇತ್ತಂ.

---

1 ಆನಯನಾಗಮನಾರ್ಥೇ ವರ್ತಿನೋಃ. 2 ಆನಯನೇ ಆಗಮನೇ ವರ್ತತೇ ಯೋಃ ಧಾತುಸ್ತಸ್ಯ ರೇಫಸ. 3 ಅಂತಸ್ಥ ರೇಫಸ್ಯ. 4 ಈ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. 5 ಪೂರ್ವಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ. 6 ತೇ ಪರತಃ ತದಂತೇ ತೋ ಭವತಿ.

ಚಶಬ್ದಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಹ್ರಸ್ವಃ—ಅಟ್ಟಿಂ, ಎಟ್ಟಿಂ, ಬಿಟ್ಟಿಂ, ಮಿಂದಂ, ಕಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ವೃತ್ತಿದಾನಾರ್ಥಯೋಃ = ವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಮುಂ ದಾನಾರ್ಥಮುಂ ಪೇಳ್ವ ಧಾತುಗಳ. ಅಂತೇ = ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ತಃ = ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ = ಪೂರ್ವಸ್ವರಕ್ಕೆ ಹ್ರಸ್ವಮುಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಚಶಬ್ದದಿಂದೆ ಪೇಱಿಡೆಯೊಳಂ ಹ್ರಸ್ವಮುಂಟು— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ತೋಃ ಷ್ಟುನಾ ಟುಃ ॥ 237 ॥

ವೃ ॥ ತವರ್ಗಸ್ಯ ಟವರ್ಗೇಣ ಯೋಗೇ ಟುರ್ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಉಂಡಂ, ಕಂಡಂ.

ಟೀ ॥ ತೋಃ = ತವರ್ಗಕ್ಕೆ. ಟುನಾ = ಟವರ್ಗದೊಡನೆ ಯೋಗಮಾಗೆ. ಟುಃ = ಟವರ್ಗಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯೋ ದಸ್ಯ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ॥ 238 ॥

ವೃ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯೋ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರೇಭ್ಯಃ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಪೊಕ್ಕಂ, ಮಿಕ್ಕಂ ; ಎಚ್ಚಂ, ಪೆಚ್ಚಂ ; ತೊಟ್ಟಂ, ಪಟ್ಟಂ ; ತೆತ್ತಂ, ಪೊತ್ತಂ; ತಪ್ಪಂ.

ಟೀ ॥ ಕಚಟತಪೇಭ್ಯಃ = ಕ, ಚ, ಟ, ತ, ಪ, ಎಂಬ ವರ್ಗಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ದಸ್ಯ = ದಕಾರಕ್ಕೆ. ಪೂರ್ವರೂಪಂ = ಪೂರ್ವರೂಪಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಲ[1]ಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ದಸ್ಯ ತೋ ವಾ ॥ 239 ॥

ವೃ ॥ ಲಕಾರಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ ಪರಸ್ಯ ದಕಾರಸ್ಯ ತಕಾರೋ ವಾ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ಸೋಲ್ತಂ, ಕಲ್ತಂ ; ತಳ್ತಂ.

ವಾ[2]ಗ್ರಹಣಾತ್ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಭವತಿ—ಪೊಲ್ದಂ, ಜೋಲ್ದಂ ; ಕಳ್ದಂ, ಕೇಳ್ದಂ.

ಟೀ ॥ ಲಳಕಾರಾಭ್ಯಾಂ = ಲಕಾರಳಕಾರಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪರಮಾದ. ದಸ್ಯ = ದಕಾರಕ್ಕೆ. ವಾ = ವಿಕಲ್ಪದಿಂ. ತಃ = ತಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಕೆಲವೆಡೆಯೊಳ್ ತಕಾರಮಾಗದು— ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಲಳಕಾರಾದ್ದಸ್ಯ ತಃ. 2 ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಾ ಗ್ರಹಣಾತ್—ಎಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಸೂ ॥ ಅಭಿಧಾನತೋ ವ್ಯ[1]ವಸ್ಥಿತಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ॥ 240 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ಭಿಧಾನಲಕ್ಷಣತಃ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ । ತ[3]ಥಾಚೋದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಭಿಧಾನತಃ=ಅಭಿಧಾನಲಕ್ಷಣದಿಂದ. ಸಿದ್ಧಿಃ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ=ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳುದು.

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಆಖ್ಯಾತವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ಅಷ್ಟಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಸಿದ್ಧಿಃ. 2 ಅಭಿಧಾನಾತ್ ಲಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ । ವ್ಯವಸ್ಥಿತೇತಿ ಕೋಽರ್ಥಃ ? ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರೇಣ ವ್ಯವಸ್ಥಾ. 3 ತತಶ್ಚೋದಾಹೃತಂ.

9. ಅವ್ಯಯವಿಧಾನಂ.

ಸೂ ॥ ಅ[1]ಸಂಖ್ಯಮವ್ಯಯಂ ॥ 241 ॥

ವೃ ॥ ಅ[2]ಸಂಖ್ಯಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ ತದವ್ಯಯಸಂಜ್ಞಂ ಭವತಿ ॥ ಅ[3]ಥವಾ ಏಕವಚನದ್ವಿವಚನಬಹುವಚನರಹಿತಂ ಅವ್ಯಯಸಂಜ್ಞಿತಂ ॥ ತಥಾಚೋದಾಹರಿಷ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಅಸಂಖ್ಯಂ=ವಚನಮಿಲ್ಲದುದು. ಅವ್ಯಯಂ=ಅವ್ಯಯಮೆಂಬುದು.

ಸೂ ॥ ಆದಮತ್ಯರ್ಥೇ ॥ 242 ॥

ವೃ ॥ ಆದಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ಅತ್ಯರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಆದಮೊಪ್ಪಿದಂ, ಆದಮೊಪ್ಪಿದಳ್.

ಟೀ ॥ ಆದಂ=ಆದಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಅತ್ಯರ್ಥೇ=ಅತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಏಗಂ ವಿನಿಶ್ಚಯೇ ॥ 243 ॥

ವೃ ॥ ಏಗಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ವಿ[4]ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥೇ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ ॥

ಉ ॥ ಅಂತೆ ಏಗಂ.

ಟೀ ॥ ಏಗಂ=ಏಗಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿನಿಶ್ಚಯೇ=ವಿನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುಗುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಹುಂ[5]ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣನಿವಾರಣೇಷು ಚ ॥ 244 ॥

ವೃ ॥ ಹುಂಶಬ್ದಃ ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕೇ ಅವಧಾರಣೇ ನಿವಾರಣೇ ಚ ನಿರ್ದೇಶ್ಯೋ ಭವತಿ॥

ಉ ॥ ಹುಂ ಪೇಳ್, ಹುಂ ಅದೆಂತು?, ಹುಂ ಅಂತೆ, ಹುಂ ನಿಲ್.

ಟೀ ॥ ಹುಂ=ಹುಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ=ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ. ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣನಿವಾರಣೇಷು ಚ=ವಿತರ್ಕಂ, ಅವಧಾರಣಂ, ನಿವಾರಣಂ, ಎಂಬಿವಱಲ್ಲಿಯುಂ ನಿರ್ದೇಶ್ಯಮಕ್ಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅಸಂಖ್ಯಯಾವ್ಯಯಂ. 2 ಅಸಂಖ್ಯಯಾಂ ಯಚ್ಛಬ್ದರೂಪಂ. 3 ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಭಾಗವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. 4 ವಿನಿಶ್ಚಯೋರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ. 5 ಹುಂ ಪೃಚ್ಛಾನಿವಾರಣಾವಧಾರಣೇ ಚ, ಹುಂ ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿತರ್ಕಾವಧಾರಣೇಷು.

ಸೂ ॥ ಚೀ ಕುತ್ಸನೇ ॥ 245 ॥

ವೃ ॥ ಚೀ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಗ[1]ರ್ಹಣೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಚೀ ಪೊಲ್ಲಕೆಯ್ದಂ, ಚೀ ಕಷ್ಟನಿವಂ.

ಟೀ ॥ ಚೀ=ಚೀ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಕುತ್ಸನೇ=ಗರ್ಹಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮತ್ತೆ ಕಂಠಸಮೀಕೃತೌ ಭೂಯೋಽರ್ಥೇಽಪಿ ॥ 246 ॥

ವೃ ॥ ಮತ್ತೆಶಬ್ದಃ ಕಂಠಸಮೀಕರಣೇ ಪುನರರ್ಥೇಽಪಿ ವ[2]ರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಮತ್ತದೆಂತು, ಮತ್ತೆ ಮಗುಳ್ದಂ.

ಅಪಿಶಬ್ದಾತ್ ಪಾ[3]ದಪೂರಣೇಽಪಿ—ಅದು ಮತ್ತಂತೆನೆ.

ಟೀ ॥ ಮತ್ತೆ=ಮತ್ತೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಕಂಠಸಮೀಕೃತೌ=ಕಂಠಸಮೀಕರಣದಲ್ಲಿ. ಭೂಯೋಽರ್ಥೇಽಪಿ=ಪುನಃ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಅಪಿಶಬ್ದದಿಂ ಪಾದಪೂರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ—ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕೆನ್ನಂ ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ॥ 247 ॥

ವೃ ॥ ಕೆನ್ನಮಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ ಯಥಾರ್ಥಕಥನೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಕೆನ್ನಮೆನಗೆ ಬಲ್ಲಿದರಾರ್ಪರರೆ, ಕೆನ್ನಮೆನ್ನಂ ಜನಂ ನುಡಿಗುಂ.

ಟೀ ॥ ಕೆನ್ನಂ=ಕೆನ್ನಂ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ತತ್ವಾಖ್ಯಾನೇ=ಯಥಾರ್ಥಕಥನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಭೋಂ[4]ಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಸಹಸಾ ॥ 248 ॥

ವೃ ॥ ಭೋಂ[5]ಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದೌ ಸಹಸಾರ್ಥೇ ವ[6]ರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಭೋಂಕಲ್ ಮಾಡಿದಂ, ತೊಟ್ಟನೆ ಕೊಟ್ಟಂ.

ಟೀ ॥ ಭೋಂಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ=ಭೋಂಕಲ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ಸಹಸಾ=ಸಹಸಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಕುತ್ಸನೇ ನಿರೂಪ್ಯತೇ, ಕುತ್ಸನೇ ನಿಪಾತ್ಯತೇ. 2 ನಿಪಾತ್ಯತೇ. 3 ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ. 4 ಭೋಂಕಲ ಸಹಸಾ, ಸಹಸಾ ಭೋಂಕಲ್. 5 ಭೋಂಕಲಿತ್ಯವ್ಯಯಂ ಸಹಸಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ—ಭೋಂಕಲ್ ಬಂದಂ, ತೊಟ್ಟನೆ ತಿಳಿದ್ರು—ತೊಟ್ಟನೆ ಮಾಡಿದಂ. 6 ನಿಪತತಿ.

ಸೂ ॥ ಪೋಲಿವಾರ್ಥೇ ॥ 249 ॥

ವೃ ॥ ಪೋಲ್ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಇವಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಗಿರಿಪೋಲ್ ಸ್ಥಿರಂ, ಕೇಸರಿಪೋಲ್ ಕಲಿ.

ಟೀ ॥ ಪೋಲ್=ಪೋಲ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಇವಾರ್ಥೇ=ಉಪಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಮೇಣ್ ವಿಕಲ್ಪೇ ॥ 250 ॥

ವೃ ॥ ಮೇಣ್ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿಕಲ್ಪೇ ಬೋದ್ಧವ್ಯಃ ॥

ಉ ॥ ಅದು ಮೇಣ್ ಇದು ಮೇಣ್.

ಟೀ ॥ ಮೇಣ್=ಮೇಣ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿಕಲ್ಪೇ=ವಿಕಲ್ಪಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ವೆಱಂ ವಲಂ ವಿ[1]ಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ ॥ 251 ॥

ವೃ ॥ ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ ವೆಱಂ ವಲಂ ಇ[2]ತಿ ದ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂ ॥

ಉ ॥ ಅದುವೆ ವೆಱಂ ; ಇದುವೆ ವಲಂ.

ಟೀ ॥ ವೆಱಂ ವಲಂ=ವೆಱಂ, ವಲಂ, ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ=ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಗಡ ಗಳ ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ ॥ 252 ॥

ವೃ ॥ ಗಡ ಗಳಶಬ್ದಾ ದ್ವಾವಪಿ ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ ಪ್ರವರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಮೆಚ್ಚೆ ಗಡಂ, ಮಱಿಯೆ ಗಡಾ, ಅದೆಂತು ಗಡ ; ಅಂತು ಗಳಂ, ಅದೆಂತು ಗಳ.

ಟೀ ॥ ಗಡ ಗಳ=ಗಡ, ಗಳ, ಎಂಬೆರಡವ್ಯಯಂಗಳ್. ವಾರ್ತಾಸಂಭಾಷಣಯೋಃ=ವಾರ್ತೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[3]ಮುಮೌ ಸಮುಚ್ಚಯೇ ॥ 253 ॥

ವೃ ॥ ಅಂ, ಉಂ, ಇತ್ಯೇತೌ ಶಬ್ದೌ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥೇ ವರ್ತೇತೇ ॥

ಉ ॥ ಆತಂಗಮಾಕೆಗಂ, ತನ್ನೊಳಮಾತನೊಳಂ, ಎನಗಂ ತನಗಂ ; ಆನುಂ ನೀನುಂ, ಆನೆಯುಂ ಕುದುರೆಯುಂ, ಎತ್ತುಂ ಕೞ್ತೆಯುಂ.

ಟೀ ॥ ಅಮುಮೌ=ಅಂ, ಉಂ, ಎಂಬವ್ಯಯಂಗಳ್. ಸಮುಚ್ಚಯೇ=ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ವಿಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥೇ. 2 ಭವತಃ. 3 ಅಮುಂ.

ಸೂ ॥ ಅಕ್ಕಟ ವಿ[1]ಷಾದೇ ॥ 254 ॥

ವೃ ॥ ಅಕ್ಕಟ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿಷಾದಾರ್ಥೇ ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಃ ॥

ಉ ॥ ಅಕ್ಕಟ ಕೆಟ್ಟೆಂ.

ಟೀ ॥ ಅಕ್ಕಟ = ಅಕ್ಕಟ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಿಷಾದೇ = ವಿಷಾದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಕ[2]ಟ್ಟನೆ ಆಕಸ್ಮಿಕೇ ॥ 255 ॥

ವೃ ॥ ಕ[3]ಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದಃ ಆಕಸ್ಮಿಕಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಕಟ್ಟನೆ ಬಂದಂ,

ಟೀ ॥ ಕಟ್ಟನೆ = ಕಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಆಕಸ್ಮಿಕೇ = ಆಕಸ್ಮಿಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ನೆ[4]ಟ್ಟನೆ ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ ॥ 256 ॥

ವೃ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ ಭವತಿ ॥

ಉ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ ನುಡಿದಂ, ನೆಟ್ಟನೆ ಮೂಡಲ್.

ಟೀ ॥ ನೆಟ್ಟನೆ = ನೆಟ್ಟನೆ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥೇ = ಪರಿಸ್ಫುಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ದಲ್ ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾ[5]ದಪೂರಣವಿನಿಶ್ಚಯೇಷು ॥ 257 ॥

ವೃ ॥ ದಲ್ ಇತ್ಯವ್ಯಯಂ ವಾ[6]ಕ್ಯಾಲಂಕಾರೇ ಪಾದಪೂರಣೇ ವಿನಿಶ್ಚಯೇ ಚ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಇದು ದಲ್ ಮನುಷ್ಯವಿದ್ಧಮಪ್ಪುದಲ್ತು, ಆಂ ದಲ್ ಪೇಳ್ವೆಂ, ಅದು ದಲ್ ಸಿದ್ಧಮುಂ, ಕರಂ ದಲ್ ಚೋದ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ದಲ್ = ದಲ್ ಎಂಬವ್ಯಯಂ. ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾದಪೂರಣವಿನಿಶ್ಚಯೇಷು = ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯುಂ ಪಾದಪೂರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವಿನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ಅವ್ಯಯವಿಧಾನಂ ನಾಮ

ನವಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಷಾದೇ. 2 ಕೊಟ್ಟನೆ, ಕೊಟ್ಟನೆ, ಗಟ್ಟನೆ. 3 ಅಕಸ್ಮಾದರ್ಥೇ ಕೊಟ್ಟನೆ ಶಬ್ದೋ ನಿಪಾತ್ಯತೇ. 4 ನಟ್ಟನೆ. 5 ಪಾದಪೂರಣಾದಿಷು. 6 ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರಪಾದಪೂರಣಯೋಃ ಅವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಿ.

10. ನಿ ಪಾ ತ ವಿ ಧಾ ನ ೦.

ಸೂ || ಇ[1]ಮೇ ನಿಪಾತಾಃ || 258 ||

ವೃ || ಇ[2]ತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಯೇ ವಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತೇ ನಿಪಾತಸಂಜ್ಞಾ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ ||

ಟೀ || ಇಮೇ—ಮುಂದೆ ಪೇೞ್ವ ಶಬ್ದಂಗಳ್. ನಿಪಾತಾಃ—ನಿಪಾತಂಗಳಕ್ಕುಂ.

ಸೂ || ಏ ಇತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮೇ || 259 ||

ವೃ || ಏ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅನುಮತಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ||

ಉ || ಏ ಅದಕ್ಕುಂ, ಏ ಅದಂತುಟೆ.

ಟೀ || ಏ ಇತಿ—ಏ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ. ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ—ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಲ[3]ಘುರೇಷೋಽವಧಾರಣೇ || 260 ||

ವೃ || ಏ[4]ಷ ಏಕಾರೋ ಲಘುಶ್ಚೇತ್ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ||

ಉ || ಆತನೆ, ಆಕೆಯೆ, ಅದುವೆ, ಆತನಯೆ, ಅವಳಯೆ, ಅದಱಯೆ.

ಟೀ || ಏಷಃ—ಆ ಏಕಾರಂ. ಲಘುಃ—ಲಘುವಾದೊಡೆ. ಅವಧಾರಣೇ—ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ || ಎಲೇ ವಿತರ್ಕಭಾವನಾಮಂತ್ರಣೇಷು || 261 ||

ವೃ || ಎಲೇ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ವಿತರ್ಕೇ ಭಾವನಾಯಾಂ ಆಮಂತ್ರಣೇ ಚ ದ್ರ[5]ಷ್ಟವ್ಯಃ ||

ಉ || ಎಲೇ ಇಡಾವ್ರದು, ಎಲೇ ಆದಕ್ಕುಂ, ಎಲೇ ಅಣ್ಣಾ.

ಟೀ || ಎಲೇ—ಎಲೇ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ವಿತರ್ಕಭಾವನಾಮಂತ್ರಣೇಷು—ವಿತರ್ಕದಲ್ಲಿಯುಂ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಆಮಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ || (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಅಥೋ ನಿಪಾತಾಃ, ಅತೋ ನಿಪಾತಾಃ. 2 ಅತಃ ಪರಂ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಃ ಶಬ್ದಾಃ ನಿಪಾತಸಂಜ್ಞಾ ಭವಂತಿ, ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಯೇ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತೇ. 3 ಲಘುರೇವಾವಧಾರಣೇ. 4 ಸ ಏವ ಏಕಾರ ಅವಧಾರಣೇ ಲಘುರೇವ. 5 ಭವತಿ.

ಸೂ ॥ ಹ್ರ[1]ಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ಚ ॥ 262 ॥

ವೃ ॥ ಸ ಏವ ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ತೇಷ್ವರ್ಥೇಷು ಭ[2]ವತಿ ॥

ತಾನ್ಯೇವೋದಾಹರಣಾನಿ.

ಟೀ ॥ ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ ಚ=ಆ ಎಲೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದಂ ಎಲೆ ಎಂದು ಹ್ರಸ್ವಾಂತವಾಗಿಯುಂ ಆ ಅರ್ಥಂಗಳೊಳ್ ವರ್ತಿಕುಂ.

ಅವೆ ಉದಾಹರಣಂಗಳ್.

ಸೂ ॥ ಅಃ[3]ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನಖೇದವಿಸ್ಮಯೇಷು ॥ 263 ॥

ವೃ ॥ ಅಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷೇ ಅಶೋಭನೇ ಖೇದೇ ವಿಸ್ಮಯೇ ಚ ವ[4]ರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಅಃ ಒಳ್ಳಿತಾಯ್ತು, ಅಃ ಪೊಲ್ಲದಾಯ್ತು, ಅಃ ಪಾತಕ ವಿಧಿಯೇ, ಅಃ ಚೋದ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ಅಃ=ಅಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಾಶೋಭನಖೇದವಿಸ್ಮಯೇಷು=ಸಂಪ್ರಹರ್ಷದಲ್ಲಿಯುಂ ಅಶೋಭನದಲ್ಲಿಯುಂ ಖೇದದಲ್ಲಿಯುಂ ವಿಸ್ಮಯದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಅ[5]ಅಃ ದುಃಖಸೂಚನೇ ॥ 264 ॥

ವೃ ॥ ಅ[5]ಅಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ದುಃಖಸೂಚನೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಅ[5]ಅಃ ವಿಧಾತ್ರಾ[6].

ಟೀ ॥ ಅಅಃ=ಅಅಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ದುಃಖಸೂಚನೇ=ದುಃಖಸೂಚನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ॥ ಉಃ ಅವಜ್ಞಾಯಾಂ ॥ 265 ॥

ವೃ ॥ ಉಃ ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಅವಜ್ಞಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ॥

ಉ ॥ ಉಃ ಅದೇತರ್ಕೆ.

ಟೀ ॥ ಉಃ=ಉಃ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಅವಜ್ಞಾಯಾಂ=ಅವಜ್ಞಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ॥ (ವೃ. ನೋ.)

---

1 ಹ್ರಸ್ವಾಂತೋಽಪಿ. 2 ವರ್ತತೇ. 3 ಅಃ ಪ್ರಹರ್ಷಶೋಭನೇ ಚ, ಅಃ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಶೋಭನೇ ಚ. 4 ನಿಪಾತಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯತೇ, ನಿಪಾತೋ ಭವತಿ. 5 ಅಃ ಅಃ. 6 ಇದಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ, ಅಃ ದುಃಖವಿಸ್ಮಯಯೋಃ—ಅಃ ಖೇದೇ ವಿಸ್ಮಯೇ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ, ಅಃ ಪಾತಕವಿಧಿಯೇ, ಅಃ ಚೋದ್ಯಂ; ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಃ ಖೇದವಿಸ್ಮಯೋ—ಅಂ ಪಾತಕವಿಧಿಯೇ, ಅಂ ಚೋದ್ಯಂ; ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ.

ಸೂ ‖ ಅ[1]ಯ್ಯೋ ವಿಷಾದಾನುಕಂಪಾಪಹಾಸೇಷು ‖ 266 ‖

ವೃ ‖ ಅಯ್ಯೋ ಇತಿ ನಿಪಾತಃ ವಿಷಾದೇ ಅನುಕಂಪಾಯಾಂ ಅಪಹಾಸೇ ಚ ವ[2]ರ್ತತೇ ‖

ಉ ‖ ಅಯ್ಯೋ ಅನ್ಯಾಯಂ, ಅಯ್ಯೋ ಪ್ರಾಣಿ ಬಿಬ್ಬಂ, ಅಯ್ಯೋ ಏಂ ಸಯ್ಪೊ[3].

ಟೀ ‖ ಅಯ್ಯೋ=ಅಯ್ಯೋ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ವಿಷಾದಾನುಕಂಪಾಪಹಾಸೇಷು=ವಿಷಾದದಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಕಂಪೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅಪಹಾಸದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ‖(ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಓಹೋ ನಿವಾರಣೇ ‖ 267 ‖

ವೃ ‖ ಓಹೋ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ನಿವಾರಣಾರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ ‖

ಉ ‖ ಓಹೋ ಸಾಲ್ಗುಂ, ಓಹೋ ಇರಲಿ, ಓಹೋ ವೂಣ

ಟೀ ‖ ಓಹೋ=ಓಹೋ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ನಿವಾರಣೇ=ನಿವಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಅರೆ ಅರಮೆ ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋಃ ‖ 268 ‖

ವೃ ‖ ಅರೆ ಅರಮೆ ಇತ್ಯೇತೌ ಶಬ್ದೌ ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋರ್ಭವತಃ ‖

ಉ ‖ ಅರೆ ಎಡೆಯೊಳ್, ಅರೆ ಉಟು; ಅರಮೆ ಎತ್ತಾನುಮೊರ್ವ—ಅರಮೆ ಅರಲ್ದ ಬಯಲ್ದಾವರ್.

ಟೀ ‖ ಅರೆ, ಅರಮೆ=ಅರೆ, ಅರಮೆ, ಎಂಬ ನಿಪಾತಂಗಳ್. ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದರ್ಥಯೋಃ=ಕ್ವಚಿದರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ಕದಾಚಿದರ್ಥದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಸೂ ‖ ಅಲ್ತೆ ಸಂಪ್ರಶ್ನಾನುಮಾನಯೋಃ ‖ 269 ‖

ವೃ ‖ ಅಲ್ತೆ ಇತ್ಯಯಂ ಶಬ್ದಃ ಸಂಪ್ರಶ್ನೇ ಅನುಮಾನೇ ಚ ವರ್ತತೇ ‖

ಉ ‖ ನೀನಿದಂ ಪೇಳ್ದೆಯಲ್ತೆ, ಇದಲ್ತೆ, ಅಂ[4]ಮಾಡಿದ ಸೂತ್ರಂ.

ಟೀ ‖ ಅಲ್ತೆ=ಅಲ್ತೆ ಎಂಬ ನಿಪಾತಂ. ಸಂಪ್ರಶ್ನಾನುಮಾನಯೋಃ=ಸಂಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿಯುಂ ಅನುಮಾನದಲ್ಲಿಯುಂ ವರ್ತಿಕುಂ. ಉ ‖ (ವೃ. ನೋ.)

ಇತಿ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವಿವರಣೇ ನಿಪಾತವಿಧಾನಂ ನಾಮ
ದಶಮಃ ಪರಿಚ್ಛೇದಃ.

---

1 ಅಯ್ಯೋ ವಿಷಾದಾಪಹಾಸಯೋಃ. 2 ಕ್ಷಾಶವ್ಯಃ. 3 ಇದಾದ ಮೇಲೆ, ಶೋಕೇನಾನುಕಂಪಾಯಾಂ ಚ—ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ ಏವಾನುಕಂಪಾಯಾಂ—ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. 4 [illegible]

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಣಾಟಶಬ್ದಸೂತ್ರಾಣಿ ಲೋಕವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಹೇತವೇ ।
ರಚಿತಾನಿ ಸ್ಫುಟಾರ್ಥಾನಿ ಕೃತಿನಾ ನಾಗವರ್ಮಣಾ ॥

ತ[1]ದ್ಭವಸ್ತತ್ಸಮೋ ದೇಶೀತ್ಯನೇಕಕ್ರಮತಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಶಬ್ದಾಃ ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಾಯಾಂ ದಿಙ್ಮಾತ್ರಂ ಸೂಚಿತಂ ಕಿಲ

ಜೀ[2]ಯಾದಸೌ ಮಹಾಪ್ರೋಕ್ತಾ ನಾಗವರ್ಮಬುಧೋತ್ತಮಃ
ಯತ್ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಯುಚ್ಚೈರ್ಯಾತಿ ಕರ್ಣಾಟಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣಂ

ಸಮಾಪ್ತಂ.

---

1 ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿದೆ. 2 ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಕನ್ನಡಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ, ಇತರ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದರ [illegible]

APPENDIX I

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 1

ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

ಸೂತ್ರ.	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ.	ಸೂತ್ರ ಸಂಖ್ಯೆ.
ಅಅಃ ದುಃಖಸೂಚನೇ ॥	92	264
ಅಂತೇ ದಂ ತೃತೀಯಾಯಾಃ ॥	28	60
ಆಃ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಕೋಭನಖೇದವಿಸ್ಮಯೇಷು ॥ ..	92	263
ಅಕಾರಾಂತಾಚ್ಚಾವಧಾರಣಾರ್ಥೇ ಏ ॥	9	23
ಅಕಾರಾಂತಾನ್ಮಃ ॥	52	134
ಅಕಾರಾಂತಾನ್ಮಾಗಮೋ ಬಕೃತಿಶ್ಚ ॥	64	175
ಅಕಾರಾದಯಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ವರ್ಣಾಃ ॥	1	2
ಅಕ್ಕಟ ವಿಷಾದೇ ॥	90	254
ಅತಶ್ಚತುರ್ಥ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯೋಽನುಸ್ವಾರಪೂರ್ವಃ ಪುಂಸಿ ॥ ..	28	62
ಅತಿ ಟಃ ॥	47	120
ಅತೋ ದೀರ್ಘೋಽನಾಗಮೇಷು ॥	82	227
ಅತೋಽನುಸ್ವಾರಃ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನಸ್ಯ ॥	23	45
ಅತ್ತಣಿಂ ತ್ವನುಸಂಧೇಯಃ ಪಂಚಮ್ಯಾಃ ॥	30	66
ಅತ್ರಾಪಿ ಲೋಪಾದಿಕಾರ್ಯಂ ಸಮಾಸವತ್ ॥ ..	71	193
ಅಥ ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿಃ ॥	1	1
ಅದಂತತಾ ಚ ॥	45	109
ಅದಂತಾನ್ನಾಗಮಃ ಪೂರ್ವಸ್ತ್ರೀ ಗಳಃ ॥	24	49
ಅದು ಇದು ಉದೂನಾಮಂತೇ ವತ್ ಪುಂಸಿ ॥ ..	41	95
ಅದು ಇದು ಏನ್ಸ್ಖ್ಯೈಃ ಪ್ರಮಾಣೇ ನಿತಃ ॥	66	181
ಅಧಿಕರಣೇ ಸಪ್ತಮೀ ॥	36	86
ಅನುನಾಸಿಕಾಸ್ತೇಷಾಂ ಪಂಚಮಾಃ ॥	3	8
ಅನುಸ್ವಾರಸ್ಯ ಚ ॥	26	53

Châmuṇḍarâya) by comparing himself to Arjuna[1] and by invoking Pârvati, the destroyer of the demon Mahishâsura, to abide in his sword as the goddess of heroism.[2] His use of the word *aṇṇa* (elder brother) in speaking of Châmuṇḍarâya[3] might be looked upon as conclusive evidence of the relationship between the two but for the fact that the word *aṇṇa* also occurs as a title of Châmuṇḍarâya in some portions[4] of his Purâṇa. Fratricide is no doubt a crime, heinous in the highest degree, and especially so in the eyes of the Jains, whose cardinal doctrine is *ahimsâ*; yet it was perhaps deemed pardonable when committed in the interests of religion to put down heresy. Châmuṇḍarâya, who was one of the greatest upholders of the Jaina faith, must have felt the greatest pain and indignation when he found his own brother an avowed heretic[5] and, in a paroxysm of religious frenzy, may have killed[6] him. The mention by the heretic Nagavarma I. of Ajitasêna, *guru* to Râchamalla and Châmuṇḍarâya, as his *guru*, is perhaps to be accounted for by the fact that he was his teacher and the *guru* of the family. On the other hand, every one of the works of the second Nâgavarma gives unequivocal evidence of the author having been a staunch Jaina. Further evidence is supplied by the fact that he has also written a Jina-Purâṇa, though the work has not yet been discovered, for the poet Janna[7] in his *Anantanâtha-purâṇa*, includes him among the Kannada poets[8] who have written Jina-Purâṇas.

---

[1] Kuntî-putram poṇarda raṇadoḷ. [2] Bhagavati kûrtu bîra-Siriyakko bhujâsige Nâgavarmanâ. [3] See page 3. [4] Vs. 21 and 24.

[5] We have an exactly similar instance in Maṅgarasa and his brother Nanjuṇḍa who lived at the beginning of the 16th century. The former was very orthodox as a Jain and wrote, among others, several works relating to Jainism and Jaina saints, while the latter turned a S'aiva, changed his former name into Nanjuṇḍa and wrote the *Kumâra-râma-charite*, making a Saiva his hero.

[6] Dêvachandra, the author of the *Râjâvali-kathe*, a compendium of Jaina history, legends and chronology, written in 1838 A.D., says (p. 215 of the MS.), however, that Nâgavarma was banished the kingdom. This is apparently an attempt to absolve Châmuṇḍarâya from the guilt of fratricide.

[7] See page 6.

[8] enag anukûlam akke Guṇavarmana jâṇ-nuḍi Pampan impu Po- |
nnana bage Nâgavarmana bahujñate Rannana kânti Nâgachan- |
drana rasabhâvam Aggaḷana vakrate Nêmiya dêse Pushpaba- |
ṇana mṛidu-bandham î kavigaḷ alte Jinêndra-Purâṇa-kartṛigaḷ ||

Lastly, in verse 185 of the *Kâvyâvalôkana*, reference is made to three schools in Kannaḍa as represented by Nâgavarma, Guṇavarma and S'ankhavarma respectively, which are said to have been acknowledged by the learned. This verse being apparently a quotation from some earlier work, the Nâgavarma mentioned in it must be the earlier author of that name.

I hope sufficient evidence has been adduced to convince the reader of the existence of two Nâgavarmas in Kannaḍa literature. I may also add that recent research has brought to light a Brâhman poet named Nâgavarmâchârya, who has written a small work called *Chandrachûḍâmaṇi-śataka*, a centum of verses in the Mattêbha metre, each ending with the word Chandrachûḍâmaṇi, which is a name of S'iva, the subject treated of being *vairâgya* or renunciation of the world. This author seems to have flourished about 1070 A. D. as he says he was the minister for peace and war of Udayâditya, most probably the general of the Châlukya king Bhuvanaikamalla (1069-1076).[1]

It will be convenient if all the available information about our author, Nâgavarma II, is put together in one place. He was a strict Jaina, as is clear from the invocatory verse,' which is in praise of Jina, in each of his works—the *Kâvyâvalôkana*, the *Vastu-kôs'a*[2] and the *Karṇâṭaka-Bhâshâbhûshaṇa*—and from the fact that he wrote a Jina-Purâṇa.[3] His father was Dâmôdara.[4] He was the teacher of the Kannaḍa poet Janna and the *Kaṭakôpâdhyâya*[5] in the kingdom of the Châlukya king Jagadêkamalla[6] (1138-1150). He was known as *Abhi-*

---

1 See Inscription 129, Shikarpur Taluq. 2 Nâgavarma's Canarese Prosody, p. XXXVIII. 3 See p. 8 4 See p. 7

5 It is not clear what is meant by the term *kaṭakôpâdhyâya*. The word *kaṭaka* may mean a metropolis, an army or camp, or a bracelet of gold. It is not likely that the expression is used in the sense of a teacher in the army or a teacher adorned with bracelets of gold. It apparently means a teacher in the royal capital or metropolis; but this does not give us an idea of the nature of the post. Whatever may be the exact signification of the term, there is no doubt that the office denoted by it was one highly honored and held in great respect, as there appears to have been only one such appointment in the whole kingdom. Similarly, Janna, in his *Anantanâtha-purâṇa*, says of his father Sumanôbâṇa, who was also a Kannaḍa poet, that he was the *kaṭakôpâdhyâya* in the kingdom of the Hoysala king Narasimha I ([illegible]-1171), and this statement is borne out by Kês'irâja, the daughter's son of Sumanôbâṇa, who describes the latter as *Yâdava-kaṭakâchârya*. Though this expression contains the word *âchârya* in the place of *upâdhyâya*, the meaning conveyed appears to be the same. The *Kaṭakôpâdhyâya* may have answered in some degree to the *Mahâ-mahôpâdhyâya* and the poet-laureate of modern times.

6 See p. 7

APPENDIX II

ಪರಿಶಿಷ್ಟ 2

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಗಳಾದ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಗಳು.

———:O:———

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
2	...	4	1
3	1	6	2
4	2	10	3
5	67	8, 10	2
6	1	13	6
7	4	13	7
8	5	15	
9	5	16	
10	6	18	
11	6	14, 15	
12, 13		33	
14, 15		11	
16	7	35	18
17		49	34
18			34
19, 20, 21	8	52	36
22	9	53	35
23	9	53	45
24	9	55	37
25, 26	10	56	44

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
27		56	41
28	11	65	89
29	11	66	90
30	11	65	89
31	12	67	91, 92
32	13	68	93
33	13	68	94
34, 35, 36	14	69	53
37	15	72	8
38, 39	15	93	16
40	17	95	232
41	17	95	235
42	18	97	239
43	18	101	242
44		99	241
45	19	105	227
46	19	105	251
47	21	96, 97	236
48	21	96	235
49	20	103	258
50	22	105	260
51	22	106	261
52	23	106	259
53	20	104	
54	24	108	262
55	24	110	268, 269
56		110	265
57		121	280
58		119	280
59		119	281
60	23	107	272
61	23	107	272
62	25	113	257

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.		ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.		ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
63 64	...	25	...	113	...	276 274
66	...	26	...	116	...	
67	...	32	...	117	...	255
68	...	31	...	118	...	256
69	...		...	119	..	277
70	...	23	...	123	...	252
71	...	29	...	124	...	252
72	...	29	...	125	...	253
73	...	30	...	123	...	254
74	...		...	126	...	
75	...	28	...	126	...	
76	..		...	126 127	..	204
77	...		...	128	..	207
78 79	...		...	128	...	209
80	...		...	129	...	213
81	...		...	129	...	214
82	..		...	130	...	219
83	...		...	129 130	...	214 215
84	..		...	131	...	221
85	...	27	...	132	...	225
86	...		...	133	...	222
87	...	28	..	133	..	223
88	...	26 27	...	134 135 136	..	231
89	...	35	...	137	..	321
90	...	35	...	139	...	326
91	...	35	...	139	...	
92	...	36	...	146	...	287 288
93	...	36	...	146	...	284
94	...		...	147	...	282
95 96 97	...	37	...	150 154	...	162 163 164

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
98	38	82, 83	116, 120
99	38		105
100	39	82	118
101, 102	39	83	115
103	40	84	123
104	41	84	127
105	41	85	122
106	42	87	129
107	42	87	128
108, 109	42	87	129
110, 111	43	86	129
112	44	161	79
113	44	161	80
114	66	158	95
115		159	
116		253	138
117, 118		254	147
119	65	183	82
120		213	549, 552
121	65	183	82
122		268	159
123	66	157	
124	45	162	292
125	45	162	248
126	46	164	
127	46	164	309
128	46	164	307
129	47	165	306
130	47	165	314
131	47	165	310
132	63	174	296
133	48	167	298
134	48	167	381
135	49	179	333

ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
136, 137	49	179	334
138	50	180	335, 336
139	50	180	53
140	51	181	339
141		181	338
142	51	181	337
143	51	181	340
144	53	58	46
145	52	182	341
146, 147	52	182	343
148	54	176	332
149	55	175	371
150	56	186	327, 328
151	56	186	330
153	57	187	358
154	57	187	359
155	58	188	353
156	58	188	352
157	59	189	355
158	59	189	356
159	60	190	361
160, 161	60	190	362
162	62	191	363
163	61	192	364, 365
164	61	192	366
165	61	192	367
166	68	197	405, 406, 418
167	68	197	408
168	68	197	407
169	73	200	420
170	69	198	426
171	69	199	423

[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.		[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ		[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.		[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
172	...	74	...	206	...	402
173	...	74	...	214	...	428
174	...	75	...	214	...	428
175	...	75	...	214	...	429
176	...	81	...	207	...	434
177	...	77	...	207	...	473
178	...	76	...	211	...	556 432
179	...	76	...	211	...	431 571 430
180	...		...	213	...	540
181	...	79	...		...	435
182	...	80	...		...	437 438
183	...	78	...	203	...	404
184	...		...	203	...	545
185	...	79	...	199	...	411
186	...		...	200	...	384
187	...	79	...	190	...	412
188	...	71	...	205	...	190 191 192 198
189	...	71	...	208	...	199 200 201
190	...	72	...	208	...	184 195 196 197
191	...	72	...		...	
192	...	64	...	195	...	286 394 397
193	...	82	...	209	...	
194	...		...	216	...	12
195	...	84	...	217	...	442
196	...	86	...	221	...	445
197	...		...		...	522
198	...	84	...	217	...	442
199 200	...		...	224	...	

[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
201 202	85	223	
203 204		224	
205	88	225	454 457
206	95	225	579
207	89	226	458
208	88	226	453
209	90	227	463
210	86	221	476
212		232	512 513 514
213	96	231	533 534 535
215	91	229	465
216	92		
217	95	230	
218		229	467
219	91	229	470
220	96	231	536
221	93	234	586
222	94	234	528
223	94	235	
224	93	236	544
225	93	236	581
226		238	490 489
227		238	520 521
228		239	485 487
229		240	483 484
230		240	480
231		242	501
232		237	491
233		237	493
234		237	492

[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.	[illegible] ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ.
235		239	486
236		240	477
237		241	505
238		241	506
239		241	507
242		304	20
243		306	20
244		313	20
245		318	
246		312	20
247		304	20
248		305	20
249		316	19
250		315	20
251		306	20
252		316	{ 20, 21
253		314	20
254		308	{ 20, 21
256		307	20
257		306	20
259, 260, 261, 262 }		311	21
263		310	21
264		308	20
265		310	21
266		308	21
267		309	21
268		312	21
269		313	21

INDEX

TO

Karṇāṭaka Bhāshābhūshaṇam.

——:0:——

ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

INDEX

TO THE

INTRODUCTION

AES-SELECT CHECK LIST

KITTEL, F. : A KANNADA-ENGLISH DICTIONARY

REEVE & SANDERSON : KANNADA-ENGLISH DICTIONARY

BUCHER, WATSA : A KANNADA-ENGLISH DICTIONARY

ZIEGLER, WATSA : ENGLISH-KANNADA DICTIONARY

PANJE MANESHA RAU; : ENGLISH-KANNADA POCKET DICTIONARY

BASAL MISSION., : A KANNADA VOCABULARY OF SOME HOMONYMS AND TECHNICAL WORDS

NARASINGA RAO, ULLAL : A KISAMWAR GLOSSARY OF KANNADA WORDS

NARASINGA RAO : A HANDBOOK OF KANNARESE PROVERBS WITH ENGLISH EQUIVALENTS

RICE, L. : THE AMARA KOSHA OF AMRA SIMHA WITH MEANINGS IN ENGLISH AND KANNADA. AN ALPHABETICAL INDEX TO THE WORDS.

KITTEL., F. : A GRAMMAR OF THE KANNADA LANGUAGE-COMPRISING THE DILECTS OF THE LANGUAGE (ANCIENT, MEDIEVAL AND MODERN)

KITTEL., F. : CANARESE POETICAL ANTHOLOGY

KITTEL, F. : NAGAVARMA'S CANARESE PROSODY

KITTEL, F. : SHABDAMANIDARPANA KESIRAJA'S JEWEL MIRROR OF GRAMMAR

PANDITA (V.D.) : PANDIT NIGHANTU (*A GLOSSARY OF BOTANICAL MINARAL, AND ANIMAL KINGDOMS IN EIGHT INDIAN LEADING LANGUAGE (VIZ KANNADA, HINDI, MARATHI, GUJARATI, TELUGU, TAMIL AND SANSKRIT, WITH AN APPENDIX GIVING THE LATIN NAMES WITH SANSKRIT EQUIVALENT, AND INDEXES) BY VIDWAN VAIDYA PUNCHANAN V.D. PANDIT.

KRISHNAMACHARYA (BASAL MISSION): A GRAMMAR OF THE MODERN KANNADA LANGUAGE

SPENCER, H. : A KANNADA GRAMMAR WITH GRADUATED EXERCISES